

NORGES OFFICIELLE STATISTIK.

Tredie Række No. 143.

Beretning

om

Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene

i Norge

i Aaret 1889.

(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1889.)

Udgiven af

Direktøren for det civile Medicinalvæsen.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE IV.)

CHRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & Co.

1891.

Pris: Kr. 1.00.

NORGES OFFICIELLE STATISTIK.

Tredie Række No. 143.

Beretning

om

Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene

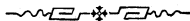
i Norge 1889.

(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1889.)

Udgiven

af

Direktøren for det civile Medicinalvæsen.

CHRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & Co.

1891.

DET STEENSKE BOGTRYKKERI.

Indhold.

(Table des matières).

	Pag.
A. Almindelig Beretning om Sundheds- og Medicinalforholdene i Riget i 1889. (Rapport général sur l'état sanitaire et médical en Norvège pendant l'année 1889)	V
Bilag (D'appendice). Dødsfald blandt norske Undersaatter i Udlandet. (Causes de décès parmi les Norvégiens à l'étranger).....	CLXIII
B. Beretninger for de enkelte civile Overøvrighedsdistrikter. (Rapports speciaux pour les différentes préfectures).	
I. Christiania By	1
II. Akershus Amt	20
III. Smaalenenes —	31
IV. Buskeruds —	41
V. Jarlsberg og Laurviks —	56
VI. Hedemarkens —	68
VII. Christians —	81
VIII. Bratsbergs —	96
IX. Nedesnæs —	109
X. Lister og Mandals —	122
XI. Stavanger —	133
XII. Søndre Bergenhus —	145
XIII. Bergens By	158
XIV. Nordre Bergenhus Amt.....	172
XV. Romsdals —	186
XVI. Søndre Trondhjems —	200
XVII. Nordre —	219
XVIII. Nordlands —	232
XIX. Tromsø —	248
XX. Finmarkens —	259

En 1889 l'état sanitaire du royaume a été, en général, assez satisfaisant. Parmi les maladies prédominantes de l'année il faut citer la pneumonie, dont la fréquence, presque la même que dans l'année précédente, a été plus grande que d'habitude, notamment dans le diocèse de Trondhjem. La diphthérie a été plus fréquente, qu'elle n'a été depuis l'année 1862, et elle s'est manifestée très grave dans la préfecture de Hedemarken. La rougeole a continué son cours épidémique de l'année précédente dans la ville de Christiania et dans la préfecture de Smaalenene, comme aussi dans la plupart des districts de l'ouest et du nord. Le chiffre total des cas connus en 1888—89 a été de 26 654. La coqueluche a augmenté de fréquence dans les diocèses de Christiania et de Tromsø; les cas connus sont en général les plus nombreux depuis 1852. La scarlatine a gagné du terrain dans le diocèse de Christianssand, tandis qu'elle a diminué de fréquence dans les diocèses de Christiania et de Hamar. Le typhus était peu répandu; la fièvre typhoïde, dans les cas connus sont plus nombreux que pendant les huit années dernières, était assez répandue dans le diocèse de Christiania, spécialement dans la ville capitale. La fièvre puerperale a été un peu plus fréquente que dans l'année précédente, surtout dans la préfecture de Romsdal au même temps, qu'il y avait un nombre augmenté d'erysipèle. Les affections gastriques aiguës étaient plus nombreuses que d'habitude, notamment pendant l'été, qui se distingua par une chaleur et sécheresse extraordinaire. À la fin de l'année la grippe s'est manifestée. Le chiffre total des cas connus des maladies aiguës épidémiques¹⁾ a été de 170 085.

En 1889 la mortalité, calculée d'après la population présumée au milieu de l'année, c'est à dire 1 980 000 individus a été de 17,5 sur 1000 (les morts-nés y compris 18,9). Le nombre des décès a été de 34 704, celui de morts-nés de 1615. Le nombre des naissances 59188, a dépassé de 24 484 le nombre des décès.

Parmi les 19 293 décès (55,6 sur 100 de tous les décès), dont les médecins ont indiqué la cause²⁾, le plus grand nombre en dérive des maladies suivantes: la phthisie et les tubercules pulmonaires (2877), la diphthérie (1809), la pneumonie (1651), les maladies cancéreuses (1144), la diarrhée et le choléra simple (1036), la décrépitude (967), la méningite (cérébrale) tuberculeuse et les autres affections tuberculeuses en dehors du poumon (861), la bronchite aiguë, la pneumonie catarrhale et la laryngite (809), les maladies organiques du cœur (615), l'apoplexie cérébrale (595), la coqueluche (480), la bronchite chronique (439), la maladie de Bright (426), la rougeole (372), la méningite simple (364), la scarlatine (327), les convulsions de l'enfance (313), la débilité congénitale (284), la péritonite (272), le croup (248) et la fièvre typhoïde (222).

898 ont péri par suite d'accidents malheureux, 129 par suicide, 18 par homicide.

Le nombre des hôpitaux ordinaires a été de 49; dans 40 de ces hôpitaux il a été traité 11120 maladies, dont 8759 sont sortis et 1117 sont décédés, ce qui constitue une mortalité de 11,5 sur 100. Dans 11 maisons d'aliénés il a été traité 2092 individus, dont 621 sont sortis et 102 sont décédés.

L'administration médicale du pays s'est trouvée divisée en 154 districts civils. Le nombre total des médecins autorisés a été de 664. La vaccination a été pratiquée sur 46 186 individus, soit par des médecins, soit par des aides-vaccinateurs, dont le nombre a été de 644. Il y a 883 sages-femmes d'examinées. Le nombre des pharmacies a été de 96.

Comme appendice³⁾ est ajouté d'après les rapports des consuls un résumé des décès ayant eu lieu parmi les Norvégiens à l'étranger et enregistrés pendant l'année de 1890.

¹⁾ Voir le tableau no. V page XIV.

²⁾ Voir le tableau no. XXXVI page LXX, le tableau no. XLV page XCIV, le tableau no. XLVI page CII.

³⁾ Voir le page CLXIII.

A. Almindelig Beretning

om Sundheds- og Medicinalforholdene i Riget for Aaret 1889.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Section médicale (1), superficie (2), population (3), nombre des médecins (4), des dentistes (5), des sages-femmes (6), des aides vaccinateurs (7), des pharmacies (8).

Tabel I.		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i norske □ Mil.	Tilstede- værende Folke- mængde 31te Decbr. 1875.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apotheker.	
I.	1. Christiania By.....	0,129	¹⁾ 94 869	130	27	65	-	13	
II.	Akershus Amt:	40,58	¹⁾ 97 550	30	-	35	34	2	
	2. Aker.....	8,49	28 838	12	-	9	9	1	
	3. Ullensaker.....	15,94	34 156	7	-	11	11	-	
	4. Høland.....	9,70	14 850	3	-	7	8	-	
	5. Follo.....	6,448	19 706	8	-	8	6	1	
III.	Smaalenenes Amt:	32,28	107 804	34	5	43	25	7	
	6. Eidsberg.....	10,795	23 412	4	-	9	7	-	
	7. Moss.....	6,186	19 445	8	2	10	5	2	
	8. Sarpsborg.....	5,479	41 293	11	2	13	7	3	
	9. Hvaløerne.....	9,806	13 862	2	-	6	6	-	
	10. Fredrikshald.....	0,915	9 792	9	1	5	-	2	
IV.	Buskeruds Amt:	114,02	102 186	33	4	45	19	5	
	11. Drammen.....	4,69	31 370	9	2	14	2	3	
	12. Ringerike.....	13,18	14 367	6	1	7	4	1	
	13. Modum.....	17,57	25 384	8	-	9	3	-	
	14. Næs.....	22,36	8 407	1	-	4	3	-	
	15. Aal.....	20,91	5 880	2	-	2	2	-	
	16. Sandsvær.....	10,91	11 766	6	1	6	2	1	
	17. Rollag.....	25,30	5 012	1	-	3	3	-	
V.	Jarlsberg og Laurviks Amt:	17,70	87 506	23	5	44	15	8	
	18. Tønsberg.....	6,047	40 860	10	3	20	8	3	
	19. Hof.....	6,469	18 346	5	-	6	3	2	
	20. Laurvik.....	5,169	28 300	8	2	18	4	3	

¹⁾ Efter de nye Grændser ved Lov af 12te Mai 1877. Christiania havde efter af Magistraten foranstaltet Tælling den 31te December 1889 en hjemmehørende Befolkning af 143 347 Indbyggere og i Aaret 1889 en beregnet hjemmehørende Middelfolkemængde af 140 833 Indbyggere.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I. (Forts.).		2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i norske □ Mil.	Tilstede- værende Folke- mængde 31te Dcbr. 1875.	Antal				
				Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaksinatører.	Apotheker.
VI.	Hedemarkens Amt: ¹⁾	204,14	120 618	30	3	45	40	4
	21. Soler og Odalen	26,48	34 469	7	1	9	9	1
	22. Hedemarken	20,38	41 055	10	2	13	8	1
	23. Søndre Østerdalen.....	23,27	18 925	6	-	6	5	1
	24. Trysil	31,50	5 227	1	-	4	5	-
	25. Rendalen	44,40	9 673	3	-	6	6	-
	26. Tønset	56,58	10 458	5	-	7	7	1
VII.	Christians Amt:	196,31	115 814	27	1	42	39	3
	27. Hadeland og Land	22,46	24 150	7	-	9	7	1
	28. Søndre Valdres	19,12	10 961	2	-	5	6	-
	29. Nordre —	22,52	7 855	2	-	4	4	-
	30. Toten	11,10	23 921	6	-	7	7	1
	31. Faaberg	17,62	16 844	5	1	5	4	1
	32. Ringebu	27,50	13 649	2	-	4	4	-
	33. Lom	43,20	10 799	2	-	4	4	-
	34. Lesje.....	32,78	7 635	1	-	4	3	-
VIII.	Bratsbergs Amt:	115,86	83 171	27	3	36	36	5
	35. Skien	8,26	24 487	8	2	13	6	4
	36. Kragerø	12,85	19 666	6	1	6	5	1
	37. Holden	8,18	11 557	5	-	4	5	-
	38. Sauland	12,30	7 148	2	-	3	6	-
	39. Hviteseid	17,57	8 463	2	-	3	5	-
	40. Laardal	34,40	8 217	3	-	5	5	-
	41. Tinn	22,38	3 633	1	-	2	4	-
IX.	Nedenæs Amt:	71,95	²⁾ 71 987	20	2	28	19	6
	42. Østre Nedenæs.....	6,85	27 902	6	-	7	6	2
	43. Vestre —	8,757	30 018	11	2	16	7	4
	44. Aamli	15,27	5 401	1	-	2	2	-
	45. Evje	8,84	4 046	1	-	1	2	-
	46. Sætersdalen.....	32,21	4 620	1	-	2	2	-
X.	Lister og Mandals Amt	56,79	²⁾ 76 549	19	7	33	25	5
	47. Christianssand	0,13	11 766	9	5	6	-	2
	48. Oddernæs.....	8,991	20 732	3	2	10	6	1
	49. Undal	15,202	12 939	1	-	6	7	-
	50. Lyngdal	6,598	6 909	1	-	2	4	-
	51. Vanse	2,104	9 149	2	-	4	3	1
	52. Flekkefjord	23,758	15 054	3	-	5	5	1
XI.	Stavanger Amt:	70,39	110 965	21	3	53	34	7
	53. Sogndal	6,199	5 930	1	-	2	3	-
	54. Ekersund	10,175	12 966	2	-	5	3	1
	55. Sandnæs	15,241	14 336	2	-	6	5	1

¹⁾ Se Anmærkning under søndre Trondhjems Amt Pag. VIII. ²⁾ Efter de nye Grændser ved kgl. Resolution af 31te August 1880.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I. (Forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i norske ☐ Mil.	Tilstede- værende Folke- mængde 31te Debr. 1875.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apotheker.	
	56. Stavanger	1,028	28 354	8	2	15	5	1	
	57. Finnø	11,778	12 393	1	-	8	4	3	
	58. Sand	18,02	11 233	1	-	6	5	-	
	59. Karmøen	3,38	14 706	3	-	7	5	-	
	60. Haugesund ¹⁾	4,86	14 122	3	1	4	4	1	
XII.	Søndre Bergenhus Amt:	118,75	114 560	18	-	56	56	1	
	Sveens Herred	-	-	-	-	2	2	-	
	61. Indre Søndhordland	8,45	9 369	2	-	4	3	-	
	62. Ytre —	4,51	9 572	1	-	7	7	-	
	63. Tysnæs	7,89	8 502	3	-	6	7	-	
	64. Indre Hardanger	42,24	10 164	2	-	7	6	-	
	65. Ytre —	6,42	7 211	2	-	4	2	-	
	66. Voss	15,87	9 420	2	-	4	4	1	
	67. Søndre Midthordland	7,29	11 191	1	-	6	6	-	
	68. Nordre —	3,00	14 153	1	-	3	3	-	
	69. Osterøen	12,02	14 131	2	-	5	6	-	
	70. Alversund	1,64	6 242	1	-	3	4	-	
	71. Lindaas	6,98	11 480	1	-	5	6	-	
XIII.	72. Bergens By	0,07	²⁾ 38 573	32	10	26	-	6	
XIV.	Nordre Bergenhus Amt:	143,00	86 208	14	-	53	47	1	
	73. Lærdal	28,90	7 066	1	-	5	5	1	
	74. Lyster	13,20	5 723	1	-	3	3	-	
	75. Indre Sogn	8,20	5 354	2	-	2	3	-	
	76. Midtre —	14,80	7 626	1	-	8	6	-	
	77. Ytre —	12,70	8 751	1	-	6	5	-	
	78. Ytre Søndfjord	6,20	8 868	1	-	6	3	-	
	79. Indre —	19,26	11 504	1	-	5	7	-	
	80. Kinn	6,94	8 363	1	-	4	3	-	
	81. Ytre Nordfjord	4,64	6 356	2	-	3	3	-	
	82. Nordfjordeidet	5,34	4 580	1	-	3	2	-	
	83. Gløppen	9,00	4 817	1	-	3	2	-	
	84. Indviken	13,82	7 200	1	-	5	5	-	
XV.	Romsdals Amt:	114,70	117 220	22	3	73	61	6	
	85. Vestre Søndmøre	6,70	10 718	1	-	7	5	-	
	86. Indre —	9,60	7 353	1	-	3	3	1	
	87. Østre —	17,20	6 404	1	-	6	6	-	
	88. Ørskog	6,90	9 983	1	-	4	5	-	
	89. Nordre Søndmøre	2,20	13 726	4	1	9	6	2	
	90. Ytre Romsdal	6,50	12 974	3	-	10	6	1	
	91. Indre —	17,80	11 146	1	-	5	5	-	
	92. Søndre Nordmøre	5,71	20 055	5	2	12	8	2	
	93. Sundalen	15,80	6 194	2	-	6	6	-	
	94. Surendalen	17,75	9 235	2	-	5	5	-	
	95. Nordre Nordmøre	8,45	9 432	1	-	6	6	-	

¹⁾ Hvoraf Sveens Herred 1,84 Mil med 3 125 Indbyggere i søndre Bergenhus Amt.

²⁾ Efter de nye Grændser ved Lov af 18de Mai 1876. Bergens Folkemængde den 31te December 1885 udgjorde efter Tælling 46 552.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I. (Forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i norske □ Mil.	Tilstede- værende Folke- mængde 31te Decbr. 1875.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- våkinatører.	Apotheker.	
XVI.	Søndre Trondhjems Amt:	143,75	116 804	43	4	62	38	6	
	96. Trondhjem.....	0,20	³⁾ 22 152	22	4	16	-	4	
	97. Strinden.....	5,90	13 356	5	-	5	5	-	
	98. Selbu.....	19,60	5 633	1	-	2	2	-	
	99. Røros ¹⁾	17,90	5 428	2	-	3	3	1	
	100. Guldal.....	23,35	14 255	2	-	7	7	-	
	101. Opdal ²⁾	22,20	5 706	1	-	3	2	-	
	102. Orkedal.....	14,40	15 617	4	-	9	6	1	
	103. Hiteren.....	7,30	8 421	1	-	3	3	-	
	104. Hevne.....	9,00	4 799	1	-	2	2	-	
	105. Ytre Fosen.....	7,70	8 768	1	-	4	2	-	
	106. Indre —.....	6,30	7 009	1	-	4	3	-	
	107. Nordre —.....	11,40	6 471	2	-	4	3	-	
XVII.	Nordre Trondhjems Amt:	178,50	82 271	18	-	33	44	3	
	108. Stjørdal.....	15,40	11 539	2	-	4	4	-	
	109. Frosten.....	4,60	7 969	1	-	4	4	-	
	110. Levanger.....	15,40	13 328	5	-	4	6	1	
	111. Inderøen.....	17,40	12 427	2	-	5	7	-	
	112. Stenkjær.....	11,60	0 899	3	-	4	6	1	
	113. Grong.....	78,90	16 475	1	-	4	7	-	
	114. Namsos.....	13,10	6 179	2	-	2	2	1	
	115. Fosnæs.....	9,20	4 959	1	-	1	3	-	
	116. Kolvereid.....	12,80	4 461	1	-	5	5	-	
	117. Vikten.....		4 035						
XVIII.	Nordlands Amt:	297,60	104 151	25	1	66	54	3	
	118. Brønnø.....	18,80	9 884	2	-	4	5	-	
	119. Alstahaug.....	9,90	9 896	1	-	6	3	-	
	120. Vefsen.....	55,44	6 992	2	-	3	3	1	
	121. Ranen.....	39,70	12 152	2	-	5	4	-	
	122. Lurø.....	18,20	6 953	1	-	3	4	-	
	123. Gildeskaal.....	14,50	4 142	1	-	2	3	-	
	124. Bodø.....	4,20	4 831	2	1	5	2	1	
	125. Folden.....	17,80	3 335	1	-	2	3	-	
	126. Skjærstad.....	31,20	5 957	1	-	3	3	-	
	127. Stegen.....	3,40	2 975	1	-	2	1	-	
	128. Hammerø.....	8,30	2 529	1	-	1	1	-	
	129. Lødingen.....	22,20	4 036	1	-	4	3	-	
	130. Ofoten.....	23,80	4 105	1	-	4	2	-	
	131. Buksnæs.....	2,25	5 459	1	-	6	3	-	
	132. Flakstad.....	3,10	2 408	1	-	4	4	-	
	133. Østlofoten.....	4,94	4 729	3	-	3	3	1	
	134. Hadsel.....	7,40	7 307	2	-	4	2	-	
	135. Sortland.....	12,50	6 461	1	-	5	5	-	

¹⁾ Hvoraf ca. 0,03 n. □ Mil med 238 Indbyggere i Hedemarkens Amt. ²⁾ Hvoraf 1,50 n. □ Mil med 573 Indbyggere i Hedemarkens Amt. ³⁾ Befolkningen udgjorde efter Tælling 31te December 1885: 23 753.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I. (Forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i norske □ Mil.	Tilstede- værende Folke- mængde 31te Decbr. 1875.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatører.	Apotheker.	
XIX.	Tromsø Amt:	206,62	54 019	13	1	27	29	2	
	136. Trondenæs	13,018	9 207	2	-	4	5	-	
	137. Ibestad	12,870	6 572	1	-	2	2	-	
	138. Tranø	8,992	3 876	1	2	2	2	-	
	139. Lenvik	14,522	6 116	1	-	5	5	-	
	140. Maalselven	45,824	3 980	1	-	3	3	-	
	141. Balsfjorden	12,753	3 802	1	-	2	2	-	
	142. Tromsø	11,379	8 870	1	1	3	3	2	
	143. Lyngen	28,977	4 653	3	-	2	4	-	
	144. Karlsø	10,793	2 167	1	-	2	1	-	
	145. Skjærvø	47,548	4 776	1	-	2	2	-	
XX.	Finmarkens Amt:	382,28	24 075	10	-	18	29	3	
	146. Alten	95,0	5 254	1	-	3	4	-	
	147. Loppen	9,2	1 425	1	-	1	3	-	
	148. Hammerfest	26,6	3 622	2	-	2	1	1	
	149. Maasø	15,08	1 322	1	-	2	5	-	
	150. Kistrand	128,9	2 569	1	-	3	4	-	
	151. Tanen	30,6	2 393	1	-	1	4	-	
	152. Vardø	17,7	2 063	1	-	2	3	1	
	153. Vadsø	20,1	3 798	1	-	3	2	1	
	154. Sydvaranger	39,1	1 629	1	-	1	3	-	
	Riget	2 494,23	1 806 900	589	79	883	644	96	

Sundhedstilstanden i Riget var, uagtet noget større Sygelighed og Dødelighed end i de nærmest foregaaende Aar, i det Hele taget ret god.

De katarrhalske Sygdomme har som sædvanlig været de hyppigste, dernæst kommer de gastriske Sygdomme, derefter Mæslinger, Lungebetændelse og Kighoste. Diphtherit har igjen tiltaget noget, ligesom ogsaa Typhoidfeber i enkelte Amter var noget hyppigere end i Aaret forud. Skarlagensfeberen var ligesom Mæslinger derimod i Aftagende. En Influenzaepidemi optraadte mod Aarets Slutning, men fik hovedsagelig Udbredning i det følgende Aar.

Antallet af Angrebne af epidemiske Sygdomme udgjorde 85,9 pro mille af den beregnede tilstedeværende Befolkning ved Aarets Midte mod 82,3 Angrebne pro mille Aaret forud. De største Forholdstal har Byerne Christiania med 225,0 Angrebne pro mille mod 230,4 Angrebne pro mille i 1888 og Bergen, hvor imidlertid Antallet af Angrebne er gaaet ned til 160 pro mille mod 237,8 pro mille i forrige Aar; dernæst kommer Smaalenenes, Buskeruds, Jarlsberg og Laurviks og søndre Trondhjems Amter, hvor Antallet af Angrebne af epidemiske Sygdomme i ikke ringe Grad overstiger Gjennemsnittantallet for hele Riget. I de øvrige Amter er Antallet af Angrebne mindre end gjennemsnitlig for Riget. Bedst er Forholdet i søndre Bergenhus Amt med lidt over en Trediedel Angrebne

Dødeligheden i Riget, dets Bygder og Byer.

La mortalité dans le royaume, les communes rurales et les villes, par diocèses et par préfectures.

Tabel II. Overøvrighedsdistrikter.	Hele Riget.				Bygder.				Byer.			
	Beregnet Middelbe- folkning.	Antal Dødsfald i 1889.	Døde af 1000 Levende.		Beregnet Middelbe- folkning.	Antal Dødsfald i 1889.	Døde af 1000 Levende.		Beregnet Middelbe- folkning.	Antal Dødsfald i 1889.	Døde af 1000 Levende.	
			1889.	1888.			1889.	1888.			1889.	1888.
Riget	1 980 000	34 704	17. ⁵³	17. ⁰⁵	1 530 600	25 609	16. ⁷³	15. ⁹⁶	449 400	9 095	20. ²	20. ⁸
I. Christiania Stift	526 200	10 485	18. ⁶	18. ⁵	327 800	5 624	17. ²	17. ¹	236 400	4 861	20. ⁶	21. ²
II. Hamars —	227 800	3 768	16. ⁵	16. ⁰	219 600	3 630	16. ⁵	15. ⁹	8 200	138	16. ⁸	19. ⁰
III. Christianssands —	362 600	6 341	18. ⁶	18. ³	274 900	4 634	16. ⁵	17. ⁸	87 700	1 707	19. ⁵	20. ⁶
IV. Bergens —	316 300	5 486	17. ³	16. ²	257 200	4 373	17. ⁰	15. ³	59 100	1 113	18. ⁸	20. ⁷
V. Trondhjems —	282 200	4 824	17. ¹	15. ⁴	241 500	3 879	16. ¹	14. ⁸	40 700	945	23. ²	18. ⁷
VI. Tromsø —	226 900	3 800	16. ⁷	14. ⁵	209 600	3 469	16. ⁶	14. ⁰	17 300	331	19. ¹	20. ⁶
1. Christiania By	140 600	3 118	22. ¹	22. ⁸	-	-	-	-	140 600	3 118	22. ¹	22. ⁸
2. Akershus Amt	100 000	1 769	17. ⁷	18. ⁵	96 800	1 702	17. ⁶	18. ³	3 200	67	20. ⁹	24. ¹
3. Smaalenenes —	120 500	2 053	17. ⁰	16. ⁷	86 900	1 445	16. ⁶	16. ⁴	33 600	608	18. ¹	17. ⁷
4. Buskeruds —	104 300	1 998	19. ²	18. ²	77 300	1 451	18. ⁸	17. ³	27 000	547	20. ³	20. ⁸
5. Jarlsb. og Laurviks —	98 800	1 547	15. ⁷	16. ⁷	66 800	1 026	15. ⁴	16. ²	32 000	521	16. ³	14. ⁵
6. Hedemarkens —	120 800	2 144	17. ⁷	16. ⁴	115 700	2 044	17. ⁷	16. ¹	5 100	100	19. ⁶	23. ⁰
7. Christians —	107 000	1 624	15. ²	15. ⁵	103 900	1 586	15. ²	15. ⁶	3 100	38	12. ³	12. ¹
8. Bratsbergs —	90 200	1 511	16. ⁷	16. ⁹	69 000	1 110	16. ¹	16. ⁴	21 200	401	18. ⁹	18. ⁶
9. Nedenæs —	80 100	1 376	17. ²	17. ¹	67 400	1 168	17. ³	17. ¹	12 700	208	16. ⁴	17. ²
10. Lister og Mandals —	76 400	1 501	19. ⁶	22. ⁹	57 200	1 059	18. ⁵	22. ¹	19 200	442	23. ⁰	25. ²
11. Stavanger —	115 900	1 953	16. ⁸	17. ⁷	81 300	1 297	15. ⁹	16. ⁶	34 600	656	18. ⁹	20. ⁵
12. Søndre Bergenhus —	126 500	2 250	17. ⁸	16. ⁶	126 500	2 250	17. ⁸	16. ⁷	-	-	-	-
13. Bergens By	50 900	929	18. ²	21. ⁶	-	-	-	-	50 900	929	18. ²	21. ⁶
14. Nordre Bergenhus Amt	87 700	1 468	16. ⁷	14. ⁰	87 100	1 458	16. ⁷	13. ⁹	600	10	16. ⁷	23. ³
15. Romsdals —	128 600	2 031	15. ⁸	14. ⁴	109 100	1 633	15. ⁰	14. ⁴	19 500	398	20. ⁴	14. ⁵
16. Søndre Trondhjems —	123 200	2 288	18. ⁶	16. ⁵	98 900	1 646	16. ⁶	15. ³	24 300	642	26. ⁴	21. ²
17. Nordre —	81 600	1 344	16. ⁵	14. ³	77 100	1 265	16. ⁴	14. ⁰	4 500	79	17. ⁵	18. ²
18. Nordlands —	131 200	1 921	14. ⁶	14. ²	126 600	1 843	14. ⁶	14. ¹	4 600	78	16. ⁹	16. ⁵
19. Tromsø —	65 600	1 192	18. ²	13. ³	59 600	1 077	18. ¹	12. ⁵	6 000	115	19. ²	21. ¹
20. Finmarkens —	30 100	687	22. ⁸	18. ⁵	23 400	549	23. ⁴	17. ³	6 700	138	20. ⁶	22. ⁵

1) Dødeligheden beregnet efter Byens i Aaret 1889 hjemmehørende Middelbefolkning (140 833).

Dødeligheden i Byerne.

La mortalité dans les villes.

Amt.	Tabel III. Byer.	Tilstede- værende Folke- mængde 31te Decbr. 1885.	Antal Døde i 1889.	Døde af 1000 Levende.				
				1839.	1888.	1887.	1886.	1885.
I.	Christiania ¹⁾ . . .	128 302	3 118	22,1	22,8	24,24	21,3	21,5
II.	Drøbak	2 113	46	21,8	26,5	21,7	21,7	15,6
	Hvitsten	183	-	-	21,8	16,3	27,3	16,4
	Hølen	230	8	35,0	9,0	30,4	13,0	30,4
	Son	665	13	19,5	22,6	18,0	9,0	6,0
III.	Moss	6 867	154	22,3	23,3	22,0	22,1	21,6
	Sarpsborg	2 830	36	12,7	15,9	27,9	27,2	23,0
	Fredriksstad	11 239	159	14,2	16,3	14,8	14,6	13,1
	Fredrikshald	11 237	259	23,1	17,0	15,4	19,6	17,5
IV.	Drammen	19 391	406	20,9	20,0	19,2	17,0	17,5
	Holmsbo	509	4	7,9	25,5	29,4	13,7	23,6
	Hønefos	1 278	30	23,5	19,5	16,4	20,3	13,3
	Kongsberg	4 637	107	23,1	26,7	26,1	22,4	15,3
V.	Svelvik	1 441	28	19,4	18,7	18,0	24,2	25,0
	Holmestrand	2 309	48	20,8	22,5	13,4	12,1	17,7
	Horten	5 771	144	25,0	21,3	14,0	16,4	14,9
	Aasgaardstrand	412	4	9,7	14,6	24,2	14,5	4,8
	Tønsberg	6 938	81	11,7	13,8	14,8	16,0	15,4
	Sandefjord	3 114	45	14,4	15,1	18,6	15,7	13,2
	Laurvik	11 084	171	15,4	18,8	15,3	16,6	15,6
VI.	Kongsvinger	1 282	16	12,5	22,6	16,6	14,8	9,3
	Hamar	3 639	84	23,1	23,6	15,6	13,2	14,0
VII.	Gjøvik	1 171	20	17,1	10,2	14,5	8,5	7,6
	Lillehammer	1 723	18	10,4	13,4	7,0	13,9	13,9
VIII.	Brevik	2 151	42	19,5	22,3	11,1	19,0	20,9
	Porsgrund	3 561	71	19,9	21,1	13,7	21,0	16,3
	Skien	7 262	168	23,1	20,9	16,7	17,4	17,3
	Stathelle	386	5	13,0	7,7	13,0	10,3	28,5
	Langesund	1 397	21	15,0	17,2	16,4	23,6	17,2
	Kragerø	5 177	94	18,2	15,3	14,5	24,6	20,1

¹⁾ Dødeligheden er beregnet af den hjemmehørende Befolkning ved hvert Aars Midte, jfr. Tab. II.

Dødeligheden i Byerne.

Amt.	Tabel III (Forts.). Byer.	Tilstede- værende Folke- mængde 31te Decbr. 1885.	Antal Døde i 1889.	Døde af 1000 Levende.				
				1889.	1888.	1887.	1886.	1885.
IX.	Østerrisør	2 748	40	14,2	14,2	13,1	14,9	10,9
	Tvedestrand	1 620	20	12,3	16,0	11,7	16,6	23,5
	Arendal	4 546	58	12,8	16,5	13,0	15,8	23,3
	Grimstad	2 875	59	20,5	17,0	15,6	17,7	15,6
	Lillesand	1 367	31	22,7	16,1	10,2	15,3	10,4
X.	Christianssand	12 749	296	23,2	26,4	18,2	17,3	18,1
	Mandal	3 832	70	18,3	18,6	19,4	20,3	19,2
	Farsund	1 484	44	29,6	24,9	20,2	28,3	31,7
	Flekkefjord	1 688	32	19,0	23,7	17,7	19,0	14,8
XI.	Sogndal	449	3	6,7	9,0	17,8	31,1	8,9
	Ekersund	2 676	62	23,1	21,7	17,2	17,5	19,8
	Sandnæs	1 578	31	19,6	20,2	11,4	18,3	16,5
	Stavanger	22 634	410	18,1	21,5	17,6	17,8	19,3
	Kopervik	838	13	15,5	27,4	21,5	25,0	21,5
	Skudsnæshavn	1 139	16	14,0	19,3	12,3	13,1	12,3
	Haugesund	5 326	121	22,7	14,6	14,6	15,0	20,1
XIII.	Bergen ¹⁾	46 552	929	18,2	21,6	15,8	16,1	17,5
XIV.	Florø	572	10	17,5	24,5	24,5	14,0	22,7
XV.	Aalesund	6 902	174	25,2	14,9	16,3	12,6	18,0
	Molde	1 585	31	19,5	19,5	21,4	24,0	25,9
	Christianssund	9 817	193	19,7	14,3	15,5	14,4	18,0
XVI.	Trondhjem	23 753	642	27,0	21,4	19,7	21,8	20,1
XVII.	Levanger	892	13	14,6	16,9	8,9	21,4	33,6
	Stenkjær	1 766	31	17,6	17,0	14,1	18,0	15,8
	Namsos	1 900	35	18,4	14,7	17,3	14,8	11,6
XVIII.	Mosjøen	1 156	22	19,0	6,9	12,1	14,7	19,0
	Bodø	2 824	56	19,8	22,3	17,3	15,5	17,0
XIX.	Tromsø	5 935	115	19,4	21,9	17,7	18,0	14,5
XX.	Hammerfest	2 289	51	22,3	22,7	13,5	41,5	19,6
	Vardø	2 406	39	16,2	21,6	27,4	29,9	19,5
	Vadsø	2 182	27	12,4	26,6	24,7	49,0	24,3

¹⁾ Dødeligheden er beregnet efter den beregnede Middelbefolkning i Aaret 1889, jfr. Tab. II.

Døde i Forhold til 1000 levende Fødte.

Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants.

Tabel IV.	1889.	1888.	1887.	1886.	1885.	1884.	1883.	1882.	1881.	1880.	1879.
Riget	586	549	520	520	526	529	552	595	556	518	470
Byer	604	599	558	536	534	540	525	597	561	533	489
Bygder	580	532	507	514	523	524	560	594	544	514	464
Overøvrigheds- distrikter:											
Christiania By	611	618	658	577	597	571	491	584	540	532	468
Akershus Amt.	606	605	571	556	556	541	515	616	588	541	457
Smaalønes —	529	605	500	512	524	538	492	546	471	463	438
Buskeruds —	638	566	537	538	519	557	502	508	507	527	438
Jarlsb.ogLaurviksAmt	560	558	484	510	477	479	487	521	564	477	461
Hedemarkens —	625	525	469	445	450	405	459	514	533	479	431
Christians —	535	506	487	490	552	513	478	516	498	477	479
Bratsbergs —	544	531	521	564	541	498	559	546	620	573	516
Nedenæs —	617	655	519	591	569	505	564	521	569	618	474
Lister og Mandals —	715	779	643	584	547	598	634	652	657	763	557
Stavanger —	583	585	489	504	517	471	598	559	596	535	556
Søndre Bergenhus —	590	531	496	466	522	515	515	613	531	496	448
Bergens By	565	661	473	467	520	588	558	630	644	548	579
Nordre Bergenhus Amt	599	475	608	523	550	523	538	528	528	499	437
Romsdals —	591	515	501	491	500	523	600	667	494	445	407
Søndre Trondhjems —	682	588	598	590	653	591	741	807	660	563	506
Nordre Trondhjems —	642	510	519	539	580	560	632	786	527	502	490
Nordlands —	422	419	378	413	429	515	552	569	566	439	415
Tromsø —	521	412	400	406	417	562	656	707	539	457	427
Finmarkens —	626	546	597	907	490	519	650	689	651	612	558

af det Gjennemsnitlige for det hele Rige, dernæst i nordre Bergenhus og nordre Trondhjems Amter med noget under Halvparten Angrebne i Forhold til Gjennemsnitsantallet for Riget. Som sædvanlig viser Forholdene sig størst i Amter med en større Bybefolkning. Der kjendes ialt 170 085 Angrebne af epidemiske Sygdomme og for 168 553 kjendes tillige Fordelingen paa Maanederne. De fleste Tilfælde indtraf i Marts, dernæst i December (begyndende Influenzaepidemi), Februar og Januar. Det mindste Antal Sygdomstilfælde er opgivet for September, dernæst August.

Antal Angrebne af 1000 Indvaanere af epidemiske Sygdomme i Riget, dets Stifter og Amter for Aaret 1889 findes anført paa Tabel V Side XIV.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde efter de fra det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Folkemængdens Bevægelse i 1889: 34 704

Samtlige af Lægerne anmeldte epidemiske
Les maladies épidémiques dans les

Tabel V. Overøvrighedsdistrikter.		Samtlige epidemiske Sygdomme.		Angrebne af epidemiske Sygdomme af 1000 Indbyggere	Exanthematisk Typhus.	Typhoid-feber.		Cerebrospinal-meningit.		Barsel-feber.	
		Angr.	Dødsf.			Angr.	Dødsf.	Angr.	Dødsf.	Angr.	Dødsf.
Riget		170085	7431	85,9	35	2413	222	45	16	559	178
Byer		96103	3059	213,8	7	957	71	4	-	103	48
Bygder		73982	4372	48,9	28	1456	151	41	16	456	130
I.	Christiania Stift	75205	3028	133,3	16	1049	67	8	2	101	30
II.	Hamars —	14916	888	65,4	-	84	9	14	9	91	16
III.	Christianssands —	28704	1042	79,2	-	189	37	-	-	74	26
IV.	Bergens —	19158	1033	60,6	-	389	41	9	1	103	44
V.	Trondhjems —	18421	871	65,3	-	358	35	9	3	113	27
VI.	Tromsø —	13681	569	60,3	19	344	33	5	1	77	35
1. Christiania By.....		31654	1307	225,0	5	441	17	1	-	25	12
2. Akershus Amt		6154	397	61,5	-	122	6	4	-	12	2
3. Smaalenenes —		14838	480	123,1	-	218	18	2	1	13	4
4. Buskeruds —		12367	565	118,6	11	164	20	1	1	30	7
5. Jarlsb. og Laurv. —		10192	279	103,2	-	104	6	-	-	21	5
6. Hedemarkens —		9032	615	74,8	-	35	7	8	6	56	9
7. Christians —		5884	273	55,0	-	49	2	6	3	35	7
8. Bratsbergs —		6905	283	76,6	-	29	5	-	-	20	4
9. Nedenæs —		6768	223	84,5	-	24	8	-	-	12	7
10. Lister og Mandals —		6468	236	84,7	-	71	13	-	-	11	6
11. Stavanger —		8563	300	73,9	-	65	11	-	-	31	9
12. Søndre Bergenh. —		3711	366	29,3	-	201	21	2	-	32	14
13. Bergens By.....		8143	265	160,0	-	66	9	3	-	5	4
14. Nordre Bergh. Amt		3292	235	37,5	-	45	-	4	1	30	10
15. Romsdals —		7670	359	59,6	-	138	20	1	-	74	24
16. Søndre Trondhj. —		11487	463	93,2	-	217	18	5	2	59	15
17. Nordre —		3276	216	40,1	-	80	8	3	1	16	4
18. Nordlands —		6243	237	47,6	-	126	19	4	-	46	21
19. Tromsø —		4987	229	76,0	17	157	12	1	1	21	8
20. Finmarkens —		2451	103	81,4	2	61	2	-	-	10	6

Sygdomme, fordelte paa Stifter og Amter.
diocèses et dans les préfectures.

Børne- kopper.		Vand- kopper.		Skarlagens feber.		Røde Hunde.		Mæslinger.		Rosen.		Kighoste.		Diphtherit.	
Angr.	Dødsf.	Angr.	Angr.	Dødsf.	Angr.	Dødsf.	Angr.	Dødsf.	Angr.	Dødsf.	Angr.	Dødsf.	Angr.	Dødsf.	
20	3	1538	5382	327	691	1	13305	372	2285	84	10110	480	7851	1809	
6	2	1132	1841	110	539	1	7203	194	802	28	5565	246	2352	571	
14	1	406	3541	217	152	-	6102	178	1483	56	4545	234	5499	1238	
10	1	651	1257	98	277	1	3986	153	606	22	4512	208	3013	705	
1	-	112	500	18	4	-	555	9	251	6	346	8	1927	455	
3	-	248	1374	72	51	-	2488	35	384	13	2144	111	828	169	
2	-	232	732	43	188	-	2337	103	463	22	732	37	822	225	
4	2	201	836	49	76	-	2579	33	342	13	372	23	1019	207	
-	-	94	683	47	95	-	1360	39	239	8	2004	93	242	48	
-	-	244	319	36	20	1	1357	82	77	10	1884	118	1248	313	
-	-	41	200	14	-	-	298	6	80	1	209	3	642	139	
-	-	171	152	6	54	-	1758	59	110	2	1286	49	293	52	
10	1	74	319	29	158	-	489	5	174	4	593	21	607	139	
-	-	121	267	13	45	-	84	1	165	5	540	17	223	62	
1	-	50	297	15	-	-	470	7	136	4	55	1	1443	339	
-	-	62	203	3	4	-	85	2	115	2	291	7	484	116	
3	-	41	504	34	1	-	331	-	66	1	895	35	246	53	
-	-	48	216	15	20	-	519	3	109	5	807	25	186	36	
-	-	72	551	19	12	-	202	2	95	2	142	18	264	43	
-	-	87	103	4	18	-	1436	30	114	5	300	33	132	37	
1	-	27	283	25	34	-	583	66	100	8	117	12	360	95	
1	-	180	192	5	131	-	92	15	124	1	98	5	86	22	
-	-	7	111	7	14	-	789	10	99	4	133	15	257	79	
-	-	60	396	26	10	-	1373	15	239	15	400	6	280	70	
4	2	146	467	25	55	-	1925	28	146	7	285	9	590	107	
-	-	13	119	4	20	-	154	2	97	-	71	13	268	59	
-	-	39	149	5	2	-	757	25	113	5	728	30	123	22	
-	-	30	521	42	63	-	319	7	104	2	815	34	99	23	
-	-	25	13	-	30	-	284	7	22	1	461	29	20	3	

Samtlige af Lægerne anmeldte epidemiske
Les maladies épidémiques dans les

Tabel V. (Forts.). Overøvrighedsdistrikter.			Strube- hoste.		Kusma.	Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit.		Katar- rhalsk og follikulær Angina.		Influenza.	
			Angr.	Dødsf.		Angr.	Angr.	Dødsf.	Angr.	Angr.	Dødsf.
Riget			417	248	991	55327	809	19016	1546	3	
Byer			109	85	712	35530	456	12434	1355	2	
Bygder			308	163	279	19797	353	6582	191	1	
I.	Christiania	Stift.....	140	103	509	27425	390	8203	1207	1	
II.	Hamars	—	38	16	16	4464	55	1977	183	-	
III.	Christianssands	—	61	29	131	8863	125	3212	107	-	
IV.	Bergens	—	65	44	240	5502	100	2186	18	-	
V.	Trondhjems	—	66	29	46	5419	97	2085	12	2	
VI.	Tromsø	—	47	27	49	3654	42	1353	19	-	
1.	Christiania By	29	29	312	13302	205	3551	1008	-	
2.	Akershus	Amt... ..	25	16	10	1717	37	596	25	-	
3.	Smaalenenes	—	29	19	64	4796	72	1549	54	-	
4.	Buskeruds	—	42	34	122	4124	56	1131	36	-	
5.	Jarlsberg og Laurviks	—	15	5	1	3486	20	1376	84	1	
6.	Hedemarkens	—	30	12	5	2474	31	1149	76	-	
7.	Christians	—	8	4	11	1990	24	828	107	-	
8.	Bratsbergs	—	8	4	14	1674	33	795	55	-	
9.	Nedenæs	—	10	6	6	2040	15	692	-	-	
10.	Lister og Mandals	—	9	6	40	2139	35	927	23	-	
11.	Stavanger	—	34	13	71	3010	42	798	29	-	
12.	Søndre Bergenhus	—	23	16	27	578	10	274	-	-	
13.	Bergens By	4	3	111	3489	54	1389	-	-	
14.	Nordre Bergenhus	Amt... ..	18	11	12	695	23	154	-	-	
15.	Romsdals	—	28	15	121	1791	28	647	26	-	
16.	Søndre Trondhjems	—	33	19	13	3420	63	1538	-	-	
17.	Nordre	—	25	9	2	948	19	269	4	2	
18.	Nordlands	—	17	9	44	1772	13	610	-	-	
19.	Tromsø	—	27	17	4	1201	19	500	-	-	
20.	Finmarkens	—	3	1	1	681	10	243	19	-	

Sygdomme, fordelte paa Stifter og Amter.

diocèses et dans les préfectures.

Lungebetændelse.		Brystbetændelse.		Gigtfeber.		Koldfeber.	Akut Diarrhoe og Cholera nostras.		Blodgang.		Skjørbug.	
Angr.	Dødsf.	Angr.	Dødsf.	Angr.	Dødsf.	Angr.	Angr.	Dødsf.	Angr.	Dødsf.	Angr.	Dødsf.
11196	1651	2727	107	3646	62	82	30564	1036	259	18	80	5
3722	552	914	18	1431	20	38	19275	647	45	6	27	2
7474	1099	1813	89	2215	42	44	11289	389	214	12	53	3
3827	551	822	34	1386	16	31	16074	640	86	6	9	-
1466	213	249	14	436	9	2	2167	50	23	1	10	-
1715	274	476	20	620	7	38	5654	121	32	3	12	-
1569	237	503	21	515	9	5	2496	102	42	4	8	-
1688	243	324	12	443	14	4	2383	78	36	2	6	2
931	133	353	6	246	7	2	1790	45	40	2	35	3
793	148	216	6	377	8	9	6435	322	1	-	-	-
426	74	136	14	188	4	-	1347	77	75	4	1	-
947	122	175	-	279	3	8	2868	71	5	2	7	-
866	125	154	8	266	1	2	2988	114	5	-	1	-
795	82	141	6	276	-	12	2436	56	-	-	-	-
848	131	161	9	230	6	2	1491	38	11	-	4	-
618	82	88	5	206	3	-	676	12	12	1	6	-
404	62	89	4	108	1	5	1612	47	-	-	5	-
412	64	121	4	196	2	14	1329	32	5	1	2	-
347	64	94	6	158	1	3	1303	19	3	2	2	-
552	84	172	6	158	3	16	1410	23	24	-	3	-
440	79	123	6	136	2	3	347	11	19	1	1	-
422	81	143	3	178	2	2	1414	59	13	2	-	-
324	45	103	9	123	2	-	366	18	8	1	-	-
942	105	220	4	174	4	-	716	25	25	1	9	1
581	95	171	7	216	8	2	1604	56	9	1	1	1
548	75	67	4	131	5	2	432	11	4	-	3	-
588	70	194	3	111	2	1	798	13	12	-	9	-
279	48	95	1	87	3	-	621	10	26	2	-	-
64	15	64	2	48	2	1	371	22	2	-	26	3

De af Lægerne behandlede Tilfælde af epidemiske Sygdomme efter Maaned, Kjøen og Alder.

Le nombre des cas maladies épidémiques traités par mois, par sexe et par âge.

Tabel VI. Sygdom.	Hele Aaret				Kjøen og Alder (par sexe et âge).				Tiden er opgiven for.
	Behand- lede.	Procentfor- holdet til samtlige be- handlede epidemiske Sygdomme.	Deraf Døde.	Procent Døde af Behandlede.	1		2		
					Børn (under 15 Aar).		Voxne (over 15 Aar).		
					Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
Typhus exanthematicus	35	0,002	-	-	3	4	11	17	35
Febris typhoidea	2412	1,4	221	9,2	315	311	905	850	2407
Meningitis cerebrospinalis	45	0,03	16	35,6	10	8	11	10	44
Febris puerperalis	554	0,33	173	31,2	-	-	-	554	544
Variolæ	20	0,001	3	15,0	2	4	8	6	20
Varicellæ	1538	0,9	-	-	673	711	69	65	1537
Scarlatina	5378	3,2	323	6,0	2432	2469	165	248	5351
Rubeolæ	691	0,5	1	0,1	315	307	31	38	691
Morbilli	13264	7,8	331	2,5	5666	5858	558	690	13108
Erysipelas	2281	1,3	80	3,5	177	184	792	1126	2266
Tussis convulsiva	10074	5,9	444	4,4	4620	4833	125	176	9957
Diphtheritis	7771	4,6	1729	22,2	2813	3037	834	1131	7760
Angina membranacea (Croup)	405	0,2	236	58,3	209	183	5	4	376
Parotitis	991	0,6	-	-	335	263	225	135	991
Bronchitis acuta, Catarrhus	55312	32,6	794	1,1	9936	13201	13961	14139	54910
Angina catarrhalis et follicularis	19016	11,2	-	-	3804	4046	5093	5707	18920
Influenza	1544	0,9	1	-	290	281	489	483	1542
Pneumonia	11152	6,6	1607	14,4	2459	2100	3645	2797	11081
Pleuritis	2725	1,6	105	3,9	325	251	1273	803	2676
Febris rheumatica	3644	2,1	60	1,7	337	298	1312	1493	3591
Febris intermittens	82	0,04	-	-	1	2	65	14	74
Diarrhoea acuta, Cholera nostras	30547	18,0	1019	3,1	7895	7606	6998	7917	30346
Dysenteria	259	0,1	18	6,9	86	52	73	68	253
Scorbutus	80	0,04	5	6,2	2	5	45	27	73
Summa	169820		7166		42685	46014	36693	38498	168553

Tabel VI (Forts.).												
Sygd.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Typhus exanthematicus	-	2	7	7	1	-	2	-	4	1	1	10
Febris typhoidea	200	145	142	116	124	124	352	315	243	236	231	179
Meningitis cerebrospinalis	1	5	12	8	2	4	4	2	1	2	1	2
Febris puerperalis	56	44	66	57	39	44	32	34	42	50	40	40
Variolæ	2	-	-	3	9	2	-	-	-	3	1	-
Varicellæ	225	122	136	118	150	82	65	47	60	119	209	204
Scarlatina	733	554	595	412	362	277	292	270	293	490	576	497
Rubeolæ	82	115	143	100	77	45	19	14	14	26	29	27
Morbilli	1093	1660	2014	1458	1818	1071	825	386	455	726	953	649
Erysipelas	184	200	184	214	213	173	167	185	152	182	193	219
Tussis convulsiva	772	648	573	513	594	691	945	941	935	1080	1184	1081
Diphtheritis	627	522	537	610	648	620	546	552	561	715	913	909
Angina membranacea (Croup)	47	36	37	21	28	12	24	15	29	43	45	39
Parotitis	97	162	167	111	88	55	23	12	9	24	95	148
Bronchitis acuta	6613	6648	6697	5068	4196	2784	2336	2204	2559	3546	5877	6382
Angina catarrhalis et follicularis.	1978	2139	2086	1632	1568	1194	916	908	1109	1394	2065	1931
Influenza	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	1535
Pneumonia	1226	1185	1504	1441	1347	529	482	295	389	622	956	1105
Pleuritis	257	241	279	269	274	227	190	152	165	195	240	187
Febris rheumatica	400	363	397	379	424	261	237	205	167	203	240	315
Febris intermittens	4	4	4	7	6	5	5	9	11	11	2	6
Diarrhoea acuta, Cholera nostras.	1591	1429	1376	1527	1885	5842	7164	2977	1802	1700	1603	1450
Dysenteria	18	13	21	9	14	43	52	31	19	6	16	11
Scorbutus	10	10	5	8	8	4	9	4	3	2	5	5
Tilsammen	16216	16247	16982	14088	13875	14089	14687	9558	9022	11376	15482	16931

De i Byerne anmeldte epidemiske Sygdomme.

Les maladies épidémiques dans les villes.

Tabel VII.	Behandlede.	Procentforhold til de i hele Riget anmeldte Tilfælde af samme Sygdom.	Kjendte Dødsfald. ¹⁾	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Exanthematisk Typhus	7	20,0	-	-	-	5	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Typhoidfeber	957	39,7	71	44	24	33	45	42	57	181	168	99	97	90	77
Cerebrospinalmeningit	4	8,0	-	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Simpel Feber	1179	-	-	108	84	83	96	100	112	95	72	86	112	90	141
Barsel-feber	103	18,4	48	13	10	12	9	5	9	1	3	10	6	13	12
Børnekopper	6	30,0	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	3	1	-
Vandkopper	1132	73,6	-	186	87	99	90	113	59	39	26	49	72	155	157
Skarlagensfeber	1841	34,2	110	181	138	156	104	105	79	119	110	136	249	288	176
Røde Hunde	539	78,0	1	51	87	124	90	63	38	17	5	13	13	15	23
Mæslinger	7203	54,1	194	584	610	1054	877	1105	692	398	168	202	470	661	382
Rosen	802	35,1	28	73	59	71	79	98	52	46	59	49	75	68	73
Septichæmi, Pyæmi	46	-	28	3	4	6	6	1	3	4	3	3	3	2	2
Kighoste	5565	55,0	246	332	313	243	285	367	414	541	550	464	628	752	676
Diphtherit	2352	30,0	572	210	143	175	170	200	222	138	163	182	208	263	278
Strubehoste	109	26,1	85	17	12	11	6	8	2	3	4	8	8	18	12
Kusma	712	71,3	-	71	82	116	84	66	42	16	2	4	21	75	133
Influenza	1355	87,5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1355
Akut Katarrh i Luftv. og Bronchit	35530	64,2	456	4241	4259	4286	3022	2502	1619	1301	1310	1721	2514	4316	4439
Katarrhalsk og follikulær Angina	12434	65,3	-	1306	1368	1357	1042	1062	803	541	545	714	925	1505	1266
Lungebetændelse	3722	33,2	552	407	364	477	439	405	191	146	103	153	230	406	401
Brystbetændelse	914	33,5	10	86	71	79	74	94	80	59	42	58	76	111	84
Gigtfeber	1431	39,2	20	154	154	160	160	165	112	87	65	70	85	101	118
Koldfeber	38	46,3	-	3	3	1	4	4	-	3	3	8	7	1	4
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	19275	63,1	647	949	869	850	985	1191	3942	4411	1819	1142	1107	1080	928
Blodgang	45	17,4	6	5	-	-	3	6	7	6	6	1	-	7	3
Skjørbug	27	33,7	2	3	1	-	3	3	1	7	3	1	-	2	3
Tilsammen	97328	-	3080	9028	8742	9398	7673	7706	8540	8161	5229	5179	6909	10020	10743
Nye Tilfælde af Chanker og Syphilis	806	-	30	89	53	45	51	78	63	62	72	72	80	77	64
Gonorrhoe og Urethrit	1893	-	-	150	108	168	149	160	141	157	164	182	179	165	170

1) Efter Dødslisten for Byerne.

Epidemiske Sygdomme i Byerne.
Les maladies épidémiques dans les villes par préfetures.

Tabel VIII.		Ialt opgivne		Christiania Stift.										Hamars Stift.		Christianssands Stift.										
Sygdom.	Tilfælde.			Dødsfald.	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
					Christiana By.		Akershus Amt.		Smaalenenes Amt.		Buskeruds Amt.		Jarlsberg og Laurviks Amt.		Hedemarkens Amt.		Christians Amt.		Bratsbergs Amt.		Nedens Amt.		Lister og Mandals Amt.		Stavanger Amt.	
		Tilf.	Dsf.		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exanthematisk Typhus ..	7	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Typhoidfeber	935	71	441	17	8	1	53	9	68	9	32	-	-	-	1	-	10	-	3	2	5	2	29	5		
Cerebrospinalmeningit ..	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Barsel-feber	109	48	25	12	-	-	8	3	5	1	4	1	3	3	-	5	1	5	4	3	1	8	4	-		
Børnekopper	6	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Vandkopper	1163	-	244	-	-	-	138	-	58	-	101	-	13	-	23	-	25	-	39	-	43	-	73	-		
Skarlagensfeber	1834	110	319	36	5	-	30	2	70	10	162	8	13	-	8	-	349	25	70	5	152	3	44	2		
Røde Hunde	539	1	20	1	-	-	49	-	158	-	35	-	-	-	-	-	1	-	14	-	9	-	17	-		
Mæslinger	7176	194	1357	82	4	-	1480	50	156	-	16	-	252	-	5	-	57	-	323	2	107	-	728	17		
Rosen	840	28	77	10	3	-	56	-	81	2	106	2	11	-	9	-	32	-	39	1	45	2	54	2		
Kighoste	5580	246	1884	118	17	-	906	35	186	2	348	12	6	-	68	1	472	25	311	7	67	3	116	8		
Diphtherit	2331	571	1248	313	8	2	68	20	143	39	68	11	146	29	18	2	126	29	31	2	78	20	47	15		
Strubehoste	131	85	29	29	1	-	12	9	17	13	7	2	2	-	-	5	2	1	1	8	5	19	5			
Kusma	707	-	312	-	-	-	28	-	67	-	1	-	-	-	-	14	-	4	-	26	-	65	-			
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	35561	456	13302	205	146	1	2960	36	2298	17	2361	3	538	3	243	-	1010	11	1002	1	1335	27	2401	30		
Katarrhalsk og follikulær Angina	12438	-	3551	-	50	-	1128	-	731	-	943	-	216	-	95	-	552	-	378	-	585	-	607	-		
Influenza	1303	2	1008	-	-	-	36	-	23	-	68	-	48	-	13	-	55	-	-	-	23	-	27	-		
Lungebetændelse	3719	552	793	148	13	1	360	48	300	39	331	19	49	9	32	4	158	27	107	16	158	29	276	31		
Brystbetændelse	916	18	216	6	6	-	66	-	49	4	55	1	9	-	1	-	32	1	32	1	37	-	88	-		
Gigtfeber	1452	20	377	8	8	-	141	2	100	1	110	-	23	-	4	-	27	-	91	1	85	-	82	3		
Koldfeber	38	-	9	-	-	-	2	-	-	-	6	-	-	-	-	4	-	2	-	2	-	-	12	-		
Diarrhoe og Cholera nostras	19422	647	6435	322	96	5	1957	36	1666	65	1666	25	309	3	83	2	1011	25	671	8	795	11	1044	17		
Blødgang	44	6	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	1	1	20	-			
Skjærbug	27	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	1	-	1	-		
Tilsammen	96282	3059	31654	1307	365	10	9480	251	6178	202	6420	84	1638	46	606	9	3947	146	3127	52	3563	104	5758	139		

Epidemiske Sygdomme i Byerne.
Les maladies épidémiques dans les villes par préfectures.

Sygdom.	13		14		15				16		17		18		19		20	
	Bergens By.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.				Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finmarkens Amt.	
					Søndmøre.		Romsdal. Nordmøre.											
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
	Exanthematisk Typhus...	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Typhoidfeber	66	9	-	-	1	-	5	1	121	14	8	-	22	1	16	1	46	-
Cerebrospinalmeningit.	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	5	4	-	-	-	1	6	1	15	7	3	1	-	-	5	3	6	4
Børnekopper	1	-	-	-	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	180	-	-	-	15	-	25	-	122	-	6	-	11	-	22	-	25	-
Skarlagensfeber	192	5	-	-	32	2	22	-	146	8	22	-	58	1	131	3	9	-
Røde Hunde	131	-	-	-	9	-	1	-	16	-	12	-	2	-	60	-	5	-
Mæslinger	92	15	43	-	709	3	324	-	1298	21	66	-	72	2	34	1	53	1
Rosen	124	1	-	-	43	3	28	1	43	2	26	-	19	1	34	-	10	1
Kighoste	98	5	6	-	337	-	14	1	199	9	24	-	120	5	259	8	142	7
Diphtherit	86	22	1	-	10	1	23	5	215	58	7	-	2	1	2	1	4	1
Strubehoste	4	3	-	-	3	3	1	-	11	8	2	1	3	-	4	2	2	-
Kusma	111	-	-	-	41	-	30	-	2	-	-	-	5	-	1	-	-	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit.	3489	54	27	1	389	6	587	9	2137	33	247	3	234	3	443	6	412	7
Katarrhalsk og follikulær Angina	1389	-	22	-	253	-	144	-	1175	-	74	-	112	-	262	-	171	-
Influenza	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	422	81	2	1	124	8	199	29	211	34	67	7	56	8	42	9	19	4
Brystbetændelse	143	3	-	-	31	-	29	-	56	2	5	-	21	-	6	-	34	-
Gigtfeber	178	2	2	-	17	-	23	-	106	1	15	-	11	-	16	1	36	1
Koldfeber	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe og Cholera nostras	1414	59	23	-	176	6	222	8	1103	32	127	3	153	2	251	3	220	15
Blodgang	13	2	-	-	-	-	5	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjorbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	15	2
Tilsammen	8143	265	126	2	2190	33	1688	56	6981	231	714	17	905	24	1588	38	1211	43

Antal Angrebne af 1000 Indvaanere af Typhoidfeber, Skarlagensfeber, Diphtherit og Lungebetændelse.

Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphthérie et de la pneumonie par 1000 habitants.

Tabel IX. Overøvrighedsdistrikter.			Typhoidfeber.		Skarlagensfeber.		Diphtherit.		Lungebetændelse.	
			1889.	1888.	1889.	1888.	1889.	1888.	1889.	1888.
Riget			1,2	0,75	2,7	3,65	4,0	3,0	5,65	5,65
Byer			2,1	0,9	4,1	3,9	5,2	5,0	8,3	8,7
Bygder			0,95	0,7	2,3	3,6	3,6	2,4	4,9	4,8
I.	Christiania	Stift	1,9	0,7	2,2	4,3	5,3	5,7	6,8	6,7
II.	Hamars	—	0,4	0,9	2,2	7,1	8,4	4,9	6,0	6,9
III.	Christianssands	—	0,5	0,6	3,8	2,3	2,3	1,3	4,7	6,2
IV.	Bergens	—	1,2	1,3	2,3	2,5	2,6	2,2	5,0	5,4
V.	Trondhjems	—	1,3	0,6	3,0	3,1	3,6	0,9	6,0	4,5
VI.	Tromsø	—	1,5	0,9	3,0	3,0	0,9	0,8	3,3	3,1
1.	Christiania By	—	3,1	0,5	2,3	3,4	8,9	10,1	5,6	5,9
2.	Akershus	Amt	1,2	0,7	2,0	2,9	6,4	6,7	4,3	5,2
3.	Smaalenenes	—	1,8	0,6	1,3	6,2	2,4	4,1	7,85	8,8
4.	Buskeruds	—	1,6	0,9	3,1	5,9	5,8	4,1	8,3	5,1
5.	Jarlsb. og Laurviks	—	1,0	0,7	2,7	3,1	2,3	2,3	8,0	8,5
6.	Hedemarkens	—	0,3	0,07	2,4	7,7	11,9	7,3	7,0	7,1
7.	Christians	—	0,4	1,1	1,9	6,3	4,5	2,2	5,8	6,6
8.	Bratsbergs	—	0,3	0,2	5,6	3,2	2,7	1,2	4,5	7,0
9.	Nedenæs	—	0,3	0,4	2,7	1,7	2,3	1,4	5,1	6,4
10.	Lister og Mandals	—	0,9	0,7	7,2	4,7	3,5	1,3	4,5	6,5
11.	Stavanger	—	0,6	0,8	0,9	0,6	1,1	1,2	4,8	5,2
12.	Søndre Bergenhus	—	1,6	1,7	2,2	3,9	2,8	3,5	3,5	3,8
13.	Bergens By	—	1,3	1,0	3,8	0,5	1,7	1,5	8,3	10,0
14.	Nordre Bergenhus	Amt	0,5	0,6	1,3	0,3	2,9	0,9	3,7	4,2
15.	Romsdals	—	1,1	1,2	3,1	3,2	2,2	1,1	7,3	5,6
16.	Søndre Trondhjems	—	1,8	0,6	3,8	2,9	4,8	1,1	4,7	3,7
17.	Nordre	—	0,9	0,6	1,4	4,4	3,3	0,9	6,7	5,3
18.	Nordlands	—	0,9	1,0	1,1	4,2	0,9	1,1	4,5	3,2
19.	Tromsø	—	2,4	0,4	7,9	1,5	1,5	0,7	4,1	3,1
20.	Finmarkens	—	2,0	1,9	0,4	1,1	0,7	0,4	2,1	2,9

eller 17,53 pro mille af Aarets beregnede tilstedeværende Middelbefolkning. Dødeligheden er lidt større end Aaret forud (17,03 pro mille) og den største i de sidste syv Aar. Dødeligheden i Rigets Bygder (16,73 pro mille) er noget større

B*

Oversigt over Typhoidfeberens hyppigste Forekomst amtsvis
i de forskjellige Lægedistrikter.

La fièvre typhoïde dans quelques districts civils.

Amt.	Tabel X. Lægedistrikter.	An- grebne.	Døde.	Amt.	Lægedistrikter.	An- grebne.	Døde.
I.	Christiania By ...	441	17	XII.	Søndre Bergenhus Amt	201	21
II.	Akershus Amt....	122	6		Nordre Midthordland	53	6
	Aker	90	3		Lindaas	37	3
					Alversund	30	-
					Voss	25	4
III.	Smaalenenes Amt	218	18	XIII.	Bergens By.....	66	9
	Sarpsborg.....	199	15				
IV.	Buskeruds Amt ..	164	20	XIV.	Nordre Bergenhus Amt	45	-
	Ringerike.....	72	5		Indre Søndfjord	16	-
	Drammen.....	55	13		Ytre Sogn.....	7	-
					Gloppen	7	-
V.	Jarlsberg og Laurviks Amt	104	6	XV.	Romsdals Amt....	138	20
	Tønsberg	62	3		Ørskog	38	4
	Laurvik	23	2		Ytre Romsdal.....	26	5
					Søndre Nordmøre....	23	4
VI.	Hedemarkens Amt	35	7	XVI.	Søndre Trondhjem's Amt.....	217	18
	Hedemarken	28	7		Trondhjem	121	7
					Orkedal	56	3
VII.	Christians Amt..	49	2	XVII.	Nordre Trondhjem's Amt.....	80	8
	Hadeland og Land ..	14	1		Stenkjær	30	1
	Toten	12	-		Inderøen.....	18	5
	Ringebu	11	-		Frosten.....	13	-
					Levanger	13	-
VIII.	Bratsbergs Amt..	29	5	XVIII.	Nordlands Amt..	126	19
	Kragerø	16	3		Bodø	30	4
	Skien	13	2		Hadsel	29	5
					Under Lofotfisket ...	20	3
IX.	Nedenæs Amt....	24	8	XIX.	Tromsø Amt.....	157	12
	Østre Nedenæs.....	10	3		Ibestad	63	9
	Vestre Nedenæs.....	10	3		Trondenes	36	-
					Tromsø	17	1
X.	Lister og Mandals Amt	71	13	XX.	Finmarkens Amt.	61	2
	Flekkefjord	34	6		Hammerfest.....	27	-
	Oddernæs.....	14	-		Vadsø	12	-
					Tanen	11	2
XI.	Stavanger Amt...	65	11				
	Stavanger.....	22	5				
	Ekersund	15	3				

Dødsfald paa Barselseng.

Décès pendant les couches dans les diocèses et dans les préfetures.

Tabel XI.		Antal Barselkvinder.	Efter Presterne Op-gaver døde paa Barselseng.	Af Lægerne op-givne Dødsf. paa Barselseng.	Barsel-feber.				Af 1000 Barselkvinder døde i	
Overøvrighedsdistrikter.	Af Lægerne opgivne				1889. ¹⁾	1888. ¹⁾				
	Til-fælde.						An-grebne af 1000 Fø-dende.	Døds-fald.	Døds-pro-cent af An-greb-ne.	
Riget	59992	360	262	559	9,3	178	31,8	6,0	5,1	
Byer	15256	77	77	103	6,7	48	46,6	5,0	4,2	
Bygder	44736	283	185	456	10,2	130	28,5	6,3	5,4	
I. Christiania Stift	17825	77	68	101	5,7	30	29,9	4,3	3,6	
II. Hamars —	6526	30	20	91	13,9	16	17,6	4,6	3,7	
III. Christianssands —	10552	45	36	74	7,0	26	35,1	4,3	4,8	
IV. Bergens —	9593	83	57	103	10,7	44	42,7	8,7	7,7	
V. Trondhjems —	7492	56	35	113	15,1	27	23,9	7,5	4,3	
VI. Tromsø —	8004	69	46	77	9,6	35	45,5	8,6	7,7.	
1. Christiania By . . .	5152	21	25	25	4,9	12	48,0	4,1	3,7	
2. Akershus Amt	2967	9	7	12	4,0	2	16,7	3,0	3,2	
3. Smaalenenes —	3729	12	12	13	3,5	4	30,7	3,2	2,7	
4. Buskeruds —	3179	15	11	30	9,4	7	23,3	4,7	4,1	
5. Jarlsb. og Laurv —	2798	20	13	21	7,5	5	23,8	7,1	4,7	
6. Hedemarkens —	3456	13	10	56	16,2	9	16,1	3,8	2,4	
7. Christians —	3070	17	10	35	11,4	7	20,0	5,5	5,2	
8. Bratsbergs —	2803	15	8	20	7,1	4	20,0	5,4	6,3	
9. Nedenæs —	2256	9	9	12	5,3	7	58,3	4,0	2,3	
10. List. og Mand. —	2111	6	7	11	5,2	6	54,5	2,8	5,3	
11. Stavanger —	3382	15	12	31	9,1	9	29,0	4,4	4,7	
12. Sønd. Bergenh. —	3883	25	17	32	8,2	14	43,8	6,4	8,0	
13. Bergens By	1683	9	8	5	2,9	4	80,0	5,3	8,6	
14. Nord. Bergh. Amt	2512	23	14	30	11,0	10	33,3	9,1	5,3	
15. Romsdals —	3493	51	28	74	21,4	24	32,4	14,8	7,9	
16. Sønd. Trondhj. —	3395	19	18	59	17,4	15	25,4	5,6	4,6	
17. Nordre —	2119	12	7	16	7,5	4	25,0	5,7	1,7	
18. Nordlands —	4607	34	25	46	10,0	21	45,7	7,4	8,3	
19. Tromsø —	2309	14	11	21	9,1	8	38,1	6,1	5,9	
20. Finmarkens —	1088	21	10	10	9,2	6	60,0	19,3	9,3	

¹⁾ Beregnet efter de af Presterne opgivne Dødsfald.

Dødsaaarsager for Barsekvinder. Døde efter obstetriciske Operationer.

Causes de décès pendant les couches, décès après des opérations obstétricales.

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald paa Barseiseng.	Deraf i		Ialt.	Dødsfald efter følgende Operationer:							Af Lægerne opgivne Døde uforløste.
		Byer.	Bygder.		Tangforløsning.	Vending.	Ultrækning.	Accouchement forcé.	Perforation.	Embryotomi.	Efterbyrdsoperation.	
Barselfeber	178	48	130	15	6	5	-	-	-	1	3	-
Besværlig Fødsel	21	6	15	13	5	2	1	-	4	-	1	1
Barselkrampe	18	8	10	2	2	-	-	-	-	-	-	1
Livmoderblødning	17	5	12	3	-	2	-	1	-	-	-	1
Embolia	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonitis	5	2	3	3	2	-	-	-	-	1	-	-
Livmoderbristning	4	-	4	3	1	2	-	-	-	-	-	-
Uræmia	3	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Abort	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mania puerperalis	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Diphtherit	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gangræna colli uteri	1	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Extrauterint Svangerskab	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungetuberkulose	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Organisk Hjertefeil	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt Aarsag	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	262	77	185	44	20	11	1	1	5	2	4	2
		262			44							

end i forrige Aar, da den udgjorde 15,96 pro mille, medens den i Rigets Byer er aftagen lidt, nemlig fra 20,8 forrige Aar til 20,2 pro mille i dette Aar.

Sammenlignes Dødeligheden i Stifterne med Gjennemsnitsdødeligheden i Riget, overstiger den Rigets i Christiania og Christianssands Stifter med 1,1 pro mille for begge, men er i de øvrige Stifter lavere end Rigets, mindst i Hamars, dernæst i Tromsø Stift, henholdsvis 1,0 og 0,8 pro mille lavere; for Trondhjems og Bergens Stifter er Forskjellen fra Rigets kun ubetydelig lavere.

Sammenlignes Dødeligheden i Overøvrighedsdistrikterne (Amterne) med Gjennemsnitsdødeligheden i Riget viser den sig størst i Finmarkens Amt og Christiania By, hvor den overgaar Rigets med henholdsvis 5,3 pro mille og 4,6 pro mille, dernæst kommer Lister og Mandals Amt med lidt over 2 pro mille, Buskeruds og søndre Trondhjems Amter med henholdsvis 1,7 og 0,9 pro mille større Dødelighed end gennemsnitlig for Riget. Mindst er Dødeligheden i Nordlands og Christians Amter (henholdsvis 2,9 og 2,3 pro mille mindre end Rigets), dernæst i Jarlsberg og Laurviks, Rømsdals og nordre Trondhjems Amter med mellem 1 og 2 pro mille mindre Dødelighed end for Riget. I de øvrige Amter er Forskjellen mindre betydelig, delvis lidt højere, delvis lidt lavere end Gjennemsnitsdødeligheden for det hele Rige.

I Forhold til Aaret forud er Dødeligheden steget lidt (0,5 pro mille) gennemsnitlig for Riget, hvad der ogsaa gjælder Stifterne, undtagen Christiania Stift, hvor den omtrent er den samme som i forrige Aar. Stærkest er Dødeligheden stegen i Tromsø Stift ved en betydelig større Dødelighed i Tromsø og Finmarkens Amter (henholdsvis 4,9 og 4,3 pro mille større end i forrige Aar), dernæst i Trondhjems og Bergens Stifts Amter, hvor Dødeligheden, undtagen i Bergens By, er stegen med over 2 pro mille i de trondhjemske Amter og nordre Bergenshus Amt og over 1 pro mille i søndre Bergenshus og Romsdals Amter. Størst Aftagen af Dødeligheden har fundet Sted i Bergens By (3,4 pro mille mindre end i forrige Aar) og Lister og Mandals Amt, hvor den dog er over 2 pro mille højere end gennemsnitlig for Riget, uagtet Amtet har 3,3 pro mille færre Døde end i 1888. I de øvrige Stifter og Amter er Forskjellen fra Aaret forud mindre betydelig.

Tabel II (Side X) giver en Oversigt over de Dødes Antal og Dødeligheden i 1889 i Forhold til den beregnede tilstedeværende Befolkning i Riget, dets Byer og Bygder med Fordeling paa Stifter og Amter.

Tabel III (Side XI) giver en Oversigt over Dødeligheden i Byerne, ved hvilken den tilstedeværende Folkemængde 31te December 1885 er lagt til Grund for Beregningen, saa de meddelte Forholdstal i Regelen vil stille sig ugunstigere end det virkelige Forhold.

Tabel IV (Side XIII) viser Døde i Forhold til levende Fødte.

Epidemiske Sygdomme. I Tabel V (Side XIV) gives en Oversigt over samtlige af Lægerne opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme og Dødsfald af disse med Fordeling paa Rigets Stifter og Amter.

I Tabel VI (Side XVIII) sees Antallet af behandlede Tilfælde af epidemiske Sygdomme i Riget, Tiden for deres Optræden, de Syges Kjøen og Alder, de enkelte Sygdommes Procentforhold til samtlige epidemiske Sygdomme og Dødsprocenten af Behandlede for hver Sygdom.

Tabel VII (Side XX) giver en Oversigt over de i samtlige Byer behandlede epidemiske Sygdomme med Angivelse af Procentforholdet til alle i Riget behandlede Tilfælde af samme Sygdom, udarbejdet efter de til Medicinaldirektøren indsendte epidemiske maanedlige Lister fra Rigets Byer.

Tabel VIII (Side XXI) giver en Oversigt over Fordelingen af de epidemiske Sygdomme og Dødsfald af disse i Byerne.

Uoverensstemmelsen mellem disse 2 Tabeller beror væsentlig paa, at simpel Feber og Septichæmi ikke er optagne paa Tabel VIII, ligeledes er de indsendte maanedlige Lister fra Byerne enkelte Gange rettede eller forandrede ved senere nøiagtigere Opgaver ved Indsendelsen af Medicinalberetningen for Aaret.

I Slutningen af den almindelige Beretning er indtaget Tabeller over nogle af Lægerne behandlede epidemiske Sygdommes Fordeling paa hver Maaned inden de enkelte Lægedistrikter med særlig Anførsel af Distriktets Byer og Bygder.

Exanthematisk Typhus, Flekfeber (Typhus exanthematicus) forekom meget lidet, og uden at der kjendes noget Dødsfald. Foruden 5 Tilfælde i Christiania By i Marts Maaned optraadte begrænsede smaa Epidemier i Gol Herred, Næs Distrikt, i Buskeruds Amt, samt i Karlshø Herred, Tromsø Amt, og i Vadsø Distrikt i Finmarkens Amt. Den oprindelige Smitte kunde ikke paapeges, men Overførelsen til de senere Angrebne i hver Epidemi var paaviselig.

Typhoidfeber (Febris typhoidea, Ileotypus) er forekommet hyppigere end i de foregaaende 8 Aar, væsentligst betinget af en stærkere Optræden i Christiania By og noget almindeligere Forekomst i Christiania Stifts Amter, søndre Trondhjems, Tromsø og Finmarkens Amter. Den udgjorde 1,4 pCt. af samtlige behandlede epidemiske Sygdomme. Dødeligheden af de Behandlede var 9,2 pCt. (i 1888: 8,9 pCt., i 1887: 11,2 pCt.).

Paa Barselseng uforløst døde Kvinder.
Causes de décès pour femmes mortes pendant les couches sans être délivrées.

Tabel XIII. Overøvrighedsdistrikter.	Lægedistrikter.	Af Lægerne opgivne. Døde uforløste.	Alder.	Dødsårsager.		
				Livmoder- blødning.	Dystokia.	Barselkrampe.
Christiania By	Christiania Stadsfysikat.	1	32 Aar	-	-	1
Buskeruds Amt	Næs.	1	uopg.	1	-	-
Bratsbergs —	Holden.	1	uopg.	-	1	-

Tabel IX (Side XXIII) viser Angrebne af Typhoidfeber af 1000 Indvaanere i Rigets Stifter og Amter.

Tabel X (Side XXIV) viser Angrebne og Dødsfald i Amterne og i de Distrikter, hvorfra de fleste Tilfælde anmeldtes.

Med Hensyn til Sygdommens Optræden og Udbredelse omtales fra Christiania Husepidemier, der muligens var opstaaede ved Infektion af Drikkevandet med Kloakvand ved Tilstopning af Afløbsrøret i Vandpostkummerne. Fra samme By nævnes ogsaa som sandsynlig Aarsag Overførelse fra inficerede Melkeudsalg, hvilken sidste Overførelsesmaade ogsaa omtales fra andre Distrikter. Fra Buskeruds, Christians, nordre Bergenhus og Romsdals Amter nævnes Spredning af Sygdommen ved hjemvendte Soldater fra Exercerpladsene, uden at der dog deraf opstod større epidemisk Udbredning. En Del Tilfælde i Jarlsberg og Laurviks Amt skyldtes Smitte ved et fra Bottlenosefangst hjemkommet Skibsmandskab, hvoraf Halvparten var bleven syg under Reisen. Sygdommens Spredning under og efter de paagaende Fiskerier i Landets nordlige Egne er den væsentligste Aarsag til dens Optræden paa disse Steder. Ligeledes omtales Sygdommens Optræden efter Benyttelse af ikke desinficerede Klædesplag eller Sengetøi efter tidligere Syge og ofte længere Tid efter Sygdommens Ophør, samt dens Opdukken paa Steder, hvor den tidligere havde hersket, uden at ny Smitteimport kunde paavises. Til enkelte Steder overførtes Sygdommen ved syge fra Udlandet hjemkomne Sømænd, saaledes til Distrikter i Nedenæs og Stavanger Amter.

Cerebrospinalmeningit (Meningitis cerebro-spinalis epidemica) er anmeldt med 45 Tilfælde og 16 Dødsfald mod 79 Tilfælde og 26 Dødsfald i 1888 og er kun optraadt med faa og spredte Tilfælde. Fra Christianssands Stift er ikke opgivet noget Tilfælde.

Barselfeber (Febris puerperalis). Af Barselfeber er anmeldt for hele Riget et lidt større Antal end i 1888, forholdsvis flest i Hedemarkens, Christians, nordre Bergenhus, Romsdals, søndre Trondhjems og Nordlands Amter (i Romsdal lige til 21,4 pro mille af samtlige Barselkvinder), færrest i Smaalenenes Amt (3,5 pro mille) og i Bergens By (2,9 pro mille). I Forhold til samtlige af Presterne opgivne 360 Dødsfald paa Barselseng udgjorde de kjendte 178 Dødsfald af Barselfeber 49,4 pCt. Efter de foreliggende Opgaver døde i hele Riget 3,0 pro mille af samtlige Barselkvinder af Barselfeber; i Landdistrikterne var Forholdet 2,9, i Byerne 3,1 pro mille.

Tabel XI (Side XXV) giver en Oversigt over Dødeligheden paa Barselseng, Tilfælde og Dødsfald af Barselfeber med Fordeling paa Rigets Stifter og Amter. Af samtlige Barselkvinder døde i Riget, som nævnt, 360 eller 6,0 pro mille (5,0 pro mille i Byer, 6,3 pro mille i Bygder). Aaret forud var Dødeligheden 5,1 pro mille. Størst har Dødeligheden været i Finmarkens Amt med 19,3 pro mille og Romsdals Amt med 14,8 pro mille, mindst i Lister og Mandals samt Akershus Amter med henholdsvis 2,8 og 3,0 pro mille.

Af de ovennævnte 360 Døde paa Barselseng var:

	4 mellem 15—20 Aar
137	— 20—30 —
162	— 30—40 —
57	— 40—50 —

Dødsfaldene (Begravelserne) var saaledes fordelte paa Maanederne:

Januar 31	i Mai 25	i September 37
Februar 28	- Juni 23	- Oktober 29
Marts 44	- Juli 19	- November 23
April 30	- August 31	- December 40

8 Dødsfald i 1888 (1 i August, 1 i November, 6 i December) er først medregnede i 1889, i hvilket Aar de er begravede.

Tiden i Barselsengen er nærmere opgivet for 108 Dødsfald, hvoraf:

i 1ste Døgn 29	i 8de Døgn 8
- 2det — 5	- 9de — 5
- 3die — 8	- 10de — 6
- 4de — 10	- 11te — 4
- 5te — 3	- 12te — 2
- 6te — 7	- 13de — 2
- 7de — 3	- 14de — 5
tils. i 1ste Uge 65	tils. i 2den Uge 32

i 3die Uge 8, i 4de Uge 2, efter 4de Uge 1.

Lægerne har opgivet 262 Dødsfald paa Barselseng med Angivelse af den specielle Dødsårsag, der sees af Tabel XII (Side XXVI), hvor tillige Dødsårsagerne for de efter obstetriciske Operationer døde Barselkvinder er anførte.

Af Lægerne opgives 3 Kvinder døde uforløste. Om Dødsårsagerne se Tabel XIII (Side XXVIII).

Børnekopper (Variolæ), hvoraf er opgivet 20 Tilfælde og 3 Dødsfald mod 87 Tilfælde og 5 Dødsfald i 1888, forekom med 10 Tilfælde i Buskeruds Amt (Drammens By 1 og Modums Distrikt 9) inden en og samme Familie, hvor den først Angrebne antages smittet efter Brug af Klæder, der var kjøbte paa en Auktion. Den først Angrebne af de 3 i Bratsbergs Amt forekomne Tilfælde boede paa et af Reisende meget besøgt Hvilested, og herfra smittedes de to andre. Et til Behandling i søndre Bergenhus Amt kommet Tilfælde var hos en Dampskibspassager. En Sømands Barn i Bergen blev sygt efter Faderens Hjemkomst; paa det Skib, hvormed han havde faret, havde der under Reisen været en Koppe-syg, der blev ilandbragt i Gibraltar. 4 Tilfælde i Trondhjem skyldtes Smitteimport ved en Beridertrup, der kom fra Warschau.

Skarlagensfeber (Scarlatina) forekom i det Hele taget sjeldnere end Aaret forud og udgjorde 3,2 pCt. af samtlige behandlede epidemiske Sygdomme (Aaret forud 4,4 pCt. og i 1887: 6,7 pCt.); af 1000 Indvaanere kjendtes 2,7

Oversigt over Skarlagensfeberens hyppigste Forekomst amtsvis
i de forskjellige Lægedistrikter.

La scarlatine dans quelques districts civils.

Amt.	Tabel XIV. Lægedistrikter.	An- grebne.	Døde.	Amt.	Lægedistrikter.	An- grebne.	Døde.
I.	Christiania By...	319	36	XII.	Søndre Bergenhus Amt.....	283	25
II.	Akershus Amt....	200	14		Indre Hardanger....	131	10
	Aker.....	115	10		Nordre Midthordland	59	4
	Ullensaker.....	54	1				
III.	Smaalenenes Amt	152	6	XIII.	Bergens By.....	192	5
	Sarpsborg.....	101	4	XIV.	Nordre Bergenhus Amt.....	111	7
	Moss.....	30	1				
IV.	Buskeruds Amt..	319	29		Nordfjordeidet.....	55	3
	Drammen.....	117	18		Indviken.....	18	3
	Modum.....	106	6	XV.	Romsdals Amt...	396	26
	Aal.....	57	3		Søndre Nordmøre....	137	13
V.	Jarlsberg og Laurviks Amt.....	267	13		Nordre Søndmøre....	56	2
	Tønsberg.....	176	4		Surendal.....	24	-
	Laurvik.....	74	7		Sundal.....	22	-
VI.	Hedemarkens Amt	297	15	XVI.	Søndre Trondhjemms Amt.....	467	25
	Tønsset.....	74	1		Røros.....	164	2
	Hedemarken.....	70	1		Trondhjem.....	146	8
	Søndre Østerdalen...	67	7		Strinden.....	41	-
	Rendalen.....	56	4	XVII.	Nordre Trondhjemms Amt.....	119	4
VII.	Christians Amt..	203	3		Inderøen.....	32	2
	Toten.....	74	-		Levanger.....	24	-
	Ringebu.....	70	1		Fosnæs.....	21	1
VIII.	Bratsbergs Amt..	504	34	XVIII.	Nordlands Amt..	149	5
	Skien.....	372	26		Bodø.....	66	-
	Kragerø.....	75	5		Ranen.....	43	3
IX.	Nedenæs Amt....	216	15		Vefsen.....	20	2
	Vestre Nedenæs....	128	12	XIX.	Tromsø Amt..	521	42
	Østre Nedenæs.....	65	1		Trondenes.....	210	28
X.	Lister og Mandals Amt.....	551	19		Tromsø.....	138	4
	Oddernæs.....	158	3		Ibestad.....	80	7
	Christianssand.....	111	3		Balsfjorden.....	31	1
	Undal.....	97	3				
	Vanse.....	82	4	XX.	Finmarkens Amt.	13	-
XI.	Stavanger Amt...	103	4		Varde.....	6	-
	Karmøen.....	48	1		Vadsø.....	5	-
	Haugesund.....	46	3				

pro mille Angrebne mod 3,65 pro mille i 1888 og 4,8 pro mille i 1887. I Christiania Stift var Sygdommen allerede i Tilbagegang Aaret iforveien, og den vedblev hermed ogsaa i dette Aar. Størst Tilbagegang fandt Sted i Smaalenenes og Buskeruds Amter med henholdsvis 1,3 og 3,1 pro mille Angrebne i dette Aar mod 6,2 pro mille og 5,9 pro mille Angrebne i 1888. En lignende Aftagen har fundet Sted i Hamars Stifts Amter, hvor der i Hedemarkens Amt er 2,4 Angrebne pro mille mod 7,7 pro mille i 1888 og i Christians Amt 1,9 pro mille Angrebne i dette Aar mod 6,3 pro mille Aaret forud. Naar undtages Stavanger Amt, hvor en ganske ubetydelig Stigen er indtraadt, er Sygdommen derimod i Christianssands Stift tiltagen ikke lidet og mest i Lister og Mandals Amt med 7,2 Angrebne pro mille mod 4,7 pro mille Aaret forud. I Bratsbergs og Nedenæs Amter er Forholdet 5,6 og 2,7 Angrebne pro mille i dette Aar mod 3,2 og 1,7 Angrebne af 1000 Indvaanere i 1888. I Bergens By er Sygdommen tiltagen noget (3,8 pro mille Angrebne mod 0,5 Angrebne Aaret forud), i søndre Trondhjems Amt viser sig ogsaa en mindre Stigning, og i Tromsø Amt med 7,9 Angrebne pro mille har Sygdommen i dette Aar havt sin største Udbredning. Forøvrigt er Sygdommen overalt i Tilbagegang i de vesten- og nordenfjeldske Dele af Riget.

Tabel IX (Side XXIII) giver en Oversigt over Angrebne af 1000 Indvaanere i 1888 og 1889 i Riget, dets Stifter og Amter.

I Tabel XIV (foregaaende Side) er opført Antallet af Angrebne i Amterne og i de Distrikter, hvorfra de fleste Tilfælde er anmeldte.

Røde Hunde (Rubeolæ) har ikke havt nogen stor Udbredning.

Mæslinger (Morbilli) vedblev fra Aaret forud epidemisk i Christiania By og Smaalenenes Amt, medens de forøvrigt i Stiftet var i stærk Tilbagegang. I Hamar Stift bredte Sygdommen sig fra Aaret forud efterhaanden udover Hedemarkens Amt, men uden stærk Optræden, og i Christians Amt vedblev den fra forrige Aar i Hadelands og Faabergs Distrikter og kom ogsaa til Ringebu Distrikt, medens Amtet forøvrigt forskaanedes. I de Christianssandske Amter var den i Tilbagegang, hvorimod Bergenhusamterne (Bergens By derfra undtagen med kun spredte Efternølere efter Epidemien i 1888), Romsdals og Trondhjemsamterne i dette Aar hjemstøget af Sygdommen, ligesom den fortsatte i tidligere uangrebne Distrikter i de 3 nordlige Amter (Tromsø Stift). Mæslinger udgjorde 7,8 pCt. af samtlige behandlede epidemiske Sygdomme (Aaret forud 10,1 pCt.), og Dødeligheden af de Behandlede var 2,5 pCt.

Rosen (Erysipelas) optraadte med et noget større Antal Tilfælde end i 1888. Fra enkelte Distrikter i nordre Bergenhus og Romsdals Amter omtales en usædvanlig hyppig Optræden, som sættes i Kausalforbindelse med samtidig hyppig Forekomst af pyæmiske og phlegmonøse Tilfælde og delvis ogsaa med Barselbeberens forholdsvis hyppigere Forekomst i disse Egne i heromhandlede Aar.

Kighoste (Tussis convulsiva) optraadte epidemisk i Christiania By jævnt hele Aaret igjennem. Dens Udbredning i Jarlsberg og Laurviks Amt var mindre end Aaret forud, hvorimod Smaalenenes Amt hjemstøgetes stærkere end i 1888. Fra Hedemarkens Amt omtales kun spredte Tilfælde fra et Par Lægedistrikter, og i Christians Amt forekom den hovedsagelig i Hadeland og Lands, Totens og Faabergs Distrikter. I Christianssands Stift har den havt betydelig epidemisk Udbredning i Bratsbergs og Nedenæs Amter, medens Epidemien fra Aaret forud er gaaet stærkt tilbage i Lister og Mandals samt Stavanger Amter. I Bergens By, hvor der i det foregaaende Aar forekom en større Epidemi, viste sig i 1889 forholdsvis faa Tilfælde, og i de Bergenhusiske Amter er den kun nævnt fra enkelte Distrikter som Epidemi. I Romsdals Amt, der forskaanedes i 1888, vandt den Udbredelse over Søndmøres og Romsdalens Distrikter, medens de nordlige Distrikter gik fri. I Trondhjems By optraadte den epidemisk i 4de Kvartal og anføres des-

Oversigt over Diphtherits hyppigste Forekomst amtvis i de
forskjellige Lægedistrikter.

La diphthérite dans quelques districts civils.

Tabel XV.							
Amt.	Lægedistrikter.	An- grebne.	Døde.	Amt.	Lægedistrikter.	An- grebne.	Døde.
I.	Christiania By ..	1248	313	XII.	Søndre Bergenhus Amt.....	360	95
II.	Akershus Amt ...	642	139		Lindaas	83	25
	Aker.....	219	45		Ytre Hardanger.....	76	7
	Ullensaker.....	175	43		Osterøen.....	53	24
	Follo.....	133	22		Tysnæs.....	27	10
	Høland.....	115	29	XIII.	Bergens By	86	22
III.	Smaalenenes Amt	293	52	XIV.	Nordre Bergenhus Amt.....	257	79
	Eidsberg.....	140	15		Lærdal	76	27
	Sarpsborg.....	82	22		Lyster.....	62	19
IV.	Buskeruds Amt..	607	139		Indviken.....	34	11
	Modum.....	288	68		Gloppen.....	17	4
	Drammen.....	198	56	XV.	Romsdals Amt... ..	280	70
	Ringerike.....	52	13		Indre Romsdal.....	71	13
	Sandsvær.....	52	1		Vestre Søndmøre.....	57	22
V.	Jarlsberg og Laur- viks Amt.....	223	62		Indre Søndmøre.....	33	2
	Tønsberg.....	116	31		Søndre Nordmøre....	33	5
	Hof.....	84	26	XVI.	Søndre Trond- hjems Amt.....	590	107
VI.	Hedemarkens Amt	1443	339		Trondhjem.....	215	58
	Hedemarken.....	825	182		Hevne.....	189	16
	Solør og Odalen.....	237	87		Indre Fosen.....	60	10
	Søndre Østerdalen...	223	48		Strinden.....	47	8
	Rendalen.....	99	14	XVII.	Nordre Trond- hjems Amt.....	268	59
	Tønset.....	50	6		Stenkjær.....	116	25
VII.	Christians Amt..	484	116		Frosten.....	58	13
	Hadeland og Land ..	238	47		Levanger.....	44	6
	Nordre Valdars.....	123	46	XVIII.	Nordlands Amt..	123	22
	Toten.....	87	17		Østlofoten.....	23	?
VIII.	Bratsbergs Amt..	246	53		Ranen.....	21	5
	Kragerø.....	119	31		Stegen.....	17	3
	Skien.....	52	10		Ofoten.....	17	-
IX.	Nedenæs Amt ...	186	36	XIX.	Tromsø Amt.....	99	23
	Vestre Nedenæs.....	118	18		Ibestad.....	30	9
	Østre ..	48	12		Maalselven.....	25	-
X.	Lister og Mandals Amt.....	264	43		Trondenæs.....	12	3
	Oddernæs.....	158	17		Lyngen.....	12	2
	Christianssand.....	73	17	XX.	Finmarkens Amt	20	3
XI.	Stavanger Amt... ..	132	37		Kistrand.....	8	-
	Karmøen.....	34	9		Alten.....	5	2
	Stavanger.....	32	9				
	Finne.....	24	5				
	Haugesund.....	19	8				

uden at have optraadt i Distrikterne nær Trondhjem eller med livlig Forbindelse med Byen. I nordre Trondhjems Amt nævnes Sygdommen kun fra de sydlige Distrikter, hvorimod den havde stærk epidemisk Udbredning over Tromsø Stifts Amter.

Diphtherit (Diphtheritis) er tiltagen. Det kjendte Antal Angrebne udgjorde 4,0 pro mille mod 3,0 Angrebne af 1000 Indvaanere i 1888. Af behandlede epidemiske Sygdomme udgjør i dette Aar denne Sygdom 4,6 pCt. mod 3,6 pCt. i 1888. Den største epidemiske Udbredning har Sygdommen i 1889 havt i Hedemarkens Amt, hvor 11,9 pro mille af Befolkningen har været angreben af den (Forholdet Aaret forud var 7,3 Angrebne pro mille). Af samtlige kjendte Tilfælde af Sygdommen falder 18,4 pCt. paa dette Amt. Derefter kommer Christiania By, hvor den dog er i Tilbagegang, idet 8,9 pro mille af Befolkningen er angreben i 1889 mod 10,1 pro mille i 1888 og 13,9 pro mille i 1887. Akershus og Buskeruds Amter med henholdsvis 6,4 og 5,8 pro mille Angrebne har dernæst de største Forholdstal af Angrebne med nogen Øgning i sidstnævnte Amt fra Aaret forud. Sygdommen er derhos anmeldt noget hyppigere fra de fleste Amter, uden dog at være optraadt i større hærjende Epidemier, men hovedsagelig som mere og mindre begrænsede Lokalepidemier.

Tabel IX, Side XXIII, viser Angrebne af 1000 Indvaanere i Riget, dets Stifter og Amter og Tabel XV, foregaaende Side, giver en Oversigt over de Distrikter i Amterne, hvorfra de fleste Tilfælde er anmeldte.

Kusma (Parotitis) er kun i enkelte Distrikter forekommen epidemisk. Som oftest har Lægehjælp alene været søgt ved Komplikationer.

Akute katarrhalske Tilfælde (Catarrhus, Bronchitis, Laryngitis, Angina simplex, Angina follicularis, Pneumonia catarrhalis) udgjorde tilsammen 43,7 pCt. af samtlige behandlede epidemiske Sygdomme (Aaret forud 44,6 pCt.). Der kjendes ialt af disse Sygdomme 809 Dødsfald, saaledes fordelte: Bronchitis 750, Laryngitis 17, Pneumonia catarrhalis 42 (Aaret forud havdes Opgave over 874 Dødsfald).

Influenzaepidemien vil nærmere blive omhandlet i næste Aarsberetning.

Lungebetændelse (Pneumonia crouposa) forekom med samme Hyppighed som Aaret forud, idet der i Forhold til Befolkningen i begge Aar angrebes 5,65 af 1000 Indvaanere gennemsnitlig for Riget. De behandlede Tilfælde udgjør 6,6 pCt. af samtlige behandlede epidemiske Sygdomme. Dødeligheden af de behandlede Tilfælde var 14,4 pCt. (Aaret forud 14,7 pCt. og i 1887: 14,3 pCt.). Fra enkelte Distrikter omtales en hyppigere Optræden end sædvanlig og fra andre Sygdommens Forekomst i begrænsede Strøg med Tegn paa Udbredelse ved Smitte.

Tabel IX (Side XXIII) viser Antallet af Angrebne af 1000 Indvaanere i Riget, dets Stifter og Amter.

Tabel XVI paa følgende Side giver en Oversigt over de Distrikter i Amterne, hvorfra de fleste Tilfælde er anmeldte.

Brystbetændelse (Pleuritis) og **Gigtfeber** (Rheumatismus articulorum acutus) er anmeldte med omtrent samme Hyppighed som Aaret forud.

Akut Diarrhoe og Cholera nostras (Diarrhoea acuta, Cholera nostras) er anmeldte med et usædvanlig stort Antal Tilfælde (30 564), hvad der skyldes disse Sygdommes Hyppighed i Sommermaanederne i de sønden- og vestenfjeldske Dele af Riget samt i Trondhjems By. Ikke sjelden var Udtømmelserne blodige. Den stærke Sommervarme med liden Nedbør og deraf betinget Forurensning af Drikkevandet (hovedsagelig Brøndvand) anføres som den væsentligste Aarsag til deres Optræden. Det opgivne Antal af disse Sygdomme udgjør 17,9 pCt. af samtlige behandlede epidemiske Sygdomme (Aaret forud 15,9 pCt.). Dødelig-

Øversigt over Lungebetændelses hyppigste Forekomst amtsvis i
de forskjellige Lægedistrikter.

La pneumonie dans quelques districts civils.

Amt.	Tabel XVI. Lægedistrikter.	An- grebne.	Døde.	Amt.	Lægedistrikter.	An- grebne.	Døde.
I.	Christiania By..	798	148	XII.	Søndre Bergenhus Amt	440	79
II.	Akershus Amt...	426	74		Voss	94	14
	Ullensaker	195	19		Osterøen	85	13
	Aker	100	29		Søndre Midthordland	55	11
	Follo	78	15		Ytre Hardanger	48	12
III.	Smaalenenes Amt	947	122		Tysnæs	47	6
	Sarpsborg	456	55	XIII.	Bergens By	422	81
	Moss	237	26	XIV.	Nordre Bergenhus Amt	324	45
	Fredrikshald	118	21		Indvikken	65	6
	Eidsberg	114	18		Lærdal	52	7
IV.	Buskeruds Amt..	866	125		Gloppen	42	5
	Drammen	294	42		Indre Sogn	33	7
	Modum	262	36		Ytre Sogn	17	4
	Ringerike	139	19	XV.	Romsdals Amt..	942	105
	Sandsvær	98	20		Søndre Nordmøre...	233	33
V.	Jarlsberg og Laurviks Amt	795	82		Nordre Sendmøre...	202	9
	Tønsberg	376	30		Surendal	82	4
	Laurvik	290	23		Sundal	69	8
	Hof	129	29		Ørskog	66	7
VI.	Hedemarkens Amt	848	131	XVI.	Søndre Trondhjems Amt..	581	95
	Hedemarken	361	52		Trondhjem	211	34
	Solør og Odalen	169	26		Røros	85	6
	Søndre Østerdalen...	169	25		Guldal	72	4
	Rendalen	53	8		Orkedal	49	7
VII.	Christians Amt..	618	82		Strinden	41	9
	Hadeland og Land ..	175	22	XVII.	Nordre Trondhjems Amt..	548	57
	Toten	152	21		Levanger	168	16
	Faaberg	108	9		Stenkjær	87	12
	Lom	61	4		Namsos	69	8
VIII.	Bratsbergs Amt..	404	62		Inderøen	66	6
	Skien	198	32		Frosten	54	13
	Kragerø	83	15		Stjørdal	48	7
	Holden	65	7	XVIII.	Nordlands Amt..	588	70
IX.	Nedenæs Amt....	412	64		Hadsel	121	13
	Østre Nedenæs.....	201	24		Under Lofotfisket ...	86	7
	Vestre Nedenæs.....	180	35		Brønnø	62	8
X.	Lister og Mandals Amt	347	64		Bodø	59	13
	Oddernæs	132	28		Alstahaug	41	7
	Christianssand	107	24	XIX.	Tromsø Amt....	279	48
	Flekkelfjord	65	6		Trondenæs	49	9
XI.	Stavangers Amt	552	54		Tromsø	45	9
	Stavanger	176	22		Ibestad	44	8
	Karmøen	125	28		Maalselven	40	3
	Sandnæs	67	8		Lenvik	35	6
	Haugesund	59	7	XX.	Finmarkens Amt	64	15
	Ekersund	57	8		Tanen	15	7
					Kistrand	13	1
					Hammerfest	12	3

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af Syphilis og Gonorrhoe.

Cas de syphilis et de gonorrhée traités en dehors des hôpitaux.

Tabel XVII. Overøvrighedsdistrikter.	Syphilis.										Gonorrhoe.				
	Tilsammen Behandlede.	Ialt kjendte Dødsfald.	Kjøn og Alder.				Sygdomsform.				Tilsammen Behandlede.	Kjøn og Alder.			
			Børn.		Voxne.		primær. (Uicer. vener.)	kon- situtionel.	hereditær.	uopgivet.		Børn.		Voxne.	
			Md.	Kv.	Md.	Kv.						Md.	Kv.	Md.	Kv.
Riget	929	47	36	53	343	196	139	547	50	193	2405	3	7	1494	205
1. Christiania By	¹⁾ 192	14	-	-	-	-	49	134	9	-	³⁾ 495	-	-	-	-
2. Akershus Amt	31	2	4	5	6	16	1	25	5	-	33	-	-	25	6
3. Smaalenenes —	40	3	2	4	22	12	5	34	1	-	88	-	-	76	10
4. Buskeruds —	45	2	2	3	25	15	9	34	2	-	72	-	1	65	6
5. Jarlsberg og Laurviks —	85	6	6	17	42	19	7	68	10	-	148	-	-	132	16
6. Hedemarkens —	43	5	5	6	18	14	6	30	7	-	48	-	-	43	4
7. Christians —	8	-	2	-	2	4	1	5	2	-	14	1	-	7	6
8. Bratsbergs —	43	-	2	2	27	12	8	34	1	-	75	-	1	67	7
9. Nedenæs —	40	3	3	-	25	12	12	28	-	-	91	-	-	81	10
10. Lister og Mandals —	41	-	2	1	28	10	8	30	3	-	58	2	-	47	9
11. Stavanger —	73	1	3	5	49	16	-	-	-	73	122	-	-	108	14
12. Søndre Bergenhus —	10	-	1	1	3	3	3	5	2	-	20	-	-	17	3
13. Bergens By	²⁾ 104	4	-	-	-	-	-	-	-	104	⁴⁾ 238	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus Amt	5	1	-	-	3	1	3	2	-	-	13	-	-	11	2
15. Romsdals —	16	-	-	2	7	7	-	-	-	16	73	-	-	64	9
16. Søndre Trondhjems —	65	4	2	3	30	29	24	37	4	-	293	-	3	268	22
17. Nordre —	7	1	-	-	4	3	1	6	-	-	50	-	1	42	7
18. Nordlands —	30	-	-	2	24	4	-	28	2	-	259	-	1	182	38
19. Tromsø —	17	-	-	-	11	6	-	17	-	-	117	-	-	93	24
20. Finmarkens —	34	1	2	2	17	13	2	30	2	-	98	-	-	86	12

¹⁾ Deraf Mandkjøn 165 og Kvindekjøn 27. ²⁾ Deraf Mandkjøn 83 og Kvindekjøn 21. ³⁾ Deraf Mandkjøn 477 og Kvindekjøn 18. ⁴⁾ Deraf Mandkjøn 226 og Kvindekjøn 12.

Indkomne Tilfælde af Gonorrhoe (Urethrit) paa Sygehusene.

Cas nouveaux de gonorrhée dans les hôpitaux.

Tabel XVIII.	Tilstanden behandlede Tilfælde.	Voxne.		Fordeling paa Amterne.																
		Mænd.	Kvinder.	1	2	3	4	5	8	9	11	13	15	16	17	18	19	20		
				Christiania By.	Akershus Amt.	Smaaløenes Amt.	Buskeruds Amt.	Jarlsberg og Leuviks Amt.	Bratsbergs Amt.	Nedønes Amt.	Stavanger Amt.	Bergens By.	Romsdals Amt.	Søndre Trondhjems Amt.	Nordre Trondhjems Amt.	Nordlands Amt.	Tromsø Amt.	Finnmarkens Amt.		
Sygdom.																				
Gonorrhoe, Urethrit	259	118	141	91	1	5	5	13	8	5	18	12	2	50	8	13	12	16		

heden af de behandlede Tilfælde var 3,1 pCt. (Aaret forud 2,5 pCt.). Af Dødsfaldene (1036) opføres 740 som Diarrhoe og 296 som Cholera nostras.

Blodgang (Dysenteria) er ikke nogensteds optraadt med epidemisk Udbredning.

Veneriske Sygdomme. Om de paa Rigets Sygehuse behandlede Tilfælde af Syphilis henvises til Tabellen i Slutningen af den almindelige Beretning. Paa Rigshospitalets Hudsygeafdeling udgjorde den gennemsnitlige Behandlingstid i 1889: 71,5 Dage (i 1888: 69,2 Dage, i 1887: 67,8 Dage).

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af Tabel XVII paa foregaaende Side, der tillige viser Sygdommens Form hos de Angrebne, samt deres Kjøen og Fordeling paa Amterne og endvidere de udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af Gonorrhoe (Urethrit).

Paa Sygehus indkomne Tilfælde af Gonorrhoe (Urethrit) sees af Tabel XVIII ovenfor.

Spedalskhed (Lepra, Elephantiasis Græcorum). Tabel XIX (Side XXXVIII) giver en Oversigt over Til- og Afgang af Spedalske i Lungegaardshospitalet, Pleie-stiftelserne og St. Jørgens Hospital.

Tabel XX (Side XXXIX) giver en Oversigt over samtlige Spedalske i Riget og deres Bevægelse i og udenfor Indretningerne i Aarene 1856—1885, forøvrigt henvises til Norges officielle Statistik (III Række No. 51: «De Spedalske i Norge i Femaaret 1881—1885»).

I Tabel XXI (Side XL) gives en Oversigt over enkelte af Lægerne behandlede, væsentlig kroniske Sygdomme med Fordeling paa Rigets Stifter og Opgave over Kjøen og Alder for de af de forskellige Sygdomme Angrebne.

Lungetuberkulose (Tuberculosis pulmonum, Phthisis) er opgivet som Dødsårsag for 2877 Døde og udgjorde 14,9 pCt. af samtlige kjendte Dødsårsager og 24,3 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. Den kjendte Dødelighed af Lungetuberkulose var 1,5 pro mille af den beregnede Befolkning ved Aarets Midte.

Tabel XXII (Side XLI) viser Dødsfald af Lungetuberkulose i de forskellige Stifter og Amter for Aarene 1887—1889 i Forhold (pCt.) til samtlige kjendte Dødsårsager, til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme og i Forhold (pro mille) til Folkemængden i de tilsvarende Dele af Riget i de nævnte Aar.

Tabel XXIII (Side XLII) viser Procentforholdet af Dødsfald af Lungetuberkulose til samtlige opgivne Dødsårsager og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme for Aarene 1888 og 1889, særskilt for Byer og Bygder i Amterne.

Det kjendte Antal Dødsfald af tuberkuløs Hjernebetændelse, Miliærtuberkulose og Tuberkulose i andre Organer var 861 og udgjorde 4,5 pCt. af samtlige kjendte Dødsårsager (4,9 pCt. for Byerne og 4,2 pCt. for Bygderne).

Af **Kræft** (Cancer, Epithelioma, Sarcoma) er opgivet 1144 Dødsfald, der udgjør 5,9 pCt. af samtlige kjendte Dødsfald (4,7 pCt. for Byerne og 6,8 pCt. for Bygderne).

Tabel XXIV (Side XLIV) giver en Oversigt over kjendte Dødsfald af Kræft med Oplysning om dens Sæde, samt Alder og Kjøen for de af de forskellige Kræftformer Døde, for saa vidt saadan Opgave foreligger.

For **Sindssygdøm** (Insania) indkom 161 Personer paa de almindelige Sygehuse (i 1888: 180, i 1887: 159, i 1886: 106). Over de paa Sygehuse behandlede Tilfælde giver Tabel XLII i Slutningen af den almindelige Beretning en Oversigt. Af Sindssygdøm uden Anførsel af sekundær Dødsårsag er opgivet 86 Dødsfald.

Paa Rigets 11 Sindssygeasylter indkom i Aarets Løb 756. Antallet af tilsammen Behandlede var 2092. Antallet af Udskrevne 723, hvoraf 102 Døde. Tilbageliggende ved Udgangen af 1889: 1369. Det samlede Antal Forpleiningsdage for Sindssyge paa samtlige Asylter udgjorde 494 437 Dage, det daglige Middelbelæg paa samtlige Asylter 1354,6. For det Offentliges Regning forpleiedes 1721 eller 82,3 pCt., for privat Regning 371 eller 17,7 pCt. af de tilsammen i Aaret Behandlede. De paa Asylterne indtrufne Dødsfald er henførte under de nærmere kjendte Dødsårsager i det Amt, hvor Asylet er beliggende. Nærmere Redegjørelse for Sindssygeasylternes Virksomhed i 1889 findes i Norges officielle Statistik, III Række, Nr. 125, udgiven i 1890.

Tabellerne XXV (Side XLVIII) og XXVI (Side L) giver en Oversigt over Antallet af de for Amtskommunernes Regning forpleiede Sindssyge i de forskellige Lægedistrikter, samt over Amtskommunernes omtrentlige Udgifter til de Sindssyges Forpleining og Medicinalvæsenet forøvrigt.

Tabel XXVII a (Side LII) giver en Oversigt over en Del af Lægerne udførte, vigtigere **chirurgiske Operationer** med deres Fordeling paa eller udenfor Sygehus i de forskellige Amter.

Nedenstaaende Anmærkninger giver Oplysning om Indikation og Udfald for de større chirurgiske Operationer, for saa vidt saadanne Opgaver er meddelte. Det bemærkes, at der som oftest kun foreligger Opgaver over Operationernes Antal og ikke over opererede Personer. Operationer, væsentligst henhørende under Chirurgia minor, er ikke medtagne; af disse Operationer er et større Antal udført saavel paa som udenfor Sygehus.

For **Amputationer** og **Exartikulationer** findes Oplysninger i Tabel XXVII b og c (Side LVIII—LIX).

Resektioner (Resectio). Indikation paa Sygehus: Resectio maxillæ ved Necrosis phosphorica 4, Sarcoma 1, Cancer 1 (alle heldigt Udfald); Resectio claviculæ ved Necrosis 1 (heldigt Udfald); Resectio costæ ved Empyema 11 (ni heldigt Udfald, en i Bedring, en dødeligt Udfald); Fistula pectoris 3 (en helbredet, en uhelbredet, en dødeligt Udfald); Gangræna pulmonum 1 (udgaaet i Bedring); Resectio humeri ved Fractura humeri 1, Athrocæ 1 (begge heldigt Udfald); Resectio cubiti ved Arthroceæ et Tuberculosis 10 (sex heldigt Udfald, to i Bedring, en uhelbredet, en dødeligt Udfald); Resectio manus ved Arthroceæ 6 (fem heldigt Udfald, en i Bedring); Resectio carpi et metacarpi ved Arthroceæ 3 (heldigt Udfald); Resectio coxæ ved Arthroceæ, Coxitis, Tuberculosis 21 (fjorten heldigt Udfald, en udgaaet i Bedring, fire tilbageliggende, to dødeligt Udfald); Resectio genus ved Arthroceæ, Tuberculosis 16 (to heldigt Udfald, to udgaaede i Bedring, en uhelbredet, tre tilbageliggende), Curvatura 1, Contractura 1 (begge heldigt

Til- og Afgang af Spedalske i Pleiestiftelserne, St. Jørgens- og Lungegaardshospitalet.

Tableau des lépreux dans les hospices.

Tabel XIX.	Tilbage- liggende ved Udgangen af 1888.			Indkomne i 1889.			Tilsammen Behandlede.			Afgang									Tilbage- liggende ved Udgangen af 1889.			Samlet Antal Forplej- nings- dage.	Dagligt Middel- belæg.
										ved Helbre- delse.			ved Død.			ved Hjemsen- delse eller Overflytning til anden Stiftelse.							
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.		
Lungegaardshospitalet	57	29	28	18	9	9	75	38	37	2	1	1	4	3	1	¹⁾ 6	4	2	63	30	33	21 800	59,7
Pleiestiftelsen No. 1.	141	56	85	16	8	8	157	64	93	-	-	-	14	5	9	²⁾ 12	9	3	131	50	81	49 712	136,2
St. Jørgens Hospital.	63	28	35	6	5	1	69	33	36	-	-	-	3	3	-	-	-	-	66	30	36	22 810	62,5
Reknæs Pleiestiftelse	76	35	41	17	9	8	93	44	49	-	-	-	8	7	1	³⁾ 3	-	3	82	37	45	28 279	77,5
Reitgjærdets —	190	108	82	31	20	11	221	128	93	-	-	-	23	18	5	⁴⁾ 8	6	2	190	104	86	69 106	189,3
Tilsammen	527	256	271	88	51	37	615	307	308	2	1	1	52	36	16	29	19	10	532	251	281	191 707	525,2

¹⁾ 2 Mænd udgaaede i Bedring, 1 Mand udgaaet uden Tilladelse. ²⁾ 2 Mænd og 1 Kvinde udgaaede uden Tilladelse. ³⁾ 3 Kvinder udgaaede uden Tilladelse. ⁴⁾ 6 Mænd og 2 Kvinder udgaaede uden Tilladelse.

Opgave over samtlige Spedalske i Riget og deres Bevægelse i og udenfor Indretningerne i Aarene 1856—1885.

Tableau des lépreux pendant les années de 1856—1885.

Tabel XX.	Samlet Antal ved Aarets Begyndelse.	Tilkomne.	Afgang i og udenfor Stiftelserne.			Tilbage ved Aarets Udgang.		Samlet Antal ved Aarets Udgang.
			Døde.	Udflyttede.	Helbredede.	Distrikterne.	Stiftelserne.	
1856	-	(237)	?	?	?	2638	235	2873
1857	2873	242	293	16	2	2377	427	2804
1858	2804	211	225	4	2	2309	475	2784
1859	2784	242	213	8	7	2275	523	2798
1860	2798	223	253	9	2	2218	539	2757
1861	2757	222	238	14	4	2012	711	2723
1862	2723	214	212	12	4	2011	698	2709
1863	2709	198	195	6	4	1953	749	2702
1864	2702	206	202	9	1	1915	781	2696
1865	2696	201	205	9	5	1906	772	2678
1866	2678	205	213	10	3	1862	795	2657
1867	2657	200	192	7	5	1866	787	2653
1868	2653	210	211	7	6	1851	788	2639
1869	2639	183	200	16	8	1811	787	2598
1870	2598	183	230	13	3	1771	764	2535
1871	2535	171	238	16	3	1702	747	2449
1872	2449	130	205	9	5	1652	708	2360
1873	2360	130	177	18	8	1615	672	2287
1874	2287	139	183	10	5	1585	643	2228
1875	2228	137	203	14	5	1520	623	2143
1876	2143	100	187	6	2	1435	613	2048
1877	2048	104	165	7	3	1348	629	1977
1878	1977	106	139	10	9	1307	618	1925
1879	1925	87	162	11	4	1233	602	1835
1880	1835	63	150	7	7	1117	617	1734
1881	1734	48	156	8	6	1013	599	1612
1882	1612	45	145	6	10	942	554	1496
1883	1496	58	124	4	9	879	538	1417
1884	1417	19	137	3	9	766	521	1287
1885	1287	17	142	15	8	617	522	1139
Tilsammen		4294	5595	284	149			

Behandlede chroniske Sygdomme.
Liste des cas traités des maladies chroniques.

Tabel XXI. Sygdom.	Ialt opgivne		Behandlede, for hvilke er opgivet Alder og Kjøen.				Fordeling paa Stifterne :												
	Tilfælde.	Dødsfald.	Børn.		Voxne.		1		2		3		4		5		6		
			Md.	Kv.	Md.	Kv.	Christiania.		Hamar.		Christianssand.		Bergen.		Trondhjem.		Tromsø.		
							Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	
Chronisk Rheumatisme	7390	6	62	62	4401	2861	2334	3	1173	1	1228	-	417	-	973	2	1265	-	
Fnat	2369	-	536	509	440	460	512	-	475	-	570	-	134	-	259	-	419	-	
Skurv	258	-	85	71	51	41	165	-	30	-	24	-	6	-	15	-	18	-	
Kjertelsyge	4504	35	1584	1910	328	502	1569	12	468	2	1010	10	348	2	659	5	450	4	
Rachit	1618	103	842	695	13	14	651	76	340	9	283	5	105	4	160	6	79	3	
Simpel Meningit	476	364	156	127	81	71	141	114	65	38	93	79	73	61	69	48	35	24	
Tuberk. Betændelser og																			
Miliærtuberkulose	1208	861	404	365	176	164	359	288	140	71	304	222	167	127	135	91	103	62	
Lungetuberkulose	6660	2877	251	391	2631	2931	2251	1011	620	218	1569	738	680	377	1050	365	490	168	
Kræft	1800	1) 1144	1	4	791	863	584	398	284	174	318	188	215	143	264	165	135	76	
Morbus Brightii	1681	426	121	96	735	670	541	164	247	54	344	100	142	42	227	44	180	22	
Blegsot og Anæmi	21125	35	919	2734	1618	15247	8066	18	2467	2	3534	4	1597	2	2866	6	2595	3	
Livmodersygdomme	4013	7	-	14	-	3999	1582	3	442	1	619	2	285	1	643	-	442	-	
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspespi	27417	98	848	1313	7769	13570	9638	22	3730	18	4138	21	2463	16	3318	21	4130	1	
Ormesygdomme	1433	-	494	599	131	148	465	-	227	-	314	-	105	-	244	-	78	-	
Drankersygdomme	181	22	-	-	171	7	73	8	224	3	39	3	7	1	26	7	12	-	
Struma	361	-	6	18	24	293	160	-	161	-	22	-	3	-	14	-	1	-	

1) Kræft 1116, Sarkom 28.

Procentforhold af Lungetuberkulose til samtlige opgivne Døds-
aarsager og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme i
Byer og Bygder.

Mortalité par phthisie relativement aux toutes causes de décès et aux causes de
décès non épidémiques dans la campagne et dans les villes.

Tabel XXII. Overøvrighedsdistrikter.	Samtlige opgivne Dødsårsager.				Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.			
	Byer.		Bygder.		Byer.		Bygder.	
	1889.	1888.	1889.	1888.	1889.	1888.	1889.	1888.
Riget	16,0	15,8	14,2	14,4	25,1	25,5	23,2	22,2
1. Christiania By	13,7	14,3	-	-	24,5	25,2	-	-
2. Akershus Amt	3,3	12,5	14,5	10,1	5,0	22,7	23,4	18,0
3. Smaalenes —	11,7	14,5	21,2	15,4	21,2	22,3	25,5	27,0
4. Buskeruds —	12,9	14,2	10,7	14,1	21,7	23,9	19,0	20,9
5. Jarlsberg og Laurviks —	19,5	17,7	13,6	12,0	24,6	26,6	20,8	19,1
6. Hedemarkens —	14,0	21,4	9,9	9,6	33,3	33,3	18,7	16,6
7. Christians —	11,1	21,5	10,8	9,8	16,7	42,9	16,4	14,9
8. Bratsbergs —	16,3	15,6	21,1	19,4	27,1	23,1	28,9	25,7
9. Nedenæs —	19,2	15,1	24,2	26,1	26,9	23,6	35,6	37,0
10. Lister og Mandals —	19,4	16,3	26,8	24,8	26,1	24,9	36,1	40,5
11. Stavanger —	24,7	19,6	18,4	20,1	35,7	30,0	29,4	29,8
12. Søndre Bergenhus —	-	-	10,4	13,1	-	-	18,6	23,0
13. Bergens By	18,7	14,6	-	-	26,8	23,4	-	-
14. Nordre Bergenhus Amt	-	-	12,5	10,9	-	-	20,4	15,6
15. Romsdals —	24,2	25,3	12,2	11,9	35,4	38,8	13,9	17,7
16. Søndre Trondhjems —	16,7	20,9	16,0	16,7	27,0	27,8	24,0	22,6
17. Nordre —	10,7	14,8	10,3	14,3	15,4	20,4	16,5	19,1
18. Nordlands —	11,8	10,2	15,5	13,4	24,0	14,1	24,8	20,3
19. Tromsø —	9,3	17,4	9,1	13,7	14,5	30,0	20,8	20,1
20. Finmarkens —	18,2	15,2	11,3	15,8	30,3	20,5	20,3	21,7

Udfald); Resectio pedis ved Arthroace, Tuberculosis 9 (alle heldigt Udfald); Resectio recti ved Cancer 1 (dødeligt Udfald). Indikation udenfor Sygehus: Resectio costæ ved Empyema 4 (alle heldigt Udfald); Resectio cubiti ved Arthroace 2, ved Pyarthrus 1 (alle heldigt Udfald); Resectio genus ved Arthroace 5 (alle heldigt Udfald).

Arthrektomi, Arthrotomi udførtes paa Sygehus som Arthrectomia genus ved Arthroace, Synovitis, Gonitis 17 (fjorten heldigt Udfald, tre gidk uhelbredede), ved Vulnus perforans genus 2 (heldigt Udgang); Arthrectomia pedis ved Arthroace, Tuberculosis, Synovitis 14 (tolv heldigt Udfald, en udgaaet i Bedring, en tilbageliggende); ved Vulnus 2 (heldigt Udfald); Arthrectomia cubiti ved Arthroace, Tuberculosis 4 (heldigt Udfald); Arthrectomia manus ved Ar-

Dødeligheden af Lungetuberkulose i de forskjellige

Mortalité par la phthisie dans les diocèses et dans

Tabel XXIII. Overøvrighedsdistrikter.		1889			
		Opgivne Dødsfald			
		med anført Døds- aarsag.	af Lunge- tuber- kulose.	af epidemiske Syg- domme.	af ikke epidemiske Syg- domme.
Riget	19293	2877	7431	11862	
Byer	8051	1286	3059	4992	
Bygder	11242	1591	4372	6870	
I. Christiania Stift	7423	1011	3028	4395	
II. Hamars —	2090	218	888	1202	
III. Christianssands —	3385	738	1042	2343	
IV. Bergens —	2687	377	1033	1654	
V. Trondhjems —	2410	365	871	1539	
VI. Tromsø —	1298	168	569	729	
1. Christiania By	2958	404	1307	1651	
2. Akershus Amt	1039	147	397	642	
3. Smaalenenes —	1122	150	480	642	
4. Buskeruds —	1333	154	565	768	
5. Jarlsberg og Laurviks —	971	156	279	692	
6. Hedemarkens —	1286	131	615	671	
7. Christians —	804	87	273	531	
8. Bratsbergs —	871	166	283	588	
9. Nedenæs —	715	164	223	492	
10. Lister og Mandals —	921	217	236	685	
11. Stavanger —	878	191	300	578	
12. Søndre Bergenhus —	828	86	366	462	
13. Bergens By	876	164	265	611	
14. Nordre Bergenhus Amt	609	75	235	374	
15. Romsdals —	893	141	359	534	
16. Søndre Trondhjems —	1303	215	463	840	
17. Nordre —	588	61	216	372	
18. Nordlands —	608	92	237	371	
19. Tromsø —	447	41	229	218	
20. Finmarkens —	243	35	103	140	

throace 3 (to heldigt Udfald, en udgaaet i Bedring). Indikation udenfor Sygehus: Arthrectomia cubiti ved Tuberculosis 4 (heldigt Udfald); Arthrectomia manus ved Arthroace 2 (heldigt Udfald); Arthrectomia genus ved Vulnus 1, ved Arthroace 1 (begge heldigt Udfald); Arthrectomia pedis ved Tuberculosis 5 (heldigt Udfald), ved Vulnus 2 (heldigt Udfald).

Stifter og Amter for Aarene 1887—1889.

les préfectures pendant les années de 1887—1889.

Forhold af Dødsfald af Lungetuberkulose						Dødeligheden af Lungetuberkulose (pro mille af Befolkningen).		
til samtlige opgivne Døds-aarsager i pCt.			til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme i pCt.					
1889.	1888.	1887.	1889.	1888.	1887.	1889.	1888.	1887.
14,9	15,0	15,4	24,3	23,6	24,0	1,5	1,4	1,4
16,0	15,8	15,5	25,8	25,5	25,2	2,9	3,0	2,7
14,2	14,4	15,3	23,2	22,2	23,1	1,0	1,0	1,0
13,6	13,7	31,1	23,0	23,3	23,8	1,8	1,9	1,7
10,4	14,0	13,4	18,1	23,8	20,0	1,0	1,1	1,1
21,8	20,5	22,8	31,1	30,1	31,3	2,0	2,0	1,9
14,0	13,1	12,7	22,4	20,6	18,8	1,2	1,8	0,9
15,1	17,4	17,3	23,6	24,0	23,7	1,3	1,3	1,2
12,9	13,9	13,7	23,0	20,8	20,9	0,7	0,8	0,7
13,7	14,3	11,8	24,5	25,2	23,9	2,9	3,2	2,8
14,1	10,2	11,7	22,9	18,2	21,8	1,5	1,1	1,1
13,4	15,0	13,6	23,4	24,6	23,9	1,2	1,4	1,2
11,6	14,2	16,9	20,1	22,1	24,6	1,5	1,7	1,7
16,1	14,5	15,2	22,5	22,6	23,7	1,6	1,5	1,4
10,2	10,3	15,3	19,5	17,0	22,7	1,1	0,9	1,2
10,8	10,0	10,9	16,4	15,3	15,9	0,8	0,7	0,7
19,1	17,8	16,6	28,2	24,7	24,0	1,8	0,8	1,5
22,9	23,9	28,9	33,3	33,7	37,7	2,0	2,2	2,1
23,6	20,8	25,7	31,7	32,8	34,1	2,8	2,5	2,4
21,8	19,8	22,0	33,0	30,3	30,8	1,6	1,7	1,7
10,4	13,1	13,1	18,6	23,0	20,8	0,7	0,7	0,6
18,7	14,6	16,6	26,8	23,4	21,9	3,2	3,1	2,5
12,3	10,7	7,3	20,1	15,4	12,0	0,9	0,6	0,4
15,8	15,6	16,2	26,5	23,3	21,7	1,1	0,9	0,9
16,3	18,5	18,0	25,4	24,0	24,8	1,7	1,7	1,6
10,4	14,4	13,7	16,4	19,1	22,3	0,7	0,9	1,0
15,1	13,2	14,3	24,8	19,2	20,7	0,7	0,8	0,8
9,2	14,8	14,2	18,8	22,6	20,9	0,6	0,8	0,6
14,4	15,5	10,6	25,0	21,1	21,4	1,2	1,0	0,7

Trepanation udførtes paa Sygehus ved Fractura cranii 3 (to heldigt Udfald, en udgaet i Bedring); udenfor Sygehus ved Fractura cranii 1 (dødeligt Udfald). De øvrige Osteotomier og Trepanationer er udførte dels ved Osteomyeliter, dels ved Benbrud; der nævnes et dødeligt Udfald ved Fractura cruris, ellers var Resultatet gunstigt; udenfor Syge-

Liste over Døds-

Kræftens Sæde.	Tilsammen.			Alder.																					
	Mandkøn.	Kjøn.		0-1		1-5		5-10		10-15		15-20		20-30		30-40		40-50		50-60		60-70		70-80	
		Kvindekjøn.	Uopgivet.	Aar.		Aar.		Aar.		Aar.		Aar.		Aar.		Aar.		Aar.		Aar.		Aar.		Aar.	
				M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Testiklerne	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skeden (Vulv. & Vagin.)	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	1	
Livmoderen	60	-	60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	4	-	19	-	-	8	-	14	
Clitoris	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
Æggestokken	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	
Urogenitalorganerne.	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
Bækkenet	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	
Ryggen:																									
Rygsoilen	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
Helligbenet	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Skulderbladet	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Extremiteterne:																									
Haanden	3	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Laaret	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Læggen	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Summa	891	393	368	130	-	-	-	-	-	-	-	-	4	7	15	16	38	41	102	92	129	102	78	64	
Uopgivet Sæde	225	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Samtlige Dødsfald af Cancer	1116	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Sarcoma:																									
Ansigtet	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Overkæben	4	2	2	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
Halsen (Collum)	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	
Brystkjertelen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ryggen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Overarmen	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
Laaret	5	3	2	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
Knæet	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Livmoderen	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
Summa	18	8	10						3	1	1					2	1	2	1	1			2		
Uopgivet Sæde	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Samtlige Dødsfald af Sarcoma	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

hus ved Fractura cranii 1 med dødeligt Udfald, ved Necrosis 1 (heldigt Udfald).

Borttagelse af Brystkjertelen (Exstirpatio mammæ) er paa Sygehus opgivet 11 Gange ved Kræft og 5 Gange ved Tumor, alle med heldigt Resultat.

Borttagelse af Kræft i andre Organer end Brystkjertel og Læbe. Paa Sygehus er Sædet opgivet saaledes: Cancer faciei 8, Cancer oris 2, Cancer lingvæ 5, Cancer regionis parotidææ 3, Cancer gl. submentalis 1, Cancer regionis submaxillaris 1, Cancer dors. manus 1, Cancer uteri 10, Cancer vulvæ 4, Cancer recti 1, Sarcoma faciei 3, Lymphosarcoma 5; udenfor Syge-

fald af Kræft.

				Fordeling paa Amter.																							
80—90		90—100		Opgiven		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20		
Aar.		Aar.		Alder for		Christiania.	Akershus.	Smaalønenes.	Buskeruds.	Jarlsberg og Laurviks.	Hedemarkens.	Christians.	Bratsbergs.	Nedenæs.	Lister og Mandals.	Stavanger.	Søndre Bergenhuss.	Bergens By.	Nordre Bergenhuss.	Romsdal	Søndre Trondhjens.	Nordre Trondhjens.	Nordlands.	Tromsø.	Finmarkens.		
M.	K.	M.	K.	M.	K.														Søndmøre.	Romsdal Nordmøre.							
-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	1	50	16	2	3	2	4	4	2	2	1	1	2	-	3	2	3	4	4	1	2		
-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-		
-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
13	15	1	3	380	340	109	40	55	32	77	79	76	25	32	51	26	46	-	25	19	34	66	32	37	20	10	
-	-	-	-	-	-	-	1	10	15	43	5	10	5	27	14	2	9	-	29	21	1	11	5	13	3	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	110	50	70	75	82	89	81	52	46	53	35	46	29	46	20	45	71	45	40	21	10	
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	3	2	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	8	10	5	-	2	1	-	2	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3	-
-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	2	-	1	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	1	2	2	-	2	2	-	-	1	1	-	-	2	-	2	2	1	4	-	-	-

hus: Cancer faciei 5, Cancer maxillæ inferioris 1, Cancer linguæ 6, Cancer manus 1, Cancer vulvæ 1, Cancer penis 1.

Borttagelse af Svulster (Exstirpatio tumorum). Paa Sygehus er Svulstens Art opgivet for følgende 81: Tumores glandularum 40, Lipoma 10, Atheroma 8, Tumores cystici 8, Fibroma 2, Ganglion 2, Papillema 1, Ranula 1, Tumor maxillæ superioris 1, Tumor colli 3, Tumor palati duri 2, Tumor pharyngis 1, Tumor reg. sacralis 1, Tumor reg. femoralis 1; udenfor Sygehus: Atheroma 92, Lipoma 46, Tumores glandularum 38, Fibroma, 31 Tumores cystici 25, Vegetationes adenoideæ 18, Pappilloma 7,

Antallet af Sindssyge, forpleiede for Amtskom-
Nombre des aliénés entretenus aux frais des communes

Amt.	Tabel XXV. Lægedistrikter.	Sindssyge		Amt.	Lægedistrikter.	Sindssyge	
		ialt.	deraf paa Asyl.			ialt.	deraf paa Asyl.
II.	Akershus Amt..... (30te April 1890).	158	46	VIII.	Bratsbergs Amt..... (31te Marts 1890).	234	77
	Aker.....	43			Skien.....	52	
	Ullensaker.....	35			Kragerø.....	43	
	Høland.....	9			Holden.....	42	
	Follo.....	25			Sauland.....	16	
III.	Smaalenenes Amt... (31te Marts 1890).	165	59		Hviteseid.....	32	
	Eidsberg.....	52			Laardal.....	38	
	Moss.....	26		IX.	Tinn.....	11	
	Sarpsborg.....	63			Nedenæs Amt..... (31te Mai 1890).	144	58
	Hvaløerne.....	24			Østre Nedenæs.....	31	
IV.	Buskeruds Amt..... (Aaret 1889).	174	57		Vestre —.....	56	
	Drammen.....	26			Aamli.....	21	
	Ringerike.....	30			Evsje.....	24	
	Modum.....	58			Sætersdalen.....	12	
	Næs.....	17		X.	Lister og Mandals Amt (Aaret 1/4 89—31/3 90).	207	51
	Aal.....	15			Oddernæs.....	48	
	Sandsvær.....	20			Undal.....	49	
	Rollag.....	8			Lyngdal.....	24	
V.	Jarlsberg og Laur- viks Amt..... (Budgetaaret 1/7 89—30/6 90).	173	44		Vanse.....	32	
	Tønsberg.....	76			Flekkefjord.....	54	
	Hof.....	44		XI.	Stavanger Amt..... (28de Februar 1890).	153	43
	Laurvik.....	53			Sogndal.....	19	
VI.	Hedemarkens Amt.. (29de Mai 1890).	198	60		Ekersund.....	24	
	Solør og Odalen.....	85			Sandnæs.....	24	
	Hedemarken.....	55			Stavanger.....	12	
	Søndre Østerdalen... Trysil.....	19			Finno.....	18	
	Rendalen.....	13			Sand.....	17	
	Tønset.....	18			Karmøen.....	29	
VII.	Christians Amt..... (Aaret 1889).	192	41		Haugesund.....	10	
	Hadeland og Land... Søndre Valdres.....	45		XII.	Søndre Bergenhus Amt..... (Aaret 1/4 89—31/3 90).	228	73
	Nordre —.....	7			Sveens Herred.....	7	
	Toten.....	33			Indre Søndhordland... Ytre —.....	11	
	Faaberg.....	35			Ytre —.....	14	
	Ringebu.....	24			Tysnæs.....	28	
	Lom.....	22			Indre Hardanger.....	19	
	Lesje.....	9			Ytre —.....	20	
					Voss.....	30	
					Søndre Midthordland.. Nordre —.....	12	
					Indre Nordhordland... Ytre —.....	26	
						32	
						29	

¹⁾ Opgaverne, hentede fra Amtsformandskabsforhandlinger for 1890, gjælder det forpleiede Antal Sindssyge enten i Aaret 1889 eller i Budgetterminen eller paa en enkelt Dag i 1890; herom findes Oplysning ved hvert Amt ovenfor. ²⁾ Heri ikke medregnet 1 paa Fortegnelsen opført, Lillehammer Kjøbstad tilhørende Sindssyg. ³⁾ Hjemstavn kun opgivet for 112. ⁴⁾ 27 Sindssyge behandlede desuden paa Amtssygehuset.

munernes Regning, fordelt paa Lægedistrikterne. 1)

départementales par districts civils médicaux.

Amt.	Lægedistrikter.	Sindssyge		Amt.	Lægedistrikter.	Sindssyge	
		ialt.	deraf paa Asyl.			ialt.	deraf paa Asyl.
XIV.	Nordre Bergenhus Amt. (31te December 1889).	90	37	XVIII.	Inderøen	42	91
	Lærdal	5			Stenkjær	31	
	Lyster	4			Grong	12	
	Indre Sogn	7			Namsos	6	
	Midtre —	6			Fosnæs	5	
	Ytre —	7			Ytre Namdal	19	
	Ytre Søndfjord	10			Nordlands Amt. (Aaret $\frac{1}{5}$ 89— $\frac{39}{4}$ 90).	197	
	Indre —	13			Brønnø	24	
	Kinn	14			Alstahaug	14	
	Ytre Nordfjord	6			Vefsen	20	
	Nordfjordeidet	9			Ranen	30	
Gloppen	6		Lurø	8			
Indviken	3		Gildeskaal	4			
XV.	Romsdals Amt. (Aaret 1889).	221	66	Bodø	3		
	Vestre Søndmøre	18		Folden	14		
	Indre —	17		Skjærstad	15		
	Østre —	12		Stegen	3		
	Ørskog	19		Hammerø	6		
	Nordre Søndmøre	17		Lødingen	7		
	Ytre Romsdal	14		Ofoten	8		
	Indre —	32		Buksnæs	3		
	Søndre Nordmøre	28		Flakstad	4		
	Sundalen	20		Østlofoten	10		
	Surendalen	21		Hadsel	12		
Nordre Nordmøre	22		Sortland	12			
Ukjendt Hjemstavn	1		XIX.	Tromsø Amt. (Aaret 1889).	81	35	
XVI.	Søndre Trondhjems Amt. (Aaret 1889).	244	85	Trondenæs	20		
	Strinden	47		Ibestad	7		
	Selbu	10		Tranø	4		
	Røros	11		Lenvik	7		
	Guldal	47		Maalselven	6		
	Opdal	20		Balsfjorden	7		
	Orkedal	46		Tromsø	6		
	Hiteren	17		Lyngen	8		
	Hevne	8		Karlso	2		
	Ytre Fosen	13		Skjærvø	11		
	Indre —	10		Uopgiven Hjemstavn	3		
Nordre —	15		XX.	Finmarkens Amt. .. (Terminen $\frac{1}{8}$ 89— $\frac{39}{7}$ 90).	48	17	
XVII.	Nordre Trondhjems Amt. (Aaret 1889).	173	42	Alten	11		
	Stjørdal	25		Loppen	2		
	Frosten	19		Hammerfest	7		
	Levanger	14		Maasø	5		
				Kistrand	6		
			Tanen	9			
			Vardø	1			
			Vadso	6			
			Sydvaranger	1			

Antallet af Sindssyge, forpleiede for Amtskommunernes Regning, og Amtskommunernes omtrentlige Udgifter til disses Forpleining og til Medicinalvæsenet i det Hele.

Nombre des aliénés entretenus aux frais des communes départementales. Déboursments approximatifs des mêmes communes pour l'entretien des ces aliénés et pour l'administration médicale en général.

Overøvrighedsdistrikter:	Antal Sindssyge. ¹⁾		Amtskommunernes omtrentlige Udgifter til disses Forpleining. ²⁾		Amtskommunernes Udgifter til Medicinalvæsenet forøvrigt. ³⁾	
	Ialt.	Deraf paa Asyl.	Ialt.	Gjennemsnitlig for hvert Individ af Befolkningen i Amternes Bygder.	Ialt.	Gjennemsnitlig for hvert Individ af Befolkningen i Amternes Bygder.
				Kr.		Øre.
Rigets Bygder	3081	982	-	-	-	-
Akershus Amt	158	46	43 000	44	22 070	23
Smaalønes —	165	59	44 000	51	13 765	16
Buskeruds —	174	57	34 000	44	16 445	21
Jarlsberg og Laurviks —	173	44	32 000	48	9 814	15
Hedemarkens —	198	60	48 000	41	22 200	19
Christians —	193	41	40 000	38	20 155	19
Bratsbergs —	234	77	53 000	77	24 105	35
Nedenæs —	144	58	43 200	64	5 100	8
Lister og Mandals —	207	51	40 000	70	9 579	17
Stavanger —	153	43	34 500	42	13 571	17
Søndre Bergenhus —	228	73	39 000	31	20 950	17
Nordre —	90	37	23 000	26	15 621	18
Romsdals —	221	66	34 000	31	15 115	14
Søndre Trondhjems —	244	85	40 000	40	12 844	13
Nordre —	173	42	25 000	32	22 655	29
Nordlands —	197	91	40 000	30	⁴⁾ -	-
Tromsø —	81	35	20 500	34	⁴⁾ -	-
Finmarkens —	48	17	9 000	38	⁴⁾ -	-

¹⁾ Jfr. Anmærkning 1 paa foregaaende Tabel. ²⁾ Efter Amtmændenes Budgetforslag for sidste Aar. ³⁾ Heri medtaget Udgifter til Vaccination, Jordemødre, Amtssygehuse og epidemiske Syge. ⁴⁾ Medicinalfondets Udgifter, af hvilke der gives Amtene Bidrag til Sindssyges Forpleining, og hvis Udgifter ogsaa kommer Byerne og fremmede Fiskere under de forskjellige Fiskerier tilgode, udgjorde, naar Beholdningerne fratrækkes, for Nordlands Amt i Aaret 1889—90 Kr. 139 682,68, for Tromsø Amt Kr. 20 901,71, samt for Finmarkens Amt Kr. 64 782,48.

Enchondroma 5, Angioma 5, Ranula 4, Neuroma 3, Ganglion 3, Epulis 2, Keloid 1.

Thorakocentese ved Empyema (Incisio empyematis). Paa Sygehus opgivet 11 Gange med heldigt Resultat, i 1 Tilfælde dødelig Udgang. Udenfor Sygehus: 30 Gange med heldigt og 7 Gange med dødeligt Udfald.

Gastrotomi ved Cancer oesophagi og Cancer ventriculi, begge udgaaede i Bedring.

Nephrektomi ved Sarcoma renis 1, den Syge tilbageliggende ved Aarets Udgang; ved Tumor renis 1, heldig Udgang; ved Pyonephrosis 1, udgaaet i Bedring; ved Abscessus renis et prostatae 1 med heldigt Udfald.

Ovariectomi. Paa Sygehus: 11 med heldigt, 3 med dødeligt Udfald, udenfor Sygehus: 12 med heldigt Udfald.

Laparotomi. Paa Sygehus ved Ileus 6 (fem med dødeligt, en med heldigt Udfald), ved Ruptura ducti hepatici 1 (med dødeligt Udfald), Myoma uteri 2 (dødeligt Udfald), Cancer peritonei 1 (dødeligt Udfald), Peritonitis 2 (en heldigt, en dødeligt Udfald), ved Vit. org. abdominis 1 (heldigt Udfald), Laparotomia exploratoria ved Cancer ventriculi 1; udenfor Sygehus ved Ileus 6 (fem dødeligt, en heldigt Udfald), Myoma uteri 2 (heldigt Udfald), Peritonitis tuberculosa 2 (dødeligt Udfald), Laparotomia exploratoria 1.

Hysterektomi udførtes paa Sygehus ved Cancer med dødeligt Udfald; udenfor Sygehus 4 ved Myoma uteri (to med heldigt, to med dødeligt Udfald).

Borttagelse af Polyper (Evulsio polyporum). Udenfor Sygehus er borttaget 250 Polyper i Næsen.

Underbinding af Arterier (Ligatura arteriarum). Paa Sygehus: Arteria femoralis 2, Arteria carotis 1 (Hæmorrhagia ulc. cancrisi), Arteria tibialis postica 1 (alle med heldigt Udfald); udenfor Sygehus: Arteria radialis 8, Arteria ulnaris 1, Arteria tibialis antica 1, Arteria tibialis postica 1, Arteria arcus volaris 1 (alle med heldigt Udfald).

Tracheotomia. Paa Sygehus ved Diphtheritis 23 (eleve heldigt, tolv dødeligt Udfald): udenfor Sygehus ved Diphtheritis 12 (fire heldigt, otte dødeligt Udfald), Croup 1 (dødeligt Udfald), Lepra (Suffocatio) 1 (dødeligt Udfald), Oedema glottidis 1 (heldigt Udfald), uopgivet Indikation 2 (begge dødeligt Udfald).

Herniotomi. Paa Sygehus 13 med heldigt, 8 med dødeligt Udfald, 1 tilbageliggende; udenfor Sygehus: 25 med heldigt, 11 med dødeligt Udfald.

Af Brok (Hernia) er opgivet 1327 Tilfælde, og kjendes 57 Dødsfald. Brokkets Sæde er opgivet i 1160 Tilfælde (se Tabel XXVIII). Kjøen og Alder opgives for 1282, nemlig 252 Gutter, 89 Piger, 632 voxne Mænd, 309 voxne Kvinder. Om de udførte Herniotomier se den chirurgiske Operationsliste med tilhørende Anmærkninger.

Af Benbrud (Fractura) opgives 2057 Tilfælde, og kjendes 70 Dødsfald som Følge af eller efter Bruddet. For 1857 Tilfælde kjendes Kjøen og Alder, nemlig 358 Gutter, 194 Piger, 809 voxne Mænd, 496 voxne Kvinder. Bruddets Sæde er angivet i 1919 Tilfælde som

Fractura cranii	34	Fractura humeri	113	Fractura femoris	186
— ossium faciei	11	— antibrachii	149	— patellæ	8
— vertebrarum	7	— radii	328	— cruris	218
— sterni	3	— ulnæ	26	— tibiæ	93
— costarum	284	— digitor. manus	49	— fibulæ	119
— claviculæ	152	— ossium pelvis	7	— malleolor	22
— scapulæ	13	— colli femoris	95	— digit. pedis	2

Chirurgiske Opérations

Tabel XXVII a. Operationer.	Hele Riget.			Fordeling paa Amterne												
	Tilsammen.	Paa Sygehus.	Udenfor Sygehus.	1		2	3		4	5	6	7				
				Christiania	Akershus.	Smaalene	Buskeruds.	Jærlsberg og Laurviks.	Hede- markens.	Christians.						
				By.												
Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.				
Amputation af Overarmen ..	15	9	6	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1			
— - Underarmen ..	12	4	8	2	-	2	1	1	-	-	-	-	-			
— - Laaret	26	20	6	9	1	-	1	-	-	-	-	-	-			
— - Læggen	17	12	5	2	-	-	1	-	-	2	1	-	-			
— - Mellemfoden ..	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2			
Choparts Operation	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
Pirogoffs —	3	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
Synes —	3	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
Exartikulation af Overarmen	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
— - Haanden ..	4	3	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-			
— - Knæet ...	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
— - Foden ...	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-			
Amputation eller Exartikulation af Fingre eller Tæer	230	52	178	9	2	7	6	33	4	8	1	12	1	14	2	19
Resektioner	123	104	19	57	3	-	-	-	-	2	-	-	-	3	-	2
Arthrektomi, Arthrotomi ...	61	44	17	24	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Osteotomi, Trepanation	18	15	3	11	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Borttagelse af Brystkjertelen	60	31	29	13	5	-	1	2	1	1	-	2	-	2	2	-
— - Læbekraft ...	136	23	113	11	-	5	-	7	-	5	-	11	1	12	-	8
— - Kræft i andre Organer	104	49	55	26	10	3	-	4	-	6	1	1	4	4	-	6
— - Svulster	426	114	312	53	18	4	2	18	-	16	1	33	2	20	-	1
— - Tonsillerne ...	138	5	133	1	10	10	-	7	-	13	-	4	-	12	-	20
— - Uvula	3	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - indgroede Negle	48	6	42	-	1	4	2	1	-	2	-	9	1	7	-	-
Thorakocentese ved Empyem (Incision)	93	34	59	11	1	2	-	5	4	8	-	7	-	2	-	3
Paracentese af Brystet	49	17	32	5	-	3	-	7	-	1	5	3	-	-	-	-
— - Underlivet ...	66	8	58	4	-	-	-	11	-	2	-	6	-	4	-	1
Gastrotomi	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nephrotomi	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ovariotomi	28	14	14	1	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Punktion af Ovarialsvulst ...	6	2	4	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Laparotomi og Enterotomi ..	29	16	13	5	5	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-
Hysterektomi	5	1	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation af Livmodersygdomme	122	36	86	8	45	1	1	9	-	2	1	4	-	3	-	3
Operation for Polyper	376	1	375	-	240	2	-	8	-	-	-	48	-	11	-	22

Operationer.

chirurgicales.

paa og udenfor Sygehus.

8		9		10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20	
Bratsbergs Sygeh.		Nedenæs.		Ister og Mandals.		Stavanger.		Søndre Bergenhus.		Bergens By.		Nordre Bergenhus.		Romsdals.		Søndre Trondhjens.		Nordre Trondhjens.		Nordlands.		Tromsø.		Finmarkens.	
Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.
1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
12	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	3	-	-	1	-	5	-	8	9	4	2	5	-	4	16	2	-	6	4	3	7	3	7	1	
3	-	-	-	1	-	1	-	1	4	16	-	-	-	3	1	-	1	4	-	-	-	-	2	-	
2	-	1	-	-	-	1	1	1	1	6	1	2	-	-	6	-	1	-	-	-	-	1	-	-	
2	7	-	3	8	1	13	9	1	9	1	-	2	2	1	5	1	8	3	3	1	2	1	2	-	
4	2	-	3	-	-	2	5	1	8	-	-	2	2	5	-	1	-	1	1	1	1	1	-	-	
2	21	-	20	6	1	31	33	17	6	1	3	3	17	6	25	22	14	2	16	-	11	3	3	1	
-	3	-	1	4	-	14	-	1	-	-	-	-	2	-	16	3	7	-	6	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
-	-	-	-	1	-	1	-	1	3	2	1	-	1	3	-	2	-	2	-	1	-	3	-	-	
1	1	-	3	-	4	-	4	1	4	1	-	-	1	15	1	2	7	-	-	-	5	-	-	-	
1	1	1	1	1	1	1	2	3	3	-	1	1	-	10	-	1	2	-	2	-	-	-	-	-	
-	2	-	3	1	1	1	2	1	1	1	-	-	1	15	1	3	1	1	1	1	-	1	1	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	8	-	-	-	1	4	-	-	-	1	-	-	-	1	-	
-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	7	-	-	-	2	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	1	-	-	2	-	2	-	2	2	23	-	1	-	10	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Chirurgiske

Operationer.	Hele Riget			Fordeling paa Amterne													
	Tilsammen.	Paa Sygehus.	Udenfor Sygehus.	1		2		3		4		5		6		7	
				Christiania By.		Akershus.		Smaaløene		Buskeruds.		Jarlsberg og Laurviks.		Hede-markens.		Christians.	
				Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.
Underbinding af Arterier ..	20	5	15	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Operation for Nævi, Teleangi- ektasier	28	9	19	4	-	2	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
— - Hæmorrhoider	13	3	10	1	1	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Neurotomi og Nervestræk- ning	9	7	2	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tenotomier	23	16	7	5	-	1	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-
Operation for Hygroma	80	19	61	11	1	3	-	3	-	-	-	5	-	3	-	-	7
Punktion, Incision af Led ..	37	16	21	14	-	1	-	5	-	-	2	-	-	-	-	-	2
Operation for Ledmus	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Plastiske Operationer	14	8	6	3	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Operation for Hæremund ..	35	12	23	5	3	-	-	5	-	1	1	1	1	-	-	-	2
— - spaltet Gane	5	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tracheotomi	43	23	20	-	1	4	-	-	-	1	2	1	-	-	-	-	1
Laryngofissio	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Perforation af Membr. tym- pani	3	-	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Operation for Vandbrok etc.	185	16	169	1	5	1	2	14	2	6	-	9	-	16	1	14	-
Borttagelse af Testiklerne ..	22	16	6	6	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Herniotomi	60	23	37	10	1	1	2	4	1	3	-	2	-	-	-	-	1
Punktion af Blæren	11	4	7	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Lithotomi og Cystotomi	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Ectopia vesicæ	5	5	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Phimosis	22	4	18	1	-	-	-	1	-	2	-	1	-	1	-	-	-
— - Paraphimosis	10	-	10	-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Urethrotomia externa	7	6	1	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - interna	3	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Perinæorafæ	12	-	12	-	11	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Operation for Fistula vesico- vaginal	10	10	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Atresia ani ..	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Fissura ani ..	22	3	19	3	3	-	-	3	-	5	-	2	-	-	-	-	-
— - Fistula ani ..	7	1	6	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
— - Strictura ani ..	4	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Nekrotomi, Udskrabning etc.	172	121	51	57	-	1	3	9	1	1	2	7	-	-	1	1	-
Sum	3082	975	2107	420	391	62	26	166	14	91	19	174	12	122	9	123	-

Operationer.

paa og udenfor Sygehus.

8		9		10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20	
Eratsbergs.		Nedenas.		Lister og Mandals.		Stavanger.		Søndre Bergenhus.		Bergens By.		Nordre Bergenhus.		Romsdals.		Søndre Trondhjem.		Nordre Trondhjem.		Nordlands.		Thromsø.		Finmarkens.	
Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.
-	-	2	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	-	-	-	2	-	2	-	1	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-
-	-	-	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	2	1	6	5	4	1	-	-	-	9	2	3	-	2	1	3	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	2	2	3	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	1	-	-	-	1	1	4	-	-	-	2	-	1	-	
-	-	-	-	-	-	-	4	6	2	18	2	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	
-	-	2	-	-	-	6	12	10	-	-	3	16	18	2	16	5	4	3	-	4	1	7	-	-	
2	1	-	-	-	-	1	1	-	-	5	-	-	-	1	-	1	2	1	1	-	4	-	-	-	
-	1	1	1	-	-	4	1	2	-	3	-	3	-	8	-	5	2	1	1	4	-	-	1	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	1	-	-	-	1	-	2	2	1	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	1	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3	1	1	-	-	-	2	1	3	2	9	-	3	-	22	5	4	12	5	-	5	4	1	3	3	
26	67	4	52	3	63	12	131	121	176	42	41	53	180	15	118	108	57	32	59	19	45	27	2		

Chirurgiske

Operationer.	Hele Riget.			Fordeling paa Amterne									
	Tilsammen.	Paa Sygehus.	Udenfor Sygehus.	1	2	3	4	5	6	7			
				Christiania By.	Akershus.	Smaalene	Buskeruds.	Jarlsberg og Laurviks.	Hede-markens.	Christians.			
				Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.			
Øienoperationer:													
Borttagelse af Øieæblet (Enucleatio et Exenteratio)	69	45	24	28	-	-	3	-	2	2	1	-	1
Extractio cataractæ	77	45	32	34	1	-	-	1	-	2	3	-	1
Discisio	25	19	6	11	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Extractio lentis	24	16	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Iridectomia og Iridotomia	54	25	29	17	-	-	2	1	1	-	-	-	2
Operation for Prolapsus iridis	15	9	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Punctio corneæ	16	2	14	1	-	-	2	-	-	-	1	-	-
Sæmisch, s Operation	46	12	34	1	-	1	4	-	-	4	7	-	4
Cauterisatio corneæ	43	12	31	7	-	-	-	-	-	-	7	-	-
Keratotomi	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Peritomi	11	3	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sklerotomi	6	5	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Pterygium	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Skjælen, Teno- tomi	19	8	11	5	4	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Chalazion	23	-	23	-	3	-	-	-	-	3	5	-	-
— - Entropium	8	5	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Entropium	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Canthotomi, Canthoplastik	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Sygdom i Taare- veiene	424	15	409	10	4	9	27	-	2	31	26	-	3
— - Svulster i Øien- hulen	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - — paa Øie- laagene	32	1	31	-	-	-	5	-	1	1	4	-	1
Tilsammen	908	223	685	125	15	9	1 43	3	3	4 36	8 54	-	12
Chirurgiske Operationer	3082	975	2107	420	391	62	26 166	14	91	19 174	12 122	9	123
Chirurgiske og Øienopera- tioner tilsammen	3990	1198	2792	545	406	71	27 209	17	94	23 210	20 176	9	135

Af Luxationer (Luxatio) er opgivet 497 Tilfælde. For 436 kjendes Kjøen og Alder, nemlig 58 Gutter, 40 Piger, 221 voxne Mænd og 117 voxne Kvinder. Luxationens Sæde er opgivet i 471 Tilfælde, som:

Luxatio maxillæ inf.	7	Luxatio antibrachii	78	Luxatio femoris	14
— claviculæ	5	— radii	25	— genus	7
— manubr. sterni	1	— ulnæ	11	— patellæ	6
— scapulæ	2	— manus	16	— pedis	9
— humeri	269	— digit. manus	19	— digit. manus	2

Operationer.

8		9		10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20	
Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.
Bratsbergs.		Nedenæs.		Lister og Mandals.		Stavanger.		Søndre Bergenhus.		Bergens By.		Nordre Bergenhus.		Romsdals.		Søndre Trondhjem.		Nordre Trondhjem.		Nordlands.		Tromsø.		Finmarkens.	
1	2						2			8	15				3			2							
					1					8	10				1	3		2		1					
										8	3														
										15	7														
										5	9				1	16									
										2	4					2									
					1					3	4				3										
					2					3	3				2										
										1	15				4	4						3			
										3	8														
										2					1	1									
															3	3					2				
											1				4	4					1			1	
											4				4										
											1											2			
3	14		15		1		24	9	47	184		1		37	8	180	17	15	4	14	1	19	2		
26	67	4	52	3	63	12	131	121	176	42		41	53	180	15	118	108	57	32	59	19	45	27	2	
29	81	4	67	3	64	12	155	130	222	226		42	53	217	23	298	125	72	36	73	20	64	29	2	

Fordelingen af Brok, Benbrud og Luxationer paa Amterne vil sees af Tabel XXVIII (Side LIX).

Af **obstetriciske Operationer** opgives udførte 1209 hos 1195 Føddende; Operationernes Art og Fordeling paa Stifterne sees af Tabel XXIX (Side LX).

Tabel XXX (Side LX) viser Operationernes Udfald for Mødre og Børn.

Tabel XXXI (Side LXI) giver Oplysning om de ved Kunsthjælp forløste Tvillinger og Trillinger.

De af Lægerne opgivne Amputationer med Indikationer og Udfald.
 Résultat des amputations d'après les indications différentes.

Indicatio.	Paa Sygehus:														Udenfor Sygehus:								
	Udfald:				Over- armen.	Under- armen.	Laaret.	Læggen.	Choparts.	Pirogoffs.	Symes.	Tilsammen.	Over- armen.	Under- armen.	Laaret.	Læggen.	Mellem- foden.						
	Tilsam.	heldigt.	dødel.	uopgiv.	heldigt.	heldigt.	heldigt.	dødel.	tilbagel.	heldigt.	dødel.		uopgiv.	heldigt.	heldigt.	heldigt.	dødel.	uopgiv.					
Arthrocaec	28	26	1	1	3	2 ²⁾	12	-	2 ¹⁾	4 ⁴⁾	1	-	1	2	2	-	3	-	-	-	-	-	
Cancer, Epithelioma	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	
Caries, Necrosis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	
Fractura complicata	3	2	1	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	3	-	1	1	-	-	
Gangraena	4	2	2	-	1 ¹⁾	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	3	1	-	-	1	1	
Osteitis, Osteomyelitis	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	
Sarcoma	3	3	-	-	1	-	3 ³⁾	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	
Tuberculosis	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ulcus cruris	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Vulnus dilaceratum	7	7	-	-	2	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	9	1	7	1	-	-	
— perforans	2	2	-	-	-	2 ²⁾	1	-	5 ⁵⁾	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Indicatio non determinata	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	1	
Tilsammen		45	5	2	9	4	18	1	1	8	3	1	1	3	2	1	26	6	8	5	1	4	1
Sum	52	52			9	4	20			12			1	3	3	3	26	6	8	6	5	4	1

1) senilis. 2) genu. 3) cruris. 4) pedis. 5) articulationis pedis.

Exartikulationer.
Résultat des exarticulations d'après les indications.

Tabel XXVII c.	Paa Sygehus:					Udenfor Sygehus:			
	Tils.	Overarmen.	Haanden.	Knaet.	Foden.	Tilsammen.		Haanden.	Foden.
	Udfald					Udfald.			
	heldigt.	heldigt. uopgiv.							
Luxatio inveterata cum anchylose	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Sarcoma brachii	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Vulnus	3	-	3	-	-	1	-	1	-
Indic. non determinata ..	1	-	-	-	1	-	1	-	1
Tilsammen	6	1	3	1	1	1	1	1	1

Behandlede Tilfælde og kjendte Dødsfald af Brok, Benbrud og Luxationer.

Liste des cas traités de quelques maladies chirurgicales (hernie, fracture, luxation).

Tabel XXVIII.	Brok.								Benbrud.		Luxation.
	Ialt opgivne		Sædet opgivet for	Deraf					Ialt opgivne		Ialt opgivne
	Tilfælde.	Dødsfald.		Lysken.	Laaet.	Navlen.	Underlivet.	Cystoccele vaginalis.	Tilfælde.	Dødsfald.	Tilfælde.
Christiania By	32	5	32	20	4	8	-	-	32	16	10
Akershus Amt	83	2	77	52	21	4	-	-	139	2	47
Smaalenes —	123	3	100	83	9	6	2	-	175	1	61
Buskeruds —	106	5	87	66	13	8	-	-	227	6	46
Jarlsberg og Laurviks Amt	89	2	84	55	12	17	-	-	163	6	35
Hedemarkens Amt....	132	3	112	87	8	17	-	-	214	3	56
Christians —	95	2	90	71	6	11	1	1	198	6	41
Bratsbergs —	60	3	36	26	6	4	-	-	107	2	18
Nedenæs —	33	-	28	25	3	-	-	-	82	2	19
Lister og Mandals —	50	2	46	36	2	8	-	-	77	3	15
Stavanger —	44	2	29	22	3	4	-	-	80	4	22
Søndre Bergenhus —	35	2	33	27	3	3	-	-	93	2	26
Bergens By	4	4	4	3	1	-	-	-	8	3	2
Nordre Bergenhus Amt ..	73	5	73	54	7	12	-	-	83	3	21
Romsdals —	64	4	64	54	9	1	-	-	73	3	10
Søndre Trondhjems — ..	58	2	54	35	10	9	-	-	65	4	21
Nordre Trondhjems — ..	43	6	42	33	5	4	-	-	93	3	9
Nordlands —	69	3	36	30	4	2	-	-	79	-	24
Tromsø —	110	1	109	78	7	24	-	-	58	-	13
Finmarkens —	24	1	24	21	-	3	-	-	11	1	1
Riget	1327	57	1160	878	133	145	3	1	2057	70	497

Af Lægerne udførte

Opérations obstétricales

Tabel XXIX.		Samlet Antal Bar- selkvinder.	Samlet Antal Ope- rationer.	Forhold i pCt.	Tang- forløsning.	Vending.
Riget		59992	¹⁾ 1209	2,0	869	129
Christiania Stift		17825	446	2,5	316	48
Hamars —		6526	112	1,7	91	7
Christianssands —		10552	257	2,4	178	28
Bergens —		9593	190	2,0	141	26
Trondhjems —		7492	121	1,6	87	13
Tromsø —		8004	83	1,0	56	7

¹⁾ Hos 1195 (2,0 pCt.) Fødende, idet ved 12 Tvillingfødsler begge Tvillinger og ved

Obstetriciske Operationers Udfald for Mødre og Børn.

Résultat des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants.

Tabel XXX.	Operation.	Samlet Antal Opera- tioner.	Mødre ¹⁾ .				Børn			
			Antal for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf døde ²⁾ .	For- hold i pCt.	Forhold i pCt. i 1888.	Antal for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf var død- fødte.	For- hold i pCt.	Forhold i pCt. i 1888.
	Tangforløsning	869	856	20	2,3	2,4	869	112	12,9	15,0
	Vending	129	128	11	8,6	10,6	129	72	55,8	51,7
	Udtrækning ved Bæk- kenendefødsel	35	35	1	-	-	35	17	-	-
	Partus præmaturus artificialis	14	14	-	-	-	14	5	-	-
	Accouchement forcé	3	3	1	-	-	3	³⁾ 2	-	-
	Perforation	32	32	5	-	-	-	-	-	-
	Embryotomi	24	24	2	-	-	-	-	-	-
	Efterbyrdsoperation .	103	103	4	3,9	2,6	-	-	-	-

¹⁾ Hvor begge Tvillinger er forløste ved Kunsthjælp, er Udfaldet for den Fødende opført ved den paa 2den Tvilling udførte Operation (se Tabel XXXI, Side LXI). ²⁾ Døds-
aarsagerne vil sees af Tabel XII (Side XXVI). ³⁾ Den ene af disse var en Molafødsel.

obstetriciske Operationer.

faites par les médecins.

Udtrækning ved Bækken- endefødsel.	Partus præ- maturus artificialis.	Accouchement forcé.	Perforation.	Embryotomi.	Efterbyrds- operation.
35	14	3	32	24	103
14	11	1	13	6	37
3	-	-	2	2	7
6	1	-	6	6	32
7	1	1	4	4	6
4	-	1	5	3	8
1	1	-	2	3	13

2 Trillingfødsler 2den og 3die Trilling forløstes ved Kunsthjælp.

Tvillingfødsler med kunstig Forløsning af begge Tvillinger.

Jumeaux, nés après des opérations obstétricales sur tous les deux.

Operation ¹⁾ .	Udfald for							
	Mødre		1ste Tvilling			2den Tvilling		
	ilive.	døde.	lev.	dødf.	uopg.	lev.	dødf.	uopg.
Tang paa begge Tvillinger ..	5	1	6	-	-	4	2	-
Tang paa 1ste, Vending paa 2den Tvilling.....	4	-	4	-	-	3	1	-
Tang paa 1ste, Udtrækning paa 2den Tvilling.....	-	1	-	1	-	1	-	-
Vending paa begge Tvillinger	1	-	1	-	-	1	-	-

Ved 2 Trillingfødsler fødtes begge 1ste Trillinger ved Naturens Hjælp (1 Gang levende, 1 Gang Udfaldet uopgivet), begge 2den Trillinger levende ved Tang og 3die Trilling i første Tilfælde dødfødt ved Vending, i 2det levende ved Tang; Udfaldet for begge Mødre heldigt.

¹⁾ Udfaldet er medtaget i de øvrige Tabeller. Desuden opgives 1 af Børnene forløst ved Kunsthjælp ved 16 Tvillingfødsler, nemlig i 12 ved Tang: 7 Gange 1ste Tvilling (alle levende), 5 Gange 2den Tvilling (4 levende, 1 dødfødt), i 1 ved Vending (2den Tvilling dødfødt), i 1 ved Udtrækning (1ste Tvilling levende) og i 2 ved Embryotomi (begge 2den Tvillinger). Samtlige Mødre forblev ilive.

**Udfald af obstetriciske Operationer efter de forskellige
Indikationer.**

Résultat des accouchements a) par forceps, b) par version, c) par extraction, d) des accouchements prématurés artificiels, e) par accouchement forcé, f) par perforation, g) par embryotomie — d'après les indications différentes.

Tabel XXXII. Indikation.	Ialt udførte Forretninger.	Mødre		Børn	
		ilive.	døde.	levende fødte.	dødfødte.
A. Tangforløsning:					
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	¹⁾ 704	686	8	637	67
Bækkensneverhed	²⁾ 63	58	3	48	15
Barselkrampe	28	24	4	18	10
Ueftergivelige ydre Fødselsdele . . .	18	18	-	16	2
Blødning og Placenta prævia	5	5	-	4	1
Organisk Hjertesygdom hos Moderen	2	1	1	1	1
Vatersot	1	-	1	1	-
Livmoderbristning	1	-	1	-	1
Sammenvoxning af Livmodermunden	1	-	1	-	1
Svulst i Livmoderen	1	1	-	1	-
Isseleie med Panden fortil	15	15	-	13	2
Fremfald af Navlesnoren	8	8	-	2	6
Ansigtsleie	7	6	1	5	2
Skjævt Isseleie	7	7	-	6	1
Sidstkommende Hoved ved Sædefødsel	3	3	-	1	2
Stort Fosterhoved	2	2	-	2	-
Issefødsel med fremfaldne Smaadele	1	1	-	-	1
Uopgiven Indikation	³⁾ 2	1	-	2	-
Ialt	869	836	20	757	112
		856		869	
B. Vending:					
Blødning og Placenta prævia	19	14	5	3	16
Bækkensneverhed	10	10	-	3	7
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	⁴⁾ 8	7	-	8	-
Bækkensneverhed og Ansigtsleie . . .	1	-	1	-	1

¹⁾ 1 Gang ved Trillingfødsel af 2den og 3die Trilling og 5 Gange ved Tvillingfødsler af begge Tvillinger, altsaa ialt 698 Fødende; hos 3 af disse forløstes 2den Tvilling ved Vending, hvor Udfaldet (heldigt) for Moderen er opført, og hos 1 af dem ved Udtrækning, hvor Udfaldet (dødeligt) for Moderen er opført. ²⁾ 1 Gang ved Tvillingfødsel af begge Tvillinger, altsaa ialt 62 Fødende; hos 1 af disse (Trillingfødsel) forløstes 2den Trilling ved Tang og 3die Trilling ved Vending, hvor Udfaldet (heldigt) for Moderen er anført. ³⁾ Hos 1 af disse forløstes 2den Tvilling ved Vending, hvor Udfaldet (heldigt) for Moderen er anført. ⁴⁾ 1 Gang af begge Tvillinger.

Tabel XXXII. (Forts.).	Indikation.	Ialt udførte For retninger	Mødre		Børn	
			ilive.	døde.	levende fødte.	dødfødte.
	Svulst i Livmoderen	1	1	-	1	-
	Tverleie	78	73	5	37	41
	— med fremfalden Navlesnor	6	6	-	2	4
	Tverleie med fremfalden Arm	2	2	-	1	1
	Skjævt Isseleie	1	1	-	-	1
	Uopgiven Indikation	3	3	-	2	1
	Ialt	129	117	11	57	72
			128		129	
C. Udtrækning:						
	Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	23	22	1	12	11
	Bækkensneverhed	3	3	-	1	2
	Blødning og Placenta prævia	1	1	-	1	-
	Barselkrampe	1	1	-	1	-
	Fremfald af Navlesnor	4	4	-	2	2
	Opslaaede Arme	3	3	-	1	2
	Ialt	35	34	1	18	17
			35		35	
D. Partus præmaturus artificialis:						
	Bækkensneverhed	14	14	-	9	5
E. Accouchement forcé:						
	Blødning og Placenta prævia	1	-	1	-	1
	Blødning ved Molarfødsel	1	1	-	-	(1)
	Barselkrampe	1	1	-	1	-
	Ialt	3	2	1	1	2
			3		3	
F. Perforation:						
	Bækkensneverhed	24	20	4	-	-
	Utilstrækkelige Veer	2	1	1	-	-
	Afdødt Foster	2	2	-	-	-
	Sidstkommende Hoved	2	2	-	-	-
	Hydrocephalisk Fosterhoved	2	2	-	-	-
	Ialt	32	27	5	-	-
			32			

Indikation.	Ialt udførte Forretninger.	Mødre.		Børn	
		ilive.	døde.	levende fødte.	dødfødte.
G. Embryotomi:					
Tverleie	22	20	2	-	-
Bækkensneverhed	2	2	-	-	-
Ialt	24	22	2	-	-
		24			

Af Tabel XXXII (Side LXII) sees Udfaldet af de obstetriciske Operationer efter de forskjellige Indikationer.

Antallet af **Fødte og Døde** i Riget, dets Stifter og Amter, vil sees af Tabel XXXIII (Side LXV), der er et Uddrag af de fra det statistiske Centralbureau meddelte Opgave over Folkemængdens Bevægelse i 1889.

Antallet af **Fødte og Døde** m. v., fordelte paa Rigets Byer og Bygder, sees af Tabel XXXIV (Side LXVI).

Antallet af **levende Fødte** udgjorde 59 188 og af **Døde** 34 704. For det hele Riget bliver der saaledes et Overskud af 24 484 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 58,6.

I Bygderne udgjorde Antallet af levende Fødte 44 137 og af Døde 25 609, der giver et Overskud af 18 528 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 58,0.

I Byerne udgjorde Antallet af Fødte 15 051 og af Døde 9 095, der giver et Overskud af 5 956 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 60,4.

I Lægernes Dødslisters opgives **Dødsarsagen** for 19 293 Tilfælde eller 55,6 pCt. af samtlige indtrufne Dødsfald og 57,3 pCt. af de ved Sygdom indtrufne Dødsfald (33 659).

For Byerne er opgivet Dødsarsag for 8 051 Tilfælde eller 88,5 pCt. af samtlige i Byerne indtrufne Dødsfald og 90,5 pCt. af de ved Sygdom indtrufne Dødsfald (8 892).

I Bygderne er opgivet Dødsarsag for 11 242 Dødsfald eller 43,9 pCt. af samtlige kjendte Dødsfald og 45,4 pCt. af ved Sygdom indtrufne Dødsfald (24 767).

De af Lægerne opgivne Dødsarsager i Forhold til samtlige indtrufne Dødsfald i de forskjellige Lægedistrikter sees af Tabel XXXV (Side LXVIII).

De hyppigste **Dødsarsager** sees af Tabel XXXVI (Side LXX).

De af Lægerne opgivne **Dødsarsager** er sammenstillede i Tabeller i Slutningen af denne Beretning. Den første Tabel viser Dødsarsagerne i Riget og Amterne, den anden de Dødes Kjøen og Alder, den tredje Dødsarsagerne i Byerne, den fjerde Kjøen og Alder for de i Byerne Døde.

Fødte og Døde.
Naissances et décès.

Tabel XXXIII.		Døde				Dødfødte.	Af ialt Døde omkom ved		
Overøvrighedsdistrikter.	Levende Fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar-sel-seng.		ulykkelige Hændelser.	Selvmord.	Drab.
Riget.....	59188	34704	6470	519	360	1615	898	129	18
I. Christiania Stift	17590	10485	2233	186	77	478	191	45	7
II. Hamars —	6465	3768	562	63	30	144	62	20	3
III. Christianssands —	10456	6341	1049	84	45	249	154	20	3
IV. Bergens —	9395	5486	1059	83	83	324	161	14	-
V. Trondhjems —	7398	4824	671	58	56	204	113	15	1
VI. Tromsø —	7884	3800	896	45	69	216	217	15	4
1. Christiania By.....	5078	3118	880	64	21	137	49	21	2
2. Akershus Amt	2919	1769	325	33	9	82	30	7	2
3. Smaalenenes —	3693	2053	425	36	12	95	36	5	1
4. Buskeruds —	3131	1998	367	32	15	91	39	4	-
5. Jarlsb. og Laurv. —	2769	1547	236	21	20	73	37	8	2
6. Hedemarkens —	3428	2144	317	33	13	77	34	12	2
7. Christians —	3037	1624	245	30	17	67	28	8	1
8. Bratsbergs —	2780	1511	292	23	15	71	33	5	-
9. Nedenæs —	2230	1376	225	11	9	52	38	1	1
10. Lister og Mandals —	2098	1501	219	18	6	49	36	10	2
11. Stavanger —	3348	1953	313	32	15	77	47	4	-
12. Søndre Bergenh. —	3815	2250	443	42	25	121	70	7	-
13. Bergens By.....	1643	929	214	16	9	58	14	3	-
14. Nordre Bergenh. Amt	2452	1468	257	15	23	95	36	2	-
15. Romsdals —	3436	2031	303	24	51	109	69	3	-
16. Søndre Trondhj. —	3354	2288	355	28	19	86	54	7	1
17. Nordre —	2093	1344	158	16	12	59	31	7	-
18. Nordlands —	4549	1921	413	19	34	118	123	6	2
19. Tromsø —	2269	1192	282	16	14	63	48	5	1
20. Finmarkens —	1066	687	201	10	21	35	46	4	1

De **Vakcineredes** Antal udgjorde ifølge Embedslægerens Indberetninger 46 186 eller 76,4 pCt. af Middeltallet af levende Fødte i Treaaret 1887—1889 (60 458); i 1888 var Antallet 51 592 eller 84,6 pCt. af Middeltallet af levende Fødte i Treaaret 1886—1888.

Procentforholdet af de i 1889 Vakcinerede til Middeltallet af de i Treaaret 1887—1889 levende Fødte vil for Riget og dets Stifter sees af Tabel XXXVII (Side LXXI).

Antal Fødte og Døde i
Nombre des naissances et des décès dans

Tabel XXXIV. Overøvrighedsdistrikt.			Bygderne.					
			Levende fødte	Døde				Død- fødte.
				ialt.	0—1 Aar	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.	
Riget			44137	25609	4269	367	283	1209
I.	Christiania	Stift	9280	5624	989	100	39	255
II.	Hamars	—	6210	3630	537	60	30	141
III.	Christianssands	—	7726	4634	734	58	37	187
IV.	Bergens	—	7462	4373	688	64	72	253
V.	Trondhjems	—	6169	3879	502	42	42	175
VI.	Tromsø	—	7290	3469	819	43	63	198
1.	Christiania By	-	-	-	-	-	-
2.	Akershus	Amt.	2811	1702	312	32	8	79
3.	Smaalenenes	—	2512	1445	276	28	8	57
4.	Buskeruds	—	2214	1451	259	25	13	71
5.	Jarlsb. og Laurv.	—	1743	1026	142	15	10	48
6.	Hedemarkens	—	3258	2044	299	31	13	76
7.	Christians	—	2952	1586	238	29	17	65
8.	Bratsbergs	—	2095	1110	204	18	13	51
9.	Nedenæs	—	1814	1168	187	8	7	45
10.	Lister og Mandals	—	1543	1059	152	12	5	34
11.	Stavanger	—	2274	1297	191	20	12	57
12.	Søndre Bergenhus	—	3815	2250	343	42	25	121
13.	Bergens By	-	-	-	-	-	-
14.	Nordre Bergenhus	Amt.	2424	1458	253	13	23	93
15.	Romsdals	—	2804	1633	212	17	44	91
16.	Søndre Trondhjems	--	2625	1646	235	18	11	67
17.	Nordre	—	1963	1265	147	16	11	56
18.	Nordlands	—	4363	1843	390	19	34	115
19.	Tromsø	—	2101	1077	266	15	12	53
20.	Finmarkens	—	826	549	163	9	17	30

Bygderne og Byerne.

la campagne et dans les villes.

Af de ialt Døde omkom ved			Byerne.									
			Levende fødte.	Døde				Død- fødte.	Af de ialt Døde omkom ved			
ulykke- lige Hæn- delser.	Selv- mord.	Drab.		ialt.	0-1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.		ulykke- lige Hæn- delser.	Selv- mord.	Drab.	
747	84	11	15051	9095	2201	152	77	406	151	45	7	
107	16	4	8310	4861	1244	86	38	223	84	29	3	
60	18	2	255	138	25	3	-	3	2	2	1	
124	15	2	2730	1707	315	26	8	62	30	5	1	
144	11	-	1933	1113	371	19	11	71	17	3	-	
100	11	-	1229	945	169	16	14	29	13	4	1	
212	13	3	594	331	77	2	6	18	5	2	1	
-	-	-	5078	3118	880	64	21	137	49	21	2	
29	7	2	108	67	13	1	1	3	1	-	-	
26	3	1	1181	608	149	8	4	38	10	2	-	
24	1	-	917	547	108	7	2	20	15	3	-	
28	5	1	1026	521	94	6	10	25	9	3	1	
34	11	1	170	100	18	2	-	1	-	1	1	
26	7	1	85	38	7	1	-	2	2	1	-	
30	4	-	685	401	88	5	2	20	3	1	-	
35	1	1	416	208	38	3	2	7	3	-	-	
24	8	1	555	442	67	6	1	15	12	2	1	
35	2	-	1074	656	122	12	3	20	12	2	-	
70	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	1643	929	214	16	9	58	14	3	-	
36	2	-	28	10	4	2	-	2	-	-	-	
62	2	-	632	398	91	7	7	18	7	1	-	
46	6	-	729	642	120	10	8	19	8	1	1	
30	5	-	130	79	11	-	1	3	1	2	-	
123	6	2	186	78	23	-	-	3	-	-	-	
46	5	1	168	115	16	1	2	10	2	-	-	
43	2	-	240	138	38	1	4	5	3	2	1	

Procentforhold mellem de af Lægerne opgivne ved kjendte Sygdomme
(Byer og Bygder) samt
Décès totals et décès causés par les maladies connues

Amt.	Tabel XXXV. Lægedistrikter.	Dødsfald			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald		
		ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.			ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.
I.	Christiania By	3118	2958	94,9		Lesje	92	37	40,2
II.	Akershus Amt	1769	1039	58,7		Lom	134	49	36,6
	Byer	67	30	44,8		Søndre Valdres	143	33	23,1
	Bygder	1702	1009	59,3	VIII.	Bratsbergs Amt	1511	871	57,6
	Høland	263	185	70,3		Byer	401	364	90,8
	Aker	611	415	67,9		Bygder	1110	507	45,7
	Ullensaker	531	271	51,0		Kragerø	368	275	74,7
	Follo	364	168	46,2		Skien	531	368	69,3
III.	Smaalenenes Amt	2053	1122	54,7		Holden	194	92	47,4
	Byer	668	536	92,6		Tinn	49	22	44,9
	Bygder	1445	559	38,7		Sauland	114	45	39,5
	Fredrikshald	259	253	97,7		Hviteseid	116	44	38,0
	Sarpsborg	756	456	60,3		Laardal	139	25	18,0
	Moss	393	194	49,4	IX.	Nedenæs Amt	1376	715	52,0
	Eidsberg	398	179	45,0		Byer	208	182	87,5
	Hvaløerne	247	40	16,2		Bygder	1168	533	45,6
IV.	Buskeruds Amt	1998	1333	66,7		Vestre Nedenæs	566	343	60,6
	Byer	547	502	91,8		Østre —	506	274	54,2
	Bygder	1451	831	57,3		Evje	101	36	35,6
	Drammen	654	639	97,7		Aamli	93	32	34,4
	Modum	555	361	65,0		Sætersdalen	110	30	27,3
	Rollag	90	47	52,2	X.	List. og Mand. Amt	1501	921	61,4
	Sandsvær	251	122	48,6		Byer	442	407	92,1
	Ringerike	256	114	44,5		Bygder	1059	514	48,5
	Aal	78	25	32,1		Christianssand	296	284	95,9
	Næs	114	25	21,9		Oddernæs	425	306	72,0
V.	Jarlsb. og Laurv. Amt	1547	971	62,8		Vanse	173	80	46,2
	Byer	521	405	77,7		Lyngdal	118	54	45,8
	Bygder	1026	566	55,2		Flekkefjord	246	110	44,7
	Hof	364	259	71,2		Undal	243	87	35,8
	Tønsberg	710	429	60,4	XI.	Stavanger Amt	1953	878	45,0
	Laurvik	473	283	59,8		Byer	656	454	69,2
VI.	Hedemarkens Amt	2144	1286	60,0		Bygder	1297	424	32,7
	Byer	100	82	82,0		Karmøen	253	159	62,8
	Bygder	2044	1204	58,9		Haugesund ¹⁾	199	118	59,3
	Indset Annex	14	13	92,9		Stavanger	554	275	49,6
	Trysil	65	49	75,4		Sogndal	101	45	44,6
	Rendalen	142	104	73,2		Sandnæs	252	97	38,5
	Søndre Østerdalen	334	201	60,2		Ekersund	242	90	37,2
	Hedemarken	830	497	59,9		Sand	165	48	29,1
	Søler og Odalen	595	346	58,2		Finnø	187	46	24,6
	Tønset	158	76	48,1	XII.	Søndre Bergenh. Amt	2250	828	36,8
	Gaarde af Tolgens Herred	6	-	-		Ytre Hardanger	140	89	63,6
VII.	Christians Amt	1624	804	49,5		Lindaas	252	152	60,3
	Byer	38	27	71,1		Voss	179	97	54,2
	Bygder	1586	777	49,0		Ytre Søndhordland	165	88	53,3
	Nordre Valdres	171	118	69,0		Indre Hardanger	159	59	37,1
	Ringebu	123	67	54,5		Tysnæs	158	58	36,7
	Hadeland og Land	395	208	52,7		Osterøen	278	100	36,0
	Toten	339	177	52,2		Indre Søndhordland	147	46	31,3
	Faaberg	227	115	50,7		Alversund	147	36	24,5
						SøndreMidthordland	216	52	24,1

¹⁾ Sveens Herred, der tilhører søndre Bergenh. Amt, fraregnet.

foraarsagede Dødsfald og de ialt indtrufne Dødsfald inden Amter
i de enkelte Lægedistrikter.
dans les préfectures et dans les districts civils médicaux.

Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald		
		ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.			ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.
XIII.	NordMidthordland	353	46	13,0	XVIII.	Levanger	188	103	54,8
	Sveens Herred	56	5	8,9		Stenkjær	177	87	49,2
	Bergens By	929	876	94,3		Namsos	119	57	47,9
XIV.	NordreBergenh.Amt	1468	609	41,5	Inderøen	171	70	40,9	
	By	10	8	80,0	Stjørdal	238	88	37,0	
	Bygder	1458	601	41,2	Grong	77	21	27,3	
	Gloppen	81	64	79,0	Ytre Namdal	151	35	23,2	
	Indviken	114	70	61,4	XIX.	Nordlands Amt	1921	608	31,7
	Indre Søndfjord	175	93	53,1		Byer	78	51	65,4
	Lyster	107	55	51,4		Bygder	1843	557	30,2
	Nordfjordeidet	97	49	50,5		Ofoten	85	59	69,4
	Lærdal	135	65	48,1		Bodø	121	70	57,9
	Indre Sogn	105	38	36,2		Stegen	45	23	51,1
	Ytre —	152	45	29,6		Alstahaug	145	73	50,3
	Midtre —	130	38	29,2		Hammerø	43	19	44,2
	Ytre Nordfjord	105	30	28,6		Hadsel	136	59	43,4
	Kinn	151	39	25,8		Folden	52	20	38,5
Ytre Søndfjord	116	23	19,8	Vefsen		82	31	37,8	
XV.	Romsdals Amt	2031	893	44,0		Flakstad	43	15	34,9
	Byer	398	264	66,3		Gildeskaal	63	21	33,3
	Bygder	1633	629	38,5		Brennø	190	65	34,2
	Indre Søndmøre	123	73	59,3	Lødingen	118	39	33,1	
	Surendal	126	72	57,1	Sortland	130	39	30,0	
	Søndre Nordmøre	305	200	65,6	Ranen	155	32	20,6	
	Ytre Romsdal	196	96	49,0	Skjærstad	111	17	15,3	
	Sundal	99	47	47,5	Buksnæs	134	8	6,0	
	Vestre Søndmøre	200	92	46,0	Lurø	113	-	-	
	Østre Søndmøre	97	42	43,3	Østlofoten	155	-	-	
	Ørskog	169	65	38,6	Under Lofotfisket	-	18	-	
	Nordre Nordmøre	149	56	37,6	XX.	Tromsø Amt	1192	447	37,5
	Nordre Søndmøre	305	102	33,4		By	115	107	93,0
	Indre Romsdal	162	48	29,6		Bygder	1077	340	31,6
XVI.	Søndre Trondh. Amt	2288	1303	56,9		Tromsø	173	109	63,0
	By	642	605	94,2		Tranø	70	35	50,0
	Bygder	1646	698	42,4		Skjærø	115	55	47,8
	Røros	93	95	102,0		Maalselven	63	28	44,4
	Trondhjem	642	605	94,2		Trondenæs	218	80	36,7
	Hevne	89	61	68,5		Ibestad	183	67	36,6
	Indre Fosen	93	62	66,7		Karlsø	32	9	28,1
	Selbu	58	28	48,3	Lenvik	120	29	24,2	
	Ytre Fosen	158	75	47,5	Balsfjorden	62	14	22,6	
	Opdal	92	41	44,7	Lyngen	156	21	13,5	
	Orkedal	228	98	43,0	XX.	Finmarkens Amt	687	243	35,4
	Hiteren	190	71	37,4		Byer	158	110	70,3
	Nordre Fosen	105	33	31,4		Bygder	549	133	24,2
	Guldal	220	61	27,7		Tanen	63	43	68,3
Strinden	320	73	22,8	Hammerfest		94	56	59,6	
XVII.	Nordre Trondh. Amt	1344	588	43,75		Vadsø	104	51	49,0
	Byer	79	56	70,9		Vardø	66	30	45,5
	Bygder	1265	532	42,1		Sydvaranger	30	9	30,0
	Frosten	142	81	57,0		Loppen	42	10	23,8
	Fosnæs	81	46	56,8		Alten	137	24	17,5
					Kistrand	86	12	14,0	
				Maasø	65	8	12,3		

De hyppigste Dødsårsager.

Causes des décès classées par ordre de fréquence.

Dødsårsag.	Sum.	Deraf i		Procentforhold til samtlige opgivne Dødsårsager i		
		Byer.	Bygder.	Riget.	Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	2877	1287	1590	14,9	16,0	14,1
Diphtherit	1809	571	1238	9,4	7,1	11,0
Lungebetændelse	1651	552	1099	8,6	6,9	9,8
Kræft (Cancer et Sarcoma)	1144	375	769	5,9	4,7	6,8
Akut Diarrhoe og Cholera nostras	1036	647	389	5,4	8,0	3,4
Alderdomssvaghed	967	351	616	5,0	4,4	5,5
Tuberkuløs Hjernebetændelse, Militærtuberkulose og Tuberkulose i andre Organer	861	394	467	4,5	4,9	4,2
Akut Bronchit, katarrhalsk Lungebetændelse og Laryngit	809	456	353	4,2	5,7	3,1
Organisk Hjertesygdom	615	282	333	3,2	3,5	3,0
Hjerneslag	595	269	326	3,1	3,3	2,9
Kighoste	480	246	234	2,5	3,1	2,1
Chronisk Bronchit	439	172	267	2,3	2,1	2,4
Nephrit, Morbus Brightii	426	156	270	2,2	1,9	2,4
Mæslinger	372	194	178	1,9	2,4	1,6
Hjernebetændelse (Meningit. simpl.)	364	142	222	1,9	1,8	2,0
Skarlagensfeber	327	110	217	1,7	1,4	1,9
Krampe hos Børn	313	212	101	1,6	2,6	0,9
Medfødt Svaghed	284	177	107	1,5	2,2	1,0
Peritonit	272	116	156	1,4	1,4	1,4
Strubehoste	248	85	163	1,3	1,1	1,4
Typhoidfeber	222	71	151	1,2	0,9	1,3
Barsel-feber	178	48	130	0,9	0,6	1,2
Organisk Underlivssygdom	178	52	126	0,9	0,6	1,1
Obstructio alvi, Ileus	164	42	122	0,8	0,5	1,1
Organisk Hjernesygdom	129	55	74	0,7	0,7	0,7
Andre Dødsårsager	2533	989	1544	13,1	12,3	13,7
Samtlige opgivne Dødsårsager	19293	8051	11242			

Af retsmedicinske Forretninger udførtes 262, hvoraf 136 Syms- og Obduktionsforretninger over Døde, 118 Undersøgelser og Erklæringer over Levende og 8 Erklæringer i anden eller uopgivet Anledning.

Tabel XXXVIII (Side LXXII) viser disse Forretningers Gjenstand med Fordeling paa Stifter og Amter.

Af Sygehuse fandtes 49 faste, nemlig Rigshospitalet i Christiania, der er klinisk Undervisningsanstalt, Diakonissehuset og «Vor Frues Hospital» i Christiania, 5 Sygehuse for Spedalske, militære Sygehuse, Amtssygehuse og

Vaccinerede.

Vaccination.

Tabel XXXVII.	Middeltal af levende Fødte i Treaaret 1887—1889.	Antal Vaccine- rede i 1889.	Forhold i pCt.
Riget	60 458	46 186	76,4
Christiania Stift	18 085	12 448	68,8
Hamars —	6 854	5 996	87,5
Christianssands —	10 740	6 702	62,4
Bergens —	9 457	7 690	81,3
Trondhjems —	7 580	6 288	82,9
Tromsø —	7 743	7 062	91,2

kommunale Sygehuse. Desuden fandtes i Amterne i Tromsø Stift «St. Vincents Sygehus» i Hammerfest (den katholske Missions Sygehus) og flere mindre Sygehuse eller Sygestuer, der i Regelen kun benyttedes under Fisketiden. Ved Rigets Strafanstalter er indrettet særskilte Sygeafdelinger og ved forskellige Fattighuse og Grubeværker findes Sygelokaler.

Der var 2 **Fødselsstiftelser**, en i Bergen og en i Christiania, begge i Forbindelse med en Skole for Jordemødre.

Antallet af **Sindssygeasylers** var 11, nemlig 3 Statsasylers, 6 kommunale og 2 private Asylers.

I Tabel XLIII (Side LXXXVI) gives en Oversigt over Antallet af de paa Sygehusene behandlede Syge, Behandlingens Udfald, Behandlingstid m. v.

I Tabel XLIV (Side XC) gives en Oversigt over de paa Sygehusene til Behandling indkomne Sygdomstilfælde.

Strafanstalterne. Rigets Strafanstalter i Beretningsaaret 1ste Juli 1888 til 30te Juni 1889 var: Bodsfængslet, Cellefængsel for Mandfanger i Christiania, Akershus Strafanstalt, Fællesfængsel for Mandfanger i Christiania, Trondhjems Strafanstalt, Fællesfængsel for Mandfanger i Trondhjem, og Strafanstalten for Kvinder, Fællesanstalt for Kvinder i Christiania.

Sundhedstilstanden har været tilfredsstillende. Af epidemiske Tilfælde forekom i Bodsfængslet samtidig med den Høsten 1888 i Christiania By herskende Epidemii af akut Gastroenterit en Del Tilfælde i Fængslet.

Tabel XXXIX med Underafdelinger a—f (Side LXXIV—LXXVI) giver Oplysning om Sygdomsforholdene ved de forskellige Anstalter.

Af Sindssygdom eller sygelige Forstemninger forekom i Beretningsaaret ialt 12 Tilfælde, hvoraf 2 i Bodsfængslet, 4 i Akershus Strafanstalt, 5 i Trondhjems Strafanstalt og 1 i Strafanstalten for Kvinder i Christiania.

Oversigt over de udførte

Liste des actes

Tabel XXXVIII.		Undersøgelse af Døde							
Overøvrighedsdistrikter.	Samtlige anmeldte retsmedicinske Forretninger.	Selvmord.	Mord og Drab.	Ulykkestilfældé ¹⁾ .				Dødsfald ved Sygdom.	
				Ydre Beskadigelser.	Drukning.	Forgiftning.	Kvælning.		
Riget	262	³⁾ 6	⁴⁾ 8	⁵⁾ 8	31	⁶⁾ 7	⁷⁾ 1	⁸⁾ 15	
I. Christiania Stift.....	98	3	3	4	15	4	1	9	
II. Hamars —.....	25	1	1	-	1	-	-	1	
III. Christianssands —.....	45	1	1	1	7	-	-	2	
IV. Bergens —.....	32	-	-	3	4	1	-	2	
V. Trondhjems —.....	29	1	-	-	2	2	-	-	
VI. Tromsø —.....	33	-	3	-	2	-	-	1	
1. Christiania By ²⁾	33	1	-	3	6	4	1	5	
2. Akershus Amt.....	10	-	1	1	3	-	-	-	
3. Smaalenenes —.....	17	-	1	-	1	-	-	2	
4. Buskeruds —.....	25	-	-	-	4	-	-	1	
5. Jarlsberg og Laurviks —.....	13	2	1	-	1	-	-	1	
6. Hedemarkens —.....	14	1	1	-	1	-	-	1	
7. Christians —.....	11	-	-	-	-	-	-	-	
8. Bratsbergs —.....	18	1	-	-	2	-	-	2	
9. Nedenæs —.....	6	-	-	-	1	-	-	-	
10. Lister og Mandals —.....	10	-	1	1	2	-	-	-	
11. Stavanger —.....	11	-	-	-	2	-	-	-	
12. Søndre Bergenhus —.....	12	-	-	-	2	-	-	-	
13. Bergens By.....	7	-	-	3	1	-	-	-	
14. Nordre Bergenhus Amt.....	10	-	-	-	2	-	-	2	
15. Romsdals —.....	13	-	-	-	2	-	-	-	
16. Søndre Trondhjems —.....	14	-	-	-	1	2	-	-	
17. Nordre —.....	5	1	-	-	-	-	-	-	
18. Nordlands —.....	8	-	1	-	1	-	-	-	
19. Tromsø —.....	16	-	-	-	-	-	-	1	
20. Finmarkens —.....	9	-	2	-	1	-	-	-	

¹⁾ Enkelte Tilfælde er opførte herunder, hvor Mord og Selvmord ikke er bestemt Hængning 4, Drukning 2. ²⁾ Deraf ved Skudsaaer 1, Knivstik 3, Slag med Øxe 1, Bristning af Milten og indre Forblødning 1, Overkjørsel 1, Nedstyrtning under en Mur 1, ³⁾ Ved en Madbid i Halsen. ⁴⁾ Nervefeber 1, Pyæmi 1, Strubehoste 1, Gigtfeber 1, Hjertebristning 1, Fedthjerte 1, Perikardit 1, uopgivet 2. ⁵⁾ Til Bestemmelse af fundne

retsmedicinske Forretninger.

médicaux forenses.

betræffende				Undersøgelse af Levende til Bestemmelse af								Erklæring i anden eller uopgiven Antledning.
nyfødte og spæde Børns Dødsmaade.			Uopgiven eller ukjendt Dødsårsag.	forudgaaet Fødsel.	Voldtægt eller anden Løsegting-hedsforbrydelse.	Mishandling og anden Beskadigelse.	Ilegemlig Helbredsforfatning forevrigt.	Sindstilstand og Tilregnelighed.	Svangerskab.	Paternitet.		
Fødsel i Dølgemaal og formodet Fosterdød.	Døde i Sengen hos Moderen.	For tidlig Fødsel.										
31	6	5	18	10	12	16	43	34	2	1	⁹⁾ 8	
8	5	-	8	1	5	-	19	12	-	-	1	
8	-	-	1	1	-	1	-	10	-	-	-	
3	1	-	4	5	1	2	8	3	1	-	5	
1	-	1	-	1	2	4	5	6	-	1	1	
4	-	-	2	1	2	5	7	2	-	-	1	
7	-	4	3	1	2	4	4	1	1	-	-	
3	3	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	
-	-	-	-	-	1	-	5	6	-	-	1	
1	1	-	-	-	3	-	13	2	-	-	-	
3	1	-	1	1	1	-	-	1	-	-	-	
6	-	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	
2	-	-	1	1	1	-	-	7	-	-	-	
1	-	-	1	3	-	-	5	2	-	-	-	
-	-	-	1	-	-	1	-	1	1	-	1	
2	1	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	
-	-	-	1	1	1	-	2	-	-	-	4	
-	-	-	-	-	-	2	1	5	-	1	1	
-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	
1	-	1	-	1	1	1	1	1	-	-	-	
2	-	-	1	1	2	1	4	-	-	-	-	
1	-	-	-	-	-	5	3	2	-	-	-	
1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	
3	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
3	-	-	2	-	-	2	3	3	1	-	-	
1	-	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	

paavist. ²⁾ Desuden opgives som afgivne af Politilægen 148 legale Erklæringer. ³⁾ Ved ⁵⁾ Ved Ildebrand 2, Knusning af Lokomotiv 1, Brud af Hjerneskalen 1, Fald med Jernbanesammenstød 1. ⁶⁾ Deraf ved Morfin og Alkohol 1, Alkohol 1, Chloroform 2, Tarmkatarrh 1, Lungebetændelse 1, Lungeblødning 1, Lungeødem 1, Hjertelammelse 1, Ben 2, til Bestemmelse af nogle Indvolde (Dyr) 1, af Rester af Barmelig 1, uopgivet 4.

Sygestatistik for Strafarbejdsanstalterne.

Statistique des maladies dans les établissements pénitentiaires pour les condamnés aux travaux forcés.

Tabel XXXIX.	Samlet Antal Fanger.	Tilbagegaaende fra forrige Aar ¹⁾ .		Tilkomne i Aarets Løb ²⁾ .	Tilsammen Behandlede ³⁾ .			Udgaaede ⁴⁾ .			Døde ⁵⁾ .	Tilbagegaaende ved Slutningen af Aaret ⁶⁾ .		Tilkomne med Sygdommen opstaaet ¹⁰⁾		Behandlede i Sygecelle eller paa Sygeafdeling ¹³⁾ .	Sygdomstilfælde, der antages at være forarsagede af Fængselstvet eller Opholdet i Fængslet ¹⁴⁾ .	Sygedage i Sygecelle eller paa Sygeafdelingen ¹⁵⁾ .		Syge i Sygecelle eller paa Sygeafdelingen ¹⁶⁾ .			Døde ²²⁾ .	
		Helbredede ⁵⁾ .	I Bedring ⁶⁾ .		Uhelbredede ⁷⁾ .	for Indkomsten ¹¹⁾ .	efter Indkomsten ¹²⁾ .	Det hele Antal ¹⁶⁾ .	I Gjennemsnit paa hver Syg ¹⁷⁾ .	Procent af det samlede Fangantal ¹⁸⁾ .		Det dærlige Gjennemsnits-antal ¹⁹⁾ .	Af 100 Fanger syge daglig ²⁰⁾ .	Procent af de Syge i Sygecelle eller paa Sygeafdelingen ²¹⁾ .	Procent af det samlede Fangantal ²³⁾ .									
Bodsfængslet	M. 354*)	2	69	71	63	5	1	-	2	15	56	14	5	371	26,5	3,95	1,01	0,61	-	-				
Akershus Strafanstalt .	M. 334*)	9	68	77	38	12	4	5	18	37	40	77	**)	3453	44,8	23,05	9,46	4,12	6,49	1,50				
Trondhjems Strafanstalt	M. 209*)	3	117	120	104	9	1	2	4	9	111	65	4	981	15,1	31,10	2,69	2,18	3,08	0,96				
Strafanstalten i Christiania for Kvinder . . .	K. 260*)	7	56	63	48	5	-	2	8	**)	**)	63	**)	2630	41,7	24,43	7,21	4,11	3,17	0,77				

*) Antallet af de fra foregaaende Aar hensiddende og i Aarets Løb efter Dom indsatte eller fra andre Strafanstalter overflyttede Fanger.

**) Uopgivet.

¹⁾ Restants au 1 Juillet 1888. ²⁾ Tombés malades pendant l'année. ³⁾ Total. ⁴⁾ Sortis. ⁵⁾ Guéris. ⁶⁾ Allants mieux. ⁷⁾ Non guéris. ⁸⁾ Décédés. ⁹⁾ Restants à la fin de l'année. ¹⁰⁾ Nombre des entrants, la maladie ayant commencé. ¹¹⁾ Avant l'entrée. ¹²⁾ Après l'entrée. ¹³⁾ Traités en cellule de malade ou dans l'infirmerie de l'établissement. ¹⁴⁾ Cas de maladies supposés d'être occasionnés par la vie ou le séjour en prison. ¹⁵⁾ Nombre des jours passés en cellule de malade ou dans l'infirmerie. ¹⁶⁾ Nombre total. ¹⁷⁾ La moyenne pour chaque malade. ¹⁸⁾ Nombre des malades en cellule ou dans l'infirmerie. ¹⁹⁾ Le pourcent du nombre total des prisonniers. ²⁰⁾ Nombre moyen par jour. ²¹⁾ De 100 prisonniers malades par jour. ²²⁾ Décédés. ²³⁾ Le pourcent des malades en cellule ou dans l'infirmerie. ²⁴⁾ Le pourcent du nombre total des prisonniers.

De paa Strafanstalterne indtrufne Sygdomstilfælde er klassificerede i følgende Grupper:

Tabel XXXIX a.	Epidemiske og smitsomme Sygdomme.		Andre indvortes Sygdomme.		Andre chirurgiske Sygdomme og Hud-sygdomme.		Sinds-sygdomme.		Tilsammen.	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Bodsfængslet	29	-	23	-	17	-	2	-	71	-
Akershus Strafanstalt	23	-	42	-	8	-	4	-	77	-
Trondhjems Strafanstalt	36	-	49	-	30	-	5	-	120	-
Strafanstalten i Christiania for Kvinder	-	11	-	49	-	2	-	1	-	63
Tilsammen	88	11	114	49	55	2	11	1	268	63
	99		163		57		12		331	

Som Sygdomstilfælde, der antages at være forårsagede af Fængselslivet, er ved Bodsfængslet opgivet 1 Tilfælde af Kardialgi, 2 af Chlorosis et Anæmia og 2 af Psychosis, samt ved Trondhjems Strafanstalt 4 Tilfælde af Psychosis. For de to øvrige Strafanstalters Vedkommende savnes Oplysning i her omhandlede Henseende.

De i Beretningsaaret afdøde Fangers Alder saavel som Dødsarsagerne sees af nedenstaaende Oversigt:

Tabel XXXIX b.	Antal.	Alder.	Dødsarsag.
Akershus Strafanstalt	1	64	Pneumonia.
	1	62	
	1	59	
	1	63	
	1	54	
Trondhjems Strafanstalt	1	55	Ileus.
	1	69	Hernia cruralis.
Strafanstalten i Christiania for Kvinder	1	27	Meningitis.
	1	60	Phthisis.

Afvigelse fra den sædvanlige Fangekost med Tilstaaelse af Sygekost eller Diæt har fundet Sted i efternævnte Antal Dage:

Tabel XXXIX c.	Antal Dage.			
	Sygekost		Diæt	Ialt.
	hel.	halv.		
Bodsfængslet	591	-	265	856
Akershus Strafanstalt	2 827	370	256	3 453
Trondhjems Strafanstalt	472	360	203	1 035
Strafanstalten i Christiania for Kvinder	776	1 382	472	2 630
Tilsammen	4 666	2 112	1 196	7 974
	6 788			

Sygeudgifterne (o: Totalbeløbet af Udgifter ved Sygebehandlingen) har i Beretningsaaret udgjort:

Tabel XXXIX d.	Sygeudgifter.		Deraf særskilt for Medikamenter.	
	Kr.		Kr.	
Bodsfængslet	1) 893,34	704,31		
Akershus Strafanstalt	2) 3 316,48	2 047,50		
Trondhjems Strafanstalt	3) 1 401,53	343,61		
Strafanstalten i Christiania for Kvinder	4) 1 604,46	849,81		
Tilsammen	7 215,81	3 945,23		

1) Heraf Kr. 59,83 til Bandager og andre Sygerekvisita, Kr. 61,90 til Sygevin m. v. og til Vagt over Syge, samt Kr. 67,30 til en Opsynsbetjents Ophold paa Rigshospitalet. 2) Heraf Kr. 135,30 til Bandager, Bind og andre Rekvizita, Kr. 675,06 for Fangers Ophold paa Sindssygeasyl og Kr. 33,90 for saadant paa Rigshospitalet. 3) Heraf for Fangers Ophold paa Sindssygeasyl Kr. 624,77 og paa Sygehus Kr. 6,50. 4) Heraf til Sygerekvisita Kr. 100,71.

De i Beretningsaaret udgaaede Fangers Veining viser følgende Resultat:

Tabel XXXIX e.	Antallet af de i Beretningsaaret udgaaede Fanger.	Antallet af de veiede Fanger.	Vundet i Vægt.		Tabt i Vægt.		Uforandret Vægt.	
			Antal Fanger.	pCt.	Antal Fanger.	pCt.	Antal Fanger.	pCt.
Bodsfængslet	188	188	63	33,51	118	62,77	7	3,72
Akershus Strafanstalt	96	96	48	50,00	42	43,75	6	6,25
Trondhjems Strafanstalt	89	86	59	68,60	27	31,40	-	-
Strafanstalten i Christiania for Kvinder	84	80	39	48,75	28	35,00	13	16,25
Tilsammen	457	450	209	46,44	215	47,78	26	5,78

Sygeligheden blandt Strafanstalternes Opsynspersonale i Beretningsaaret sees af følgende Uddrag af Sygelisterne:

Tabel XXXIX f.	Fra forrige Aar.	Tilkomne i Aarets Løb.	Tilsammen.	Helbredede.	I Bedring.	Uhelbredede.	Døde.	Tilbage-liggende ved Aarets Udgang.
Bodsfængslet	1	40	41	37	4	-	-	-
Akershus Strafanstalt	1	19	20	13	1	4	-	2
Trondhjems Strafanstalt	-	14	14	14	-	-	-	-
Tilsammen	2	73	75	64	5	4	-	2

Fra Strafanstalten i Christiania for Kvinder foreligger ikke tilstrækkeligt Materiale til Udarbeidelse af en tilsvarende Oversigt.

Ovenstaaende er et Uddrag af Norges officielle Statistik, 3die Række, No. 135, «Beretning om Rigets Strafanstalter», hvortil henvises for nærmere Oplysning.

Lægedistrikter. Riget er delt i 154 Lægedistrikter.

Medicinalpersonalet. 32 examinerede Læger udgik fra Universitetet. Ifølge Fortegnelsen for 1889 var Antallet af autoriserede Læger 664 (i 1888 648), hvoraf 349 eller 52,6 pCt. var bosatte i Byerne, 234 eller 35,2 pCt. i Bygderne og 81 paa ubekjendt Sted eller i Udlandet; 583 var bosatte i Norge, hvoraf 253 i Christiania Stift, 51 i Hamars, 87 i Christianssands, 70 i Bergens, 76 i Trondhjems, 46 i Tromsø Stift samt 38 i Udlandet (deraf 30 i Nordamerika); for 43 savnes Opgave om Opholdssted. Af de i Landet bosatte Læger var 8 ansatte som Professorer (af hvilke 4 tillige fungerer som Overlæger ved Rigshospitalets med. Afd. A, de 2 chirurgiske Afdelinger samt ved Fødselsstiftelsen), 2 forhenværende Professorer, 1 Universitetsstipendiat, 1 Prosektor ved Universitetet (tillige surnumerær Sanitetspremierløjtnant), 1 Medicinaldirektør, 1 Fuldmægtig i Justitsdepartementets Medicinalafdeling, 4 Stadsfysici, 1 Stadslæge, 146 Distriktslæger, 1 Berglæge (Distriktslægen i Røros var tillige Berglæge ved Røros Kobberværk), 1 Fængselslæge og 1 Politilæge, 15 opførte som By- eller Kommunalæger i Byerne, 3 Direktører for Sindssygeasyler, 1 Direktør for Rigshospitalet, 1 Overlæge for den spedalske Sygdom, 5 Læger ved Stiftelser for Spedalske, 21 Overlæger eller Læger ved Sygehuse, Fødselsstiftelser og Sindssygeasyler (foruden disse var ansatte 16 Læger, som havde anden Stilling), 16 Reservelæger, Assistent- og Underlæger ved Sygehuse, Fødselsstiftelser og Sindssygeasyler, 1 Assistent ved Rigshospitalets Øienklinik, 1 Assistent ved Rigshospitalets pathologisk-anatomiske Laboratorium, 1 Sekretær i Sundhedskommissionen i Christiania. 5 opføres som Værkslæger, 6 som Læger ved Badesteder eller Sanatorier (deraf en tillige Overlæge ved Sygehus). I Armeen: 1 Sanitetsgeneral, 1 Sanitetsoberst, 4 Sanitetsmajorer, 31 Sanitetskapteiner, 13 Sanitetspremierløjtnanter (desuden 3 surnumerære); i Marinen: 1 Overlæge, 1 Korpslæge, 3 Marine læger af 2den Klasse, 2 Underlæger. 321 opføres uden fast Ansættelse, 2 indehavde civilt Embede udenfor Lægestanden.

Antallet af **Apotheker** i Virksomhed ved Udgangen af 1889 var 96, hvoraf 38 med reelt og 57 med personligt Privilegium og 1 privilegeret Rigshospitalet som saadant.

Tabel XL (Side LXXIX) giver en Oversigt over Landets Apotheker og det ved samme fungerende Personale. I Aaret underkastede 11 sig Apothekerexamen.

Af **Tandlæger** var der efter Fortegnelsen ialt 86. I 1889 underkastede 15 sig Tandlægeexamen. Tandlægenes Fordeling i Amter og Distrikter sees af Tabel I (Side V).

Af **Jordemødre** udeksamineredes 53, hvoraf 38 ved Skolen i Christiania og 15 ved Skolen i Bergen. Jordemødrenes Antal udgjorde efter Distriktslægenes Indberetninger 883.

Hjelvevaccinatørernes Antal udgjorde 644. Jordemødrenes og Hjelvevaccinatørernes Fordeling i Amter og Distrikter sees af Tabel I (Side V).

Sundhedsforskrifter approberedes i Aarets Løb for følgende Herreder:

Aamot (Hedemarkens Amt) 4de April,
Stange (do. do) 26de Oktober,
Hjertdal (Bratsbergs Amt) 4de April,
Holden (do. do.) 13de —
Bamble (do. do.) 12te —
Silgjord (do. do.) 24de —
Tinn (do. do.) 8de Mai,
Hovin (do. do.) 9de September,
Hviteseid (do. do.) 30te —
Gransherred (do. do.) 30te —
Hisø (Nedenæs Amt) 23de Marts,
Skudesnæs (Stavanger Amt) 26de Oktober,
Evanger (søndre Bergenhus Amt) 24de April,
Skei (nordre Trondhjems Amt) 11te Februar,
Bjarkø (Tromsø Amt) 6te Juni,
Trondenæs (do. do.) 30te September,
Balsfjorden (do. do.) 21de December.

Tillæg til Sundhedsforskrifterne approberedes for Haugesund By 8de Juli
og for Lekanger (nordre Bergenhus Amt) 23de Februar.

Apotheker og Personale.
Des pharmacies et de leur personnel.

Tabel XL.		Privilegium		Personalet.					
Amt.		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Examineret Pharmaceut.	Uexamineret Pharmaceut.	Discipel.	
I.	Christiania By:								
	Elefantapoteket	1	-	1	1	4	-	-	
	Svaneapoteket	1	-	1	-	3	1	1	
	Løveapoteket	-	1	-	1	3	2	-	
	Rigshospitalets Apothek	-	¹⁾ 1	1	1	6	1	1	
	Hjortapoteket	-	1	-	1	2	1	-	
	Nordstjernen	-	1	1	-	4	-	-	
	Falkapoteket	-	1	1	-	1	1	-	
	Hygiæa	-	1	1	-	2	1	-	
	Oslo Apothek	-	1	1	-	3	-	-	
	Ørnen	-	1	1	-	3	-	-	
	Orion	-	1	1	-	1	2	1	
	Idun	-	1	1	-	2	-	-	
	Jernbanetorvets	-	1	1	-	3	-	-	
II.	Akershus Amt:								
	Drøbak	1	-	1	-	1	-	-	
	Lillestrømmen	-	1	1	-	1	-	1	
III.	Smaalenenes Amt:								
	Moss:								
	Elefantapoteket	1	-	1	-	1	-	1	
	Ørnen	-	1	1	-	1	-	2	
	Fredriksstad:								
	Vestsidens Apothek	1	-	1	-	2	1	-	
	Østsidens (Svane)	-	1	1	1	1	1	-	
	Sarpsborg	-	1	-	1	1	-	2	
	Fredrikshald:								
	Svaneapoteket	1	-	1	-	2	-	1	
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	1	
IV.	Buskeruds Amt:								
	Drammen:								
	Bragernæs	1	-	1	-	1	1	1	
	Strømsø	-	1	-	1	2	-	-	
	Ørnen	-	1	1	-	-	1	1	
	Kongsberg	1	-	1	-	-	1	1	
	Hønefos	1	-	1	-	-	2	-	
V.	Jarlsberg og Laurviks Amt:								
	Svelvik	-	1	1	-	-	-	1	
	Holmestrand	1	-	1	-	1	-	2	
	Horten	-	1	-	1	1	1	2	
	Tønsberg:								
	Løveapoteket	1	-	1	-	1	-	1	
	Svaneapoteket	-	1	1	1	2	-	-	
	Sandefjord	-	1	1	-	2	-	-	
	Laurvik: Ørnen	1	-	1	-	2	-	1	
	Svanen	-	1	1	1	-	1	1	
VI.	Hedemarkens Amt:								
	Kongsvinger	1	-	1	-	1	-	1	

¹⁾ Ifølge kgl. Res. af 4de December 1856 har Rigshospitalet som saadant Ret til at drive et Apothek.

Apotheker og Personale.

	Tabel XL (Forts.). Amt.	Privilegium		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Examineret Pharmaceut.	Uexamineret Pharmaceut.	Discipel.
	Hammar	-	1	-	1	1	1	-
	Elverum	-	1	1	-	1	-	1
	Tønsset	-	1	1	-	1	-	-
VII.	Christians Amt:							
	Gran	-	1	1	-	1	-	-
	Gjøvik	-	1	1	-	1	-	1
	Lillehammer	1	-	1	-	1	-	1
VIII.	Bratsbergs Amt:							
	Skien:							
	Skien's Apothek	1	-	1	-	2	-	1
	— nye —	-	1	1	-	2	-	1
	Porsgrund	1	-	1	-	1	-	-
	Brevik	1	-	1	-	1	-	-
	Kragersø	1	-	1	-	1	1	1
IX.	Nedenæs Amt:							
	Østerrisør	1	-	-	1	-	1	-
	Tvedestrand	-	1	1	1	1	-	2
	Arendal:							
	Løveapotheket	1	-	1	1	2	-	3
	Svaneapotheket	-	1	1	-	1	-	1
	Grimstad	1	-	1	-	1	-	1
	Lillesand	-	1	1	-	1	-	-
X.	Lister og Mandals Amt:							
	Christianssand:							
	Løveapotheket	1	-	1	-	1	-	1
	Elefantapotheket	1	-	1	-	1	1	-
	Mandal	1	-	1	-	1	-	1
	Farsund	-	1	1	-	-	-	1
	Flekkefjord	1	-	-	1	-	-	1
XI.	Stavanger Amt:							
	Ekersund	-	1	-	1	-	-	1
	Sandnæs	-	1	1	-	-	-	1
	Stavanger:							
	Hygiæa	1	-	1	-	2	-	2
	Hjorten	-	1	1	-	1	-	2
	Svaneapotheket	-	1	1	-	2	-	1
	Kopervik	-	1	1	-	-	-	1
	Haugesund	-	1	-	1	1	-	-
XII.	Søndre Bergenhus Amt:							
	Vossevangen	-	1	1	-	1	-	1
XIII.	Bergens By:							
	Løveapotheket	1	-	1	-	2	-	2
	Svaneapotheket	1	-	1	-	5	-	1
	Elefantapotheket	-	1	1	-	3	-	-

Apotheker og Personale.

	Tabol XL (Forts.). Amt.	Privilegium		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Examineret Pharmaceut.	Uexamineret Pharmaceut.	Discipel.
	Hjortapotheket	-	1	1	-	2	-	-
	Nordstjernen	-	1	1	-	2	-	-
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	-
XIV.	Nordre Bergenhus Amt:							
	Lærdalsøren	-	1	1	-	1	-	1
XV.	Romsdals Amt:							
	Aalesund:							
	Nordstjernen	-	1	1	-	1	-	1
	Svanen	1	-	1	-	1	-	1
	Volden	-	1	1	-	1	-	-
	Molde	1	-	1	-	2	-	-
	Christianssund:							
	Gl. Apothek, Løveap.	1	-	1	1	2	-	2
	Svaneapotheket	-	1	1	-	1	-	1
XVI.	Søndre Trondhjems Amt:							
	Orkedalsøren	-	1	1	-	-	-	1
	Trondhjem:							
	Løveapotheket	1	-	1	1	3	-	1
	Svaneapotheket	1	-	1	1	2	1	3
	Hjortapotheket	-	1	-	1	2	-	2
	Ørnen	-	1	1	-	1	-	1
	Røros	1	-	1	-	1	-	1
XVII.	Nordre Trondhjems Amt:							
	Levanger	1	-	1	-	1	-	1
	Stenkjær	1	-	1	-	1	-	2
	Namsos	-	1	-	1	1	-	1
XVIII.	Nordlands Amt:							
	Mosjøen	-	1	1	-	1	-	2
	Bodø	1	-	1	-	2	-	-
	Kabelvaag	-	1	1	-	1	-	1
XIX.	Tromsø Amt:							
	Tromsø:							
	Renen	1	-	1	-	1	-	1
	Svanen	-	1	1	-	1	-	1
XX.	Finmarkens Amt:							
	Hammerfest	-	1	1	-	1	-	1
	Vardø	-	1	1	-	1	-	-
	Vadsø	-	1	1	-	1	-	1
	Tilsammen	38	58	84	22	137	23	78

Syphilis paa

La syphilis dans

Tabel XLI.	Tilbageiggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
	Rigshospitalets Hudsygeafdeling	37	9	28	221	88	133	258	97	161	194	70
Fødselsstiftelsens gynækologiske Af- deling	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1
Fødselsstiftelsens Børneafdeling	-	-	-	1	-	-	1	-	1	1	-	1
Christiania Bys Sygehus	4	-	4	28	8	20	32	8	24	17	4	13
Diakonissehuset	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Christiania Garnisonssygehus	1	1	-	1	1	-	2	2	-	2	2	-
Akers kommunale Sygehus	-	-	-	2	1	1	2	1	1	-	-	-
Smaalenenes Amts Sygehus — ¹⁾	1	1	-	11	6	5	12	7	5	10	6	4
Fredriksstad Bys Sygehus	2	1	1	3	3	-	5	4	1	5	4	1
Fredrikshalds Bys Sygehus	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
Drammens Bys Sygehus	-	-	-	8	3	5	8	3	5	8	3	5
Buskeruds Amts Sygehus	2	2	-	5	3	2	7	5	2	7	5	2
Carl Johansværns Sygehus	-	-	-	4	4	-	4	4	-	4	4	-
Jarlsberg og Laurviks Amts og Tøns- berg Bys Sygehus	1	-	1	22	9	13	23	9	14	19	6	13
Hedemarkens Amts Sygehus	1	1	-	11	2	9	12	3	9	8	2	6
Christians Bys Sygehus	1	1	-	1	-	1	2	1	1	1	-	1
Bratsbergs Bys Sygehus	17	6	11	24	8	16	41	14	27	29	11	18
Arendals Bys Sygehus	3	3	-	4	2	2	7	5	2	5	3	2
Christianssands Bys Sygehus	-	-	-	3	2	1	3	2	1	3	2	1
Lister og Mandals Amts Sygehus	-	-	-	4	3	1	4	3	1	3	2	1
Stavanger Amts Sygehus	2	-	2	15	8	7	17	8	9	15	7	8
— Bys Sygehus	9	2	7	21	8	13	30	10	20	19	6	13
Bergens Bys Sygehus — ²⁾	10	4	6	41	18	23	51	22	29	37	16	21
Romsdals Amts Sygehus	1	-	1	4	-	4	5	-	5	5	-	5
Trondhjems Bys Sygehus	4	1	3	25	7	18	29	8	21	21	6	15
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Skogn	2	-	2	4	1	3	6	1	5	4	1	3
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Namdalen	-	-	-	5	2	3	5	2	3	5	2	3
Nordlands Amts Sygehus i Alstahaug — — — — — Bodø ³⁾	1	-	1	4	-	4	5	-	5	4	-	4
— — — — — Buksnæs	9	2	7	10	4	6	19	6	13	18	6	12
Tromsø — — — — Tromsø	2	2	-	9	3	6	11	5	6	11	5	6
Karlsø kommunale Sygehus	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1
Finmarkens Amts Sygehus i Alten	1	1	-	5	2	3	6	3	3	4	1	3
— — — — — i Hammerfest	2	1	1	7	3	4	9	4	5	5	1	4
St. Vincents Hospital	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Finmarkens Amts Sygehus i Vardø	1	1	-	17	11	6	18	12	6	14	9	5
— — — — — Vadsø	2	1	1	8	5	3	10	6	4	6	5	1
Tilsammen	116	40	76	532	217	315	648	257	391	487	191	296
Skraavens Fiskesygehus	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
Tanens Sygestue	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
Summa	116	40	76	534	219	315	650	259	391	489	193	296

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 1, 1 Kvinde. ²⁾ Ifølge forrige Aarsliste til-
Mænd og 6 Kvinder.

Sygehusene.

les hôpitaux.

Udgaaede						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Sygdomsform for indkomne Tilfælde				Antallet af For- pleinings- dage.	Middeltal af For- pleinings- dage for hver Udskreven
i Bedring.			uhelbredede.									primær.	kon- stitutio- nel.	heredi- tær.	uop- givet.		
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
6	2	4	8	5	3	6	3	3	44	17	27	25	177	19	-	15296	71,5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	uopgivet	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	uopgivet	-	-
3	1	2	4	1	3	2	-	2	6	2	4	-	26	2	-	1441	55,4
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	uopgivet	-	-
-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-	50	25,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	11	1	-	182	91,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	542	54,2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	114	22,8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	43	43,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7	-	-	215	26,9
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	741	106,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	117	29,2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	3	1	2	20	-	-	1312	69,0
-	-	-	1	-	1	1	1	-	2	-	2	-	11	-	-	1351	135,1
1	1	-	-	-	-	-	-	-	12	3	9	-	1	-	uopgivet	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	2	23	-	-	3671	126,6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	614	102,3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	181	60,3
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	270	67,5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	12	3	-	1364	90,9
1	1	-	-	-	-	-	-	-	10	3	7	-	21	-	-	2755	137,7
1	-	1	2	2	-	3	1	2	8	3	5	6	34	1	-	2869	66,7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	377	75,4
1	-	1	-	-	-	1	-	1	6	2	4	4	21	-	-	1793	78,0
-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	4	-	-	324	64,8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-	219	43,8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	4	-	-	162	40,5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	9	-	-	1246	69,2
indkommen.																	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	583	53,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	95	95,0
1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	5	-	-	936	187,2
2	2	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	7	-	-	439	62,7
indkommen.																	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	3	1	6	11	-	-	887	63,4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	3	2	5	1	-	385	64,2
17	9	8	17	8	9	16	7	9	111	42	69	60	443	28	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
17	9	8	17	8	9	16	7	9	111	42	69	60	444	28	2	-	-

bageliggende 9, 4 Mænd og 5 Kvinder. 3) Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 9, 3

Tabel over Tilfælde af Sindssyg-
Mouvement des aliénés

Tabel XLII.	Tilbageiggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
	Rigshospitalets Afdelinger.....	-	-	-	9	4	5	9	4	5	1	1
Christiania Bys Sygehus ¹⁾	4	2	2	25	6	19	29	8	21	3	-	3
Diakonissehuset ²⁾	3	-	3	10	2	8	13	2	11	1	-	1
Christiania Garnisons Sygehus.....	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Akers kommunale Sygehus.....	1	-	1	4	2	2	5	2	3	1	1	-
Moss Bys.....	1	-	1	3	1	2	4	1	3	-	-	-
Smaalenenes Amts Sygehus.....	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Fredrikstads Bys Sygehus.....	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Fredrikshalds — —.....	1	-	1	4	1	3	5	1	4	4	1	3
Drammens — — ³⁾	-	-	-	16	7	9	16	7	9	5	2	3
Carl Johansværns — —.....	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
Jarlsb. og Laurv. Amts og Tønsberg Bys Sygehus.....	-	-	-	7	6	1	7	6	1	-	-	-
Hedemarkens Amts Sygehus.....	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Christians — —.....	8	4	4	25	17	8	33	21	12	4	3	1
Bratsbergs — —.....	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Christianssands Bys — Garnisons Sygehus.....	-	-	-	2	-	2	2	-	2	-	-	-
— — — —.....	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Lister og Mandals Amts Sygehus....	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Stavanger Amts Sygehus.....	-	-	-	6	2	4	6	2	4	-	-	-
— Bys Sygehus.....	3	3	-	3	1	2	6	4	2	-	-	-
Bergens — —.....	1	-	1	7	3	4	8	3	5	1	-	1
Aalesunds — — ⁴⁾	1	1	-	3	1	2	4	2	2	3	2	1
Trondhjems — —.....	1	-	1	10	4	6	11	4	7	3	-	3
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Skogn.....	1	1	-	1	-	1	2	1	1	1	-	1
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Namdalen.....	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Nordlands Amt Sygehus i Alsta- haug.....	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Tromsø Amts Sygehus i Tromsø.....	1	1	-	9	8	1	10	9	1	2	2	-
Finmarkens Amts Sygehus i Hammerf. — — — — Vardø.....	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
— — — — Vadsø.....	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Tilsammen	27	13	14	156	72	84	183	85	98	31	14	17
Skjærvø Fiskesygehus.....	-	-	-	3	1	2	3	1	2	1	-	1
Hasvaag — (Loppen).....	1	1	-	1	-	1	2	1	1	-	-	-
Gamviks — (Tanen).....	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Tilsammen	1	1	-	5	1	4	6	2	4	1	-	1
Sum	28	14	14	161	73	88	189	87	102	32	14	18

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 3, 1 Mand og 2 Kvinder. ²⁾ Ifølge forrige Aarsforrige Aarsliste Ingen tilbageiggende.

dom, behandlede paa Sygehus.

dans les hôpitaux.

Udgaade						Døde.			Tilbageiggende ved Aarets Slutning.			Sygdomsform hos de Indkomne.				
i Bedring.			uhelbredede.									Me- lan- cholia.	Mania.	De- men- tia.	Idio- tis- mus.	Uop- givet.
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.					
1	-	1	7	3	4	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	5
-	-	-	24	6	18	-	-	-	2	2	-	14	7	1	1	2
5	-	5	6	2	4	-	-	-	1	-	1	7	2	1	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
2	-	2	1	1	-	-	-	-	1	-	1	4	-	-	-	-
1	-	1	2	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	3
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-
4	3	1	3	1	2	1	1	-	3	-	3	1	-	-	-	16
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	3	-	3	3	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	6
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
8	6	2	14	8	6	-	-	-	7	4	3	2	6	16	1	-
1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	6	2	4	-	-	-	-	-	-	1	5	-	-	-
3	2	1	3	2	1	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-
4	3	1	3	-	3	-	-	-	-	-	-	5	1	-	-	1
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-
-	-	-	5	3	2	-	-	-	3	1	2	8	2	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	8	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
36	18	18	96	45	51	1	1	-	19	7	12	56	32	19	3	46
-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	1	2	1	-	-	-
-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	3	2	1	1	-	1	1	-	1	2	3	-	-	-
36	18	18	99	47	52	2	1	1	20	7	13	58	35	19	3	46

liste tilbageiggende 2 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 1 Kvinde. ⁴⁾ Ifølge

Antallet af de paa Sygehusene

Mouvement des malades

Tabel XLIII.	Tilbageiggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
	Rigshospitalets medicinske Afdeling ¹⁾	116	57	59	887	421	466	1003	478	525	409	181
— chirurgiske — ¹⁾	108	67	41	958	589	369	1066	656	410	657	399	258
— Hudsyge — ¹⁾	60	22	38	480	218	262	540	240	300	389	165	224
Rigshospitalets Afdelinger tilsammen	284	146	138	2325	1228	1097	2609	1374	1235	1455	745	710
Fødselsstiftelsens gynækolog. Afdeling	1	-	1	22	-	22	23	-	23	15	-	15
— Børne —	-	-	-	64	10	54	64	10	54	56	9	47
Christiania Bys Sygehus Afdeling A ²⁾	89	73	16	689	570	119	778	643	135	327	246	81
— — — B.	84	5	79	595	42	553	679	47	632	311	28	283
— — — paa Grønland	59	22	37	98	36	62	157	58	99	10	5	5
Christiania Bys Sygehus ialt ³⁾	232	100	132	1382	648	734	1614	748	866	648	279	369
Diakonissehuset ⁴⁾	28	4	24	244	47	197	272	51	221	107	13	94
Christiania Garnisons Sygehus	6	6	-	183	183	-	189	189	-	163	163	-
Akers kommunale — ⁵⁾	19	8	11	124	67	57	143	75	68	54	29	25
Moss Bys —	7	4	3	74	41	33	81	45	36	47	25	22
Smaalenenes Amts — ⁶⁾	8	5	3	147	97	50	155	102	53	116	85	31
Fredriksstads Bys —	10	8	2	103	55	48	113	63	50	74	44	30
Fredrikshalds — —	18	10	8	141	85	56	159	95	64	130	80	50
Drammens — —	16	9	7	142	87	55	158	96	62	78	45	33
Buskeruds Amts — —	5	3	2	41	31	10	46	34	12	35	26	9
Carl Johanværns — —	-	-	-	76	75	1	76	75	1	69	68	1
Jarlsberg og Laurviks Amts og Tøns- bergs Bys Sygehus	15	11	4	234	127	107	249	138	111	161	88	73
Hedemarkens Amts — —	12	6	6	193	85	108	205	91	114	146	71	75
Hamars Bys — —	6	4	2	291	117	174	297	121	176	246	97	149
Christians Amts — —	16	7	9	76	41	35	92	48	44	41	22	19
Bratsbergs — —	34	16	18	152	87	65	186	103	83	110	63	47
Østerrisørs Bys — —	2	2	-	19	11	8	21	13	8	10	5	5
Arendals — —	12	10	2	80	44	36	92	54	38	62	37	25
Christianssands — —	15	9	6	172	87	85	187	96	91	128	71	57
— Garnisons — —	1	1	-	237	237	-	238	238	-	233	233	-
Lister og Mandals Amts — —	10	3	7	29	14	15	39	17	22	24	11	13
Stavanger — —	12	5	7	129	68	61	141	73	68	89	49	40
Stavanger Bys — —	38	18	20	158	79	79	196	97	99	119	64	55
Bergens — —	96	40	56	777	354	423	873	394	479	586	264	322
Aalesunds — —	1	1	-	19	9	10	20	10	10	9	6	3
Romsdals Amts — —	7	3	4	229	129	100	236	132	104	134	72	62
Trondhjems Bys — —	73	39	34	737	401	336	810	440	370	546	290	256
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Skogn	23	12	11	186	93	93	209	105	104	151	74	77
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Namdalen	9	3	6	203	106	97	212	109	103	143	72	71

¹⁾ Af disse var 53 Personer, 32 Mænd og 21 Kvinder, overflyttede fra en Hospitalsaf-
Aarsliste tilbageiggende 88, 72 Mænd, 16 Kvinder. ²⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende
Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 14, 7 Mænd og 7 Kvinder. ⁴⁾ Ifølge
liggende 88, 36 Mænd og 52 Kvinder. ⁵⁾ Ifølge forrige Aarsliste Ingen tilbageiggende.

behandlede Syge.

dans les hôpitaux.

Udgaade						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Mortali- tets- procent til samtlige Ud- gaade.	Dagligt Middel- belæg.	Antal af Forplej- ningsdage for hver Ud- skreven.	Udgift til Medicin for hver Syg i Døgnet. Øre.	Antallet af For- plejnings- dage.	
i Bedring.			uhelbredede.														
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.			
234	110	124	101	56	45	131	80	51	128	51	77	15,0	124,6	52,0	13,0	45482	
161	110	51	86	47	39	48	30	18	114	70	44	5,4	123,5	47,3	8,9	45077	
30	18	12	22	14	8	11	4	7	88	39	49	2,4	82,7	66,7	8,5	30170	
425	238	187	209	117	92	190	114	76	330	160	170	8,3	330,8	53,0	10,4	120729	
4	-	4	2	-	2	-	-	-	2	-	2	-	2,0	35,3	-	743	
5	-	5	-	-	-	3	1	2	-	-	-	4,7	3,3	18,8	-	1206	
162	143	19	66	57	9	120	113	7	103	84	19	17,8	97,7	52,8	4,8	35647	
91	2	89	67	1	66	122	12	110	88	4	84	20,6	87,9	54,3	4	32096	
28	12	16	23	11	12	45	12	33	51	18	33	42,5	55,3	190,6	-	20199	
281	157	124	156	69	87	287	137	150	242	106	136	20,9	240,9	64,1	-	87942	
46	8	38	21	5	16	61	20	41	37	5	32	26,0	-	-	-	-	
3	3	-	5	5	-	1	1	-	17	17	-	0,6	8,6	18,2	16,1	3125	
28	16	12	6	2	4	30	13	17	25	15	10	25,4	25,2	77,9	6,3	9189	
10	6	4	2	1	1	13	8	5	9	5	4	18,6	7,5	38,0	12,5	2733	
9	2	7	3	2	1	13	5	8	14	8	6	9,2	15,2	39,3	12,5	5538	
9	3	6	2	2	-	12	8	4	16	6	10	12,4	9,2	34,4	29,0	3342	
2	2	-	3	2	1	18	8	10	6	3	3	11,8	11,4	27,3	-	4176	
32	22	10	9	6	3	26	16	10	13	7	6	18,0	12,9	32,4	8,9	4695	
3	2	1	2	1	1	1	1	-	5	4	1	2,4	5,9	52,6	-	2139	
3	3	-	3	3	-	1	1	-	-	-	-	1,3	4,0	19,1	-	1453	
31	19	12	14	10	4	14	8	6	29	13	16	6,4	23,3	38,6	10,6	8499	
17	4	13	7	2	5	24	10	14	11	4	7	12,4	19,8	37,3	15,4	7234	
2	1	1	2	-	2	34	19	15	13	4	9	12,0	10,8	13,8	8,4	3933	
22	12	10	16	8	8	1	1	-	12	5	7	1,2	9,4	42,9	10,3	3434	
23	16	7	7	4	3	21	11	10	25	9	16	13,0	31,6	71,7	15,0	11541	
7	4	3	1	1	-	-	-	-	3	3	-	-	1,5	30,5	-	549	
7	5	2	4	3	1	10	3	7	9	6	3	12,0	8,0	35,3	11,1	2929	
3	2	1	2	1	1	39	16	23	15	6	9	22,7	13,3	28,2	8,6	4856	
1	1	-	3	3	-	1	1	-	-	-	-	0,4	4,0	6,1	6,4	1450	
3	1	2	3	1	2	-	-	-	9	4	5	-	8,3	101,3	28,7	3039	
11	6	5	13	6	7	15	7	8	13	5	8	11,7	19,2	54,8	13,8	7016	
16	9	7	6	4	2	22	9	13	33	11	22	13,5	30,4	68,2	12,3	11113	
89	44	45	39	20	19	73	38	35	86	28	58	9,3	90,8	42,1	9,9	33140	
4	1	3	2	1	1	2	-	2	3	2	1	11,8	1,4	30,0	-	510	
47	30	17	18	10	8	22	12	10	15	8	7	10,0	23,0	38,1	15,1	8411	
53	37	16	51	30	21	84	48	36	76	35	41	11,8	75,4	37,5	11,8	27509	
17	9	8	4	1	3	14	9	5	23	12	11	7,5	28,1	55,1	12,6	10250	
25	12	13	9	5	4	15	11	4	20	9	11	7,8	19,1	36,2	14,7	6959	

deling til en anden; disse er samtlige opførte som udgaade uhelbredede. ²⁾ Ifølge forrige 231, 99 Mænd, 132 Kvinder. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 27, 5 Mænd og 22 forrige Aarsliste tilbageliggende 8, 4 Mænd og 4 Kvinder. ⁷⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbage-

Antallet af de paa Sygehusene

Tabel XLIII (Forts.).	Tilbageliggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
	Nordlands Amts Sygehus i Alstahaug ⁹⁾	19	11	8	231	126	105	250	137	113	117	61
— — — — Bodø ¹⁰⁾ ...	32	19	13	156	90	66	188	109	79	109	62	47
— — — — Buksnæs ..												Ingen
Tromsø — — — — Tromsø ¹¹⁾ .	24	14	10	166	96	70	190	110	80	113	64	49
Karlse kommunale Sygehus ¹²⁾	2	2	-	13	9	4	15	11	4	10	6	4
Finmarkens Amts — — — — i Alten.	2	2	-	33	24	9	35	26	9	25	18	7
— — — — i Hammer- fest.....	11	10	1	207	175	32	218	185	33	169	144	25
St. Vincents Hospital — — — —												Ingen
Finmarkens Amts Sygehus i Vardø .	5	5	-	96	80	16	101	85	16	59	52	7
— — — — — Vadsø ¹³⁾	9	7	2	109	76	33	118	83	35	74	53	21
• Tilsammen	1120	563	557	10000	5419	4581	11120	5982	5138	6661	3660	3001
Fiskesygehus i Kabelvaag (Østlofoten)	-	-	-	147	140	7	147	140	7	134	127	7
— — — — Henningsvær —	-	-	-	96	96	-	96	96	-	88	88	-
— — — — Skraaven —	-	-	-	35	35	-	35	35	-	33	33	-
— — — — Skjærvø (Skjærvø)....	-	-	-	31	23	8	31	23	8	20	14	6
— — — — Hasvaag (Loppen)....	2	2	-	88	78	10	90	80	10	50	45	5
— — — — Maasø (Maasø).....	-	-	-	13	11	2	13	11	2	10	8	2
— — — — Gamvik (Tanen).....	-	-	-	60	56	4	60	56	4	51	48	3
Tanens Sygestue (Tanen) ¹⁴⁾	1	1	-	13	13	-	14	14	-	10	10	-
Tilsammen	3	3	-	483	452	31	486	455	31	396	373	23
Summa	1123	566	557	10483	5871	4612	11606	6437	5169	7057	4033	3024

⁹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 18, 10 Mænd og 8 Kvinder. ¹⁰⁾ Ifølge tilbageliggende 24, 13 Mænd og 11 Kvinder. ¹¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 1, forrige Aarsliste tilbageliggende 2, 2 Mænd.

behandlede Syge.

Udgaade						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Mortali- tets- procent til samtlige Ud- gaade.	Dagligt Middel- belæg.	Antal af Forplei- ningsdage for hver Ud- skreven.	Udgift til Medicin for hver Syg i Døgnnet. Øre.	Antallet af For- pleinings- dage.
i Bedring.			uhelbredede.													
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.					
67	35	32	36	25	11	11	5	6	19	11	8	4,8	20,5	32,4	17,7	7477
17	13	4	13	8	5	13	8	5	36	18	18	8,6	28,2	67,6	21,4	10281
Liste indkommen																
15	9	6	20	13	7	22	12	10	20	12	8	12,9	21,3	45,7	13,6	7777
3	3	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	7,1	2,1	53,5	19,5	749
5	5	-	1	-	1	-	-	-	4	3	1	-	4,8	56,4	21,4	1748
Liste indkommen																
14	13	1	1	-	1	9	6	3	25	22	3	4,6	16,4	31,1	27,5	5998
Liste indkommen																
22	20	2	2	2	-	7	3	4	11	8	7	7,7	7,9	30,4	19,4	2740
15	11	4	5	4	1	7	5	2	17	10	7	7,6	9,9	39,3	21,3	3615
1396	784	612	702	377	325	1117	576	541	1244	585	659	11,3				439767
6	6	-	-	-	-	7	7	-	-	-	-	4,8	6,8	-	-	2465
5	5	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	3,1	3,7	-	-	1359
-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	5,7	-	-	-	uopg.
5	5	-	3	2	-	1	-	1	2	1	1	3,4	1,3	16,2	29,3	469
24	22	2	12	10	2	2	1	1	2	2	-	2,3	3,8	15,7	31,1	1388
2	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	7,7	1,1	30,4	20,9	395
5	5	-	-	-	-	4	3	1	-	-	-	6,6	2,0	11,9	18,4	716
2	2	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	1,2	35,0	25,0	420
49	47	2	15	13	2	20	17	3	6	5	1	4,2				7212
1445	831	614	717	390	327	1137	593	544	1250	590	660	11,0				446979

forrige Aarsliste tilbageiggende 32, 20 Mænd og 12 Kvinder. ¹¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste 1 Mand. ¹³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 9, 6 Mænd og 3 Kvinder. ¹⁴⁾ Ifølge

Paa Sygehusene til Behandling ind- Maladies des entrants

Sygdomsgrupper.	Sum.	Fordeling paa Sygehusene.							
		Rigshospitalets Afd.			Fødselsstiftelsens				
		medicinske.	chirurgiske.	for Hudsyge.	gynækologiske Afdeling.	Børnehosp.	Christiania Bys.	Diakonissehuset.	Christiania Garnisons.
Typhoidfeber, Exanthematisk Typhus	474	109	-	-	-	-	7	5	1
Akute Udslagssygdomme	349	4	-	-	-	-	5	-	36
Strubehoste, Diphtherit	683	1	-	-	-	-	-	-	1
Akut Bronchit, Katarrh, Kighoste	463	35	-	-	-	2	17	13	35
Lungebetændelse	311	71	-	-	-	-	46	6	2
Brystbetændelse	121	21	1	-	-	1	14	3	5
Lungetuberkulose	332	52	-	-	-	-	189	22	1
Andre kroniske Sygdomme i Luftveiene	234	30	1	-	-	-	86	1	2
Hjertesygdomme	127	26	-	-	-	-	44	4	1
Diarrhoe, Cholera nostras, Blodgang	145	14	-	-	-	7	29	3	5
Andre akutte Sygd. i Fordøielseorganerne	216	46	11	1	-	2	25	7	4
Chroniske	368	52	-	1	-	-	48	20	6
Leversygdomme, Gulsot	24	5	1	-	-	-	6	2	-
Nyresygdomme	141	18	-	-	-	-	43	4	-
Vatersot	23	14	-	-	-	-	-	-	-
Sygdomme i Urinveiene	95	7	2	-	1	-	11	3	-
Gigtfeber	175	39	-	-	-	-	37	7	1
Chronisk og afebril Rheumatisme	148	20	-	-	-	-	26	4	4
Barselfeber	12	-	-	-	-	-	3	2	-
Andre Barselsygdomme	52	12	-	-	7	-	9	6	-
Livmoder- og Æggestoksygdomme	122	19	16	-	8	-	19	7	-
Andre organiske Underlivssygdomme	26	4	-	-	-	-	8	3	-
Septicæmi og Pyæmi	17	-	-	-	-	-	4	1	-
Blod- og Ernæringssygdomme	198	31	-	-	-	4	50	16	-
Tuberkulose Betænd., Miliærtuberkulose	45	2	9	-	-	-	1	-	-
Hjernebetændelse, Hydrocephalus	44	16	-	-	-	-	8	2	1
Hjerneslag, Lamheder	139	28	3	-	-	-	33	8	-
Organisk Sygdom i Hjerne og Rygmarv	77	39	2	-	-	-	20	4	1
Epilepsi	33	5	-	-	-	-	11	-	-
Andre Nervesygdomme	236	56	11	-	-	-	32	31	1
Sindssygdomme	161	9	-	-	-	-	25	10	1
Drankersygdomme	66	21	-	-	-	-	16	2	1
Kræft	228	5	56	-	1	-	35	8	-
Andre Svulster	143	3	63	-	-	-	8	3	3
Spedalskhed	4	-	-	3	-	-	-	-	-
Hudsygdom	252	2	2	101	-	4	23	1	2
Syphilis	534	-	-	221	1	1	28	1	1
Gonorrhoe, Urethrit	259	-	-	76	1	-	7	-	7
Epididymit, Excoriatio, Verrucæ	81	-	1	41	-	-	9	-	2
Chirurg. Sygd. i Urinveiene og Kjønssorg.	105	1	32	1	-	-	12	2	2
Benbrud og Luxationer	297	-	121	-	-	-	43	2	1
Læsioner, Forbrænding, Forfrysning	428	1	74	-	-	-	43	1	13
Chirurgiske Sygdomme i Aarsystemet	48	1	10	-	-	-	11	2	3
Phlegmone, Absces, Ulcera	660	3	84	3	-	6	98	7	20
Brok	56	-	18	-	-	1	2	-	-
Ben- og Ledsygdomme	502	8	162	-	-	-	59	3	2
Øiensygdomme	421	2	188	-	-	3	38	3	5
Øresygdomme	33	-	6	-	-	-	-	-	6
Dannelsesfeil, Deformiteter	41	-	24	-	-	-	3	-	-
Alderdomssvagbed	69	2	-	-	1	-	46	7	-
Forskjellige andre Sygdomme	302	37	31	3	-	3	41	8	7
Friske indlagte med Syge	363	16	29	29	2	30	54	-	-

komne Sygdomstilfælde.

dans les hôpitaux.

Fordeling paa Sygehusene.

Akers Kommunes.	Moss Bys.	Smaalenenes Amts.	Fredrikstads Bys.	Fredrikshalds Bys.	Drammens Bys.	Buskeruds Amts.	Jarlsb. og Laurviks Amts og Tønsberg Bys.	Carl-Johansværns.	Hedemarkens Amts.	Hammars Bys.	Christians Amts.	Bratsbergs Amts.	Østerrisers Bys.	Arendals Bys.	Christiansands Bys.	Christiansands Garnisons.
-	1	29	24	1	27	1	-	11	4	-	-	2	-	2	1	-
-	2	4	3	14	3	-	3	2	-	3	-	-	-	1	3	-
-	1	7	20	16	-	5	-	11	143	192	2	-	1	-	59	-
4	9	3	5	25	2	1	16	3	-	3	3	-	-	9	14	85
3	1	-	2	2	3	-	1	4	-	1	1	-	-	4	9	2
12	1	2	1	1	-	1	-	3	1	1	1	3	-	1	9	1
12	-	-	-	3	5	1	-	2	-	-	-	-	-	2	-	2
2	2	1	3	1	3	1	1	5	-	-	-	6	-	1	1	-
2	3	-	3	4	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	4	45
4	2	2	1	4	3	2	3	6	-	1	1	1	-	2	2	3
9	2	3	2	4	9	1	3	8	2	2	2	3	-	-	7	15
1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1	1	3	-	-	3	-	-	2	-	2	-	2	2	1	7	-
-	1	3	-	4	2	1	-	3	1	1	1	4	1	4	2	-
1	3	2	1	-	1	-	3	3	-	2	-	-	-	2	11	1
4	1	-	1	-	2	-	3	1	-	2	-	-	-	1	1	10
1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-
-	2	-	-	-	-	-	-	5	-	1	-	1	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	2	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	6	2	2	-	1	-	2	1	-
1	-	-	1	1	1	-	-	1	2	1	2	2	-	1	3	-
6	3	1	-	2	3	-	-	2	-	3	1	-	1	1	-	-
1	4	2	1	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1
5	3	1	2	3	1	1	1	6	-	-	2	3	-	3	-	-
4	4	1	1	4	16	-	1	7	1	-	25	1	-	-	2	1
1	-	-	1	-	4	-	-	3	-	-	-	-	1	1	-	-
3	2	2	1	2	4	-	1	4	1	5	2	11	1	1	5	-
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	-	5	-	-	1	-
3	1	9	2	-	3	6	4	13	4	-	1	-	-	1	-	3
2	2	11	3	1	8	5	4	22	11	-	1	24	-	4	3	-
1	-	2	-	1	1	4	4	9	-	-	-	8	-	5	-	-
-	1	2	1	-	2	1	-	1	-	-	2	-	1	-	-	-
8	1	4	5	2	6	-	1	6	-	4	1	7	1	6	3	2
6	3	9	1	9	7	6	16	8	1	2	6	13	3	7	12	21
11	4	14	2	9	6	1	6	20	2	1	2	8	5	3	7	12
-	2	3	-	-	1	-	-	1	1	1	-	2	-	-	1	1
4	3	8	1	2	2	3	4	15	1	2	5	12	1	3	1	5
1	1	-	-	-	1	-	-	2	-	10	-	5	-	-	-	2
3	2	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
4	1	5	3	8	2	-	-	5	13	3	6	-	-	-	-	-
2	3	6	3	7	2	1	1	13	3	38	3	-	-	4	-	22

Paa Sygehusene til Behandling ind-

Tabel XLIV (Forts.). Sygdomsgrupper.	Fordeling paa Sygehusene.								
	Lister og Mandals Amts.	Stavanger Amts.	Stavanger Bys.	Bergens Bys.	Aalesunds Bys.	Romsdals Amts.	Trondhjems Bys.	Nordre Trondhjems Amts.	
								Skogn.	Namdalen.
Typhoidfeber, Exanthematisk Typhus	-	13	16	50	-	4	76	-	1
Akute Udslags sygdomme	-	3	1	89	1	8	71	2	9
Strubehoste, Diphtherit	-	3	-	61	-	6	114	8	3
Akut Bronchit, Katarrh, Kighoste	-	2	2	44	-	5	42	4	2
Lungebetændelse	1	1	7	28	-	5	17	3	4
Brystbetændelse	1	1	-	5	-	7	9	1	1
Lungetuberkulose	-	1	5	16	1	3	20	2	4
Andre chroniske Sygdomme i Luftveiene	1	-	7	12	1	8	10	3	5
Hjertesygdomme	-	1	-	3	-	6	7	2	3
Diarrhoe, Cholera nostras, Blodgang	-	-	1	5	-	-	-	1	-
Andre akute Sygd. i Fordøielsesorganerne	-	2	-	18	2	1	28	1	3
Chroniske	1	1	7	26	-	19	-	19	12
Leversygdomme, Gulshot	-	-	-	2	-	-	1	-	2
Nyresygdomme	-	1	3	6	1	5	9	2	1
Vatersot	-	1	1	-	-	-	1	1	1
Sygdomme i Urinveiene	-	7	2	3	-	5	6	6	1
Gigtfeber	-	2	-	24	1	1	-	-	3
Chronisk og afebril Rheumatisme	3	-	2	7	-	5	21	6	5
Barselfeber	-	-	-	1	-	-	1	-	-
Andre Barselsygdomme	-	-	1	9	-	-	3	-	-
Livmoder- og Æggestokksygdomme	-	2	-	11	-	4	1	3	10
Andre organiske Underlivsygdomme	-	1	-	-	-	-	3	1	-
Septichæmi og Pyæmi	-	1	-	3	-	1	1	-	-
Blod- og Ernærings sygdomme	1	4	-	10	-	5	18	5	2
Tuberkulose Betændelser, Miliærtuberkulose	-	-	-	6	-	1	-	19	1
Hjernebetændelse, Hydrocephalus	-	-	2	2	-	-	5	1	2
Hjerneslag, Lamheder	1	3	2	8	1	2	4	1	3
Organisk Sygdom i Hjerne og Rygmarv	-	-	-	1	-	-	4	1	-
Epilepsi	1	-	-	1	-	-	8	-	-
Andre Nervesygdomme	1	4	2	8	-	9	4	9	6
Sindssygdomme	-	6	3	7	3	-	10	1	1
Drankersygdomme	-	-	5	2	-	-	4	-	1
Kræft	-	5	1	9	1	4	7	17	11
Andre Svulster	-	1	1	11	-	4	4	3	2
Spedalskhed	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Hudsygdom	3	5	5	15	-	1	4	3	3
Syphilis	4	15	21	41	-	4	25	4	5
Gonorrhoe, Urethrit	-	2	16	12	-	2	50	5	3
Epididymit, Excoratio, Verrucæ	-	1	1	6	-	2	3	-	1
Chirurg. Sygd. i Urinveiene og Kjønnsorg.	-	1	1	7	-	2	7	4	3
Benbrud og Luxationer	1	4	7	20	1	7	9	3	3
Læsioner, Forbrænding, Forfrysning	1	6	5	39	2	8	34	2	3
Chirurgiske Sygdomme i Aarsystemet	-	1	-	-	-	1	1	-	3
Phlegmone, Absces, Ulcera	4	3	13	25	1	38	30	10	22
Brok	-	2	1	3	-	2	3	4	2
Ben- og Ledsygdomme	1	9	1	21	-	29	16	8	20
Øiesygdomme	-	5	3	54	1	3	20	8	7
Øresygdomme	-	-	-	2	-	-	1	1	-
Dannelsesfeil, Deformiteter	1	1	-	1	-	-	2	2	1
Alderdomssvaghed	-	-	3	-	-	-	2	1	-
Forskjellige andre Sygdomme	3	3	1	17	2	2	12	6	7
Friske indlagte med Syge	-	5	9	26	-	10	9	4	20

Kjendte Døds-

Causes de décès

Dødsårsag ¹⁾ . (Causes de décès).	Sum	Christiania Stift.										Hamars Stift.				
		Christiania By.		Akershus Amt.		Smaalønes Amt.		Buskeruds Amt.		Jærløberg og Laurviks Amt.		Hedemarkens Amt.		Christians Amt.		
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
Alcoholismus	22	4	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	3	-	-	-
Anæmia	16	2	3	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— perniciosa	19	1	2	2	2	1	-	2	-	-	-	-	1	1	-	-
Aneurysma	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Angina membranacea	248	15	14	10	6	10	9	18	16	1	4	6	6	1	3	-
Apoplexia cerebri	595	26	43	16	9	21	12	29	18	20	20	18	18	19	12	-
Arthritis, Rheumatism. chronicus	6	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Arthroace	51	5	4	2	2	2	3	2	-	-	-	2	1	1	4	-
Asthma, Emphysema	45	7	1	2	2	-	3	2	4	2	-	-	-	1	1	-
Atrophia infantum	125	10	15	6	5	5	3	4	4	5	3	2	3	-	-	-
Bronchitis acuta	750	103	62	12	25	31	36	32	24	10	10	15	15	9	15	-
— chronica	439	30	40	13	17	13	12	18	11	15	11	12	9	17	15	-
Cancer (vide Sarcoma)	1116	50	60	29	21	32	38	43	32	48	34	43	46	45	36	-
Carbunculus, Furunculosis	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Carditis, Endo-, Peri-	25	1	5	2	-	1	-	2	1	-	1	-	-	-	1	-
Caries, Necrosis, Osteomyelitis	27	4	2	1	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Cholelithiasis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cholera nostras	296	22	9	13	8	12	15	37	40	13	18	5	7	-	4	-
Chorea	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Combustio	37	2	3	1	1	2	2	1	3	2	2	3	2	-	1	-
Commotio, Compressio	18	1	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-
Contusio	17	4	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Convulsiones infantum	313	42	29	3	6	20	16	19	14	6	10	1	2	5	5	-
Cystitis	100	1	3	1	1	3	-	12	1	6	2	7	1	8	-	-
Debilitas congenita	284	48	45	3	5	7	5	15	10	7	6	7	2	6	3	-
— senilis	967	19	57	30	50	16	22	51	40	19	25	40	39	11	22	-
Diabetes mellitus	61	7	3	4	3	2	2	6	2	2	3	2	2	-	2	-
Diarrhoea acuta	740	158	133	30	26	19	25	17	20	9	16	14	12	4	4	-
— chronica	31	7	9	1	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Diphtheritis (vide Puerperium)	1808	160	153	63	75	24	28	65	74	38	24	174	165	61	55	-
Dysenteria	18	-	-	1	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Elephantiasis (Lepra)	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
— Arabum	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Embolia, Thrombosis (vide Puerp.)	30	2	2	-	3	-	-	-	1	-	1	1	-	-	1	-
Empyema	13	2	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Epilepsia	38	3	1	1	-	1	1	1	1	1	-	1	1	-	1	-
Erysipelas	84	3	7	-	1	-	2	3	1	5	-	-	4	2	-	-
Febris rheumatica	62	5	3	2	2	2	1	-	1	-	-	2	4	1	2	-
— typhoidea	222	9	8	5	1	8	10	10	10	5	1	3	4	-	2	-
Fractura ossium	70	10	6	2	-	1	-	4	2	4	2	3	-	3	3	-
Gangræna, Decubitus (vide Puerp.)	68	1	2	-	2	4	-	1	1	5	-	-	1	2	4	-

¹⁾ Dødsårsager paa Barselseng er opførte under Puerperium.

aarsager.

par préfectures.

Christianssands Stift.				Bergens Stift.						Trondhjems Stift.				Tromsø Stift.											
Bratsbergs Amt.		Nedengs Amt.		Lister og Mandals Amt.		Stovanger Amt.		Søndre Bergenhus Amt.		Bergens B.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finmarkens Amt.	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	1	3	3	-	6	9	4	6	10	2	1	7	4	12	2	19	7	7	2	3	6	6	11	-	1
16	14	11	15	20	24	17	10	8	4	22	15	5	8	7	2	6	7	19	18	11	8	4	8	5	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	1	-	-	-	-	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	1
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	2	2	8	-	9	3	-	-	10	7	-	1	-	1	1	1	4	1	1	5	1	1	1	-
12	18	8	6	21	13	21	21	2	6	27	25	11	12	10	3	6	9	35	26	8	10	6	7	6	
14	13	8	12	14	10	11	13	8	4	9	6	7	7	2	3	5	8	12	6	5	5	7	1	5	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28	24	23	23	27	26	17	18	30	16	8	21	22	24	6	14	21	24	36	35	18	27	25	15	15	
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
3	-	-	-	1	2	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	3	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	11	7	2	1	1	5	4	1	4	9	11	-	1	-	1	1	1	6	15	1	-	1	-	4	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	1	2	-	-	1	-	1	-	3	3	-	1	1	1	-	-
-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	5	5	1	1	1	1	-	-
7	12	3	2	5	4	3	4	5	3	16	11	4	2	4	1	8	2	10	14	3	4	3	2	2	-
3	-	1	-	5	1	7	-	6	2	1	1	2	-	-	-	-	5	5	2	8	1	7	1	1	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	5	2	2	-	2	1	1	14	9	2	4	2	3	2	-	4	2	12	11	1	1	4	2	3	5
27	15	12	13	29	33	8	9	31	41	24	37	16	34	9	16	7	8	38	65	10	4	13	20	10	
3	-	-	-	3	-	2	1	-	2	-	1	-	-	-	-	1	2	-	-	1	1	-	1	-	4
14	14	11	12	8	9	6	8	3	3	21	18	9	8	8	6	3	7	21	14	6	4	7	5	4	
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	1	2	-	1	1	1	-	2
28	25	16	20	21	22	20	17	59	36	11	11	42	37	15	14	18	23	58	49	29	30	11	11	10	
-	-	1	-	2	-	-	-	-	1	2	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	11	10	1	4	2	-	3	-	-	-	-	5	1	-	-	1
-	-	2	-	2	3	1	1	2	1	-	1	-	1	-	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-	1
1	1	-	4	1	3	-	-	-	3	1	2	-	-	1	-	-	-	2	2	1	2	-	1	-	-
1	-	3	2	1	1	2	3	3	5	1	4	2	2	2	-	6	-	3	4	-	2	3	1	1	1
1	-	2	1	1	-	3	2	2	2	-	2	2	2	1	2	1	2	4	4	3	2	1	1	2	1
3	2	4	4	8	5	4	11	10	4	5	3	3	3	2	6	3	3	9	9	1	7	13	6	5	
2	1	1	1	3	-	1	2	1	1	2	3	3	3	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1
1	1	-	-	2	-	-	2	2	2	2	4	-	-	1	-	-	-	2	5	-	1	2	-	-	-

aarsager.

Christianssands Stift.				Bergens Stift.						Trondhjems Stift.				Tromsø Stift.											
Bratsbergs Amt.		Nedenæs Amt.		Lister og Mandals Amt.		Stavanger Amt.		Søndre Bergenhus Amt.		Bergens By.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finmarkens Amt.	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
3	2	2	5	2	1	3	3	9	3	5	2	4	2	1	1	3	5	1	3	1	2	1	3	1	1
2	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	1	1	1	3	1	1	1	3	3	4	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1	1	2	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1	1	2	3	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
8	8	11	13	8	5	13	13	13	7	10	11	10	6	4	5	8	3	4	23	9	6	3	6	5	7
2	25	11	19	37	14	27	22	13	13	30	26	13	8	6	3	13	8	12	22	8	14	13	11	3	
1	1	2	1	1	1	16	14	33	33	8	7	4	6	10	2	1	2	19	1	1	19	6	2	2	
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
12	12	16	15	12	11	14	8	3	4	1	2	3	6	5	1	1	6	11	2	4	2	7	3	4	
6	5	2	1	2	1	8	3	4	1	2	3	6	5	1	1	6	1	8	2	4	2	6	3	4	
1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3	3	2	3	4	7	2	9	8	4	3	5	6	3	4	3	4	6	1	8	3	9	7	5	4	

Kjendte Døds-

Dødsarsag. Causes de décès.	Sum.	Christiania Stift.										Hamars Stift.			
		Christiania By.		Akershus Amt.		Smaalenes Amt.		Buskeruds Amt.		Jarlsberg og Laurviks Amt.		Hedemarkens Amt.		Christians Amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Tussis convulsiva	480	47	71	1	2	17	32	10	11	11	6	1	-	3	4
Typhlitis, Peri.....	2	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulcus intestinorum	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— ventriculi	11	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uræmia (vide Puerp.).....	34	-	2	-	1	2	1	-	1	1	-	3	1	2	2
Variola	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organ. abdominis.....	178	5	10	7	4	3	4	4	5	4	8	6	3	3	10
— — cerebri	129	11	14	9	6	6	2	2	4	4	3	3	3	4	1
— — conformationis.....	9	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — cordis (vide Puerp.)..	615	45	63	20	13	21	26	22	29	10	23	23	21	13	17
— — hepatis	29	1	1	3	1	2	-	-	-	-	1	2	1	3	3
— — medullæ spinalis ..	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — pectoris	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — ventric. et can. intest.	40	-	-	4	9	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Vulnera	24	-	-	1	-	2	-	2	-	-	-	1	-	1	1
Tilsammen	19294	1460	1498	533	506	523	599	698	635	477	494	683	603	388	416

aarsager.

Christianssands Stift.								Bergens Stift.						Trondhjems Stift.						Tromsø Stift.							
Bratsbergs Amt.		Nedenæs Amt.		Lister og Mandals Amt.		Stavanger Amt.		Søndre Bergenhus Amt.		Bergens By.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finnmarkens Amt.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
13	22	13	12	6	12	14	19	9	3	2	3	6	9	2	3	1	-	1	8	10	3	17	13	13	21	13	16
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	1	3	3	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	4	7	10	7	9	2	7	2	10	3	2	2	1	2	4	-	2	5	7	2	4	1	2	-	1	1	1
5	5	3	2	1	-	5	2	4	1	2	1	4	1	-	-	2	3	5	3	1	2	1	1	1	2	-	-
18	18	5	10	14	16	11	14	14	11	10	19	8	5	-	3	5	4	15	25	10	8	3	6	5	3	4	5
-	-	1	-	1	1	-	-	-	1	2	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	1	-	-	-	1	3	1	-	-	-	-	1	1	2	6	1	2	2	1	3	-	-	1	2	-
443	428	339	376	483	438	434	444	433	395	433	443	305	304	200	174	238	251	629	674	309	279	327	281	228	219	124	119

aarsager.

par sexe et par âge.

Fordeling paa Alder (par âge). Se Anmærkning.																		Alder er opgivet for	
15-20 Aar.		20-30 Aar.		30-40 Aar.		40-50 Aar.		50-60 Aar.		60-70 Aar.		70-80 Aar.		80-90 Aar.		90-100 Aar.		Mandkj.	Kvindkj.
Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.		
-	-	3	-	6	-	5	-	3	-	4	-	-	-	1	-	-	-	22	-
-	1	1	1	-	2	-	-	1	2	1	1	2	1	-	-	-	-	5	11
-	1	-	-	-	1	-	3	5	5	4	3	-	-	-	-	-	-	9	10
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1
1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	131	117
-	-	1	2	9	6	20	12	38	24	96	95	113	83	42	47	2	3	321	273
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	2	1	-	-	1	-	-	2	4
8	4	4	8	3	-	2	-	6	-	1	1	2	2	-	-	1	-	30	21
-	-	-	-	1	-	2	2	5	-	11	9	5	8	2	-	-	-	26	19
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	73	52
3	3	1	3	3	3	1	2	1	8	9	16	8	21	7	14	5	1	389	361
-	-	1	2	4	3	7	4	20	36	62	71	81	67	24	22	1	4	217	222
1	-	4	7	22	24	47	77	151	140	214	160	112	105	20	22	1	6	572	542
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1
-	1	3	2	-	3	1	-	-	-	4	1	-	-	-	1	-	-	13	12
1	1	-	2	1	3	1	2	2	2	3	1	-	-	-	-	-	-	13	14
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
1	-	2	1	6	3	4	7	2	7	6	5	11	5	1	1	-	-	146	150
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	16	21
-	-	3	-	1	1	-	2	1	2	1	-	1	1	1	-	-	-	13	5
2	-	3	-	3	-	-	-	2	-	2	1	-	-	1	-	-	-	14	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	170	143
-	-	-	1	2	1	1	-	3	1	24	-	33	6	17	4	4	2	85	15
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	158	126
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	19	19	153	160	201	281	51	82	424	543
1	2	3	7	6	3	3	3	3	4	9	3	7	-	1	-	-	-	36	25
3	5	5	4	2	6	3	7	5	6	13	23	16	13	5	5	-	1	386	354
38	23	23	17	5	3	-	2	2	2	1	3	6	1	1	-	-	1	14	17
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	3	-	-	-	-	926	882
-	-	5	7	7	1	6	4	2	2	6	1	3	1	-	-	-	-	10	8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29	16
-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2
2	-	1	3	2	5	2	5	1	2	2	2	2	1	-	-	-	-	12	18
1	-	2	-	2	2	1	1	1	2	2	2	2	-	-	-	-	-	10	3
3	1	2	2	9	1	3	3	4	-	1	2	2	-	-	-	-	1	27	11
1	1	4	4	1	2	3	2	5	3	10	4	7	6	2	-	-	-	47	37
3	4	3	3	4	8	6	5	3	3	4	-	5	2	-	1	-	-	34	28
19	17	41	24	17	15	7	11	6	10	7	4	4	5	1	-	-	-	120	99
1	1	7	-	3	-	6	1	1	2	4	2	5	3	-	6	-	-	48	22
-	-	1	4	-	2	-	1	1	2	9	5	8	-	10	11	-	1	37	31
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	3	2

Kjendte Døds-

Dødsårsag. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds-årsagers Forhold til samtlige opgivne Døds-årsager i pCt.	Fordeling paa Kjøen (par sexe).		0-1 Aar.		1-5 Aar.		5-10 Aar.		10-15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
Gastritis acuta.....	29	-	14	15	4	3	2	3	-	2	-	1
— chronica.....	98	-	54	44	1	-	2	1	-	-	-	-
Hæmorrhagia.....	18	-	13	5	4	-	-	-	1	2	-	-
— pulmonum.....	26	-	15	11	-	-	-	-	1	-	-	1
— uteri (vide Puerp.).....	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
— ventriculi.....	44	-	20	24	-	-	1	-	-	-	1	-
Hepatitis.....	22	-	10	12	-	-	-	1	-	-	-	-
Hernia.....	57	-	25	32	-	-	-	-	-	-	1	-
Hydrocephalus.....	11	-	8	3	5	2	1	1	1	-	-	-
Hydrops, Ascites.....	90	-	36	54	-	1	-	1	1	1	1	-
Hydrothorax.....	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Icterus.....	29	-	21	8	9	3	2	-	1	1	1	-
Influenza.....	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Insania.....	86	-	48	38	-	-	-	-	-	-	1	1
Intoxicatio.....	8	-	3	5	-	1	-	1	-	2	-	-
Laryngitis.....	17	-	7	10	2	4	2	3	-	1	1	1
Leuchæmia.....	6	-	5	1	1	-	1	-	-	-	1	1
Lithiasis.....	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meningitis cerebro-spinalis epidemica.....	16	-	7	9	-	-	-	-	2	2	-	1
— simplex.....	364	1,9	203	161	35	24	57	34	28	25	13	18
— spinalis, Myelitis.....	45	-	25	20	-	-	2	1	-	2	-	-
— tuberculosa.....	666	3,5	339	327	59	44	148	149	74	66	30	44
Metritis.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbilli.....	373	1,9	179	193	46	34	91	104	27	37	9	9
Morbus Addisoni.....	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
— Basedowi.....	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
— cutis.....	7	-	3	4	1	1	-	-	-	-	-	-
— ovarii.....	12	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-
— uteri.....	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
— Werlhofii, Purpura.....	14	-	5	9	1	1	1	1	1	1	-	1
— viar. urinifer.....	35	-	32	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Nephritis, Morbus Brightii.....	426	2,2	227	199	1	1	11	3	9	7	12	6
Obstructio alvi, Ileus.....	164	0,9	101	63	5	1	4	2	2	4	1	3
Oedema, Spasmus glottidis.....	9	-	6	3	1	3	-	-	-	-	-	-
— pulmonum.....	23	-	15	8	1	1	-	-	-	1	1	-
Otitis.....	4	-	4	-	1	-	1	-	2	-	-	-
Paralysis.....	37	-	25	12	-	-	-	-	-	-	1	-
— agitans.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— generalis.....	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonitis (vide Puerp.).....	267	1,4	119	148	7	4	5	8	6	15	8	10
Phlebitis, Lymphangitis.....	2	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-

Kjendte Døds-

Dødsårsag. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Dødsårsagers Forhold til samtlige opgivne Dødsårsager i pCt.	Fordeling paa Kjøen (par sexe).									
			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.			
			Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
Phlegmone, Abscessus ...	53	-	34	19	9	-	5	4	-	-	-	3
Pleuritis	107	0,6	69	38	1	-	6	4	3	1	4	5
Pneumonia catarrhalis ...	42	-	20	22	10	7	10	10	-	3	-	-
— crouposa	1651	8,6	893	758	94	82	123	121	18	24	8	18
Pustula maligna	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Puerperium:												
Abortus	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Diphtheritis	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystokia	21	-	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-
Eclampsia	18	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-
Embolia	5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris puerperalis	178	0,9	-	178	-	-	-	-	-	-	-	-
Gangræna colli uteri et vaginæ	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Graviditas extrauterina	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia uteri	17	-	-	17	-	-	-	-	-	-	-	-
Mania	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonitis	5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Ruptura uteri	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberculosis pulmonum	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Uræmia	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Vit. org. cordis	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Causa ignota	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmia	115	0,6	67	48	3	4	2	4	5	2	3	3
Rachitis	103	0,5	59	44	20	13	36	31	2	-	1	-
Rubeolæ	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Ruptura cordis & aortæ ..	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— intestinorum	3	-	2	1	-	1	-	-	1	-	-	-
Sarcoma (v. Cancer)	28	-	16	12	-	-	-	-	-	-	-	3
Scarlatina	327	1,7	171	156	25	20	95	90	39	33	10	9
Scorbutus	5	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Scrophulosis	35	-	16	19	4	3	7	7	2	5	1	2
Stenosis laryngis	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Stricturea oesophagi	7	-	2	5	-	-	-	2	-	-	-	-
Syphilis	47	-	18	29	10	10	-	5	-	-	-	-
Tabes dorsalis	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus, Trismus	15	-	12	3	5	2	-	-	1	-	-	-
Tuberculosis miliaris acuta	3	-	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-
— pulmonum (v.P.)	2876	14,9	1321	1555	9	13	58	32	44	72	45	89
— organ. alior	192	1,0	105	87	2	5	17	14	13	5	18	9
Tumores	3	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tussis convulsiva	480	2,5	210	270	94	114	99	136	15	17	2	3

aarsager.

Fordeling paa Alder (par åge). Se Anmærkning.																		Alder er opgivet for		
15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		Mandkj.	Kvindkj.	
Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.			
3	1	1	1	1	1	1	1	5	1	2	4	7	2	-	1	-	-	34	19	
4	5	9	5	9	3	2	2	9	2	15	3	7	6	-	1	-	-	69	37	
24	19	42	31	59	49	72	55	117	73	165	126	137	112	25	42	1	6	20	22	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	885	758	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	5	-	8	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-
-	-	-	4	-	9	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	-
-	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
-	3	-	88	-	67	-	17	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	176	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	4	-	8	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	-	1	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
-	-	-	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
5	3	9	3	3	6	9	5	9	8	12	6	5	4	2	-	-	-	67	48	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	59	44	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-
2	1	1	3	1	-	3	1	4	2	4	1	1	-	-	1	-	-	16	12	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	171	155
1	2	-	-	1	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	19	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	-	-	2	5	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	3	2	4	1	1	1	3	3	2	-	1	-	-	-	-	18	29	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-
1	-	-	-	1	-	2	1	1	3	3	1	-	-	-	-	-	-	12	3	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
115	173	387	395	271	336	150	200	122	123	88	87	24	29	2	2	-	1	1315	1552	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	11	22	16	10	11	10	8	4	4	2	3	1	1	-	-	-	-	105	87	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	210	270	-

Kjendte Døds-

Dødsarsag. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds- arsagers Forhold til samtlige opgivne Døds- arsager i pCt.	Fordeling paa Kjøen (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
			Typhlitis, Peri-	2	-	1	1	-	-	-	-	-
Ulcus intestinum	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— ventriculi	11	-	3	8	-	-	-	-	-	-	-	1
Uræmia (v. Puerp.)	34	-	19	15	-	-	2	1	1	1	-	-
Variola	3	-	3	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Vit. organ. abdominis	178	0,9	70	108	-	1	-	1	2	-	2	2
— cerebri	129	0,7	73	56	1	3	2	3	2	1	3	1
— conformationis	9	-	6	3	5	3	1	-	-	-	-	-
— cordis (v. Puerp.)	615	3,2	276	339	2	1	5	5	13	13	11	21
— hepatis	29	-	20	9	1	1	-	-	-	-	-	-
— medullæ spinalis	4	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
— pectoris	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— ventr. et can. intest.	40	-	19	21	1	-	1	-	-	-	1	-
Vulnera	24	-	20	4	-	1	-	-	3	-	2	-
Tilsammen	19293	-	9717	9576	1490	1210	1611	1573	660	686	353	406

Anmærkning. Ved Aldersfordelingen opføres ligesom i de tidligere Beretninger det i Aldersrubriken 1—5, 20 Aar gammel, i Aldersklassen 20—30 Aar o. s. v.

aarsager.

Fordeling paa Alder (par âge). Se Anmærkning.																		Alder er opgivet for	
15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		Mandkj.	Kvindkj.
Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.		
-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	1	-	-	1	2	-	1	-	2	2	1	-	-	-	-	3	8
-	-	2	-	2	3	1	3	3	5	5	2	1	-	1	-	1	-	19	15
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
2	-	3	11	6	7	10	20	10	18	19	27	13	14	3	2	-	-	70	108
-	4	3	1	4	9	16	10	14	6	18	12	9	5	1	-	-	-	73	55
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	3
10	12	21	34	16	32	29	22	38	51	61	60	61	74	7	14	-	-	274	339
-	-	-	-	1	-	2	1	5	2	5	2	3	3	2	-	-	-	19	9
-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	2
-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	1	1	-	-	3	2	5	2	5	7	4	3	2	-	-	-	-	18	20
2	1	3	-	5	-	3	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	20	4
315	862	745	836	975	771	554	662	763	672	1126	937	979	860	425	510	72	112	9690	9559

Døde efter det fyldte Aarstal. Naar en Død saaledes opgives at være 1 Aar gammel, anføres

Kjendte Døds- Causes de décès

Dødsarsag ¹⁾ . (Causes de décès).	Tabel XLVII.		Christiania Stift.													HamarsSt.											
	Tilsammen.	Forhold i Procent til samtlige i Byerne opgivne Dødsarsager.	I		II		III			IV			V			VI	VII		VIII								
			Christiania.	Drobak.	Son, Hølen, Hvilsten.	Moss.	Sarpsborg.	Fredriksstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Holmsbo.	Hønefos.	Kongsberg.	Stelvik.	Holmestrand.	Horten.	Aasgaardstrand.	Tønsberg.	Sandefjord.	Laurvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.	Brevik.
Alcoholismus	8	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmia	10	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— perniciosa	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Angina membrana- cea	85	-	29	-	2	-	4	3	8	-	1	4	-	1	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-
Apoplexia cerebri . .	269	3,3	69	1	-	3	5	12	13	-	3	3	1	-	1	-	6	-	6	1	1	-	1	5	-	1	-
Arthritis, Rheuma- tismus chronicus . . .	4	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthrocace	20	-	9	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Asthma, Emphysema	16	-	8	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Atrophia infantum . .	88	-	25	2	-	-	5	2	2	-	-	1	-	-	2	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Bronchitis acuta . . .	407	5,7	165	1	-	5	1	12	13	12	-	4	-	1	-	1	-	1	3	-	-	-	-	6	1	2	-
— chronica	172	2,1	70	1	1	-	2	2	2	9	-	6	-	2	-	2	-	2	1	-	-	-	-	3	1	2	-
Cancer (vide Sarcoma)	365	4,7	110	1	-	5	2	6	11	24	-	2	2	4	3	8	-	7	9	-	1	1	1	4	3	2	-
Carbunculus, Furun- culosis	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Carditis, Peri-, Endo-	11	-	6	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Caries, Necrosis, Osteomyelitis	8	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cholelithiasis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cholera nostras	147	1,8	31	-	6	-	-	1	38	-	4	2	-	-	-	2	-	10	-	-	-	-	-	6	-	-	-
Combustio	16	-	5	-	1	-	-	1	1	-	1	-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Commotio, Compres- sio	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Contusio	10	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Convulsiones infant.	212	-	71	-	11	2	10	10	17	-	3	-	-	5	-	-	-	4	-	-	-	1	-	7	1	1	-
Cystitis	25	-	4	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Debilitas congenita	177	2,2	93	-	2	1	-	8	11	-	4	-	-	5	-	-	-	4	-	-	-	-	-	5	1	-	
— senilis	351	-	76	-	2	2	2	13	8	21	-	1	1	2	6	-	4	-	12	-	2	1	-	6	-	2	-
Diabetes mellitus . . .	24	-	10	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	1	-	
Diarrhoea acuta	500	6,2	291	4	1	9	-	16	4	19	-	3	-	2	5	-	3	1	1	2	-	2	-	3	6	2	-
— chronica	20	-	16	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diphtheritis	571	7,1	313	2	-	2	-	11	7	37	-	1	1	-	8	-	1	2	-	29	-	2	-	1	1	6	-
Dysenteria	6	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Elephantiasis, Lepra	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

¹⁾ Paa Barselseng indtrufne Dødsfald er opførte under Puerperium.

Kjendte Dødsarsager

Dødsarsag. (Causes de décès).	Tilsammen.	Christiania Stift.													HamarsSt.												
		Forhold i Procent til samtlige i Byerne opgjvne Dødsarsager.																									
		I	II	III		IV			V			VI	VII	VIII													
		Christiania.	Drobak.	Sol, Helen, Hvitsten.		Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Holmsbo.	Hønefos.	Kongsberg.	Svelvik.	Holmestrand.	Horten.	Aasgaardstrand.	Tønsberg.	Sandefjord.	Laurvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.	Brevik.
Embolia, Thrombosis (v. Puerp.)	12	-	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Empyema	5	-	4	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Epilepsia	18	-	4	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas	28	-	10	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris rheumatica	20	-	8	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— typhoidea	71	0,9	17	1	-	-	-	9	-	8	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fractura ossium	33	-	16	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-
Gangræna, Decubit.	25	-	3	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
— pulmonum	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Gastritis acuta	6	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— chronica	13	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Hæmorrhagia	7	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— pulmonum	14	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
— uteri (v. P.)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— ventriculi	16	-	6	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Hepatitis	8	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hernia	14	-	5	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Hydrocephalus	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops, Ascites	28	-	5	-	-	-	-	-	1	4	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Hydrothorax	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Icterus	14	-	6	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Influenza	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Insania	33	-	11	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Intoxicatio	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Laryngitis	7	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Leuchæmia	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lithiasis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meningitis simpl.	142	1,8	44	-	1	2	-	1	5	5	-	1	-	-	4	-	1	-	4	4	3	1	-	1	2	2	-
— spinalis, Myelitis	18	-	5	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
— tuberculosa	335	4,2	79	2	-	-	-	4	6	9	-	1	5	1	4	3	-	1	2	15	1	2	-	12	1	2	-
Metritis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbilli	194	2,4	82	-	-	10	-	-	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Addisoni	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
— cutis	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— ovarii	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— uteri	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Werlhofii	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Purpura	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— viarum uriniferarum	11	-	7	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

Kjendte Døds-

Dødsarsag. (Causes de décès).	Tilsammen.	Christiania Stift.															HamarsSt.										
		I															VI		VII	VIII							
		Christiania.	Dreabæk.	Son, Høien, Hvitsten.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Holmsbo.	Hønefos.	Kongsberg.	Svelvik.	Holmestrand.	Horten.	Ausgaardstrand.	Tønsberg.	Sandefjord.	Laurvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Forsgrund.	Brevik.	
Tabes dorsalis	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tetanus, Trismus . .	7	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
Tubercul. mil. acut.	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
— pulmonum	1286	160	403	1	7	3	28	28	49	-	3	13	7	11	18	-	11	5	27	4	8	2	1	32	12	6	
— org. alior.	57	-	21	-	-	-	-	8	7	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	
Tumores	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tussis convulsiva . .	246	3,1	118	-	6	-	14	15	2	-	-	-	1	-	-	-	4	-	7	-	-	1	-	11	6	1	
Typhlitis, Peri	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ulcus intestinorum	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
— ventriculi	7	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Uræmia	13	-	2	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	
Variolæ	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Vitia org. abdominis	52	-	15	1	-	-	1	2	-	-	-	1	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	4	-	-	
— — cerebri	55	-	25	-	-	1	-	1	2	1	-	1	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	4	3	-	
— — conform. . . .	4	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
— — cordis	282	3,5	108	1	1	3	4	7	10	17	-	1	6	-	5	-	3	1	5	-	3	-	-	2	2	5	
— — hepatis	9	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
— — medullæ spinalis	4	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
— — pectoris	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
— — ventric. et can. intest.	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Vulnera	5	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Sum	8051	-	2958	22	8	96	30	184	253	392	4	18	88	22	34	103	-	62	17	167	14	68	13	14	157	58	40

aarsager i Byerne.

Christianssands Stift.						Bergens Stift.						Trondhjems Stift.				Tromsø Stift.																			
			IX			X			XI			XIII	XIV	XV		XVI	XVII		XVIII	XIX	XX														
Stathelle.	Langesund.	Kragerø.	Østerrisør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Christianssand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Ekersund.	Sandness.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Christianssund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.		
-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
4	5	2	6	5	9	8	7	45	17	3	14	-	12	7	70	3	2	19	164	-	19	3	42	101	2	1	3	3	3	10	6	7	7		
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	7	2	1	2	2	3	-	-	-	1	1	-	1	-	-	5	5	-	-	1	-	-	9	-	-	-	5	-	3	2	-	5	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	2	-	4	2	1	-	-	-	-	1	2	1	-	1	5	5	-	-	-	4	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
2	-	1	-	3	3	-	-	1	4	1	3	-	1	1	5	-	-	4	29	-	1	1	2	20	1	1	-	-	-	2	2	2	3	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
3	24	82	32	18	56	52	24	284	61	22	40	3	54	16	265	12	12	92	876	8	85	20	159	605	9	20	27	17	34	107	50	26	34		

Kjøn- og Aldersopgaver ved

Causes de décès par sexe

Tabel XLVIII. Dødsårsag ¹⁾ . (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa Kjøen (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.	
		Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
Alcoholismus.....	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmia.....	10	4	6	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
— perniciosa.....	5	2	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Aneurysma.....	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Angina membranacea.....	85	44	41	5	4	34	29	5	8	-	-	-	-
Apoplexia cerebri.....	269	137	132	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis, Rheumat. chron.	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthroace.....	20	11	9	-	-	-	1	3	3	-	-	4	-
Asthma, Emphysema.....	16	9	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Atrophia infantum.....	88	55	33	51	33	3	-	1	-	-	-	-	-
Bronchitis acuta.....	407	230	177	148	91	65	49	2	3	1	2	1	2
— chronica.....	172	74	98	2	4	5	3	2	1	1	1	-	-
Cancer (vide Sarcoma).....	365	166	199	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
Carbunculus, Furunculosis	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Carditis, Endo-, Peri.....	11	4	7	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-
Caries, Necrosis, Osteomyel.	8	4	4	2	1	1	-	-	1	-	-	-	-
Cholelithiasis.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cholera nostras.....	147	75	72	47	50	13	10	1	1	-	-	-	-
Combustio.....	16	5	11	-	1	4	8	-	-	1	-	-	-
Commotio, Compressio.....	6	6	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Contusio.....	10	8	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Convulsiones infantum.....	212	114	98	97	80	17	17	-	1	-	-	-	-
Cystitis.....	25	18	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Debilitas congenita.....	177	94	83	93	80	1	3	-	-	-	-	-	-
— senilis.....	351	125	226	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diabetes mellitus.....	24	14	10	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Diarrhoea acuta.....	500	261	239	205	168	36	38	4	2	1	1	-	2
— chronica.....	20	10	10	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Diphtheritis.....	571	283	288	13	7	148	148	83	97	24	25	7	5
Dysenteria.....	6	6	-	2	-	1	-	2	-	-	-	-	-
Elephantiasis (Lepra).....	21	11	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Embolia, Thrombosis.....	12	5	7	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Empyema.....	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Epilepsia.....	18	11	7	2	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Erysipelas.....	28	12	16	6	10	1	-	-	-	-	-	-	1
Frebris rheumatica.....	20	12	8	-	-	-	-	1	-	2	-	1	2
— typhoidea.....	71	37	34	-	1	3	-	2	2	2	2	7	7
Fractura ossium.....	33	20	13	-	-	1	4	3	-	1	1	-	1
Gangræna, Decubitus.....	25	13	12	1	2	-	-	1	-	-	-	-	1
— pulmonum.....	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gastritis acuta.....	6	3	3	3	-	-	1	-	-	-	1	-	-
— chronica.....	13	8	5	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-

1) Paa Barselseng indtrufne Dødsfald er opførte under Puerperium.

kjendte Dødsaarsager i Byerne.

et par âge dans les villes.

Fordeling paa Alder (par âge).																Alder er opgivet for	
20-30 Aar.		30-40 Aar.		40-50 Aar.		50-60 Aar.		60-70 Aar.		70-80 Aar.		80-90 Aar.		90-100 Aar.		Mandkj.	Kvindkj.
Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
-	-	3	-	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	8	-
1	-	-	1	-	-	1	1	-	1	2	1	-	-	-	-	4	6
-	-	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	44	41	-
-	-	2	1	10	6	14	10	43	38	52	46	15	30	1	1	137	132
-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	1	-	1	3	-
1	4	-	-	-	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	11	9	-
-	-	1	-	1	1	2	-	3	4	1	2	1	-	-	9	7	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	55	33	-
-	1	2	-	-	1	-	2	4	6	2	12	3	7	2	1	230	177
1	-	2	2	6	1	4	15	22	27	24	31	5	10	-	3	74	98
1	2	8	12	17	34	41	46	57	51	39	41	2	8	-	3	166	198
2	2	-	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4	7
-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
-	-	2	1	2	3	1	3	3	1	5	2	1	-	-	-	75	72
1	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	5	11
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
1	-	3	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	8	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	114	98
-	1	-	-	-	-	-	1	3	-	12	2	3	3	-	-	18	7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	94	83
-	-	-	-	-	-	1	5	10	51	69	60	113	9	33	125	226	-
-	4	-	-	3	1	2	1	4	3	4	-	-	-	-	-	14	10
2	-	2	3	1	3	2	2	3	10	4	5	1	4	-	1	261	239
-	1	2	1	1	1	-	1	1	4	1	1	1	-	-	-	10	10
8	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	283	288
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	6	-
2	5	4	1	3	2	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	11	10
-	2	-	3	1	-	-	2	1	-	2	-	-	-	-	-	5	7
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2
1	1	2	1	1	2	2	-	-	1	2	-	-	-	1	11	7	-
-	1	-	-	-	2	1	1	2	-	2	1	-	-	-	12	16	-
1	2	2	2	2	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	12	8
14	9	2	7	2	4	2	1	1	1	1	1	-	-	-	-	37	34
3	-	2	-	4	-	4	-	1	1	1	2	-	3	-	-	20	13
2	-	1	-	-	-	-	2	2	3	1	1	5	3	-	-	13	12
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	3	3
-	-	-	-	1	-	1	1	2	2	1	-	-	-	-	-	8	5

H*

Kjøn- og Aldersopgaver ved

Dødsårsag. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa Kjøen (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Hæmorrhagia	7	7	-	2	-	1	-	1	-	-	-	1	-
— pulmonum	14	9	5	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1
— uteri (non puerp.)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— ventriculi	16	6	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hepatitis	8	4	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hernia	14	2	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrocephalus	5	4	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops, Ascites	28	10	18	-	-	-	1	1	1	-	-	1	-
Hydrothorax	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Icterus	14	10	4	6	2	1	-	-	1	-	-	-	-
Influenza	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Insania	33	16	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Intoxicatio	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Laryngitis	7	2	5	1	2	3	-	-	-	1	-	-	-
Leuchæmia	3	2	1	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-
Lithiasis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meningitis simplex	142	73	69	22	17	21	14	9	11	2	6	3	3
— spin., Myelitis	18	10	8	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
— tuberculosa	335	165	170	39	29	81	90	30	27	9	17	3	3
Metritis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbilli	194	85	109	29	22	47	69	8	13	1	2	-	1
Morbus Addisoni	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— cutis	3	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
— ovarii	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— uteri	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— viar. uriniferarum	11	10	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Werlhofii, Purpura	4	2	2	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-
Nephritis, Morbus Brightii	156	90	66	1	3	-	5	4	5	1	3	1	1
Obstructio alvi., Ileus	42	25	17	2	1	1	-	1	-	2	-	1	-
Oedema, Spasmus glottidis	5	3	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
— pulmonum	11	6	5	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Otitis	4	4	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-
Paralysis	16	12	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
— agitans	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— generalis	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonitis	114	45	69	4	3	2	4	3	10	2	4	2	7
Phlebitis, Lymphangitis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Phlegmone, Abscessus	18	11	7	5	-	1	-	-	-	-	1	1	1
Pleuritis	18	11	7	-	-	3	-	-	-	1	-	-	1
Pneumonia catarrhalis	42	20	22	10	7	10	10	3	-	-	-	-	-
— crouposa	552	276	276	51	46	41	54	10	10	3	3	6	7

Kjøn- og Aldersopgaver ved

Dødsårsag. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.	
		Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
Puerperium:													
Abortus	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystokia	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eclampsia	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Embolia	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris puerperalis	48	-	48	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mania	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonitis	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberculosis pulmonum	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uræmia	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Causa ignota	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmia	28	19	9	1	3	-	-	3	-	1	1	-	1
Rachitis	69	41	28	15	9	25	19	1	-	-	-	-	-
Rubeolæ	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Ruptura cordis, aortæ.....	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— intestinorum	3	2	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Sarcoma	10	6	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Scarlatina	110	59	51	11	10	32	28	13	10	3	3	-	-
Scorbutus	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Scrophulosis	21	9	12	1	-	5	5	2	5	-	1	1	1
Stenosis laryngis	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Strictura oesophagi	4	1	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Syphilis	30	11	19	9	8	-	4	-	-	-	-	-	-
Tabes dorsalis	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus, Trismus	7	5	2	4	2	-	-	1	-	-	-	-	-
Tuberculosis miliaris ac.	2	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
— pulmonum	1286	585	701	6	9	34	18	27	43	24	47	41	70
— organor. alior.	57	34	23	1	-	5	6	5	1	5	-	1	2
Tumores	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tussis convulsiva	246	100	146	41	51	52	86	7	9	-	-	-	-
Typhlitis, Peri	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulcus intestinum	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— ventriculi	7	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uræmia	13	7	6	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Variolæ	2	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Vitia organ. abdominis.....	52	24	28	-	1	1	-	-	-	2	-	-	-
— — cerebri	55	31	24	-	1	1	2	-	1	1	-	1	2
— — conformationis	4	3	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— — cordis	282	119	163	2	1	2	1	2	7	4	12	5	2
— — hepatis	9	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — medull. spin.	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — pectoris	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — vent. & can.int.	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Vulnera	5	4	1	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-
Sum	8051	3922	4129	956	766	713	734	243	284	103	135	97	128

kjendte Dødsarsager i Byerne.

Fordeling paa Alder (par åge).														Alder er opgivet for			
20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		Mandkj.	Kvindkj.
Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.		
-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	23	-	21	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	48
-	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
4	1	2	-	3	1	1	2	1	-	3	-	-	-	-	-	19	9
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	41	28
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-
-	1	-	-	-	-	1	1	2	1	1	-	-	-	-	6	4	-
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	59	51	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	15	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1	1	-	2	-	1	-	2	1	-	1	-	1	-	1	3	1	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	19	-	19
-	-	-	-	1	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	5	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	2	-
160	137	107	145	61	106	62	58	49	48	11	18	2	1	1	584	701	2
5	6	5	5	5	2	1	1	1	1	-	-	-	-	34	23	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	146	-	-
1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1
-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-
-	-	-	-	1	1	1	-	-	2	1	1	-	-	2	5	5	-
-	-	-	-	1	1	1	4	2	1	1	-	1	-	7	6	6	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	2	2	2	3	5	2	2	9	6	4	8	1	2	-	2	-	-
1	-	1	5	7	4	4	1	8	6	6	2	1	-	24	28	-	28
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31	24	-	24
5	15	11	14	15	12	18	26	34	20	17	42	3	11	3	1	-	1
-	-	1	-	1	-	2	-	3	1	1	-	-	-	118	163	-	163
-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	8	1	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	2
-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	2
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	1
267	298	217	305	226	255	257	243	368	337	336	372	124	224	12	46	3919	4127

De af Lægerne behandlede Tilfælde af epidemiske Sygdomme, fordelt paa Lægedistrikter og Maaneder.

(Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois).

De i følgende Tabeller optagne romerske Tal betegner de enkelte Amter, saaledes som det paa Indholdsfortegnelsen (Side III) er anført.

De af Lægerne meddelte Opgaver over Tilfældenes Fordeling paa Lægedistrikter og Maaneder omfatter ikke alle behandlede Tilfælde.

a. Exanthematisk Typhus (*Typhus exanthematicus*).

Tabel XLIX.

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
I. Christiania By	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IV. Næs	-	2	2	6	1	-	-	-	-	-	-	-
XIX. Trondenes	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Lenvik	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Karlse	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	10
XX. Vadsø By	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-

b. Typhoidfeber. (*Ileotyphus*).

I. Christiania By	6	2	5	2	6	41	130	93	57	30	42	27
II. Aker	3	2	5	1	6	4	29	23	7	5	4	1
Ullensaker	-	-	-	2	4	1	-	-	-	-	-	-
Høland	1	-	-	-	-	-	3	2	4	-	-	-
Follo:												
Drøbak By	2	1	-	-	-	-	1	3	-	-	1	-
Bygder	-	1	1	-	-	1	-	-	2	-	1	1
III. Eidsberg	-	-	1	1	-	1	8	2	1	-	-	-
Moss:												
Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Sarpsborg:												
Sarpsborg By	-	-	-	-	-	1	6	5	1	-	-	-
Fredriksstad By	1	3	-	1	1	5	4	3	7	3	3	6
Bygder	4	8	2	6	4	3	14	25	32	12	13	26
Hvaløerne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Fredrikshald By	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
IV. Drammen:												
Drammen By	-	1	-	-	1	3	4	6	2	9	4	8
Bygder	3	3	2	3	-	-	2	2	1	1	-	-
Ringerike:												
Hønefos By	1	3	3	-	2	-	5	2	1	1	1	-
Bygder	1	8	6	5	1	2	9	13	4	1	2	1
Modum	1	-	-	-	-	1	2	3	2	3	3	-

b. Typhoidfeber (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
	Vanse:												
	Farsund By	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	-	6	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Flekkelfjord:												
	Flekkelfjord By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	11	5	4	-	6	-	-	5	-	-	1	1
XI.	Ekersund:												
	Bygder	10	1	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-
	Sandnæs:												
	Sandnæs By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Stavanger By	10	1	1	-	1	-	6	1	-	-	1	1
	Finnø	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Sand	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Karmøen:												
	Kopervik By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	3	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
	Haugesund:												
	Haugesund By	1	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	1
	Bygder	3	-	-	-	-	-	1	-	3	-	1	-
XII.	Indre Søndhordland...	-	3	6	1	-	-	-	6	3	-	1	4
	Ytre —	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4	1	1
	Tysnæs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Indre Hardanger	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	3	-
	Ytre —	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Voss	5	3	-	1	4	1	2	-	-	-	4	5
	Søndre Midthordland	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-
	Nordre —	3	9	3	6	6	3	4	3	3	3	5	5
	Osterøen	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	1
	Alversund	1	4	5	3	-	2	4	2	3	1	3	2
	Lindaas	14	6	4	-	-	-	-	2	2	3	5	1
XIII.	Bergen By	5	3	4	-	5	2	2	9	9	11	8	8
XIV.	Ytre Sogn	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	1
	Indre Søndfjord	-	-	-	4	1	-	3	-	-	-	7	1
	Kinn	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	1
	Nordfjordeidet	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gløppen	1	-	-	-	3	1	2	-	-	-	-	-
	Indviken	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	1	-
XV.	Vestre Søndmøre	6	2	2	1	-	-	1	1	1	-	-	1
	Indre —	3	2	2	1	3	1	2	-	-	-	2	1
	Østre —	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Ørskog	7	3	3	3	-	1	3	6	5	1	4	2
	Nordre Søndmøre:												
	Aalesund By	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Romsdal:												
	Molde By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	9	-	-	1	4	3	1	-	-	-	2	5
	Indre Romsdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	6

b. Typhoidfeber (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
	Søndre Nordmøre:												
	Christianssund By..	-	-	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	6	-	6	9	-	1	2	1	-	-	-	-
	Surendal	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI.	Trondhjem By	3	4	7	31	17	10	8	8	6	15	8	4
	Strinden	7	-	-	1	1	-	-	6	-	-	-	-
	Selbu	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
	Røros	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Guldal	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-
	Opdal	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Orkedal	2	5	3	1	3	1	16	3	4	11	4	3
	Hevne	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
	Ytre Fosen	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre —	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre —	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-
XVII.	Nedre Stjørdalen	-	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-
	Frosten	1	-	-	2	6	-	1	-	2	1	-	-
	Levanger:												
	Bygder	-	1	2	1	1	2	-	2	-	1	2	1
	Inderøen	-	3	7	-	3	-	-	-	1	1	1	2
	Stenkjær:												
	Stenkjær By	-	-	-	-	3	-	-	2	2	-	-	-
	Bygder	2	2	10	2	1	-	-	4	1	-	1	-
	Namsos:												
	Namsos By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XVIII.	Brønnø	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Alstahaug	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Bodø:												
	Bodø By	1	-	-	-	1	-	6	-	1	5	3	5
	Bygder	-	-	-	-	-	-	2	1	1	1	4	-
	Folden	1	1	-	-	-	-	-	1	5	1	-	-
	Hammø	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Lødingen	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
	Ofoten	-	-	2	-	1	-	-	-	1	1	-	-
	Buksnæs	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Flakstad	1	-	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Østlofoten	-	-	-	1	3	-	-	2	4	-	1	-
	Hadsel	-	2	1	1	-	-	2	3	4	11	3	2
	Sortland	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Under Lofotfisket	2	10	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	1	2	1	-	-	2	-	6	3	8	8	5
	Ibestad	1	1	-	-	-	-	-	1	1	38	15	6
	Lenvik	-	-	-	-	-	-	-	3	-	5	4	2
	Balsfjorden	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Tromsø:												
	Tromsø By	2	-	1	-	1	2	-	2	-	-	7	1
	Bygder	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngen	-	1	-	-	2	1	2	3	3	-	-	-
	Karlsø	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Skjærvø	4	6	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-

b. Typhoidfeber (Forts.). c. Cerebrospinalmeningit.

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
XX.	Alten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Loppen	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hammerfest By	-	1	1	4	4	1	2	1	2	7	3	1
	Tanen	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-
	Vardø By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	3
	Vadsø By	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	3	5

c. Cerebrospinalmeningit (*Meningitis cerebrospinalis*).

I.	Christiania By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II.	Ullensaker	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Follo: Bygder	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
III.	Moss: Bygder	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Sarpsborg: Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
IV.	Rollag	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VI.	Hedemarken: Bygder	-	1	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Østerdalen	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VII.	Toten: Bygder	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lesje	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-
XII.	Voss	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
XIII.	Bergen By	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
XIV.	Indre Sogn	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	— Søndfjord	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Kinn	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XV.	Surendal	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
XVI.	Selbu	-	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
XVII.	Namsos: Bygder	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
XVIII.	Under Lofotfisket	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-

d. Barselfeber (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Toten:												
	Gjøvik By	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-	2	-
	Faaberg:												
	Bygder	-	-	1	1	-	-	-	-	-	2	-	1
	Lom	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Lesje	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII.	Skien:												
	Skien By	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-
	Porsgrund	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Kragerø:												
	Kragerø By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	1	-	1	-	-	2	1	1	-	1	-	-
	Holden	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-
	Hviteseid	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-
	Laardal	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenæs:												
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
	Vestre Nedenæs:												
	Arendal By	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Aamli	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X.	Christianssand By	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
	Undal	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngdal	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Flekkefjord:												
	Bygder	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Sogndal:												
	Bygder	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Ekersund:												
	Ekersund By	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	1	-	1	1	-	-	-	1	1	-	-
	Sandnæs:												
	Bygder	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Stavanger:												
	Stavanger By	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Finnø	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Sand	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Karmøyen:												
	Bygder	2	-	1	1	1	-	3	-	-	-	-	1
	Haugesund:												
	Haugesund By	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1	-	-
	Bygder	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XII.	Indre Søndhordland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Tysnæs	1	1	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-
	Indre Hardanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Ytre	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-
	Voss	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Midthordland	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
	Osterøen	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
	Alversund	-	-	-	2	-	-	2	1	3	-	-	-
	Lindaas	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-

d. Barselseber (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XIII.	Bergens By	-	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	1
XIV.	Lærdal	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyster	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
	Indre Sogn	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Midtre —	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Ytre —	-	-	-	2	1	-	-	1	-	-	1	-
	— Søndfjord	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Indre —	-	1	-	-	2	-	-	-	1	2	1	-
	Kinn	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Indviken	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
XV.	Vestre Søndmøre	1	1	1	1	-	-	2	1	2	-	-	-
	Indre —	1	1	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-
	Ytre —	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Ørskog	1	2	-	2	2	2	-	-	2	1	-	-
	Nordre Søndmøre:												
	Bygder	-	1	5	-	-	-	1	-	-	-	-	1
	Ytre Romsdal:												
	Bygder	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	3	-
	Indre Romsdal	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	1	1
	Søndre Nordmøre:												
	Christianssund By..	1	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-
	Sundal	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-
	Surendal	-	-	-	1	2	2	-	1	1	-	-	-
	Nordre Nordmøre	2	1	1	-	1	-	-	-	1	-	-	1
XVI.	Trondhjem By	1	2	2	2	-	-	-	1	2	1	2	2
	Strinden	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
	Selbu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Røros	1	-	2	1	-	1	1	-	1	3	3	-
	Guldal	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Orkedal	1	1	2	1	-	1	1	2	-	-	2	-
	Hevne	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	3
	Ytre Fosen	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Indre —	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
XVII.	Frosten	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	Levanger:												
	Bygder	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
	Indørøen	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1
	Stenkjær By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Grong	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Namsos:												
	Namsos By	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Fosnæs	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Ytre Namdal	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XVIII.	Brønnø	-	1	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-
	Alstahaug	1	-	-	2	1	1	1	-	-	-	-	-
	Ranen	3	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bødø:												
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Lødingen	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-

d. Barsefeber (Forts.). e. Børnekopper. f. Skarlagensfeber.

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
	Ofoten	-	1	-	1	1	1	-	-	-	2	1	-
	Buksnæs	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Flakstad	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Østlofoten	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Hadsel	-	-	-	1	3	2	-	2	1	1	1	-
	Sortland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
XIX.	Trondenes	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	-
	Tranø	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Maalselven	-	-	1	-	1	-	-	2	-	1	-	-
	Tromsø:												
	Tromsø By	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2
	Bygder	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngen	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1
	Skjærve	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
XX.	Alten	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
	Hammerfest By	1	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1
	Kistrand	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Vadsø:												
	Vadsø By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

e. Børnekopper (*Variola*).

IV.	Drammen:												
	Drammen By	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Modum	-	-	-	3	6	-	-	-	-	-	-	-
VI.	Solør og Odalen:												
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII.	Sauland	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
XII.	Sveens Herred	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI.	Trondhjem By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-

f. Skarlagensfeber (*Scarlatina*).

I.	Christiania By	33	26	25	21	20	11	15	23	27	51	29	38
II.	Aker	14	24	27	13	14	5	5	3	1	2	5	2
	Ullensaker	11	5	3	3	4	-	-	1	-	5	16	6
	Høland	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-
	Follo:												
	Bygder	1	4	-	2	2	-	3	5	2	-	4	5

f. Skarlagensfeber (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
III.	Eidsberg	2	-	-	3	1	-	-	-	-	-	2	5
	Moss:												
	Moss By	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	2
	Bygder	2	4	6	6	-	2	1	4	-	-	-	-
	Sarpsborg:												
	Sarpsborg By	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
	Fredriksstad	1	3	6	-	-	-	2	1	1	2	-	-
	Bygder	14	7	9	18	24	3	-	2	1	1	2	-
	Hvaløerne	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Fredrikshald	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2
IV.	Drammen:												
	Drammen By	9	7	12	3	7	8	13	-	1	1	1	5
	Bygder	12	2	17	10	1	2	2	-	4	-	-	-
	Ringerike:												
	Hønefos By	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Modum	64	24	5	2	4	-	1	-	-	-	1	-
	Næs	13	5	-	1	1	-	6	-	-	-	-	-
	Aal	3	5	20	9	7	4	-	-	-	4	1	4
	Sandsvær:												
	Kongsberg By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	
Rollag	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
V.	Tønsberg:												
	Tønsberg By	3	4	6	3	8	-	-	-	-	-	6	1
	Aasgaardstrand	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Horten	16	2	15	5	4	5	4	2	6	8	10	11
	Bygder	17	6	2	5	4	-	-	-	5	4	11	2
	Hof:												
	Holmestrand By	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	1	2	1	1	9	1	-	-	-	-	1	-
	Laurvik:												
Sandefjord By	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Laurvik	5	5	1	-	3	-	2	3	-	4	9	8	
Bygder	11	8	2	-	-	-	-	-	6	4	1	1	
VI.	Solør og Odalen:												
	Bygder	6	13	2	-	1	-	-	7	-	1	-	-
	Hedemarken:												
	Hamar By	2	-	1	-	3	-	5	2	-	-	-	-
	Bygder	20	9	6	4	5	2	-	6	1	1	3	-
	Søndre Østerdalen	13	10	25	9	2	6	1	1	-	-	-	-
Rendalen	20	14	12	5	-	1	-	1	-	-	1	2	
Tønset	22	16	20	4	8	1	1	-	2	-	-	-	
VII.	Hadeland og Land	2	1	1	-	1	-	5	1	-	-	-	3
	Søndre Valdres	1	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	2
	Toten:												
	Gjøvik By	1	-	-	3	-	-	-	-	-	2	2	-
	Bygder	4	9	24	17	2	1	-	-	-	-	-	9
Faaberg:													
Bygder	-	-	1	-	-	-	3	-	-	1	-	-	

f. Skarlagensfeber (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Ringebu	4	6	10	2	3	4	-	9	10	8	6	8
	Lom	1	3	-	4	2	-	-	3	-	5	-	1
	Lesje	5	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
VIII.	Skien												
	Skien By	9	3	6	1	1	3	3	2	37	52	86	28
	Porsgrund	4	8	2	1	5	6	-	-	1	3	2	7
	Brevik	-	-	5	2	3	5	5	9	1	3	-	-
	Bygder	14	1	4	2	1	1	4	1	8	3	4	27
	Kragerø:												
	Kragerø By	7	4	2	2	4	-	-	-	-	-	-	-
	Langesund	-	-	-	9	-	1	4	2	-	6	6	-
	Bygder	1	-	-	13	6	-	1	-	-	7	-	-
	Holden	-	-	-	-	-	-	-	-	1	8	-	12
	Sauland	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Laardal	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
	Tinn	-	-	-	-	4	-	-	-	-	3	-	-
IX.	Østre Nedenæs:												
	Østerrisør By	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tvedestrand	-	-	-	-	-	-	1	-	3	3	3	1
	Bygder	2	9	9	6	6	1	8	4	3	4	1	-
	Vestre Nedenæs:												
	Arendal By	3	2	3	2	4	-	4	-	-	2	-	4
	Grimstad	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Lillesand	5	4	2	11	3	4	-	1	-	-	2	-
	Bygder	6	15	15	8	3	1	6	1	-	7	2	6
	Evje	-	-	2	2	2	3	-	4	-	5	2	3
X.	Christianssand	27	18	27	14	7	5	8	-	-	5	-	-
	Oedernæs:												
	Mandal By	-	-	2	1	-	-	-	7	1	4	8	5
	Bygder	9	9	30	19	14	10	7	11	-	1	7	12
	Undal	1	14	4	8	13	9	3	4	9	5	14	13
	Lyngdal	-	2	-	1	13	16	8	12	5	11	8	3
	Vanse:												
	Farsund By	-	2	-	-	-	-	-	-	1	3	2	4
	Bygder	10	11	6	6	1	4	-	2	4	2	13	11
	Flekkefjord:												
	Flekkefjord By	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	3	2	-	11	7	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Ekersund:												
	Bygder	-	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-	-
	Stavanger: By	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
	Karmøen:												
	Kopervik By	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	3	2	3	2	-	4	-	-	12	4	4	11
	Haugesund:												
	Haugesund By	6	-	3	2	5	4	2	4	-	6	5	1
	Bygder	-	5	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
XII.	Indre Søndhordland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
	Ytre	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Tysnæs	-	-	-	-	-	-	-	-	7	6	-	4

f. Skarlagensfeber (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
	Indre Hardanger	49	10	8	6	11	22	12	1	1	-	10	1
	Ytre —	3	-	4	3	2	3	-	-	1	-	3	3
	Voss	4	2	11	4	1	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Midthordland	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
	Nordre —	-	5	20	10	1	2	-	11	7	2	1	1
	Osterøen	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4	3	-
	Alversund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-
	Lindaas	-	-	-	-	-	-	-	6	-	1	-	-
XIII.	Bergen By	2	20	20	9	16	18	22	13	10	14	41	7
XIV.	Lærdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Ytre Sogn	-	-	-	-	-	-	5	-	-	7	5	-
	— Søndfjord	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	9	-
	— Nordfjord	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
	Nordfjordeidet	-	17	1	-	-	-	-	-	2	26	9	-
	Gloppen	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indviken	-	-	-	1	2	1	9	-	1	2	1	-
XV.	Vestre Søndmøre	1	-	2	6	-	7	-	-	-	-	-	1
	Indre —	1	-	-	6	4	-	4	-	-	2	-	6
	Østre —	8	-	4	3	3	-	-	-	-	4	-	-
	Ørskog	-	1	-	1	8	5	2	4	-	2	-	5
	Nordre Søndmøre:												
	Aalesund By	5	3	3	1	-	3	2	2	4	5	1	3
	Bygder	10	4	2	7	-	-	-	-	-	1	-	-
	Ytre Romsdal:												
	Bygder	6	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Nordre Romsdal	16	5	13	-	11	7	6	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmøre:												
	Christianssund By	9	-	5	7	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	60	20	18	8	6	-	-	-	-	3	-	-
	Sundal	7	4	5	2	4	-	-	-	-	-	-	-
	Surendal	4	8	6	2	1	-	1	-	-	-	2	-
	Nordre Nordmøre	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI.	Trondhjem By	8	5	5	2	6	9	10	19	16	18	31	17
	Strinden	4	2	1	-	5	-	1	4	2	3	15	4
	Selbu	2	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	Røros	12	35	24	17	22	12	6	4	4	6	4	14
	Guldal	5	-	5	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Opdal	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4	1	11
	Orkedal	-	16	-	2	-	-	-	-	2	2	2	6
	Hiteren	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4
	Ytre Fosen	2	-	6	1	-	-	-	-	-	-	5	1
	Indre —	-	-	6	4	1	-	6	1	-	2	7	4
XVII.	Nedre Stjørdalen	-	-	-	4	-	4	-	-	-	-	1	1
	Levanger:												
	Levanger By	2	-	-	-	-	1	-	-	1	5	-	-
	Bygder	2	1	-	-	-	-	2	11	1	-	-	-
	Inderøen	4	3	4	3	4	4	-	4	-	-	-	6
	Stenkjær:												
	Stenkjær By	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1

f. Skarlagensfeber (Forts.) g. Mæslinger.

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	
	Distrikt.													
XVIII.	Namsos:													
	Namsos By	6	2	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Fosnæs	1	-	4	3	3	-	1	1	-	1	5	2	
	Ytre Namdal	2	1	-	4	-	-	-	-	-	2	-	-	
	Brennø	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Alstahaug	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vefsen:													
	Mosjøen By	-	-	-	-	1	-	2	-	6	-	-	-	-
	Bygder	-	-	2	-	-	-	2	3	4	-	-	-	-
	Ranen	14	8	6	1	2	-	-	4	5	2	-	1	
	Gildeskaal	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Bodø:													
	Bodø By	2	3	-	-	-	-	-	3	4	7	17	13	
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	11	3	
Lødingen	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
Buksnæs	3	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hadsel	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Under Lofotfisket	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
XIX.	Trondenes	-	10	1	1	-	35	17	22	18	50	33	23	
	Ibestad	1	7	-	-	-	3	22	6	6	7	14	13	
	Tranø	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	
	Lenvik	3	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
	Maalselven	-	-	-	-	-	-	4	-	-	1	8	-	
	Balsfjorden	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	28	
	Tromsø:													
	Tromsø By	5	7	3	2	1	1	6	8	17	41	22	18	
	Bygder	-	2	-	-	-	-	3	-	-	-	2	-	
	Lyngen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	
Karlsø	4	-	2	-	-	-	-	-	-	4	-	11		
XX.	Loppen	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
	Hammerfest: By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
	Vardø	3	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	
	Vadsø:													
Vadsø By	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-		
Bygder	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-		

g. Mæslinger (Morbilli).

I.	Christiania By	82	38	44	71	132	138	108	31	31	155	242	285
	II.	Aker	-	-	1	1	7	16	25	5	17	5	2
II.	Ullensaker	5	3	5	1	5	1	3	-	-	-	-	-
	Høland	21	63	64	7	8	-	2	-	-	-	-	-
	Follo:												
II.	Drøbak By	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-
	Bygder	2	4	-	2	1	2	-	2	1	5	2	4
III.	Eidsberg	-	-	1	-	-	5	4	-	1	13	24	8
	Moss:												
	Moss By	-	-	-	-	-	-	-	4	21	148	187	59
Bygder	-	-	-	-	-	-	-	5	3	12	26	27	

g. Mæslinger (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Sarpsborg:												
Sarpsborg By	-	-	-	-	4	13	4	2	-	-	5	3
Fredriksstad	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	10	14
Bygder	1	5	2	4	6	12	5	8	6	24	15	34
Hvaløerne	-	-	-	-	2	13	3	-	-	5	4	-
Fredrikshald By	3	6	-	319	501	83	55	5	2	11	12	7
IV. Drammen:												
Drammen By	8	-	2	8	1	1	-	-	-	1	-	-
Bygder	1	-	3	1	1	1	-	-	-	-	-	1
Ringerike:												
Hønefoss By	-	-	5	27	52	32	3	-	-	-	-	-
Bygder	1	6	11	45	68	22	7	8	16	-	-	-
Modum	35	62	8	6	2	1	1	-	-	-	-	-
Sandsvær:												
Kongsberg By	1	-	9	4	1	-	-	1	-	-	-	-
Bygder	2	-	5	6	8	-	-	-	-	-	-	-
Rollag	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Tønsberg:												
Tønsberg By ..	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Aasgaardstrand ..	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Horten ..	-	-	-	6	2	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	5	12	4	-	-	1	1	3	-	-	-	-
Hof:												
Bygder	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Laurvik:												
Laurvik By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Bygder	11	10	10	4	1	3	-	-	-	-	-	1
VI. Soler og Odalen:												
Kongsvinger By	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	7	24	25	12	5	2	2	-	-	-	-	-
Hedemarken:												
Hamar By	-	-	-	-	-	-	14	28	96	69	43	-
Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	13
Søndre Østerdalen	6	11	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-
Trysil	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rendalen	10	44	22	6	1	-	-	-	-	-	1	-
Tønset	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
VII. Hadeland og Land ..	-	6	2	1	3	6	3	5	-	-	-	-
Nordre Valdres	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Faaberg:												
Lillehammer By	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-
Bygder	-	-	-	-	-	-	4	-	1	-	-	11
Ringebu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23	14
VIII. Skien:												
Skien By	13	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Porsgrund	7	5	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brevik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
Bygder	25	16	6	1	3	-	-	-	1	-	-	-
Kragerø:												
Kragerø By	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

g. Mæslinger (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Langesund By	5	-	-	-	-	1	-	-	-	-	5	-
	Stathelle	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	3	9	9	15
	Holden	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	2	1
	Hviteseid	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Laardal	22	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenæs:												
	Tvedestrand By	30	156	71	14	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	15	38	11	12	1	3	1	-	-	-	-	-
	Vestre Nedenæs:												
	Arendal By	3	-	-	2	7	10	3	1	10	1	-	-
	Grimstad	6	3	-	1	5	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	24	33	10	2	1	8	2	3	4	-	-	-
	Aamli	-	11	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Evje	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Sætersdalen	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
X.	Christianssand By	-	-	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Oddernæs:												
	Mandal By	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	-	3	4	4	-	1	-	-	-	-	-
	Undal	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngdal	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vanse:												
	Bygder	7	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Flekkefjord:												
Flekkefjord By	-	-	-	-	-	8	15	32	15	13	10	2	
Bygder	-	-	5	-	-	-	-	12	10	12	18	1	
XI.	Sogndal:												
	Sogndal By	-	5	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	3	11	3	9	4	1	-	-	-	-	-	-
	Ekersund:												
	Ekersund By	12	95	27	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	12	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sandnæs:												
	Sandnæs By	19	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	19	10	19	21	2	-	2	-	-	-	-	-
	Stavanger:												
	Stavanger By	143	19	5	2	4	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sand	16	17	22	1	8	-	-	-	-	-	-	-
	Karnøen:												
	Skudsnæshavn By	-	4	37	21	18	1	-	-	-	-	-	-
	Kopervik	-	-	2	9	3	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder	6	101	274	77	8	-	5	1	3	-	4	2
	Haugesund:												
	Haugesund By	176	78	7	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Bygder	10	13	3	-	1	-	-	-	-	-	6	-	
XII.	Sveens Herred	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Indre Søndhordland	15	15	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tysnæs	4	23	1	4	15	2	-	-	-	-	-	-
	Indre Hardanger	9	11	7	3	7	22	3	-	-	-	-	-
	Ytre	24	15	-	45	56	4	-	3	-	-	-	-

g. Mæslinger (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
	Voss	12	21	9	6	-	1	-	-	-	-	2	-
	Søndre Midthordland ..	10	6	6	8	18	5	2	2	-	1	-	-
	Nordre —	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-
	Alversund	25	23	15	7	1	1	-	-	-	-	-	-
	Lindaas	14	15	13	10	4	3	-	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen By	47	18	3	1	13	2	-	-	2	-	6	-
XIV.	Lærdal	-	14	20	3	-	2	4	-	-	5	-	-
	Lyster	-	17	3	13	6	-	-	-	-	-	4	-
	Indre Sogn	7	4	9	5	11	-	-	-	-	-	-	-
	Midtre —	2	2	1	2	6	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre —	11	7	-	2	1	-	7	-	-	-	-	-
	— Søndfjord	-	2	-	2	10	1	9	-	-	2	1	2
	Indre —	62	220	150	7	2	9	1	-	-	2	-	-
	Kinn:												
	Flørø By	14	11	15	2	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	-	18	4	23	14	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord	-	-	-	-	-	-	4	1	3	2	-	-
	Nordfjordeidet	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-
	Gloppen	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indviken	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	5	3
XV.	Vestre Søndmøre	2	1	-	2	7	5	3	1	2	-	-	-
	Østre —	-	-	-	-	-	-	4	-	3	1	3	3
	Ørskog	-	-	-	-	-	10	4	6	18	37	23	10
	Nordre Søndmøre:												
	Aalesund By	-	3	7	36	223	313	110	14	1	2	-	-
	Bygder	-	2	-	3	1	4	7	-	-	-	2	-
	Ytre Romsdal:												
	Molde By	-	-	-	-	-	-	-	1	-	11	9	2
	Bygder	-	-	-	-	-	3	1	6	35	1	17	7
	Indre Romsdal	-	-	-	-	-	-	25	2	-	-	1	5
	Søndre Nordmøre:												
	Christianssund By ..	-	21	23	24	66	65	29	32	15	18	5	3
	Bygder	-	-	-	-	-	7	11	4	4	3	2	-
	Sundal	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	1	3
	Surendal	1	-	-	-	-	3	1	-	-	4	9	1
	Nordre Nordmøre	-	-	-	-	-	-	2	-	2	3	4	4
XVI.	Trondhjem By	4	124	741	320	54	9	14	1	1	3	22	5
	Strinden	-	-	19	25	14	7	14	8	-	-	-	-
	Selbu	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
	Røros	4	35	56	45	70	24	10	3	-	-	-	-
	Guldal	6	5	22	14	3	-	3	1	-	-	-	-
	Opdal	-	-	-	-	-	3	4	3	-	8	28	11
	Orkedal	-	-	10	11	37	17	19	1	2	-	-	-
	Hevne	-	-	-	-	-	4	5	5	11	-	-	-
	Ytre Fosen	-	-	-	-	-	9	7	-	7	6	10	3
	Indre —	-	-	-	-	1	-	4	2	4	-	-	-
	Nordre —	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XVII.	Nedre Stjørdalen	-	-	-	-	-	3	5	4	-	-	-	-
	Frosten	-	-	-	-	-	-	2	-	4	4	7	2
	Levanger:												
	Levanger By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	10	4
	Bygder	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	6	-

g. Mæslinger (Forts.). h. Rosen.

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
	Inderøen	-	-	-	-	7	2	11	1	-	-	-	-
	Stenkjær :												
	Stenkjær By	-	-	-	-	-	3	34	6	-	3	-	-
	Bygder	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-
	Grong	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-
	Namsos By	-	-	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Namdal	-	-	-	-	1	-	2	10	-	6	2	-
XVIII.	Brønne	-	-	-	-	12	10	10	-	-	1	-	-
	Alstahaug	-	-	-	-	11	4	-	-	-	2	-	-
	Vefsen :												
	Mosjøen By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	23	14
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	12	45
	Ranen	-	-	-	2	13	7	17	12	-	1	8	1
	Gildeskaal	1	-	1	-	-	-	-	-	-	5	-	-
	Bodø :												
	Bodø By	4	1	-	2	2	3	4	1	-	2	1	-
	Bygder	8	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Folden	15	7	3	5	1	2	-	-	-	-	-	-
	Skjærstad	2	4	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-
	Stegen	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-
	Hammerø	-	-	-	-	-	6	-	-	-	3	-	-
	Ofoten	-	-	-	1	33	14	5	13	-	-	-	-
	Flakstad	1	-	-	-	-	-	-	1	4	1	7	-
	Østlofoten	-	-	-	64	45	14	24	8	4	5	4	1
	Hadsel	-	5	-	-	1	-	4	2	3	17	10	8
	Sortland	-	4	2	-	-	3	3	1	2	-	8	3
	Under Lofotfisket	6	19	59	7	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	4	-	-	-	29	4	24	13	9	-	1	2
	Ibestad	-	-	1	2	11	5	7	-	-	-	-	-
	Tranø	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Balsfjorden	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	2	-
	Tromsø :												
	Tromsø By	-	11	9	5	-	1	1	6	1	-	-	-
	Bygder	-	-	1	-	1	2	-	-	-	3	1	-
	Lyngen	-	-	-	-	-	1	7	1	1	8	-	-
	Karlsø	-	-	-	-	38	32	28	11	4	-	-	1
	Skjærvø	1	-	-	3	1	4	3	2	2	5	1	-
XX.	Loppen	-	-	-	1	-	1	17	12	23	10	4	-
	Hammerfest By	-	-	1	-	14	4	-	-	-	-	1	-
	Maasø	-	-	-	5	28	6	1	-	-	-	-	-
	Kistrand	-	-	-	4	16	6	-	-	1	-	-	-
	Tanen	-	-	1	3	2	-	15	20	40	10	-	-
	Vardø By	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Vadsø By	-	-	-	-	-	-	-	-	3	20	8	-
	Sydvaranger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-

h. Rosen (*Erysipelas*).

I.	Christiania By	10	7	-	5	9	6	5	10	5	8	6	6
II.	Aker	-	3	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1
	Ullensaker	4	3	3	5	6	5	2	6	6	2	3	7
	Høland	1	-	-	1	-	1	2	2	-	-	-	-

h. Rosen (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
	Nordre Valders.....	-	3	1	1	-	1	1	2	-	-	-	-
	Toten:												
	Gjøvik By.....	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder.....	3	6	6	6	2	1	2	2	3	1	1	2
	Faaberg:												
	Lillehammer By....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-
	Bygder.....	3	1	-	-	-	-	-	2	1	4	3	3
	Ringebu.....	1	-	-	1	4	-	-	1	-	-	-	1
	Lom.....	2	-	-	-	2	3	1	2	-	-	-	1
	Lesje.....	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1
VIII.	Skien:												
	Skien By.....	-	1	1	4	-	3	-	-	1	-	-	-
	Porsgrund.....	-	2	4	1	3	1	1	-	-	-	2	4
	Brevik.....	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	1	-	2	1	3	-	-	-	2	1	1	-
	Kragerø:												
	Kragerø By.....	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1
	Langesund.....	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder.....	-	-	-	1	-	-	1	-	-	3	2	-
	Holden.....	-	1	1	-	2	2	-	-	-	-	1	1
	Hviteseid.....	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-
	Laardal.....	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	Tinn.....	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
IX.	Østre Nedenæs:												
	Tvedestrand By....	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder.....	-	3	2	8	6	4	2	1	2	2	2	-
	Vestre Nedenæs:												
	Arendal By.....	3	-	3	2	4	-	-	2	2	1	1	2
	Grimstad.....	1	-	2	2	2	-	-	2	1	2	2	-
	Lillesand.....	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	6	3	2	4	2	3	3	-	2	-	1	1
	Aamli.....	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	3
	Evje.....	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Setersdalen.....	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
X.	Christianssand By....	3	4	5	5	3	3	3	1	4	2	-	2
	Oddernæs:												
	Mandal By.....	-	-	1	-	3	-	1	2	2	-	-	-
	Bygder.....	2	2	2	6	3	1	3	1	1	1	2	-
	Undal.....	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngdal.....	-	1	-	2	-	1	1	1	-	-	1	-
	Vanse:												
	Farsund By.....	1	1	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-
	Bygder.....	1	1	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-
	Flekkefjord:												
	Flekkefjord By....	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
	Bygder.....	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
XI.	Sogndal:												
	Bygder.....	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	Ekersund:												
	Ekersund By.....	1	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder.....	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

h. Rosen (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
	Sandnæs:												
	Sandnæs By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	2	-	-	1	1	2	1	-	1	1	2	2
	Stavanger:												
	Stavanger By	9	2	3	1	6	4	1	4	1	3	2	2
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Finne	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Sand	-	1	-	-	1	1	1	-	-	1	-	-
	Karmøen:												
	Skudsnæshavn By ..	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	1
	Kopervik	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	-	4	-	1	4	2	1	3	6	3	2	2
	Haugesund:												
	Haugesund By	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1
	Bygder	1	1	-	1	-	-	1	-	-	1	1	-
XII.	Sveens Herred	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Indre Søndhordland ..	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	2	-
	Tysnæs	-	3	2	2	1	1	1	-	1	1	-	1
	Indre Hardanger	2	2	-	1	1	1	4	1	1	-	2	1
	Ytre —	-	4	2	4	3	2	-	-	1	6	-	1
	Voss	1	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-	1
	Søndre Midthordland ..	-	-	-	-	-	-	3	3	-	1	-	1
	Nordre —	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
	Osterøen	4	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
	Alversund	1	1	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-
	Lindaas	2	-	-	-	2	2	-	-	-	2	2	1
XIII.	Bergen By	6	13	11	11	23	6	6	7	10	12	10	9
XIV.	Lyster	-	1	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-
	Indre Sogn	-	1	1	1	-	1	1	-	-	-	2	-
	Midtre —	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	4	1
	Ytre —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2
	— Søndfjord	-	-	1	1	-	-	1	1	1	1	-	2
	Indre —	-	-	2	1	-	2	-	1	-	-	2	-
	Kinn	1	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord	-	-	-	-	1	2	1	-	1	1	-	1
	Nordfjordeidet	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	2
	Indviken	2	1	6	6	1	3	1	4	1	3	3	5
XV.	Vestre Søndmøre	2	-	2	5	4	2	7	4	6	1	7	3
	Indre —	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	1
	Østre —	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1
	Ørskog	2	4	1	2	3	1	5	3	1	5	4	1
	Nordre Søndmøre:												
	Aalesund By	4	2	2	3	4	1	1	3	4	7	5	7
	Bygder	1	1	-	1	1	-	2	-	2	-	2	3
	Ytre Romsdal:												
	Molde By	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	-	-	1	-	-	1	3	1	1	-	7	3
	Indre Romsdal	-	-	-	-	1	1	-	2	1	-	-	2
	Søndre Nordmøre:												
	Christianssund By ..	2	1	3	3	2	-	-	3	2	1	3	4
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
	Sundalen	-	-	4	1	1	-	2	-	1	-	2	2

h. Rosen (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).

Distrikt.		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XVI.	Surendalen	1	1	4	2	1	1	-	1	1	2	-	2
	Nordre Nordmøre	2	2	-	-	2	1	-	1	3	-	3	1
	Trondhjem By	3	3	3	5	1	3	1	1	2	5	5	5
	Strinden	3	-	1	-	-	-	3	3	2	1	2	-
	Selbu	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2
	Røros	2	2	-	2	3	1	2	-	3	4	2	3
	Guldal	-	2	2	-	1	1	2	-	-	-	2	-
	Orkedal	-	1	1	2	-	1	-	1	1	-	1	-
	Hiteren	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2
	Hevne	1	-	2	-	-	-	-	-	-	1	2	2
	Ytre Fosen	3	-	2	1	-	-	-	2	1	-	1	1
Indre —	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2	
Nordre —	1	4	3	1	2	-	1	-	-	1	-	-	
XVII.	Nedre Stjørdalen	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	Frosten	2	2	-	-	-	-	-	2	-	1	-	2
	Levanger:												
	Levanger By	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	2	-	1	2	2	-	1	1	1	-	3
	Inderøen	-	-	2	1	2	-	-	1	1	2	-	-
	Stenkjær:												
	Stenkjær By	2	2	-	2	-	2	-	-	-	-	1	1
	Bygder	-	1	2	-	1	-	-	2	-	2	1	1
	Grong	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Namsos:												
Namsos By	-	-	2	-	1	3	1	-	-	2	1	1	
Bygder	-	-	-	1	2	2	1	2	-	1	1	1	
Ytre Namdalen	1	2	1	-	1	2	3	1	-	-	-	-	
Fosnæs	-	-	1	1	-	-	-	1	1	-	1	-	
XVIII.	Brønnø	1	-	-	-	3	-	2	1	-	3	1	-
	Alstahaug	1	-	-	1	1	-	1	1	1	-	-	2
	Vefsen:												
	Mosjøen By	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	-	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Ranen	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1
	Gildeskaal	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bødø:												
	Bødø By	-	2	-	2	3	1	-	2	2	1	1	3
	Bygder	2	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	2
	Skjærstad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Stegen	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	3	1
	Ofoten	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	3	-
	Buksnæs	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Flakstad	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Østlofoten	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	1	2
Hadsel	-	3	1	-	-	-	1	2	1	3	-	4	
Sortland	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	1	4	
Under Lofotfisket	2	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
XIX.	Trondenes	-	-	-	1	2	3	2	1	1	1	3	5
	Ibestad	-	-	-	-	-	-	-	2	-	4	2	2
	Tranø	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
	Lenvik	2	1	-	1	-	-	1	1	1	-	1	4
	Maalselven	-	-	-	-	-	1	2	-	-	1	1	-

h. Rosen (Forts.). i. Kighoste.

Tabel XLIX (Forts.).

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Balsfjorden	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-
Tromsø:												
Tromsø By	-	11	9	5	-	1	1	6	1	-	-	-
Bygder	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Lyngen	-	1	1	-	1	-	-	-	-	1	1	-
Skjærvø	-	-	1	-	-	2	1	4	2	1	-	-
XX. Hammerfest: By	-	-	-	-	1	2	2	-	-	-	-	1
Maasø	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Vardø: By	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Vadsø:												
Vadsø By	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Bygder	-	2	-	-	-	2	-	1	1	-	3	-

i. Kighoste (*Tussis convulsiva*).

I. Christiania By	80	127	101	105	169	197	204	216	172	161	186	166
II. Aker	-	-	-	-	5	10	6	4	-	8	6	6
Ullensaker	-	1	-	-	6	1	-	4	10	17	21	29
Høland	2	4	-	1	6	-	2	1	3	2	-	-
Follo:												
Drøbak By	-	1	-	2	3	6	3	1	-	-	-	1
Bygder	-	-	2	1	9	5	2	3	5	3	5	2
III. Eidsberg	2	-	-	-	4	11	9	11	-	3	2	4
Moss:												
Moss By	6	6	9	18	18	28	32	51	46	43	34	15
Bygder	-	-	1	1	-	6	7	12	3	5	6	15
Sarpsborg:												
Sarpsborg By	5	2	1	-	-	-	-	-	-	-	2	3
Fredriksstad	12	16	14	35	29	16	4	6	9	9	5	3
Bygder	34	50	38	35	7	11	16	5	13	16	7	14
Hvaløerne	-	-	-	-	1	5	10	1	7	2	4	3
Fredrikshald By	-	-	-	18	40	39	96	74	32	52	18	50
IV. Drammen:												
Drammen By	17	28	-	-	3	5	22	11	2	28	21	21
Bygder	5	-	-	-	-	1	-	-	8	7	5	10
Ringerike:												
Hønefoss By	7	-	-	-	-	-	-	-	-	5	4	4
Bygder	36	9	6	10	1	3	2	-	1	3	7	13
Modum	19	67	22	11	16	18	27	36	18	8	6	1
Næs	-	1	-	-	-	-	-	2	4	1	2	2
Sandsvær:												
Kongsberg By	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	7
Bygder	-	-	1	-	5	-	2	5	-	-	-	-
Rollag	3	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-
V. Tønsberg:												
Tønsberg By	3	3	1	1	19	13	6	9	6	16	14	10
Horten	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	-
Bygder	9	2	10	7	3	7	13	5	2	4	4	3

i. Kighoste (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Hof:												
	Svelvik By.....	-	-	3	-	2	-	3	-	-	-	-	2
	Holmestrand							2				6	2
	Bygder	3	4	3	1	2	2	1	2	5	3	6	-
	Laurvik:												
	Sandefjord By.....	2	10	6	-	4	3	1	7	-	2	-	-
	Laurvik	81	42	25	13	4	2	-	1	12	-	-	2
	Bygder	34	8	10	3	4	5	2	-	4	8	7	6
VI.	Søler og Odalen:												
	Kongsvinger By....	-	-	-	2	1	1	-	2	-	-	-	-
	Hedemarken:												
	Bygder	-	-	7	2	5	3	5	12	-	1	3	-
	Søndre Østerdalen....	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
VII.	Hadeland og Land ...	15	2	2	-	2	-	1	2	-	-	3	3
	Søndre Valders.....	-	-	2	-	2	2	-	1	-	-	-	2
	Nordre —	-	-	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toten:												
	Gjøvik By	-	-	-	-	4	-	-	2	-	-	-	-
	Bygder	25	40	9	5	1	4	10	2	-	-	-	-
	Faaberg:												
	Lillehammer By....	-	-	-	-	-	4	10	8	2	5	17	16
	Bygder	-	-	-	2	4	7	15	1	7	5	10	7
	Ringebu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
	Lesje	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	1
VIII.	Skien:												
	Skien By.....	7	9	16	19	35	26	17	14	11	4	2	-
	Porsgrund	-	2	1	-	3	13	25	18	7	13	8	-
	Brevik	-	-	-	-	-	-	7	2	8	3	1	-
	Bygder	1	4	6	8	10	13	18	7	5	2	2	9
	Kragerø:												
	Kragerø By.....	-	-	-	-	-	2	5	11	48	47	49	29
	Langesund	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	3	3
	Stathelle	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Bygder	-	-	-	-	6	8	-	37	44	52	44	-
	Holden	-	-	5	-	-	-	-	1	2	2	2	-
	Sauland	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	3	-
	Laardal	2	1	3	-	4	1	-	2	-	1	-	-
	Tinn	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	3	-
IX.	Østre Nedenæs:												
	Østerrisør By	44	33	7	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tvedestrand	11	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	71	34	46	18	6	5	23	9	4	10	7	3
	Vestre Nedenæs:												
	Arendal By.....	-	-	1	-	-	12	25	6	12	21	13	-
	Grimstad	-	-	-	-	-	-	17	29	33	18	12	5
	Lillesand	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	3
	Bygder	-	-	-	7	13	19	31	5	12	14	14	14
	Aamli	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-
	Evje	-	-	5	12	13	22	4	5	5	-	2	1
	Sætersdalen	3	4	24	6	3	3	8	-	-	1	5	-

i. Kighoste (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Ytre Romsdal:												
	Molde By.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5
	Søndre Nordmøre:												
	Christianssund By..	4	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Nordmøre.....	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
XVI.	Trondhjem By	1	-	-	-	1	1	3	13	20	28	40	92
	Strinden	-	-	-	-	-	-	-	3	-	5	4	2
	Røros	-	-	-	-	1	-	-	1	3	13	15	29
	Guldal	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	4
XVII.	Nedre Stjørdalen	3	4	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-
	Frosten	-	-	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Levanger:												
	Levanger By	-	10	3	6	-	5	-	-	-	-	-	-
	Bygder	-	-	-	-	4	2	1	1	1	2	2	-
	Inderøen	-	2	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-
XVIII.	Brønnø	-	-	-	-	-	-	2	2	8	13	5	10
	Alstahaug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-
	Ranen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12
	Gildeskaal	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-
	Bodø:												
	Bodø By	-	15	38	44	13	3	3	-	3	-	1	-
	Bygder	-	-	-	3	10	-	-	3	-	-	-	-
	Folden	-	-	-	3	5	12	2	3	3	6	7	14
	Stegen	56	19	12	7	4	1	5	1	5	1	-	-
	Hammerø	-	-	-	1	12	12	15	24	8	1	-	-
	Lødingen	-	-	-	-	-	6	1	2	10	2	5	6
	Ofoten	-	-	-	-	-	-	-	2	3	20	3	-
	Buksnæs	2	21	11	2	11	2	3	-	-	-	-	-
	Flakstad	-	-	-	-	-	-	-	-	34	-	3	2
	Østlofoten	-	-	-	3	2	1	25	35	14	4	5	7
	Hadsel	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	7	9
	Sortland	-	-	-	-	-	3	4	-	2	2	8	4
	Under Lofotfisket	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	-	-	-	-	1	8	3	1	20	13	5	-
	Ibestad	2	5	13	20	5	1	8	11	8	9	2	10
	Tranø	-	-	-	-	1	-	-	-	-	10	1	3
	Lenvik	-	-	-	-	-	8	7	12	16	39	14	3
	Maalselven	6	-	4	3	4	8	2	1	9	2	6	1
	Balsfjorden	-	-	-	-	-	2	9	5	-	4	-	-
	Tromsø:												
	Tromsø By	-	-	-	-	3	-	-	1	13	61	126	55
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4	6	-
	Lyngen	-	-	-	-	-	-	22	14	11	7	5	-
	Karlsø	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	10	10
	Skjærvø	-	-	-	-	-	-	13	55	37	9	5	4
XX.	Alten	-	6	5	4	2	15	12	17	29	23	22	4
	Loppen	-	-	6	-	-	-	13	10	38	11	4	1
	Hammerfest: By	-	-	-	-	-	9	21	25	9	9	3	3
	Maasø	-	-	-	-	-	-	-	1	19	8	-	-
	Tanen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27	11	5

i. Kighoste (Forts.). k. Diphtherit.

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.													
Vardø:													
Bygder		-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Vadsø:													
Vadsø By		4	1	6	9	3	8	18	12	2	-	-	-
Bygder		-	-	3	7	4	-	-	-	-	-	1	3
Sydvaranger		-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-

k. Diphtherit (*Diphtheritis*).

I.	Christiania By	103	84	97	91	137	112	77	109	113	121	111	93
II.	Aker	21	48	13	14	9	9	22	11	25	19	11	17
	Ullensaker	14	-	3	9	6	17	20	13	18	28	25	22
	Høland	15	6	17	14	19	6	7	9	4	4	8	6
	Follo:												
	Drøbak By	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
	Son	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-
	Bygder	28	12	7	9	12	6	15	6	3	7	8	12
III.	Eidsberg	10	8	12	8	4	10	13	8	17	21	14	15
	Moss:												
	Moss By	-	-	1	2	1	-	-	-	1	-	-	7
	Bygder	5	-	5	3	-	2	1	2	-	2	1	3
	Sarpsborg:												
	Sarpsborg By	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Fredriksstad	1	5	3	-	3	2	2	-	3	-	2	13
	Bygder	1	2	5	2	11	4	7	2	4	1	2	6
	Hvaløerne	-	-	1	-	-	-	2	7	2	1	-	-
	Fredrikshald By	3	2	3	2	-	-	1	3	2	1	2	2
IV.	Drammen:												
	Drammen By	8	3	7	14	9	19	18	8	7	4	4	12
	Holmsbo	3	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	5	11	8	30	4	-	-	-	7	4	5	6
	Ringerike:												
	Hønefos By	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	2
	Bygder	5	2	2	1	1	4	5	5	1	5	7	10
	Modum	43	15	5	16	28	21	27	45	12	25	25	26
	Aal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Sandsvær:												
	Kongsberg By	2	3	-	-	1	-	3	2	2	-	-	8
	Bygder	-	3	4	-	2	-	3	-	6	5	4	4
	Rollag	3	-	-	1	4	5	1	-	-	1	-	-
V.	Tønsberg:												
	Horten By	-	-	2	10	3	12	12	2	4	-	2	3
	Bygder	11	2	5	8	11	6	6	5	4	4	3	1
	Hof:												
	Bygder	10	1	5	14	19	7	3	13	4	3	3	2
	Laurvik:												
	Sandefjord By	-	2	4	-	1	-	-	4	-	-	-	-
	Laurvik	-	1	2	-	-	1	2	1	-	-	-	-
	Bygder	1	-	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-

k. Diphtherit (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VI. Soler og Odalen:												
Bygder	3	14	18	50	17	23	31	26	7	18	10	20
Hedemarken:												
Hamar By	25	13	6	6	5	6	7	6	5	24	15	28
Bygder	60	42	50	65	86	45	41	42	44	64	77	54
Søndre Østerdalen	13	17	13	12	13	10	29	20	17	27	21	31
Trysil	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1	5
Rendalen	17	-	13	7	18	7	6	7	2	5	14	3
Tønset	8	4	3	1	6	6	-	6	2	1	2	11
VII. Hadeland og Land	24	19	16	21	8	32	18	14	12	8	46	20
Søndre Valders	-	-	2	-	-	-	1	1	1	-	9	-
Nordre —	2	1	9	5	34	12	6	9	6	4	2	18
Toten:												
Gjøvik By	1	-	2	-	3	-	3	-	1	-	-	-
Bygder	16	6	10	2	5	9	7	2	4	1	6	9
Faaberg:												
Lillehammer By	-	2	-	3	1	-	-	-	-	1	1	-
Bygder	3	3	1	3	1	-	-	-	-	-	1	-
Ringebu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Lom	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
VIII. Skien:												
Skien By	3	3	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-
Porsgrund	2	1	-	-	-	4	-	-	2	-	1	1
Brevik	4	1	-	-	-	-	-	5	7	-	1	-
Bygder	2	2	-	-	3	1	2	-	2	1	1	-
Kragerø:												
Kragerø By	-	-	1	-	2	12	1	6	6	10	31	18
Stathelle	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Bygder	2	3	2	-	1	1	-	4	2	7	7	2
Holden	3	-	-	1	1	13	3	1	2	4	1	1
Sauland	3	-	-	-	-	2	3	-	-	-	5	-
Hviteseid	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	2	6
Tinn	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	3	-
IX. Østre Nedenæs:												
Østerriser By	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tvedestrand	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Bygder	11	1	10	2	2	-	5	1	-	3	2	9
Vestre Nedenæs:												
Arendal By	4	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	1
Grimstad	4	1	2	4	-	2	-	1	2	-	-	-
Lillesand	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	1
Bygder	-	2	8	14	10	6	5	8	23	2	2	9
Aamli	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	11	4
Evje	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Sætersdalen	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
X. Christianssand By	7	8	9	11	19	6	2	-	2	5	-	4
Oddernæs:												
Bygder	7	22	8	19	6	20	1	9	17	5	30	14
Undal	9	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Lyngdal	-	-	-	-	2	-	2	1	-	4	1	-

k. Diphtherit (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
	Vanse:												
	Farsund By.....			1									4
	Bygder	5											
XI.	Ekersund:												
	Ekersund By											3	
	Bygder		1	1		1	1						
	Sandnæs:												
	Sandnæs By								1				
	Bygder		3				1	1	1	1		1	
	Stavanger:												
	Stavanger By	5	4	3	5		4	1		1	1	2	
	Bygder			1							2	2	1
	Finnø	1	15	2		2		1	3				
	Sand		7										
	Karmøen:												
	Skudsnæshavn By ..	1				2							
	Kopervik					1							
	Bygder	2	3	5	4	1	3		3	4			5
	Haugesund:												
	Haugesund By		1		4				2		1	1	5
	Bygder	1			1		1				1		1
XII.	Ytre Søndhordland ...							4			4	2	
	Tysnæs					1	1			7	2	4	12
	Indre Hardanger	1											
	Ytre —		2	5	3	6	2	15	1	16	7	13	6
	Voss	1		1	1		2					10	7
	Søndre Midthordland ..				1	1		1	5	5	2	4	1
	Nordre —	5	15	1	1		7	2	4	2	5		1
	Osterøen	5		9	11	2	3	3	1	1	1	1	
	Alversund	3				1	3	6	4	1	1		3
	Lindaas							6	22	27	6	10	
XIII.	Bergen By	9	7	18	10	8	12	1	3		5	5	8
XIV.	Lærdal			4	13	1	2		2	8	21	6	7
	Lyster								7		12	26	17
	Indre Sogn	3					1						
	Midtre —					2	2	5					
	Ytre —					1			6	2	3		1
	— Søndfjord				1	4	1		2				1
	Indre —					4		4	1		2		
	Kinn:												
	Flørø By												1
	Bygder		3			3	1	2	1		5		
	Ytre Nordfjord										1		
	Nordfjordeidet				3								
	Gloppen			5		1	1		2	2	1	2	3
	Indviken			15	8		1	1	1	2	2		1
XV.	Vestre Søndmøre	1			1		11	3	8	5	15	11	2
	Indre —					2	13	1				3	14
	Østre —		2	2						6			
	Ørskog			1	3	1	1		1		1		

k. Diphtherit (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Nordre Søndmøre:												
Aalesund By	-	-	-	-	-	1	2	-	1	-	-	5
Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Ytre Romsdal:												
Bygder	2	-	-	1	4	-	1	-	-	3	2	-
Indre Romsdal	3	2	-	3	5	10	1	-	13	12	2	14
Søndre Nordmøre:												
Christianssund By ..	1	2	4	2	3	-	-	1	4	1	4	1
Bygder	-	-	-	-	-	-	-	2	3	1	1	3
Sundal	-	-	-	1	-	-	-	-	-	8	1	-
Surendal	2	-	-	2	1	4	-	2	2	4	10	4
Nordre Nordmøre	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XVI. Trondhjem By	3	2	2	7	12	12	8	4	7	32	73	53
Strinden	2	-	1	5	2	2	2	-	6	1	14	12
Selbu	-	1	1	2	-	-	-	-	1	-	-	3
Røros	2	2	1	2	2	1	5	7	2	2	2	1
Guldal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
Opdal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-
Orkedal	-	1	1	-	-	-	-	1	1	2	1	3
Hevne	14	34	9	6	14	14	17	6	2	19	20	28
Ytre Fosen	3	2	2	-	-	1	3	1	-	1	4	6
Indre —	1	5	11	6	2	7	1	-	1	1	5	12
XVII. Nedre Stjørdalen	-	7	4	4	2	2	-	2	-	2	2	-
Frosten	1	13	1	13	4	3	1	1	1	8	6	6
Levanger:												
Levanger By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Bygder	4	1	-	1	4	1	2	1	4	1	11	9
Stenkjær:												
Stenkjær By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
Bygder	-	-	-	2	-	-	4	4	-	6	52	41
Namsos:												
Namsos By	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Fosnæs	-	-	-	-	-	1	-	1	-	10	6	1
XVIII. Alstahaug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	5
Vefsen:												
Mosjøen By	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	-	2	5	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Ranen	-	-	-	1	-	1	2	1	2	4	8	2
Stegen	-	-	-	-	-	6	6	-	1	3	1	-
Lødingen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Ofoten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	15
Flakstad	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Østlofoten	-	-	-	-	12	4	3	3	-	-	-	1
Hadsel	2	-	1	-	-	-	1	-	4	1	-	5
Sortland	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Under Lofotfisket	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX. Trondnæs	1	1	3	3	-	1	1	-	-	-	1	1
Ibestad	2	-	-	-	-	-	3	-	3	-	11	11
Tranø	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	8
Maalselven	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	15	8
Balsfjorden	-	-	-	-	-	1	-	1	1	2	2	-

m. Influenza (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
III.	Moss:												
	Moss By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
	Sarpsborg:												
	Sarpsborg By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18
IV.	Drammen:												
	Drammen By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Ringerike:												
	Hønefos By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
	Modum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
	Sandsvær:												
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
V.	Tønsberg:												
	Tønsberg By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11
	Hof:												
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Laurvik:												
	Laurvik By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	57
	Sandefjord -	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
VI.	Solør og Odalen:												
	Kongsvinger By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
	Hedemarken:												
	Hamar By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
	Rendalen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
VII.	Toten:												
	Gjøvik By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Faaberg:												
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	91
VIII.	Skien:												
	Skien By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	48
	Porsgrund -	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Brevik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Kragerø:												
	Langesund By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3 ¹⁾
	Kragerø	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
X.	Christianssand By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23
XI.	Ekersund: By	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Stavanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20
	Skudsnæshavn	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4

¹⁾ Disse 3 Tilfælde er ved en Feiltagelse ikke medtagne i den specielle Beretning for Amtet.

m. Influenza (Forts.). n. Lungebetændelse.

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
XV.	Østre Søndmøre	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
	Ørskog	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	6
	Surendal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
XVII.	Levanger:												
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
XX.	Alten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19

n. Lungebetændelse (Pneumonia).

I.	Christiania By	50	82	107	80	76	31	41	28	49	53	110	86
II.	Aker	7	12	12	16	8	5	7	6	1	8	9	9
	Ullensaker	20	22	33	35	22	7	6	12	11	8	11	8
	Høland	5	9	11	4	11	2	2	1	1	3	3	1
	Follo:												
	Drøbak By	-	2	3	1	3	1	-	1	-	-	-	1
	Son	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	10	5	8	15	7	2	3	1	4	1	2	4
III.	Eidsberg	9	18	13	19	23	6	3	-	4	2	8	9
	Moss:												
	Moss By	17	15	28	17	5	8	2	2	3	8	6	8
	Bygder	9	25	31	15	12	7	4	4	1	5	8	7
	Sarpsborg:												
	Sarpsborg By	3	5	7	8	5	3	3	2	2	2	4	6
	Fredriksstad	9	8	13	12	10	2	5	2	2	2	2	6
	Bygder	37	33	56	39	53	12	12	8	12	15	22	28
	Hvaløerne	2	3	5	3	1	-	2	1	1	2	2	-
	Fredrikshald By	13	5	7	15	15	15	6	3	2	15	15	8
IV.	Drammen:												
	Drammen By	3	18	26	38	46	16	8	4	6	11	28	15
	Holmsbo	-	1	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	7	11	12	16	4	4	2	-	1	3	6	5
	Ringerike:												
	Hønefos By	-	2	-	2	4	2	2	2	-	-	1	6
	Bygder	9	12	17	23	24	6	2	5	2	8	3	7
	Modum	37	32	46	47	39	11	7	8	5	5	9	16
	Næs	1	3	2	4	2	1	-	1	2	1	-	1
	Aal	-	1	6	4	6	-	-	-	1	-	-	-
	Sandsvær:												
	Kongsberg By	14	7	10	5	5	4	2	1	2	2	3	1
	Bygder	5	6	13	8	6	1	-	1	1	-	-	1
	Rollag	-	1	2	18	8	2	1	-	-	2	1	2
V.	Tønsberg:												
	Tønsberg By	6	6	5	13	3	5	6	2	4	3	4	6
	Aasgaardstrand	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
	Horten	8	6	6	3	19	13	2	-	3	4	7	9
	Bygder	33	27	31	32	26	6	14	8	6	14	24	20

n. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Hof:												
	Svelvik By....	2	1	1	1	-	-	2	-	1	3	1	3
	Holmestrand	-	-	1	2	-	1	1	-	-	-	-	3
	Bygder	8	13	11	17	25	8	-	3	4	4	7	6
	Laurvik:												
	Sandefjord By.....	10	2	2	6	3	-	1	1	-	-	2	1
	Laurvik	15	16	11	17	13	10	4	7	7	10	13	22
	Bygder	21	18	15	11	15	2	6	1	3	2	9	11
VI.	Solør og Odalen:												
	Kongsvinger By....	-	1	1	-	-	1	-	-	1	1	-	-
	Bygder	23	25	27	15	16	7	7	1	3	3	14	9
	Hedemarken:												
	Hamar By.....	4	8	7	2	1	2	-	1	2	5	7	5
	Bygder	56	41	45	54	44	10	12	6	8	16	13	12
	Søndre Østerdalen....	19	25	32	30	19	6	4	4	2	2	10	16
	Trysil	16	3	9	3	5	3	2	-	-	-	-	-
	Rendalen	7	8	12	5	4	2	2	-	4	4	3	2
	Tønset	6	4	6	2	4	10	1	-	1	6	4	5
VII.	Hadeland og Land ...	25	21	31	22	23	9	9	5	9	7	7	7
	Søndre Valdres	2	-	7	5	8	-	1	1	-	1	3	3
	Nordre	2	3	6	5	6	-	1	-	6	1	6	2
	Toten:												
	Gjøvik By.....	1	6	6	1	-	-	1	1	1	2	2	2
	Bygder	8	24	22	26	21	8	5	3	1	2	6	3
	Faaberg:												
	Lillehammer By....	-	-	3	1	-	-	1	-	1	-	2	1
	Bygder	2	8	20	19	8	4	5	-	2	1	11	19
	Ringebu	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	1	-
	Lom	3	1	6	4	5	-	2	2	3	11	11	13
	Lesje	2	6	4	6	3	-	1	3	2	-	3	4
VIII.	Skien:												
	Skien By.....	6	7	7	14	14	8	7	3	2	5	3	4
	Porsgrund	5	4	5	4	7	2	1	1	-	1	5	2
	Brevik	-	1	-	2	1	-	-	1	2	-	-	-
	Bygder	15	5	17	13	8	2	2	-	2	3	-	7
	Kragerø:												
	Kragerø By.....	6	3	3	-	1	1	-	1	1	2	8	5
	Langesund	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
	Bygder	5	4	5	7	2	4	4	3	1	5	5	4
	Holden	12	5	16	7	7	2	-	-	3	2	2	8
	Sauland	-	2	3	1	2	-	-	1	-	-	1	1
	Hviteseid.....	4	2	2	5	5	-	-	1	-	1	2	4
	Laardal	5	1	2	2	1	-	-	-	-	-	-	1
	Tinn	3	1	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2
IX.	Østre Nedenæs:												
	Østerriser By.....	7	1	1	3	5	1	-	2	3	2	5	4
	Tvedestrand	-	-	3	1	2	-	-	-	2	1	1	3
	Bygder	12	22	28	24	19	7	9	2	3	3	10	15
	Vestre Nedenæs:												
	Arendal By.....	-	1	2	2	4	1	2	-	-	4	8	2
	Grimstad	2	4	1	2	1	1	-	-	2	1	1	3
	Lillesand	1	4	-	4	4	-	-	-	-	-	-	2
	Bygder	6	17	28	20	20	1	2	4	4	-	2	16

n. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).

Distrikt.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Aamli	3	2	2	-	2	1	1	2	-	-	-	-
Eveje	1	2	2	2	4	-	1	2	-	1	-	-
Sætersdalen	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2
X. Christianssand By	7	10	20	23	11	5	4	-	2	5	11	9
Oddernæs:												
Mandal By	6	3	7	1	1	2	1	-	1	-	3	1
Bygder	14	9	19	23	13	3	6	-	2	4	8	4
Undal	1	-	5	3	5	2	2	-	1	-	-	3
Lyngdal	1	-	-	-	-	-	2	2	1	-	1	1
Vanse:												
Farsund By	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Bygder	1	1	-	-	2	1	-	1	-	2	1	2
Flekkefjord:												
Flekkefjord By	1	4	6	8	1	2	-	-	-	-	1	-
Bygder	1	2	7	10	8	2	4	2	1	2	3	-
XI. Sogndal:												
Sogndal By	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Bygder	-	1	4	3	2	1	-	-	-	3	3	-
Ekersund:												
Ekersund By	2	4	7	8	2	-	-	1	2	3	6	3
Bygder	-	-	3	3	4	1	3	-	-	-	2	3
Sandnæs:												
Sandnæs By	-	2	-	1	3	-	-	1	2	-	3	-
Bygder	3	2	2	14	4	6	-	3	6	5	6	4
Stavanger:												
Stavanger By	6	18	19	17	25	7	8	6	10	23	17	11
Bygder	3	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3
Finnø	-	2	1	1	-	1	1	-	-	-	1	-
Sand	3	1	1	2	4	-	6	-	1	2	16	7
Karmøen:												
Skudsnæshavn By ..	-	-	1	4	1	-	-	-	-	-	2	1
Kopervik	-	1	-	-	3	1	-	-	-	-	2	-
Bygder	12	12	23	20	10	-	3	2	1	8	8	10
Haugesund:												
Haugesund By	5	3	5	4	4	3	-	2	-	4	6	6
Bygder	2	2	-	-	3	1	2	2	-	1	2	2
XII. Sveens Herred	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	3	1
Indre Søndhordland ...	1	4	1	1	4	1	-	-	-	-	-	-
Ytre	-	-	-	-	-	-	-	3	2	2	-	-
Tysnæs	7	7	6	4	10	4	-	-	-	2	3	4
Indre Hardanger	-	2	2	-	5	1	1	2	-	1	-	1
Ytre	8	6	2	2	6	-	2	-	2	5	3	7
Voss	14	5	7	8	11	7	4	-	3	17	8	10
Søndre Midthordland ..	4	4	8	4	7	1	1	-	3	7	5	11
Nordre	1	1	2	2	2	1	-	1	2	2	4	2
Osterøen	20	5	9	6	2	5	6	1	2	5	12	5
Alversund	5	2	1	5	3	-	1	2	-	1	4	4
Lindaas	2	3	1	3	4	1	1	1	1	1	-	1
XIII. Bergens By	99	33	38	27	36	22	11	16	23	36	33	48
XIV. Lærdal	14	5	5	6	6	4	2	-	-	2	2	6
Lyster	2	3	6	3	2	-	1	-	1	2	1	1

n. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XLIX (Forts.).		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.												
	Indre Sogn	2	11	3	4	1	4	-	-	1	2	3	2
	Midtre —	4	1	1	-	6	-	-	-	2	1	-	2
	Ytre —	4	3	5	2	2	-	-	2	2	2	2	3
	Ytre Søndfjord	-	-	1	2	-	-	1	-	-	1	1	-
	Indre —	2	3	-	-	-	-	3	1	1	3	2	1
	Kinn:												
	Flørø By	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	4	2	-	5	-	1	4	-	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord	3	1	-	-	-	1	-	-	-	4	-	3
	Nordfjordeidet	2	1	1	3	-	1	-	1	-	-	-	-
	Gloppen	5	6	-	5	-	1	-	1	3	5	11	5
	Indviken	7	12	3	5	6	3	3	1	4	4	4	12
XV.	Vestre Søndmøre	7	10	2	3	9	3	-	2	1	5	3	4
	Indre —	6	4	2	5	5	4	3	-	-	5	6	2
	Østre —	3	2	2	3	5	-	3	-	-	1	2	3
	Ørskog	3	2	3	6	3	6	4	1	1	6	19	12
	Nordre Søndmøre:												
	Aalesund By	20	9	9	17	9	3	8	4	2	7	12	24
	Bygder	4	13	10	3	9	2	7	-	6	7	3	14
	Ytre Romsdal:												
	Molde By	2	1	2	4	-	-	-	-	1	2	9	9
	Bygder	6	5	5	8	6	4	4	3	-	5	16	17
	Indre Romsdal	6	3	6	1	4	1	1	2	1	-	3	3
	Søndre Nordmøre:												
	Christiansund By	26	16	41	29	30	3	2	-	1	-	7	4
	Bygder	11	3	7	9	14	4	5	-	2	3	3	3
	Sundal	2	1	6	17	8	4	5	1	1	7	10	7
	Surendal	7	9	15	16	20	4	1	-	2	1	4	3
	Nordre Nordmøre	3	5	5	4	3	-	1	1	2	2	4	5
XVI.	Trondhjem By	25	21	26	13	31	6	7	3	4	5	35	35
	Strinden	1	6	4	1	7	1	1	1	1	2	9	7
	Selbu	1	-	2	2	1	-	1	-	-	-	-	1
	Røros	8	5	11	11	15	4	3	7	4	5	5	7
	Guldal	7	3	9	10	8	5	2	1	5	3	8	11
	Opdal	-	-	-	-	-	1	-	2	-	1	4	4
	Orkedal	-	4	7	11	4	6	5	-	2	1	2	6
	Hiteren	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3	2	6
	Hevne	1	3	5	3	3	1	3	3	1	1	1	2
	Ytre Fosen	1	-	2	4	4	-	1	-	2	3	1	2
	Indre —	-	1	4	-	8	2	1	-	-	-	-	1
	Nordre —	1	2	-	-	1	-	-	2	-	-	1	8
XVII.	Nedre Stjørdalen	3	5	7	5	7	2	2	2	3	3	5	4
	Frosten	4	6	5	7	6	1	-	1	-	1	8	11
	Levanger:												
	Levanger By	3	1	4	4	2	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	34	18	26	18	11	7	3	-	1	3	9	23
	Inderøen	5	3	14	7	8	2	2	-	2	4	5	14
	Stenkjær:												
	Stenkjær By	-	1	2	-	1	-	-	-	2	1	3	3
	Bygder	3	7	20	8	6	2	-	1	4	6	5	12
	Grong	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Namsos:												
	Namsos By	11	6	1	-	1	-	-	-	-	1	8	11
	Bygder	3	2	4	4	1	-	-	1	1	1	-	13

Dødsfald blandt norske Undersaatter i fremmede Lande, anmeldte af de norsk-svenske Konsuler og indregistrerede i 1890*).

Ifølge kongelig Forordning angaaende Konsulatvæsenet af 4de November 1886 § 57, 2 og almindelig Instruktion for Konsulernes Embedsførelse, udfærdiget den 1ste Juli 1887, § 57 in fine er der i 1890 indkommet til Indre-Departementet Anmeldelse om 391 Dødsfald. Af disse indtraf 9 i 18**, 1 i 1880, 3 i 1887, 7 i 1888, 114 i 1889 og 257 i 1890. Af det hele Antal var 5 Kvinder, 1 Gut og 385 Mænd; af disse vare 358 Sømænd, 19 tilhørte andre Stænder; for 8 Mænd mangler Opgave om Stand.

Om Dødsfald blandt Sømænd meddeles følgende nærmere Oplysninger:

19 forekom hos Skibsførere, 21 hos Styrmand, 4 hos Fyrbødere og Maskinister, 1 hos en Stewart, 313 hos «Sømænd» uden nærmere Betegnelse. Af 75 vare 18 gifte, 1 Enkemand og 56 ugifte.

Skibenes Nationalitet er kun opgivet for 25: 19 norske, 1 svensk, 3 britiske og 2 amerikanske.

Af Dødsfaldene indtraf 6 i 18**, 3 i 1887, 7 i 1888, 108 i 1889 og 234 i 1890. For 20 (6 i 18**, 3 i 1889 og 11 i 1890) mangler Opgave om Maaned, de øvrige (338) Fordeling paa Dødsårsager, Maaneder og Aar vil sees af Tabel I.

Opgaverne for de sidste Maaneder af 1890 ere naturligvis endnu ufuldstændige.

Dødsstedet. 197 døde paa Søen og 150 i Land eller i Havn (51 i Europa, 13 i Asia, 7 i Afrika, 72 i Amerika og 7 i Australien). For 6 ere Opgaverne om Stedet ikke tilstrækkelige til at udfinde Dødsstedet, for 5 mangler saadan Opgave.

Af Dødsfaldene i Europa indtraf 19 i England (hvoraf i London, Cardiff og Liverpool 3 i hver By, i Greenwich 2), i Irland 2, i Antwerpen 4, i Hamburg 4. I Calcutta indtraf 3, paa Java 6 Dødsfald, hvoraf 4 i Surabaya. I Amerika indtraf 21 i Nordamerika (hvoraf 15 i de forenede Stater), 1 i Mexiko, 5 i Vestindien og 45 i Sydamerika (fra Brasilien opgives 17 Dødsfald, hvoraf 7

*) Original-Anmeldelserne blive ekstraherede i Konsulatkontoret paa et af det Statistiske Centralbureau udfærdiget Schema; hver enkelt Anmeldelse bliver derefter i dette Bureau afskrevet paa en Seddel. Opgaverne suppleres ved Hjælp af de fra Presterne meddelte Anmeldelser om Dødsfald. Sedlerne, der betydelig lette Bearbejdelsen, ere velvilligen udlånte Medicinalafdelingen.

Norske Sømænd,
Fordeling af Dødsårsager
Causes de décès parmi les marins

Causæ mortis. (Causes de décès).	Aar. (L'année de)	Antal for det hele Aar. (Total).	Af disse indtraf			
			Januar.	Februar.	Marts.	April.
Apoplexia	1889	1	1	-	-	-
	1890	4	-	-	1	-
Bronchitis	1890	1	-	-	-	-
Cholera asiatica	1889	3	1	-	-	-
Commotio cerebri	1890	1	-	-	-	-
Commotio, contusio vel fractura	1889	1	-	-	-	-
	1890	3	-	-	1	-
Debilitas generalis	1889	1	-	-	-	-
Diarrhoea	1890	2	-	-	-	-
	1888	2	-	-	-	-
Dysenteria	1889	1	-	-	-	-
	1890	4	-	-	-	-
Enterorrhagia	1890	1	-	-	-	-
Epilepsia	1887	1	-	-	-	-
Febris	1889	1	-	-	-	1
	1890	7	-	-	1	1
— flava	1889	7	1	-	-	-
— gastrica	1890	6	1	-	1	1
— remittens, Malaria	1890	1	-	-	-	-
— typhoïdea	1890	3	-	1	-	1
— typhosa exanthematica	1889	2	-	-	-	-
	1890	11	1	-	1	2
Fractura	1889	2	-	-	-	-
1890	4	-	-	-	-	
Gastritis	1890	2	-	-	1	-
Haemorrhagia	1890	1	1	-	-	-
Haemorrhagia	1890	2	-	-	-	1
Homicidium	1890	1	-	1	-	-
Hydrops	1889	2	-	-	-	-
Influenza	1890	3	1	-	1	-
Insolatio	1889	1	-	-	-	-
	1890	1	-	-	-	-
Meningitis	1889	1	-	-	-	-
	1890	1	-	-	1	-
Morbus canalis intestinalis	1890	4	1	-	1	-
	1889	3	-	-	-	-
— cordis	1890	2	-	1	-	-
— pedis	1889	1	-	-	-	-
— renum et hepatis	1890	1	-	-	-	1
Mors accidentalis	1888	1	-	-	-	-
	1889	6	-	-	1	-
1890	7	3	1	-	2	

døde udenfor Norge.

paa Maaneder og Aar.

Norvégiens à l'étranger par mois.

i Maanederne (par mois).								Uopgivet Tid. (Mois non indiqué)	Dødsarsag.	
Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.			
-	-	1	-	1	1	-	-	-	} Slagtilfælde.	
-	-	-	-	1	-	-	-	-		}- Bronchit.
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	}- Kolera.
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	}- Hjernerystelse.
-	1	1	-	-	-	-	1	-	} Fald i Rummet.	
-	1	-	-	-	1	-	-	-		}- Almindelig Svækkelse.
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	}- Diarrhoe.
-	-	-	-	-	1	1	-	-	} Blodgang.	
1	-	1	1	1	-	1	-	-		}- Tarmblødning.
-	-	-	-	1	*	-	-	-	-	}- Fang
-	-	1	1	-	1	2	-	-	} «Feber».	
2	3	-	-	-	-	-	1	-		}- Gulfeber.
2	-	-	1	-	-	-	-	-	}- Gastrisk Feber.	
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	}- Klimatfeber, Koldfeber.
1	-	2	-	2	1	1	2	-	} Typhoidfeber, «Nervefeber».	
2	-	-	1	1	-	1	1	-		}- «Typhus».
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	}- Benbrud.
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	}- Mavekatarrh.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	}- «Blodstyrtning».
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	}- Drab
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	}- Vatersot.
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	}- Influenza.
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	}- Solstik.
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	}- «Værk i Hovedet», Hjernebe-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	}- tændelse.
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	}- «Mavesygdom, Mavekrampe».
-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	}- Hjertesygdom.
1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	}- «Fodskade».
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	}- Nyre- og Leversygdom.
1	-	-	-	-	2	2	-	-	-	}- Ulykkestilfælde.
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	}-

Norske Sømænd,
Fordeling af Dødsårsager
Causes de décès parmi les marins

Tabel I. (Forts.). Causæ mortis. (Causes de décès).	Aar. (L'année de)	Antal for det hele Aar. (Total).	Af disse indtraf			
			Januar.	Februar.	Marts.	April.
Peritoneitis	1890	5	-	-	-	1
Pleuritis, empyema	1890	4	-	-	1	2
Pneumonia	1889	1	-	-	-	-
	1890	4	-	-	2	1
Pyæmia	1890	1	-	-	-	1
Ruptura intestinorum	1889	1	-	-	-	-
	18**	1	-	-	-	-
Submersio	1887	1	-	-	-	1
	1888	3	-	-	2	1
	1889	42	2	4	1	2
	1890	86	10	8	8	8
— vel contusio etc.	1889	3	-	-	-	-
	1890	6	-	-	-	1
Suicidium	1889	2	-	-	-	1
	1890	1	1	-	-	-
Tuberculosis pulmonum	1889	5	-	1	-	-
	1890	13	-	3	1	4
	1888	1	-	-	-	-
— — (?)	1889	2	-	-	-	-
	1890	3	1	-	-	-
Morbus non determinatus	1889	13	-	1	-	1
	1890	13	6	2	-	2
	18**	5	-	-	-	-
Causa mortis ignota	1887	1	-	-	-	1
	1889	6	-	-	-	-
	1890	25	2	1	3	1
Summa	18**	6	-	-	-	-
—	1887	3	-	-	-	1
—	1888	7	-	-	2	1
—	1889	108	5	6	2	4
—	1890	234	28	18	24	30
Summa totalis		358	33	24	28	36

i Rio de Janeiro og 5 i Santos, fra Argentina 18, hvoraf 11 i Buenos Ayres og 5 i Rosario, fra Montevideo 4).

Oplysninger om Dødsårsagerne i Forbindelse med Opgave over de Dødes Alder ere sammenstillede i Tabel II—IV.

Det maa dog bemærkes, at Opgaverne om Dødsårsagen tildels ere usikre, navnlig for dem, som ere døde af Sygdom paa Søen. For 37 meddeles ingen

døde udenfor Norge.

paa Maaneder og Aar.

Norvégiens à l'étranger par mois.

i Maanederne (par mois).								Uopgivet Tid. (Mois non indiqué)	Dødsårsag.
Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.		
2	-	-	1	-	1	-	-	-	«Mavebetændelse», Peritonit. Brystbetændelse, Empyem.
1	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	-	-	1	-	-	-	-	} Lungebetændelse.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	} Blodforgiftning. Bristning af Indvoldene.
-	-	-	-	-	-	-	-	1	
-	-	-	-	-	1	-	-	-	} Drukning.
2	2	1	2	5	5	9	6	1	
8	7	6	5	8	6	8	-	4	} Fald fra Riggen.
-	2	-	-	-	-	-	1	-	
1	2	-	1	-	-	1	-	-	} Selvmord.
1	-	-	-	1	-	-	-	-	
2	1	-	-	-	-	1	-	-	} Tæring.
1	1	-	2	1	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	1	-	} «Brystsygdom», Lungesygdom.
-	-	-	-	-	-	2	-	-	
1	-	1	-	-	-	-	-	-	} Sygdom.
-	-	2	1	3	-	-	4	1	
1	1	-	-	-	1	-	-	-	} Ubekjendt.
-	-	-	-	-	-	-	-	5	
-	-	-	1	1	-	1	2	1	
3	2	3	1	-	1	2	-	6	
-	-	-	-	-	-	-	-	6	Tilsammen.
-	-	-	1	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	1	-	1	2	-	
9	8	3	8	11	8	20	21	3	
25	17	17	16	18	14	16	-	11	
34	25	20	25	30	23	37	23	20	Tilsammen, alle Aar.

Oplysning om Dødsårsagen. 1 døde i 1880, for 5, hvoraf 1 druknede, er ingen Oplysning meddelt om Dødsaar eller Alder.

Af 321 omkom 133*) ved Drukning (100 under Fart og 33 i Havn), 9 ved Fald fra Riggen, 2 ved at rammes af en Braadsjø, 5 ved Fald ned i

*) 12 af disse havde faret med 8 savnede Skibe.

Tabel II. Norske Sømænd, døde udenfor Norge i 1887 og 1888. Dødsårsag og Alder.
 Causes de décès parmi les marins Norvégiens à l'étranger par âge.

Causæ mortis. (Causes de décès).	1887.			1888.				Dødsårsag.
	Til- sammen. (Total).	20—30 Aar.	30—40 Aar.	Til- sammen. (Total).	20—30 Aar.	30—40 Aar.	Uopgivet Alder. (Age inconnu).	
		Fødselsaar (nés dans l'année de)			Fødselsaar (nés dans l'année de)			
		1867—1860.	1856.		1868—1859.	1856.		
Dysenteria				2	2			Blodgang.
Epilepsia	1	1						Fang.
Mors accidentalis				1	1			Rammet af en Braadsjø.
Submersio	1	1		3	2	1		Drukning.
Tuberculosis pulmonum?				1			1	«Brystsygdom».
Causa mortis ignota	1		1					Ubekjendt.
Summa	3	2	1	7	5	1	1	Tilsammen.

Tabel III. Norske Sømænd, døde udenfor Norge i 1889. Dødsårsag og Alder.

Causes de décès parmi les marins Norvégiens à l'étranger par âge.

Causæ mortis. (Causes de décès).	Til- sammen. (Total).	15—20	20—30	30—40	40—50	50—60	Uopgivet, Alder. (Age inconnu).	Dødsårsag.
		Aar.	Aar.	Aar.	Aar.	Aar.		
		Fødselsaar. (nés dans l'année de)						
		1874—1870.	1869—1860.	1859—1850.	1849—1840.	1839—1830.		
Apoplexia	1	-	-	1	-	-	-	Slagtilfælde.
Cholera asiatica	3	-	-	2	1	-	-	Kolera.
Commotio, contusio vel fractura	1	-	-	-	-	-	1	Fald i Rummet.
Debilitas generalis	1	-	-	-	-	1	-	Almindelig Svækkelse.
Dysenteria	1	-	-	-	-	-	1	Blodgang.
Febris	1	-	1	-	-	-	-	«Feber».
— flava	7	1	2	1	-	-	3	Gulfeber.
— typhoidea	2	-	-	1	-	-	1	Typhoidfeber, Nervefeber.
— typhosa exanthematica	2	-	1	-	1	-	-	Typhus.
Hydrops	2	-	-	-	-	2	-	Vatersot.
Insolatio	1	-	-	1	-	-	-	Solstik.
Meningitis	1	-	-	-	-	-	1	Hjernebetændelse.
Morbus cordis	3	-	-	-	2	1	-	Hjertesygdom.
— pedis	1	-	-	-	-	1	-	«Fodskade».
Mors accidentalis	6	-	6	-	-	-	-	Ulykkestilfælde.
Pneumonia	1	-	-	-	-	1	-	«Lungeinflammation».
Ruptura intestinorum	1	-	-	1	-	-	-	Bristning af Indvoldene.
Submersio	42	6	17	6	2	2	9	Drukning.
— vel contusio	3	1	1	-	-	-	1	Fald fra Riggen.
Suicidium	2	-	1	1	-	-	-	Selv mord.
Tuberculosis pulmonum	5	1	1	2	1	-	-	Tæring.
— — ?	2	-	1	-	-	-	1	Lunge-, Brystsygdom.
Morbus non determinatus	13	-	3	1	1	1	7	«Sygdom».
Causa mortis ignota	6	-	2	-	3	-	1	Ubekjendt.
Summa	108	9	36	17	11	9	26	Tilsammen.

Tabel IV. Norske Sømænd, døde udenfor
(Causes de décès parmi les marins)

Causæ mortis. (Causes de décès).	Tilsammen. (Total).	15—20 Aar.	20—30 Aar.	30—40 Aar.
		Fødsels- (nés dans)		
		1875—1871.	1870—1861.	1860—1851.
Apoplexia	4	-	1	1
Bronchitis	1	-	-	1
Commotio cerebri	1	-	-	1
— , contusio vel fractura	3	1	-	1
Diarrhoea	2	-	-	1
Dysenteria	4	-	2	1
Enterorrhagia	1	-	-	1
Febris	7	1	4	1
— flava	6	-	1	2
— gastrica	1	-	-	-
— remittens, Malaria	3	-	-	-
— typhoidea	11	2	6	1
— typhosa exanthematica	4	-	1	1
Fractura	2	1) ¹⁾ 1	-	-
Gastritis	1	-	-	-
Haemorrhagia	2	2) ²⁾ 1	-	-
Homicidium	1	-	1	-
Influenza	3	-	-	-
Insolatio	1	1	-	-
Meningitis ?	1	-	-	1
Morbus canalis intestinalis	4	-	1	-
— cordis	2	-	-	1
— renum et hepatis	1	-	-	-
Mors accidentalis	7	-	3	1
Peritonitis	5	-	1	1
Pleuritis et empyema	4	-	3) ³⁾ 3	-
Pneumonia	4	1	1	-
Pyæmia	1	-	-	-
Submersio	86	19	25	12
— vel contusio	6	2	2	-
Suicidium	1	-	1	-
Tuberculosis pulmonum	13	5	5	-
— — ?	3	-	1	1
Morbus non determinatus	13	1	5	2
Causa mortis ignota	25	4	3	3
Summa	234	39	67	34

1) Cranii. 2) Pulmonum. 3) En tillige akut Bronchit. 4) Ribbensbrud og

Norge i 1890. Dødsarsag og Alder.

Norvégiens à l' étranger par âge.

40—50 Aar.	50—60 Aar.	60—70 Aar.	Uopgivet Alder. (Age inconnu).	Dødsarsag.
aar. l'années de)				
1850—1841.	1840—1831.	1830—1821.		
-	2	-	-	Slagtilfælde.
-	-	-	-	Bronchit.
-	-	-	-	Hjernerystelse.
1	-	-	-	Fald i Rummet.
-	-	-	1	Diarrhoe.
-	1	-	-	Blodgang.
-	-	-	-	Tarmblødning.
-	1	-	✓	«Feber».
-	1	-	2	Gulfeber.
-	1	-	-	Gastrisk Feber.
-	1	-	2	Klimatfeber, Malaria, Koldfeber.
-	-	-	2	Typhoidfeber, «Nervefeber».
1	-	-	1	«Typhus».
-	⁴⁾ 1	-	-	Benbrud.
-	1	-	-	Mavekatarrh.
1	-	-	-	«Blodstyrning».
-	-	-	-	Drab.
1	1	-	1	Influenza.
-	-	-	-	Solstik.
-	-	-	-	«Værk i Hovedet».
1	2	-	-	«Mavesygdom, Mavekrampe».
1	-	-	-	Hjertesygdom.
-	1	-	-	Nyre- og Leversygdom.
1	-	1	1	Ulykkestilfælde.
1	2	-	-	Mavebetændelse, Peritonit.
-	-	-	1	Brystbetændelse, Empyem.
2	-	-	-	Lungebetændelse.
-	-	-	1	Blodforgiftning.
8	2	-	20	Drukning.
-	-	-	2	Fald fra Riggén.
-	-	-	-	Selv mord.
1	1	-	1	Svindesot, Tæring.
1	-	-	-	«Brystsygdom», Lungesygdom.
1	2	-	2	«Sygdom».
6	-	-	9	Uopgivet.
27	20	1	46	

Lungebeskadigelse ved Fald i Rummet.

Tabel V. Norske Sømænd, døde udenfor
 Lieu de naissance et domi-

	Fødested. Lieu de naissance.				Bosted.														
	Tilsammen. (Total).	Byer. (Villes).	Bygder. (Communes rurales)	By eller Bygd.	Christiania.		Akershus Amt.		Smaalenenes Amt.		Buskeruds Amt.		Jarlsberg og Laurviks Amt.		Bratsbergs Amt.		Nedenæs Amt.		
					By.	Bygd.	By.	Bygd.	By.	Bygd.	By.	Bygd.	By.	Bygd.	By.	Bygd.	By.	Bygd.	By.
Christiania	17	17	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akershus Amt.	5	1	4	-	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Smaalenenes —	22	13	9	-	-	-	-	16	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Buskeruds —	10	7	3	-	-	-	-	-	-	7	2	-	1	-	-	-	-	-	-
Jarlsberg og Laurviks Amt	61	29	31	1	-	-	-	-	-	-	-	28	29	1	-	-	-	-	-
Hedemarkens Amt	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Bratsbergs —	20	11	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	6	-	1	-
Nedenæs —	48	24	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	21
Lister og Mandals Amt	33	20	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stavanger —	40	27	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Søndre Bergenhus Amt	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bergen	28	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordre Bergenhus Amt	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Romsdals Amt	12	10	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trondhjem	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordre Trondhjems Amt	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordlands —	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tromsø —	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Finmarkens —	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
«Norge»	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sverige	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Finland	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Uopgivet	29	-	-	29	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	358	198	125	35	16	1	4	16	6	7	2	28	30	1	13	6	30	21	-

Tabel VI. Norske Sømænd, døde udenfor Norge, fordelte efter Bosted og Aar.
Domicile des marines décédés.

Bopæl. Domicile.	Alle Aar.	1890.			1889.			1888.			1887.			1880 og 18**		
		Tilsammen. Total.	Deraf		Tilsammen. Total.	Deraf		Tilsammen. Total.	Deraf		Tilsammen. Total.	Deraf		Tilsammen. Total.	Deraf	
			Byer. Villes.	Bygder Communes rurales.		Byer. Villes.	Bygder. Communes rurales.		Byer. Villes.	Bygder. Communes rurales.		Byer. Villes.	Bygder. Communes rurales.		Byer. Villes.	Bygder. Communes rurales.
Christiania	16	11	11	-	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akershus Amt	5	3	1	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Smaalenenes —	22	17	12	5	4	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Buskeruds —	9	5	4	1	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jarlsberg og Laurviks Amt	¹⁾ 59	¹⁾ 49	22	26	9	5	4	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Bratsbergs Amt	19	13	8	5	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nedenæs —	51	35	19	16	15	10	5	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Lister og Mandals Amt	32	20	13	7	9	3	6	2	2	-	-	1	-	1	1	-
Stavanger Amt	40	25	14	11	12	12	-	-	-	-	1	-	-	2	2	-
Søndre Bergenhus Amt	6	3	-	3	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bergen	29	20	20	-	9	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordre Bergenhus Amt	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Romsdals Amt	12	6	6	-	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trondhjem	7	3	3	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordlands Amt	2	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tromsø —	5	1	1	-	2	1	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-
Finmarkens —	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen i Norge	³⁾ 318	²⁾ 216	136	79	91	65	25	4	3	1	2	2	-	5	5	-
England	2	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
St. Petersburg	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
New York	2	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Australien	4	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uopgivet	31	13	-	-	13	-	-	3	-	-	1	-	-	1	-	-
Tilsammen (Total)	³⁾ 358	234	141	79	108	68	25	7	3	1	3	2	-	6	5	-

¹⁾ Deraf 1 i eller ved Tønsberg. ²⁾ For 34 mangler Opgave, om de vare bosatte i By eller Bygd. ³⁾ Deraf 1 i Norge uden nærmere Opgave.

Rummet (hvoraf 1 ved Ribbensbrud og Lungebeskadigelse) 1 ved at knuse Hovedet, 1 af Hjernerystelse, 1 ved at rammes af Storseilets Kringle, 1 under Fartøiets Brand i Baltimore, 1 ved Kjedeexplosion paa Søen, 9 ved Ulykkestilfælde uden nærmere Opgave, 3 ved Selvmord, hvoraf et paa Søen, et i Liverpool og et i Buenos Ayres; 1 Sømand fra Tromsø blev dræbt i Valencia. 167 omkom altsaa paa voldsom Maade, og 154 døde af Sygdom.

Gulfeber. 13 Dødsfald (7 i 1889 og 6 i 1890), hvoraf et af en Skibsfører. 1 indtraf i Kingston paa Jamaica, 1 i Para, 1 i Pernambuco, 5 i Rio de Janeiro og 5 i Santos. Af 12 Dødsfald indtraf 1 i Januar, 2 i Mai, 3 i Juni og 1 i December 1889, 1 i Januar, 1 i Marts, 1 i April og 2 i Mai 1890.

Af «**Klimatfeber**» og «**Malaria**» 3 Dødsfald i Februar, April og Oktober 1890, to paa Søen og et i Conceicao i Brasilien.

Af **Typhoidfeber** 13 Dødsfald, 2 i 1889 og 11 i 1890. Af disse indtraf 1 paa Søen, 1 i følgende Byer og Steder: Bilbao, Cadix, Malta, Calcutta, St. Helena, Victoria i Australien, New-York, Savannah, San Diego i Californien, Antonio paa Jamaica, Montevideo og Buenos Ayres.

Af «**Typhus**» 6 Dødsfald, 2 i 1889 og 4 i 1890. Dødsfaldene indtraf i følgende Byer: Falmouth, Limerick, Buenos Ayres (2), Rosario (2).

Af «**gastrisk Feber**» 1 i 1890 i San Francisco.

Af «**Feber**» 1 i Rio de Janeiro i 1889 og 7 i 1890, hvoraf 3 paa Søen, de øvrige i Bristol, Havre, Rangoon og «Lago».*)

Af **asiatisk Cholera** 3 Dødsfald paa Java, hvoraf 1 i Surabaya og 1 i Bezochie (Besuki) i 1889, Januar (1) og August (2).

Af **Blodgang** 2 Dødsfald i 1888, 1 paa Søen og 1 i Surabaya paa Java, 1 i 1889 paa Søen, 4 i 1890, hvoraf 3 paa Søen og 1 i Rosario i Argentina. Af «**Enterorrhagia**» 1 sammesteds i 1890.

Af **Diarrhoe** 2 Dødsfald i 1890 paa Søen.

Af **Influenza** 3 Dødsfald i 1890 i New-York, Vera-Cruz og Ensenada i Argentina.

Af **Solstik** 2 Dødsfald, 1 i 1889 og 1 i 1890, begge i August Maaned paa Søen.

Af **Lungetuberkulose** 18 Dødsfald, 5 i 1889 og 13 i 1890. 8 indtraf paa Søen, de andre paa følgende Steder: Falmouth, Messina, Colombo paa Ceylon, Calcutta, Kapstaden, Melbourne i Australien (2), Quebec, Long Island ved New-York og Montevideo. De Afdødes Bopæl var: Byerne Drammen, Brevik, Kragerø, Kristianssand (eller Kristianssund), Stavanger (2), Bergen (5) og Herrederne Glemminge, Lier, Sem, Høvaag i Nedenæs Amt; 1 der var født i Horten, boede i Melbourne, og for 2 mangler Opgave om Bopæl.

Af **Lungeblødning** 1 Dødsfald, der indtraf i Königsberg.

Tabel V viser de Dødes Fordeling efter Fødested og Bosted og Tabel VI 317 Dødes Fordeling i Norge efter Bosted; endel af Opgaverne anføres at være noget tvivlsomme; desuden opgives for 1 i 1889 Norge som Bosted uden nærmere Angivelse, for 2 England, for 1 St. Petersburg, for 2 New-York og for 4 Australien. For 31 mangler Opgave om Bosted.

Foruden disse Opgaver over Sømand meddeles Oplysning om 33 i Udlandet døde norske Undersaatter, der ikke hørte til Sømandsstanden, eller hvis Stand

*) Indberettet fra Konsulatet i Havre.

ikke er opgiven. Af disse vare 5 Kvinder og 1 Gut, hvis Faders Stand ikke er opgiven, og 27 Mænd. 1 Mand døde i 1880, 6 Mænd i 1889, 23 (1 Gut, 18 Mænd og 4 Kvinder) i 1890, for 2 Mænd og 1 Kvinde er Dødsåret ikke opgivet. Af Mændene tilhørte 7 Handels-, 2 Haandværksstanden, 7 vare Arbeidere, 1 Stadsbud, 1 Veterinærelev; 1 Mand fra Bergen blev som Soldat i britisk Tjeneste dræbt 15de Oktober 1880 i Krig i Basutoland i Sydafrika. For 8 mangler Opgave om deres Stand. Af Kvinderne var 1 gift med en Skipper, 2 ugifte Tjenestepiger, for de 2 øvrige mangler nærmere Oplysning. Alder er opgiven for 23 (19 af Mandkkjøn, 4 af Kvindekjøn), nemlig: 2 Aar (en Gut), 18 Aar (M.), mellem 20 og 30 Aar 7 (5 M. 2 Kv.), mellem 30 og 40 Aar 6 (5 M. 1 Kv.), mellem 40 og 50 Aar 4 (M.), mellem 60 og 70 Aar 3 (2 M. 1 Kv.), 77 Aar 1 (M.).

Af Mændene vare 7 gifte, 8 ugifte, for de øvrige 12 mangler Oplysning. Dødsstedet er opgivet for 31, nemlig Europa for 19 (16 M. 3 Kv.), Sydafrika for 2 (M.), Nordamerika for 5 (4 M. 1 Kv.), Sydamerika for 2 (M.), Nyholland for 2 (M.); 1 Kvinde døde paa Søen. Af Dødsfaldene i Europa indtraf 4 i Havre, 2 i hver af følgende Byer: Rouen, Barcelona, Hamburg og Hull. For 24 opgives Dødsårsagen. 2 Arbeidere døde af Typhoidfeber (1 i San Francisco, 1 i Chile), 1 Skippers Hustru af «Feber» i Oktober 1890 paa Søen (paa samme Skib, hvor en Sømand døde af «Feber» i den følgende Maaned), 1 Gut af Kighoste i Havre, 2 (1 M. 1 Kv.) af Lungebetændelse, 1 (Kv.) af Influenza i Gibraltar, 1 af Vatersot, 1 af Hjertesygdom, 1 af Slagtilfælde, 3 af Tæring (hvoraf 1 var født i Tønsberg og 1 paa Vallø), 4 af uopgiven Sygdom, 2 ved Drukning, 1 blev i Januar 1890 overkjørt af et Lokomotiv i Oakland i Californien, 1 ved Ulykkestilfælde i Argentina, 2 i 1890 ved Selvmord (1 ugift, 39 Aar gammel Handelsmand i Rouen og 1 ugift, 25-aarig Tjenestepige i Hamburg), 1 blev dræbt i Krig (se ovenfor). Fødested er opgivet for 26, i Byer 15: Christiania (4), Tønsberg, Sandefjord, Flekkefjord, Ekersund, Stavanger (2), Bergen (2), Molde, Trondhjem og Havre (1 Gut) og i Landdistrikter 11: Smaalenenes Amt, Buskeruds, Jarlsberg og Laurviks, Hedemarkens (2), Bratsbergs, Nedenæs, Stavanger, søndre Bergenhus, nordre Bergenhus og Romsdals Amt.

Register over Tabellerne.

Tabel.

Side.

Tabel.	Side.
I. Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale	V
II. Dødeligheden i Riget, dets Byer og Bygder	X
III. Dødeligheden i Byerne	XI
IV. Døde i Forhold til 1000 levende Fødte	XIII
V. Samtlige af Lægerne anmeldte epidemiske Sygdomme, fordelte paa Stifter og Amter	XIV
VI. De af Lægerne behandlede Tilfælde af epidemiske Sygdomme efter Maaned, Kjøen og Alder	XVIII
VII. De i Byerne anmeldte epidemiske Sygdomme efter Maaned	XX
VIII. Epidemiske Sygdomme i Byerne	XXI
IX. Antal Angrebne af 1000 Indvaanere af Typhoidfeber, Skarlagensfeber, Diphtherit og Lungebetændelse	XXIII
X. Oversigt over Typhoidfeberens hyppigste Forekomst amtsvis i de forskellige Lægedistrikter	XXIV
XI. Dødsfald paa Barselseng	XXV
XII. Dødsårsager for Barselkvinder. Døde efter obstetriciske Operationer	XXVI
XIII. Paa Barselseng uforløst døde Kvinder	XXVIII
XIV. Oversigt over Skarlagensfeberens hyppigste Forekomst amtsvis i de forskellige Lægedistrikter	XXX
XV. Oversigt over Diphtheritens hyppigste Forekomst amtsvis i de forskellige Lægedistrikter	XXXII
XVI. Oversigt over Lungebetændelsens hyppigste Forekomst amtsvis i de forskellige Lægedistrikter	XXXIV
XVII. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af Syphilis og Gonorrhoe (Urethrit)	XXXV
XVIII. Indkomne Tilfælde af Gonorrhoe (Urethrit) paa Sygehusene	XXXVI
XIX. Til- og Afgang af Spedalske i 1889 i Pleiestiftelserne og Lungegaardshospitalet	XXXVIII
XX. Opgave over samtlige Spedalske i Riget og deres Bevægelse i og udenfor Indretningerne i Aarene 1856—1885	XXXIX
XXI. Behandlede kroniske Sygdomme	XL
XXII. Procentforhold af Dødsfald af Lungetuberkulose til samtlige opgivne Dødsårsager og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme for Byer og Bygder	XLI
XXIII. Dødeligheden af Lungetuberkulose i de forskellige Stifter og Amter for Aarene 1887—1889	XLII
XXIV. Lister over Dødsfald af Kræft	XLIV
XXV. Antallet af Sindssyge, forpleiede for Amtskommunernes Regning, fordelt paa Lægedistrikterne	XLVIII

Tabel.	Side.
XXVI. Antallet af Sindssyge, forpleiede for Amtskommunernes Regning, og Amtskommunernes omtrentlige Udgifter til deres Forpleining og til Medicinalvæsenet i det Hele.....	L
XXVII. a. Chirurgiske Operationer.....	LII
XXVII. b. De af Lægerne opgivne Amputationer med Indikationer og Udfald.....	LVIII
XXVII. c. Exartikulationer.....	LIX
XXVIII. Behandlede Tilfælde og kjendte Dødsfald af Brok, Benbrud og Luxationer.....	LIX
XXIX. Af Lægerne udførte obstetriciske Operationer.....	LX
XXX. Obstetriciske Operationers Udfald for Mødre og Børn.....	LX
XXXI. Tvillingfødsler med kunstig Forløsning.....	LXI
XXXII. Udfald af de obstetriciske Operationer efter de forskellige Indikationer.....	LXII
XXXIII. Fødte og Døde.....	LXV
XXXIV. Antal af Fødte og Døde i Byer og Bygder.....	LXVI
XXXV. Procentforholdene mellem de af Lægerne opgivne ved kjendte Sygdomme foraarsagede Dødsfald og de ialt indtrufne Dødsfald inden Amter (Byer og Bygder) samt i de enkelte Lægedistrikter	LXVIII
XXXVI. De hyppigste Dødsarsager.....	LXX
XXXVII. Vaccinerede.....	LXXI
XXXVIII. Oversigt over de udførte retsmedicinske Forretninger.....	LXXII
XXXIX. Sygestatistik fra Strafanstalterne.....	LXXIV
XL. Apotheke og deres Personale.....	LXXIX
XLI. Syphilis paa Sygehusene.....	LXXXII
XLII. Tabel over Tilfælde af Sindssygdom, behandlede paa Sygehus..	LXXXIV
XLIII. Antallet af de paa Sygehusene behandlede Syge.....	LXXXVI
XLIV. Paa Sygehuse til Behandling indkomne Sygdomstilfælde.....	XC
XLV. Kjendte Dødsarsager i Riget og Amterne.....	XCIV
XLVI. Kjendte Dødsarsager i Riget efter Kjøen og Alder.....	CII
XLVII. Kjendte Dødsarsager i Byerne.....	CX
XLVIII. Kjendte Dødsarsager i Byerne efter Kjøen og Alder.....	CXVIII
XLIX. De af Lægerne behandlede Tilfælde af enkelte epidemiske Sygdomme, fordelte paa Lægedistrikter (Byer og Bygder) og Maaneder	CXXIV

Bilag:

Dødsfald blandt de norske Undersaatter i fremmede Lande, indregistrerede i 1890.....	CLXIII
--	--------

Liste des tableaux.

Tableau.	Page.
I. Section médicale, superficie, population, nombre des médecins, des dentistes, des sages-femmes, des aides-vaccinateurs, des pharmacies	V
II. La mortalité dans le royaume, les communes rurales et les villes, par diocèses et par préfectures	X
III. La mortalité dans les villes	XI
IV. Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants	XIII
V. Les maladies épidémiques dans les diocèses et dans les préfectures	XIV
VI. Le nombre des cas maladies épidémiques traités par mois, par sexe et par âge	XVIII
VII. Les maladies épidémiques dans les villes par mois	XX
VIII. Les maladies épidémiques dans les villes par préfectures	XXI
IX. Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphtérie et de la pneumonie par 1000 habitants	XXIII
X. La fièvre typhoïde dans quelques districts civils	XXIV
XI. Décès pendant les couches dans les diocèses et dans les préfectures	XXV
XII. Causes de décès pendant les couches; décès après des opérations obstétricales	XXVI
XIII. Causes de décès pour femmes mortes pendant les couches sans être délivrées	XXVIII
XIV. La scarlatine dans quelques districts civils	XXX
XV. La diphtérie dans quelques districts civils	XXXII
XVI. La pneumonie dans quelques districts civils	XXXIV
XVII. Cas de syphilis et de gonorrhée traités en dehors de hôpitaux ..	XXXV
XVIII. Cas nouveaux de gonorrhée dans les hôpitaux	XXXVI
XIX. Tableau des lépreux dans les hospices en 1889	XXXVIII
XX. Tableaux des lépreux pendant les années de 1856—1885	XXXIX
XXI. Liste des cas traités des maladies chroniques	XL
XXII. Mortalité par la phthisie relativement aux toutes causes de décès et aux causes de décès non épidémiques dans les communes rurales et dans les villes	XLI
XXIII. Mortalité par la phthisie dans les diocèses et dans les préfectures pendant les années 1887—1889	XLII
XXIV. Décès causés par les maladies cancéreuses	XLIV
XXV. Nombre des aliénés entretenus aux frais des communes départementales par districts civils médicaux	XLVIII
XXVI. Nombre des aliénés entretenus aux frais des communes départementales. Déversements approximatifs des mêmes communes pour l'entretien de ces aliénés et pour l'administration médicale en général	L

Tableau.	Page.
XXVII. a. Opérations chirurgicales.....	LII
XXVII. b. Résultat des amputations d'après les indications ..	LVIII
XXVII. c. Résultat des exarticulations d'après les indications	LIX
XXVIII. Liste des cas traités des quelques maladies chirurgicales	LIX
XXIX. Opérations obstétricales faites par les médecins.....	LX
XXX. Résultat des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants	LX
XXXI. Jumeaux nés après des opérations obstétricales sur tous les deux	LXI
XXXII. Résultat des accouchements: a) par forceps, b) par version, c) par extraction, d) des accouchements prématurés artificiels, e) des accouchements forcés, f) par perforation, g) par embryotomie — d'après les indications différentes.....	LXII
XXXIII. Naissances et décès	LXV
XXXIV. Nombre des naissances et des décès dans les communes rurales et dans les villes	LXVI
XXXV. Décès totaux et décès causés par les maladies connues dans les préfectures et dans les districts médicaux.....	LXVIII
XXXVI. Causes des décès, classées par ordre de fréquence.....	LXX
XXXVII. Vaccination.....	LXXI
XXXVIII. Liste des actes médicaux forenses	LXXII
XXXIX. Statistique des maladies dans les établissements pénitentiaires pour les condamnés aux travaux forcés	LXXIV
XL. Des pharmacies et de leur personnel.....	LXXIX
XLI. La syphilis dans les hôpitaux	LXXXII
XLII. Mouvements des aliénés dans les hôpitaux	LXXXIV
XLIII. Mouvements des malades dans les hôpitaux	LXXXVI
XLIV. Maladies des entrants dans les hôpitaux	XC
XLV. Causes de décès par préfectures	XCIV
XLVI. Causes de décès par sexe et par âge	CII
XLVII. Causes de décès dans les villes	CX
XLVIII. Causes de décès dans les villes par sexe et par âge	CXVIII
XLIX. Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois	CXXIV
—————	
Appendice:	
Résumé des décès parmi les Norvégiens a l'étranger et enregistrés pendant l'année de 1890	CLXIII

B. Beretninger

for de enkelte civile Overøvrighedsdistrikter.

I. Christiania By

med et Fladeindhold af 1629,4 Hektarer, iberegnet Akershus Fæstning (30,6 Hektarer) havde den 31te December 1888 138 319 Indbyggere, hvilken Befolkning ved den af Magistraten foranstaltede Tælling den 31te December 1889 viste sig at være stegen til 143 347.

Sundhedstilstanden var ligesom Aaret forud mindre god; Mæslinger og Diphtherit optraadte fremdeles epidemisk, om end med nogen Tilbagegang i de Angrebnes Antal; Typhoidfeber, Kighoste og Kusma var adskillig hyppigere end i det foregaaende Aar, derimod forekom Skarlagensfeber og navnlig de akute gastriske Sygdomme sjældnere; mod Aarets Slutning begyndte en Epidemi af Influenza. Det samlede Antal epidemiske Sygdomme, der anmeldtes, var 31654 eller 225 for hver 1000 Indvaanere (Aarets Middelbefolkning lagt til Grund for Beregningen); i 1888 angrebes 233, i 1887 245 pr. 1000 af epidemiske Sygdomme. Det hele Antal anmeldte Dødsfald af disse Sygdomme var 1307 (Aaret forud 1312).

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde efter de af det statistiske Centralbureau udgivne «Tabeller over Folkemængdens Bevægelse» 3118, og Dødeligheden 22,1 pro mille af Byens hjemmehørende Middelbefolkning, beregnet efter de af Magistraten foranstaltede Tællinger ved hvert Aars Udgang (140 833).

Følgende Tabel viser Dødeligheden pro mille sammenlignet med Folkemængden ved Aarets Udgang i hvert af Aarene 1860--1889.

Aar.	Folkem. ¹⁾ 31te De- cember.	Dødelig- hed pro mille.	Aar.	Folkem. ¹⁾ 31te De- cember.	Dødelig- hed pro mille.	Aar.	Folkem. ¹⁾ 31te De- cember.	Dødelig- hed pro mille.
1860	53 435	23,64	1870	66 514	20,19	1880	119 407	20,11
1861	53 784	29,40	1871	68 698	17,96	1881	122 036	18,44
1862	54 384	25,32	1872	70 469	20,62	1882	122 424	20,39
1863	55 125	23,33	1873	72 725	21,53	1883	124 155	16,74
1864	56 253	19,80	1874	75 042	22,76	1884	128 300	18,90
1865	57 382	20,39	1875	76 866	22,86	1885	130 790	20,57
1866	59 445	24,25	1876	79 022	22,76	1886	134 036	20,30
1867	61 510	23,93	1877	81 801	19,50	1887	135 615	23,74
1868	63 504	24,25	1878	112 997	17,12	1888	138 319	22,17
1869	64 935	17,77	1879	116 801	17,49	1889	143 347	21,08

¹⁾ 1860—62, 1864 og 1886 efter Beregning, de øvrige Aar efter Tælling.

Til Sundhedskommissionen indkom Anmeldelser om 3022 Dødsfald; for 2996 af disse er angivet Dødsårsag og for 2958 Sygdom som Dødsårsag. Dødsfaldenes Fordeling paa de forskjellige Menigheder og Dødelighedsforholdet efter Folkemængden ved Aarets Udgang vil sees af følgende Tabel:

Dødeligheden i Byens 12 Menigheder.

Menigheder.	Hjemmehørende Folkemængde 31te Decbr. 1889.	Til Sundhedskommissionen anmeldte Dødsfald.	Dødelighedsforhold pro mille.
Vor Frelzers	11 245	210	18,67
Jakobs	10 122	225	22,22
Trefoldigheds	19 790	273	13,79
Johannes	12 918	254	19,66
Gamle Akers	11 185	215	19,22
Paulus	15 836	303	19,13
Grønlands	15 774	412	26,11
Oslo	12 619	329	26,07
Kampens	10 395	275	26,45
Petrus	7 687	233	30,31
Sagenes	7 934	178	22,43
Uranienborgs	7 842	115	14,66
Samtlige Menigheder	143 347	3 022	21,08

Af de samme 3022 Dødsfald indtraf i:

Januar	243	Mai	239	September	211
Februar	227	Juni	279	Oktober	248
Marts	256	Juli	322	November	278
April	214	August	236	December	269

Til Oversigt over de **epidemiske Sygdomme** hidsettes følgende Tabel, der er udarbejdet efter de til Sundhedskommissionen fra Byens Læger og Sygehuse indsendte maanedlige Lister. (Se Tabel paa Side 3).

Exanthematisk Typhus, der ikke har forekommet i Byen siden 1883, optraadte med 5 Tilfælde i Marts Maaned, alle fra samme Sted, en liden og gammel Gaard paa Grünerløkken; de indlagdes samtlige paa Lazaret.

Af **Typhoidfeber** anmeldtes 441 Tilfælde, det høieste Tal siden 1863, da der indtraf 646 Tilfælde af «Nervefeber». Antallet af Angrebne og Døde af denne Sygdom i Christiania i det sidste Tiaar var

i 1880	337	Angrebne,	30	Døde
- 1881	117	—	9	—
- 1882	351	—	23	—
- 1883	119	—	8	—
- 1884	64	—	2	—
- 1885	94	—	13	—
- 1886	76	—	8	—
- 1887	100	—	9	—
- 1888	70	—	7	—
- 1889	441	—	17	—

Gjennemsnitlig 1880—1889 177 Angrebne og 12,6 Døde aarlig.

Epidemiske Sygdomme i Christiania By.

	Hele Aaret.		Tiden er opgiven for:	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Anneldte Tilfælde.	Deraf Døde.													
Exanthematisk Typhus	5	-	5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Typhoidfeber	441	17	441	6	2	5	2	6	41	130	93	57	30	42	27
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	25	12	25	1	1	2	2	2	4	-	-	3	1	6	3
Vandkopper	244	-	244	47	15	28	12	25	17	3	5	12	28	19	33
Skarlagensfeber	319	36	319	33	26	25	21	20	11	15	23	27	51	29	38
Røde Hunde	20	1	20	-	1	2	1	5	3	-	-	3	3	2	-
Mæslinger	1357	82	1357	82	38	44	71	132	138	108	31	31	155	242	285
Rosen	77	10	77	10	7	-	5	9	6	5	10	5	8	6	6
Kighoste	1884	118	1884	80	127	101	105	169	197	204	216	172	161	186	166
Diphtherit	1248	313	1248	103	84	97	91	137	112	77	109	113	121	111	93
Strubehoste	29	29	9	5	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	312	-	312	22	25	34	31	33	18	2	-	1	13	54	79
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	13302	205	13302	1313	1881	1868	1042	822	477	402	478	665	902	1967	1485
Katarrhalsk og follikul. Angina	3551	-	3551	385	371	429	280	333	229	158	151	244	299	376	296
Influenza	1008	-	1008	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1008
Lungebetændelse	793	148	793	50	82	107	80	76	31	41	28	49	53	110	86
Brystbetændelse	216	6	216	16	16	19	14	21	25	15	7	12	22	30	19
Gigtfeber	377	8	377	33	41	36	50	48	41	28	11	19	19	23	28
Koldfeber	9	-	9	-	-	-	-	2	-	-	-	5	1	1	-
Diarrhoe (akut) og Cholera nostr.	6435	322	6435	251	294	255	267	346	1531	1589	506	382	347	364	303
Blodgang	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	31654	1307	31634	2438	3013	3059	2074	2186	2881	2777	1668	1801	2214	3568	3955

Christiania By. 1889.

Sygdommen, der i de første 5 Maaneder af 1889 havde forekommet temmelig sjelden, optraadte i Slutningen af Juni og Begyndelsen af Juli temmelig pludselig med mange Tilfælde og fra flere Foci, der ikke kunde paavises paa nogen Maade at staa i Forbindelse; fornemlig udviklede den sig stærkt paa Vaalerengen, i Vaterland og Grønland, idet den dels optraadte som Husepidemier, dels holdt sig fortrinsvis til visse Lokaliteter (se herom nærmere i medicinsk Selskabs Forhandlinger 1889, Side 240). Smitten antages udbredt ved ambulerende lette Tilfælde, der lettelig kunde miskjendes mellem de temmelig talrige Tilfælde af tildels infektiøse og langvarige Diarrhoer. Enkeltsteds havde der i tidligere Aar forekommet Typhoidfeber i Gaarden. Sygdommen syntes at have spredt sig, foruden ved personlig Omgang, fornemlig gjennem inficeret Drikkevand; ved flere stærkere Husepidemier fandtes saaledes Vandpostkummen stoppet, hvorved en Infektion af Drikkevandet ved Kloakvand havde været mulig (jfr. Beskrivelsen af en Husepidemie i Norsk Mag. for Lægevidenskaben for 1890, Pag. 85). Paa andre Steder synes Sygdommen udbredt fra Melkeudsalg, saaledes i Sagveien, hvor alle de Angrebne (7 sikre og 6 tvivlsomme Tilfælde) vare Børn; Smitte ved Drikkevand kan dog ogsaa her være mulig. Ved 22 meget spredte Tilfælde i Motzfeldtgadens øvre Del antages Grundens Beskaffenhed og Afløbsforholdene at have havt Betydning; Husene ligger nemlig over et gammelt Bækkeleie, Terrainet har i mange Aar tjent til Oplag af Søppel fra Husene og Gaden, de private Kloakledninger og Kummer blev ofte fundne i høi Grad urene og i Uorden, og Vandlaasen var i 3 af Gaardene i Ustand, saa Kloakgas kunde strømme ind; Sygdommen forplantede sig her opover Gaden. De fleste af de først Angrebne blev liggende temmelig længe i Hjemmet, hvorved Husets øvrige Beboere let kunde inficeres, og Sygdommen pludselig spredtes til Mange. Af de Angrebne var 123 Børn under 15 Aar (2 døde), 209 mellem 15 og 30 (7 døde), 93 mellem 30 og 50 (5 døde) og 16 over 50 Aar (3 døde). Der døde altsaa kun 17 Personer eller 3,9 pCt. af de Angrebne, medens den sædvanlige Mortalitetsprocent er omkring 10. Efter at have faaet sin største Udbredelse i Juli aftog Sygdommen med en Exacerbation i November Maaned temmelig jævnt mod Aarets Slutning. Det mest hjemsøgte af Byens Sogne var Oslo (7,2 Angrebne pro mille af Befolkningen), det mindst hjemsøgte Petrus (1,0 pro mille). Sygdommen fordelte sig paa 296 matrikulerede Huse eller omtrent 1½ Tilfælde pr. No.

For **Cerebrospinalmeningit** behandledes en voxen Kvinde i Januar med heldigt Resultat.

Af **Barselfeber** anmeldtes 25 Tilfælde, ikke særlig hyppig inden nogen enkelt Jordemoders Praxis.

Skarlagensfeber, som allerede Aaret iforveien havde aftaget betydelig, var fremdeles i Tilbagegang (319 Tilfælde mod 460 i 1888 og 1353 i 1887); der døde 36 eller 11,3 pCt. af de Angrebne; alle de Døde var under 10 Aar. Sygdommen, der forekom relativt hyppigst i Petrus og Paulus Sogne, optraadte i alle Aarets Maaneder, men sjældnest i Juni—Juli.

Mæslinger. Epidemien, der fra Høsten 1887 havde strakt sig gjennem hele 1888, fortsatte sig fremdeles med et fra Februar af jævnt stigende Antal Tilfælde indtil Juni, derpaa noget Fald i 3die Kvartal og tilsidst en betydeligere Stigning mod Aarets Slutning. De fleste Angrebne anmeldtes fra de vestlige Bydele, medens Dødeligheden var størst i de østlige; disse Forhold antages at kunne være begrundede i, at mange i Fattigkvartererne i de østlige Bydele undlader at søge Læge; fra Kampen anmeldtes saaledes kun 20, hvoraf 6 døde. I det Hele anmeldtes 1357, og af disse døde 82 (6,0 pCt.); navnlig i November og December, da der tilsammen døde 35, synes Sygdommen at have været meget ondartet. Om de Angrebnes og Dødes Kjøen og Alder se Tabellen paa næste Side.

Fortegnelse over de af Mæslinger Angrebnes og
Dødes Alder og Kjøen.

Alder.	Angrebne.			Døde.			Af 100 Angrebne døde		
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Begge Kjøen.
1ste Maaned	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2—3 «	-	1	1	-	-	-	-	-	-
4—5 og 6 «	2	2	4	2	-	2	100,00	-	50,00
2det Halvaar	30	33	63	14	10	24	46,66	30,30	38,09
2—3 Aar	160	153	313	16	20	36	10,00	13,07	11,50
4—5 «	137	142	279	5	5	10	3,64	3,52	3,58
6—10 «	248	309	557	4	6	10	1,61	1,94	1,79
11—15 «	30	46	76	-	-	-	-	-	-
16—20 «	10	15	25	-	-	-	-	-	-
21—25 «	8	8	16	-	-	-	-	-	-
26—30 «	1	8	9	-	-	-	-	-	-
Over 30 Aar	4	10	14	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	630	727	1357	41	41	82	6,50	5,63	6,42

Fortegnelse over de af Difterit Angrebnes og Dødes
Alder og Kjøen.

Alder.	Angrebne.			Døde.			Af 100 Angrebne døde		
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Begge Kjøen.
1ste Maaned	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2—3 «	-	1	1	-	-	-	-	-	-
4—5 og 6 «	2	2	4	-	2	2	-	100,0	50,0
2det Halvaar	19	8	27	7	3	10	36,8	37,5	37,0
2—3 Aar	84	73	157	55	38	93	65,4	52,0	59,2
4—5 «	110	97	207	42	48	90	38,1	49,4	43,4
6—10 «	148	164	312	43	46	89	29,0	28,0	28,5
11—15 «	76	104	180	9	10	19	11,8	9,6	10,5
16—20 «	36	87	123	1	3	4	2,6	3,4	3,2
21—25 «	35	60	95	3	2	5	8,5	3,3	5,2
26—30 «	14	43	57	-	-	-	-	-	-
31—35 «	12	27	39	-	1	1	-	3,7	2,5
36—40 «	7	11	18	-	-	-	-	-	-
41—45 «	3	8	11	-	-	-	-	-	-
46—50 «	1	5	6	-	-	-	-	-	-
Over 50 Aar	1	6	7	-	-	-	-	-	-
Uopgiven Alder	1	3	4	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	549	699	1248	160	153	313	29,1	21,8	25,0

Rosen forekom adskillig sjældnere end i de nærmest foregaaende Aar.

Af **Kighoste** anmeldtes 1884 Tilfælde med 118 Dødsfald mod 637, hvoraf 47 dødelige Aaret iforveien; Sygdommen havde sin største Udbredning Midtsommers.

Diphtherit viste fremdeles nogen Tilbagegang (1248 anmeldte Tilfælde mod 1375 i 1888 og 1852 i 1887), men Hyppigheder inden de forskjellige Maaneder var meget vexlende, fra 137 i Mai til 77 i Juli. Som sædvanligt var Kvindekjønnen, særlig blandt de Voxne, stærkest angrebet. Over 71 pCt. af de Angrebne var Børn under 15 Aar; Dødeligheden mellem Børnene, der Aaret forud naaede henved 32 pCt., var 25 pCt.; blandt de Voxne udgjorde den 2,8 pCt. Om de Angrebnes og Dødes Kjøen og Alder se forøvrigt Tabellen paa foregaaende Side. Inden de forskjellige Sogne angrebes fra 5,2 til 13,9 af 1000 Indvaanere; værst var dette Aar Grønland stillet, dernæst Kampen, Sagene og Petrus, bedst Trefoldigheds og Uranienborgs Sogne. Dødeligheden var ligesom i 1888 paafaldende stor paa Kampen (henved 41 pCt.), medens den i Trefoldigheds Menighed ikke naaede 10 pCt. Sygdommen optraadte ofte gjentagne Gange i samme Gaard, medens andre Gaarde i Aarenes Løb er blevne ganske skaanede; de i Aarets Løb forekomne 1248 Tilfælde er fordelt paa 775 Huse.

Om de af **Strubehoste** opgivne Dødsfald oplyses, at de fleste antagelig var af diphtheritisk Natur.

Akute katarrhalske Affektioner i Respirationsorganerne var særdeles hyppige, navnlig i Februar—Marts og November. De Dødes Antal var derimod forholdsvis ikke synderlig stort; de fleste tilhørte de østlige og fattige Bydele.

Influenza, der siden den store Pandemi i 1837 har forekommet i Christiania i 1847, 1857 og 1863, gjorde dette Aar sit Indtog i Begyndelsen af December. Den første Anmeldelse af 12te December gjaldt 6 Personer paa et mellem Stockholm og Christiania i Route gaaende Dampskib, der sandsynligvis var inficeret ved en i Helsingborg ombordkommen syg Person. De næste Anmeldelser indtraf den 18de og paafølgende Dage, men gjaldt Individet, der tildels var blevne syge adskilligt tidligere, 1 Mand saaledes allerede den 28de November og 5 i de første 8 Dage af December. Den egentlige Epidemii Begyndelse kan sættes til omtrent 15de December; i den første Uge (15—21de) anmeldtes 139, i den næste (21—28de) 243 og i Ugen 29de December 1889 — 4de Januar 1890 1428, hvorefter Epidemien allerede i den paafølgende Uge kulminerede. I 1889 anmeldtes ifølge derom af Sundhedskommissionen stillet Opfordring til Lægerne 1008 Tilfælde. Af de i første Uge anmeldte var 7 Tilfælde erhvervede udenlands (6 i Stockholm og 1 i Havre); hertil kommer de ovenfor nævnte paa Stockholmsskibet. I Aarets Løb forekom endnu intet Dødsfald af Sygdommen.

Diarrhoe optraadte meget hyppig i Sommermaanederne; der viste sig allerede i Mai nogen Forøgelse af Tilfældene, og Høidepunktet naaedes i Juni og Juli med henholdsvis 1531 og 1589 Anmeldte, hvorpaa Tallet i August atter synker ned til 506; denne Epidemii Gang svarer nøiagtig til Temperaturen Stigning og Fald. Der døde i Juni 70 Personer, i Juli 93, i August 41 og i hele Aaret 322 (5 pCt. af samtlige Anmeldte); i 1888 opgaves 241 Dødsfald af Diarrhoe, og Mortalitetsprocenten var 2,6.

Veneriske Sygdomme. Følgende Tabel (Side 7) viser Antallet af de af Byens Læger og fra Sygehusene anmeldte nye Tilfælde, fordelte paa de enkelte Maaneder.

Ifølge den af Sundhedskommissionen til Kontrol med de veneriske Sygdomme ansatte Læges Aarsberetning indlagdes i Aarets Løb paa Sygehus 271 Personer, nemlig 18 (13 Mænd, 5 Kvinder) for Chanker, 140 (63 Mænd, 77 Kvinder) for erhvervet Syphilis, 12 (4 af Mandskjøen og 8 af Kvindekjøen) for

De af Byens Læger og fra Sygehusene anmeldte Tilfælde af veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Blennorrhagiske Tilfælde.			Chancker.			Erhvervet Syphilis.			Medfødt Syphilis.			Veneriske Sygdomme. Tilsammen.
	Mænd.	Kvinder.	Sum.	Mænd.	Kvinder.	Sum.	Mænd.	Kvinder.	Sum.	Mænd.	Kvinder.	Sum.	
Januar	51	4	55	3	-	3	19	12	31	1	2	3	92
Februar	30	5	35	3	-	3	9	3	12	-	-	-	50
Marts	39	9	48	4	-	4	5	4	9	1	1	2	63
April	47	5	52	5	-	5	6	11	17	1	2	3	77
Mai	49	10	59	6	-	6	22	11	33	1	4	5	103
Juni	41	3	44	2	1	3	22	7	29	1	1	2	78
Juli	36	9	45	5	2	7	6	9	15	-	1	1	68
August	50	4	54	9	-	9	18	2	20	-	-	-	83
September	48	9	57	8	-	8	16	12	28	-	3	3	96
Oktober	41	4	45	5	1	6	22	12	34	-	2	2	87
November	48	3	51	4	-	4	17	6	23	-	-	-	78
December	47	4	51	8	1	9	16	7	23	-	-	-	83
Sum	527	69	596	62	5	67	178	96	274	5	16	21	958

medfødt Syphilis og 101 (50 Mænd og 51 Kvinder) for blennorrhagiske Affektioner. 212 Personer — 61 Mænd og 151 Kvinder —, der ifølge Anmeldelse fra Læger eller Andre maatte antages for syge, indkaldtes til Undersøgelse, deraf nogle mere end en Gang (247 Undersøgelser); 126 fandtes syge, hvoraf 108 indlagdes paa Sygehus (deraf 4 for ikke veneriske Sygdomme), medens 18 tillodes behandlede privat. Sygdommen opgives i 25 Tilfælde at være erhvervet udenbys og i 40 Tilfælde udenlands.

Chroniske Sygdomme. Tabel (Side 8) giver en Oversigt over en Del i Lægernes private Praxis behandlede chroniske Sygdomme efter de til Stadsfysikater indsendte Beretninger.

Af **Lungetuberkulose** opgives 404 Dødsfald, 13,7 pCt. af samtlige 2958 ved Sygdom foranledigede Dødsfald med kjendt Dødsarsag og 24,5 pCt. af Dødsfald, foranledigede ved ikke epidemiske Sygdomme.

Sindssyge. For Kommunens Regning var ved Aarets Udgang 188 Personer udsatte i privat Forpleining; i Asyl forpleiedes 155; Udgifterne var for Privatforpleiede Kr. 32 193, for Asylforpleiede Kr. 89 332.

Chirurgiske Tilfælde, opgivne af en Del praktiserende Læger. For Brok (Hernia) behandles 32, for Benbrud (Fractura) 32 og for Luxation 12 Personer. Se forevrigt den almindelige Beretning.

Fødselsstiftelsen. Forpleiningsdagens Antal var for Fødende og Barselkvinder 9094 eller 14,4 for hver Udskreven. Fra 1888 laa 29 Kvinder tilbage, som alle havde født. Antallet af Indkomne var 625 (heri ikke medregnet de, som udgik efter et kort Ophold uden at føde) og af Tilbageliggende ved Aarets Udgang 24, hvoraf 1 ikke havde født endnu.

De Fødendes Antal var saaledes 624 (265 gifte, 359 ugifte), hvoraf 350 fødte første Gang og 274 havde født tidligere. Af Tvillingsfødsler forekom 12, af Aborter 6.

Liste over væsentlig chroniske Sygdomme.

Sygdom.	Ialt opgivne		Behandlede for hvilke er opgivet Alder og Kjøen.			
	Tilfælde.	Dødsfald.	Børn (under 15 Aar).		Voxne (over 15 Aar).	
			Md.	Kv.	Md.	Kv.
Chronisk Rheumatisme	200	3	4	3	112	81
Fnat	*) 169	-	31	30	70	38
Skurv	17	-	6	7	1	3
Kjertelsyge	73	7	16	31	5	21
Rachit	115	53	43	57	10	5
Simpel Meningit	44	44	16	20	3	5
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	102	1) 102	45	41	6	10
Lungetuberkulose	404	404	20	41	175	168
Kræft (Cancer og Sarcoma)	116	2) 116	-	1	51	64
Morbus Brightii	69	53	6	3	32	28
Blegsot og Anæmi	986	3) 8	44	132	41	769
Menstruationsuordener og Livmodersygdomme	162	-	-	1	-	161
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	1120	5	40	54	428	598
Ormesygdomme**)	29	-	5	10	7	7
Drankersygdomme	18	4	-	-	18	-
Struma	17	-	1	1	1	14

*) Ifølge de epidemiske Maanedslister. 1) Deraf tuberkuløs Meningit 79, akut Miliærtuberkulose 2 og tuberkuløse Betændelser i andre Organer 21. 2) Cancer 110, Sarcoma 6. 3) Anæmia 5, Anæmia pernicioosa 3. **) Paa de epidemiske Maanedslister opføres 23 Tilfælde af Bændelorm hos 2 Gutter, 16 voxne Mænd og 5 voxne Kvinder.

Af de 630 Børn fødtes:

397 i 1ste Issefødsel.	4 i 1ste Sædefødsel.
194 i 2den —	10 i 2den —
4 i ubestemt —	6 i 1ste Fodfødsel.
2 i 2den Ansigtfødsel.	5 i 2den — (deraf 2 Gange dobb.)
1 i 1ste Pandefødsel.	2 i Tverleie.
1 i 2den —	4 i ubestemt Leie.

Fosterleierne i Tvillingsfødslerne var følgende:

	1	2	3	4
1ste Tvilling :	1ste Issef.	2den Issef.	1ste Issef.	2den Issef. med Panden fortil
2den Do. :	2den —	2den Sædef.	2den Sædef.	2den Fodfødsel
	5	6	7	8
	2den Issef.	2den Sædef.	1ste Fodf.	1ste Issef.
	1ste —	1ste Issef.	1ste Issef.	2den Issef.
	10	11	12	
	1ste Sædef.	2den Issef.	2den Sædef.	
	2den Issef.	2den —	1ste Issef.	

Paa Fødselsstiftelsen døde 5 Kvinder: 2 af Barselfeber, 1 af Barselkrampe i 7de Maaned (uforløst), 1 af Blødning (Placenta prævia) 1 Time efter Fødselen og 1 af Tuberculosis pulmonum 7 Dage efter Fødselen. Af samtlige 630 Børn vare 606 fuldbaarne og 24 ufuldbaarne, 27 vare dødfødte, 5 døde i 1ste Døgn efter Fødselen og 9 senere under Opholdet paa Stiftelsen.

Fra den i Forbindelse med Fødselsstiftelsen staaende Jordemoderskole udeksamineredes 38 Elever, deraf vare fra

Christiania By	1	Nedenæs Amt	3
Akershus	Amt	4	Bergens By	1
Smaalenenes	—	5	Romsdals Amt	1
Buskerud	—	1	Søndre Trondhjems	—	2
Jarlsberg og Laurviks	—	2	Nordre	—	5
Hedemarkens	—	2	Nordlands	—	4
Christians	—	2	Tromsø	—	1
Bratsbergs	—	4			

Af **obstetriciske Operationer** udførtes ialt af Læger 179, hvoraf 54 paa Fødselsstiftelsen. Følgende Tabel (Side 11) viser Indikationer og Udfald for de enkelte Operationer.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 21 Kvinder paa Barselseng. Af Lægerne opgives Dødsårsagen for 24, nemlig for 12 Barselfeber, for 5 Barselkrampe (deraf 1 uforløst), for besværlig Fødsel og Blødning (Placenta prævia) hver 2, for Abort, Mani og Svindsot hver 1.

Antallet af **Fødte** og **Døde** var ifølge Opgave fra det statistiske Centralbureau over Folkemængdens Bevægelse i 1889:

Lægedistrikt.	Levende Fødte.	Døde				Dødfødte.	Omkomne ved		
		ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barselseng.		ulykkelige Hændelser.	Selv-mord.	Drab.
Christiania Stadsfysikat	5078	3118	880	64	21	137	49	21	2

Der var altsaa et Overskud af 1960 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 61,1.

De af Lægerne opgivne **Dødsårsager** er sammenstillede i en følgende Tabel (Side 14—19). Dødsårsagerne i de 5 første Leveaar sees af Tabellen paa næste Side.

De **hyppigste Dødsårsager** vare: Lnugetuberkulose 404, akut Diarrhoe og Cholera nostras 322, Diphtherit 313, akut Bronchit og katarrhalsk Lungebetændelse 205, kroupøs Lungebetændelse 148, Kighoste 118, Kræft (Cancer, Sarcoma) 116, organisk Hjertesygdom og Aneurysma aortæ 109, tuberkulose Betændelser og Miliærtuberkulose 102, medfødt Svaghed 93, Mæslinger 82 og Hjerneslag 69.

Veirliget. Den maanedlige Middelterperatur i 1889 og dens Normalværdi i Christiania vil sees af omstaaende Tabel (Side 10); særlig at mærke er den betydelige Varme, ledsaget af Tørke, der indtraf i Mai og Juni med et

Dødsaaarsager i de 5 første Leveaar af 1889.

	Antal Dødsfald.						Af 100 Dødsfald skyldtes.					
	Under 1 Aar.		I 2det og 3die Aar.		I 4de og 5te Aar.		Under 1 Aar.		I 2det og 3die Aar.		I 4de og 5te Aar.	
	Uægtefødt.	Ægtefødt.	Uægtefødt.	Ægtefødt.	Uægtefødt.	Ægtefødt.	Uægtefødt.	Ægtefødt.	Uægtefødt.	Ægtefødt.	Uægtefødt.	Ægtefødt.
Af Sygdomme i Tarmkanalen (Diarrhoe, Cholera nostras, Gastroenteritis acut.&chron.)	84	181	2	37	-	2	43,07	29,57	5,55	9,04	-	1,09
- Sygdomme i Aandedrætsorganerne (Bronchit, kroupøs og katarrhalsk Lungebetændelse, Lungetæring).....	36	111	3	86	-	23	18,46	18,13	8,33	21,02	-	12,63
- medfødt Svaghed.....	36	81	1	-	-	2	18,46	13,23	2,77	-	-	-
- Kramper.....	15	49	1	5	-	2	7,69	8,00	2,77	1,22	-	1,09
- Syphilis.....	2	6	2	-	-	-	1,02	0,98	5,55	-	-	-
- Kighoste, Strubehoste, Diphtherit, Børnekopper, Skarlagenfeber, Mæslinger.....	6	86	15	200	2	123	3,07	14,05	41,66	48,89	66,66	67,58
- Rachitis og Scrophulosis ..	4	13	7	31	-	2	2,00	2,12	19,44	7,57	-	1,09
- Hjernebetændelse.....	1	35	1	29	1	13	0,51	5,71	2,77	7,09	33,33	7,14
- andre Sygdomme.....	4	44	4	20	-	14	2,05	7,18	11,11	4,89	-	7,69
- ukjendt Dødsaaarsag.....	7	6	-	1	-	3	3,58	0,98	-	0,24	-	1,64
Tilsammen	195	612	36	409	3	182						

Den maanedlige Temperatur i Christiania.

	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Aar.
Normalværdi.	+ 4,8	+ 4,9	+ 1,6	+ 3,8	+ 9,8	+ 14,7	+ 16,6	+ 15,4	+ 11,2	+ 5,3	+ 0,2	+ 3,9	+ 5,1
1889.	+ 1,9	+ 5,5	+ 2,2	+ 5,1	+ 15,3	+ 20,2	+ 16,6	+ 14,6	+ 9,9	+ 6,9	+ 0,8	+ 1,7	+ 6,5

Overskud for begge Maaneder af 5,5^o over det Normale, ogsaa det sidste Kvartal var mildere end normalt.

Fattigsygepleien. I de 7 Distrikter, hvori Byen er inddelt, er ialt behandlet af Bylægerne 7322 fattige Syge, deraf 1659 Gutter, 1858 Piger, 1141 voxne Mænd og 2664 voxne Kvinder. Af disse indlagdes paa Sygehus efter forudgaaet Behandling i Hjemmet 955, nemlig 105 Gutter, 112 Piger, 338 voxne Mænd og 400 voxne Kvinder. Uden saadan foregaaende Behandling indlagdes 781, nemlig 177 Gutter, 190 Piger, 173 Mænd og 241 voxne Kvinder. Af de i Hjemmet behandlede døde 93 Gutter, 82 Piger, 26 Mænd og 57 voxne Kvinder; ialt 258, hvad der giver en Dødsprocent af 4,1 af samtlige Behandlede.

Obstetriciske Operationer i Christiania.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie			Partus præmaturus artificialis.			Perforation.	Decapitation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Mødre.	Mødre.	
	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	lev.
Paa Fødselstiftelsen.																	
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	24	¹⁾ 1	⁴⁾ 21	4	-	-	-	-	1	⁷⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	7	4	⁸⁾ 3	-	-	-
Barselkrampe	4	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Organisk Hjertesygdom hos Moderen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Issefødsel med Panden fortil	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning af Placenta prævia	-	-	-	-	4	⁶⁾ 1	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdt Efterbyrd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilsammen	33	1	27	7	6	1	2	5	2	2	-	7	4	3	-	-	4
	34		34		7		7					7					
Udenfor Fødselstiftelsen:																	
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	67	²⁾ 1	65	⁵⁾ 4	1	-	2	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	5	-	4	1	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	3	-	-
Barselkrampe	3	-	2	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Blødning og Placenta prævia	-	-	-	-	3	⁶⁾ 1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bugvatersot hos Moderen	-	³⁾ 1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	6	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Ansigtfødsel	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Issefødsel med Panden fortil	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnoren	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Afdødt Foster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Hydrocephalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tilbageholdt Efterbyrd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Tilsammen	80	2	77	6	10	1	7	5	6	5	1	-	-	-	5	2	17
	82		83		11		12			6							

¹⁾ Dødsårsag: Barsel-feber. ²⁾ Blev narkotiseret, men kom ikke siden til fuld Bevidsthed; antagelig død af Hjerteparalyse (opført under Dystoki). ³⁾ Vatersot paa Grund af Hjertefeil; paa Dødslisten antagelig opført under Dystoki. ⁴⁾ Deraf 2 Gange 1ste Tvilling. ⁵⁾ 1 Gang 2den Tvilling. ⁶⁾ Dødsårsag: Blødning (paa Dødslisten: Placenta prævia). ⁷⁾ 1ste Tvilling. ⁸⁾ Det ene dødfødt, det andet levede 12 Timer, det tredje 5 Dage.

Strafanstalterne. Om Sundhedstilstanden og Sygepleien inden disse henvises til den almindelige Beretning.

I **Arbeidsanstalten** var det daglige Middeltal af indsatte Lemmer 154 Mænd og 28 Kvinder; det daglige Middeltal af Syge samt for Arbeide for største Delen fritagne var 4,4, nemlig 4 Mænd og 0,4 Kvinder. Sygedagenes Antal var 1612, nemlig 1470 for Mænd og 142 for Kvinder. Paa Sygehus indlagdes i det Hele 34 Tvangslemmer, nemlig 15 Mænd og 19 Kvinder, deraf 13 for Syphilis, 1 for Urethrit og 2 for Skab, og paa Gaustad Sindssygeasyl 2 Mænd. De hyppigst behandlede Sygdomstilfælde paa Anstalten var: Akut Katarrh og Bronchit 35, akut Diarrhoe 35, rheumatiske Lidelser 23, Anæmi 14, akut og chronisk Alkoholisme 11, Syphilis og Chanker 11, Gonorrhoe og Urethrit 8, Kardialgi 8. Blandt Lemmerne døde 1 Mand af organisk Hjertesygdom og 1 af Lungesvindot. Udgifterne til Medicin og Sygerekvisita udgjorde Kr. 701,62.

I **Sundhedskommissionen** afholdtes 39 Møder; dens Journaler udviser tilsammen 2530 Nummere (Aaret forud 2364). Der indkom 282 Bygningsanmeldelser. Kontrollen med Renlighedsforholdene i Byen udførtes af Sundhedskommissionens Ingeniør med de ham underordnede 3 Assistenten, 2 Opsynsmænd, 3 Arbeidere og 1 Kontorist; den ene Assistent og 2 af Arbeiderne anvendtes som før hovedsagelig til at føre Kontrol ved Gjødsellastpladsene. Ifølge Ingeniørens Rapport foretoges af ham eller hans Assistenten 25 880 Undersøgelser af forskjellig Art (deriblandt 1445 af Gaarde, hvori der var anmeldt Tilfælde af Diphtherit eller Typhoidfeber, 4131 af Sjøpølkasser og 2356 af Vandposter). De fleste Undersøgelser foretoges om Vaaren og Sommeren. 1188 af Ingeniøren anmeldte sanitære Misligheder gav Anledning til Beslutninger af Sundhedskommissionen; af disse ordnedes de aller fleste efter Beslutningens Forkyndelse gennem Politiet, medens 233 indbragtes for Politiretten. I Aarets Løb sløifedes 105 Privetbinger. Ved en af Ingeniøren foretagen Optælling fandtes 1565 Stalde, 261 Fjøs og 197 Grisehuse inden Byen; ligesaa optoges en Fortegnelse over samtlige Slagterier, Pølsemagerier, Garverier samt Kjælderbekvemmeligheder. Gjødselstrafken paa Vestbanen har i de senere Aar aftaget betydelig, derimod er Udskibningen ad Søveien tiltaget. Indladningen, som foregik ved Nylanders Kai, henvistes paa Grund af gjentagne Klager over senere Stank til de fjærnestliggende Brygger paa Byens Østkant. Vandpostkummerne med de saakaldte frostfri Kraner optaltes og undersøgtes af Ingeniøren, og Bekjendtgjørelse udfærdigedes om, at Gaardeierne skulde lade Kummerne efterse og om fornødent rense 1 Gang ugentlig samt gjenplugge Hullet i Bundkranen om Sommeren.

Modarbejdelsen af de smitsomme Sygdomme skede under Stadsfysikus's Ledelse af Sundhedskommissionens Sekretær og de 7 Bylæger. Til Modtagelse af Patienter med smitsom Sygdom har været disponible Lazaretherne ved Ullevold med Underafdelinger. Ankerløkkens Desinfektionsanstalt og Interneringslokale var det hele Aar i Virksomhed; der interneredes 977 Personer, hvoraf Voxne 409 og Børn 568, i 1188 Forpleiningsdage; Bepisningen kostede 55,3 Øre pr. Dag. Der udførtes Desinfektioner paa 1854 Steder. Anstaltens samlede Udgifter var Kr. 11 087,00, hvorfra maa fratrækkes Kr. 928,00 for udførte Desinfektioner. Udgifterne til Interneringslokalet i Bjerggaden udgjorde Kr. 321,00. I Anledning af den om Høsten 1888 optraadte Gastroenteritepidemi, der antoges sandsynlig at skyldes en Infektion af Maridalsvandledningen, tilraadedes den Gaard, paa hvilken Indtaget ligger, indkjøbt og Bebyggelsen raseret, samt at man sikrede sig mod Forurensning ved Tilsig fra de nærliggende dyrkede Marker ved Anlæg af Grøfter, der kunde aflede Vandet til Elven nedenfor Indtaget, og at der ansættes et stadig tilstedeværende Opsynspersonale ved Indtaget. Under Typhoidfeber epidemien besluttedes Privetbeholderne

i de Gaarde, hvor Sygdommen optraadte, tømte for Kommunens Regning 3 Gange ugentlig og Indholdet desinficeret alle Hverdage med Klorkalk, begge Dele i Løbet af de første 2 Uger, efter at et Tilfælde var anmeldt, eller saalænge den Syge behandledes i Hjemmet; tidligere var der givet vedkommende Gaardeiere Paalæg om disse Ting, og Beslutningernes Gjennemførelse maatte tildels fremtvinges gennem Politiet, hvorved Sagerne i Regelen forhaledes i længere Tid. Uddeling af Chlorkalk, der skede gratis, til Desinfektion af Privetbeholderne i ikke angrebne Gaarde i de mest hjemsøgte Strøg, bevirkede extraordinære Udgifter til et Beløb af Kr. 2787,00. En ny Desinfektionsovn efter Washington-Lyons System ved Byens Sygehus toges i Brug i Marts; Desinfektionen udføres nu som Regel ved en Temperatur inde i Ovnene af 115° C., hvorfor Effekterne udsættes i 20 Minuter; til en Desinfektion medgaar ialt 40—50 Minuter. Et af en af Kommissionens Medlemmer fremsat Forslag om Anlæg af et Central-slagteri oversendtes Magistraten med anbefaling om Nedsættelse af en Kommission af Sagkyndige til Udarbejdelse af detaljerede Planer med Overslag og til Undersøgelse af en bekvem Tomt for Anlægget. I Sundhedsforskrifterne foresloges en Forandring i Retning af en strengere Kontrol med Udsalgssteder for Næringsmidler, særlig Melk. De af Kommunebestyrelsen vedtagne Forslag vandt imidlertid i enkelte Punkter ikke Departementets Bifald, og Sagen er saaledes paany forelagt Sundhedskommissionen.

Der foretoges talrige Undersøgelser af Beklædningsstoffer og andre Brugsgjenstande, særlig med Hensyn paa mulig Tilstedeværelse af Arsenik. Ligesaa fortsattes Undersøgelserne af Melk og Ost; af nysilet Melk, indkjøbt i 67 forskellige Udsalg, undersøgte 132 Prøver, af skummet Melk 7 Prøver og af Mysost (Koost) 10 Prøver; Resultatet var som ved tidligere Undersøgelser, at Melkens kemiske Sammensætning, som Bymelk betragtet, maa betegnes som god. Der forekom et Tilfælde af Gammelostforgiftning. 1 Prøve af Fløde, 1 af Flødegrod og 1 af Gammelost undersøgte paa giftige Metaller, som ikke kunde paavises. De bakteriologiske Undersøgelser af Byens Drikkevand fortsattes.

Kontrollen med det paa Torvene falbudte Kjød udførtes af Sundhedskommissionens Dyr læge samt dennes Assistent ved Kjødkontrollen, der ligeledes er Dyr læge. Der er i Aarets Løb nedlagt Forbud mod Salget af 54 Kjør, 1 Hest, 5 Grise, 2 Faar, 40½ Kalv, 1 Kasse Ryper, 4 Kasser Torsk, 1 Tønde Røgsild og en Del Krebs.

Aarsagerne til, at Salget blev forbudt, var følgende:

Kjør: Tuberkulose 9, Bughindebetændelse 3, Lunge- og Brysthindebetændelse 4, fremmed Legeme i Hjertet 1, bedærvet Tilstand 7, Blodpis 8, Fødselstrang 3, Kalvningssfeber 18 og Diarrhoe 1.

Hest: Kolik 1.

Grise: Bedærvet Tilstand 4, Gulsot 1.

Faar: Vatersot 1, Fødselstrang 1.

Kalve: Bedærvet Tilstand 27½, Diarrhoe 6, Opblæsning 2, Gulsot 2, Bughindebetændelse 1, Kastekalv 2.

Ryperne, Fisken og Krebsen: Bedærvet Tilstand.

Af disse konfiskeredes 6 Kjør, hvoraf for Tuberkulose 3 og for bedærvet Tilstand 3, fremdeles 2 Grise, 27½ Kalv, Fisken og Krebsen for bedærvet Tilstand. De øvrige Dyr blev hjemsendte eller under Politiets Kontrol nedsaltede.

Der er af Tilsynsmanden ved Kjødkontrollen foretaget følgende Antal Undersøgelser i Byen: paa Kvægtorvet med tilhørende Handelsfjøs 50, i Pøsemagerier 340, i Slagterier og private Kjøudsalg 233, og i Byens Kjødbazarer 150, tilsammen 773.

Den offentlige Vaccination udførtes ligesom tidligere af Stadsfysikus med Bylægerens Bistand. Ialt vaccineredes 1725 Børn mod 1764 Aaret forud.

Liste over de af Lægerne

Dødsårsag ¹⁾ .	Sum.	Deraf vare:		i 1ste Maaned.		i 2den og 3die Maaned.		i 4de, 5te og 6te Maaned.		i 2det Halvaar.		i 2det og 3die Aar.	
		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Alcoholismus chron.....	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmia.....	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— perniciosa.....	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma aortæ.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Angina membranacea.....	29	15	14	-	-	-	-	1	-	3	-	7	10
Apoplexia cerebri.....	69	26	43	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis, Rheumatism. chr.	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthroace.....	9	5	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Asthma, Emphysema.....	8	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Atrophia infantum.....	25	10	15	6	7	2	7	1	1	1	-	-	-
Bronchitis acuta.....	165	103	62	5	1	19	6	15	7	23	19	30	18
— chronica.....	70	30	40	-	-	-	-	-	1	1	2	3	2
Cancer (vide Sarcoma).....	110	50	60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Carditis, Endo-, Peri.....	6	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Caries, Necrosis, Osteomyelitis	6	4	2	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-
Cholelithiasis.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cholera nostras.....	31	22	9	1	-	5	2	3	2	7	2	2	1
Combustio.....	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
Commotio cerebri.....	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Contusio.....	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Convulsiones infantum.....	71	42	29	10	11	11	5	8	5	9	3	4	2
Cystitis.....	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Debilitas congenita.....	93	48	45	33	20	9	12	5	10	1	2	-	1
— senilis.....	76	19	57	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diabetes mellitus.....	10	7	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoea acuta.....	291	158	133	14	13	39	28	47	35	37	28	12	21
— chronica.....	16	7	9	-	-	-	-	-	-	2	-	2	1
Diphtheritis.....	313	160	153	-	-	-	-	-	2	7	3	55	38
Embolia, Thrombosis.....	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Empyema.....	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Epilepsia.....	4	3	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Erysipelas.....	10	3	7	-	-	1	-	-	2	-	4	-	-
Febris rheumatica.....	8	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— typhoidea.....	17	9	8	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Fractura.....	16	10	6	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Gangræna pulmonum.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— senilis.....	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— umbilici.....	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

¹⁾ Alle Dødsfald paa Barselseng findes samlede nedenfor under Puerperium.

meddelte Dødsårsager.

i 4de og 5te Aar.		mellem 5-10 Aar.		mellem 10-15 Aar.		mellem 15-20 Aar.		mellem 20-30 Aar.		mellem 30-40 Aar.		mellem 40-50 Aar.		mellem 50-60 Aar.		mellem 60-70 Aar.		mellem 70-80 Aar.		mellem 80-90 Aar.		mellem 90-100 Aar.	
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	3	4	1	8	17	9	12	2	9	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
-	-	1	2	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	3	-	-	1	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	1	1	1	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1	2	-	2	2	2	1	1	-
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	2	-	4	-	3	8	7	12	7	10	1	5	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	5	6	12	12	15	16	13	13	10	-	2	-	1
-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	8	18	11	29	-	6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	1	-	4	1	1	-	-	-	-	-
1	1	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	2	2	3	1	1	1	-	-	-
42	48	43	46	9	10	1	3	3	2	2	-	1	-	-	1	-	4	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
1	-	-	-	1	-	1	1	3	2	1	4	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	2	-	-	-	1	-	1	3	-	1	-	2	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-

i 4de og 5te Aar.		mellem 5-10 Aar.		mellem 10-15 Aar.		mellem 15-20 Aar.		mellem 20-30 Aar.		mellem 30-40 Aar.		mellem 40-50 Aar.		mellem 50-60 Aar.		mellem 60-70 Aar.		mellem 70-80 Aar.		mellem 80-90 Aar.		mellem 90-100 Aar.	
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	1	-	-	-	2	2	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
2	-	1	4	4	-	1	2	-	2	2	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
6	6	10	8	1	5	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	5	4	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	1	1	1	-	-	4	6	2	1	6	2	5	2	3	7	4	4	2	-	-	-
-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	2	1	-	-	3	2	2	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	2	-	-	-	-
2	-	2	4	-	-	3	3	3	-	4	3	1	-	1	4	2	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
2	2	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	1	-	1	-	-
4	3	1	1	2	1	2	1	4	4	8	4	6	1	7	5	14	7	4	9	3	7	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(Forts.). Dødsårsag.	Sum.	Deraf vare:		i 1ste Maaned.		i 2den og 3die Maaned.		i 4de, 5te og 6te Maaned.		i 2det Halvaar.		i 2det og 3die Aar.	
		M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Puerperium:													
Abortus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystokia	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eclampsia	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris puerperalis	12	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mania —	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberculosis pulmonum	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Causa ignota	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rachitis	53	28	25	-	-	-	-	1	1	9	6	18	16
Rubeolæ	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Sarcoma (v. Cancer)	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Scarlatina	36	20	16	-	-	-	-	-	-	5	2	8	7
Scrophulosis	7	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
Stenosis laryngis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Strictura œsophagi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Syphilis	14	4	10	-	-	2	1	2	3	-	-	-	2
Tabes dorsalis	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus, Trismus	3	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberculosis pulmonum	403	195	208	-	-	-	-	1	1	2	3	4	1
— miliaris acuta	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
— alior. organor.	21	12	9	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1
Tussis convulsiva	118	47	71	1	-	3	3	1	3	17	15	18	36
Typhlitis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ulcus ventriculi	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uræmia	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia org. abdominis	15	5	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — cerebri	25	11	14	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
— — conformationis ..	3	2	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-
— — cordis	108	45	63	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
— — hepatis	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — medull. spinal ..	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — pectoris	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kjendte Dødsfald af Sygdom	2958	1460	1498	76	60	98	72	104	82	175	125	224	220
Mors accidentalis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Submersio, Suffocatio	18	16	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Homicidium	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Suicidium	18	17	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Causa mortis ignota	26	12	14	-	1	-	1	3	1	3	4	1	-
Summa	3022	1506	1516	76	62	98	74	107	83	178	129	225	220

i 4de og 5te Aar.		mellem 5-10 Aar.		mellem 10-15 Aar.		mellem 15-20 Aar.		mellem 20-30 Aar.		mellem 30-40 Aar.		mellem 40-50 Aar.		mellem 50-60 Aar.		mellem 60-70 Aar.		mellem 70-80 Aar.		mellem 80-90 Aar.		mellem 90-100 Aar.		
M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3	4	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	2	-	1	-	-	-	-	-	
-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4	2	4	15	5	19	12	22	63	39	39	30	16	31	20	24	20	17	5	3	-	1	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	-	-	2	-	-	-	4	3	1	1	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
3	10	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	2	1	1	1	2	1	3	1	3	1	-	
-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	5	4	3	-	1	3	3	1	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2	1	2	2	1	3	-	-	4	6	4	8	8	6	10	12	7	8	6	13	-	3	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
86	95	85	110	26	46	21	39	101	93	79	92	77	83	82	87	118	121	81	102	26	63	1	8	
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	3	-	2	-	-	-	4	-	1	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	4	1	4	-	1	-	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
-	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-
87	98	90	110	28	47	23	39	109	94	84	92	79	83	91	90	121	121	81	102	26	64	1	8	

Af de privat praktiserende Læger opgives vaccineret 102 Børn. Ligesom foregaaende Aar anvendtes ved den offentlige Vaccination tildels animal Lymfe. Der udliveredes til inden- og udenbys Læger samt Hjælpevaccinatører 252 Rør med Vaccinelymfe; Jordemødereleverne undervistes som sædvanlig i Vaccinationens Udførelse.

Af **retsmedicinske Forretninger** forekom 33 legale Obduktioner, udførte af Universitetslæreren i Retsmedicin; derhos er af Politilægen afgivet 148 Erklæringer, væsentlig vedkommende Personers Helbredstilstand.

Sygehuse. I Byen fandtes foruden Fødselsstiftelsen med mindre Afdelinger for gynækologiske Patienter og Børn, 5 Sygehuse, nemlig Rigshospitalet, Christiania Bys Sygehus med Underafdelinger, Garnisonssygehuset, Diakonissehuset, samt det katolske Sygehus («Vor Frues Hospital»). Desuden havde flere private Læger Sygestuer — væsentlig for chirurgiske Tilfælde — forbundet med Kliniker. Til Modarbejdelsen af de smitsomme Sygdomme stod til Disposition Epidemilazaretherne paa Ullevold med Underafdelinger (Tostrupløkken, Sorgenfri, Hovedøens Lazareth og Møllergaden 46) samt Interneringslokaler. Akers Sygehus ligger indenfor Bygrænsen. Af Sindssygeasylter fandtes ligesom tidligere 2, nemlig Christiania kommunale Asyl og Oslo Asyl.

Af **Badeindretninger** fandtes foruden Søbadehusene og de til Sygehuse knyttede Bad 3 offentlige Bad, nemlig Christiania kommunale Badeanstalt, hvor der solgtes 42 766 Badebilletter, Russeløkkens varme Søbad (delvis under Reparation, Billetsalg 8469) samt Christiania Bad (44 594 Badebilletter), tilsammen 95 829. Ved de to sidstnævnte Badeindretninger leveredes ogsaa medicinske Bade.

Byens 13 **Apotheker** visiteredes i Løbet af Høsten.

Medicinalpersonalet bestod ifølge den officielle Fortegnelse over Landets Læger af 130 i Christiania boende Læger, hvoriblandt ogsaa Distriktslægen i Aker; 20—30 af disse antages dog ikke eller kun i ringe Grad at praktisere. Tandlægerens Antal var 27, Dyrlægerens 9 og Jordemødrenes 65, hvoraf dog nogle antages ikke eller kun lidet at befatte sig med Praxis.

II. Akershus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Fladeindhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger ²⁾ .	Jordemødre.	Hjælpevaccinatører.
Amtet ¹⁾	40,58	97 550	30	35	34
1. Aker	8,48	28 838	³⁾ 12	9	9
	Aker	3,00	12 077	4	4	5
	Asker	0,80	3 670	2	1	1

¹⁾ Om Folkemængden i Amtets Byer den 31te December 1885 se den almindelige Beretnings Tabel: Dødeligheden i Byerne. ²⁾ Ved Distriktslægens Bopæl er her, ligesom for de øvrige Amter, Herredet udhævet med spærrede Typer. ³⁾ Distriktslægen bor i Christiania; 2 Læger ved Gaustad Sindssygeasyl og 2 private Læger beskjæftiger sig ikke med privat Lægepraxis.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Debr. 1875.	Antal Læger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
	Bærum.....	1,45	5 735	3	1	1
	Nitedal.....	1,51	2 480	1	1	1
	Skedsmo.....	1,12	4 876	1	2	1
2. Ullensaker.....	15,94	34 156	7	11	11
	Ullensaker.....	1,88	6 255	2	2	2
	Sørum.....	0,80	2 712	-	1	1
	Gjerdrum.....	0,66	1 743	-	1	1
	Nannestad.....	2,47	4 119	1	1	1
	Næs.....	4,74	8 516	2	2	2
	Eidsvold.....	2,63	7 460	2	2	2
	Hurdalen.....	2,08	2 193	-	1	1
	Feiring.....	0,68	1 158	-	1	1
3. Høland.....	9,70	14 850	3	7	8
	Høland.....	5,20	6 000	2	3	3
	Urskog.....	2,76	4 533	1	2	3
	Fet.....	1,74	4 317	-	2	2
4. Follo.....	6,448	19 706	8	8	6
	Drøbak, Kjøbstad.....	0,006	2 047	3	1	1
	Hølen, Ladested.....	-	266	-	-	-
	Son, —.....	-	748	-	-	-
	Hvitsten, —.....	-	156	-	-	-
	Vestby.....	1,056	3 078	-	1	1
	Kraakstad.....	1,180	3 110	1	1	1
	Enebak.....	1,990	3 930	1	2	2
	Aas.....	0,829	2 733	3	1	-
	Fron.....	0,659	1 893	-	1	-
	Næsodden.....	0,728	1 745	-	1	1

Sundhedstilstanden var i det Hele taget tilfredsstillende. De tidligere epidemiske Sygdomme, Kighoste, Skarlagensfeber og navnlig Mæslinger, var i Tilbagegang. Diphtherit holdt derimod ved, ligesom Typhoidfeberen var noget tiltaget. De akutte gastriske Sygdomme var ualmindelig hyppige i Sommermaanederne.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 17,69 eller 17,7 pro mille af den beregnede Middelbefolkning (100 000). Aaret forud var Dødeligheden 18,5 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsettes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 22 og 23).

Typhoidfeber. Af de for Distriktslægen for Akers Herred anmeldte 41 Tilfælde, hvoraf 31 indlagdes paa Sygehus, stod en Del i Forbindelse med Sygdommens Optræden i Christiania, saaledes ved Grønvolds Fyrstikfabrik (10) ved Smitte fra et inficeret Melkeudsalg paa Kampen, i Nydalen (8) og enkelte spredte Tilfælde ved Smitte fra andre Steder i Christiania; i et Par Tilfælde op-

I Akershus Amt anmeldte

	Hele Aaret.		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
	Behandlede.	Deraf Døde.										
Typoidfeber	122	6	122	6	4	6	3	10	6	33	28	13
Cerebrospinalmeningit . .	4	-	4	-	-	-	1	-	-	-	2	1
Barsel-feber	12	2	12	-	-	1	1	1	3	-	1	1
Vandkopper	41	-	41	12	3	5	1	-	4	-	5	1
Skarlagen-feber	200	14	200	26	33	30	20	20	5	8	9	3
Mæslinger	298	6	298	28	70	71	11	21	22	30	7	18
Rosen	80	1	80	7	7	5	7	6	7	5	11	8
Kighoste	209	3	209	2	6	2	4	29	22	13	13	18
Diphtherit	642	139	642	79	66	40	46	47	43	64	39	51
Strubehoste	22	13	22	1	1	2	-	2	-	2	1	1
Kusma	10	-	10	2	3	2	2	1	-	-	-	-
Akut Katarrh i Luft- veiene og Bronchit . .	1717	37	1591	213	209	212	131	147	65	75	74	79
Katarrhalsk og follikulær Angina	596	-	596	88	54	66	58	52	31	42	36	31
Influenza	25	-	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	426	74	423	42	50	68	71	51	17	18	21	17
Brystbetændelse	136	14	136	13	7	18	8	16	13	12	13	9
Gigtfeber	188	4	188	27	14	21	16	23	12	12	11	7
Diarrhoe (akut) og Cho- lera nostras	1347	77	1347	66	72	64	43	67	284	386	144	70
Blodgang	75	4	74	4	-	-	-	-	18	36	6	10
Skjørbug	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	6151	394	6021	616	600	613	423	493	552	736	421	338

gives Smitte fra Lillestrømmen i Skedsmo, hvor der i Juli og August forekom en til et Komplex af 5 Huse begrændset Epidemi (23 Tilfælde) ved Smitte fra et Melkeudsalg sammesteds. I Nitedal forekom 5 Tilfælde inden en Husstand. Smitten skrev sig her fra Christianiä. Den først Angrebne, en Kone, der var paa Besög fra Christiania, boede i et Hus paa Vaalerengen, hvorfra 7 Patienter var sendte til Sygehus for Typhoidfeber. De i Bærums Herred indtrufne Tilfælde optraadte dels paa Steder, hvor den talrige Arbejdsstok stod i livlig Forbindelse med Christiania, dels paa og omkring en Gaard, hvor Sygdommen havde forekommet epidemisk i 1880. I Ullensakers Distrikt var en af de i Eidsvold Angrebne en Søster af den i forrige Beretning omskrevne Snedker, der efter sit Maaneder lange Sygeleie tilflyttede en Plads, hvor Søsteren skulde stelle for ham. Hun indsygnede i April 1889, sandsynligvis smittet ved et eller andet Broderen tilhørende Klædesplag; da intet andet Tilfælde kjendtes i Bygden, og hun heller

epidemiske Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne		Fordeling paa Lægedistrikterne:							
					1		2		3		4	
			Tilfælde.	Dødsfald.	Aker.		Ullensaker.		Høland.		Follo.	
					Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
5	6	2	122	6	90	3	7	-	10	-	15	3
-	-	-	4	-	-	-	1	-	-	-	3	-
3	-	1	12	2	2	1	7	-	2	1	1	-
6	1	3	41	-	20	-	2	-	3	-	16	-
7	26	13	200	14	115	10	54	1	3	1	28	2
10	4	6	298	6	81	4	23	1	165	1	29	-
4	5	8	80	1	6	1	52	-	7	-	15	-
30	32	38	209	3	45	2	89	-	21	-	54	1
58	52	57	642	139	219	45	175	43	115	29	133	22
3	3	6	25	16	6	6	5	1	4	2	10	7
-	-	-	10	-	10	-	-	-	-	-	-	-
97	120	169	1717	37	679	17	605	12	129	1	304	7
38	53	47	596	-	245	-	182	-	65	-	104	-
-	-	25	25	-	21	-	2	-	2	-	-	-
20	25	23	426	74	100	29	195	19	53	11	78	15
7	11	9	136	14	43	5	52	3	17	5	24	1
15	14	16	188	4	50	-	89	3	22	-	27	1
52	54	45	1347	77	398	47	627	22	119	2	203	6
-	-	-	75	4	-	-	66	2	-	-	9	2
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
355	406	468	6154	397	2130	170	2233	107	737	53	1054	67

ikke havde havt Tilhold noget Sted, hvor Sygdommen før vides at have forekommet. (N. W. Thoresen).

Vandkopper omtales at have optraadt i Aarets første Maaneder temmelig udbredt i Asker Herred.

Skarlagensfeber, der var sjeldnere end Aaret forud, forekom spredt eller i mindre, begrændsede lokale Epidemier.

Mæslinger, der i 1888 var optraadt epidemisk i Amtet, omtales som meget udbredte i Juni og Juli paa og omkring Fossum Brug i Bærum og i vestre Akers Sogns vestlige Del i September og Oktober. I Hølands Distrikt optraadte de især i 1ste Kvartal, medens de kun forekom sparsomt i Ullensakers og Follo Distrikter.

Kighoste omtales som meget almindelig i Slutningen af Aaret i Asker Herred. Forløbet var imidlertid mildt.

Diphtherit optraadte i Akers Herred ikke som egentlig Epidemi, da det i Almindelighed lykkedes at begrænde den til det angrebne Hus. Smitten kunde i de fleste Tilfælde føres tilbage til Christiania eller til nogle Foci fra ældre Tider, f. Ex. Røds Mølle i vestre Aker. Af 87 indtrufne Tilfælde blev 75 indlagte paa Lazaret (Ullevolds). I Asker Herred forekom i Februar en til Heggedals Fabriks Arbejderbolig begrændset Epidemi, under hvilken 25 Børn angrebes og 7 døde. Senere forekom Sygdommen i et Par Skolekredse, hvor det oplystes, at der nogen Tid forud havde været en Del Tilfælde af Halsesyge, hvortil Læge imidlertid ikke var hentet. I en Familie angrebes 7 Børn og 4 døde. I Bærums Herred holdt den sig og dukkede gjentagne Gange op paa nogle Pladse, hvor en Del Børn var i Kost og Pleie, og hvor det viste sig, at Sygdommen begyndte hos disse Børn nogle Dage efter Besøg eller Ophold i Forstæderne til Christiania. I Skedsmo var dens Optraeden mest som Husepidemier paa langt fra hverandre liggende Gaarde. Smitteforholdene var indviklede, da Bygden staar i livlig Forbindelse med Christiania med sandsynlig i mange Tilfælde gjensidig Smitteoverførelse. I Ullensakers Distrikt holdt den sig hele Aaret igjennem i Eidsvold uden at vinde nogen større Udbredning. I Januar overførtes den ved en Sypige, der døde; Moderen besøgte mod nedlagt Forbud sin døende Datter og bragte Sygdommen til sit Hjem, hvor 3 andre Børn døde. I Juni skede Import ved Arbejdere fra Wärmland til et Par Gaarde og Pladse. En tredje Import fra Christiania i Sommerferien antoges for almindelig Halsesyge, indtil et Par Dødsfald vakte Opmærksomhed og tvang Vedkommende til at hente Læge; imidlertid havde Sygdommen faaet Tid til at sprede sig fra Gaard til Gaard. Ialt kjendes 37 Tilfælde efter denne Import. En Søster af en af de først Døde havde Belæg i Halsen, men da hun gik til Konfirmation, nævnte hun Intet herom; uagtet hun hos Presten sad sammen med flere andre Konfirmander, havde dette ingen Smitte tilfølgte. Paa Grund af de store Ulemper, som Diphtheritens Optraeden paafører de angrebne Familier ikke mindst derved, at Forældrene ved Isolationen og de Omboendes Frygt berøves alt Arbejde til Familiens Underhold, bliver man Vidne til saadanne Oplevelser. Frygten for Smitte hjalp tilsidst ogsaa her til at begrænde Epidemien. Efter et Dødsfald viste Frygten sig saa stor, at man maatte komme Familien tilhjulpe ved at faa Mænd langvejsfra, der havde haft Sygdommen i sit Hus for at begrave den Døde. (N. W. Thoresen). I Hølands Distrikt var Sygdommen mest udbredt i Høland og Fet og optraadte snart her snart der i Aarets første Halvdel paa Steder, hvor Omgang eller Samfærdsel mellem Befolkningen ikke havde fundet Sted paa længere Tid. Fra Follo Distrikt, hvorfra den er anmeldt med omtrent samme Hyppighed som i forrige Aar, omtales, at Frygten for Smitte er saa stor, at det er meget vanskeligt at faa Hjælp til Forpleiningen. (J. Langberg).

Kusma omtales fra Asker Herred som epidemisk, uden at Tilfældene kom under Behandling uden ved tilstødende Orchit og i et Par Tilfælde Nyrebetændelse.

Katarrhalske Sygdomme anføres at have optraadt med den vaulige Udbredning og Hyppighed.

Influenza anføres at være kommen til Eidsvold—Ullensakers Distrikt — i Slutningen af Aaret. Den bragtes fra Christiania langs Jernbanen, og det var paatageligt, at den først gjorde sine Besøg hos Jernbanens Betjening og senere derfra spredtes udover Bygden. Dette skede i en saadan Fart, at det ikke lader sig forklare ved Smitte fra Person til Person. Udbredelsen blev i det følgende Aar meget stor, men forholdsvis faa Tilfælde kom under Behandling. (N. W. Thoresen).

Af **Lungebetændelse** er kommen under Behandling omtrent samme Antal Tilfælde som i Aaret forud i Ullensakers og Hølands Distrikter, medens den er optraadt sjeldnere i Aker og Follo. Fra Eidsvold anføres, at uagtet den forholdsvis milde Vinter og milde Vaar optraadte dog Lungebetændelse i Maanederne Marts, April og Mai med stor Hyppighed, og skyldtes dens Optraeden væsentligst de store Temperaturvexlinger, hvorunder Befolkningen udviste stor Uforsigtighed. Samtidig med Lungebetændelsen fulgte ogsaa et forøget Antal Bronchiter og andre katarrhalske Affektioner af Luftveienes Slimhinder. (N. W. Thoresen).

Gastriske Sygdomme. Fra 3 af Distrikterne sees anmeldt et ikke ubetydeligt større Antal Tilfælde af Diarrhoe end tilsvarende Aaret forud. Det samme var ogsaa Tilfældet i det 4de, Akers Distrikt, i Maanederne Juni og Juli. Fra Eidsvold anføres, at der efter en langvarig stærk Varme med Mangel paa Nedbør pludselig i Juni optraadte en smitsom, ofte med blodige Udtømmelser forbunden Diarrhoe. Kom den ind i et Hus, angreb den næsten alle Indvaanerne, hos gamle og affældige Folk undertiden med dødelig Udgang. Man kunde ledes til at tro, at mindre godt Drikkevand paa Grund af Tørken var den nærmeste Aarsag, men den optraadte paa de forskjelligste Steder, ogsaa hvor man hentede Drikkevand fra Kilder og dybere liggende Opkom, hvor Vandet uagtet Tørken var koldt og klart. Da Sommervarmen var over og efter tilstrækkelig Nedbør, standsede Sygdommen næsten ligesaa hurtig, som den var opstaaet. (N. W. Thoresen).

I Juli til August forekom en hel Række af væsentlig mild **Icterus** paa og omkring Bærums Værk. (Johannesen).

Pultostforgiftning ytrede sig i April som en voldsom Cholera nostras hos omtrent 30 Angrebne, der havde nydt et bestemt Parti Pultost fra et Landhandleri. Osten adskilte sig hverken ved sit Ydre eller Lugt fra almindelig Pultost. (Bjurstedt, Lillestrømmen).

Phosphornekrose. 2 nye Tilfælde indsendtes til Rigshospitalet til Operation fra Christiania Tændstikfabrik ved Heggedal; desuden forekom et Recidiv. Efter Medicinaldirektørens Initiativ blev fra Vaaren 1889 indrettet Vaskerum med Apparater til Vaskning og Skylning af Munden. Denne Renselsesproces er obligatorisk før hvert Maaltid, og før Fabrikken forlades om Aftenen, for alle de i «Dypperiet», Pakkeriet og Grosseriet beskæftigede Arbeidere, og Overholdelsen paasees strengt. (Døderlein).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tils. Behandlede.	Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
			1		2		3		4	
			Aker.		Ullensaker.		Høland.		Follo.	
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Tilf.		
Veneriske Saar.....	1	-	-	-	-	-	-	-	1	
Syphilis konstitutionel..	25	2	8	2	4	-	2	-	11	
— hereditær.....	5	-	1	-	3	-	-	-	1	
Gonorrhoe.....	33	-	12	-	6	-	2	-	13	

Til Oplysning om de af Lægerne behandlede, væsentlig **chroniske Sygdomme** henvises til Tabel Side 26.

Liste over forskjellige, væsentlig chroniske Sygdomme.

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		Fordeling paa Lægedistrikterne:							
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	1		2		3		4	
							Aker.		Ullensaker.		Høland.		Follo.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Chronisk Rheumatisme	454	-	10	7	241	196	196	-	84	-	125	-	49	-
Fnat	172	-	50	48	35	39	24	-	134	-	14	-	-	-
Skurv	3	-	-	2	-	1	-	-	1	-	-	-	2	-
Kjertelsyge	226	1	72	105	18	31	103	1	70	-	25	-	28	-
Rachit	106	9	60	46	-	-	25	8	31	-	30	-	20	1
Simpel Meningit	27	18	8	2	6	6	6	6	10	6	4	2	7	4
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuber- kulose	54	¹⁾ 40	8	15	7	7	25	20	16	10	6	6	7	4
Lungetuberkulose	305	147	14	18	116	152	93	66	97	40	44	21	71	20
Kræft	109	²⁾ 51	-	-	66	38	35	14	39	16	10	4	25	17
Morbus Brightii	90	25	10	6	50	24	24	11	35	4	12	5	19	5
Blegstot og Anæmi	1119	³⁾ 4	64	159	82	814	319	4	556	-	103	-	141	-
Livmodersygdomme	234	-	-	2	-	232	90	-	60	-	25	-	59	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dys- pepsi	1927	10	77	142	811	897	635	-	652	7	100	3	540	-
Ormesygdomme	15	-	43	35	8	9	20	-	45	-	19	-	11	-
Drankersygdomme	6	-	-	-	6	-	1	-	3	-	2	-	-	-
Struma	23	-	-	1	2	20	9	-	12	-	2	-	-	-

¹⁾ Tuberkuløs Meningit 27, Tuberkulose i andre Organer 13. ²⁾ Cancer 50, Sarcoma 1. ³⁾ Anæmia pernicioosa.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	af Lunge- tuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Aker	415	66	170	245
Ullensaker	271	40	107	164
Høland	185	21	53	132
Follo	168	20	67	101
Byer (Drøbak)	30	1	10	20
Bygder	138	19	57	81
Akershus Amt	1039	147	397	642
Byer	30	1	10	20
Bygder	1009	146	387	622

Lungetuberkulose udgjorde for det hele Amt 14,1 pCt. af samtlige kjendte Dødsårsager og 22,9 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdom, hvoraf i Bygderne henholdsvis 14,5 pCt. og 23,4 pCt. Fra Bærum i Akers Distrikt bemærkes, at det synes, som om Tuberkulose enkelte Steder er ved at udbrede sig ganske stærkt. Ved Bæruns Verk, hvor den for nogle Aar siden væsentlig optraadte inden et Par Familier, forefindes den nu ganske hyppig; i Lommedalen, hvor der tidligere neppe kunde paavises flere end nogle enkeltstaaende Tilfælde af Lungetæring, væsentlig tilhørende en bestemt Slægt, er Tuberkulose nu ikke sjelden at iagttage, ganske væsentlig i Form af Ledtuberkulose, medens Lunge-tuberkulose fremdeles er sjelden. Af de i Tidsrummet 1873—1887 paa Asker Seminarium optagne 438 Elever er ifølge indhentede Oplysninger 3,9 pCt. afgaaede ved Døden af Tæring, de fleste i Løbet af de første Par Aar efter Udgangen af Seminariet. (A. Johannesen).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Af **Brok** (Hernia) opgives af 20 Læger 83 Tilfælde hos 18 Gutter, 8 Smaapiger, 40 voxne Mænd og 17 voxne Kvinder. Brokkets Art er angivet i 77 Tilfælde som: Hernia inguinalis 52, Hernia cruralis 21, Hernia umbilicalis 4. Der opføres 2 Dødsfald.

Af **Benbrud** (Fractura) behandlede af 22 Læger 139 Tilfælde, og kjendes 2 Dødsfald. For 130 Tilfælde kjendes Kjøen og Alder, nemlig 25 Gutter og 4 Piger, 71 voxne Mænd og 30 voxne Kvinder. Sædet for Bruddet er angivet for 133 Tilfælde:

Fractura cranii	2	Fractura digitor. manus	4
— costarum	12	— colli femoris	5
— scapulæ	1	— femoris	11
— claviculæ	13	— tibiæ	10
— humeri	7	— cruris	18
— antibrachii	10	— fibulæ	13
— radii	25	— digit. pedis	1
— ulnæ	1		

Af **Luxationer** (Luxatio) opgiver 18 Læger 47 behandlede Tilfælde. For 41 angives Kjøen og Alder, 1 Gut, 2 Smaapiger, 22 voxne Mænd og 16 voxne Kvinder. Sædet er angivet i 38 Tilfælde som:

Obstetriciske Operationer i Akershus Amt.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning.				Perforation.		Embryotomi.		Efterbyrdsoperationer.	
	Mødre		Børn		Mødre		Børn		Mødre		Børn		Moder		Moder		Moder	
	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.	død.	lev.	død.
Utilstrækkelige Veer, langsom Fødsel	32	¹⁾ 1	28	²⁾ 5	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Blødning, Placenta prævia	1	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Ueftergivelige ydre Fødselsveie . . .	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med fremfaldne Smaadele . .	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	4	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forsømt Tverleie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
2den Tvillings Tverleie med fremfal-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	³⁾ 1	-	-	-
den Arm, Fare for Moderens Liv	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Sidstkommende Hoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	36	1	31	6	5	-	1	4	2	-	1	1	3	-	2	-	6	-
	37		37				5				2							

¹⁾ Dødsårsag: Barsel-feber. ²⁾ En Gang anencephalisk Foster. ³⁾ Første Tvilling født ved Naturens Hjælp.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Leven- de Fødte.	Døde				Død- fødte.	Omkomne ved		
		ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.		ulykke- lige Hændel- ser.	Selv- mord.	Drab.
Aker	995	611	154	19	5	35	12	2	2
Ullensaker	1008	531	80	9	-	25	8	3	-
Høland	370	263	32	1	1	12	4	-	-
Follo	546	364	59	4	3	10	6	2	-
Drøbak	71	46	8	-	-	1	1	-	-
Hvitsten	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Son	27	13	4	1	-	1	-	-	-
Hølen	6	8	1	-	1	1	-	-	-
Bygder	438	297	46	3	2	7	5	2	-
Akershus Amt	2919	1769	325	33	9	82	30	7	2
Byer	108	67	13	1	1	3	1	-	-
Bygder	2811	1702	312	32	8	79	29	7	-

Luxatio maxillæ inferioris	2	Luxatio manus	1
— humeri	20	— digitorum manus	1
— antibrachii	5	— genus	2
— radii	3	— patellæ	1
— ulnæ	2	— pedis	1

Af Basedow's Sygdom opføres 1 Dødsfald fra Hølands Distrikt.

Af obstetriciske Operationer udførtes af Læger 55, hvoraf 14 i Aker, 26 i Ullensaker, 7 i Høland og 8 i Follo Distrikt. Udfald og Indikationer sees af foregaaende Tabel. (Se Side 28).

Antal af Fødte og Døde sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1150 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 60.6.

Døde paa Barselseng. Presterne har opgivet 9 Kvinder døde paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsag for 7 Kvinder, hvoraf 2 af Barsel-feber, 1 af hver af følgende Dødsårsager: Barselkrampe, Emboli, Blødning, Peritonitis og Diphtherit.

De hyppigst opgivne Dødsårsager sees af Tabel paa næste Side.

Veirliget var i det Hele meget mildt. Sommeren meget tør og varm.

Hygiæniske Forhold. Fra Akers Herred omtales den utilfredsstillende Forsyning med Drikkevand, idet dette hovedsagelig tages fra aabne Bække enten umiddelbart eller gennem kortere og længere Ledninger, hvorved det under den

De hyppigst opgivne Dødsaaarsager vare:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byerne.	Bygderne.
Lungetuberkulose	147	1	146
Diphtherit	139	2	137
Diarrhoe og Cholera nostras	77	5	72
Lungebetændelse	74	1	73
Alderdomssvaghed	60	2	58
Kræft og Sarkom	51	1	50
Tuberkuløse Betændelser	40	2	38
Akut Bronchit	37	1	36
Organisk Hjertesygdom	33	2	31
Chronisk Bronchit	30	2	28

tiltagende Bebyggelse og Anlæg af Fabrikker mere og mere er udsat for Forurensning, ligesom der fra de hyppige Oplag af udesiniceret Pudretgjødelse fra Christiania i Vaartiden, naar Jorden er frosset, er uhindret Tilsig til Bække. Ligeledes omtales den totale Mangel paa Kloaker til Bortførelse af Skyllvand og Affald i de bymæssig bebyggede Strøg. Der paapeges Nødvendigheden af ved hvert Hus at grave Brønde, der ved forsigtigt Anlæg vil kunne gøres uafhængige af saadan Infektion. (Stillesen). Fra Ullensakers Distrikt — Eidsvold — anføres, at Nydelsen af spirituøse Drikke maa siges at være i Tilbagegang, hvilket væsentligst skyldes den vanskelige Adkomst til samme, da Ulsalg af Øl og Brøndevin, saavidt vides, er forbudt ved alle Skydsstationer og Jernbanestationer undtagen Eidsvold, hvor Udsalget af Øl er indskrænket til en begrændset Tid før Jernbanetrænets Ankomst. (N. W. Thoresen).

Badeindretninger. Grefsen Bad og Eidsvold Bad vare i Virksomhed, det sidstnævnte uden Lægebetjening. Drøbaks Bad søgtes af det vanlige Antal Badegjæster i Sommertiden.

Om Amtets **Apotheker** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Antal Møder i Sundhedskommissionerne, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaccine- rede.	Rets- medicinske For- retninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.			
Amtet	22	2 760	58	2 301	10
Aker	6	893	¹⁾ 22	934	8
Ullensaker	6	1 337	²⁾ 16	862	2
Høland	4	238	³⁾ 3	357	-
Follo	6	292	⁴⁾ 17	⁵⁾ 148	-

¹⁾ Aker 10, Asker 4, Bærum 4, Skedsmo 3, Nitedal 1; ²⁾ Feiring 4, Eidsvold 3, Ullensaker 3, Sørum 2, Næs 1, Gjerdrum 1, Namestad 1, Hurdalen 1; ³⁾ Høland 1, Urskog 1, Fet 1; ⁴⁾ Drøbak 6, Aas 4, Vestby 2, Kraakstad 2, Fron 1, Enebak 1, Næsodden 1; ⁵⁾ Opgave kun fra Aas, Fron og Drøbak.

III. Smaalenenes Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Debr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet ¹⁾		32,281	107 804	34	5	43	25
1. Eidsberg		10,795	23 412	4	-	9	7
	Rødenæs	2,85	2 366	-	-	2	2
	Rakkestad	3,263	5 940	1	-	2	1
	Eidsberg	1,797	5 535	2	-	2	1
	Trygstad	1,56	4 337	1	-	1	1
	Askim	0,530	2 430	-	-	1	1
	Skibtvedt	0,795	2 804	-	-	1	1
2. Moss		6,186	19 445	8	2	10	5
	Moss, Kjøbstad	0,011	5 117	6	2	3	-
	Moss Landsogn	0,444	808	-	-	²⁾ 1	-
	Spydeberg	1,089	2 610	1	-	1	1
	Haabøl	1,128	2 372	-	-	1	1
	Vaaler	1,953	2 747	1	-	2	1
	Raade	0,892	3 029	-	-	1	1
	Rygge	0,671	2 762	-	-	1	1
3. Sarpsborg		5,479	41 293	11	2	13	7
	Sarpsborg, Kjøbstad	0,002	3 272	4	-	3	-
	Fredriksstad, —	0,085	9 616	6	2	2	-
	Tune	1,392	7 037	-	-	1	1
	Varteig	0,544	1 353	-	-	1	1
	Skjeberg	1,518	4 523	-	-	1	1
	Borge	0,607	4 066	1	-	1	1
	Onsø	0,950	5 063	-	-	2	2
	Glemminge	0,381	6 363	-	-	³⁾ 2	1
4. Hvaløerne		9,806	13 862	⁴⁾ 2	-	6	6
	Hvaløerne	0,677	2 476	-	-	2	2
	Berg	2,003	3 772	-	-	⁵⁾ 1	1
	Id	2,907	3 593	1	-	1	1
	Aremark	4,129	4 021	1	-	2	2
5. Fredrikshalds Stadslægedistrikt	Fredrikshald, Kjøbstad	0,015	9 792	9	1	5	-

¹⁾ Om Byernes Folkemængde den 31te December 1885 se den almindelige Beretnings Tabel: Dødeligheden i Byerne. ²⁾ Jordemoderen bor i Moss. ³⁾ 1 Jordemoder bor i Fredriksstad. ⁴⁾ Distriktslægen bor i Fredrikshald. ⁵⁾ Jordemoderen bor i Fredrikshald.

I Smaalenes Amt anmeldte

	Hele Aaret		Tiden er opgiven for:	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
	Behandlede.	Deraf Døde.										
Typhoidfeber	218	18	218	6	11	3	8	5	10	32	36	42
Cerebrosp. Meningit	2	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Barsel-feber	13	4	13	2	1	2	2	3	-	1	1	-
Vandkopper	171	-	171	34	16	16	8	23	12	2	7	3
Skarlagensfeber	152	6	152	21	15	21	30	25	5	3	8	5
Røde Hunde	54	-	54	-	17	14	2	12	4	-	1	-
Mæslinger	1758	59	1758	4	11	5	323	513	126	71	24	33
Rosen	110	2	110	13	12	10	12	7	9	15	7	7
Kighoste	1286	49	1286	59	74	63	107	99	116	174	160	110
Diphtherit	293	52	292	20	17	31	17	19	18	26	22	29
Strubehoste	29	19	29	5	2	3	2	4	-	-	1	2
Kusma	64	-	64	1	-	-	3	7	5	6	-	1
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	4796	72	4796	531	522	532	441	308	315	244	267	288
Katarrhalsk og follikulær Angina	1549	-	1549	163	187	186	136	114	77	80	58	100
Influenza	54	-	54	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	947	122	947	99	118	150	128	124	53	36	22	27
Brystbetændelse	175	-	174	18	19	28	15	15	10	9	11	9
Gigtfeber	279	3	279	29	20	25	33	44	24	22	13	11
Koldfeber	8	-	5	1	-	-	2	-	-	-	-	-
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	2868	71	2868	138	103	85	227	121	649	639	284	174
Blodgang	5	2	5	-	-	-	-	3	-	1	-	-
Skjørbug	7	-	7	1	1	-	1	-	-	-	2	1
Tilsammen	14838	480	14833	1145	1146	1174	1497	1446	1434	1361	924	842

Sundhedstilstanden var i det Hele mindre tilfredsstillende, idet Epidemier af Mæslinger, Kighoste og akut Diarrhoe gav Anledning til megen Sygelighed, navnlig blandt Børn. Typhoidfeber optraadte ogsaa hyppigere end sædvanlig, medens Skarlagensfeber og Diphtherit var i Aftagende. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde (14 838) er større end, saavidt vides, i noget tidligere Aar; derimod var det opgivne Antal af Døde af disse Sygdomme større i flere tidligere Aar, saaledes i 1886 og i 1884 med henholdsvis 573 og 499 epidemiske Dødsfald mod 480 i 1889.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2053 eller 17,0 pro mille af den beregnede Middelbefolkning (120 500). Aaret forud var Dødeligheden 16,7 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes ovenstaaende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel.

Af **Typhoidfeber** opgives et større Antal Tilfælde end i noget Aar siden 1876, navnlig inden Sarpsborgs Distrikt. Fra Eidsbergs Distrikt opgives nogle

epidemiske Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne		Fordeling paa Lægedistrikterne.									
					1		2		3		4		5	
			Tilfælde.	Dødsfald.	Eidsberg.		Moss.		Sarpsborg.		Hvaløerne.		Fredrikshald.	
					Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
17	16	32	218	18	14	3	1	-	199	15	1	-	3	-
-	-	1	2	1	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-
-	1	-	13	4	3	-	-	-	6	3	1	-	3	1
5	18	27	171	-	2	-	78	-	48	-	4	-	39	-
4	6	9	152	6	13	-	30	1	101	4	3	-	5	1
4	-	-	54	-	-	-	1	-	16	-	1	-	36	-
213	283	152	1758	59	56	2	492	14	179	2	27	1	1004	40
6	6	6	110	2	12	2	38	-	39	-	2	-	19	-
129	88	107	1286	49	45	3	362	7	417	23	33	1	429	15
26	21	46	293	52	140	15	36	7	82	22	14	1	21	7
1	7	2	29	19	3	1	6	4	14	11	-	-	6	3
-	15	26	64	-	-	-	-	-	64	-	-	-	-	-
385	437	526	4796	72	278	2	927	8	2244	41	134	5	1213	16
128	132	188	1549	-	78	-	401	-	624	-	22	-	424	-
-	-	54	54	-	-	-	8	-	46	-	-	-	-	-
51	67	72	947	122	114	18	237	26	456	55	22	2	118	21
14	12	14	175	-	29	-	36	-	74	-	8	-	28	-
17	19	22	279	3	30	-	70	-	115	1	14	1	50	1
2	-	-	8	-	-	-	-	-	7	-	-	-	1	-
187	149	112	2868	71	171	14	751	18	1077	31	69	3	800	5
-	-	1	5	2	2	-	3	2	-	-	-	-	-	-
-	1	-	7	-	-	-	2	-	5	-	-	-	-	-
1189	1278	1397	14838	480	990	60	3480	87	5814	209	355	14	4199	110

spredte Tilfælde i Eidsberg, Askim og Trygstad Herreder, samt en liden Epidemi med 9 Angrebne og 1 Død paa Gaarden Sørby i Rakkestad; her angrebes først Konen paa Gaarden og døde, senere smittedes 6 af Husets Folk og en af Naboerne, der havde deltaget i Begravelsesgildet, samt dennes Pleiedatter. (Borbom). I Moss Distrikt behandles kun et enkelt Tilfælde i Tomter Annex til Haabøl. I Sarpsborg Distrikt opgives fra Sarpsborgs By 13 Angrebne uden Dødsfald i Maanederne Juni—September, 37 med 9 Dødsfald fra Fredrikstad By spredte over næsten hele Aaret, men talrigst i dettes 2den Halvdel, samt 149 Tilfælde, hvoraf dog kun 6 dødelige, fra Landdistriktet; af disse sidste behandles 52 af Sarpsborglæger og 97 af Læger i Fredrikstad, 70 i Glemminge, 24 i Borge og 3 i Onså; i December forefaldt 24 Tilfælde i Glemminge, sammentrængte paa et ganske lidet Strøg. Paa Spjæren af Hvaløerne behandles et enkelt Tilfælde hos en Sømand, der blev syg strax efter Hjemkomsten. I Fredrikshald var Sygdommen meget sjelden (3 spredte Tilfælde i Maanederne Januar, August og September).

Af **Cerebrospinalmeningit** forekom 1 Tilfælde i Moss Landdistrikt og 1 dødeligt i Sarpsborgs, begge hos voxne Kvinder.

Vandkopper optraadte hele Aaret igjennem, navnlig i Byerne, de fleste anmeldte fra Moss.

Skarlagensfeber var i Aftagende inden alle Distrikter. I Eidsbergs Distrikt, hvor Sygdommen i de foregaaende Aar forekom adskillig udbredt, ophørte den saagodtsom. I Moss Distrikt forekom en Del spredte Tilfælde i Landdistriktet, de fleste i Spydeberg og Haabøl; fra Moss By opgives 5 Tilfælde mod Aarets Slutning. I Sarpsborgs Distrikt anmeldtes 4 Angrebne fra Sarpsborg By, 16 Angrebne og 1 Død fra Fredriksstad By; fra Landdistriktet opgives 81 Tilfælde, hvoraf 3 dødelige, de fleste fra Sarpsborgs Omegn; paa Fredriksstad-kanten forekom i Glemminge faa og spredte Tilfælde. I Hvaløernes Distrikt optraadte Sygdommen hist og her uden at vinde Udbredelse og i Fredrikshald By kun ganske enkeltvis (5 Angrebne, 1 Død).

Mæslinger optraadte epidemisk inden samtlige Distrikter. I Rakkestad — Eidsbergs Distrikt — var de meget udbredte og optraadte især mod Aarets Slutning meget ondartet. Exanthemet var ofte hæmorrhagisk og Komplikationer almindelige. (Borbom). Enkelte Tilfælde opgives ogsaa fra Askim, Trygstad og Skibtvædt. I Moss Distrikt optraadte de første Tilfælde i August, hvorefter Epidemien i Byen Moss udbredte sig rask i Høstmaanederne og kulminerede i November; i Landdistriktet synes Sygdommen at have været i Tiltagende lige til Nytaar. I Sarpsborgs Distrikt begyndte den først i Sarpsborgs Omegn og udbredte sig derfra til denne By og til Fredriksstad med Omegn uden dog at danne nogen større Epidemi. I Hvaløernes Distrikt var Sygdommen meget udbredt; de første Tilfælde forekom i den sydligste Del af Id, maaske ved Smitte fra Sverige; kun i de færreste Tilfælde søgtes Lægehjælp. I Fredrikshald By viste den sig enkeltvis i Januar og Februar, aldeles ikke i Marts; men Antallet af Angrebne steg pludselig i April og Mai, da Epidemien kulminerede. Senere forekom i alle Aarets Maaneder enkelte Tilfælde; i det Hele behandledes inden Stadslægedistriktet 1004 Mæslingepatienter, hvoraf 40 døde; som sekundær Dødsarsag opføres Bronchit 12 Gange, Lungebetændelse 9, Laryngit 3, Diarrhoe 3 og Krampe 2 Gange.

Kighoste optraadte almindelig inden hele Amtet. I Eidsbergs Distrikt havde den stærk Udbredelse i Sommermaanederne, men kun forholdsvis Faa kom under Behandling og er opførte paa Sygelisterne. Inden Moss Distrikt forekom de fleste Tilfælde saavel i Byen som paa Landet i Aarets anden Halvdel, derimod var i Sarpsborgs Distrikt Sygdommen almindeligst i 1ste og 2det Kvartal. I Fredrikshalds By begyndte den i April og herskede almindelig hele Resten af Aaret (429 anmeldte Tilfælde, 15 Dødsfald, hvoraf 7 foranledigede ved sekundær Bronchit og 2 ved Lungebetændelse).

Diphtherit forekom i det Hele adskillig sjældnere end Aaret forud (293 mod 494 i 1888). I Eidsbergs Distrikt, hvor Sygdommen maa siges at være endemisk, idet den viser sig snart som enkelte spredte Tilfælde snart i mindre Epidemier, er Mangelen af et Isolationslokale ofte føleligt. (Scharffenberg). I Moss By og Landdistrikt var Sygdommen fremdeles i Aftagende; de fleste Tilfælde opgives af Lægen i Spydeberg. I Sarpsborg By forekom kun et Tilfælde i Marts, i Fredriksstad By og Omegn derimod enkelte de fleste Maaneder af Aaret uden at give Anledning til nogen epidemisk Udbredning; fra Byen opgives 34 Tilfælde, hvoraf 13 i December Maaned, samlede paa et Par Steder og fra Omegnen 20 Tilfælde, nemlig 6 i Glemminge, 11 i Borge og 3 i Onse. I Hvaløernes Distrikt forekom Sygdommen hist og her uden at vinde Udbredelse. Paa Fredrikshald viste den sig i alle Aarets Maaneder med Undtagelse af Mai og Juni (21 Angrebne og 7 Døde).

Kusma opgives kun fra Sarpsborgs Distrikt, hvor de Fleste behandlede i Fredriksstad By og Omegn.

Akut Bronchit og Katarrh optraadte i Fredrikshald med et endnu større Antal Tilfælde end Aaret forud, da disse Sygdomme ogsaa var usædvanlig hyppige. Af de opførte 16 Dødsfald indtraf de 12 hos Børn under 1 Aars Alderen.

Influenza optraadte flersteds i December. I Rakkestad (Eidsbergs Distrikt) forekom det første Tilfælde 25de December; Sygdommen indførtes, som det syntes, ved Julegjæster fra Byerne. I Fredriksstad viste den sig allerede i Midten af Maaned, men angreb i indeværende Aar kun et mindre Antal (28 i Byen, 18 i det omliggende Landdistrikt).

Lungebetændelse sees at være forekommen noget sjældnere end Aaret forud, naar undtages i Fredrikshald By, hvorfra der opgives 118 Tilfælde med 21 Dødsfald (deraf 17 under 5 Aars Alderen). Dødsprocenten af Behandlede inden Amtet var 12,9 (Aaret forud 13,7).

Diarrhoe og Cholera nostras forekom usædvanlig hyppig, særlig i Juni og Juli Maaned. I Eidsbergs Distrikt optraadte de ofte med dysenterisk Karakter og langvarig Rekonvalescents (Scharffenberg), i Spydeberg og Haabøl af Moss Distrikt ogsaa mangesteds meget alvorlig (Sommerfelt). I Fredrikshald By var de langt hyppigere end foregaaende Aar og dannede til enkelte Tider, især i April og Juni--Juli, en ikke ubetydelig Epidem. Af de 71 inden Amtet opgivne Dødsfald opføres de 44 som foranledigede ved akut Diarrhoe og 27 ved Cholera nostras.

Af **Blodgang** nævnes 2 Tilfælde fra Askim (Eidsbergs Distrikt), 1 fra Moss By og 2 fra samme Hus i Rygge af Moss Landdistrikt.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tils. Behandlede.	Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
			1	2	3	4	5	
			Eidsberg.	Moss.	Sarpsborg.	Hvaløerne.	Fredriks-hald.	
			Tilf.	Tilf.	Tilf. Dsf.	Tilf.	Tilf.	
Syphilis	40	3	1	8	21	3	2	8
Gonorrhoe, Urethrit .	88	-	4	24	35	-	3	22

Til Oplysning om en Del af Lægerne behandlede, væsentlig **chroniske Sygdomme** se Tabellen paa næste Side (Side 36).

De ved **Lungetuberkulose** foranledigede Dødsfald (se Tabellen Side 37) udgjorde for hele Amtet 13,4 pCt. af samtlige kjendte Dødsfald og 23,4 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne var Forholdet henholdsvis 11,7 pCt. og 21,2 pCt., i Bygderne henholdsvis 21,2 pCt. og 25,5 pCt.

For **Brok** (Hernia) behandlede 123, 18 Gutter, 3 Piger, 65 voxne Mænd og 37 Kvinder. Af 100 Tilfælde, for hvilket Sædet opgives, var 83 ingvinal, 9 crural, 6 umbilical og 2 ventral Hernier. Der opgives udført 6 Herniotomier, 2 paa og 4 udenfor Sygehus, af de Opererede døde 2; ialt kjendes 3 Dødsfald.

Af **Benbrud** behandlede 175; for 170 kjendes Kjøen og Alder, 28 Gutter, 8 Piger, 90 voxne Mænd og 44 voxne Kvinder. Af 160 Benbrud vare:

Liste over forskjellige, væsentlig kroniske Sygdomme.

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		Fordeling paa Lægedistrikterne:									
	Tilfælde.	Dødsfald.					1		2		3		4		5	
			Eidsberg.		Moss.		Sarpsborg.		Hvaløerne.		Fredriks- hald.					
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.				
Chronisk Rheumatisme	559	-	5	5	351	198	63	-	142	-	248	-	35	-	71	-
Fnat	59	-	17	13	18	11	9	-	7	-	33	-	-	-	10	-
Skurv	22	-	10	10	1	1	-	-	2	-	8	-	-	-	12	-
Kjertelsyge	451	1	146	200	33	72	63	-	78	-	201	1	14	-	95	-
Rachit	131	6	77	54	-	-	10	-	10	-	80	6	6	-	25	-
Simpel Meningit	31	22	10	10	5	6	6	4	5	3	10	7	5	3	5	5
Tuberkuløse Betændelser	59	39	18	18	12	11	18	10	7	4	11	10	1	1	22	14
Lungetuberkulose	716	150	31	47	309	329	65	23	59	16	492	76	25	7	75	28
Kræft	118	¹⁾ 72	-	-	57	61	25	15	20	14	50	28	7	4	16	11
Morbus Brightii	102	27	4	4	43	51	25	11	24	4	32	9	3	-	18	3
Blegsot og Anæmi	1819	²⁾ 4	86	245	467	1021	224	1	148	-	1050	2	94	-	303	1
Menstruationsuordener	350	-	-	5	-	345	33	-	46	-	159	-	24	-	88	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	2648	-	88	150	1288	1122	353	-	374	-	1278	-	124	-	519	-
Ormesygdomme	105	-	41	47	10	7	5	-	14	-	50	-	3	-	33	-
Drankersygdomme	8	-	-	-	6	2	-	-	-	-	4	-	1	-	3	-
Struma	16	-	-	-	-	16	1	-	-	-	3	-	3	-	9	-

¹⁾ Cancer 70, Sarcoma 2. ²⁾ Deraf 1 Anæmia perniciosa.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	af Lunge- tuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Eidsberg	197	23	60	119
Moss	194	16	87	107
Moss By	96	7	52	44
Bygder	98	9	35	63
Sarpsborg	456	76	209	247
Sarpsborg By	30	3	9	21
Fredriksstad —	184	28	80	104
Bygder	242	45	120	122
Hvaløerne	40	7	14	26
Fredrikshald	253	28	110	143
Smaalenes Amt	1122	150	480	642
Deraf i Byer	563	66	251	312
— - Bygder	559	84	229	330

Fractura os. faciei	2	Fractura digitor. manus	17
— vertebrarum	1	— pelvis	2
— costarum	19	— coll. femoris	5
— scapulæ	1	— femoris	16
— claviculæ	17	— cruris	10
— humeri	11	— tibiæ	14
— radii	25	— fibulæ	5
— antibrachii	12	— malleolorum	3

Der opgives 1 Dødsfald af Benbrud.

Af **Luxationer** behandlede 61, hvoraf 6 hos Gutter, 7 hos Piger, 37 hos voksne Mænd og 11 hos voksne Kvinder. Af 50, for hvilke Sædet opgives, var: 37 Luxatio humeri, 3 Luxatio antibrachii, 4 Luxatio radii, 2 Luxatio manus, 1 Luxatio pollicis, 1 Luxatio cruris, 1 Luxatio patellæ og 1 Luxatio pedis.

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Lægerne tilsammen 98, hvoraf 11 i Eidsbergs, 15 i Moss, 46 i Sarpsborgs, 6 i Hvaløernes Distrikter og 20 i Fredrikshald. Indikationer og Udfald for disse Operationer sees af Tabellen (Side 38). Desuden foretoges en Gang Reposition af fremfalden Arm ved Isseleie, hvorefter Fødselen fuldendtes ved Naturens Hjælp med heldigt Resultat for Moder og Barn.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 12 Kvinder paa Barselseng. Lægerne opgiver Dødsårsag for 12, hvoraf 4 døde af Barselseber, 3 af Barselkrampe, 2 af Livmoderblødning, 2 af Peritonit og 1 af Uræmi.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af Tabel Side 39.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1640 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 52,9.

Obstetriciske Operationer i Smaalenes Amt.

	Tangforløsning.				Vending.			Partus præmaturus artificialis.			Perforation.	Exvisceration.	Decapitation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Moder.	Moder.	Mødre.
	lev.	død.	lev.	død.	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.	lev.
Utilstrækkelige Veer, langsom Fødsel	51	1 ¹⁾	4 ⁴⁾ 53	1	3	4 ⁴⁾ 3	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	4	-	5 ⁵⁾ 4	1	5	1	5 ⁵⁾ 4	6 ⁶⁾ 2	1	1	2	-	-	-
Barselkrampe	4	2 ²⁾	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trange ydre Fødselsdele	4	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sammenvoxning af Modermunden	-	3 ³⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	4	4	-	-	-	-	-	7 ⁷⁾ 1	1	-
Issefødsel med Panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnoren	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sidst kommende Hoved; trangt Bækken	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Tilsammen	66	4	65	8	12	8	4	2	1	1	3	1	1	6
	70		73			12			2					

¹⁾ Dødsårsag: Barselfeber. ²⁾ Den ene døde af Barselkrampe, den anden af Uræmi. ³⁾ 30 aarig, 3die Gang Fødende (de tvende foregaaende Gange forløst med Tang); efter flere Dages Fødselsarbejde fandtes Modermunden fuldstændig sammenvoxet og tilligemed omliggende Dele omdannet til Arvæv. Modermunden aabnedes med Fingeren og Neglen, hvorefter Udvidningen foregik lidt efter lidt, men meget langsomt og fremkaldte flere Indrifter. Forløsningen maatte tilsidst ske ved Tang, Fosteret dødt, Moderen døde i 9de Døgn af Peritonit; hendes Mand har haft Syphilis (Galtung). ⁴⁾ Ved 2 Tvillingfødsler forløstes med heldigt Udfald for Mødre og Børn begge 1ste Tvillinger ved Tang, og begge 2den Tvillinger ved Vending, hvor Udfaldet for Mødrene er opført. ⁵⁾ Ved en Trillingfødsel forløstes 1ste Trilling levende ved Naturens Hjælp, 2den levende ved Tang og 3die død ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen er opført (heldigt). ⁶⁾ a. 3die Gang Fødende med rachitisk fornevret Bækken, 1ste Gang forløst ved Perforation, 2den Gang ved Part. præm. artif. (Barnet døde lige efter Fødselen); nu heldigt Udfald for Moder og Barn. b. Høigradig Bækkenforsnevring; Fødsel indleddes i 34te Uge; Moder ilive, Barnet dødt. ⁷⁾ Dødsårsag: Peritonit.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Leven- de Fødte.	Døde				Død- fødte.	Omkomne ved		
		ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng-		ulykke- lige Hæn- delser	Selv- mord.	Drab.
Eidsberg	592	398	53	6	3	11	7	2	1
Moss	703	393	87	9	1	23	4	1	-
Moss By	332	154	46	5	-	13	2	1	-
Bygder	371	239	41	4	1	10	2	-	-
Sarpsborg	1622	756	171	12	6	41	16	1	-
Sarpsborg By	94	36	5	-	2	1	1	-	-
Fredrikstad —	390	159	37	-	-	15	5	-	-
Bygder	1138	561	129	12	4	25	10	1	-
Hvaløerne	411	247	53	5	-	11	7	-	-
Fredrikshald	365	259	61	4	2	9	2	1	-
Smaalenes Amt	3693	2053	425	36	12	95	36	5	1
Deraf i Byer	1181	608	149	8	4	38	10	2	-
— Bygder	2512	1445	276	28	8	57	26	3	1

De hyppigste Dødsårsager vare:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byerne.	Bygderne.
Lungetuberkulose	150	66	84
Lungebetændelse	122	48	74
Kræft (Cancer et Sarcoma)	72	25	47
Akut Bronchit, Laryngit og katarrhalske Lungebetændelser	72	36	36
Akut Diarrhoe og Cholera nostras	71	36	35
Mæslinger	59	50	9
Diphtherit	52	20	32
Kighoste	49	35	14
Organisk Hjertesygdom	47	24	23
Tuberkulose Betændelser	39	18	21
Alderdomssvaghed	38	25	13
Krampe i Børnealderen	36	33	3

Hygieniske Forhold. De i Sarpsborgs Distrikt bymæssigt bebyggede Strøg med tæt sammenpakkede Huse og høist misligt Kloakvæsen — som Selbak, Spikeren, Greaker og de større Brugs Omgivelser — viser sig fremdeles som Arnesteder for Skarlagensfeber og Diphtherit. For Glemminge og Borge har man nu Sundhedsforskrift for tvungen Indlæggelse paa Amtssygehuset i Tilfælde, hvor ikke betryggende Isolation bringes istand i Hjemmet. (Grimsgaard). I Fredriksstad overbyggedes en aaben Bæk i Forstaden Vaterland, og det saakaldte Apenæs-bjerg forsynedes med Kloakledning. Sundhedskommissionen udfærdigede Forbud mod Falbydelsen af ufødt Kalvekjød -- en Trafik, som drives i ikke saa liden Udstrækning. I Glemminge og Onsø Sundhedskommissioner vedtoges visse Forholdsregler for at forebygge den forfærdelige Stank ved Forraadnelsen af Sild, der i de senere Aar almindelig benyttes til Gjødning paa Fredriksstadkanten. (Giebelhausen). I Fredrikshald siges de hygieniske Forhold nu at være ret tilfredsstillende, om end Renlighedsforholdene i Tistedalen ved Indtaget til Byens Vandledning kunde være bedre. Om Vaaren indsendtes Vand til Undersøgelse af Chemiker Schmelck, der fandt Vandet godt, dog ei af aller bedste Sort. Under Bryggearbeidernes Streik om Sommeren fandt der Misbrug Sted af spirituøse Drikke, men da Streiken var endt og alt kommet i sin gamle Orden, forbedredes Forholdene igjen, saa disse nu maa ansees for at være ret gode. (Zimmer).

Badeindretninger. Paa Gaarden Fyrrisdal i Rakkestad er i beskeden Maalestok bygget et lidet Bad med 2 Værelser for Syge, 2 Afklædningsrum og 2 Badeværelser. Der gives varme og kolde Karbad, varm- og kold Styrt og Dusch, Massage, Birkeris, Furunaalsbad, og der vil ogsaa være Adgang til at erholde Gytjeindnidninger og Gytjeomslag. Priserne er overmaade billige. (Berbom). Moss Badehus var aabent i 95 Dage; der toges 5613 Strømbad, 475 Karbad, 747 Duschbad, 589 Karbad med Styrt og 71 Styrtbad. I Badehuset for Arbeidsklassen toges omtrent 4000 Strømbad, og i det af Brændevins-samlaget understøttede Badehus, der er aabent hele Aaret for varme Bad, toges 2437 Karbad og 22 Dampbad. Thorsøkilens Bad og Hankø Bad og Kyst-sanatorium var i Virksomhed. Ved Frederikshalds Badehus toges 4496 Bad, Styrt, Kar- og Dampbad; af Fribad gaves 90. En større Del af de bedre stillede Familier i Fredrikshald tager om Sommeren Bolig paa Sandørne, Hvalørne, for at bade i aaben Sø.

Om Amtets **Apotheker** se den almindelige Beretning.

Sygehuse. Amtet har Amtssygehuset i Fredriksstad, desuden findes i Moss, Fredriksstad og Fredrikshald kommunale Sygehuse. I Sarpsborg findes ogsaa et kommunalt Sygehus, forbundet med en «Fattigstue». Her indlægges ogsaa i Tilfælde epidemiske smitsomme Syge af Byen, en Ordning som med denne Kombination er lidet tidsmæssig og betryggende. I Fredrikshald findes et lidet Sygehus, tilhørende den katholske Menighed.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommis- sioner, Antal Møder.	Kvaran- tænekom- missioner, Antal Møder.	Vaccine- rede.	Rets- medicinske Forret- ninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.				
Amtet	20	3304	65	-	2948	17
Eidsberg	7	428	³⁾ 15	-	610	6
Moss	4	¹⁾ 834	⁴⁾ 20	-	541	4
Sarpsborg	5	²⁾ 1319	⁵⁾ 18	⁷⁾ 2	1335	5
Hvaløerne	3	102	⁶⁾ 4	-	301	2
Fredrikshald	1	621	8	-	161	-

¹⁾ I Moss By 600. ²⁾ I Sarpsborg By 124, i Fredriksstad By 841. ³⁾ Eidsberg 2, Rakkestad 2, Trygstad 3, Skibtvedt 3, Askim 3, Rødenæs 2. ⁴⁾ Moss By 14, Moss Landsogn 2, Rygge 1, Raade 1, Haabøl 1, Spydeberg 1. ⁵⁾ Fredriksstad 12, Sarpsborg 1, Tune 1, Borge 1, Glemminge 2, Onso 1. ⁶⁾ Hvaløerne 1, Berg 1, Aremark 1, Id 1. ⁷⁾ I Fredriksstad By.

IV. Buskeruds Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet ¹⁾	114,02	102 186	33	4	45	19
1. Drammen	4,690	31 370	9	2	14	2
	Drammen, Kjøbstad.	0,045	18 643	9	2	9	-
	Lier	2,479	7 022	-	-	2	-
	Røken	0,894	2 828	-	-	2	1
	Hurum	1,270	2 444	-	-	1	1
	Holmsbo, Ladested.	0,002	433	-	-	1	-

¹⁾ Om Folkemængden i Amtets Byer den 31te December 1885 se den almindelige Beretnings Tabel: Dødeligheden i Byerne.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaksinatører.
2. Ringerike	13,18	14 367	6	1	7	4
	Hønefoss, Kjøbstad ..	0,01	1 149	3	1	2	-
	Hole	2,39	4 080	1	-	3	1
	Norderhov	5,90	6 870	-	-	1	2
	Aadalen	4,88	2 268	2	-	1	1
3. Modum	17,57	25 384	8	-	9	3
	Nedre Eker	3,85	11 690	4	-	4	1
	Øvre Eker			2	-	2	1
	Modum	4,04	7 429	2	-	2	1
	Sigdal	9,68	6 265	2	-	3	1
4. Næs	22,36	8 407	1	-	4	3
	Næs	11,94	4 196	1	-	2	1
	Gol	10,42	4 211	-	-	2	2
5. Aal	20,91	5 880	2	-	2	2
	Aal	20,91	3 728	2	-	1	1
	Hol			-	-	1	1
6. Sandsvær	10,01	11 766	6	1	6	2
	Kongsberg, Kjøbstad ..	0,02	4 357	5	1	3	-
	Sandsvær	5,57	4 717	-	-	2	1
	Flesberg	4,42	2 692	1	-	1	1
7. Rollag	25,30	5 012	1	-	3	3
	Rollag	3,28	1 773	-	-	1	1
	Nore	22,02	3 239	1	-	2	2

Sundhedstilstanden var i det Hele mindre god, i Modums Distrikt og i Flesberg Herred af Sandsværs Distrikt karakteriseres den endog som slet. Det i Forhold til Aaret forud noget forøgede Antal anmeldte epidemiske Sygdoms-tilfælde skyldes væsentlig meget udbredte Epidemier af Diarrhoe og Cholera nostras, akute katarrhalske Tilfælde samt Lungebetændelse. Diphtherit og Typhoid-feber optraadte ligeledes noget hyppigere end Aaret iforveien, medens Skarlagens-feber og navnlig Mæslinger var betydelig sjældnere.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1998 eller 19,1 pro mille af den beregnede Folkemængde ved Aarets Midte (104 300). Dødeligheden Aaret forud var 18,2 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hid sættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 44 og 45).

Af **exanthematisk Typhus** forekom 11 Tilfælde i Gols Prestegjeld — Næs Distrikt — alle hos Voxne, 5 Mænd og 6 Kvinder. Smitten, der for den først Angrebnes Vedkommende ikke sikkert kunde paavises, førtes til de nærmest

liggende Gaarde med Personer, som havde hjulpet den første eller de senere Syge; ingen døde.

Typhoidfeber forekom hyppigere end Aaret forud (164 Tilfælde mod 97 i 1888), de fleste i Drammens (55) og Ringerikes (72) Distrikter. I Drammen By, hvor Sygdommen nu i Sammenligning med tidligere Tider spiller en meget underordnet Rolle, behandlede 38 Tilfælde, hvoraf 8 dødelige; de fleste forekom spredt i forskellige Bydele, og kun fra en Gaard paa Tangen — Tambourgaarden — anmeldtes et større Antal (7) Angrebne, alle i Oktober og November Maaned. Efterat ved Sundhedskommissionens Foranstaltning en hel Del Uhumskheder, som fandtes henslængte omkring dette Hus, var bortskaffede, endvidere et nyt Privet opført, da det gamle var utilstrækkeligt til Gaardens mange Beboere, og endelig et raadent Trægulv foran Huset var blevet fjernet og Grunden under dette rensed og desinficeret, ophørte Sygdommen i denne Gaard. Paa Byens Sygehus indlagdes 27 Typhoidfeberpatienter, hvoraf 5 afgik ved Døden. I Drammens Landdistrikt forekom Sygdommen kun ganske faa Steder og fremkaldte i det Hele 5 Dødsfald. I Ringerikes Distrikt kom 19 Personer under Behandling i Hønefos By og 53 i Landdistriktet; de fleste Tilfælde forekom i Juli og August; under Vaabenøvelserne paa Helgelandsmoen herskede Sygdommen der, og herfra smittedes 2 Marketentersker samt en Sygeoppasser ved det militære Lazareth. Forøvrigt optraadte Tilfældene spredt tildels paa Gaarde, hvor Typhoidfeber tidligere havde forekommet. I Modums Distrikt behandlede 15 spredte Tilfælde i den Del af Eker, der ligger nærmest Drammen. Til Næs Distrikt kom 3 Mandskaber syge hjem fra Helgelandsmoen, men Smitten udbredtes ikke videre. Af 16 i Sandsvørs Distrikt behandlede Tilfælde forekom 11 i Kongsberg By. I Rollag angrebes 3 Sødskende, der under et Besøg hos sin Bedstefader havde ligget i Sengklæder, der for 8—9 Aar siden var benyttet af en Typhoidfeberpatient. (Synnestvedt).

Af **Cerebrospinalmeningit** opføres 1 Tilfælde fra Rollags Distrikt, der efter 2 Dages Sygdom endte med Døden. Den Syge havde Dagen, før han blev angrebet, vadet gjennem Snevand.

Af **Barsefeber** indtraf ved og i Filtvedt 3 Tilfælde, samtidig med at der forekom 1 Tilfælde af Strubehoste og 1 Dødsfald — et Barn — efter nogle faa Dages Sygdom; dette sidste Tilfælde tilsaaes ikke af Læge. Forøvrigt forekom intet Tilfælde af Barsefeber i Jordmoderens Praxis. (A. Olsen).

Af **Børnekopper** behandlede 10 Tilfælde, 1 i Drammen By og 9 i Modums Distrikt. Den først Angrebne var en 50-aarig Mand paa Gaarden Skotsmon i øvre Eker, der havde været paa Arbeide paa Ringerike og anmeldtes som syg den 2den April. Han havde da et tætstaaende papuløst Exanthem over hele Legemet. Ansigtet var ophovnet, næsten ukjendeligt, Munden og Halsen stærkt angrebne, Hoste og betydelig Dyspnoe. Patienten, der isoleredes, døde Dagen efter antagelig af Kvelning, uden at Paplerne havde udviklet sig til Pustler. Han blev strax begravet med alle sine Klæder, og Huset desinficeredes. Hustruen og Børnene angrebes af lette Febrilia, førstnævnte af Erysipelas faciei. Afdødes Broder, der boede i Nabohuset, angrebes den 12te April. Exanthemet var sparsomt og spredt, men samtlige Papler udviklede sig til karakteristiske Variolapustler. Huset blev isoleret, og samtlige Beboere interneredes; Datterens Mand, om hvis Tilværelse Lægen var fuldstændig ubekjendt, unddrog sig den paabudte Internering og drog til Drammen, hvorfra han hjemkom 4de Mai lidende af samme Sygdom. Samtlige (3) voxne Børn i dette Hus angrebes, de 2 med konfluerende Pustler; Huset holdtes isoleret i flere Maaneder. Samtidig angrebes en 1-aarig uvakcineret Gut i Hougsund, der erfarede at være den Afdødes Sønneson; Moderen havde været tilstede under Bedstefaderens Sygdom og Begravelse; desuden smittedes 2 andre Kvinder i samme Hus. Patienten i Drammens By blev

I Buskeruds Amt anmeldte

	Hele Aaret		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
	Behandlede.	Deraf Døde.										
Exantematisk Typhus	11	-	11	-	2	2	6	1	-	-	-	-
Typhoidfeber	164	20	164	8	15	12	8	7	9	26	27	14
Cerebrospinalmeningit	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	30	7	30	4	3	4	3	2	2	1	-	3
Børnekopper	10	1	10	-	-	-	3	7	-	-	-	-
Vandkopper	74	-	74	9	7	2	11	2	4	2	5	1
Skarlagensfeber	319	29	314	106	45	54	27	21	14	22	-	5
Røde Hunde	158	-	158	27	33	60	22	9	4	-	1	1
Mæslinger	489	5	489	48	69	47	97	133	57	11	9	12
Rosen	174	4	174	13	14	17	13	15	27	12	18	7
Kighoste	593	21	593	87	105	29	22	27	27	53	54	34
Diphtherit	607	139	607	69	38	26	62	49	49	58	61	36
Strubehoste	42	34	42	7	5	4	2	3	1	1	-	2
Kusma	122	-	122	14	46	35	13	4	10	-	-	-
Akut Katarrh i Luft- veiene og Bronchit	4124	56	4124	544	503	512	368	349	210	143	154	174
Katarrhalsk og folliku- lær Angina	1131	-	1131	106	138	97	129	94	107	62	70	67
Influenza	36	-	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	866	125	866	76	94	134	166	145	47	24	23	20
Brystbetændelse	154	8	150	21	12	20	31	11	7	10	1	11
Gigtfeber	266	1	266	29	30	31	34	28	21	20	20	8
Koldfeber	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	2988	114	2988	148	101	111	107	126	795	889	261	111
Blodgang	5	-	5	-	-	-	-	-	2	3	-	-
Skjærbug	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Tilsammen	12367	565	12357	1316	1261	1197	1124	1034	1393	1337	704	510

indlagt paa Lazareth; hos hende havde den ovenfor omtalte Mand fra Eker logeret under sit Ophold i Drammen. Aarsagen til Epidemien blev aldrig tilfulde opklaret, dog formodedes den først angrebne Mand at være bleven smittet ved et Par Buxer af Fillevadmæl, som han havde kjøbt paa en saakaldt Jødeauktion, og som han kun havde brugt en Gang omtrent 8 Dage, før han indsygnede. (Collett).

Vandkopper forekom sjældnere end de foregaaende Aar, de fleste anmeldte fra Drammens By.

Skarlagensfeber optraadte meget sjældnere end i 1888, men var dog fremdeles adskilligt udbredt i Aarets første Halvdel i Drammens og Modums Distrikter samt i Hallingdal. I Drammens Lægedistrikt forekom den i Drammens

epidemiske Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne		Fordeling paa Lægedistrikterne:														
					1		2		3		4		5		6		7		
			Tilfælde.	Dødsfald.	Drammen.		Ring- rike.		Modum.		Næs.		Aal.		Sandsvær.		Rollag.		
					Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Df.	
-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	11	11	164	20	55	13	72	5	15	1	3	-	-	-	16	-	3	1	
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
6	2	-	30	7	12	-	4	-	6	4	3	2	-	-	3	1	2	-	
-	-	-	10	1	1	-	-	-	9	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	15	15	74	-	53	-	10	-	3	-	-	-	-	-	8	-	-	-	
5	4	11	319	29	117	18	6	-	106	6	26	2	57	3	6	-	1	-	
-	1	-	158	-	149	-	1	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	
1	-	1	489	5	29	-	303	-	115	3	-	-	-	-	37	2	5	-	
17	14	7	174	4	72	3	15	-	41	-	7	-	7	1	27	-	5	-	
52	45	58	593	21	194	10	111	3	249	8	12	-	-	-	21	-	6	-	
46	45	68	607	139	198	56	52	13	288	68	2	-	-	-	52	1	15	1	
4	3	10	42	34	14	12	6	4	13	12	1	1	-	-	8	5	-	-	
-	-	-	122	-	10	-	88	-	-	-	2	-	-	-	22	-	-	-	
228	453	486	4124	56	1850	34	629	3	930	13	45	-	26	-	597	5	47	1	
93	84	84	1131	-	619	-	134	-	193	-	5	-	14	-	157	-	9	-	
-	-	36	36	-	15	-	9	-	10	-	-	-	-	-	2	-	-	-	
32	51	54	866	125	294	42	139	19	262	36	18	-	18	1	98	20	37	7	
8	12	6	154	8	49	3	28	1	41	-	4	1	2	-	19	2	11	1	
13	13	19	266	1	104	-	44	-	55	-	8	-	25	-	23	1	7	-	
-	1	-	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
93	144	102	2988	114	1213	78	537	10	700	15	16	1	23	1	458	9	41	-	
-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
615	898	968	12367	565	5049	269	2188	58	3037	167	163	7	172	6	1568	46	190	12	

By og Landdistriktet, derimod ikke i Holmsbo; i det Hele opgives 117 Tilfælde med 18 Dødsfald, hvoraf 67 med 10 Dødsfald i Drammens By. Inden Modums Distrikt, hvor den i Slutningen af 1888 havde faaet et pludseligt Opsving, fortsatte den sig udover Vaaren til i Mai Maaned, stærkest i Eker og sydligste Del af Modum; Tilfældene var i Regelen lette. I Næs Distrikt var Sygdommen meget udbredt i Aarets første Halvdel i den sydligste Del af Distriktet som Fortsættelse af den i Midten af 1887 begyndte Epidemii, der nordenfra langsomt i Løbet af 2 Aar udbredte sig nedigjennem Dalen i næsten hvert Hus. Ogsaa i Aals Distrikt fortsatte Epidemien fra forrige Aar sig saavel inden Aals som Hols Herred.

Liste over forskellige, væsentlige chroniske Sygdomme.

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		Fordeling paa Lægedistrikterne:													
	Tilfælde.	Dødsfald.					1		2		3		4		5		6		7	
			Drammen.	Ringesrike.	Modum.	Næs.	Aal:		Sandsvær.		Rollag.									
							Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		
Chronisk Rheumatisme	654	-	7	5	363	267	134	-	236	-	208	-	1	-	19	-	45	-	11	-
Fnat.	216	-	58	57	51	47	28	-	72	-	67	-	2	-	4	-	1	-	42	-
Skurv.	118	-	44	27	22	15	-	-	7	-	1	-	2	-	70	-	-	-	38	-
Kjertelsyge	403	1	149	191	52	77	218	1	94	-	127	-	7	-	17	-	20	-	10	-
Rachit	168	6	83	66	-	-	73	4	40	-	23	2	-	-	5	-	23	-	4	-
Simpel Meningit	15	11	7	2	4	-	7	7	1	1	6	3	1	-	-	-	-	-	-	-
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	76	51	28	19	14	10	22	17	12	8	21	14	3	3	-	-	7	7	11	2
Svindstot	354	154	11	19	139	176	139	73	29	10	116	40	10	4	2	2	35	20	23	5
Kræft	112	¹⁾ 77	-	-	58	51	43	41	18	9	33	17	7	3	4	4	4	2	3	1
Morbus Brightii	157	27	13	12	67	64	77	12	13	-	53	12	4	-	-	4	2	6	1	
Blegsot og Anæmi	2340	²⁾ 2	120	365	148	1488	1250	-	514	-	368	-	11	-	18	1	152	1	27	-
Menstruationsuordener	480	-	-	-	-	480	180	-	50	-	187	-	-	-	23	-	37	-	3	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	2121	-	77	115	816	1030	816	-	327	-	658	-	53	-	66	-	121	-	80	-
Ormesygdomme	127	-	38	51	10	16	73	-	8	-	35	-	-	-	-	-	9	-	2	-
Drankersygdomme	28	2	-	-	22	3	18	-	4	-	3	-	-	-	-	-	2	1	1	-
Struma	98	-	2	9	8	62	20	-	29	-	47	-	-	-	-	-	2	-	-	-

¹⁾ Cancer 75, Sarcoma 2. ²⁾ Begge Anæmia pernicioso.

Røde Hunde anmeldtes kun fra Byerne Drammen, Hønefos og Kongsberg.

Af **Mæslinger**, der Aaret forud havde hersket epidemisk over største Delen af Amtet, opgives 489 Tilfælde og 5 Dødsfald mod 1902 Angrebne og 61 Døde i 1888. De optraadte sjelden inden Drammens Distrikt, derimod var de almindelige paa Modum i 1ste Kvartal og paa Ringerike i 2det; fra Eker omtales de ikke. I Sandsværs Distrikt fandtes de ogsaa meget udbredt, men kun faa (37, hvoraf 16 paa Kongsberg) opgives som behandlede. Fra Rollags Distrikt anføres, at Sygdommen forekom i næsten hvert Hus i Rollags Prestegjeld; en Skole maatte standse, da alle Børnene var syge.

Kighoste optraadte almindelig i Drammen By, hyppigst i 4de Kvartal; fra Holmsbo nævnes den ikke, derimod forekom den udover Høsten i Landdistriktet. Paa Ringerike var den i Aftagende, derimod opgives en Mængde Tilfælde fra Modum og Sigdal. Ogsaa i Næs Distrikt var den meget udbredt, først paa Aaret i den nordligste Del, fra Høsten af i den sydligste Del. I Sandsværs Distrikt forekom i Kongsberg en Del Tilfælde mod Aarets Slutning; fra Landdistriktet opgives Sygdommen kun fra Flesberg.

Af **Diphtherit**, der siden 1887 har været i Tiltagende, opføres 607 Angrebne og 139 Døde. Størst Udbredning havde Sygdommen inden Drammens og Modums Distrikter. I Drammen By forekom den hele Aaret igjennem med nogen Aftagen i Oktober og November. Dødeligheden var ligesom Aaret iforveien temmelig stor omtrent 33 pCt. Som Epidemilazareth maatte man fremdeles benytte det gamle, heist miserable Byens Sygehus. I Holmsbo forekom et Par meget begrænsede Husepidemier. I Landdistriktet, Røken og Lier, optraadte Sygdommen med Undtagelse af Sommermaanederne hele Aaret igjennem. I Ringerikes Distrikt var den hyppigst i 4de Kvartal; flere af de da iagttagne Tilfælde viste sig at komme fra en og samme Kilde, nemlig et Omstreiferfølge — Mand, Kone og Barn — der kom fra Gran paa Hadeland, hvor Diphtherit dengang herskede. Cand. med. G. Dietrichson anfører herom: Den 14de November overnattede Følget paa en Plads nær Hadelands Glasværk (her observeredes Diphtherit ca. 28de s. M.). Den 15de November overnattedes paa en Plads under Waagaard i Haug (Diphtherit her blev 2den December konstateret af mig, men Patienten, der allerede var frisk, havde antagelig faaet Sygdommen ca. 20de November), 16de paa en Plads under Grønvold i Hval Sogn (Diphtherit 22de November), 17de paa en Plads under Sandalen i samme Sogn (Diphtherit 3die December). Fra 18de—23de vankede Følget omkring i Viker Sogn (udenfor min Praxis), kom saa igjen til Hval og overnattede her paa 4 forskellige Steder uden at smitte Nogen, men den 27de overnattedes saa paa Støveren i Sogndalen, hvor Diphtherit optraadte 2den December. Efter indhentet Oplysning fra Lægen i Jevnaker optraadte der ogsaa Diphtherit paa det Sted, hvor Følget havde overnattet 13de November. Da der paa denne Tid ikke optraadte Diphtherit paa noget Sted i Distriktet iøvrigt, er det jo udenfor Tvivl, at Smitten maa være ført med omtalte Følge. Samtlige dettes 3 Personer sagdes at have været friske med Undtagelse af, at Konen havde havt et «stort, stygt Saar» paa en Taa. At dette Saar har været diphtheritisk, bestyrkes endmere derved, at jeg fik konstateret, at paa samtlige de Steder, hvor Diphtherit optraadte, havde Konen om Aftenen byttet Kluder paa Saaret, medens dette ikke blev gjort paa de andre Steder — saaledes heller ikke paa Natteherberget 25de November, hvor Følget laa i samme Stue som en Familie med 5—6 smaa Børn, hvoraf ingen blev smittet. — Om et Tilfælde i Hole anfører Distriktslæge Müller, at det skyldtes et sygt Barn, der nogle Dage iforveien havde været indom Huset og siden ifølge Opgave fra Distriktslægen i Aker var død af Diphtherit paa Landeveien ved Christiania. Inden Modums Distrikt var Sygdommen stærkt udbredt og særdeles dødelig. Værst herjede den paa Modum, hvor flere hundrede Børn var angrebne (191 anmeldte, hvoraf 41 døde), dernæst i Eker med

72 anmeldte, hvoraf 19 døde, mindst i Sigdal med 25 Tilfælde og 8 Dødsfald. Paa Eker var Vestfossen det mest hjem søgte Sted, hvor Epidemien stadig blussede op paa nyt paa Grund af Vanskelighederne ved de Syges Isolering inden Arbejderkvarteret. Ellers lykkedes det paa mange Steder saavel i nedre som i øvre Eker og Fiskum, der næsten samtlige havde modtaget Smitteimport fra andre Kanter (Kristiania, Drammen, Modum) at begrænse disse Smaaepidemier. Desinfektion udførtes af en for Amtets Regning engageret Mand, og Internering indtil 14 Dage efter stedfunden Rensning paabudtes. Paa Modum angrebes fra 5te til 17de Januar efterhaanden 14 Individer i 6 forskellige Familier ved Kongssagene. Alle disse fik sin Melkeforsyning fra samme Fjøs paa Gaarden Nordbraaten, hvortil Fjøskenens Datter, en Sypige, strax efter Nytaar var kommen hjem fra diphtherit-smittet Hus i Kristiania. Hun havde selv ligget syg i 3—4 Dage uden at søge Lægehjælp, da Sygdommen antoges for almindelig Forkjølelse, og havde paa Nordbraaten været sin Moder behjælpelig med Melkestellet. Blandt de Angrebne var ogsaa Fjøsgutten paa Gaarden; siden udover Vaaren smittedes tvende andre Fjøgutter sammesteds, og ved den sidste af disse bragtes Sygdommen ud til flere Familier ved Værket, hvor han havde hjemme. Om denne Epidemi se forøvrigt Værkslæge Dedichens Opsats i Tidsskrift for praktisk Medicin for 1889, Side 89—90. I Midten af August var der kun nogle faa Tilfælde igjen paa denne Kant, da der pludselig kom en ny Smitteimport ved et Barnetog til Kristiania, hvori Modums Almuskolebørn i et Antal af 5—600 deltog i sidste Uge af August. Nogle Dage efter Touren, der var arrangeret uden Sundhedskommissionens Vidende, udbrød samtidig Diphtherit i sex forskellige Familier. De sex angrebne Børn havde reist i samme Jernbanekupé. De boede forøvrigt saa spredt, at de intet Samkvem indbyrdes havde haft udenfor denne Christianiatur. Det oplystes, at en Mand, i hvis Hus et Barn for omtrent 1 Uge siden var død af Diphtherit, havde opholdt sig en Stund i den samme Kupé. I de sex angrebne Familier var der mange Børn og dertil smaa og usle Beboelsesrum, saa Sygdommen blussede heftig op og krævede mange Ofre. Direkte Smitteoverførelse kunde som oftest paavises; i et Tilfælde faldt Mistanken paa en Kat, som aflagde Besøg i de nærmest liggende Pladse og gjerne lagde sig i Sengen hos de Syge. Den blev dræbt, og Udbredelsen standsedes paa den Kant. Enkelte Familier fik Sygdommen strax i dens sværeste Former; ensteds, hvor en Tjenestepige først havde været angrebet af en let Diphtherit, døde siden trods gjentagen Desinfektion 2 Børn og tilsidst Husmoderen. Det gamle Middel Chlorjern, givet indvendig i store og hyppige Doser, syntes i nogle tilsyneladende aldeles haabløse Tilfælde at have haft en afgjort heldbringende Virkning. (H. G. Dedichen). Ved Gjethus Papirfabrik, hvor Isolationen inden de tætboende, talrige Arbejderfamilier var omtrent ugjennemførlig, formaaede Distriktslægen Fabrikens Direktion til at opføre et Isolationshus, hvor de angrebne Familier kunde flytte hen og opholde sig, indtil Sygdommen var endt. I Krødsherred og Sigdal forekom kun forholdsvis faa Tilfælde, næsten alle i Aarets 4 første Maaneder. I Hallingdal synes Sygdommen kun at have forekommet inden Aals Distrikt, hvor 2 Tilfælde behandledes i Oktober, et i Aal og et i Hol. Fra Sandsværs Distrikt anmeldtes mindre end det halve Antal Tilfælde mod Aaret forud, men spredte Tilfælde forekom saavel paa Kongsberg som i Landdistriktet næsten hele Aaret igjennem. I Rollags Distrikt optraadte som vanlig kun smaa, lokale Epidemier. Om Behandlingen anfører Distriktslæge Synnestvedt, at Pensling med Ætherol. menth. pip. har givet ham fortrinlige Resultater ved diphtheritisk Angina. Ved et Tilfælde af Larynxstenose anvendtes med Held Inhalation hvert Kvarter af Acid. salicyl i Aq. calcis (1%).

Kusma forekom temmelig almindelig inden Ringerikes Distrikt i Hønefos og Omegn.

Akute Katarrher i Luftveiene forekom hyppigere end sædvanlig.

I December begyndte **Influenza** at vise sig i Drammen og paa Hønefos; nogle Tilfælde opføres ogsaa fra Landdistrikterne, Hurum, Modum, Krødsherred og Sandsvær.

Lungebetændelse, hvoraf der Aaret forud behandledes 522 Tilfælde og døde 90, optraadte hyppigere end nogensinde tidligere saavidt vides (866 anmeldte Tilfælde og 125 Dødsfald). I Rollags Distrikt angrebes 6 Gange saa mange som Aaret forud. I 2 nærliggende Huse optraadte samtidig 3 paa hvert Sted. (Synnestvedt).

Diarrhoe og Cholera nostras havde en langt større Udbredelse end sædvanlig over det hele Amt; særlig i Juni og Juli optraadte de med Voldsomhed under den da herskende usædvanlig stærke Varme og Tørke og deraf følgende Mangel paa godt Vand; ved Midten af Juli, da det begyndte at regne, standsede de mængsteds f. Ex. paa Eker temmelig pludselig. I Rollags Distrikt gik neppe noget Hus frit fra de øverste Fjeldgaarde til Distriktets sydligste Grændse; de Angrebnes Tal kunde sikkert regnes til Tusinder. Blødninger forekom ikke sjelden, og hos Mange optraadte bagefter en anæmisk og afkræftet Tilstand, hvorom man ikke alene hørte tale, hvor man kom, men som tydelig kunde sees paa Folk. (Synnestvedt). Den samlede Dødelighed inden Amtet af disse Sygdomme er 3—4 Gange større end den sædvanlige; af Dødsfaldene (114) karakteriseres 77 som Cholera nostras og 37 som akut Diarrhoe eller Enterit.

Katarrhalsk Ikterus optraadte i 4de Kvartal epidemisk paa Hønefos og i Omegnen.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilsammen Behandlede.	Antal Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
			1	2	3	6	7	
			Drammen.	Ringe- rike.	Modum.	Sands- vær.	Rollag.	
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Df.	Tilf.	Tilf.
Syphilis	45	2	22	5	17	2	-	1
Gonorrhoe, Urethrit. . .	72	-	60	7	4	-	1	-

Af de fra Modum anmeldte 17 Tilfælde af Syphilis forekom 16 paa Eker; det er ikke urimeligt, at ogsaa disse Tilfælde skriver sig fra den i forrige Medicinalberetning omtalte Person. (Collett).

Oplysning om en Del af Lægerne behandlede, væsentlig **chroniske Sygdomme** findes paa Tabellen, Side 46.

Chronisk Rheumatisme er i Aals Distrikt langt almindeligere udbredt, end man efter Sygelisterne skulde tro. Gigtsmørelser, som nu er en kurant Handelsvare, bliver meget anvendt, og det er kun i de færreste Tilfælde man søger Lægehjælp. Meget almindeligt er det at se gamle Folk, baade Mænd og Kvinder, lidende af chroniske, sædvanligvis dog blot ensidige Hoftelidelser. Paa-faldende hyppig ser man Føderaadsmænd og Kvinder hinkende med en Stav til Støtte. (Rømcke).

Fnat er ikke just synderlig hyppig i Rollag, men Patienterne er fordelt paa hele Distriktet, saa det vil tage nogen Tid, før Sygdommen vil forsvinde; Lægehjælp søges almindelig. (Synnestvedt).

Obstetriciske Operationer i Buskeruds Amt.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.		Efterbyrdsoperationer.	
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Børn.	lev.		
		lev.	lev.		dødf.	lev.		død.	lev.						dødf.	lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	20	¹⁾ 17	4	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	³⁾ 2	2	⁴⁾ 1	-	-	-
Barselkrampe	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	5	²⁾ 2	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnoren	1	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Issefødsel med Panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Hovedleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vatersot hos Fosteret	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	27	21	7	5	2	3	4	2	1	1	2	2	1	1		3
		28		7		7			2				2			

¹⁾ 1 Gang af begge Tvillinger. ²⁾ Dødsarsag for begge: Barselfeber. ³⁾ Den ene af disse, 35 Aar gammel, IVpara med «plat» trangt Bækket (Conj. vera knapt 9 Ctm.), var 1ste Gang forløst ved naturlig, men meget haard Fødsel, 2den Gang ved Perforation, 3die Gang ved Part. præm. artific., der dog maatte endes ved Exvisceration. Fødselen indleidedes denne Gang 4 Uger før fuldgaet Svangerskab ved Indlæggelse af Bougier og gik siden naturlig og let. Om den anden foreligger ingen videre Oplysninger. ⁴⁾ Død i andet Døgn efter Føreløningen af Kollaps, opført under Dystoki.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	af Lungetuber- kulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Drammen	639	73	269	370
Drammen By	392	49	165	227
Holmsbo —	4	-	1	3
Bygder	243	24	103	140
Ringerike	114	10	58	56
Hønefos By	18	3	6	12
Bygder	96	7	52	44
Modum	361	40	167	194
Næs	25	4	7	18
Aal	25	2	6	19
Sandsvær	122	20	46	76
Kongsberg By	88	13	30	58
Bygder	34	7	16	18
Rollag	47	5	12	35
Buskeruds Amt	1333	154	565	768
Deraf i Byer	502	65	202	300
— - Bygder	831	89	363	468

Skurv. Den af Amsformandskabet i 1888 bevilgede Sum (800 Kroner) til Udryddelse af Skurv i Hallingdal og Nummedal gjentoges i 1889. Behandlingen fortsattes saavel inden Aals som Rollags Distrikt med Bidrag af vedkommende Kommuner. I Aal (70 Behandlede) er man kommet betydelig fremad med Flertallet af disse; hos mange skorter det dog paa Taalmodighed til at holde ud med Efterbehandlingen. Fra Rollag opføres 38 Tilfælde som behandlede; af disse var ved Aarets Udgang kun 11 tilbage, og ogsaa disse var for Fleres Vedkommende Helbredelse nær.

Døde af Lungetuberkulose sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt udgjorde Lungetuberkulosen 11,6 pCt. af samtlige kjendte Dødsårsager og 20,1 pCt. af kjendte Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne var Forholdet henholdsvis 12,9 pCt. og 21,7 pCt., i Bygderne 10,7 pCt. og 19,0 pCt.

I Aals Distrikt siges Tuberkulose fremdeles at være sjelden, hvilket har været Tilfældet gennem en længere Aarrække. Distriktslæge Dahl anfører i Anledning Diskussionen om Oprettelsen af Sanatorier alene for Tuberkulosepatienter, hvilken Foranstaltning han anser for at være af den største Betydning: «Naar der imidlertid næres Haab om, at den private Foretagsomhed her vil udrette, hvad der paakræves, nærer jeg i saa Henseende stærk Tvivl. For mig staar Sagen saaledes, at her maa i det Mindste i Begyndelsen Staten og maaske ogsaa den specielle Kommune træde støttende til. Dette ligger ogsaa temmelig nær, naar man ser hen til, hvad der hertillands er gjort og udrettet lige overfor

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Levende Fødte.	Døde				Død-fødte.	Omkomne ved	
		ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar-sel-seng.		ulykke-lige Hæn-delser.	Selv-mord.
Drammen	1052	645	140	5	1	24	15	3
Drammen By	606	406	80	3	1	12	12	3
Holmsbo —	10	4	-	-	-	-	-	-
Bygder	436	244	60	2	-	12	3	-
Ringerike	469	256	42	8	1	17	7	1
Hønefos By	112	30	7	2	-	3	1	-
Bygder	357	226	35	6	1	14	6	1
Modum	733	555	100	8	7	23	11	-
Næs	227	114	17	1	3	8	-	-
Aal	158	78	10	1	1	4	3	-
Sandsvær	378	251	46	6	1	11	3	-
Kongsberg By	189	107	21	2	1	5	2	-
Bygder	189	144	25	4	-	6	1	-
Rollag	114	90	12	3	1	4	-	-
Buskeruds Amt	3131	1998	367	32	15	91	39	4
Deraf i Byer	917	547	108	7	2	20	15	3
— Bygder	2214	1451	259	25	13	71	24	1

en anden ødelæggende chronisk Sygdom, nemlig Spedalskheden. Der er saa megen Lighed efter de Erfaringer, man nu har, mellem disse to Sygdomme, at man uden Betænkning maa kunne anvende de samme Midler til deres Bekjæmpelse. At Lungetæring ofte under hensigtsmæssig Behandling kan helbredes, Spedalskheden derimod aldrig, gjør hin Sygdom end mere fortjent til de Opofrelser, som maatte kræves til de foreslaaede Sanatorier».

Struma opgives at være ikke lidet udbredt i Rollag. (Synnestvedt).

Diabetes mellitus har i Løbet af de sidste 2 Aar optraadt inden en velstaaende Gaardbrugerfamilie i Aal med 3 Tilfælde, idet Moder, Søn og Datter, respektive 51, 18 og 20 Aar gamle, angrebes heraf.

Nervesygdomme forekommer i Aal paafaldende hyppig; en Del af disse foranlediges vistnok ved overhaandtagende Kaffedrikning. (Rømcke).

Af **Brok** (Hernia) er opgivet 106 Tilfælde og 5 Dødsfald. For 96 er opgivet Kjøen og Alder, hvoraf 17 Gutter, 4 Piger, 46 voxne Mænd og 29 voxne Kvinder. Sædet er opgivet for 87, nemlig 66 Hernia inguinalis, 13 Hernia cruralis og 8 Hernia umbilicalis.

Af **Benbrud** opgives 227 Tilfælde, hvoraf 6 dødelige. Af de behandlede var blandt 188 36 Gutter, 6 Piger, 102 voxne Mænd og 44 voxne Kvinder. Sædet er opgivet for 202, hvoraf:

Fractura cranii	7	Fractura cubiti	3	Fractura cruris	20
— os. faciei	3	— antibrachii	9	— tibiæ	13
— claviculæ	14	— radii	37	— fibulæ	15
— costarum	32	— digitorum	8	— malleolor.	1
— scapulæ	5	— colli femoris	14		
— humeri	12	— femoris	9		

Af **Luxationer** opgives 46; af 34 Tilfælde forekom 5 hos Gutter, 1 hos en Pige, 22 hos voxne Mænd og 6 hos voxne Kvinder. Sædet opgives for 45, hvoraf:

Luxatio claviculæ	1	Luxatio pollicis	3
— humeri	32	— manus	2
— cubiti	5	— genus	2

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger 44, hvoraf 18 i Drammen, 3 i Ringerikes, 19 i Modums og 4 i Sandsværs Distrikter. Om Indikationer og Udfald se Tabel Side 50.

Desuden udførtes en Spaltning af Hymen, hvorefter naturlig Fødsel med heldigt Resultat for Moder og Barn, samt en Udtrækning af en Mola. Om en paa uforløst død Kvinde udført Tangforretning se nedenfor.

Om **Jordemoderhjælpen** se nedenstaaende Tabel, uddraget af en Del Jordemødres Opgaver.

	Har bistaæet Antal fødende Kvinder.	Fødslerne opgives som							Dødfødte.			
		Tvillingfødsler.	Isseleie.	Ansigtisleie.	Tverleie.	Sædeleie.	Fodleie.	Skjævt Hovedleie.	Ialt.	Deraf opgives		
										Fuldbaarne.	Ufuldbaarne.	Aborter.
8 Jordemødre i Drammens By	705	9	687	2	4	14	7	-	28	11	6	11
3 — — — — — Landdistrikt.	233	3	226	2	4	2	2	-	9	7	2	-
Drammens Distrikt: 12 Jordemødre	938	12	913	4	8	16	9	-	37	18	8	11
Modums Distrikt: 6 Jordemødre	450	4	441	-	6	4	3	-	Uopgivet.			
Aals Distrikt: 2 Jordemødre	33	-	30	1	-	1	-	1	Uopgivet.			

Om **Fødte og Døde** se Tabel paa Side 52.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1233 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 63,8.

De hyppigste **Dødsarsager** sees paa Tabel Side 54.

Døde paa Barselseng. Af Presterne opgives 15 Kvinder døde paa Barselseng. Lægerne angiver Dødsarsag for 11: Besværlig Fødsel for 3, Barsel-feber for 7 og Blødning for 1 (Placenta prævia). Sidstnævnte døde uforløst; af Distriktslægen, der ankom strax efter, gjordes Tangforløsning, men Barnet var dødfødt

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byerne.	Bygderne.
Lungetuberkulose	154	65	89
Diphtherit	139	39	100
Lungebetændelse	125	39	86
Diarrhoe og Cholera nostras	114	65	49
Alderdomssvaghed	91	23	68
Kræft (Cancer og Sarcoma)	77	29	48
Akut Bronchit	56	17	39
Organisk Hjertesygdom	51	24	27
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungen...	51	22	29
Hjerneslag	47	19	28
Strubehoste	34	13	21
Kramper i Børnealderen	33	20	13

Veirliget. Under hele Sommeren herskede en stærk Varme, der i Forbindelse med Regnmangel bevirkede et Misvæxtaar (Ringerike). Fra Rollag opgives Aarets Udbytte som lidt under et Middelsaars; Poteteshøsten var rig baade i Mængde og Kvalitet.

Levemaade og hygieniske Forhold. Distriktslægen i Drammen anfører, at de hygieniske Forhold i mange Henseende er bedre end tidligere, særlig i Drammen By. Man faar mere og mere det Indtryk, at Publikum sætter Pris paa Sundhedskommissionens Virksomhed og tillidsfuldt henvender sig til denne. Fremdeles benyttes dog Almuskolelokaler, som paa langt nær ikke opfylder Nutidens Fordringer. Nu er man imidlertid kommet saa langt, at man har erhvervet Tegninger til to nye Skolebygninger, en paa Bragernæs og en paa Strømsø. De økonomiske Forhold har bedret sig betydelig i de sidste 2 Aar; man ser næsten aldrig et betlende Individ i Husene, og blandt Arbeidsklassen synes der at raade almindelig Tilfredshed. Fra Flesberg (Sandsværs Distrikt) omtales Renligheden og Husstellet i det Hele som i Almindelighed lavtstaaende. Tobak misbruges ofte, Spirituosa ikke sjelden paa Byreiser og ved andre Leiligheder. Oplysningen er liden. Lægesøgningen ringe. (L. Hansen). I Rollags Distrikt gaar det fremad, men smaat, og saaledes vil det vedblive, indtil Kommunikationerne med Omverdenen bliver lettere. (Synnestvedt).

Amtet har 2 **Sygehuse**, Amtssygehuset paa Kongsberg og Drammens Bys Sygehus; sidstnævnte nye Sygehus, som er i alle Henseender tidsmæssigt indrettet, har kun været lidt belagt, idet Patienternes Antal endog har været mindre i 1889 end i de nærmest foregaaende Aar, vistnok væsentligst en Følge af den Lethed, hvormed man fra Drammen kan søge hen til Rigshospitalet og de forskellige Kliniker i Christiania.

Bade. Den private Badeanstalt med Damp- og Karbad i Drammen benyttes vistnok, men dog langtfra i den Udstrækning, at den kan skaffe Entreprenøren nogen nævneværdig Fordel. Modums Bad og Sanatorium var i Virksomhed. Private Styrtebad omtales fra Krødsherred og Rollag.

Om Amtets **Apotheker** se den almindelige Beretning

Ved **Kongsberg Sølvværk** behandlede ifølge Opgave fra Berglægen 519 Syge, hvoraf 7 døde. De hyppigste Sygdomme var katarrhalske og gastriske Affektioner, samt Læsioner og andre chirurgiske Tilfælde.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundhedskommissionerne, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommissioner, Antal Møder.	Vaccine- rede.	Rets- medicinske Forret- ninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.			
Buskeruds Amt.....	19	3333	37	2881	25
Drammen.....	4	1127	¹⁾ 13	905	4
Ringerike.....	4	407	²⁾ 1	433	7
Modum.....	5	1000	³⁾ 9	784	8
Næs.....	1	111	⁴⁾ 1	237	1
Aal.....	1	190	⁵⁾ 5	204	3
Sandsvær.....	3	400	⁶⁾ 6	299	1
Rollag.....	1	98	⁷⁾ 2	19	1

¹⁾ Drammen 11, Lier 1, Røken 1. ²⁾ Norderhov 1. ³⁾ Øvre Eker 2, Modum 4, Sigdal 3. ⁴⁾ Næs 1. ⁵⁾ Aal 1, Hol 4. ⁶⁾ Kongsberg 5, Sandsvær 1. ⁷⁾ Rollag 1, Nore-Opdal 1.

Fattigsygepleien. Fra Rollag anføres, at der i Almindelighed sørges tilstrækkelig for Lægehjælp til de fattige Syge; for Opdals Vedkommende, hvor Forholdet var mindre godt, er der nu maaske Bedring at spore. (Synnestvedt).

Vaccinationen udføres i Drammen By og Lier Herred af Distriktslægen.

Om **Kvaksalveri** anføres fra Flesberg i Sandsværs Distrikt: «En Gaardmandskone af en af de mest formaaende Slægter lod sig «maale» af en Kone for «Mosot» efter at have prøvet Safran i Brændevin. Et Raad, «sort Hestelortsaft», der havde hjulpet en Tilstedeværende, hvad Safran og «Gulspet» ikke havde kunnet, kom ikke til Anvendelse. En gammel Mand paa en af de største Gaarde i Nærheden anvendte Tobak, kogt i Urin, udvendig mod Vandrerosen. En idiotisk Pige blev givet Urin indvendig mod Kardialgi. Exempler paa denne Urintherapi kunde vist med Lethed forfleres. En Skomager anvendte paa et Saar en Salve, hvis Konstituens var Grønsæbe, med den Følge, at en liden Arterie sprøttede efter forholdsvis lang Tid (14 Dage). Kvaksalvermedicin er oftere paatruffet. (L. Hansen).

V. Jarlsberg og Laurviks Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet ¹⁾	17,70	87 506	23	5	44	15
1. Tønsberg	6,047	40 794	10	3	20	8
	Tønsberg, Kjøbstad	0,012	4 913	5	2	4	-
	Horten, Ladested	0,019	5 302	3	1	4	-
	Aasgaardstrand, Ladest.	0,001	488	-	-	2	1
	Vaale	0,045	2 515	-	-	1	1
	Borre	0,482	2 887	-	-	-	-
	Søm	0,808	5 742	-	-	-	1
	Andebu	1,34	2 651	-	-	1	1
	Stokke	0,935	5 097	1	-	4	1
	Nøterø	0,430	5 207	-	-	2	1
	Ramnæs	1,082	3 000	-	-	1	1
	Tjøme	0,293	2 992	1	-	1	1
2. Hof	6,469	18 346	5	-	6	3
	Holmestrand, Kjøbstad	0,003	2 147	2	-	1	-
	Svelvik, Ladested	0,004	1 614	1	-	1	-
	Hof	1,038	2 109	1	-	1	-
	Laurdal	2,08	2 543	1	-	1	-
	Skoger	0,884	3 267	-	-	-	1
	Strømmen	0,425	1 206	-	-	-	-
	Sande	1,353	3 481	-	-	1	1
	Botne	0,682	1 979	-	-	1	1
3. Laurvik	5,169	28 366	8	2	18	4
	Laurvik, Kjøbstad	0,019	7 737	4	2	-	-
	Sandefjord,	-	2 307	2	-	-	-
	Sandeherred	0,83	5 934	1	-	-	-
	Tjølling	0,51	3 296	-	-	-	-
	Hedrum	2,32	3 871	-	-	-	-
	Brunlanæs	1,43	4 080	-	-	-	-
	Fredriksværn	-	1 141	1	-	-	-

¹⁾ Om Folkemængden i Amtets Byer den 31te December 1885 se den almindelige Beretnings Tabel: Dødeligheden i Byerne.

Sundhedstilstanden var nogenlunde god, bedst i Laurviks Distrikt, mindre god i Tønsbergs. Typhoidfeber, Skarlagensfeber og Diphtherit optraadte temmelig udbredt, ligesaa Kighoste, skjønt betydeligt sjældnere end Aaret forud; Lungebetændelse og akute katarrhalske Sygdomme forekom ogsaa sjældnere, medens der af Diarrhoe og Cholera nostras opgives et usædvanligt stort Antal Behandlede og Døde. Af samtlige epidemiske Sygdomme opgives 10 192 Behandlede og 279 Døde mod henholdsvis 12 796 og 358 i 1888.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1547 eller 15,7 pro mille af den beregnede Befolkning ved Aarets Midte (98 800). Dødeligheden Aaret forud var 16,7 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdommes Forhold** hidrættes vedlagte af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 58 og 59).

Typhoidfeber optraadte hyppigere end i noget andet Aar efter 1880. Af de 104 ialt behandlede Tilfælde tilhører 62 Tønsbergs Distrikt, 23 Laurviks og 19 Hofs. Om Tilfældenes Fordeling paa Byer og Omegn maanedsvis se forøvrigt nedenstaaende Tabel.

Typhoidfebertilfældenes Fordeling efter Maaneder.

Anmeldt fra	Antal		Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.												
Tønsberg.....	9	-	2	-	-	-	-	1	6	-	-	-	-	-
— Omegn.....	35	3	2	-	-	2	-	2	13	7	-	5	3	1
Horten.....	8	-	-	-	-	-	1	1	-	3	3	-	-	-
— Omegn.....	6	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	3	-
Holmestrand.....	6	-	-	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— Omegn....	3	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-
Hof og Laurdal.....	11	-	6	-	-	3	-	1	-	1	-	-	-	-
Svelviks Omegn.....	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Laurvik.....	7	-	2	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-
— Omegn.....	6	2	-	-	-	1	-	-	4	1	-	-	-	-
Sandefjord.....	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
— Omegn....	9	-	1	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	-
Tilsammen	104	5	13	2	5	8	3	6	29	19	4	7	7	1

I Tønsberg By, hvorfra der i Januar opføres 2 og i Juni 1 Angreben, optraadte i Juli 6 Tilfælde paa forskellige Kanter af Byen, de 3 dog i hverandres Nabolag; samtidig forekom Sygdommen temmelig hyppig i Landdistriktet, navnlig paa nogle Gaarde under Jarlsberg omkring Auli Bro. Egnen der er i tørre Sommere meget slet forsynet med godt Drikkevand; det eneste rindende Vand, som findes, er Aulielven, den er grumset, leret og forurenset fra de dyrkede Marker, hvorigjennem den flyder. Det var den almindelige Mening hos Folket der, at Sygdommen kom af Vandet. Fra de ovennævnte Gaarde leveres Melk til Jarlsbergs Meieri, som forsyner en stor Del af Tønsberg By; det er muligt, at der paa denne Maade er en Sammenhæng mellem Tilfældene i Byen og paa Landet, skjønt ikke alle de i Byen Angrebne havde faaet Melk fra det nævnte Meieri. 5 Tilfælde indtraf paa 2 Nabogaarde i Borre og Sem i Nærheden af Augedals Station; en Tjenestepige var kommen syg hjem, og fra hende er det sandsynligt, at de 4 andre (alle Børn) blev smittede. Paa Gaarden Haug paa Tjømø blev 4 syge i et Hus; kort iforveien havde i et Nabohus en af Mandskabet fra Hvalfangeren «Franklin» ligget syg af den der i Trakten saakaldte «Franklinfeber». Om denne Sag hidrættes efter senere indkomne Oplysninger Følgende: Bottlosefangeren «Franklin» af Sandefjord havde i Marts tiltraadt en Reise til Ishavet med en Besætning af 25 Mand. I Juni Maaned indsygnede en af Besætningen med stor Mathed, Madlede og forøvrigt almindelige Feber-

I Jarlsberg og Laurviks Amt

	Hele Aaret.		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
	Behandlede.	Deraf Døde.										
Typhoidfeber	104	6	104	13	2	5	8	3	6	29	19	4
Barsel-feber	21	5	21	1	-	4	2	1	1	2	2	-
Vandkopper	121	-	120	9	5	5	12	13	5	6	6	12
Skarlagensfeber	267	13	267	53	28	27	14	29	6	6	6	17
Røde Hunde	45	-	45	9	3	10	3	4	1	2	2	2
Mæslinger	84	1	84	18	24	15	10	5	4	1	4	-
Rosen	165	5	165	18	8	13	16	18	13	9	12	7
Kighoste	540	17	540	134	72	58	25	38	32	28	14	29
Diphtherit	223	62	223	22	6	20	32	34	26	24	26	12
Strubehoste	15	5	14	1	2	3	3	-	1	-	1	-
Kusma	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Akut Katarrh i Luft veiene og Bronchit .	3486	20	3475	436	380	372	362	253	198	170	166	168
Katarrhalsk og folliku- lær Angina	1376	-	1374	173	191	162	143	97	98	71	65	79
Influenza	84	1	84	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	795	82	792	103	89	83	103	94	45	36	22	28
Brystbetændelse	141	6	139	15	10	18	15	13	12	11	7	6
Gigtfeber	276	-	274	28	29	39	39	35	14	12	15	9
Koldfeber	12	-	12	1	2	-	2	1	1	-	3	1
Diarrhoe (akut) og Cho- lera nostras	2436	56	2435	118	109	101	129	149	544	642	223	97
Tilsammen	10192	279	10169	1152	960	935	918	787	1008	1049	603	471

symptomer og maatte tilkøis i det trange, slet ventilerede og overfyldte Lugar. Efterhaanden angrebes flere af hans Skibskammerater, og ved Tilbagekomsten til Sandefjord i Slutningen af Juni Maaned var Halvparten af Mandskabet, 12 Mand, syg. 8 hjemsendtes og kom under Lægebehandling paa de respektive Hjemsteder, Tjømø, Nøterø, Sem, Ramnæs og Sande (af Hofs Distrikt), og 4 indlagdes paa Amtssygehuset, hvor den ene afgik ved Døden; af de Privatforpleiede døde ogsaa en. Sygdommen, der fra først af ansaaes for en ved slette hygieniske Forhold ombord fremkaldt Feber i Lighed med den af Cand. med. Kraft paa Australiefareren «Musca» iagttagne Skibsfeber, maa efter de fra Sygehuset og de behandlede Privatlæger modtagne Oplysninger ansees for at have været den almindelige Typhoidfeber. (Lindseth). Paa Horten behandledes 8 Tilfælde, deraf 6 i August—September. I Hofs Distrikt forekom i Januar i Laurdal flere Tilfælde af mild Karakter, der stod i Forbindelse med nogle Høsten forud sammesteds behandlede. Fra Holmestrand opgives 6, deraf 5 i Marts Maaned. I Juli forekom et Tilfælde paa Strømsgodset; Patienten indlagdes paa Drammens Sygehus og døde der.

anmeldte epidemiske Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne		Fordeling paa Lægedistrikterne:					
					1		2		3	
			Tilfælde.	Dødsfald.	Tønsberg.		Hof.		Laurvik.	
					Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
7	7	1	104	6	62	3	19	1	23	2
2	5	1	21	5	10	2	3	-	8	3
13	15	19	121	-	43	-	10	-	68	-
20	38	23	267	13	176	4	17	2	74	7
-	-	9	45	-	32	-	11	-	2	-
-	1	2	84	1	39	1	2	-	43	-
14	12	25	165	5	71	3	22	2	72	-
36	39	25	540	17	177	6	52	1	311	10
7	8	6	223	62	116	31	84	26	23	5
2	1	-	15	5	6	3	3	2	6	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
219	341	410	3486	20	2079	7	336	8	1071	5
78	119	98	1376	-	742	-	136	-	498	-
-	-	84	84	1	17	1	2	-	65	-
41	67	81	795	82	376	30	129	29	290	23
11	9	12	141	6	86	5	16	1	39	-
15	16	23	276	-	142	-	41	-	93	-
1	-	-	12	-	10	-	1	-	1	-
106	116	101	2436	56	1099	19	329	15	1008	22
572	794	920	10192	279	5284	115	1213	87	3695	77

I Laurviks Distrikt optraadte Sygdommen saavel i Byerne (Sandefjord 2, Laurvik 7) som i Landdistriktet (14). I Laurvik By indtraf som sædvanlig i Høstmaanederne en Del Tilfælde paa Thorstrand, hvor Sygdommen synes at være bleven endemisk siden den meget udbredte Epidemi i 1866; de fleste Angrebne behandlede paa Isolationslazareth. Tilfældene i Landdistriktet var spredte paa enkelte Gaarde i Hedrum, Sandherred og Tjødling Herreder.

Barselseber optraadte i Fredriksværn med 2 dødelige Tilfælde i Marts Maaned.

Skarlagensfeber var i Tiltagende i Tønsbergs Distrikt, medens den aftog i Hofs og Laurviks Distrikter. Fra Tønsberg By opgives kun Tilfælde i Maanederne Januar—Mai og November—December, paa Horten forekom derimod Sygdommen hele Aaret igjennem. Ogsaa i Landdistriktet var den adskillig udbredt, i Ramnæs i Begyndelsen af Aaret og i Borre i dets Slutning; det første af 6 Tilfælde i Oktober i Borre indtraf i en Skolelærers Familie, hvorfor Vedkommende Skole i nogen Tid blev lukket. Ogsaa fra Stokke, Sem, Nøterø og

Tjøme anmeldtes en Del spredte, godartede Tilfælde. I Høfs Distrikt opgives en enkelt Angreben fra Holmestrand By; de i Landdistriktet forekomne Tilfælde optraadte alle i Nærheden af Drammen. I Laurviks Distrikt viste der sig enkelte spredte Tilfælde saavel i Byerne (Laurvik 40, Sandefjord 1) som i Bygderne i Regelen af godartet Beskaffenhed.

Mæslingeepidemien fra foregaaende Aar aftog raskt udover Vaaren og Sommeren. De fleste af de fra Tønsbergs Landdistrikt opgivne Tilfælde indtraf i de første Vintermaaneder i Strandstedet Melsomvik, hvor Sygdommen holdt sig uden at udbrede sig til det øvrige (Stokke)herred.

Kighoste var, om end i Aftagende, fremdeles udbredt over største Delen af Amtet. De fleste Tilfælde opgives fra Tønsberg, Sandefjord og Laurvik, medens de nordlige Byer var mindre angrebne. Fra Fredriksværn anføres, at næsten alle Børn, der ikke før havde haft Kighoste, var angrebne fra September Maaned af, men i Regelen saa let, at Læge ikke søgtes.

Af **Diphtherit** anmeldtes omtrent det samme Antal som i 1888. I Tønsbergs Distrikt forekom spredte Tilfælde næsten over hele Distriktet og i alle Aarets Maaneder. Tønsberg By gik aldeles fri. Paa Horten var Sygdommen derimod temmelig almindelig i 2det og 3die Kvartal (50 Angrebne, 8 Døde). I Landdistriktet synes den at have været almindeligst i Stokke, hvor der saavel i Hovedsognet som i Arendal og Skje Annexer optraadte flere smaa Gaard-epidemier. Fra Bygderne omkring Tønsberg indlagdes 11 Angrebne paa Amtssygehuset. I Høfs Distrikt opgives Sygdommen kun fra Landdistrikterne, de fleste Tilfælde fra Skoger, hvorfra der indlagdes 11 Patienter paa Drammens Epidemilazareth. I Laurviks Distrikt var den mindst udbredt; der opgives 11 Tilfælde fra Sandefjord By og 4 fra Omegnen, 7 fra Laurvik og 1 fra Omegnen. Nedenstaaende Tabel giver Oplysning om Diphtheritens Optraeden i Jarlsberg og Laurviks Amt i Aarene 1880—1889, Antallet af Angrebne pro mille af Middelbefolkningen, samt Fordelingen paa Distrikterne.

Diphtherit i Jarlsberg og Laurviks Amt 1880—89.

Aar.	Amtet.		Angrebne af 1000 Indvaanere.	Tønsberg.		Hof.		Laurvik.	
	Antal an- grebne.	Døde.		An- grebne.	Dø- de.	An- grebne.	Dø- de.	An- grebne.	Dø- de.
1880	32	5	0,4	29	2	2	2	1	1
1881	35	6	0,4	26	5	5	1	4	-
1882	77	16	0,8	49	12	7	2	21	2
1883	60	6	0,7	31	1	6	-	23	5
1884	140	27	1,5	61	14	14	5	65	8
1885	252	63	2,5	145	41	34	11	73	11
1886	226	44	2,3	113	24	37	5	76	15
1887	372	92	3,7	119	30	108	22	145	40
1888	225	50	2,3	101	24	115	24	9	2
1889	223	62	2,3	116	31	84	26	23	5
1880—1889	1642	371		790	184	412	98	440	89

Liste over forskellige, væsentlig chroniske Sygdomme.

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		Fordeling paa Lægedistrikterne:					
	Tilfælde.	Dødsfald.					1		2		3	
			Tønsberg.		Hof.		Laurvik.					
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.				
Chronisk Rheumatisme	467	-	4	4	282	177	192	-	34	-	241	-
Fnat	59	-	20	15	16	8	24	-	2	-	33	-
Skurv	5	-	3	-	-	2	1	-	-	-	4	-
Kjertelsyge	326	2	132	148	15	31	165	2	38	-	123	-
Rachit	131	2	76	55	-	-	48	2	12	-	71	-
Simpel Meningit	24	19	11	8	1	4	9	8	3	2	12	9
Tuberkuløse Betændelser	68	56	24	30	9	5	22	15	19	15	27	26
Lungetuberkulose	472	156	11	22	201	238	207	67	60	42	205	47
Kræft	129	82	-	1	62	66	61	42	27	20	41	20
Morbus Brightii	123	32	10	7	53	53	68	12	27	7	28	13
Blegsot og Anæmi	1802	-	96	343	52	1311	999	-	332	-	471	-
Menstruationsuordener	356	-	-	-	-	356	149	-	62	-	145	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	1822	7	42	95	629	1056	959	2	284	5	579	-
Ormesygdomme	109	-	40	59	3	7	28	-	10	-	71	-
Drankersygdomme	13	2	-	-	12	1	2	-	2	1	9	1
Struma	6	-	-	1	-	5	-	-	4	-	2	-

Akute katarrhalske Sygdomme i Aandedrætsorganerne forekom sjeldnere end Aaret forud.

I December iagttoges en Del Tilfælde af **Influenza**, hvoraf opgives 84 Angrebne, de fleste fra Byerne, og 1 Død; nogen større Udbredning synes den dog ikke at have faaet før efter Nytaar.

Lungebetændelse anmeldtes sjeldnere end Aaret forud og forekom med 8 Tilfælde blandt 1000 af Befolkningen (i 1888 var Forholdet 8,5 og i 1887 6,1 pro mille).

Akut Diarrhoe og Cholera nostras forekom usædvanlig hyppig inden alle Distrikter, navnlig i Maanederne Juni og Juli. De fleste Tilfælde opgives fra Byerne, dog var ogsaa i Landdistrikterne disse Sygdomme overalt uforholdsmæssig hyppige og betingede et stort Antal Dødsfald; fra Byerne opgives 1666 Tilfælde, hvoraf 25 dødelige, fra Bygderne 770, hvoraf 31 dødelige. Af samtlige 56 Dødsfald opføres 25 som foranledigede ved Diarrhoe og 31 ved Cholera nostras. Fra Holmestrand anføres, at der saavel i Byen som i de tilgrændsende Landdistrikter i Mai og Juni optraadte en Mængde Tilfælde af Gastroenterit, hvoraf dog kun et forholdsvis ringe Antal kom under Lægebehandling; de Angrebnes Antal kan dog antagelig anslaaes til Hundreder. (H. Birch). I Stokke optraadte Sygdommen som med et Slag paa de forskjelligste Steder af Bygden og udelukkede igjen temmelig hurtigt i Løbet af 4—5 Uger. (W. Larsen).

Ikterus optraadte i Aarets Begyndelse temmelig hyppig blandt Børn i og omkring Øren paa den sydligste Side af Brøtse (Tønsbergs Distrikt); jfr. Medicinalberetningen for 1888. (Tybring). Spredte Tilfælde i større Mængde opgives ogsaa fra Svelvik (den gamle Bydel) og fra Strømmen. (A. Olsen).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tils. Behandlede.	Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
			1		2		3	
			Tønsberg.		Hof.		Laurvik.	
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Veneriske Saar	7	-	5	-	1	-	1	-
Syphilis konstitutionel	68	2	30	-	4	1	34	1
— hereditær	10	4	4	3	1	1	5	-
Gonorrhoe, Urethrit	148	-	80	-	7	-	61	-

Til Oplysning om de af Lægerne behandlede, væsentlig **chroniske Sygdomme** hidsættes foranstaaende Tabel (se Side 61).

Lungetuberkulose udgjorde 16,1 pCt. af samtlige kjendte Dødsarsager og 22,5 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne udgjorde de samme Forhold henholdsvis 19,5 pCt. og 24,6 pCt., i Bygderne 13,6 pCt. og 20,8 pCt.

Døde af Lungetuberkulose sees af omstaaende Tabel (se Side 63).

Om **anæmiske, kardialgiske og nervøse Sygdommes** hyppige Optraeden blandt Arbejderbefolkningen ved Berger Brug i Strømmen (Hofs Distrikt) se under hygieniske Forhold.

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Sjeldne Tilfælde. Af Cand. med. Graarud i Holmestrand opgives et Dødsfald af Ophthalmoplegia externa (opført under Vitia org. cerebri paa Dødslisten) hos en 60—70-aarig Kvinde.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	af Lungetuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Tønsberg	429	67	115	314
Tønsberg By	62	11	11	51
Horten —	103	18	21	82
Aasgaardstrand —	-	-	-	-
Bygder	264	38	83	181
Hof	259	42	87	172
Holmestrand By	34	11	5	29
Svelvik —	22	7	6	16
Bygder	203	24	76	127
Laurvik	283	47	77	206
Laurvik By	167	27	36	131
Sandefjord —	17	5	5	12
Bygder	99	15	36	63
Jarlsberg og Laurviks Amt	971	156	279	692
Deraf i Byer	405	79	84	321
— - Bygder	566	77	195	371

Af **Brok** (Hernia) opgives 89 Tilfælde og 2 Dødsfald. For 85 Tilfælde anføres Kjøen og Alder, nemlig 21 Gutter, 7 Piger, 35 voxne Mænd og 22 voxne Kvinder; Brokkets Art er angivet som Lyskebrok i 55, Laarbrok i 12 og Navelbrok i 17 Tilfælde.

Af **Benbrud** behandlede 163 Tilfælde, hvoraf 6 dødelige. For 147 kjendes Kjøen og Alder, 39 Gutter, 18 Piger, 56 voxne Mænd og 34 voxne Kvinder. Sædet for Bruddet er opgivet saaledes for alle:

Fractura cranii	3	Fractura digit manus	4
— vertebrarum	2	— os. pelvis	1
— os. faciei	1	— colli femoris	10
— costarum	23	— femoris	12
— claviculæ	19	— patellæ	1
— humeri	13	— cruris	16
— antibrachii	14	— tibiæ	6
— radii	25	— fibulæ	7
— ulnæ	1	— malleolorum	5

Af **Luxationer** kjendes 35 Tilfælde. For 33 angives Kjøen og Alder, nemlig 10 Gutter, 4 Piger, 14 Mænd og 5 voxne Kvinder. Luxationens Art er opgivet saaledes for alle:

Luxatio maxil. inf.	2	Laxatio manus	3
— humeri	17	— pollicis	4
— cubiti	9		

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger 70, hvoraf 23 i Tønsbergs, 11 i Hofs og 36 i Laurviks Distrikter. Indikationer og Udfald sees af omstaaende Tabel (se Side 64).

Obstetriciske Operationer i Jarlsberg og Laurviks Amt.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Accouchement forcé.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Børn.	Moder.
	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	lev.	død.	dødf.	levende.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer . . .	46	¹⁾ 1	44	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	3	²⁾ 1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— og Ansigtsleie	-	-	-	-	-	⁶⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-
Barselkrampe	2	³⁾ 1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige ydre Fødselsdele	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning ved Placenta prævia	-	-	-	-	-	-	-	-	⁷⁾ 1	1	⁸⁾ 1	1	-
Hjertefeil hos Moderen	-	⁴⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	4	-	3	1	-	-	-	-	-
Issefødsel med Panden fortil	1	-	⁵⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Opslaet Arm i Nakken	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	56	4	54	7	4	1	3	2	2	2	1	1	1
	60		61		5		5						

¹⁾ Tvillingfødsel: Moderen døde af Peritonit, begge Tvillinger forblev ilive. ²⁾ Døde 4. Timer efter Fødselen. (Dødsarsag: Besværlig Fødsel). ³⁾ Dødsarsag: Mani. ⁴⁾ Døde 4 Timer efter Fødselen af Kræfttab. (Opført paa Dødslisten under Hjertefeil). ⁵⁾ 1ste Tvilling, for 2den Tvilling Udfaldet uopgivet. ⁶⁾ Dødsarsag: Livmoderbristning. ⁷⁾ Placenta prævia lateralis. ⁸⁾ Dødsarsag: Blødning.

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Leven- de fødte.	Døde				Død- fødte.	Omkomne ved		
		ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.		ulykke- lige Hændel- ser.	Selv- mord.	Drab.
Tønsberg	1210	710	101	9	8	22	19	2	1
Tønsberg By	179	81	11	-	-	1	3	-	-
Horten —	226	144	28	1	3	8	3	1	-
Aasgaardstrand —	9	4	1	-	1	-	-	-	-
Bygder	796	481	61	8	4	13	13	1	1
Hof	549	364	47	6	7	21	7	1	1
Holmestrand By	74	48	6	-	4	1	-	-	-
Svelvik —	34	28	5	3	-	1	-	-	1
Bygder	441	288	36	3	3	19	7	1	-
Laurvik	1010	473	88	6	5	30	11	5	-
Laurvik By	368	171	32	2	-	10	3	1	-
Sandefjörd —	136	45	11	-	2	4	-	1	-
Bygder	506	257	45	4	3	16	8	3	-
Jarlsb. og Laurviks Amt	2769	1547	236	21	20	73	37	8	2
Deraf i Byer	1026	521	94	6	10	25	9	3	1
— - Bygder	1743	1026	142	15	10	48	28	5	1

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1222 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 56,0.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 20 Kvinder paa Barselseng. Lægerne opgiver Dødsårsag for 13, hvoraf 5 af Barsel-feber, 2 af besværlig Fødsel, 1 af Livmoderblødning, 1 af Livmoderbristning, 1 af Abort, 1 af Uræmi, 1 af organisk Hjertesygdom (Klappfeil) og 1 af Peritonit.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	156	79	77
Lungebetændelse	82	19	63
Kræft	82	32	50
Diphtherit.	62	11	51
Akut Diarrhoe og Cholera nostras	56	25	31
Tuberkulose Betændelser udenfor Lungen	56	29	27
Alderdomssvaghed	44	24	20
Hjerneslag	40	14	26
Organisk Hjertesygdom	34	15	19
Nephrit og Morbus Brightii	32	15	17
Peritonit	29	22	7

Om Veirliget oplyses fra Hof, at Vinteren var middels kold med lidet Sne, Vaaren ualmindelig tidlig og mild, Sommeren usædvanlig varm og Høsten mild. Korn- og Høavlen som i et Middelsaar; Potetesavlingen god. Nedenstaaende Tabel giver Oplysning om meteorologiske Iagttagelser ved Sandefjords Bad.

	Kl. 6 For- middag.	Kl. 12 Middag.	Kl. 6 Efter- middag.	Regnmængden pr. Kvadratfod.
Juni:				
Luftens Middelttemperatur (C.)	17,6	22,9	21,5	1,7 Liter.
Søens —	18,9	19,5	20,0	
Juli:				
Luftens Middelttemperatur	15,5	20,3	18,5	16,2 Liter.
Søens —	18,5	19,2	19,8	
August:				
Luftens Middelttemperatur	13,2	18,9	17,2	10,8 Liter.
Søens —	14,6	15,1	18,7	

Levemaade og hygieniske Forhold. Om Sundhedstilstanden blandt Arbejderbefolkningen ved Berger Fabrik i Strømmen — Hofs Distrikt — anfører Lægen, Cand. med. A. Olsen: «Den forholdsvis hyppige Forekomst af Katarrher, af Kardialgi og af neurastheniske Tilstande i de hede og tørre Maaneder i For-sommeren maa sættes i Forbindelse med Heden og Arbeidets Art; Fabrikbygningens Murvægge ophededes, Døre og Vinduer maatte op, Træk var uundgaelig; varme og svede, som de var, «tyllede» Arbejderne i sig Masser af Vand. Paa Eftersommeren kom Ernæringsforstyrrelser med Chloroser og Interkostal neuralgier. Det forandrede Levesæt ved Fabrikken, hvis fleste Arbeidere tidligere har været beskæftigede med Markarbeide eller som Tjenestepiger, er ogsaa et begunstigende Moment ved de anæmiske og nervøse Sygdommes Optraeden. Selve Arbeidet i Fabrikken o: Behandlingen af Uldstofferne synes ikke at medføre nogen Fare for Arbeidernes Helbred; kroniske Inhalationssygdomme har ikke forekommet». I Laurvik blev Kloaknettet fremdeles udvidet, og alle Huseiere, hvis Eiendom ligger indenfor 20 Meters Afstand fra den offentlige Kloak, paalagdes at sætte sin Eiendom i Forbindelse med denne. (Hansteen).

Badeindretninger. Ved Sandefjords Bad behandledes i 1889 441 Sygdomstilfælde: for 416 eller 94,3 pCt. opgives Resultatet som gunstigt. Sygdomsformerne var: Rheumatismus 231, Hudsygdomme og Dyskrasier 79, Nervesmerter 43, Neurastheni 34, Lammelser 20, kroniske Katarrher 14, kroniske Ben- og Ledlidelser 8, Obstruktion 8, Gigt 4.

Ved Laurviks Bad var Kurgjæsternes Antal 271, hvoraf 225 fra Norge, 17 fra Danmark, 16 fra Sverige, 5 fra Finland, 4 fra Rusland, 2 fra Amerika, 1 fra England og 1 fra Tyskland. Sygdomsformerne var: Chronisk Led- og Muskelrheumatisme 109, Neurastheni 87, Underlivssygdomme 28, Svælg- og Strubekatarrher 24, Skrophulose 20, Nyresygdomme 2, Hjernesygdom 1.

Foruden disse findes i Holmestrand en Anstalt for kolde og varme Søbad der har ikke ringe Søgning, og desuden mindre Badeindretninger i Svelvik,

Horten, Aasgaardstrand og Fredriksværn. I Laurvik, hvor der ikke findes nogen offentlig Badeanstalt, er der i flere af de nyere, efter den store Brand opførte Bygninger meget gode private Badeindretninger.

Amtet har 2 **Sygehuse**, Carl Johansværns militære Sygehus og et fælles for Amtet og Tønsberg By. Byen har nemlig Ret til at benytte det, saalangt Rummet strækker — ogsaa til epidemiske Syge med Undtagelse af Koppepatienter. I Fredriksværn toges i Brug et Kysthospital for kjertelsyge Børn.

Omt Amtets **Apotheker** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om behandlede fattige Syge, Møder i Sundhedskommissionerne, Kvarantænekommissioner, Vakkinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundhedskommissioner, Antal Møder.	Kvarantænekommissioner, Antal Møder.	Vaccine-rede.	Retsmedicinske Forretninger.
	Antal anmeldende Læger.	Fattige Syge.				
Amtet	20	1606	58	1	2593	12
Tønsberg	7	¹⁾ 885	⁴⁾ 23	-	1233	8
Hof	7	²⁾ 338	⁵⁾ 11	⁷⁾ 1	564	2
Laurvik	6	³⁾ 383	⁶⁾ 24	-	796	2

¹⁾ Deraf 263 i Tønsberg By og 124 i Horten. ²⁾ Deraf i Svelvik 19. ³⁾ Deraf 135 i Laurvik og 93 i Sandefjord. ⁴⁾ Tønsberg 4, Horten 7, Aargaardstrand 1, Stokke 3, Sem 1, Nøtørø 1, Tjømø 1, Andebo 1, Ramnæs 1, Vaale 1 og Borre 2. ⁵⁾ Svelvik 2, Strømmen 2, Hof 1, Skoger 2, Laurdal 4. ⁶⁾ Laurvik 14, Sandefjord 4, Fredriksværn 1, Tjødling 2, Brunlanæs 1, Hedrum 1, Sandeherred 1. ⁷⁾ Svelvik.

I Tønsbergs Distrikt vedtoges for samtlige Herreder enslydende Bestemmelser vedkommende nogle epidemiske Sygdomme, hvilke er trykte paa Amtskommunens Regning og omdes til Sundhedskommissionernes Medlemmer samt Tilsynsmændene. Omtrent de samme Vedtægter var allerede tidligere bragte i Anvendelse; deres Trykning har været til Lettelse, især for Tilsynsmændene, som har erklæret sig vel tilfredse med at have dem, og sparet Amtskommunen adskillige Diætpenge, som ellers vilde have gaaet med for Distriktslægens Reiser i Anledning af Desinfektion. (Lindseth).

VI. Hedemarkens Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersoale,

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Debr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet ¹⁾	204,14	120 618	30	3	45	40
1. Solør og Odalen..	26,48	34 469	7	1	9	9
	Kongsvinger, Kjøb- stad	-	1 152	2	1	1	-
	Vinger.....	3,83	5 614	1	-	2	2
	Eidskog.....	4,78	6 236	1	-	1	2
	Søndre Odalen.....	3,92	7 002	1	-	1	1
	Nordre —	3,74	4 226	1	-	1	1
	Brandvold.....	3,95	3 907	-	-	1	1
	Grue.....	6,26	6 332	1	-	2	2
2. Hedemarken	20,38	41 055	10	2	13	8
	Hamar, Kjøbstad	-	2 335	3	2	1	-
	Vang	4,03	8 363	-	-	2	2
	Stange	2,71	6 171	1	-	3	2
	Romedal	2,63	4 960	1	-	1	1
	Leiten	2,79	4 461	1	-	2	-
	Næs	1,30	3 952	1	-	1	-
	Ringsaker	6,92	10 813	3	-	3	3
3. Søndre Østerdalen.	23,27	18 925	6	-	6	5
	Elverum.....	10,77	7 148	3	-	2	2
	Vaaler	4,84	3 987	1	-	1	1
	Aasnæs	4,54	4 550	1	-	2	1
	Hof	3,12	3 240	1	-	1	1
4. Trysil	31,50	5 227	1	-	4	5
	Trysil	25,53	4 701	1	-	2	3
	Drevsjø Kapelsogn af øvre Rendalen.....		267				
	Øvre Engerdalens Ka- pelsogn af ytre Ren- dalen	5,97	259	-	-	2	2
5. Rendalen	44,40	9 673	3	-	6	6
	Aamot	8,01	3 583	1	-	1	1
	Storeelvedalen	12,14	3 227	1	-	2	2
	Øvre Rendalen(Drevsjø) Kapelsogn undtaget)		1 634			1	1
	Ytre Rendalen (øvre Engerdalens Kapel- sogn undtaget).....	24,25	1 229	1	-	2	2

¹⁾ Om Folkemængden i Amtets Byer den 31te December 1885 se den almindelige Beretnings Tabel: Dødeligheden i Byerne.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaksinerer.
6. Tønset	56,58	10 458	3	-	7	7
	Lilleelvedalen	16,12	3 310	1	-	2	2
	Tønset	8,69	3 082	2	-	3	2
	Kvikne (fraregnet Ind- set Annex)	7,25	747	-	-	1	1
	Tolgen	24,52	3 319	-	-	1	2

A n m. Indset Annex til Kvikne (1,50 n. □ M. 573 Indb.) hører til Opdals Distrikt; en Del af Tolgens Herred (med 238 Indb.) hører til Røros Prestegjeld og til Røros Lægedistrikt — hvilke Distrikter begge tilhører søndre Trondhjems Amt.

Sundhedstilstanden skildres i det Hele som mindre god, dog synes den at have været mere tilfredsstillende i Østerdalen end i Solør og Odalen samt Hedemarken. Af epidemiske Sygdomstilfælde opgives omtrent det samme Antal som Aaret iforveien, men Dødsfaldenes Antal var uforholdsmæssig stort og overskrider med mere end det dobbelte, baade absolut og i Forhold til Befolkningen, det for Amtet sædvanlige. Dette Forhold skyldes næsten udelukkende en meget udbredt Epidemi af Diphtherit, i mindre Grad et forøget Antal Tilfælde af akut Diarrhoe og Cholera nostras. Ogsaa Typhoidfeber var lidt hyppigere end sædvanligt, medens Skarlagensfeber optraadte sjældnere, Mæslinger, akute katarrhalske Sygdomme og Lungebetændelse med omtrent samme Hyppighed som Aaret iforveien.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2144 eller 17,7 pro mille af den beregnede Middelfolkemængde (120 800). Aaret forud var Dødeligheden 16,4 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hid sættes følgende efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 70 og 71).

Typhoidfeber forekom hyppigere end Aaret forud (35 Angrebne og 7 Dødsfald mod henholdsvis 9 og 2 i 1888). Fra Solør og Odalens Distrikt opgives 5 spredte Tilfælde; det ene af disse, hos en voxen Mand fra Grue, var indført fra Christiania, hvor Patienten havde arbejdet ved et Teglværk og boet paa Kampen. I Hedemarkens Distrikt behandledes 28 og døde 7; 12 af disse tilhøre en Lokalepidemi paa Gaarden Kartomten i Vang og 2 nærliggende Husmandspladse. Den først Angrebne var bleven syg, medens hun som Tjenestepige opholdt sig i Hamar; hun kom hjem i Januar og smittede først sin Søster, der havde pleiet hende, og siden alle Gaardens Beboere paa en nær; i Marts laa saaledes 7 tilsengs paa Gaarden, og samtidig angrebes paa den ene Husmandsplads en Mand, der havde været indom Kartomten, hvorfra der ogsaa hentedes Melk og Drikkevand til Pladsen, og paa den anden Husmanden selv, hans Søn og hans Fader; sidstnævnte indsygnede først i April, samtidig forekom det sidste Tilfælde hos en 11-aarig Pige paa selve Gaarden, hvorefter der i Mai blev desinficeret. (Kolstad). I Romedal optraadte 5 Tilfælde; 2 af disse paa Gaarden Frenning, en fra tidligere Beretninger kjendt «Typhusgaard», antoges forarsagede ved uforsigtig Benyttelse af Damvandet; de øvrige 3 skyldtes Smitte fra Christiania. I Næs

I Hedemarkens Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Behandlede.	Deraf Døde.													
Typhoidfeber	35	7	31	3	6	7	1	-	3	3	3	-	1	1	3
Cerebrospinalmeningit	8	6	8	-	1	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Barelfeber	56	9	56	7	5	9	5	2	9	1	4	2	1	3	8
Børnekopper	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	50	-	50	5	4	1	-	2	2	-	8	3	8	12	5
Skarlagensfeber	297	15	297	83	62	66	22	19	10	7	17	3	2	4	2
Mæslinger	470	7	469	24	81	48	19	8	3	16	28	96	69	64	13
Rosen	136	4	128	7	11	10	14	15	10	15	10	9	9	9	9
Kighoste	55	1	47	-	-	7	4	6	4	5	17	-	1	3	-
Diphtherit	1443	339	1443	126	91	112	141	145	97	114	107	77	141	140	152
Strubehoste	30	12	28	5	4	3	2	-	1	-	2	1	4	4	2
Kusma	5	-	5	1	2	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit.	2474	31	2423	411	337	325	230	163	94	122	111	113	134	158	225
Katarrhalsk og follikulær Angina	1149	-	1120	174	116	95	89	85	70	55	65	73	78	105	115
Influenza	76	-	76	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	76
Lungebetændelse	848	131	828	131	115	139	111	93	41	28	12	21	37	51	49
Brystbetændelse	161	9	159	20	13	25	10	16	13	16	14	6	10	9	7
Gigtfeber	230	6	222	39	28	29	15	26	11	14	12	9	10	11	18
Koldfeber	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	1491	38	1426	87	79	64	58	85	271	434	100	66	54	64	64
Blodgang	11	-	11	-	-	-	1	1	5	1	-	1	-	2	-
Skjørbug	4	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1
Tilsammen	9032	615	8832	1124	955	944	725	666	646	832	510	480	559	642	749

I Hedemarkens Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Fordeling paa Lægedistrikterne:														
	Behandlede.	Deraf Døde.	1		2		3		4		5		6		7		
			Solør og Odalen.		Hedemarken.		Søndre Østerdalen.		Trysil.		Rendalen.		Tønset.		Indset Annex.		
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	
Typhoidfeber	35	7	5	-	28	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Cerebrospinalmeningit	8	6	-	-	7	5	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	56	9	21	4	19	1	6	1	4	-	3	2	3	1	-	-	-
Børnekopper	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	50	-	15	-	16	-	7	-	-	-	10	-	2	-	-	-	-
Skarlagensfeber	297	15	30	2	70	1	67	7	-	-	56	4	74	1	-	-	-
Mæslinger	470	7	79	4	283	-	21	3	1	-	84	-	1	-	1	-	-
Rosen	136	4	37	1	55	2	29	-	2	-	8	1	5	-	-	-	-
Kighoste	55	1	6	-	46	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diphtherit	1443	339	237	87	825	182	223	48	9	2	99	14	50	6	-	-	-
Strubehoste	30	12	10	(5)	14	9	4	2	1	-	1	1	-	-	-	-	-
Kusma	5	-	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	2474	31	597	12	1123	10	345	5	42	2	208	2	159	-	-	-	-
Katarrhalsk og follikulær Angina	1149	-	132	-	600	-	215	-	14	-	151	-	37	-	-	-	-
Influenza	76	-	26	-	40	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	848	131	169	26	361	52	169	25	41	6	52	8	49	9	6	5	-
Brystbetændelse	161	9	34	2	55	4	24	1	12	-	16	1	20	1	-	-	-
Gigtfeber	230	6	40	2	101	1	29	-	9	1	28	1	22	-	1	1	-
Koldfeber	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	1491	38	464	15	584	13	214	3	24	1	129	3	75	3	1	-	-
Blodgang	11	-	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	6	-	-	-	-
Skjørbug	4	-	1	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	9032	615	1913	155	4228	288	1359	96	160	12	858	37	503	21	11	6	-

forekom 4 Tilfælde, hvoraf 3 paa Gaarde, hvor Sygdommen tidligere vides at have forekommet. I Ringsaker Hovedsogn angrebes 4, alle i samme Hus (Aaret forud havde der været Typhoidfeber i en nærliggende Husmandsplads) og i Brøttum Annex 3. I Indset optraadte 2 Tilfælde paa Gaarden Stuthoug, hvorfra Sygdommen i den følgende Vinter spredtes til flere Steder inden Bygden.

Af **Cerebrospinalmeningit** forekom 8 Tilfælde, hvoraf 7 i Hedemarkens Distrikt (4 i Næs og 3 i Ringsaker) og 1 i Elverum af søndre Østerdalens Distrikt; af de Behandlede døde 6.

Barselseber forekom hyppigere end sædvanlig, dog i Regelen spredt uden paavisselig indbyrdes Forbindelse.

Børnekopper optraadte i Januar i søndre Odalen hos en ung Mand, der havde tilbragt Julen i Christiania. (Dreyer).

Skarlagenseber, hvoraf der i 1887 anmeldtes 908 og i 1888 937 Tilfælde, var i betydeligt Aftagende (297 Angrebne og 15 Døde); over Totrediedelen af Tilfældene opgives for første Kvartal, hvorefter Sygdommen aftog nogenlunde jævnt lige til Slutningen af Aaret. I Solør og Odalens Distrikt angrebes en Del Børn i Aarets første Maaneder; de fleste opgives fra Eidskogen, hvor Tilfælde ogsaa forekom i August—Oktober paa et Par enslig beliggende Husmandspladse; Smitten var sandsynligvis opstaaet ved, at man fjernede et Gulv i et Hus, hvor Skarlagenseber forekom for 5 Aar siden. (G. Mohn). I Hedemarkens Distrikt fortsatte den sig fra Aaret iforveien, men med mere spredte Tilfælde og mild; i Hamar By behandlede 13, ellers opgives de Fleste behandlede af Lægerne i Ringsaker og Leiten. I søndre Østerdalens Distrikt forekom det sidste Tilfælde i August i Elverum; hermed antages den Epidemi, der siden 1883 i mere eller mindre Grad har hersket i Elverum, for ophørt. (Dørum). I Rendalen var Sygdommen flesteds temmelig udbredt, men Forløbet var mildt; det samme anføres ogsaa fra Tønsets Distrikt, hvor de fleste Tilfælde opgives fra Lilleelve-dalen; i Indset Annex kom ingen under Behandling, skjønt Sygdommen antagelig var adskillig udbredt. (H. Lund).

Mæslinger optraadte som Fortsættelse af forrige Aars Epidemi i Solør og Odalens Distrikt (hyppigst i søndre Odalen og tilgrænsende Dele af Vinger), Trysil og opigjennem Østerdalen til Tønset, men var paa alle disse Steder ophørt ved Midtsommerstid. I Hedemarkens Distrikt forekom derimod ingen Tilfælde før i Juli, da der paa Hamar udbrød en Epidemi, som kulminerede i September og afsluttedes i November for at fortsætte sig i de omkringliggende Landdistrikter.

Kighoste optraadte sjelden; nogle Tilfælde opføres fra Kongsvinger By, Næs og Ringsaker Herreder af Hedemarkens Distrikt samt fra Elverum.

Diphtherit, hvoraf der i 1887 anmeldtes 400 Angrebne og 81 Døde, i 1888 885 Angrebne og 205 Døde, var fremdeles i Tiltagende over hele Amtet med Undtagelse af Trysil og Indset. Af de opgivne 1443 Tilfælde døde 339 (23,5 pCt.). I Solør og Odalens Distrikt optraadte Sygdommen egentlig som 3 større Epidemier, en i nordre Odalen, der ved Tømmerkjørere førtes til Brandvold, hvor den i Marts—April herjede slemt i en temmelig begrændset Del af Bygden paa Vestsiden af Glommen, og derfra til Grue, hvor den væsentlig holdt sig til Elvens Østside sydligst i Herredet; en paa Grue Finskog, overført fra de svenske Grændsebygder, og en paa Eidskogen, i den saakaldte Gaustad Skolekreds, hvortil Smitte muligens var bragt fra Christiania. Dødeligheden i disse Epidemier var middels stor; det overveiende Antal Døde led af Larynxdiphtherit, der næsten uden Undtagelse endte med Døden, medens Blodforgiftning eller Hjertelammelse ligesom Paralyser bagefter forekom sjelden. (Juell). I søndre Odalen, hvor kun 6 Tilfælde kom under Behandling, opgives Smitten 3 forskellige Gange at være

importeret fra Christiania ved Klæder efter Børn, der var døde af Sygdommen. (Dreyer). I Eidskogen, hvor de fleste Tilfælde anmeldtes fra en og samme Skolekreds, blev Skolen standset, og der ansattes en Mand ved Desinfektionen af de smittede Huse (G. Mohn). I Hedemarkens Distrikt, hvor Sygdommen allerede Aaret iforveien havde hersket epidemisk, forekom den dette Aar overalt endnu mere udbredt, idet dog de enkelte Herreder ikke hjemsoegtes lige stærkt, og særlig Næs omtrent gik ganske fri. I Vang antages Sygdommen at have havt sin største Udbredning, men ogsaa i de øvrige Herreder var Antallet temmelig betydeligt. Til nærmere Oplysning om Tilfældenes Fordeling kan meddeles, at der behandledes:

Af 3 Læger paa Hamar	}	146, hvoraf 29 døde i Byen
- Distriktslægen i Stange		197, — 49 — paa Landet
- Lægen i Romedal		79, — 12 —
- — i Løiten		134, — 22 —
- — i Næs		113, — 23 —
- 3 Læger i Ringsaker		5, — 1 —
- 1 — paa Lillehammer		99, — 16 —
		52, — 9 —

Tilsammen 825, hvoraf 161 døde.

Paa Sygehus behandlede 340 Personer, 197 paa Hamar Bys Sygehus, de fleste tilhørende Byen, og 143 paa Amtssygehuset; af førstnævnte døde 28, af sidstnævnte 21 (disse paa Amtssygehuset døde er formentlig ikke opførte paa Lægernes Lister og bør tillægges ovenstaaende 161, hvorved Mortalitetsprocenten af de behandlede inden hele Distriktet bliver 22,1 pCt). Paa Grund af Sygdommens store Udbredning var Vanskeligheden ved i de enkelte Tilfælde at konstatere Smitekilden tiltagende; Distriktslæge J. C. Lund anfører, at om end Diphtherit udelukkende maa antages at udbredes ved Smitte, saa har dog ligesom ved flere epidemiske Sygdomme ukjendte Forhold en betydelig Indflydelse enten paa Smittestoffets Udvikling eller paa Individets Modtagelighed for samme; særlig kan fremhæves, at det i Løbet af Vinteren Gang paa Gang viste sig, at Tilfældene forfleredes, eller Sygdommen blussede op paanyt, hver Gang der indtraadte nogen Tids Mildveir med Regn. Uforsigtighed i Omgangen med de først Angrebne eller Døde bidrog i flere Tilfælde paaviselig til Smittens Udbredelse; saaledes anfører Cand. med. Søyland i Romedal, at megen Skade forvoldtes ved Uforsigtighed ved et Gravøl og Kvaksalveres Udtalelse om Sygdommens uskyldige Natur. Fra Veldre og Furnæs omtales, at paa faa Undtagelser nær forekom Sygdommen kun i Husmandspladsene, hvor indskrænket Beboelsesrum i Forbindelse med slet Ventilation og lidet udviklet Renlighedssands umuliggjorde Isolation og en virksom Behandling; Savnet af et Isolationslokale var derfor meget føleligt (K. Løken). I Næs fik Sygdommen trods flere Importer fra Hamar, Christiania eller Omegn ingen Udbredelse; Almuen er der meget paapasselig med at anmelde alle tvivlsomme Tilfælde, hvorfor i Regelen Epidemierne ved Isolation af de først Angrebne kan standses (J. W. K. Holm). Paralyser af Svælget og Larynx var almindelige som Eftersygdomme, ligesaa var Synssvækkelse ikke sjelden, medens almindelige Paralyser af Extremiteterne enkeltvis forekom efter meget grave Tilfælde. Døden bevirkedes i Regelen ved Sygdomprocessens Forplantelse til Larynx eller var en Følge af selve Infektionen, særlig ved Hjerteparalyse. (I. C. Lund). I søndre Østerdalens Distrikt, hvor Aaret iforveien kun forholdsvis faa Tilfælde var forekomne, optraadte Sygdommen epidemisk i Elverums Herred hele Aaret igjennem; der behandlede ialt 151 Tilfælde (hvoraf 28 dødelige), spredte over hele Bygden med Undtagelse af søndre Skovbygd. Smitten syntes mangede at skrive sig fra Skolen, da de første Tilfælde ofte forekom hos Skolebørn. (Dorum). I Hof (28 Angrebne) og Aasnæs (7) Herreder optraadte Sygdommen

Liste over forskellige, væ-

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Chronisk Rheumatisme.....	533	1	6	10	264	253
Fnat	222	-	69	64	46	36
Skurv	28	-	3	6	12	7
Kjertelsyge.....	208	2	86	88	12	22
Rachit.....	99	5	56	43	-	-
Simpel Meningit.....	28	15	12	9	3	4
Tuberkuløse Betændelser.....	72	48	27	21	13	11
Lungetuberkulose.....	337	131	12	17	157	150
Kræft.....	148	91	-	-	61	87
Morbus Brightii.....	114	35	5	2	57	49
Blegsot og Anæmi.....	1272	2	58	169	112	933
Livmodersygdomme.....	245	-	-	-	-	245
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	1820	9	53	71	717	979
Ormesygdomme.....	127	-	50	55	10	11
Drankersygdomme.....	16	3	-	-	16	-
Struma.....	69	-	1	2	9	57

for det meste spredt, medens den i Vaaler (37 Angrebne), efter enkelte sporadiske Tilfælde midtsommers, udover Høsten bredte sig mere og mere mod Aarets Slutning; Smitten skrev sig dels fra Elverum dels fra Hedemarken. I Trysils Distrikt kom 9 Tilfælde under Behandling, deraf 5 i December. I Rendalens Distrikt optraadte i Mai to tilsyneladende uafhængige Epidemier i Aamot, den ene paa og søndenfor Aastad Jernbanestation, den anden paa Skydsstationen Ulven ved Rena, hvor næsten hele Huset indsygnede. I Storelvedalen var Sygdommen meget udbredt navnlig i 1ste og 2det Kvartal, medens den i Rendalen var sjældnere; i flere Tilfælde var Smitten medført fra Exercerpladsen i Elverum. I Tønset Distrikt, hvor væsentlig Tolgen og Tønset Herreder var hjemsogte, optraadte Sygdommen paa faa Undtagelser nær mildt. I Indset synes den ikke at have forekommet.

Strubehoste. Blandt de i Solør og Odalens Distrikt anmeldte 10 Angrebne forekom 5 Dødsfald, der paa Lægernes Dødsliste formentlig er opførte under Diphtherit.

Katarrhalske Sygdomme optraadte med omtrent samme Hyppighed som Aaret forud, dog var Halsaffektioner forholdsvis almindeligere, i enkelte Tilfælde sandsynlig af diphtheritisk Natur.

Influenza forekom efter Midten af December i Byerne og Omegn; 10 Angrebne omtales ogsaa fra Rendalen.

Lungebetændelse var i Solør og Odalens og Rendalens Distrikt noget sjældnere, i de øvrige Distrikter ligesaa hyppig eller noget hyppigere end

sentlig chroniske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:													
1		2		3		4		5		6		7	
Solør og Odalen.		Hedemarken.		Søndre Østerdalen.		Trysil.		Rendalen.		Tønset.		Indset Annex.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
121	-	236	-	44	-	23	-	91	1	18	-	-	-
83	-	93	-	33	-	7	-	1	-	5	-	-	-
27	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
54	-	66	1	38	-	4	1	26	-	20	-	-	-
27	3	29	1	17	1	4	-	22	-	-	-	-	-
9	1	6	6	6	3	4	3	3	2	-	-	-	-
22	18	18	7	15	10	-	-	2	2	15	11	-	-
108	45	77	34	70	27	-	-	34	12	45	11	3	2
42	20	38	28	26	16	3	2	18	12	20	12	1	1
46	12	26	9	26	6	1	1	7	1	8	6	-	-
310	1	540	1	154	-	8	-	178	-	80	-	2	-
51	-	72	-	46	-	14	-	31	-	31	-	-	-
307	-	875	7	261	-	38	1	186	-	153	1	-	-
15	-	88	-	10	-	1	-	11	-	2	-	-	-
6	1	5	2	3	-	-	-	1	-	1	-	-	-
8	-	46	-	10	-	-	-	3	-	2	-	-	-

Aaret forud. I Næs af Hedemarkens Distrikt havde den fleresteds et kontagiøst Præg; i en Husmandsplads forekom der fra Høsten 1888 og til Vaaren 1889 ialt 8 Tilfælde, først en Dagleier, som kom ind der, saa Manden, saa 5 Børn efter hverandre og tilsidst Konen, der døde. Derpaa blev en Kone paa Nabopladsen, der pleiede de første, syg og saa en Nabokone, der igjen pleiede den anden Kone. (J. W. K. Holm). Fra Veldre anføres Sygdommen at have været temmelig ondartet. Fra Asnæs i søndre Østerdalen omtales nogle enkelte Tilfælde som vidt forskjellige fra de almindelige, lignende fra først af og under hele Forløbet en grav Infektionssygdom; de Syge havde et eget typhøst Præg og fik gjerne et par Dage efter Sygdommens Begyndelse en udbredt Gulsot. I 3 Huse blev begge Ægtefæller angrebne, først Mændene, nogle Dage derefter Hustruene, der paa Grund af de indskrænkede Forhold havde været nødte til at dele Seng med de allerede syge Mænd. (Steenberg). I Vaaler angrebes 3 Sødskende i samme Hus, paa samme Tid og med samme Symptomer (alle havde saaledes Diarrhoe). (Sjursen).

Diarrhoe og Cholera nostras forekom overordentlig hyppigt i Juni og Juli Maaned over største Delen af Amtet. Fra nordre Odalen omtales 2 smaa Epidemier af Cholera nostras, den ene brød ud i Januar paa Grændsen af Eidsvold og omfattede 6 Syge, hvoraf 3 døde, den anden i September, hvor 7 angrebes og 2 døde. (C. Müller). Paa Ringsaker (Hedemarkens Distrikt) var Diarrhoe ofte forbunden med Brækninger, Læggekrampe og tildels indfaldne Øine eller andre truende Fænomener, men Udfaldet blev dog i de fleste Tilfælde

Helbredelse. Rekonvalescentsen var ofte langvarig. Medens Epidemien var stærkest, var Veiret usædvanlig tørt og varmt; hvor Vandforsyningen skede fra Brønde, var Drikkevandet ildelugtende og modbydeligt. (U. Bugge.). I Aasnæs af søndre Østerdalen var Diarrhoeen ofte ledsaget af Tarmblødninger og efterfulgtes af langvarige anæmiske Tilstande (Joh. Steenberg); fra Vaaler omtales, at Symptomernes Intensitet syntes at staa i et direkte Forhold til Brønddrikkevandets Beskaffenhed; jo mere udtørret Brønd, des mere forurenset Vand og desto alvorligere Symptomer. (Sjursen).

Blodgang omtales fra Grue i Solør og Odalen (4 Tilfælde), fra Rendalen (1) og fra Tønset (6); alle helbrededes.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af Syphilis og Gonorrhoe sees af foranstaaende Tabel:

	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:											
			1		2		3		4		5		6	
			Solør og Odalen.		Hedemarken.		Søndre Østerdalen.		Trysil.		Rendalen.		Tønset.	
			Tilf.	Df.	Tf.	Df.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.		
Veneriske Saar	6	-	1	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	
Syphilis konstitutionel	30	4	16	3	11	1	1	-	1	1	1	1		
— hereditær	7	1	2	-	4	1	-	-	1	-	-	-		
Gonorrhoe	48	-	9	-	20	-	18	1	-	-	-	-		

I søndre Odalen forekom 7 Tilfælde af konstitutionel Syphilis inden samme Husstand; den egentlige Oprindelse er hidtil trods retslig Undersøgelse af Sagen ikke bragt paa det Rene. (Dreyer).

Til Oplysning om en Del af Lægerne behandlede, væsentlig **chroniske Sygdomme** hidsættes foranstaaende Tabel (se Side 74 og 75).

Af **Fnat** omtales en formelig epidemisk Optræden i søndre Odalen og Eidskogen. Ogsaa fra Ringsaker omtales Sygdommen som meget almindelig, især i Udkanten af Bygden.

Dødsfald af Lungetuberkulose (se Tabellen paa næste Side) udgjorde for det hele Amt 10,2 pCt. af alle kjendte Dødsaaarsager og 19,5 pCt. af Dødsfald, foranledigede ved ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne var Forholdet henholdsvis 14,0 pCt. og 33,3 pCt., i Bygderne 9,9 pCt. og 18,7 pCt.

Blegsot og Kardialgi er paa Næs omtrent lige hyppige som før. For Ubemidlede og Inderstfolk bliver det værre og værre at faa Melk; al denne skal nu leveres enten til Hamar eller til Meieriet. (J. W. K. Holm).

Spedalskhed. I søndre Østerdalen var der ved Udgangen af Fjoraaet 2 Spedalske; i Løbet af 1889 kom 4 nye til, nemlig 3 i Elverum og 1 i Aasnæs.

Om Amtets **Sindsyge** se den almindelige Beretning. I Tønset var Sindsygdomme usædvanlig hyppige; de havde som oftest sin Grund i religiøs Fanatisme. (H. Bull).

Sjeldne Tilfælde. Vakcinematerie i Øiet. En Hjelpevaksinatørs Søn, som skulde borttage et Sandkorn fra Øiet hos en anden, brugte dertil sin Faders efter sidste Benyttelse til Vaccination ikke rensede Lancet. Keratiten antog en saa voldsom Karakter, at Vedkommende sendtes til Specialistbehandling i Christiania, hvor de ætiologiske Forhold udfandtes. (C. Müller).

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	af Lunge- tuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Solør og Odalen.....	346	45	155	191
Kongsvinger By	14	4	6	8
Bygder	332	41	149	183
Hedemarken	497	34	288	209
Hamar By	68	8	40	28
Bygder	429	26	248	181
Søndre Østerdalen	201	27	96	105
Trysil	49	-	12	37
Rendalen	104	12	37	67
Tønset	76	11	21	55
Indset Annex	13	2	6	7
Hedemarkens Amt	1286	131	615	671
Deraf i Byer	82	12	46	36
— - Bygder	1204	119	569	635

Elephantiasis Arabum forekom i Hof hos en 70—80 aarig Kvinde, der afgik ved Døden. (O. Løken).

Diabetes insipidus iagtoges hos en 7 aarig Pige i Ringsaker; der ud-tømtes 11 Liter Urin i Døgnet under næsten normalt Almenbefindende. (U. Bugge).

Under Benævnelser Herpes circinatus? beskrives en Udslagssygdom hos 9 Personer, der kunde føres tilbage til Smitte fra «Blemmesot» paa Gjedernes Yver; den helbrededes snart ved Brug af Chrysarobin. (Harboe).

Et Vulnus perforans abdominis med Udtrædelse af Tarmene gjennem Bugvæggen, frembragt ved Fald over en Ski (tilspidset Tøndestav), tilhælede efter Reposition under Chloroformnarkose reaktionsløst og uden Feber, skjønt en antiseptisk Behandling ikke kunde gennemføres. (Kolstad).

Af Brok er opgivet 132 Tilfælde og 3 Dødsfald. For 126 er opgivet Kjøen og Alder, 32 var Gutter, 10 Piger, 49 voxne Mænd og 35 voksne Kvinder. Sædet er opgivet for 112, nemlig 87 Hernia ingvinalis, 17 umbilicalis og 8 cruralis.

Af Benbrud opgives 214 Tilfælde og 3 Dødsfald: Kjøen og Alder er angivet for 208, 40 var Gutter, 12 Piger, 87 voxne Mænd og 69 voxne Kvinder. Sædet er angivet for 205, hvoraf:

Fractura cranii	4	Fractura digitor. manus	2
— maxillæ inferioris	1	— ossis coccygis	1
— vertebrarum	1	— femoris	24
— sterni	1	— colli femoris	11
— costarum	39	— patellæ	1
— claviculæ	11	— cruris	28
— humeri	8	— tibiæ	5
— antibrachii	21	— fibulæ	14
— ulnæ	4	— calcanei	1
— radii	28		

Obstetriciske Operationer i Hedemarkens Amt.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perforation.	Embryotomi.	Efterbyrdsoperationer.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Moder.	Mødre.
		levende.	lev.		dødf.	levende.					
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	28	25	3	-	-	-	2	²⁾ 2	³⁾ 1	-	-
Bækkensneverhed	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige ydre Fødselsdele	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	3	1	¹⁾ 2	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sammenvoxne Tvillinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁴⁾ 1	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	40	34	6	3	1	2	2	2	1	1	3
		40			3						

¹⁾ Deraf 1 Gang 2den Tvilling; 1ste født levende 24 Timer tidligere ved Naturens Hjælp. ²⁾ I 1 Tilfælde anlagdes Tang paa Bækkenet. ³⁾ Conjugata diagonalis 10 Ctm. ⁴⁾ Tvillingerne med Forfladen sammenvoxne fra Corpus os. sterni til Navlen (fælles Navlesnor), ellers vel udviklede. Ved Lægens Ankomst var Føstrene døde, det ene Hoved kommet frem, det andet støttet mod Os pubis. Fødselen havde været omtrent 1 Døgn. Det fremkomne Hoved dekapiteredes; med lidt Besvær anlagdes Tang paa det tilbageværende, hvorefter Udtrækningen foregik. (Dørum).

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Levende Fødte	Døde				Død- fødte.	Omkomne ved		
		ialt.	0--1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.		ulykke- lige Hæn- delser.	Selv- mord.	Drab.
Solør og Odalen.....	936	595	85	7	7	22	15	3	1
Kongsvinger By.....	42	16	4	-	-	-	-	1	-
Bygder.....	894	579	81	7	7	22	15	2	1
Hedemarken.....	1221	830	126	13	1	25	6	5	1
Hamar By.....	128	84	14	2	-	1	-	-	1
Bygder.....	1093	746	112	11	1	24	6	5	-
Søndre Østerdalen.....	486	334	44	7	1	9	6	1	-
Trysil.....	160	65	15	1	-	3	-	-	-
Rendalen.....	293	142	21	3	2	11	3	3	-
Tønset.....	296	158	22	2	1	6	4	-	-
Indset Annex ¹⁾	27	14	3	-	-	-	-	-	-
Gaarde af Tolgens Herred ²⁾	9	6	1	-	1	1	-	-	-
Hedemarkens Amt.....	3428	2144	317	33	13	77	34	12	2.
Deraf i Byer.....	170	100	18	2	-	1	-	1	1
— Bygder.....	3258	2044	299	31	13	76	34	11	1

¹⁾ Tilhører Opdals Lægedistrikt i søndre Trondhjems Amt.

²⁾ — Røros — — — — —

Af **Luxationer** opgives 56 Tilfælde. Kjøen og Alder er anført for 54, hvoraf 7 Gutter, 3 Piger, 25 voksne Mænd og 16 Kvinder. Sædet opgives for 51, hvoraf:

Luxatio humeri.....	33	Luxatio femoris.....	5
— cubiti.....	10	— patellæ.....	1
— radii.....	4	— pedis.....	1
— pollicis.....	1		

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger 50, hvoraf 10 i Solør og Odalens, 22 i Hedemarkens, 9 i søndre Østerdalens, 1 i Trysils, 4 i Rendalens og 4 i Tønsets Distrikter. Indikationer og Udfald sees af foregaaende Tabel (se Side 78).

Fødte og Døde (se ovenstaaende Tabel).

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1284 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 62,5.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgave døde 13 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsarsag for 10, hvoraf for 9 Barsel-feber og for 1 Barselkrampe.

De hyppigst opgivne Dødsarsager sees af Tabel paa næste Side.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Diphtherit	339	29	310
Lungebetændelse	131	9	122
Lungetuberkulose	131	12	119
Kræft (Cancer og Sarcoma)	91	1	90
Alderdomssvaghed	79	2	77
Tuberkulose Betændelser udenfor Lungen	48	3	45
Organisk Hjertesygdom	44	3	41
Diarrhoe og Cholera nostras	38	3	35
Hjerneslag	36	2	34
Nephrit og Morbus Brightii	35	1	34
Akut Bronchit og Laryngit	31	3	28

Veirliget. Fra Hedemarkens Distrikt anføres, at Vinteren 1888—89 var gennemgaaende mild og snefattig med kun enkelte kolde (22—25° R.) Dage i Februar. Vaaren kom tidlig og med tilstrækkelig Regnmængde, Mai var rent sommerlig. Sommeren tør og varm, navnlig Juni; 6te Juli faldt Regn, hvorefter ingen Mangel i saa Henseende. Høsten var mild, ligesaa den paafølgende Vinter. Udbyttet af Høsten blev i det Hele under et Middelsaars.

Levemaade og hygieeniske Forhold. Fra Hamar omtales, at Læge er bleven valgt som Medlem i Forstanderskabet for Gymnasiet og Pigeskolen samt ligeledes i Skolestyret for Folkeskolen. Fra søndre Østerdalen anfører Distriktslæge Arentz, at Renligheden i Husene i det Store taget vistnok er god, ligesaa Beklædningen. Kostholdet kunde blandt Arbeidsklassen være bedre, hvis Kvinderne forstod Madlavning og Økonomi. Melk bruges ikke i den tilbørlige Udstrækning, da Kreaturstedet staaar paa et temmelig lavt Trin. Drukkenskaben synes trods Afholdsselskaber etc. at være i Tiltagende i Elverum. Naftadrik til Beruselse tiltager i en foruroligende Grad til baade Skade og Forargelse. Ogsaa i Skogen blandt Tømmerhuggere og Kjørere drives Handel med Nafta af omvandrende Skræppekarle; i Vinterens Løb behandlede et Tilfælde af fuldstændigt Naftadelirium. Fra Trysil anføres, at Drikfældigheden er liden; Øl- og Brændevinsudsalg i Detail findes ikke.

Sygehuse. Amtssygehuset ligger i Stange. I Hamar findes kommunalt Sygehus og paa Kongsvinger et lidet privat, der ogsaa benyttes til Indlæggelse af Kommunens Syge. I søndre Østerdalens Distrikt — i Elverum — var der et Epidemilazareth i Virksomhed en Del af Aaret.

Badeindretninger. I Solør og Odalens Distrikt findes hist og her ude i Bygderne et Styrtebad, men paa Kongsvinger eksisterer ikke noget saadant, og Folk bruger at reise til Christiania for at bade; der bades nemlig sjelden i de private Huse. Paa Finskogen, især Grue Finskog og derfra opover, er Sandsen for Badning meget større; enhver Finne maa have sine bestemte Badstubad, men ogsaa udenfor disse regelmæssige Bad søger Finnen ofte Badstuen baade Vinter og Sommer, og som Kur mod Gigt og Rheumatisme anvendes ogsaa disse Dampbad. (H. Juell). Paa Hamar er Interessen for billige Bad, «Folkebad» og «Skolebad» bleven vakt. Saaledes har man ved det derværende private Badehus fra

Høsten af begyndt med varme Duschbade, der leveres, iberegnet Sæbe og Haandklæde, for 15 Øre. Paa Gymnasiet og Seminariet vil der sandsynlig snart blive indrettet «Skolebad», ligesaa utvivlsomt paa Folkeskolen ved den snart forestaaende Ombygning. (C. Henie).

Om Amtets Apotheker se den almindelige Beretning.

Jordemødrenes Stilling omtales af Distriktslægen i Solør og Odalens Distrikt som i Regelen mislig. Den offentlige Løn er meget knap og den private Praxis liden, da Befolkningen endnu ikke er kommen udover at benytte Hjelpekoner, selv hvor Jordemødrene med Lethed kunde været hentede, og den økonomiske Forfatning ikke gjør det nødvendigt at spare.

Nedenstaaende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundhedskommissionerne, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikt.	Fattigsygepleien.		Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Vaccine-rede.	Retsmedicinske Forretninger.
	Antal anmeldende Læger.	Fattige Syge.			
Hedemarkens Amt.....	28	4678	34	3458	12
Solør og Odalen.....	6	¹⁾ 1156	²⁾ 8	968	5
Hedemarken.....	9	1577	³⁾ 9	1037	5
Søndre Østerdalen.....	5	960	⁴⁾ 13	623	2
Trysil.....	1	88	.	226	-
Rendalen.....	3	721	⁵⁾ 2	233	-
Tønset.....	3	170	⁶⁾ 2	349	-
Indset Annex.....	1	6	-	22	-

¹⁾ Deraf i Kongsvinger By 310. ²⁾ Kongsvinger 1, nordre Odalen 1, søndre Odalen 2, Grue 1, Brandvold 1, Eidskogen 2. ³⁾ Hamar 3, Stange 1, Næs 1, Ringsaker 4. ⁴⁾ Elverum 7, Hof 4, Aasnæs 1, Vaaler 1. ⁵⁾ Ytre Rendalen 2. ⁶⁾ Kvikne 1, Lille Elvedalen 1.

VII. Christians Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Fladeindhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Debr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjelpekonsulenter.
Amtet ¹⁾	196,31	115 814	27	1	42	39'
1. Hadeland og Land.....	22,46	24 150	7	-	9	7
	Jevnaker.....	3,35	5 707	1	-	4	2
	Gran.....	6,54	8 939	4	-	2	2

¹⁾ Om Folkemængden i Amtets Byer den 31te December 1885 se den almindelige Beretnings Tabel: Dødeligheden i Byerne.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- væknatører.
	Søndre Land	6,10	4 621	1	-	1	1
	Nordre —	6,47	4 883	1	-	2	2
2. Søndre Valdres...	19,12	10 961	2	-	5	6
	Søndre Aurdal.....	11,13	5 478	1	-	3	3
	Nordre —	7,99	5 483	1	-	2	3
3. Nordre Valdres	22,52	7 855	2	-	4	4
	Østre Slidre.....	6,64	2 491	-	-	1	1
	Vestre Slidre	3,47	2 951	2	-	1	1
	Vang	12,41	2 413	-	-	2	2
4. Toten	11,10	23 921	6	-	7	7
	Gjøvik, Kjøbstad	0,01	1 051	2	-	1	1
	Østre Toten	2,96	7 186	2	-	2	2
	Vestre —	3,00	6 848	1	-	2	2
	Vardal.....	2,08	3 913	-	-	-	-
	Biri	3,05	4 923	1	-	2	2
5. Faaberg	17,62	16 844	5	1	5	4
	Lillehammer, Kjøb- stad	0,01	1 551	3	1	1	-
	Faaberg.....	3,65	5 662	-	-	1	1
	Øier	4,90	3 697	1	-	1	1
	Østre Gausdal.....	9,66	2 941	1	-	1	1
	Vestre —		2 993	-	-	1	1
6. Ringebu	27,50	13 649	2	-	4	4
	Ringebu	9,56	4 844	-	-	1	1
	Sollien.....	3,61	437	-	-	1	1
	Søndre Fron	3,97	3 261	1	-	1	1
	Nordre —	10,36	5 107	1	-	1	1
7. Lom	43,20	10 799	2	-	4	4
	Lom	14,85	3 119	1	-	1	1
	Skiaker	16,53	2 611	-	-	1	1
	Vaage (undtagen Sels Annex)	11,82	5 069	1	-	2	2
8. Lesje	32,78	7 635	1	-	4	3
	Lesje	17,26	3 196	-	-	2	1
	Dovre	11,08	2 432	1	-	1	1
	Sels Annex af Vaage .	4,44	2 007	-	-	1	1

Sundhedstilstanden betegnes i det Hele som god, i Faabergs Distrikt endog som udmærket god; mindre tilfredsstillende synes den at have været i Hadeland og Lands, nordre Valdres og Ringebu Distrikter. Af epidemiske Syg-

domme opgives et usædvanligt stort Antal; Kighoste, Diptherit, katarrhalske Sygdomme i Luftveiene samt Diarrhoe og Cholera nostras optraadte hyppigere, Typhoidfeber, Skarlagensfeber og Lungebetændelse sjeldnere end Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1624 eller 15,2 pro mille af den beregnede Middelbefolkning i Aaret (107 000).

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hid sættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 84 og 85).

Af **Typhoidfeber**, der i 1888 havde været temmelig almindelig (112 Angrebne), opgives kun 49 Tilfælde, hvoraf 2 dødelige, de fleste i Hadeland og Lands, Totens og Ringebu Distrikter; ligesom forrige Aar skyldtes Sygdommen flestesteds Smitte fra Excercerpladsen Helgelandsmoen. I Hadeland og Lands Distrikt forekom 14 Tilfælde, hvoraf 8 paa Jevnaker; det første indtraf i Juni hos en fra Helgelandsmoen hjemkommen Rekrut, senere kom flere andre til, der kunde sættes i Forbindelse med samme Smittekilde. Fra søndre Land opgives 2 Tilfælde, hvoraf det ene, fra nordre Land 4, hvoraf de 3, hos hjemkomne syge Soldater; det fjerde Tilfælde i nordre Land optraadte paa den «berygtede» Gaard Erstad i Torpen. Til søndre Valdernes medbragtes Sygdommen i fire spredte Tilfælde fra Helgelandsmoen. I nordre Valdernes angives den at have optraadt enkeltvis i østre Slidre. Fra Totens Distrikt opgives 11 Angrebne, deraf 3 paa Buruldgaardene i vestre Toten; her var Aaret iforveien en Kone død af Sygdommen. Om en af de Angrebne i Vardal oplyses, at han var bleven smittet paa Helgelandsmoen. Epidemilazaretherne paa østre og vestre Toten var ligesom forrige Aar tildels belagte med Typhoidfeberpatienter. I Ringebu opgives 4 Tilfælde (3 i søndre Fron og 1 i Ringebu Herred) af Distriktslægen og 7 af Kommunelægen i nordre Fron. Til Lom kom en Mand syg hjem fra Tømmerhugst i Skiaker Almanning, hvor der den Gang var samlet Folk fra høist forskellige Tragter ogsaa udenfor Distriktet.

Af **Cerebrospinalmeningit** forekom 6 Tilfælde, hvoraf 3 dødelige.

Vandkopper opgives temmelig hyppig fra Lillehammer By og Omegn.

Skarlagensfeberen var fremdeles i Aftagende, men forekom inden alle Distrikter; der kjendes kun 3 Dødsfald blandt 203 Angrebne. I Hadeland og Lands Distrikt forekom i søndre Land 13 Tilfælde i en enkelt Del af Bygden, hvor Sygdommen med længere Mellemrum viste sig i forskellige Huse. I søndre Valdernes behandledes 8 Tilfælde i 1ste Kvartal, i nordre Valdernes 1 i Juli og 3 i November—December. I Totens Distrikt synes Sygdommen at have været almindelig paa vestre Toten; fra Gjøvik By opgives 8 Tilfælde og fra Omegnen 13. Fra Faabergs Distrikt opføres nogle faa Tilfælde, alle paa Landet. I Ringebu Distrikt forekom Sygdommen hele Aaret, de første Tilfælde i Venebygden Annex som en Fortsættelse af forrige Aars Epidemi. Efter en Stilstand i Juli optraadte Sygdommen igjen i August paa en Samling Sætre sydligst i Ringebu, hvortil den var bragt med Børn fra Hamar, der tilbragte Sommeren her og havde havt Sygdommen strax, før de forlod sit Hjem. (J. F. Holst). I Loms Distrikt forekom 8 Tilfælde i Lom, hvoraf 7 hos en Gaardbruger og dennes Husmand, og 1 i Vaage paa 4 forskellige Steder omkring Kirken. Fra Lesje opgives kun 9 Tilfælde.

Mæslinger, hvoraf i det Hele er anmeldt 85 Tilfælde og 2 Dødsfald, forekom i Hadeland og Lands Distrikt temmelig udbredt i Jevnaker og Gran, men kom, da de var milde, kun undtagelsesvis under Behandling. I Faabergs Distrikt optraadte midtsommers nogle Tilfælde i Lillehammer og Omegn; i December behandledes 11 af Lægen i Øier. I Ringebu Distrikt var Sygdommen meget almindelig i nordre Fron og udbredte sig herfra til Ringebu, idet den sprang over hele det mellemliggende Herred, søndre Fron, hvor intet Tilfælde vides at have forekommet.

I Christians Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgiven for:	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Behandlede.	Deraf Døde.													
Typhoidfeber	49	2	49	3	1	2	3	-	1	6	10	6	4	6	7
Cerebrospinalmeningit	6	3	5	-	-	1	2	1	-	-	-	-	-	1	-
Barsel-feber	35	7	34	8	6	4	4	-	1	2	1	1	4	2	1
Vandkopper	62	-	62	-	2	4	4	2	10	20	-	2	-	18	-
Skarlagensfeber	203	3	203	18	24	40	26	8	5	9	13	11	16	10	23
Røde Hunde	4	-	4	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Mæslinger	85	2	85	-	7	2	1	3	6	12	5	1	-	23	25
Rosen	115	2	115	11	14	9	13	9	8	6	13	5	6	8	13
Kighoste	291	7	291	40	42	32	7	13	17	36	16	9	12	33	34
Diphtherit	469	101	469	46	31	40	34	52	53	35	26	24	14	67	47
Strubehoste	8	4	8	1	1	1	-	-	-	-	2	1	2	-	-
Kusma	11	-	11	1	1	-	4	1	-	-	-	1	-	2	1
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	1990	24	1983	173	254	226	324	181	93	55	55	42	98	190	292
Katarrhalsk og follikulær An- gina	828	-	818	63	100	104	91	58	42	48	26	54	67	75	90
Influenza	107	-	107	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	107
Lungebetændelse	618	82	604	45	69	106	89	77	21	26	15	25	25	52	54
Brystbetændelse	88	5	80	9	8	5	16	8	6	2	3	7	7	2	7
Gigtfeber	206	3	177	19	15	16	33	17	11	11	10	11	9	11	14
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	676	12	606	38	21	30	34	29	84	222	60	27	16	18	27
Blodgang	12	1	9	3	1	1	-	-	1	2	1	-	-	-	-
Skjorbug	6	-	4	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Tilsammen	5869	258	5724	470	598	624	685	459	359	493	257	227	281	519	742

I Christians Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Fordeling paa Lægedistrikterne:															
	Behandlede.	Deraf Døde.	1		2		3		4		5		6		7		8	
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
			Hadeland og Land.		Søndre Valders.		Nordre Valders.		Toten.		Faaberg.		Ringebu.		Lom.		Lesje.	
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Typhoidfeber	49	2	14	1	4	-	7	1	12	-	-	-	11	-	1	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	6	3	1	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	3	2
Barsel-feber	35	7	11	1	1	1	1	-	13	1	5	4	-	-	1	-	3	-
Vandkopper	62	-	1	-	-	-	1	-	3	-	57	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	208	3	14	-	8	-	4	-	74	-	5	-	70	1	19	1	9	1
Røde Hunde	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	85	2	26	2	-	-	1	-	-	-	21	-	37	-	-	-	-	-
Rosen	115	2	22	1	1	-	9	-	39	-	22	-	7	-	11	1	4	-
Kighoste	291	7	30	-	9	-	19	-	102	6	120	-	5	1	-	-	6	-
Diphtherit	484	116	238	47	14	3	123	46	87	17	20	3	1	-	1	-	-	-
Strubehoste	8	4	5	3	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	11	-	3	-	-	-	-	-	1	-	6	-	1	-	-	-	-	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	1990	24	281	6	39	1	68	-	947	8	540	4	25	2	71	1	19	2
Katarrhalsk og follikulær Angina	828	-	177	-	36	-	39	-	335	-	192	-	26	-	18	-	5	-
Influenza	107	-	-	-	-	-	-	-	16	-	91	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	618	82	175	22	31	3	38	11	152	21	108	9	19	4	61	4	34	8
Brystbetændelse	88	5	27	1	6	1	-	-	25	1	21	2	5	-	2	-	2	-
Gigtfeber	206	3	49	1	11	-	20	-	60	-	34	-	23	1	5	1	4	-
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	676	12	186	2	20	-	23	1	183	4	204	3	22	2	19	-	19	-
Blodgang	12	1	-	-	-	-	-	-	7	-	3	1	-	-	-	-	2	-
Skjærbug	6	-	-	-	-	-	-	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	5884	273	1260	87	180	9	353	59	2063	60	1457	26	251	11	209	8	110	13

1) Heraf opgives af en Privatlæge paa Gjøvik: Akut Katarrh etc. 665 Tilfælde, Angina 240.

Liste over forskjellige, væ-

	Ialt opgivne.		Børn.		Voxne.		Antal af anmeldende Læger.	1	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		Hadeland og Land.	
								Tilf.	Dødsf.
Chronisk Rheumatisme	640	-	5	1	354	280	25	65	-
Fnat	253	-	28	27	56	47	14	46	-
Skurv	2	-	1	-	1	-	2	-	-
Kjertelsyge	260	-	87	88	31	39	22	15	-
Rachit	241	4	129	112	-	-	19	31	3
Simpel Meningit	37	23	14	9	5	5	13	4	3
Tuberkuløse Betændelser og Mi- liærtuberkulose	68	23	18	11	18	21	21	20	4
Lungetuberkulose	283	87	9	17	124	133	27	64	21
Kræft	136 ¹⁾	83	-	-	67	69	26	38	24
Morbus Brightii	133	19	12	8	53	60	24	50	6
Blegsot og Anæmi	1195	-	71	163	93	868	27	223	-
Livmodersygdomme	197	-	-	-	-	197	24	60	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	1910	9	61	91	766	992	27	354	-
Ormesygdomme	100	-	32	49	5	14	14	43	-
Drankersygdomme	8	-	-	-	8	-	5	1	-
Struma	92	-	2	4	1	85	12	16	-

¹⁾ Cancer 81, Sarcoma 2. ²⁾ Et uforholdsmæssigt stort Antal af disse Tilfælde Kjertelsyge 48, Rachit 135, Blegsot 359, chronisk Gastrit 446 og Struma 51.

Kighoste optraadte noget almindeligere end Aaret iforveien. Fra Hadeland og Lands Distrikt, hvor Sygdommen anføres at have forekommet hyppig i nordre og søndre Land, samt fra begge Valdersdistrikter opgives forholdsvis faa Tilfælde, derimod flere fra Toten og Faaberg, hvor Sygdommen forekom saavel i Byerne som i Landdistrikterne. Længere nord i Gulbrandsdalen synes den at have været sjeldnere, og fra Lom nævnes den ikke.

Af **Diphtherit** anmeldtes 484 Tilfælde med 116 Dødsfald mod 233 Angrebne og 46 Døde Aaret forud. Næsten Halvdelen af Tilfældene (238) opgives fra Hadeland og Lands Distrikt, hvor Sygdommen fra November Maaned 1888 havde optraadt epidemisk i Brandbo. Til dette nordligste Sogn af Grans Prestegjeld holdt Sygdommen sig ogsaa væsentlig i 1889; af 173 inden Gran behandlede Tilfælde forekom ifølge Distriktslægens Opgaver 93 i Brandbo, 22 i Tingelstad og 58 i Gran Hovedsogn. Fordelingen paa Maaneder var følgende:

Januar 24	April 24	Juli 15	Oktober 6
Februar 11	Mai 4	August 12	November 17
Marts 14	Juni 30	September 5	December 11

Af disse 173 behandlede Tilfælde døde ifølge de praktiserende Lægers Opgivende 35, medens Distriktslægen efter Konference med Ministerialbogen og Lens-

sentlig chroniske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:													
2		3		4		5		6		7		8	
Søndre Valders.		Nordre Valders.		Toten. ²⁾		Faaberg.		Ringebu.		Lom.		Lesje.	
Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
11	-	59	-	362	-	105	-	18	-	14	-	6	-
2	-	14	-	92	-	13	-	76	-	10	-	-	-
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	-	28	-	91	-	53	-	26	-	27	-	10	-
3	-	24	-	146	-	15	1	13	-	4	-	5	-
2	2	6	5	15	6	2	-	5	4	2	2	1	1
1	1	3	-	21	10	13	2	1	1	4	3	5	2
16	6	15	7	84	23	49	16	17	6	21	7	17	1
6	5	6	4	36	17	25	14	17	13	6	4	2	2
2	1	18	-	32	5	9	3	9	3	10	1	3	-
28	-	60	-	490	-	206	-	71	-	50	-	67	-
11	-	16	-	40	-	42	-	6	-	9	-	13	-
41	-	86	3	640	3	448	2	103	1	118	-	120	-
-	-	9	-	10	-	31	-	-	-	-	-	7	-
-	-	1	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	59	-	16	-	-	-	-	-	-	-

opgives af en Privatlæge paa Gjøvik, nemlig: Af chronisk Rheumatisme 326, Fnat 68,

mandens Protokol opfører 55 Dødsfald (31,8 pCt.). Tillægges de fra Efteraaret 1888 anmeldte 39 Tilfælde og 14 Døde, faar man for den hele Epidemi 212 Angrebne, hvoraf 69 Døde; hertil kommer 16 Tilfælde, der som Epidemiens sidste Efterløbere optraadte i 1890 inden 18de Januar. Om Epidemiens Optraeden anfører Cand. med. C. P. Th. Støren: «I Begyndelsen holdt den sig saagodtsom udelukkende i Høidedragene, hvor Omstreifere fra Aar til andet har sine bestemte Hvilesteder, medens de ofte af Frygt for Lensmanden skyr Chausseerne. Senere spredtes den videre ned i Dalføret, hvor dog det mindste Antal Tilfælde forekom. Heldigvis rammede Epidemien ikke de 3 Steder, Vasenden i Gran, Sandbakken i Tingelstad og Augedalsbro i Brandbo, hvor Befolkningen er meget koncentreret, og en næsten bymæssig Færdsel daglig finder Sted, skjønt der forekom Tilfælde umiddelbart i Nærheden. Paa faa Undtagelser nær kunde Smitekilden bestemt paavises, og i ikke ganske faa Tilfælde bærer «Tatere» Skylden for Smittens Udbredelse». Samtlige Diphtheritsyge behandlede i Hjemmene, idet Sundhedskommissionen fandt Oprettelsen af et Isolations- og Interneringslokale upraktisk. Derimod bevilgedes af Herredsstyrelsen Penge, for at Familiemedlemmer, i hvis Hus der var Diphtherit, kunde holde sig hjemme, saa længe Sygdommen varede. Foruden i Gran forekom ogsaa flere Tilfælde i Jevnaker (21) og søndre Land (35 i 5 mindre for det meste til enkelte Gaarde indskrænkede Epidemier), i nordre Land behandlede kun en Person. I søndre

Valders Distrikt optraadte Sygdommen meget spredt med i det Hele 14 Tilfælde. I nordre Valders var den derimod meget udbredt og optraadte hele Aaret igjennem, hyppigst i Mai—Juni og December Maaned; i det Hele opgives 123 Tilfælde, hvoraf 46 dødelige (37,4 pCt.). I Totens Distrikt dukkede Sygdommen stadig op uden at vinde videre Udbredelse, i Regelen forekom Tilfældene spredt; paa Gaarden Teiterud i vestre Toten behandledes dog 6. Saavel paa østre som vestre Toten var Epidemilazaretherne i Virksomhed og tildels belagte med Diphtheritsyge. Paa en Plads i Vardal angrebes 3 Børn, hvoraf den Ældste for nogle Dage siden var kommen syg hjem fra en Reise i Odalen (Lærum). Til en Plads i Biri kom en Skrædder syg hjem fra Brøttum og døde samme Dag; derefter angrebes 3 Sødskende, hvoraf 2 døde (Hoel). Fra Faabergs Distrikt opgives 20 Tilfælde, hvoraf 8 i Lillehammer By. De først Angrebne var 2 Børn i en Kobberslagers Hus, hvilke indsygnede og døde i Februar; i April kom med en Gang 3 nye Tilfælde — 3 Smaapiger i samme Alder og Klassekamerater paa Almueskolen. En af dem var i Slægt med de to i Februar afdøde Børn og havde rimeligvis faaet Sygdommen dersteds og senere smittet sine 2 Veninder. Alle 3 indlagdes i det af Sundhedskommissionen oprettede Isolationslokale, og ingen Flere angrebes i de respektive Hjem. I Mai indtraf atter et Tilfælde i Kobberslagerens Nabohus; ogsaa dette blev isoleret. Endelig indtraf i Oktober 2 Tilfælde inden en Smedefamilie, som tidligere paa Aaret havde været hjemsøgt af Sygdommen paa Aadals Brug i Løiten; det ene Barn indlagdes paa Amtssygehuset, da Isolationslokalet var ryddiggjort, det andet isoleredes i Hjemmet. I Gausdal optraadte nogle faa Tilfælde i første Kvartal; de isoleredes, og Sygdommen fik ikke videre Udbredning. Længere nord i Gulbrandsdalen observeredes kun 2 Tilfælde, nemlig i Ringebu i November en Pige fra Østerdalen og i Lom en Kvinde fra Vaage Skovbygd.

Akute katarrhalske Sygdomme i Luftveiene og **Angina** kom usædvanlig hyppig under Behandling i Totens Distrikt; jfr. Anmærkningen under den epidemiske Sygелiste.

Influenza opgives kun fra Totens (Gjøvik og Omegn) samt Faabergs Distrikter, alle i December. Ifølge Distriktslæge Torp iagttoges den tidligere paa Lillehammer end efter Avisernes Meddelelse i Christiania, og spredte den sig som ved et Trylleslag over By og Land. Det hændte ikke sjelden, at hele Familien paa Gaarden laa tilsengs, Alle paa en Gang, og Epidemien for over de isolerede Fjeldgaarde ligesaa godt som over Dalbunden. Paa Sanatoriet i Gausdal, 2500 Fod over Havet, indsygnede saaledes Vagtmandens Familie. Almuen kaldte Sygdommen «Fantesyken». Cand. med Mathiesen anfører, at det første Tilfælde i Gausdal iagttoges omkring den 1ste December hos en af Folkehøiskolens Lærere, fra hvis Hus den synes at være bleven overført til Folkehøiskolen, hvor i Tiden fra 4de til 16de December omtrent hele Skolens Personale og dennes Elever angrebes; Lungebetændelse var ofte Eftersygdom.

Lungebetændelse optraadte sjeldnere end Aaret forud inden Hadeland og Lands, nordre Valders og Ringebu Distrikter, ellers noget hyppigere.

Akut Diarrhoe og Cholera nostras forekom usædvanlig hyppig over det hele Amt i Sommermaanederne, navnlig Juli. Fra Jevnaker og nordre Land af Hadeland og Lands Distrikt anføres, at disse Sygdomme optraadte midtsommers i næsten hvert Hus, men gjenneemgaaende godartet. I Lesje herskede i Juli—September en Epidemi af Gastro-Enterit, men forholdsvis faa Syge kom under Lægebehandling.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:						
		1	2	3	4	5	6	8
		Hadeland og Land. Tilf.	Søndre Valders. Tilf.	Nordre Valders. Tilf.	Toten. Tilf.	Faaberg. Tilf.	Ringebu. Tilf.	Lesje. Tilf.
Veneriske Saar.....	1	-	-	-	-	1	-	-
Syphilis konstitutionel.....	5	-	2	-	-	1	1	1
— hereditær.....	2	-	-	1	-	-	1	-
Gonorrhoe.....	14	8	-	-	5	1	-	-

Til Oplysning om de af Lægerne behandlede, væsentlig **chroniske Sygdomme** henvises til Tabel Side 86 og 87.

Fnat anføres fra nordre Land at have optraadt særdeles udbredt, særlig i Torpen, hvor Sygdommen fandtes saavel i Husmandshytter som paa Gaardene. Der blev offentlig givet Anvisning til dens Behandling og Udryddelse; Tilstanden bedredes ogsaa ganske betydelig imod Aarets Slutning (Omdahl). Ogsaa fra Ringebu omtales Fnat som meget almindelig.

Døde af Lungetuberkulose sees af nedenstaaende Tabel:

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	af Lunge- tuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Hadeland og Land.....	208	21	87	121
Søndre Valders.....	33	6	9	24
Nordre —.....	118	7	59	59
Toten.....	177	23	60	117
Gjøvik By.....	13	2	4	9
Bygder.....	164	21	56	108
Faaberg.....	115	16	26	89
Lillehammer By.....	14	1	5	9
Bygder.....	101	15	21	80
Ringebu.....	67	6	11	56
Lom.....	49	7	8	41
Lesje.....	37	1	13	24
Christians Amt.....	804	87	273	531
Deraf i Byer.....	27	3	9	18
— - Bygder.....	777	84	264	513

Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde for det hele Amt 10,8 pCt. af samtlige kjendte Dødsårsager og 16,4 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne var Forholdet henholdsvis 11,1 pCt. og 16,7 pCt. For Bygderne var Forholdstallene de samme som for hele Amtet.

Af **Spedalske** opgives fra søndre Valdets fremdeles 2 Tilfælde, 1 Mand og 1 Kvinde; i nordre Valdets døde i Aarets Løb en spedalsk Mand.

Sindssyge. Om Amtets Sindssyge se den almindelige Beretning. Distriktslæge Torp anfører om Kolonien i Faaberg (se forrige Beretning) bl. A. Følgende: «I Aaret 1889 har ialt 45 udenbygds Patienter været forpleiet hos Smaabrugere. De Syge har dels som uheldbredelige været udskrevne fra Sindssygeasylet, dels er de under Uroparoxysmer i deres Privatforpleining i Hjembygden blevne sendte til Amtssygehuset, hvorfra de efter et kortere Ophold, naar roligere Forhold er indtraadte, er blevne udsatte i Kolonien i Faaberg. De Sindssyge, som dels enkeltvis dels i et Antal af 2—3—4 og paa et enkelt Sted, $\frac{1}{2}$ Klm. fra Lillehammer, i et Antal af 5 har Tilhold paa Gaardene, trives meget godt hos sine Værtsfolk. Betalingen for en Syg varierer mellem 200 og 300 Kr., gennemsnitlig betales omtrent 250 Kr. Aaret. Da disse Patienter hører til de vanskeligere Syge, saaledes at enkelte af dem aarvis har frekventeret Asyler, maa Betalingen siges at være ganske rimelig. De Syge er aarlig flere Gange tilseede af mig, og desuden besøges de jevnlig af Sygehusets Assistent, saa det tør frit siges, at de er under en stadig Kontrol. Det har været mig en Glæde at se, hvor vel Patienterne trives, og hvor gennemgaaende godt Forholdet er mellem de Syge og Værtsfolket. Tilholdet paa Landet med Deltagelse i de vante Arbejder, Omgang med Familien og da specielt Børnene og endelig de «kjære» Husdyr, alt dette vækker Erindringer og Interesser, hvorved det sluknede Sjæleliv ligesom kaldes tillive igjen; det hører ikke til det Ualmindelige, at demente Personer, som til at begynde med blot staar og hænger Dag ud og Dag ind i Begyndelsen af Opholdet, senere bliver rigtig dygtige Arbejdsfolk, faar et tilfreds Udseende og lægger i det Hele for Dagen, at de trives. Tvangsmidler anvendes aldrig; for nogle faa Patienter er der indredet egen Celle, hvori de isoleres under Voldsomhedstogter, men Baand og Tvang er ellers ikke anvendt. Det er endog sjældent, at Patienter er blevne indlagte paa Sygehuset som Hjælpeanstalt paa Grund af Voldsomhed, Uro eller Lignende. Af Sygehuslisten for 1889 sees, at der paa Amtssygehuset har været 33 Sindssyge, 30 forskellige Personer, som tilsammen havde 3434 Liggedage. Patienterne sysselsættes paa Sygehuset: Kvinderne med Haandarbejder, Rengjøring og Arbejde i Kjøkkenet sammen med Diakonisserne, Mændene væsentlig med Vedarbejde, Havearbejde og andet Friluftsarbejde samt tildels med Kurvfletning under Veiledning af Sygehusets Assistent, et Arbejde, som har været de Syge til megen Underholdning og for enkeltes Vedkommende, vil jeg haabe, til Nytte. Saavel omkring i Kolonien som paa Amtssygehuset er nu et Par Aar gaaet hen uden nogen Ulykke. Et Par Rømningsforsøg saavel fra Kolonien som fra Sygehuset har fundet Sted, men Patienterne er komne tilrette igjen. Paa en Gaard i Faaberg omtrent $\frac{3}{4}$ Mil fra Lillehammer afivede en amtsforpleiet Melancholica sig ved Hængning i Fjøsset; hun hørte ikke til Sygekolonien. Forhør optoges, nogen paaviselig Uforsigtighed fra Værtsfolkens Side fremgik ikke deraf».

Sjældne Tilfælde. Akut Meldroieforgiftning indtraf paa en Gaard i Jevnaker, hvor Beboerne efter Middagsmaden angrebes af Svimmelhed, Paræsthesier og let Bevidstløshed; til Middagen var spist nybagt Brød af slet Rug, der efterviselig indeholdt «Mjølauke». Sygdommen gik over efter nogle Timer uden videre Følger. (Jelstrup).

Fra Ringebo omtales 2 Dødsfald af Septichæmi, det ene efter Aareladning med en skidden og i lang Tid ubrugt Snepert, og det andet hos en skiddenfærdig Kvinde efter et Saar paa en Taa.

Af Morbus Basedowii opføres et Dødsfald hos en Kvinde mellem 40 og 50 Aar gammel fra vestre Slidre.

Obstetriciske Operationer i Christians Amt.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning.		Perforation.	Exvisce- ration.	Efter- byrdsope- rationer.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Moder.	Mødre.
	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	dødf.	lev.	lev.	lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer,	39	-	35	4	1	1	-	-	-	⁵⁾ 1	-	-
Bækkensneverhed	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	²⁾ 1	⁴⁾ 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning, Placenta prævia	1	-	1	-	2	-	2	-	-	-	-	-
Ueftergivelige ydre Fødselsveie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Svulst i Livmoderen	¹⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmoderbristning	-	³⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
— med fremfalden Arm	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Ansigtfødsel	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fødsel	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Uopgiven Indikation	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	49	2	43	8	4	1	3	1	1	1	1	4
	51		51			4						

¹⁾ Flerfødsel, forrige Gang forløst ved Perforation; efterat Svulsten var brusten paalangs under ganske betydelig Blødning, lykkedes Tangforløsningen, der foretoges under Chloroformnarkose. ²⁾ Dødsårsag: Barselkrampe. ³⁾ Dødsårsag: Livmoderbristning. ⁴⁾ Deraf 1 Gang 2den Tvilling, første forløst levende ved Udtrækning af Jordmoderen. ⁵⁾ Fosteret dødt før Operationen.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Leven- de Fødte.	Døde				Død- fødte.	Omkomne ved		
		ialt.	0-1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.		ulykke- lige Hændel- ser.	Selv- mord.	Drab.
Hadeland og Land.	775	395	48	7	6	16	10	1	-
Søndre Valdres.	272	143	25	2	3	5	2	-	-
Nordre —	196	171	16	-	-	8	-	-	-
Toten	698	339	66	6	1	14	5	1	-
Gjøvik By	43	20	5	-	-	1	1	1	-
Bygder	655	319	61	6	1	13	4	-	-
Faaberg	375	227	30	6	4	10	4	3	-
Lillehammer By.	42	18	2	1	-	1	1	-	-
Bygder	333	209	28	5	4	9	3	3	-
Ringebu	314	123	26	5	-	6	3	3	-
Lom	254	134	18	2	3	3	3	2	-
Lesje	153	92	16	2	-	5	1	1	1
Christians Amt	3037	1624	245	30	17	67	28	8	1
Deraf i Byer.	85	38	7	1	-	2	2	1	-
— - Bygder	2952	1586	238	29	17	65	26	7	1

For **Brok** behandlede 95, hvoraf 2 døde; 23 var Gutter, 6 Piger, 51 voxne Mænd og 15 Kvinder. Sædet opføres for 90: 71 var Lyskebrok, 6 Laarbrok, 11 Navlebrok, 1 Ventralhernie og 1 Cystoccele vaginalis.

For **Benbrud** behandlede 198, deraf 26 Gutter, 11 Piger, 78 Mænd og 63 Kvinder; for 6 anføres Benbrud som Dødsårsag. Sædet opgives for 196:

Fractura cranii	5	Fractura digitor. manus	6
— costarum	27	— pelvis	2
— sterni	2	— coll. femoris	12
— claviculæ	17	— femoris	13
— scapulæ	3	— cruris	27
— humeri	4	— tibiæ	7
— antibrachii	13	— fibulæ	17
— radii	33	— malleolorum	6
— ulnæ	2		

For **Luxationer** behandlede 41, hvoraf 6 Gutter, 3 Piger, 20 voxne Mænd og 9 Kvinder. Sædet opgives saaledes:

Luxatio humeri	24	Luxatio femoris	2
— cubiti	7	— genu	1
— radii	2	— pedis	4
— ulnæ	1		

Af Lægerne udførtes 62 **obstetriciske Operationer**, hvoraf 22 i Hadeland og Lands, 3 i søndre Valdres, 7 i nordre Valdres, 16 i Totens,

8 i Faabergs, 2 i Ringeby, 2 i Loms og 2 i Lesje Distrikter. Indikationer og Udfald vil sees af Tabel paa Side 91.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af Tabel paa foregaaende Side.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1413 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100:53,5.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 17 Kvinder paa Barselseng. Lægerne opgiver Dødsarsag for 10, hvoraf 7 døde af Barselseber, 1 af Barselkrampe, 1 af Livmoderbristning og 1 af Uræmi.

De hyppigst opgivne Dødsarsager var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byerne.	Bygderne.
Diphtherit	116	2	114
Lungetuberkulose	87	3	84
Kræft (Cancer og Sarcoma)	83	2	81
Lungebetændelse	82	4	78
Alderdomssvaghed	33	1	32
Chronisk Bronchit	32	-	32
Hjerneslag	31	1	30
Organisk Hjertesygdom	29	-	29
Akut Bronchit	24	-	24
Hjernebetændelse	23	1	22
Tuberkuløse Betændelser i Hjernen og andre Organer	23	-	23
Nephrit, Morbus Brightii	19	1	18

Veirliget. Omstaaende Tabel (Side 94) giver Oplysning om de **meteorologiske Forhold** paa Gaarden Granheim i vestre Slidre 1220 Fod (407 Meter) over Havet efter Distriktslæge Printz's lagttagelser.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Hadeland og Land anfører Distriktslæge Buchholz, at han stadig i de 30 Aar, han har været Ordfører, i Sundhedskommissionsmøderne har tilskyndet til Forbedringer inden de sociale Forhold, navnlig Renlighed og Orden i Husene, og at denne Fremgangsmaade nu synes at have baaret Frugter i al Stilhed. Almuebibliotheket i søndre Land lod Sundhedskommissionen efter de mange Epidemier, der i den senere Tid havde hjemsøgt Bygden, desinficere paa Christiania Bys Sygehus (Kolbjørnsen). Fra nordre Valdres anføres, at det med Hensyn til Renlighed gaar fremad, da der ved de mange Hoteller oplæres en Del Piger, der faar Sands for et bedre Madstel og senere indfører bedre Orden hjemme. Med Hensyn til Ædruelighedsforholdene anføres, at man yderst sjelden ser et beruset Menneske, men desværre træffer man ofte Folk, der stinker af Nafta (Printz). I Lom hersker fremdeles meget flaae Tider og Pengemangel. I de sidste 2 Aar har der været oprettet Smørforeninger, der modtager, hvad enhver kan levere, af Smør i usaltet Tilstand, for saa at nedlægge og forhandle samme i Partier; Indtægten herfor, der i nogen Grad har afhjulpet Pengemangelen, er dog ikke af nogen væsentlig Betydning i den forgjældede Bygd (Kjær). I Lesje siges de hygieniske Forhold at være

Veirliget paa Granheim i vestre Slidre.

Maaned.	Temperatur (C°).					Antal Dage med									Sky-dække.	Nedbør. Millim.
	Middel-Temp.	Maxi-mum.	Dag.	Mini-mum.	Dag.	Regn.	Sne.	Slud.	Taae.	Frost.	Skyet.	Klart.	Storm.	Stille.		
Januar	÷ 5,4	8,3	5te	÷22,0	1ste	5	9	0	0	27	8	4	4	10	6,2	10,2
Februar	÷10,7	2,0	19de	÷31,0	12te	0	11	0	0	28	6	8	0	13	4,4	22,3
Marts	÷ 5,7	8,6	29de	÷26,5	3die	0	7	1	1	30	9	9	0	8	4,7	29,4
April	2,9	12,9	30te	÷ 9,3	13de	1	7	2	0	22	12	2	0	1	6,6	15,9
Mai	14,8	21,4	23de	÷ 1,7	2den	11	0	0	0	3	5	6	1	0	4,8	33,9
Juni	18,8	27,0	20de	2,1	11te	6	0	0	0	0	2	5	0	0	3,8	17,7
Juli	14,8	25,4	5te	0,0	20de	23	0	0	0	0	13	4	1	1	6,8	116,1
August	12,6	22,6	1ste	2,1	26de	19	0	0	0	0	11	1	0	4	6,9	72,2
September	8,3	17,4	7de	÷ 3,0	16de	7	0	0	4	10	1	6	2	7	4,2	5,8
Oktober	3,9	11,0	3die	÷ 8,0	26de	15	1	0	2	10	24	0	0	10	8,6	89,3
November	1,0	9,2	20de	÷15,0	30te	9	3	1	0	17	9	5	0	7	5,6	35,5
December	÷ 7,8	5,0	20de	÷23,0	13de	1	14	0	2	30	12	2	1	14	6,7	20,9
Det hele Aar ..	4,0	27,0	20de Juni.	÷31,0	12te Febr.	97	52	4	9	177	112	52	9	75	5,8	469,2

Til Sammenligning kan anføres, at Normalværdien for de foregaaende 18 Aar var:

2,4	-	-	-	-	79	52	7	21	200	100	42	12	62	5,8	554,5
-----	---	---	---	---	----	----	---	----	-----	-----	----	----	----	-----	-------

gode. Levemaaden er enkel; Føden væsentlig vegetabilsk; Jordbrug, Fædrift og Farmandsforretning er Folkets væsentlige Haandteringer; Boligerne er udvendig mindre tiltalende, indvendig derimod sædvanlig rummelige og rene; dog har et Hus i Regelen for faa Værelser. Der drikkes meget Kaffe, kanske for meget, lidet af Brændevin og Øl (C. J. Guldberg).

I Amtet findes kun et fast **Sygehus**, Amtssygehuset paa Lillehammer; af de tilsammen behandlede 92 Patienter var 33 sindssyge. Isolationslokalerne paa østre og vestre Toten samt i Lillehammer By benyttedes tildels som Epidemilazarether.

Sanatorierne i Gausdal og paa Tonsaasen fortsatte sin Virksomhed, det sidste ogsaa i Vintersæsonen; Sanatoriet Breidablik i søndre Aurdal var derimod kun aabnet om Sommeren. I Faaberg indrettes Gaardene nu mere og mere for Sommergjæster, og kommer først Jernbaneforbindelsen med Christiania, vil Faaberg og Gulbrandsdalen i det Hele taget blive et stort Sanatorium (Torp).

Badeindretninger. Ved de 3 Sanatorier findes Indretninger for kolde og varme Bad. I nordre Valdres bades temmelig hyppig i Fjordene af den yngre Slægt, men kun faa Badehuse er brugelige. Paa Hadeland anføres Badeindretninger neppe at findes.

Om Amtets **Apotheker** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Antal Møder i Sundhedskommissionerne, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccine- rede.	Rets- medicinske For- retninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.			
Amtet.....	23	2872	36	2538	11
Hadeland og Land.....	5	776	1) 9	665	2
Søndre Valdres.....	2	86	2) 2	401	-
Nordre —.....	2	35	3) 4	8) Ingen	-
Toten.....	5	739	4) 7	657	3
Faaberg.....	3	704	5) 10	358	2
Ringebu.....	2	298	6) 2	9) 192	3
Lom.....	2	147	7) 2	153	-
Lesje.....	2	77	-	112	1

1) Gran 5, Jevnaker 1, søndre Land 1, nordre Land 2. 2) Søndre og nordre Aurdal, hver 1. 3) Østre og vestre Slidre, hver 1, Vang 2. 4) Østre og vestre Toten, hver 1, Gjøvik 3, Vardal 1, Biri 1. 5) Lillehammer 5, Faaberg 1, vestre Gausdal 2, østre Gausdal 1, Øier 1. 6) Søndre og nordre Fron, hver 1. 7) Lom 1, Skiaker 1. 8) Ingen Vaccination paa Grund af Diphtheritepidemien. 9) I Sollien vaccineredes ikke dette Aar.

VIII. Bratsbergs Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet ¹⁾	115,86	83 171	27	3	36	36
1. Skien	8,26	24 487	8	2	13	6
	Skien, Kjøbstad	0,016	5 362	4	2	3	-
	Porsgrund, —	-	3 453	2	-	3	-
	Brevik, —	-	2 252	2	-	1	-
	Eidanger	1,15	2 999	-	-	1	1
	Solum	2,42	5 121	-	-	4	3
	Gjerpen	2,97	4 285	-	-	-	1
	Slemstad	1,71	1 015	-	-	1	1
2. Kragerø	12,85	19 666	6	1	6	5
	Kragerø, Kjøbstad ..	-	4 669	3	1	2	-
	Langesund, Ladested..	0,003	1 084	1	-	-	-
	Stathelle, —	-	427	-	-	-	-
	Bamble	2,29	4 050	1	-	1	1
	Sandøkedal	2,03	2 174	-	-	1	1
	Skaatø	7,02	3 803	-	-	-	1
	Drangedal	-	3 459	1	-	2	2
3. Holden	8,18	11 557	5	-	4	5
	Holden	1,69	3 233	3	-	1	1
	Lunde	2,04	2 131	-	-	1	1
	Bø	1,68	2 784	1	-	1	1
	Saude	2,57	3 409	1	-	1	2
4. Sauland	12,30	7 148	2	-	3	6
	Hiterdal	3,33	3 006	1	-	1	2
	Hjertdal	6,75	2 744	1	-	1	2
	Gransherred (Hovinds Sogn undtaget)	2,22	1 398	-	-	1	2
5. Hviteseid	17,57	8 463	2	-	3	5
	Silgjord	5,54	3 502	1	-	1	3
	Hviteseid	5,41	3 265	1	-	1	1
	Nissedal	6,52	1 696	-	-	1	1
6. Laardal	34,40	8 217	3	-	5	5
	Laardal	2,17	1 385	2	-	1	1
	Fyrisdal	9,48	2 040	-	-	1	1
	Mo	5,22	1 921	1	-	1	1
	Vinje	9,29	1 987	-	-	1	1
	Rauland (Mjøsstrandens Sogn undtaget)	8,24	884	-	-	1	1

¹⁾ Om Folkemængden i Amtets Byer den 31te December 1885 se den almindelige Beretnings Tabel: Dødeligheden i Byerne.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Debr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaksinatore.
7. Tinn		22,28	3 633	1	-	2	4
	Tinn	17,22	2 567	1	-	1	2
	Hovinds Sogn af Grans- herred	3,24	897	-	-	1	1
	Mjøsstrandens Sogn af Rauland	1,82	169	-	-	-	1

Sundhedstilstanden betegnes fra Skiens og Kragerø Distrikter som mindre god, væsentlig paa Grund af epidemiske Sygdomme, særlig Skarlagensfeber, Kighoste, Diarrhoe og Diphtherit. I de øvrige Distrikter synes den at have været god. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomme er lidt mindre end i det foregaaende Aar, derimod er de Dødes Antal større. Skarlagensfeber, Kighoste, Diphtherit og akute gastriske Sygdomme anmeldtes i det Hele hyppigere, Mæslinger, akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit samt Lungebetændelse sjældnere end i 1888.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1511 eller 16,8 pro mille af den beregnede Befolkning ved Aarets Midte (90 200). Aaret forud var Dødeligheden 16,9 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes følgende efter Lægenes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 98 og 99).

Typhoidfeber opgives ligesom i 1888 kun fra Skiens og Kragerø Distrikter. De 5 Dødsfald forefaldt alle i Landdistriktet.

Børnekopper. Af denne Sygdom forekom 3 Tilfælde i Mai og Juni paa Gaardene Sletten, nedre og øvre Hovde i Tuddal, Saulands Distrikt. Paa den førstnævnte Gaard, der ligger lige ved Hovedveien og er Hvilested for Reisende, fik en 20-aarig Pige Sygdommen. Smittekilden kunde ikke opspores, men da Hvilestedet ikke besøgtes saa lidet, var Muligheden for Smitteoverførelse given. Den Syges Søster havde, trods Forbud, besøgt en Pige paa Nabogaarden, nedre Hovde; denne fik 14 Dage efter det første Besøg Kopperne. En 16 Aar gammel Gut fra øvre Hovde, der besøgte denne Pige Aftenen, før Ud-slettet hos hende brød ud, fik 14 Dage efter Sygdommen. Hos de to Kvinder efterlod den tydelige Ar; hos Gutten var Udslettet rigeligt, men neppe med nogen vel udviklet Pustel. Den som No. 2 angrebne laa tilsengs kun en Dag, og kun hos hende angaves Rygsmerter; Gutten gik den hele Tid oppe (L. Paulsson).

Skarlagensfeber forekom som Epidemi i Skien By, ligesom den viste sig hist og her i Landdistriktet. Af de for Skiens Distrikt opførte 372 kjendte Tilfælde tilhørte de 349 Byerne og af disse 230 Skien. Her var den især stærkt udbredt fra September til Aarets Slutning. Den forekom næsten ikke hos Fattige, heller ikke hos de saakaldte Konditionerede, men væsentlig hos Haandværkerne og den bedre stillede Del af Arbeiderne. Da Børnene fra disse Klasser for det meste besøgte Almueskolen, besluttedes denne af Sundhedskommissionen lukket for en kortere Tid. I Landdistriktet viste Sygdommen sig især i December, hyppigst i Eidanger og den ytre Del af Gjerpen. Under den hele Epidemi optraadte et usædvanligt stort Antal Nyrelidelser, Distriktslægen

I Bratsbergs Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgiven for:	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Behandlede.	Deraf Døde.													
Typhoidfeber	29	5	29	5	-	2	-	2	2	3	2	6	3	3	1
Barsel-feber	20	4	20	2	-	1	4	-	2	2	2	3	2	1	1
Børnekopper	3	-	3	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	41	-	41	6	10	4	4	5	-	-	1	-	1	1	9
Skarlagensfeber	504	34	482	38	16	19	30	24	16	20	14	48	78	105	74
Røde Hunde	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	331	-	181	76	33	13	2	4	1	-	1	4	9	22	16
Rosen	66	1	66	1	5	10	9	11	3	5	1	3	5	6	7
Kighoste	895	35	790	10	16	33	27	52	61	75	60	111	127	126	92
Diphtherit	246	53	246	19	10	5	1	8	34	11	18	21	39	52	28
Strubehoste	8	4	8	4	1	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-
Kusma	14	-	14	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	11
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	1671	30	1660	201	161	184	138	127	115	97	68	85	110	170	204
Katarrhalsk og follikulær Angina	795	-	795	79	96	86	61	47	45	48	47	50	49	98	89
Influenza	55	-	55	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	55
Lungebetændelse	404	62	403	61	36	60	55	48	19	14	11	12	20	29	38
Brystbetændelse	89	4	85	10	14	3	12	8	6	4	4	9	7	7	1
Gigtfeber	108	1	106	10	11	11	11	17	10	7	4	7	4	9	5
Koldfeber	5	-	5	-	1	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	1612	47	1565	51	60	57	59	71	374	487	128	56	74	82	66
Skjærbug	5	-	4	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	6902	280	6559	575	474	490	413	426	689	776	364	415	528	712	697

I Bratsbergs Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Ialt opgivne		Fordeling paa Lægedistrikterne:													
			1		2		3		4		5		6		7	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Skien.		Kragero.		Holden.		Sauland.		Hviteseid.		Laardal.		Tinn.	
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Typhoidfeber	29	5	13	2	16	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	20	4	5	1	8	2	3	-	-	-	3	1	1	-	-	-
Børnekopper	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	41	-	23	-	14	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	504	34	372	26	75	5	21	2	4	-	22	1	3	-	7	-
Røde Hunde	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	331	-	93	-	52	-	156	-	-	-	1	-	29	-	-	-
Rosen	66	1	38	-	12	-	8	-	-	-	4	1	2	-	2	-
Kighoste	895	35	356	20	397	15	112	-	9	-	-	-	14	-	7	-
Diphtherit	246	53	52	10	119	31	30	4	13	3	25	4	-	-	7	1
Strubehoste	8	4	2	2	4	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Kusma	14	-	3	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	1674	33	1002	11	485	8	36	12	7	1	63	-	48	1	33	-
Katarrhalsk og follikulær Angina	795	-	479	-	243	-	13	-	11	-	21	-	16	-	12	-
Influenza	55	-	52	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Lungebetændelse	404	62	198	32	83	15	65	7	11	2	26	4	12	-	9	1
Brystbetændelse	89	4	29	1	22	2	10	-	4	1	3	-	11	-	10	-
Gigtfeber	108	1	27	-	35	-	11	-	4	-	18	-	9	1	4	-
* Koldfeber	5	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	1612	47	920	26	525	14	55	3	16	-	36	2	23	1	37	1
Skjørbug	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Tilsammen	6905	283	3667	131	2110	96	524	29	82	7	224	13	170	4	128	3

antager hos mindst 75 pCt. af de Angrebne. Sygdommens haardere eller mildere Beskaffenhed fra først af syntes ingen Indflydelse at have herpaa (A. Backer). I Kragerø Distrikt fortsattes Epidemien fra 1888 i de første Maaneder af 1889 i Byen, hvorefter den ganske ophørte og fik ikke nogen Udbredning i Landdistriktet. Forløbet var mildt (C. Hartwig). I Hviteseid havde Sygdommen i Treungen Annex udbredt sig upaaagtet i 5 Uger, før den blev konstateret, saa der opstod en almindelig Epidemi, men med mildt Forløb. Kun 2 Tilfælde kjendtes i Hovedsognet Nissedal (Heidenreich). I Tinn var den vistnok ikke saa lidet udbredt, men forløb saa mildt, at kun ganske faa Tilfælde kom til Distriktslægens Kundskab (F. Holst).

Af **Mæslinger** forekom en Del Tilfælde i Aarets Begyndelse i Skiens Distrikt som Fortsættelse af Epidemien Aaret forud. Ligesaa anføres de fra Kragerø Distrikt og Holden, hvor Sygdommen var stærkt udbredt, men sjelden kom under Lægebehandling, samt fra Laardal.

Kighoste forekom som Epidemi i Skiens Distrikt baade i By og Bygd fra Marts til Slutningen af Juli. I Kragerø Distrikt viste den sig om Sommeren med de første Tilfælde i Byen, hvor den hurtig greb om sig, og udbredte sig i Aarets sidste Maaneder i Landdistriktet. Ved Komplikationer krævede den adskillige Ofre. I December var den i Aftagende. I Holden var den ved Siden af Mæslinger den mest udbredte Sygdom i Aaret. I Hiterdal af Saulands Distrikt herskede Sygdommen ogsaa epidemisk. Ligesaa omtales den som Fortsættelse fra Aaret forud i Laardal, især i Vinje Prestegjeld, ligesom den mod Aarets Slutning ogsaa begyndte at udbrede sig i Tinn.

Diphtherit viser igjen nogen Forøgelse i de Angrebnes Antal; den omtales fra alle Distrikter undtagen Laardal. De fleste Tilfælde anføres fra Kragerø og Skiens Distrikter. I sidstnævnte Distrikt optraadte Sygdommen til forskjellige Tider baade i Byen og i Herrederne, men ikke med noget større Antal Angrebne. I Skiens Isoleringslokale behandledes blandt andre 3 Patienter, der medbragte Sygdommen udenbys fra. Til Slemdal indførtes den upaatvivleligt ved et Fantefølge (A. Backer). Fra Bamble Herred berettes, at paa en afsideliggende Plads angrebes samtlige 4 Børn i Familien, hvilke alle døde; de hygieniske Forholde var meget mislige (Paus). I Kragerø Distrikt fik den kun i det Byen nærmest liggende Landdistrikt af Skaatø nogen Udbredning og skyldtes Smitte fra Byen, hvor den herskede siden Mai og fik saa stor Udbredning i Aarets sidste Maaneder, at Skolegangen i enkelte Forstæder maatte standses. I Februar og Marts viste den sig i Sandøkedal paa Gaarden Brødløs; men Isolation kunde her iværksættes, saa videre Udbredning hindredes (C. Hartwig). I Holden greb Sygdommen heller ikke videre om sig. I Sauland forekom nogle Tilfælde i Saulands Annex og i Hjertdals Hovedsogn, mest som mindre spredte Husepidemier. I Hviteseid optraadte det første Tilfælde hos Datteren paa Skydsstationen Strand i Vraadal, smittet ved Rengjøring efter et fra Silgjord kommende Ægtepar, der med et Barn overnattede paa Reise til Aamli. Nogle Dage efter blev 2 Skydsgutter syge. I Slutningen af December indtraf 2 Tilfælde i Nissedal, hvor Smitten indførtes ved til Jul hjemvendende Skogsarbeidere, der havde forladt smittet Hus i Aamli (hvorhen Sygdommen var ført ved ovennævnte Ægtepar fra Silgjord), før Isolationen var hævet. En Pige, der havde været ude paa Dands flere Aftener og Nætter med «Ondt i Halsen», døde af gangrænøs Diphtherit under heftige Blødninger (Heidenreich). I Tinn iagttoges kun enkelte spredte Tilfælde.

Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit opføres med et betydeligt mindre Antal end Aaret forud, hvorimod **katarrhalsk og follikulær Angina** omtales som hyppige fra Skiens og Kragerø Distrikter.

Af **Influenza** opføres 55 Tilfælde, deraf 48 i December i Skiens By. Sygdommen omtales ogsaa paa samme Tid fra Hviteseid, hvor enkelte milde Tilfælde forekom, samt fra Laardal, hvor Sygdommen først viste sig ved Dampskibsanløbsstedet. Alle i det først angrebne Hus her fik Influenza, hvorfra den hurtig spredte sig til alle Kanter (O. Prydz).

Lungebetændelse forekom sjældnere end Aaret forud.

Akut Diarrhoe og Cholera nostras viser et øget Antal Angrebne; særlig omtales de som hyppige i de varme Sommermaaneder Juni og Juli, samt i November og December fra Skiens Distrikt. Fra Langesund i Kragerø Distrikt meddeles, at Aarsagen til de mange Tilfælde der i Juli Maaned, da Varmen og Tørken var paa det høieste, for en væsentlig Del antages at ligge i Drikkevandet, som da ikke var af bedste Sort (B. Bentzen). I Sauland optraadte midtsommers en Epidemi af akut Diarrhoe, som rask udbredte sig over hele Distriktet, den syntes standset ved Juli Maanedes Udgang. Veiret var da usædvanlig varmt og tørt. Fra Laardal omtales ogsaa epidemisk Karakter af disse Sygdomme, hvilke som Regel forløb mildt; kun et Døsfald hos en 13-aarig, kraftig Gut kjendes. I Tinn indtraf ogsaa midtsommers en Mængde Tilfælde af Diarrhoe ofte med voldsomme Symptomer. Et Tilfælde endte dødelig i Løbet af et Par Dage. Hos Alle efterlod Sygdommen stor Afkræftelse (F. Holst).

For **Icterus catarrhalis** behandlede i Sauland 23 Tilfælde, fordelte paa alle Aarets Maaneder undtagen Februar, de fleste (5) i August (L. Paulsson).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af disse Sygdomme sees af følgende Tabel:

Sygdomme.	Tils. Behandlede.	Fordeling paa Lægedistrikterne:				
		1	2	3	5	6
		Skien.	Kragerø.	Holden.	Hviteseid.	Laardal.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	8	7	1	-	-	-
Syphilis konstitutionel	34	26	7	-	-	1
— hereditær	1	-	1	-	-	-
Gonorrhoe	75	29	34	5	7	-

Til Oplysning om af Lægerne behandlede **chroniske Sygdomme** se Tabel Side 102.

Fnat. Fra Laardal meddeles, at siden 1886 er i de respektive Aar behandlet 105, 89, 69 og 65 Familier. Brugen af Skindfeld og traditionel Urenlighed stiller sig dog oftere iveien for en effektiv Skabkur (O. Prydz).

Fra Hviteseid siges ikke saa faa af det store Antal der forekommende **Blegsottige** at datere sin Sygdom fra Mæslingerne Aaret forud. En anden paaviselig Aarsag formenes den stærke Sommergevarme at have været, der nødte Sæterpigerne og Budeierne til at være oppe til over Midnat og atter paa Benene igjen Kl. 3 à 4 om Morgenen, da Kreaturerne kun om Aftenen og tidlig om Morgenen kunde beite ude, medens de om Dagen holdtes inde for Varmens Skyld. Endelig antages overdreven Nydelse af Kaffe at bidrage ikke lidet til Blegsottens Udbredelse (Heidenreich).

Liste over forskjellige, væsentlig chroniske Sygdomme.

	Ialt op- givne		Børn.		Voxne.		Antal anmeldende Læger.	Fordeling paa Lægedistrikterne.													
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		1		2		3		4		5		6		7	
								Skien.		Kragerø.		Holden.		Sauland.		Hvites- eid.		Laardal.		Tinn.	
								Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Chronisk Rheumatisme	223	-	-	-	132	89	20	68	-	67	-	20	-	6	-	36	-	18	-	8	-
Fnat	374	-	22	36	22	28	12	48	-	23	-	-	-	-	-	42	-	261	-	-	-
Skurv	9	-	3	2	2	2	5	3	-	-	-	-	-	5	-	-	-	1	-	-	-
Kjertelsyge	223	2	82	100	15	26	22	79	-	53	-	13	-	14	-	49	1	8	-	7	-
Rachit	77	2	43	33	-	1	16	34	-	16	2	14	-	3	-	7	-	1	-	2	-
Simpel Meningit	20	16	3	3	5	5	13	8	7	8	6	1	-	1	1	-	-	1	1	1	1
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	64	57	17	19	8	11	18	31	26	17	17	6	6	3	3	2	1	3	3	2	1
Lungetuberkulose	349	166	15	23	127	157	26	150	80	102	34	31	17	22	15	26	12	14	5	4	3
Kræft	87	52	-	-	41	35	23	27	18	25	15	11	6	5	2	9	5	7	3	3	3
Morbus Brightii	72	24	4	8	22	32	23	26	7	24	8	4	3	3	-	6	2	6	2	3	2
Blegsot og Anæmi	1040	-	14	108	49	834	27	406	-	236	-	78	-	16	-	223	-	41	-	40	-
Livmodersygdomme	130	-	-	-	-	130	22	61	-	36	-	6	-	4	-	10	-	6	-	7	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	884	5	22	24	349	418	26	398	4	218	-	18	-	18	-	118	-	62	-	52	1
Ormesygdomme	61	-	21	24	9	7	12	26	-	22	-	2	-	3	-	4	-	4	-	-	-
Drankersygdomme	9	-	-	-	9	-	5	5	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Struma	13	-	-	-	-	13	7	1	-	2	-	5	-	1	-	3	-	1	-	-	-

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	af Lungetuber- kulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Skien	368	80	131	237
Skien By	157	32	65	92
Porsgrund —	58	12	23	35
Brevik —	40	6	15	25
Bygder	113	30	28	85
Kragerø	275	34	96	179
Kragerø By	82	5	36	46
Langesund —	24	4	5	19
Stathelle —	3	-	2	1
Bygder	166	25	53	113
Holden	92	17	29	63
Sauland	45	15	7	38
Hviteseid	44	12	13	31
Laardal	25	5	4	21
Tinnu	22	3	3	19
Bratsbergs Amt	871	166	283	588
Deraf i Byer	364	59	146	218
— Bygder	507	107	137	370

Lungetuberkulose. Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde for det hele Amt 19,1 pCt. af samtlige kjendte Dødsårsager og 28,2 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne udgjorde de samme Forhold 16,3 pCt. og 27,1 pCt. og for Bygderne 21,1 og 28,9 pCt.

I Hviteseid siges **Struma** at være ganske almindelig udbredt; Distriktslægen mener, at mindst hver 4de kvindelig Patient ialfald har Spor af Sygdommen (Heidenreich).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

For **Brok** (Hernia) behandlede 60 Personer. Alder og Kjøen er opgivet for 52 saaledes: 8 Gutter, 1 Pige, 29 voxne Mænd, 14 voxne Kvinder. Sædet var hos 36 følgende: Hernia inguinalis 26, Hernia cruralis 6, Hernia umbilicalis 4.

Af **Benbrud** (Fractura) opgives 107 Tilfælde. Alder og Kjøen er opgivet for 65 saaledes: 7 Gutter, 6 Piger, 34 voxne Mænd og 18 voxne Kvinder. Sædet opgives for 99, som følger:

Fractura cranii 1	Fractura olecrani 1	Fractura costæ 12
— ossium nasi 1	— antibrachii 7	— colli femoris 5
— maxillæ inf. 1	— radii 13	— femoris 7
— claviculæ 12	— ulnæ 1	— cruris 14
— proc. coracoid. 1	— ossis metacarpi 1	— tibiæ 4
— humeri 9	— digiti 1	— fibulæ 8

For **Luxationer** behandlede 18 Personer. Alder og Kjøen er opgivet for 13 saaledes: 1 Pige, 10 voxne Mænd, 2 voxne Kvinder. Sædet var hos 17

Obstetriciske Operationer i Bratsbergs Amt.

	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Embryotomi.	Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Mødre.	Mødre.
	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	dødf.	lev.	lev.	lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer...	31	1) 29	3	-	-	-	2	2) 2	-	-	-
Bækkensneverhed	2	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Issefødsel med fastkilet Hoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4) 1	-
Stort Foster og Vemangel	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	6	2	4	-	-	3) 1	-	-
Fremfald af Navlesnoren	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Timeglasformet Sammentrækning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
Abortus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	36	31	6	6	2	4	2	2	1	2	14
		7			6						

1) 1 Tvillingfødsel. 2) I et Tilfælde afdødt Foster, i det andet Udtrækning med stump Hage. 3) Forsømt Tverleie, afdødt Foster.
4) Efter forgjæves Tangforsøg paa det afdøde Foster.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Leven- de Fødte.	Døde				Død- fødte.	Omkomne ved	
		ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.		ulyk- kelige Hæn- delser.	Selv- mord.
Skien	961	531	117	4	4	30	5	1
Skien By	334	168	47	-	1	10	2	-
Porsgrund —	117	71	16	1	-	1	-	-
Brevik —	48	42	3	-	-	11	-	1
Bygder	462	250	51	3	3	8	3	-
Kragerø	682	368	65	8	4	17	14	-
Kragerø By	131	94	19	4	1	6	1	-
Langesund —	41	21	2	-	-	2	-	-
Stathelle —	14	5	1	-	-	-	-	-
Bygder	496	248	43	4	3	9	13	-
Holden	363	194	39	7	2	8	4	1
Sauland	202	114	18	2	-	4	2	-
Hviteseid	228	116	20	2	3	6	4	-
Laardal	227	139	28	-	1	5	4	3
Tinn	117	49	5	-	1	1	-	-
Bratsbergs Amt	2780	1511	292	23	15	71	33	5
Deraf i Byer	685	401	88	5	2	20	3	1
— Bygder	2095	1110	204	18	13	51	30	4

følgende: Luxatio humeri 9, Luxatio maxillæ inf. 1, Luxatio claviculæ 2, Luxatio manubrii sterni 1, Luxatio antibrachii 4.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger ialt 62, deraf i Skiens Distrikt 19, Kragerø 16, Holden 12, Sauland 7, Hviteseid 3, Laardal 3, Tinn 2. Indikationer og Udfald sees af Tabellen (Side 104).

En Barselkone døde uforløst i Holden. Efter forgjæves Forsøg med Tang maatte Hovedet, der var fast indkilet i Bækkenet, perforeres; under gjentagne forgjæves Udtrækningsforsøg med Kephalotriben døde hun. Obduktionen viste rachitisk Bækken; Conjugata vera 7 Ctm. Fosteret var meget udviklet med stort Hoved og stor Hovedsvulst (O. Backe).

Fødte og Døde sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1269 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 54,4.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 15 Kvinder paa Barselseng. Af Lægerne opgives Dødsaaarsagen for 8 saaledes: Barsel-feber 4, Livmoderblødning 2, Barselkrampe 1, besværlig Fødsel 1 (uforløst, se ovenfor).

De hyppigste Dødsaaarsager sees af Tabellen paa næste Side.

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byerne.	Bygderne.
Lungetuberkulose	166	59	107
Lungebetændelse	62	27	35
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	57	27	30
Diphtherit	53	29	24
Kræft (Cancer)	52	13	39
Akut Diarrhoe og Cholera nostras	47	25	22
Alderdomssvaghed	42	13	29
Organisk Hjertefeil	36	11	25
Kighoste	35	25	10
Skarlagensfeber	34	25	9
Akut Bronchit og Laryngit	33	11	22
Hjerneslag	30	15	15
Chronisk Bronchit	27	10	17
Nephrit og Morbus Brightii	24	8	16

Veiriget. Vinteren synes ikke at have været kold, Vaaren kom tidlig, Sommeren var usædvanlig varm og tør, Høsten lang. Det i Begyndelsen lovende Udbytte af Aarsvexten formindskedes meget ved den langvarige Tørke. Kun Poteterne gav særdeles godt Udbytte, ligesom enkelte høiere liggende Egne som Rauland og Vinje i Laardals Distrikt fik en usædvanlig rig Høst. Fra Hviteseid meddeles af Distriktslæge Heidenreich Opgave for Aaret over meteorologiske Iagttagelser paa Utsund i Hviteseid, 200 Fod over Havet. (Se Tabel Side 107). Fra Tinn bemærkes, at den Skade, Tørken forvoldte, ikke var saa fremtrædende der som i Bygderne søndenfor; hverken Heden eller Kulden synes at volde saa stor Skade der, som de fleste andre Steder. Klimatet er i det Hele mere tempereret end i de mere aabne Dalfører søndenfor, Vinterkulden er sjelden under -10° R., og Sommergevarmen er sjelden trykkende. Eggen er dog ikke synderlig benyttet som Rekreatiønssted uagtet den stedse voxende Strøm af Turister. (F. Holst).

Levemaade og hygieniske Forhold. I Skien er der for privat Regning oprettet en Pudretfabrik, ligesaa er Byens Kloakvæsen betydelig forbedret og udvidet (A. Backer). Fra Kragerø meddeles, at den saakaldte Ø endelig er bleven forenet med Hovedbyen ved en Pontonbro, hvorved et længe følt Savn er afhjulpet. Gaderne siges fremdeles at være i samme mislige Forfatning som i tidligere Beretninger omtalt. Der er dog givet Bevilgning til Anskaffelse af en Veipresse for om muligt at faa et fast Veidække (C. Hartwig). Fra Holden beklages den herskende Uskik kun at benytte et Værelse i Huset; «Stugo» skal anvendes til alt muligt. Her opholder hele Familien med Tjenestepersonalet sig, her spises og koges baade for Folk og ofte ogsaa til Fæet, her opbevares Husets Melk, Madrester, Kogekar (almindelig ikke rengjorte). Saa langt Rummet rækker, har Familien tillige sine Sengesteder her; her ligger de Syge ofte flere i en Seng, medens Husets Folk forresten fortsætter sin Gjerning f. Ex. Vævning, gaar ud og ind fra Fjøs og Stald, hvorved en Mængde Smuds trækkes ind og forpester Luften. Det sidste modvirkes dog noget ved Ventilation gennem «Spisen» (Skorstenen), som endnu anvendes i «Stugo», hvor Adgangen til Ved

Meteorologiske Iagttagelser paa Utsund i Hviteseid, 200 Fod over Havet.

Maaned.	Middel-Temperatur (R.)						Barometerstand.				Antal Dage.	
	Morgen.	Mini- mum.	Aften.	Maxi- mum.	Høiest.	Lavest.	Morgen.	Aften.	Høiest.	Lavest.	Klart.	Nedbør.
Januar	÷ 2,8	÷ 4	÷ 2,5	+ 0,2	+ 9	÷12	763,8	762,7	777	739	4	13
Februar	÷ 7,9	÷10	÷ 6,8	÷ 1,3	+ 4	÷20	753	751,2	773	725	11	7
Marts	÷ 4,6	÷ 7	÷ 3,1	+ 3,1	+ 10	÷20	760,4	759,4	778	746	7	13
April	+ 2,6	÷ 0,8	+ 2,4	+ 7	+ 11	÷ 5	759,3	759,7	768	751	6	10
Mai	+11	+ 4,8	+ 9	+16	+ 20	+ 1	764,6	764,4	771	755	9	7
Juni	+13,5	+ 8,5	+12	+19,7	+ 24	+ 4	762	761,7	772	753	5	2
Juli	+13,2	+ 7,6	+10,4	+17	+ 22	+ 3	760	760	770	749	3	18
August	+10	+ 7	+ 9,5	+14	+ 19	+ 2,5	755,5	755,8	765	742	4	21
September	+ 5,2	+ 2,1	+ 5,5	+11	+ 16	÷ 2	761	760,9	775	744	10	8
Oktober	+ 3,3	+ 2	+ 4	+ 5,3	+ 10	÷ 6	763	763	779	745	1	19
November	÷ 0,7	÷ 1,7	÷ 0,3	+ 2,1	+ 10	÷ 9,5	764	763,6	776	732	14	10
December	÷ 3,6	÷ 3,5	÷ 3	÷ 1,2	+ 6	÷10	769,7	770	789	739	9	14
Hele Aaret	+ 3,27	+ 0,42	+ 3,1	+ 7,7	+ 24	÷20	761	761	789	725	83	142

er let og billig; men hvor dette Forhold ved Skovenes Udhugst ophører, fortrænges den af Kogeovne og Kakkelovne. Ved en noksaa udviklet Meieridrift er det tidligere Savn af fersk Melk om Sommeren i Sætertiden for en stor Del afhjulpet (J. Holmboe).

Sygehuse. Bratsbergs Amtssygehus ligger i Solum nær Skien. I Skien Byes Fattiggaard er 2 Stuer belagte med Patienter, lidende af chroniske Sygdomme. Paa «Marensro» ved Skien er indrettet et Isolationslokale for smitsomme Sygdomme. I Kragerø er et midlertidigt Sygehus for epidemiske Sygdomme.

Af **Badeindretninger** findes i Skien By en liden Badeanstalt for varme og kolde Karbad. 2 Baderum i Amtssygehuset er kun disponible for Sygehusets Patienter. I Eidangerfjorden findes flere Badehuse til Søbade, der benyttes meget om Sommeren. I Skien er forøvrigt i det nye Festivitetlokale et saakaldet Folkebad under Opførelse (A. Backer). I Brevik findes 2 private Badehuse, hvoraf i det ene ogsaa kan erholdes varme Bad med Styrt. I Kragerø By findes et Badehus for varme Bad; det holdes aabent om Vinteren 1 Gang ugentlig. I Laardal er der et Styrtbad paa Triset.

Om Amtets **Apotheker** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommissioner, Antal Møder.	Kvaran- tænekom- missioner, Antal Møder.	Vaccine- rede.	Rets- medicinske Forret- ninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.				
Bratsbergs Amt ...	17	1486	78	3	2183	18
Skien	3	844	¹⁾ 28	1	⁸⁾ 576	7
Kragerø	4	^{*)} 150	²⁾ 25	2	⁸⁾ 344	⁹⁾ 3
Holden	3	146	³⁾ 7	-	459	2
Sauland	2	167	⁴⁾ 3	-	184	-
Hviteseid	2	67	⁵⁾ 6	-	195	2
Laardal	2	57	⁶⁾ 5	-	271	4
Tinn	1	55	⁷⁾ 4	-	154	-

^{*)} Opgivne af Lægerne i Drangedal, Langesund og Bamble.

¹⁾ Skien By 11, Solum 1, Gjerpen 1, Slemdal 1, Porsgrund 4, Brevik 10. ²⁾ Kragerø By 13, Skaatø 2, Sandøkedal 1, Drangedal 1, Bamble 4, Langesund 4. ³⁾ Bø 4, Saude 3. ⁴⁾ Hiterdal 2, Gransherred 1. ⁵⁾ Hviteseid 2, Silgjord 3, Nissedal 1. ⁶⁾ Laardal 2, Fyrisdal 2, Vinje 1. ⁷⁾ Tinn 2, Hovind 2.

⁸⁾ I Brevik og Stathelle foretoges ingen Vaccination paa Grund af, at Anslaget flere Gange mislykkedes ved indkjøbt animal Vaccinelymf.

⁹⁾ Desuden flere Erklæringer angaaende Helbreds- eller Sundhedstilstand hos Personer, der skulde udstaa Vand- og Brødstraf eller var satte under Tiltale.

IX. Nedenæs Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Dcbr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vakcemødre.
Amtet ¹⁾	71,95	71 987	20	2	28	19
1. Østre Nedenæs	6,85	27 902	6	-	7	6
	Østerrisør, Kjøbstad	-	2 390	3	-	1	-
	Tvedestrand, Ladested.	-	1 364	2	-	-	-
	Gjerrestad	2,41	2 582	-	-	1	1
	Søndeled	1,49	3 429	-	-	1	1
	Dybvaag	0,49	4 579	1	-	2	2
	Holt	1,42	4 346	-	-	1	1
	Østre Moland	-	2 485	-	-	1	1
	Barbu	1,04	4 568	-	-	-	-
	Tromø	-	2 159	-	-	-	-
2. Vestre Nedenæs	8,757	30 018	11	2	16	7
	Arendal, Kjøbstad	-	4 132	6	2	6	-
	Grimstad, —	-	2 552	3	-	1	-
	Lillesand, Ladested	-	1 325	1	-	1	-
	Froland	2,27	2 058	-	-	1	1
	Øiestad	-	4 272	1	-	1	-
	Hisø	0,924	2 476	-	-	-	-
	Fjære	0,471	4 236	-	-	1	1
	Landvig	1,495	2 189	-	-	1	1
	Eide	0,254	748	-	-	1	1
	Vestre Moland	0,806	2 295	-	-	1	1
	Birkenæs	1,868	1 730	-	-	1	1
	Høivaag	0,669	2 005	-	-	1	1
3. Aamli	15,27	5 401	1	-	²⁾ 2	2
	Aamli	8,07	2 336	-	-	-	1
	Mykland	3,28	658	-	-	-	-
	Vegaarsheien	2,07	1 819	1	-	-	1
	Heirefos	1,25	586	-	-	-	-
4. Evje	8,84	4 046	1	-	1	³⁾ 2
	Veigusdal	-	933	-	-	-	-
	Evje	3,94	857	-	-	-	1
	Hordnes	-	-	1	-	1	-
	Iveland	4,90	2 256	-	-	-	1
5. Sætersdalen	32,21	4 620	1	-	2	2
	Bygland	10,39	2 224	1	-	1	1
	Valle	21,82	2 396	-	-	1	1

¹⁾ Om Folkemængden i Amtets Byer den 31te December 1885 se den almindelige Beretnings Tabel: Dødeligheden i Byerne. ²⁾ og ³⁾ 1 Post ledig.

I Nedenæs Amt anmeldte

	Hele Aaret		Tiden er opgivet for:	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
	Behandlede.	Deraf Døde.										
Typhoidfeber	24	8	24	5	2	1	1	-	-	2	4	5
Barsel-feber	12	7	8	1	2	1	-	1	1	-	1	-
Vandkopper	48	-	48	10	6	2	3	2	1	3	2	2
Skarlagensfeber	216	15	216	17	31	31	29	18	9	19	10	6
Røde Hunde	20	-	20	2	1	3	5	2	1	1	-	3
Mæslinger	519	3	519	79	254	92	31	15	21	8	4	14
Rosen	109	5	109	11	2	9	22	14	7	5	6	7
Kighoste	807	25	807	129	72	83	47	35	61	113	54	66
Diphtherit	186	36	186	19	4	21	20	13	13	11	12	25
Strubehoste	10	6	10	4	1	2	-	1	1	-	-	1
Kusma	6	-	6	1	-	1	1	-	-	1	-	1
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	2040	15	2040	245	203	231	186	174	148	101	80	90
Katarrhalsk og follikulær Angina	692	-	692	72	97	93	67	79	48	31	34	31
Lungebetændelse	412	64	412	33	53	67	59	61	12	15	12	14
Brystbetændelse	121	4	120	14	15	9	8	11	15	6	5	7
Gigtfeber	196	2	196	19	23	30	27	17	13	6	15	12
Koldfeber	14	-	14	1	-	3	-	-	2	-	1	2
Diarrhoe (akut)	1329	32	1329	76	64	74	73	79	225	324	132	75
Cholera nostras												
Blodgang	5	1	5	1	-	1	-	2	1	-	-	-
Skjørbug	2	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	6768	223	6763	740	837	754	579	524	579	646	372	361

Sundhedstilstanden opgives fra vestre Nedenæs og Sætersdalen som mindre tilfredsstillende, idet Mæslinger, Kighoste og gastriske Sygdomme optraadte epidemisk i Aarets Løb. I de øvrige Distrikter angives den som god. Akute gastriske Sygdomme var dog usædvanlig hyppige over en større Del af Amtet.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1376 eller 17,05 pro mille af den beregnede Befolkning ved Aarets Midte (80100). Aaret forud var Dødeligheden 17,1 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hid sættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel. (Se ovenstaaende Tabel).

epidemiske Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne		Fordeling paa Lægedistrikterne:									
					1		2		3		4		5	
			Tilfælde.	Dødsfald.	Østre Nedenæs.		Vestre Nedenæs.		Aamli.		Evje.		Sætersdalen.	
					Tilf.	Daf.	Tilf.	Daf.	Tilf.	Daf.	Tilf.	Daf.	Tilf.	Daf.
1	-	3	24	8	10	3	10	3	-	-	4	2	-	-
-	-	1	12	7	5	3	6	3	1	1	-	-	-	-
3	4	10	48	-	16	-	30	-	-	-	2	-	-	-
21	10	15	216	15	65	1	128	12	-	-	23	2	-	-
1	1	-	20	-	5	-	15	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	519	3	352	1	139	2	14	-	1	-	13	-
6	6	7	109	5	34	3	64	2	6	-	3	-	2	-
68	53	26	807	25	336	12	340	6	5	-	69	3	57	4
8	16	24	186	36	48	12	118	18	18	5	1	1	1	-
-	-	-	10	6	7	5	2	1	1	-	-	-	-	-
-	1	-	6	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-	-
105	191	286	2040	15	845	3	1094	10	29	1	62	-	10	1
34	40	66	692	-	279	-	374	-	19	-	9	-	11	-
12	27	47	412	64	201	24	180	35	13	1	15	4	3	-
6	13	11	121	4	56	2	55	2	1	-	6	-	3	-
10	11	13	196	2	55	-	128	1	5	1	6	-	2	-
3	-	2	14	-	6	-	8	-	-	-	-	-	-	-
74	69	64	1329	32	670	17	563	10	43	1	29	-	24	4
-	-	-	5	1	2	-	3	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
353	442	576	6768	223	2994	86	3263	106	155	10	230	12	126	9

Typhoidfeber optraadte med en Del spredte Tilfælde i østre Nedenæs Distrikt. I vestre Nedenæs behandlede, som i forrige Medicinalberetning omhandlet, 3 Tilfælde i Januar, og forekom desuden 2 Tilfælde i Grimstad By, begge indførte med Skib, 1 Tilfælde i Lillesand samt enkelte spredte i Landdistrikterne. I Evje forefaldt 4 Tilfælde i samme Familie paa Gaarden Aasland i Evje. Den først Angrebne — ukjendt Smittekilde — døde af Tarmblødning. En Maanedes Tid efter angrebes hans Fader og Broder, den sidste døde, og endelig fik den først Angrebnes Enke, der havde hjulpet at passe de Syge, Sygdommen, der varede 4 à 5 Uger med kun abortive Symptomer. Da hun efter at have været frisk en Maanedes Tid forkjølede sig, fik hun en flere Maaneder varende Diarrhoe. De hygieniske Forhold paa Stedet var meget mislige (A. C. Bull).

Skarlagensfeber. I østre Nedenæs Distrikt, hvor den var sjældnere anmeldt end Aaret forud, forekom de fleste Tilfælde i dette Aar i Tvedestrand og Omegn. I vestre Nedenæs optraadte den mest i Lillesand (32 Tilfælde) og tilgrændsende Bygder. I Arendal forekom 24 Tilfælde og i Grimstad kun 2. I Evje begyndte Sygdommen i Marts paa Kitilsaa i Hordnes ved Smitte fra Christianssand og vedblev hele Aaret igjennem, undtagen i September, spredt rundt om i Hordnes og Iveland. Overførelse ved friskt Mellemed iagttoges. Karakteristisk for Epidemien syntes hos en Del at være de rheumatoide, hurtigt overgaaende Ledsmærter. Den optraadte forøvrigt meget mildt, saa mange Flere formodes angrebne end det paa Sygelisten opførte Antal (A. C. Bull).

Mæslinger vedblev fra forrige Aar og er i dette Aar anmeldt hyppigst fra østre Nedenæs, hvor de fleste Tilfælde (271) er opgivne fra Tvedestrand (med tvungen Anmeldelse og stærk Kontrol). Antallet i Landdistrikterne opgives at have været langt større, end paa Lægernes Sygelisten anført. Fra Østerrisør er intet Tilfælde anmeldt. I vestre Nedenæs fortsatte ligeledes Epidemien fra forrige Aar sig saavel i Byerne (Lillesand undtagen) som i Landdistrikterne. Til Sætersdalen, der i forrige Aar gik fri, bragtes Sygdommen ved en Saueopkjøber fra Ryfylke til Bykle Sogn af Valle, men den fik ingen stor Udbredelse. Der opgives fra det hele Amt kun 3 Dødsfald af Mæslinger, medens der Aaret forud anmeldtes 12.

Kighoste, der Aaret iforveien var optraadt epidemisk i Kystdistrikterne samt Aamli og i December var begyndt i Sætersdalen, vedblev i dette Aar i Nedenæs-distrikterne og kom i Marts ogsaa til Evje, hvor den indbragtes fra Valle til Hordnes. Sygdommen kulminerede i Evje Distrikt i Juni og optraadte i Modsætning til Epidemien for 9 Aar siden meget mildt. 2 Gange observeredes, at Kighostepatienter tillige fik Skarlagensfeber. I Sætersdalen bortrev Sygdommen og dens Eftersygdomme (Bronchit og katarrhalsk Lungebetændelse) i 1ste Kvartal en hel Del Børn. Ifølge Prestens Fortegnelse var af 71 Døde i Valle 36 Smaa-børn. Dette sørgelige Børnetab har formentlig sin Grund deri, at Befolkningen istedenfor at bruge Natpotte springer ud selv Vinternat — og det oftest i bare Skjorten — for at gjøre sine Fornødheder. I Epidemiens Begyndelse advarede Distriktslægen i Sundhedskommissionerne som altid ved Sygebesøg mod denne Skik, men Sætersdølerne er desværre lidet paavirkelige. Til Bygland kom den først udover Vaaren og Sommeren og optraadte da mildt (J. G. H. Stang).

Diphtherit optraadte i Marts i østre Nedenæs som en begrændset Epidemi paa et Par Gaarde i Gjerrestad med 6 Syge, tilhørende 2 Husstande. En Gut paa 2 Aar fik Diphtherit paa Øiets Bindehinde med Tab af Øiet, og en 3-aarig Gut blev lam i forskellige Muskler. Ingen af disse Syge døde. Desuden forekom spredte Tilfælde i Søndeled og andre Steder i Gjerrestad (Abr. Scheen). Omkring Tvedestrand optraadte den i 3 forskellige Grupper, den ene i Januar i Forbindelse med Tilfælde i Holts Sogn Aaret forud, den anden, ligeledes i Januar, i Dybvaag Sogn, antagelig ved Smitte ved en fra Amerika hjemkommen Mand, og i den 3die Gruppe i 3die Kvartal bragtes Smitten ved Soldater, hjemkomne fra Gimlemo (F. Vogt). I vestre Nedenæs behandlede 18 Tilfælde i Arendal, 16 i Grimstad og 5 i Lillesand. I Grimstad anføres Tilfældene at være forekomne enkeltvis i Familierne. Af Lægerne i Grimstad er i Byens Omegn behandlet 41 Tilfælde, hvoraf 16 i September i Traalumgrænden i Fjære Herred. Den var her begyndt saa let, at Børn med Ondt i Halsen gik paa Skolen, uden at man anede, det var Diphtherit. Skolen standsedes, og Lokalet desinficeredes, hvorefter Sygdommen standsede. Man er bange for Smitten, men tillige ogsaa bange for at blive udsat for Følgerne af at have erklæret Diphtherit i Huset, saa de lettere Tilfælde holdes skjulte eller undgaa Kontrol (Aug. Nyquist). Af Lægerne i Arendal behandlede 30 Tilfælde i Byens Omegn og af Lægerne

i Lillesand 18 Tilfælde i denne Bys Omegn. Om Sygdommens Gang i Aamli beretter Distriktslægen: «I Oktober optraadte Sygdommen i Aamli hos en Tømmerkjører (S.) fra Fladdal i Silgjord, der smittedes strax før sin Afreise fra Hjemmet, ligesaa hans Hustru; de overnattede paa Strand i Vraadal, efterlod Smitte, reiste videre, overnattede paa Kauneberget i Aamli, efterlod Smitte, men saavel de selv som de Syge paa Kauneberget var meget let angrebne og havde ingen Anelse om, hvad Sygdom det var, før det senere oplystes, at der var optraadt Diphtherit i Hjemmet i Fladdal. De ankom til Vimme, og fra denne afsidesliggende Gaard fik Sygdommen ukontrolleret udbrede sig, indtil endelig En blev alvorlig syg. De første Ofre for Sygdommen var 2 Børn, tilhørende en anden Tømmerkjører, som reiste hjem paa Besøg nær Arendal og smittede sine Børn. Dernæst fik en 10 Aar gammel Gut paa Pladsen Sandland til Foræring et Skjærf, som vedkommende Fladdal (S.) havde benyttet, og som smittede Gutten (det først anmeldte Tilfælde). Gutten døde, men før Sygdommens Art var kjendt, smittede han en Slægtning (Aardalsmyren, Voje, Vegaarsheien); denne var saa let angreben, at han ikke lagde videre Mærke dertil, smittede imidlertid sin Hustru, som blev alvorlig syg, og Sygdommen konstateredes at være Diphtherit; flere Børn smittedes, 1 Barn døde. Manden blev derefter paralytisk og døde. Andre Slægtinger paa Nygarsholte (vestre Vimme) smittedes, flere Børn angrebes, 1 Barn døde. Endelig optraadte Sygdommen paa østre Vimme, hvor Fladdølen boede, med 2 Tilfælde. Sammesteds opholdt sig flere fremmede Tømmerhuggere, som selvfølgelig lagdes i Kvarantæne, men da de vilde hjem til Jul, brød de Kvarantænen trods Paabud, Advarsler af Husets Folk, Plakater og Sundhedskommissionens Bekjendtgjørelse, reiste hjem til Nissedal, smittede paa Veien i Triungen (3 Tilfælde, hvoraf de 2 lette, det 3die dødeligt, men forvexlet med Skarlagensfeber, derfra Smitte videre i 4 Tilfælde, hvoraf 1 dødeligt). Hjemkomne smittede de et Par Børn (se Bratsbergs Amt). Betegnende er det, at Vedkommende reiste herigjennem om Natten, efter hvad der siges, fordi de var bange for at møde Distriktslægen og blive sendte tilbage til Vimme.» (Engv. Hansen). I det dødelig endende Tilfælde paa Bjoraa i Evje formodes Smitten at skrive sig fra Klæder, der var indkjøbte i Stavanger. Den Syge, en 16-aarig Pige, havde faaet i Foræring et Halsetørklæde, som hun strax havde taget i Brug; nogle faa Dage efter blev hun syg og døde (A. C. Bull).

De **katarrhalske Sygdomme** i Aandedrætsorganerne anmeldtes sjældnere end Aaret forud. Fra Sætersdalen bemærkes, at katarrhalsk Angina i Aarets Løb udbredte sig epidemisk nedenfra og opover Dalen (J. H. G. Stang).

Fra Evje Distrikt anføres, at **Influenza** kom til Distriktet medio December ved Smitte fra Christianssand og udbredte sig adskilligt i Resten af Maaned, men kom først til Lægens Observation strax over Nytaar 1890. Fra Østerrisør og Omegn opgives 7 Tilfælde af Influenza i December Maaned; disse er ikke af Lægen opførte paa den epidemiske Sygeliste.

Lungebetændelse var noget sjældnere end Aaret forud, men fremdeles temmelig hyppig. De fra Nedenæsdistrikterne anmeldte Tilfælde var saaledes fordelte:

Østre Nedenæs:				Vestre Nedenæs:			
Østerrisør	34	Tilf.	2 Dødsf.	Arendal	27	Tilf.	8 Dødsf.
— Omegn	59	—	8 —	— Omegn	43	—	7 —
Tvedestrand	13	—	— —	Grimstad	18	—	4 —
— Omegn	32	—	4 —	— Omegn	40	—	7 —
Arendals Omegn	63	—	10 —	Lillesand	15	—	2 —
				— Omegn	37	—	7 —

Akute gastriske Sygdomme forekom meget hyppigere end Aaret forud. Der er anmeldt 1329 Tilfælde og 32 Dødsfald mod 764 Tilfælde og 9 Dødsfald i 1888. Fra Østerrisør anføres, at akut Diarrhoe i Juni og Juli var stærkt udbredt saavel i Byen som i Landdistriktet (Abr. Scheen) og fra vestre Nedenæs opgives akut Diarrhoe og Cholera nostras som hyppige i Sommermaanederne ofte med voldsomt Forløb og Kramper (Aug. Nyquist). I Sætersdalen gik Diarrhoe epidemisk ovenfra nedover Dalen, kun de mere haardnakkede Tilfælde kom under Behandling (J. H. G. Stang).

Katarrhalsk Ikterus omtales som hyppig i Høstmaanederne fra vestre Nedenæs Distrikt (Aug. Nyquist).

Forgiftning med Kobber forekom paa en Gaard i Gjerrestad, hvor en Søn paa 18 Aar og to Døtre paa 5 og 8 Aar led af idelige Brækninger og Afføringer, Underlivssmerter, stærk Tørst, hvorefter stor Uro, Dyspnoe, Konvulsioner, Delirier, senere Bevidstløshed og Kollaps. Den 5-aarige Datter var død før Lægens Ankomst efter 25 Timers Sygdom, den 8-aarige var døende, hvorimod den 18-aarige Søn overstod Sygdommen. Det oplystes senere, at umiddelbart før Sygdommens Udbrud havde Faderen, der var Smed, siddet og filet et Kobberkar paa det Bord, hvorved Børnene senere sad og spiste sit Smørrebrød (Abr. Scheen).

2 Tilfælde af **Miltbrandinfektion** indtraf paa to Nabogaarde i Gjerrestad i Juni Maaned. Manden paa den ene Gaard døde med almene og lokale Symptomer paa Miltbrand, medens Konen paa den anden Gaard slap med en Pustel paa høire Pegefinger. Begge havde nogle Dage iforveien assisteret ved Flaaning og Slagtning af en Ko, der pludselig var død. Miltbrand skal ikke være kjendt af Bønderne paa de Kanter tidligere (Abr. Scheen).

Om en Del Tilfælde af **Herpes labialis** anfører Distriktslæge A. C. Bull i Evje: «Sygdommen forekom i en Familie paa Skreros i Veigusdal med 5 til 6 Tilfælde hos Personer i Alderen 7 til 22 Aar. Den begyndte hos nogle med Feber og Smerter her eller der, hvorefter Udslettet, hos andre kom derimod Herpesudslettet først. Jeg var paa Stedet, der ligger 45 Km. fra min Bopæl, kun en Gang den 9de April. Det heder i Journalen: 1) Ole, 14 Aar, syg 29de Marts med stærke Smerter i Hovedet, tillige i Hals, Mave, Bryst, delirerede 1 Dag, Herpesexanthem om Munden for 5 Dage siden. Han er nu brav. 2) Gunnar, 12 Aar, syg 26de Marts med lignende Fænomener; Udslettet rigeligt, kom tidligt. Han laa i 1 Uge, er nu brav. 3) Anne, 17 Aar (skrofuløs, endnu ikke menstrueret) ca. 21de Marts en eneste Herpesblære; 4de April Ondt i Hovedet, lidt Klem i Halsen, Smerter i Brystet, Rykninger i Fingrene; gaaet oppe næsten hele Tiden, føler sig nu kun tung og mat. 4) Johanne, 7 Aar (Morbilli i Regyndelsen af Februar, siden Hoste og hanglesyg hele Tiden; i hele høire Lunge bagtil meget fugtig Krepiteren). Ca. 18de Marts Herpesblærer. 29de Marts Smerter i Hoved, Hals, Bryst, Krampetrækninger i Fingrene. Udslettet er blevet værre helt siden Udbruddet, hele Læben er nu krustøs og saar. 5) Kirsti, 22 Aar, fik for nogle Dage siden en liden Herpesblære; hun er idag begyndt at føle sig tung, har pleiet sin syge Mand. 6) Gregorius, 22 Aar, der 4de April blev pludselig syg med stærke Smerter i Hovedet, tillige i Halsen, Brystet, saar i Tænderne, Ondt allesteds i Legemet. For 1 Dag siden fik han heftigt Sting i høire Side, stærk og hyppig Hoste med rigeligt, seigt, blodblandet Expektorat, Dyspnoe, har nu ved Lægens Ankomst delireret aldeles den halve Dag. Han er ganske uden Samling, svarer ikke, vil ud af Sengen, P. 96—102. I høire Lunge er der i nedre Halvdel bagtil alle fysikalske Tegn paa en kroupøs Pneumoni. Herpesblærer er ikke observeret. Han kom sig efterhaanden. Jeg betragter samtlige disse Tilfælde som hørende sammen og beroende paa en akut Infektionssygdom. At den sidstnævnte Patient hører til den samme Gruppe, anser jeg for utvivlsomt, naagtet det ikke kom til Eruption af Herpesblærer».

Liste over forskjellige, væsentlig chroniske Sygdomme.

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		Fordeling paa Lægedistrikterne:									
	Tilfælde.	Dødsfald.					1		2		3		4		5	
			Østre Nedenæs.		Vestre Nedenæs.		Aamli.		Evje.		Sætersdalen.					
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.				
Chronisk Rheumatisme	380	-	1	2	199	175	149	-	199	-	8	-	7	-	17	-
Fnat	44	-	6	9	15	14	27	-	8	-	-	-	4	-	5	-
Skurv	5	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Kjertelsyge	276	2	78	115	31	47	92	-	146	1	7	1	15	-	16	-
Rachit	53	-	26	27	-	-	24	-	23	-	3	-	-	-	3	-
Simpel Meningit	26	24	8	10	3	3	13	11	12	12	-	-	1	1	-	-
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	60	39	19	25	3	7	27	14	29	21	2	2	2	2	-	-
Lungetuberkulose	411	164	11	26	153	214	161	60	207	76	11	9	16	8	16	11
Kræft	75	46	-	-	28	47	31	21	38	21	4	3	2	1	-	-
Morbus Brightii	115	31	13	11	46	45	46	8	62	22	2	-	4	1	1	-
Blegsot og Anæmi	939	1	32	131	20	754	370	-	495	1	44	-	10	-	20	-
Livmodersygdomme	197	-	-	-	-	197	65	-	106	-	8	-	9	-	9	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	1198	7	56	113	357	669	488	2	578	2	48	-	66	1	18	2
Ormesygdomme	169	-	56	86	11	11	53	-	98	-	-	-	7	-	11	-
Drankersygdomme	11	2	-	-	10	1	4	1	6	-	1	1	-	-	-	-
Struma	5	-	-	-	1	4	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tils. Behandlede.	Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:				
			1		2		4
			Østre Nedenæs.		Vestre Nedenæs.		Evje.
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.
Veneriske Saar	12	-	6	-	6	-	-
Syphilis konstitutionel	28	3	11	2	17	1	-
Gonorrhoe	91	-	13	-	77	-	1

Til Oplysning om en Del af Lægerne behandlede, væsentlig **chroniske Sygdomme** se Tabellen paa foregaaende Side.

Om **Lungetuberkulose** anføres fra Aamli, at den synes at være adskilligt i Aftagende inden Distriktet. Lungetuberkulose udgjorde for det hele Amt 22,9 pCt. af samtlige af Lægerne opgivne Dødsårsager og 33,3 pCt. af Dødsårsager af ikke epidemisk Sygdom. For Byerne udgjorde den henholdsvis 19,2 pCt. og 26,9 pCt., for Bygderne henholdsvis 24,2 pCt. og 35,6 pCt.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	af Lunge- tuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Østre Nedenæs	274	60	86	188
Østerrisør By	32	6	9	23
Tvedestrand —	18	5	5	13
Bygder	224	49	72	152
Vestre Nedenæs	343	76	106	237
Arendal By	56	9	12	44
Grimstad —	52	8	17	35
Lillesand —	24	7	9	15
Bygder	211	52	68	143
Aamli	32	9	10	22
Evje	36	8	12	24
Sætersdalen	30	11	9	21
Nedenæs Amt	715	164	223	492
Deraf i Byer	182	35	52	130
— i Bygder	533	129	171	362

Diabetes synes at være forholdsvis hyppig i Sætersdalens Distrikt. (J. Stang).

Chirurgiske Læsioner ved exploderende Stoffe, især Dynamit, er almindelige paa Tvedestrandskanten. Uvorenheden gaar ofte til det Utrolige. Her

Obstetriciske Operationer i Nedenæs Amt.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning.		Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.
	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	lev.	lev.	dødf.	død.	lev.
Utilstrækkelige Veer, langsom Fødsel	17	-	16	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Bækkensneverhed	-	¹⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	³⁾ 1	1	⁴⁾ 1	-
Barselkrampe	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning . . .	-	-	-	-	-	²⁾ 2	-	2	-	-	-	-	-	-
Svulst af de ydre Fødselsdele (Ødem)	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Issefødsel med Panden fortil . . .	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	4	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Sammenvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Tilsammen	21	1	18	4	5	2	3	4	1	1	1	1	1	6
	22		22		7		7							

¹⁾ Kyphotisk Bækken. Dødsarsag: Dystokia. ²⁾ Dødsarsag for begge: Barsel-feber. ³⁾ Rachitisk forsnevret Bækken, forløst 2 Gange tidligere ved Kunsthjælp, anden Gang ved Perforation. ⁴⁾ Langvarig Fødsel i 6 Døgn, fast indkilet Fosterhoved; Konen døde 1 Døgn efter Fødselen, opført under Dystokia.

skydes og mineres paa alle Kanter, og da dette især er efter Feldspat, der ikke gaar ind under Bergværksloven, sker det oftest uden den mindste sagkyndige Kontrol (F. Vogt).

Af **Brok** behandlede 10 Læger 33 Tilfælde uden Dødsfald, hvoraf 3 hos Gutter, 6 hos Smaapiger, 16 hos voxne Mænd og 8 hos voxne Kvinder. Arten opgives som *Hernia inguinalis* 25, *Hernia umbilicalis* 3; for 5 savnes Opgave herover.

For **Benbrud** (*Fractura*) behandlede 11 Læger 82; for 69 kjendes Kjøen og Alder, 12 Gutter, 10 Smaapiger, 27 voxne Mænd og 20 voxne Kvinder. Der opgives 2 Dødsfald som Følge af eller efter Benbrud. Bruddets Sæde opgives for 72 som:

Fractura cranii	1	Fractura colli femoris	7
— vertebrarum	2	— femoris	4
— costarum	8	— cruris	15
— claviculæ	7	— tibiæ	4
— humeri	6	— fibulæ	2
— antibrachii	7	— malleoli intern.	1
— radii	8		

Af **Luxationer** opgiver 8 Læger 19, for 15 anføres Kjøen og Alder, 1 Gut, 1 Smaapige, 7 voxne Mænd og 6 voxne Kvinder. Luxationens Sæde i 18 Tilfælde var:

Luxatio maxil. inf.	1	Luxatio radii	1
— humeri	6	— digit. manus	2
— antibrachii	7	— femoris	1

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Leven- de Fødte.	Døde				Død- fødte.	Omkomne ved		
		ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng-		ulykke- lige Hæn- delser	Selv- mord.	Drab.
Østre Nedenæs	903	506	83	5	2	27	12	1	1
Østerrisor By	86	40	8	1	-	4	1	-	-
Tvedestrand —	83	20	3	-	-	-	-	-	-
Bygder	734	446	72	4	2	23	11	1	1
Vestre Nedenæs	910	566	77	4	3	11	12	-	-
Arendal By	117	58	12	-	-	1	-	-	-
Grimstad —	97	59	11	2	1	1	1	-	-
Lillesand —	33	31	4	-	1	1	1	-	-
Bygder	663	418	50	2	1	8	10	-	-
Aamli	175	93	22	1	1	5	5	-	-
Evje	120	101	19	1	2	7	7	-	-
Sætersdalen	122	110	24	-	1	2	2	-	-
Nedenæs Amt	2230	1376	225	11	9	52	38	1	1
Deraf i Byer	416	208	38	3	2	7	3	-	-
— i Bygder	1814	1168	187	8	7	45	35	1	1

Sindssygdomme. Paa Lægernes Lister er opgivet 52 nye Tilfælde af Sindssygdom (16 i østre, 31 i vestre Nedenæs, 1 i Evje og 4 i Sætersdalen). 16 var voxne Mænd og 36 voxne Kvinder. — Om Amtets Sindssyge forøvrigt se den almindelige Beretning.

Af Lægerne udførtes 38 **obstetriciske Operationer**, hvoraf 18 i østre og 10 i vestre Nedenæs, 4 i Aamli, 3 i Evje og 3 i Sætersdalen. Indikationer og Udfald sees af omstaaende Tabel (se Side 117). Fra østre Nedenæs omtales desuden 2 Forløsninger af Molæ, begge med heldigt Udfald for Mødrene.

Om **Fødtte og Døde** se Tabel paa Side 118.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 854 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 61,7.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgave døde 9 Kvinder paa Barselseng. Lægerne opgiver ogsaa Dødsarsag for 9 Kvinder, hvoraf 7 af Barsel-feber, 2 efter besværlig Forløsning (Dystokia).

De hyppigste **Dødsarsager** sees af følgende Tabel:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byerne.	Bygderne.
Lungetuberkulose	164	35	129
Lungebetændelse	64	16	48
Kræft	46	14	32
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	39	4	35
Diphtherit	36	2	34
Diarrhoe og Cholera nostras	32	8	24
Morbus Brightii	31	10	21
Hjerneslag	26	6	20
Kighoste	25	7	18
Alderdomssvaghed	25	7	17

Veirliget. Fra Evje og andre Steder omtales langvarig og stærk Sommer-varme allerede fra Midten af Mai til Udgangen af Juni, i hvilken Tid der faldt meget lidet Regn; 3die Kvartal var noget kjøligere med mere Regn. Fra Tvede-strand har Cand. med. F. Vogt, fra Hordnæs Distriktslæge A. C. Bull meddelt de paa Tabellerne Side 120 og 121 givne Oplysninger om de klimatiske Forhold.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Aamli spores stadig og rask Fremgang i Renlighed baade personlig og i Husene. Tobaks- og Kaffe-misbrug er almindelig baade blandt Mænd og Kvinder. Blandt Løsarbejderne har der i den senere Tid været noget mere Brændevinsdrik, men Distriktet maa siges at være ædrueligt i denne Henseende i det Store og Hele taget. (Engv. Hansen).

Tabel over Temperaturforhold og Regnmængde i Tvedestrand.

Maaned.	Middeltemperatur R.		Regn- mængde. Mm.	Maaned.	Middeltemperatur R.		Regn- mængde. Mm.
	Kl. 2 Efterm.	Minimum. Nat.			Kl. 2 Efterm.	Minimum. Nat.	
Januar	+ 0,41	÷ 1,6	29	Juli	+ 15,9	+ 9,6	161,5
Februar	÷ 1,9	÷ 7,2	59	August	+ 14,5	+ 8,34	165,5
Marts	+ 0,56	÷ 4,58	119,5	September	+ 11,43	+ 4,33	103
April	+ 5,52	+ 0,1	102	Oktober	+ 6,82	+ 3,91	247,5
Mai	+ 15,71	+ 6,61	29,5	November	+ 4,67	+ 0,78	110
Juni	+ 19,70	+ 11,33	3,5	December	÷ 0,13	÷ 2,73	38

For det hele Aar var Middeltemperaturen Kl. 2 Efterm. + 7,8^o R. og Middelminimum om Natten + 2,46^o R. Den samlede Regnmængde var 1168 Mm.

Sygehuse. Der findes 2 faste Sygehuse, nemlig Østerrisør Bys med Fattighuset forenede Sygehus og Arendals Bys. Ved Arendal et Isolationslokale. I Tvedestrand er et lidet Isolationslokale, hvor der i Aarets Løb har været indlagt en Patient til Observation og af og til andre Syge, især chirurgiske. I Grimstad leier Kommunen et Sygehus i Byen og et Par Værelser 2—3 Kilometer fra Byen for Koppesyge.

Badehuse. I Østerrisør findes et privat Badehus. I Tvedestrand er der en Badeanstalt for Kar- og Dampbad, der er aaben et Par Dage i Ugen, men benyttes lidet. I Grimstad er et Søbad, der benyttes noksaa flittigt.

Om Amtets Apotheker se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundhedskommissionerne, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommissioner, Antal Møder.	Vakci- nerede.	Rets- medicinske For- retninger.
	Antal anmeldende Læger.	Fattige Syge.			
Amtet	12	860	34	1419	6
Østre Nedenæs	5	¹⁾ 350	³⁾ 4	549	3
Vestre —	4	²⁾ 356	⁴⁾ 17	620	1
Aamli	1	67	⁵⁾ 5	112	2
Evje	1	44	⁶⁾ 4	⁸⁾ 46	-
Sætersdalen	1	43	⁷⁾ 4	92	-

¹⁾ Deraf i Risør 120, i Tvedestrand 58. ²⁾ Arendal 128, Grimstad 70. ³⁾ Østerrisør 2, Dybvaag 1, Gjerrestad 1. ⁴⁾ Grimstad 5, Arendal 4, Høivaag 2, Birkenæs 2, Lillesand 1, Hise 1, Eide 1, østre Moland 1. ⁵⁾ Aamli 2, Vegaardsheien 2, Heirefos 1. ⁶⁾ Evje 2, Hordnes 1, Veigusdal 1. ⁷⁾ Bygland 2, Valle 2. ⁸⁾ I Hordnæs og Iveland ingen Vaccination paa Grund af Kighostepidemien, i Veigusdal Hjelpevaccinaterposten ledig.

Temperatur og Veirlig i Evje, Gaarden Fennefos i Hordnæs Sogn, omtrent 550 Fod over Havet.

Maaned.	Thermometerstand R.									Antal Dage med:								
	Middel- Temperatur.	Kl. 8 Mor- gen.	Kl. 1 Efter- middag.	Kl. 10 Aften.	Høiest.	Lavest.	Minimum om Natten.			Regn.	Sne.	Slud.	Taage.	Frost.	Klart.	Halvklart.	Overskyet.	Vindstille.
							Middel- Tempe- ratur.	Høiest.	Lavest.									
Januar	÷ 0.9	÷ 1.7	÷ 0.1	÷ 0.9	28de: + 6	22de: ÷ 8	÷ 3.3	5te: + 2	1ste: ÷ 11	3	2	2	-	23	3	8	20	10
Februar	÷ 5.2	÷ 7.5	÷ 2.2	÷ 6	18de: + 3	11te: ÷ 21	÷ 10.2	19de: ÷ 0	11te: ÷ 23	1	7	-	-	26	12	4	12	8
Marts	÷ 2.1	÷ 3.3	+ 0.1	÷ 3.3	24de: + 7	15de: ÷ 16	÷ 6.2	26de: + 2	15de: ÷ 19	1	8	1	-	22	8	6	17	10
April	+ 3.2	+ 2.5	+ 4.7	+ 2.4	18de: + 11	2den: ÷ 2	÷ 0.2	28de: + 5	2den: ÷ 6	8	2	-	-	5	5	5	20	3
Mai	+ 11.4	+ 11.4	+ 15.3	+ 7.5	27de: + 22	3die: + 2	+ 4.8	26de: + 8	8de: ÷ 2	4	-	-	-	-	18	8	5	2
Juni	+ 15	+ 14.3	+ 20	+ 11	26de: + 25	12te: + 6	+ 7.8	3die: + 14	11te: + 4	5	-	-	-	-	21	9	1	-
Juli	+ 12.9	+ 12.5	+ 16.5	+ 9.9	5te: + 23	17de: + 8	+ 7.5	2den: + 12	24de: + 4	13	-	-	-	-	10	12	9	4
August	+ 10.9	+ 10.6	+ 14	+ 8.3	5te: + 18	26de: + 6	+ 5.7	21de: + 9	31te: + 3	14	-	-	-	-	4	11	16	10
September	+ 7.6	+ 6	+ 11.5	+ 5.5	5te: + 17	23de: + 2	+ 2.1	10de: + 9	17de: ÷ 2	5	-	-	-	-	11	12	7	5
Oktober	+ 5.1	+ 4.5	+ 6	+ 5	3die: + 10	26de: ÷ 4	+ 2.7	3die: + 6	26de: ÷ 6	17	-	1	3	3	3	1	27	7
November	+ 1.8	+ 1.1	+ 3.1	+ 1.3	7de: + 7	30te: ÷ 10	÷ 1	1ste: + 4	30te: ÷ 10	9	-	1	2	8	7	10	13	14
December	÷ 1.2	÷ 2	÷ 0.4	÷ 1.4	20de: + 4	1ste: ÷ 10	÷ 3.4	20de: + 2	1ste: ÷ 12	3	5	3	3	21	6	-	25	21
Gjennemsnit for hele Aaret...	+ 4.8	+ 4	+ 7.3	+ 3.3	26de Juni + 25	11te Febr. ÷ 21	+ 0.5	3die Juni + 14	11te Febr. ÷ 23									
										83	24	8	8	108	108	86	172	94

Fattigpleien er i Sætersdalen slet i Valle, hvor hvert af de 3 Sogne har særskilt Fattigvæsen, derimod god i Bygland, hvor de 4 Sogne har fælles Fattigudgifter. Privatpraxis siges at være ringe i hele Distriktet, men fornemlig i Valle (J. Stang).

X. Lister og Mandals Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Debr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet ¹⁾		56,79	76 549	19	7	33	25
1. Christianssands Stadsfysikat.	Christianssand, Kjøbstad	0,13	11 766	9	5	6	-
2. Oddernæs		8,991	20 732	²⁾ 3	²⁾ 3	³⁾ 10	³⁾ 6
	Mandal, Ladested	-	3 885	2	-	2	-
	Oddernæs	1,093	4 001	-	-	2	2
	Tvet	0,875	1 714	-	-	2	1
	Vennesland	0,832	1 195	-	-	1	1
	Øvrebo og Hægland	2,501	1 840	-	-	1	-
	Søgne	1,880	3 640	-	-	2	1
	Holme	0,886	1 490	-	-	-	1
	Halsaa og Hartmark	0,924	2 967	-	-	-	-
3. Undal		15,202	12 939	1	-	6	7
	Søndre Undal	1,843	4 561	-	-	1	2
	Nordre Undal	1,535	2 027	-	-	2	1
	Øslebø og Løvdal	1,971	1 950	1	-	1	1
	Finsland	0,895	885	-	-	-	-
	Bjelland og Grindem	2,328	1 088	-	-	1	1
	Aaseral	6,63	2 428	-	-	1	2
4. Lyngdal		6,598	6 909	1	-	2	4
	Lyngdal	2,981	4 808	1	-	1	3
	Hægebostad	3,617	2 101	-	-	1	1
5. Vanse		2,104	9 149	2	-	4	3
	Farsund, Ladested	-	1 419	2	-	1	-
	Vanse	1,094	5 460	-	-	2	1
	Herod	1,010	2 270	-	-	1	2

¹⁾ Om Folkemængden i Amtets Byer den 31te December 1885 se den almindelige Beretnings Tabel: Dødeligheden i Byerne. ²⁾ Distriktslægen bosat i Christianssand. ³⁾ 1 Post ledig.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaksinører.
6. Flekkefjord		23,758	15 054	3	-	5	5
	Flekkefjord, Kjøb- stad	-	1 651	3	-	1	-
	Næs	1,885	3 675	-	-	1	1
	Hiterø			-	-	1	1
	Kvinesdal	2,854	4 039	-	-	2	1
	Fjotland	3,834	1 107	-	-	-	1
	Bakke	3,294	2 639	-	-	-	1
	Siredalen	11,891	1 943	-	-	1	1

Sundhedstilstanden maa i det Hele betegnes som taalelig god og i et hvert Fald noget bedre end i det foregaaende Aar. Mæslinger og Kighoste viser nemlig en betydelig Tilbagegang, ligesom ogsaa Lungebetændelse forekom mindre hyppigt, medens paa den anden Side Skarlagensfeber og Diphtherit var mere udbredte og akutte gastriske Sygdomme optraadte usædvanligt hyppigt. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme viser nogen Tilbagegang, ligesom de deraf Dødes Antal og Dødeligheden overhovedet er betydeligt mindre end i 1888.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1501 eller 19,6 pro mille af den beregnede Befolkning ved Aarets Midte (76 400). Dødeligheden Aaret forud var 22,9 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes følgende efter Lægenes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 124 og 125).

Typchoidfeber. Af de ialt opførte 71 Tilfælde forekom næsten Halvparten (34) i Flekkefjords Distrikt, hvor den i Siredalen i 1888 begyndte Epidemi fortsatte sig videre. Større og mindre Husepidemier synes saaledes særlig at have hersket der paa Gaardene Ljosdal og Solhøim, desuden paa Jødestøl i Bakke Sogn, hvor 4 Børn angrebes og alle døde, fremdeles paa Sæland og Lindeland i Siredalen. De fleste Tilfælde indtraf i Januar og Februar, desuden nogle i Marts, Mai, August og December, i sidste Maaned kun 2. I det Hele angrebes her i 1889 32 Individuer, hvoraf 6 døde.

Vandkopper opføres fra alle Distrikter undtagen Lyngdals, de fleste anmeldtes fra Christianssand og Oddernæs.

Skarlagensfeber. De Angrebnes Antal er voxet yderligere mod Aaret forud; alene i Flekkefjords Distrikt, hvor Sygdommen i 1888 havde størst Udbredning, viser den adskillig Tilbagegang. I Christianssand forekom de fleste Tilfælde i Aarets første 4 Maaneder med i det Hele en mild Karakter. Fra Oddernæs anføres de fleste Angrebne; Sygdommen var udbredt over det hele Distrikt, men Forløbet betegnes ogsaa her som mildt, idet der af 158 kjendte Tilfælde kun døde 3. Fra Undal omtales, at i Vinteren 1888—1889 optraadte den med spredte Tilfælde baade paa Øst- og Vestgrænsen af Distriktet. Hele Vaaren og Sommeren forsøgtes der paa at standse dens Udbredelse, men efter et Dyrskue om Høsten i Lyngdal, og efterat Skolerne igjen begyndte, tog den saadan Fart, at Haabet om at standse den maatte opgives. Dens milde Op-træden og Forvexling med Mæslinger antages som Aarsag til, at saa faa Tilfælde anmeldtes (H. Buck). I Lyngdal havde Sygdommen faaet udbrede sig

I Lister og Mandals Amt

	Hele Aaret		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
	Behandlede.	Deraf Døde.										
Typhoidfeber	71	13	71	14	12	4	-	6	5	5	8	7
Barsel-feber	8	3	8	3	1	-	-	1	1	-	-	1
Vandkopper	72	-	72	6	8	1	3	14	3	11	4	1
Skarlagensfeber	550	18	550	50	59	69	60	55	44	26	36	20
Røde Hunde	12	-	12	3	1	-	-	3	-	-	2	2
Mæslinger	202	2	202	13	2	15	19	4	8	16	44	25
Rosen	95	2	95	10	10	10	14	11	6	9	7	8
Kighoste	135	11	135	42	9	13	13	19	3	4	6	3
Diphtherit	264	43	264	28	31	20	30	28	26	5	10	19
Strubehoste	9	6	9	1	2	-	1	3	-	1	-	1
Kusma	40	-	40	1	15	7	2	11	3	-	-	-
Akut Katarrh i Luft- veiene og Bronchit. . .	2135	31	2134	216	206	220	289	217	103	100	112	102
Katarrhalsk og follikulær Angina	927	-	927	126	107	133	82	63	47	42	54	84
Influenza	23	-	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	346	63	346	32	29	64	69	41	17	19	5	8
Brystbetændelse	94	6	94	15	10	5	8	9	9	8	13	4
Gigtfeber	158	1	158	22	17	18	14	15	6	7	1	9
Koldfeber	3	-	3	-	1	1	-	-	-	1	-	-
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	1299	15	1297	100	81	87	102	76	159	227	180	104
Blodgang	3	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjærbug	2	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	1
Tilsammen	6448	216	6445	682	601	667	706	576	442	481	482	399

i over en Maaned, førend Distriktslægen ganske tilfældig ved et Besøg paa Gaarden Rosfjord fik Kundskab om, at der og i Naboskabet herskede en Udslagssygdom, der ved Undersøgelse viste sig at være Skarlagensfeber. Den fik i kort Tid overordentlig stærk Udbredelse, men med let Forløb. Distriktslægen anslaaer de Angrebnes Antal til over 500, af disse kjendtes ikke mere end 5 Døde direkte af Sygdommen, om end nogle faa Børn senere bukkede under for Eftersygdomme. I Vanse begyndte den strax over Nytaar omtrent samtidig i Farsund By og i Landdistriktet paa Gaardene Helvig og Omland i Vanse; for Byens Vedkommende antages Smitten bragt fra Christianssand. Den udbredte sig efterhaanden videre omkring. Antallet af Angrebne maa efter Distriktslægens Mening anslaaes til det mangedobbelte af det opførte, idet Sygdommen for det meste optraadte saa mildt, at de Syge ikke usædvanlig gik oppe og ude, idet den ikke erkjendtes, før Afskallingen begyndte. Læge søgtes sjelden, ligesom Eftersygdomme

anmeldte epidemiske Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne		Fordeling paa Lægedistrikterne:											
			Tilfælde.	Dødsfald.	1		2		3		4		5		6	
					Christianssand.		Oddernæs.		Undal.		Lyngdal.		Vanse.		Flekkefjord.	
					Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
5	4	1	71	13	2	1	14	-	9	5	3	-	9	1	34	6
-	-	1	11	6	3	1	3	3	1	1	1	-	-	-	3	1
6	3	12	72	-	28	-	30	-	6	-	-	-	6	-	2	-
31	52	48	551	19	111	3	158	3	97	3	79	5	82	4	24	1
1	-	-	12	-	2	-	5	-	-	-	-	-	2	-	3	-
25	28	3	202	2	7	-	18	-	4	-	11	1	9	-	153	1
3	3	4	95	2	35	2	33	2	-	7	-	11	-	7	-	
14	4	5	142	18	36	3	39	4	13	2	-	10	-	44	9	
14	31	22	264	43	73	17	158	17	13	6	10	-	10	3	-	-
-	-	-	9	6	8	5	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	40	-	8	-	3	-	-	-	-	-	-	-	29	-
107	257	205	2139	35	1099	17	679	14	68	-	17	-	88	1	188	3
56	74	59	927	-	489	-	346	-	10	-	5	-	35	-	42	-
-	-	23	23	-	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	28	21	347	64	107	24	132	28	22	4	8	1	13	1	65	6
12	6	5	94	6	15	-	40	1	13	-	4	2	8	2	14	1
12	9	18	158	1	50	-	50	1	7	-	6	-	16	-	29	-
-	-	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-
85	54	42	1303	19	571	9	474	7	43	3	9	-	80	-	126	-
-	2	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2
-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
385	555	469	6468	236	2668	82	2185	79	308	24	160	9	379	12	768	30

sjelden optraadte. Epidemien varede hele Aaret ud. (J. Jenssen). I Flekkefjords Distrikt viste Sygdommen sig ogsaa i 1889 paa flere Steder, dog havde den ingen større Udbredelse.

Mæslinger var almindelig udbredte i Flekkefjords Distrikt, fornemlig fra August til November. En 20 Aar gammel Pige paa Aarstad i Kvinesdal døde. Desuden omtales Sygdommen fra samtlige øvrige Distrikter, men Tilfældene synes at have været faa og forekom mest som Rester fra Epidemien Aaret forud.

Kighoste nævnes fra alle Distrikter undtagen Lyngdal, men Hyppigheden var aftagende, ligesom den ikke ofte kom under Behandling.

Diphtherit. Med Undtagelse af Flekkefjords Distrikt, hvor Sygdommen ikke kan sees at have forekommet, har den vist sig i alle de øvrige Distrikter. I Christianssand herskede den saaledes epidemisk hele Aaret, de fleste Til-

fælde forekom dog i dets 1ste Halvdel. Fra Oddernæs anføres, at den var Aarets væsentligste Sygdom, fortsatte sig fra 1888 og var udbredt især i Herrederne Oddernæs, Tvet, Øvrebø, Vennesland og Søgne. I to af disse, Tvet og Vennesland, optraadte den især voldsomt, først i December aftog den i Hyppighed. Distriktslægen bemærker, at Sundhedskommissionens Medlemmer med sjelden Enstemmighed og Kraft optraadte mod Sygdommen, og at han deri fandt en virksom Støtte (Brandt-Rautzau). I Undal forekom den i Spangereid og Løvdal Sogne, men det lykkedes at hindre dens videre Udbredelse fra de først angrebne Steder (H. Buck). I Lyngdal viste den sig ligeledes paa enkelte Gaarde i Kvaas, Hægebostad og Ekebygden; samtlige Tilfælde var importerede ved Arbeidere, der havde deltaget i Slaataannen i østenfor liggende Bygdelaag af Oddernæs Distrikt. Det lykkedes at hindre dens videre Udbredelse (A. Løberg). I Vanse Distrikt forekom nogle Tilfælde i Januar paa Gaardene Øst- og Vesthassel i Vanse Sogn, hvor Smitten antages at skrive sig fra Christianssand. I Farsund By angrebes nogle faa i Marts og December (J. Jenssen).

Kusma var i Flekkefjords Distrikt meget udbredt i Aarets 1ste Halvdel baade i Byen og Landdistriktet, men kom sjelden under Behandling (J. Kraft).

Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit samt katarrhalsk og follikulær Angina forekom omtrent med samme Hyppighed som Aaret forud.

Af Influenza opføres 23 Tilfælde i December i Christianssand.

Lungebetændelse viser et noget mindre Antal Angrebne end i 1888.

Gigtfeber opføres med kun 158 Tilfælde mod 266 i 1888 og 1 Dødsfald, altsaa en betydelig Nedgang.

Af akut Diarrhoe og Cholera nostras anføres et adskilligt større Antal mod Aaret forud, særlig i Christianssand, Oddernæs og Flekkefjords Distrikter. I Fjotland Sogn af Flekkefjords Distrikt optraadte i August 10 Tilfælde af ondartet Cholera med blodige Udtømmelser dog uden Dødsfald (J. Kraft).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tils. Behandlede.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
		1	2	3	4	5	6
		Christianssand.	Oddernæs.	Undal.	Lyngdal.	Vanse.	Flekkefjord.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	8	-	6	-	-	1	1
Syphilis konstitutionel ..	30	21	6	-	1	-	2
— hereditær	3	1	-	-	1	-	1
Gonorrhoe	58	31	18	1	-	5	3

Til Oplysning om de af Lægerne behandlede, væsentlig **chroniske Sygdomme** hid sættes omstaaende Tabel (se Side 127).

Lungetuberkulose (se Tabellen Side 128) udgjorde for det hele Amt 23,6 pCt. af samtlige kjendte Dødsarsager og 31,7 pCt. af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 19,4 pCt. og 26,0 pCt., og for Bygderne 26,8 pCt. og 36,1 pCt.

Blegsot og Anæmi, Kardialgi og **chronisk Gastrit** samt **nervøse Sygdomme** siges at være i Tiltagende i Vanse Distrikt, særlig blandt Kvin-

Liste over forskellige, væsentlig chroniske Sygdomme.

	Ialt op- givne		Børn.		Voxne.		Fordeling paa Lægedistrikterne:											
	Tilfælde.	Dødsfald.					1		2		3		4		5		6	
			Christians- sand.		Oddernæs.		Undal.		Lyngdal.		Vanse.		Flekk- fjord.					
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		
Chronisk Rheumatisme	356	-	5	5	192	154	146	-	123	-	37	-	4	-	21	-	25	-
Fnat	28	-	6	5	6	11	9	-	11	-	-	-	-	-	1	-	7	-
Skurv	5	-	-	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Kjertelsyge	312	5	120	126	41	25	137	4	83	-	29	1	12	-	8	-	43	-
Rachit	99	2	52	47	-	-	17	1	30	-	19	1	6	-	8	-	19	-
Simpel Meningit	19	13	5	3	5	2	1	1	12	8	3	2	1	1	1	1	1	-
Tuberkuløse Betændelser og Mili- ærtuberkulose	104	65	45	24	12	10	22	22	25	13	10	4	6	6	19	10	22	10
Lungetuberkulose	462	217	19	24	143	186	54	45	206	79	62	34	12	12	49	20	79	27
Kræft	94	¹⁾ 54	-	-	44	38	13	13	32	13	10	5	5	4	8	6	26	13
Morbus Brightii	92	23	6	5	40	36	29	9	33	8	5	1	6	1	6	3	13	1
Blegsot og Anæmi	806	1	16	95	10	685	200	-	239	1	82	-	30	-	146	-	109	-
Livmodersygdomme	193	-	-	1	-	192	82	-	68	-	16	-	3	-	9	-	15	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	1302	3	24	57	442	779	474	1	445	1	92	-	13	1	127	-	151	-
Ormesygdomme	44	-	15	9	12	8	1	-	17	-	1	-	1	-	12	-	12	-
Drankersygdomme	19	1	-	-	19	-	9	-	6	-	-	-	-	-	1	-	3	1
Struma	4	-	-	-	-	4	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-

¹⁾ Cancer 52, Sarcoma 2.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	af Lungetuber- kulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Christianssands Stadsfysikat . . .	284	45	82	202
Oddernæs	306	79	79	227
Mandal By	61	17	13	48
Bygder	245	62	66	179
Undal	87	34	24	63
Lyngdal	54	12	9	45
Vanse	80	20	12	68
Farsund By	22	3	5	17
Bygder	58	17	7	51
Flekkefjord	110	27	30	80
Flekkefjord By	40	14	4	36
Bygder	70	13	26	44
Lister og Mandals Amt	921	217	236	685
Deraf i Byer	407	79	104	303
— - Bygder	514	138	132	382

derne, der paa flere Steder i Distriktet, særlig ved Søkanthen, siges at føre et langt besværligere Liv end Mændene. Naar disse er tilsøs eller paa Fiske, har de ikke alene Husstellet og Børnene at passe, men ogsaa hele Gaardsstellet. Kommer saa hertil, foruden arvelig Disposition, ogsaa hyppige Fødsler og altfor langvarig Diegivning, uhensigtsmæssig og slet tillavet Mad og fremforalt overhaandtagende Misbrug af Kaffe, er det ikke at undres over, at disse Sygdomme er i Tiltagende. Børnene vænnes ogsaa altfor tidlig til Kaffedrikning og strengt legemligt Arbejde, specielt maa de, naar Forældrene og de ældre Sødskende er ude paa Markarbejde, passe paa d. e. gaa og bære sine yngste Sødskende. Smaa Rygradsskjævheder og Interkostalneuralgier hos Pigebørn paa Grund heraf møder man ikke saa ganske sjelden (J. Jenssen).

Bændelorm. Et Tilfælde af *Tænia mediocanellata* iagttoges hos en 60 Aar gammel Kone fra Spinds Herred i Vanse Distrikt. Ormen, der maalte 18 Fod, blev i sin Helhed fordreven efter en Dosis af 8 Gr. Extr. filicis maris (J. Jenssen).

Af **Brok** opgives 50 Tilfælde hos 11 Gutter, 5 Piger, 27 voxne Mænd og 7 voxne Kvinder. Sædet er opgivet for 46 saaledes: *Hernia inguinalis* 36, *Hernia cruralis* 2, *Hernia umbilicalis* 8.

Af **Benbrud** behandledes 77 Tilfælde. Kjøen er opgivet for 71 saaledes: 17 Gutter, 6 Piger, 29 voxne Mænd og 19 voxne Kvinder. Sædet var for 63 følgende:

Fractura cranii	7	Fractura radii	12	Fractura tibiæ	1
— claviculæ	5	— costarum	6	— fibulæ	3
— humeri	6	— femoris	3		
— antibrachii	8	— cruris	12		

Obstetriciske Operationer i Lister og Mandals Amt.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perforation.	Exvisceration.	Efterbyrdsoperationer.
	Mødre.	Børn.		Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.	Mødre.
	lev.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	dødf.	lev.	lev.	lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	29	¹⁾ 27	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	1	1	-	-	-	-	-	-	-	⁶⁾ 1	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	1	³⁾ 1	-	⁴⁾ 2	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	3	-	1	⁵⁾ 2	-	-	-	⁷⁾ 2	-
Issefødsel med Panden fortil	1	²⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fodfødsel med Fremfald af Navlesnor	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Sammenvoxne Tvillinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁷⁾ 1	-
Timeglasformet Sammentrækning af Livmoderen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	31	29	3	4	1	1	4	1	1	1	3	5
		32		5		5						

¹⁾ Ved en Trillingfødsel fødtes 1ste Trilling ved Naturens Hjælp (Udfald uopgivet), 2 Dage senere 2den og 3die Trilling ved Tang. ²⁾ 1ste Tvilling, om 2den intet anført. ³⁾ Dødsårsag: Barsel-feber. ⁴⁾ Et Foster dødt før Operationen. ⁵⁾ Hos et Foster tillige fremfalden Arm. ⁶⁾ Fosteret dødt før Operationen. ⁷⁾ Ved alle foretoges først Dekapitation. Om Fødselshjælpen ved de sammenvoxne Tvillinger se nærmere i Texten under obstetriciske Operationer, hvor Beskrivelse af Tilfældet.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Levende Fødte.	Døde				Dødfødte.	Omkomne ved		
		ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barselseng.		ulykkelige Hændelser.	Selv-mord.	Mord og Drab.
Christianssands Stadsfy-sikat	372	296	48	4	1	8	7	1	1
Oddernæs	583	425	57	4	2	10	10	5	-
Mandal By	87	70	11	-	-	2	1	1	-
Bygder	496	355	46	4	2	8	9	4	-
Undal	338	243	33	4	1	3	9	2	-
Lyngdal	172	118	16	-	-	7	1	2	-
Vanse	268	173	25	2	2	5	6	-	-
Farsund By	67	44	6	2	-	1	4	-	-
Bygder	201	129	19	-	2	4	2	-	-
Flekkefjord	365	246	40	4	-	16	3	-	1
Flekkefjord By	29	32	2	-	-	4	-	-	-
Bygder	336	214	38	4	-	12	3	-	1
Lister og Mandals Amt	2098	1501	219	18	6	49	36	10	2
Deraf i Byer	555	442	67	6	1	15	12	2	1
— Bygder	1543	1059	152	12	5	34	24	8	1

Luxationer. 15 Tilfælde behandlede. Kjøen er opgivet saaledes: 1 Gut, 1 Pige, 5 voxne Mænd, 1 voxen Kvinde. Sædet opgives for 15 saaledes: Luxatio humeri 9, Luxatio pollicis 1, Luxatio coxæ 3, Luxatio genus 1, Luxatio patellæ 1.

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

For Christianssands Fattigvæsens Regning forpleiedes ved Udgangen af 1889 63 Sindssyge (28 Mænd og 35 Kvinder), det samme Antal altsaa som ved Udgangen af 1888. Fra Vanse Distrikt bemærkes, at Befolkningen synes at være meget «nervøs»; Sindssygdomme er hyppige, der skal ikke noget til, før Hjernens Funktioner kommer i Uorden (Meyer). I Flekkefjord forpleiedes 4 Sindssyge for Fattigvæsenets Regning.

Obstetriciske Operationer. Af Lægerne udførtes ialt 47 obstetriciske Operationer, deraf 11 i Christianssand, 16 i Oddernæs, 3 i Undal, 3 i Lyngdal, 6 i Vanse og 8 i Flekkefjord. I Flekkefjord forekom et Tilfælde af sammenvoxne Tvillinger. Moderen var en 34-aarig Førstefødende; Vandet var afgaaet 3 Døgn før Lægens Ankomst, og der havde i hele denne Tid været gode Veer, men saa ophørte de efterhaanden ganske. Der hørtes tydelige Fosterlyd nedad og tilvenstre for Navlen. Et Fosterhoved fandtes ved Explorationen staaende i Bækkenudgangen, et andet følte i venstre Fossa iliaca. Da det, efterat det første Hoved med Lethed var forløst med Tang, viste sig umuligt at faa Skuldrene og Kroppen frem, blev der foretaget Dekapitation; med stort Besvær blev to Fødder hentede ned, hvorpaa det lykkedes at vende og udtrække et hovedløst Foster. Derpaa blev ligeledes det andet Foster forløst ved Vending og Udtrækning. Det viste sig nu, at Fostrene havde været sammenvoxne med sine Kostal-

bruske paa begge Sider, men at Sammenvoxningen var løsnet og Fostrene revne fra hinanden ved Udtrækningen af det første. Der fandtes intet Sternum eller anden Skillevæg mellem Brysthulen og den øverste Del af Abdominalhulen hos de to Fostre; der var kun et Hjerte af normal Størrelse og Udvikling, men 4 Lunger, kun en Lever og en Navlesnor. Hjertet og Leveren tilhørte ligesom Navlesnoren, der var insereret paa almindelig Maade, det først forløste Foster, der ogsaa var meget større end det andet. Paa dette sidste var der i Bugbedækningerne en aaben Spalte i Midtlinien, saa at Peritoneum og Intestina laa i Dagen lige til Symphysen. Hovederne og Lemmerne ligesom Kjønsganerne var normalt udviklede hos begge Fostre, der var kvindelige. Barselkonen blev ilive og kom snart til Kræfter, saa hun 14 Dage efter var oppe igjen (K. Bonnevie). Indikationer og Udfald for de øvrige Operationer sees af Tabellen Side 129. Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen Side 130.

For det hele Amt bliver saaledes et Overskud af 597 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 71,5

Dødsfald paa Barselseng. Af Presterne opgives 6 Kvinder som døde paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsag for 7, deraf Barselsfeber hos 6, Emboli hos 1.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byerne.	Bygderne.
Lungetuberkulose	217	79	138
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	65	28	37
Lungebetændelse	64	29	35
Alderdomssvaghed	62	31	31
Kræft (Cancer et Sarcoma)	54	22	32
Hjerneslag	44	18	26
Diphtherit	43	20	23
Akut Bronchit	34	26	18
Organisk Hjertefeil	30	14	16
Chronisk Bronchit	24	11	13
Nephrit og Morbus Brightii	23	12	11

Veirliget. Vinteren synes i det Hele at have været mild, Vaaren kom tidlig, Sommeren udmærkede sig ved høi Grad af Varme og Tørhed; i Undal faldt der saaledes, beretter Distriktslægen, fra 3die Mai til 7de Juli intet nævneværdigt Regn; herved bevirkedes et mindre heldigt Høudbytte, medens Poteterne synes i det Hele taget at have slaaet godt til.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Lyngdal beklager Distriktslægen, at det i hans Medicinalberetning for 1888 udtalte Haab om Afholdssagens Fremgang i Hægebostad og Eken blev skuffet; Reaktionen mod det fremmede Væsen indtraadte, idet Folk havde «skrevet sig ud» og «drukket sig ud» af Foreningen, og til Julehelgen kjørtes mere Brændevin opover Dalen end paa flere Aar (A. Løberg). I Vanse siges den økonomiske Stilling fremdeles at være meget god, uagtet Fiskerierne tildels i de senere Aar har slaaet feil. De bedre Tider for Skibs-

farten har kommet Distriktet meget tilgode. De hygieniske Forhold betegnes i det Hele ogsaa som gode. Madstellet gaar saa nogenlunde an, og der spores stadig Fremgang til det Bedre, hvad der ogsaa gjælder Sandsen for Renlighed. Den personlige Hudpleie er dog paa sine Steder meget daarlig (J. Jenssen). I Flekkefjord siges Drikfældigheden at være i stadigt Aftagende, men Fordringerne til Livet er hos Landalmuen i høi Grad tiltagne, medens den økonomiske Stilling i Almindelighed ikke er bedret. Lettelsen i at kunne erhverve Laan foraarsager, at næsten enhver Gaardpart er i høi Grad beheftet (J. Kraft).

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Antal Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommissioner, Antal Møder.	Kvaran- tænekom- missioner, Antal Møder.	Vaccine- rede.	Rets- medicinske Forret- ninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.				
ListerogMandalsAmt	10	847	73	8	1204	10
Christianssand	1	208	19	8	106	3
Oddernæs	4	287	1) 18	-	*) 114	3
Undal	1	73	2) 5	-	**) 174	-
Lyngdal	1	50	3) 5	-	***) 132	-
Vanse	2	107	4) 17	-	375	2
Flekkelfjord	1	122	5) 9	-	303	2

1) Oddernæs 5, Tvet 1, Vennesland 2, Øvrebo 2, Søgne 2, Mandal 4, Halsø og Hartmark 1, Holme 1. 2) Øslebo—Løvdaal 1, Bjelland—Grindem 1, nordre Undal 1, Finsland 1, Aaseral 1. 3) Lyngdal 3, Hægebostad 2. 4) Farsund 11, Vanse 4, Herod 2, 5) Flekkefjord 1, Næs og Hiterø 2, Kvinesdal 2, Fjotland 2, Bakke 1, Siredalen 1.

*) Vaccination blev ikke foretaget i Øvrebo og Hægland, da for Faa fremmødte. Det opgivne Antal er fra 2 Privatlæger, en for Oddernæs og en for Mandal. Fra Distriktslægen foreligger ingen Opgave over Antallet af Vaccinerede, heller ingen Opgave over behandlede fattige Syge. **) Ingen Vaccination i nordre Undal paa Grund af Skarlagensfeber. ***) Ingen Vaccination i Eken og Hægebostad.

I Farsund og nærmeste Omegn samt i Flekkefjord og det tilgrændsende Næs Sogn vaccinerede de respektive Distriktslæger. I Mandal og Halsaa udføres den ogsaa af en af Lægerne i Mandal, ligesaa i Oddernæs af en i Distriktslægens Sted.

Amtets Sygehuse er: Christianssands Bys Sygehus med Isolationslokale, Christianssands Garnisons Sygehus, Mandals Bys Sygehus og Isolationslokale, Amtssygehuset i Flekkefjord. Paa Sygehuset i Mandal behandlede 3 Personer i tilsammen 42 Døgn, samt i Isolationslokalet 10 Personer i tilsammen 250¹/₂ Døgn. Fremdeles ligger Egs Sindssygeasyl (Statsasyl) og Christianssands Bys Sindssygeasyl begge i Christianssands By.

Af **Badeindretninger** findes i Christianssand 4 Søbadindretninger, en for Militæretaten, en med Anledning til varme Søbad og 2, en for hvert Kjøen, til gratis Afbenyttelse; desuden en Anstalt for varme Bad, et Dampbad ved det militære Sygehus samt Badeindretninger ved de forskellige Sygehuse og Kvarantæneanstalter. I Mandal blev Sygehusets Indretning for varme Karbad flittigt be-

nyttet. I Flekkefjord findes foruden Sygehusets Badeværelse et om Sommeren meget benyttet Badehus for kolde Søbad, ligesom der i Byens Omegn findes flere private Badehuse. I et privat Badehus i Byen kan faaes baade kolde og varme Søbad.

Om Amtets Apotheker se den almindelige Beretning.

XI. Stavanger Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Fladeindhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpevaccinematerier.
Amtet ¹⁾	70,39	110 965	21	2	53	34
1. Sogndal.....	6,199	5 930	1	-	2	3
	Sogndal, Ladested ..	-	490	1	-	1	-
	Sogndal.....	2,283	1 464	-	-	-	1
	Lunde.....	2,294	2 935	-	-	1	1
	Heskestad.....	1,622	1 041	-	-	-	1
2. Ekersund.....	10,175	12 966	2	-	5	3
	Ekersund, Ladested.	-	2 408	2	-	1	-
	Ekersund.....	1,630	2 850	-	-	1	-
	Ogne.....	0,829	1 215	-	-	1	1
	Helleland.....	1,123	1 305	-	-	1	1
	Birkrem.....	5,435	2 063	-	-	1	1
	Haa.....	1,158	3 125	-	-	1	1
3. Sandnæs.....	15,241	14 386	2	-	6	5
	Sandnæs, Ladested ..	-	1 468	2	-	1	-
	Høiland.....	1,344	3 618	-	-	1	1
	Klep.....	0,917	2 442	-	-	1	1
	Time.....	1,448	2 467	-	-	1	1
	Gjesdal.....	1,709	1 144	-	-	1	1
	Hele.....	0,869	1 179	-	-	1	1
	Fossan.....	8,954	2 068	-	-	1	1
4. Stavanger.....	1,628	28 354	8	2	15	5
	Stavanger, Kjøbstad	-	20 275	8	2	13	-
	Hetland.....	0,92	4 579	-	-	-	2
	Haaland.....	0,668	3 045	-	-	1	1
	Hvittingsø Sogn af						
	Mosterø.....	0,04	455	-	-	1	1

¹⁾ Om Folkemængden i Amtets Byer den 31te December 1885 se den almindelige Beretnings Tabel: Dødeligheden i Byerne.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Debr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
5. Finnø	11,778	12 393	1	-	8	1) 4
	Mosterø (undtagen Hvi- tingsø Sogn)	0,50	1 906	-	-	1	-
	Rennese	0,34	1 698	1	-	1	-
	Finnø	1,538	2 267	-	-	1	-
	Aardal	3,78	1 086	-	-	1	-
	Hjelmeland	4,39	3 056	-	-	2	-
	Fister	0,93	1 552	-	-	1	-
	Nerstrand	0,30	828	-	-	1	-
	Sjærnerø						
6. Sand	18,92	11 233	1	-	6	5
	Jælse	1,99	2 558	-	-	2	1
	Sand	1,62	1 761	1	-	1	1
	Suledal	9,23	2 112	-	-	1	1
	Saude	2,88	1 888	-	-	1	1
	Vikedal	3,20	2 914	-	-	1	1
7. Karmøen	3,38	14 706	3	-	7	5
	Skudsnæshavn, Lade- sted	-	1 224	1	-	1	1
	Kopervik, Ladested	-	4 817	1	-	1	-
	Skudsnæs	0,76	495	-	-	2	1
	Avaldsnæs	1,15	5 218	1	-	1	1
	Bukken	0,35	956	-	-	1	1
	Tysvær	1,12	1 996	-	-	1	1
8. Haugesund	3,02	10 997	3	1	4	4
	Haugesund, Kjøbstad	-	4 102	3	1	2	-
	Torvestad	0,50	1 843	-	-	1	2
	Skaare		1 552	-	-	1	1
	Skjold	2,22	3 500	-	-	1	1

1) 3 Poster ledige ved Aarets Udgang.

Sundhedstilstanden var i de indre Distrikter (Sand og Finnø) samt Karmøens og Ekersunds mindre god, fra de øvrige anføres den at have været ret god. Mæslinger, der i det foregaaende Aar optraadte epidemisk udover Høsten i Stavanger By og andre Dele af Amtet, forekom i dette Aar epidemisk over hele Amtet. Kighoste var ogsaa epidemisk over hele Amtet, men dog i betydelig Tilbagegang mod det foregaaende Aar. Akute gastriske Sygdomme var usædvanlig hyppige i Sommermaanederne.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1953 eller 16,9 pro mille af Aarets beregnede Middelbefolkning (115 900). Dødeligheden Aaret forud var 17,7 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hid sættes følgende af Lægerens Opgaver sammendragne Tabel (se Side 136 og 137).

Typhoidfeber optraadte i Ekersunds Distrikt i Slutningen af 1888 paa en afsides Heiegaard i Ogne Annex og angreb i Januar til Marts 12 Personer,

otte paa denne Gaard og fire i Nabohuset. De sanitære Forhold paa Stedet var meget mislige, Forpleiningen maadelig, da der manglede Melk paa begge Gaarde, og Sygepleien maatte besorges af Manden og hans alderstegne Moder, da Ingen var villig dertil uagtet Tilbud om god Betaling. En ældre Kone og hendes tvende Børn døde. I Stavanger By antages 10 Tilfælde, hvoraf to endte dødelig, i Januar efter al Rimelighed fremkaldte ved Smitte fra Melkeudsalg. I Juli Maaned forekom en Del (6) spredte Tilfælde. For 2 Tilfælde paa Skarthveid paa Halsenø i Fister — Finnø Distrikt — ansees Smitten ikke usandsynlig overført ved Brug af en Fjærdyne, kjøbt paa en Gaard, hvor Sygdommen var indtruffen tidligere. De Syge indlagdes paa Amtssygehuset. I Jælse — Sands Distrikt — forekom et Tilfælde paa samme Gaard som i de to foregaaende Aar. I Karmøens Distrikt stod 6 Tilfælde, hvoraf 5 i samme Hus, i Forbindelse med Sygdom fra foregaaende Aar paa Gaarden Øvrebo i Bukken Herred. I Skudesnæs Herred i nævnte Distrikt døde en Sømand, der kom syg hjem fra Königsberg. I Haugesund By forekom 5 Tilfælde og i Landdistriktet 3 i Dalen og 1 paa Storesund.

Skarlagensfeber forekom i Ekersunds Distrikt hos 6 Børn paa Ekerøen paa fjernt fra hinanden liggende Steder; Smittekilden ukjendt. I Stavanger By kjendes kun 3 Tilfælde. I Karmøens Distrikt viste den sig gjentagne Gange paa forskellige Steder i Vignæs og Aker Sogne i Skudesnæs Herred, samt med et Par Tilfælde i Kopervik, men meget mild og uden at antage Karakter af Epidem. Af de fra Haugesunds Distrikt opførte 46 Tilfælde forekom 38 i Haugesund By.

Mæslinger var i Sogndals Distrikt indbragt i December forrige Aar ved en Sømand fra Farsund og vandt megen Udbredelse i Aarets første Halvdel. I Ekersunds Distrikt udbredt Sygdommen ved Aarets Begyndelse i Ekersund By og ophørte efter 4 Maaneders Forløb, samtidig og med samme Varighed forekom den i Landdistrikterne, paa begge Steder med mildt Forløb. I Sandnæs Distrikt vedblev Epidemien fra Aaret forud i Aarets første 4 Maaneder; i Mai forekom kun enkelte Tilfælde. I Stavanger By forefaldt der som Rester af Epidemien i forrige Aar en Del Tilfælde i Januar og Februar. I Finnø Distrikt var Mæslinger en overordentlig udbredt Epidem, i Hjelmeland var mange Syge alvorligt medtagne. I Sands Distrikt var Sygdommen begyndt i Slutningen af 1888 og udbredte sig til Sand, Suledal og Saude, medens den ikke var almindelig i Jælse. De anførte behandlede Tilfælde er kun en Brøkdel af de Angrebne. Lunge- og Kjertelsygdomme var almindelige bagefter. I Karmøens Distrikt, hvor Sygdommen var begyndt med enkelte Tilfælde mod Slutningen af forrige Aar, optraadte den epidemisk fra Februar, hovedsagelig i Distriktets nordre Del og omkring Vignæs, og trak sig sydover med Udbredning over hele Distriktet, indtil den mod Aarets Slutning var forbi. I Almindelighed optraadte den mildt, men kompliceredes oftere med den samtidig optrædende Kighoste, hvorved ikke faa Børn bortreves; 3 Børn døde af komplicerende Kroup. I Haugesunds Distrikt hemsøgt Haugesunds By stærkt i Januar og Februar, en stor Del Tilfælde kom ikke under Behandling.

Kighoste forekom hele Aaret igjennem i Sogndals Distrikt og forenedes ofte med Mæslinger. I Ekersunds By forekom den samtidig med Mæslingerne og af samme Varighed som disse, ogsaa i Landdistriktet optraadte den samtidig. I Sands Distrikt var den i dette Aar udbredt i Saude fra Sommerens Begyndelse, indbragt ved Smitte fra Haugesund, efterat den i forrige Aar havde været udbredt i Distriktet forøvrigt. I Karmøens og Haugesunds Distrikter vedblev Epidemien fra Aaret forud og ophørte mod dette Aars Slutning.

Diphtherit optraadte med 4 Tilfælde i Ogne og Varhaug Annexer og med 3 Tilfælde i Ekersunds By; i Stavanger faldt Tilfældene væsentlig i første

I Stavanger Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgiven for:	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Behandlede.	Deraf Døde.													
Typhoidfeber	65	11	65	30	6	3	3	2	-	8	1	6	-	4	2
Barsel-feber	31	9	31	4	4	2	4	4	4	4	-	2	2	-	1
Vandkopper	87	-	87	20	9	5	4	13	1	2	-	1	7	22	3
Skarlagen-feber	103	4	103	11	7	6	4	7	13	4	4	12	13	10	12
Røde Hunde	18	-	18	-	-	5	-	7	3	2	-	-	-	-	1
Mæslinger	1436	30	1436	406	370	434	147	48	6	5	4	3	-	10	3
Rosen	114	5	114	15	9	5	7	15	9	7	10	10	11	8	8
Kighoste	299	32	299	71	22	17	15	2	29	23	23	30	36	18	13
Diphtherit	132	37	132	10	34	12	14	7	10	3	10	6	5	9	12
Strubehoste	34	13	33	3	4	4	4	2	2	2	1	1	5	3	2
Kusma	71	-	71	1	2	8	7	9	9	6	4	-	4	3	18
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	3010	42	3010	277	359	361	244	284	142	140	107	102	297	366	331
Katarrhalsk og follikulær Angina	798	-	798	22	86	78	92	98	46	26	60	47	70	88	85
Influenza	29	-	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27
Lungebetændelse	552	84	552	36	48	67	77	65	21	24	17	22	50	75	50
Brystbetændelse	171	5	171	12	16	18	16	18	17	8	7	12	11	17	19
Gigtfeber	158	3	158	22	27	19	8	23	11	8	7	4	8	11	10
Koldfeber	16	-	15	-	-	-	2	2	1	2	-	3	2	-	3
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	1410	23	1410	79	73	61	69	242	212	209	138	105	97	54	71
Blodgang	24	-	24	3	-	-	-	3	7	6	3	-	-	-	2
Skjærbug	3	-	3	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	8561	298	8557	1024	1076	1105	718	851	543	489	396	366	618	698	673

I Stavanger Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Ialt opgivne		Fordeling paa Lægedistrikterne:															
			1		2		3		4		5		6		7		8	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Sogndal.		Ekersund.		Sandnæs.		Stavanger.		Finnø.		Sand.		Karmøen.		Haugesund.	
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Typhoidfeber	65	11	-	-	15	3	3	-	22	5	3	-	1	-	8	2	13	1
Barsel-feber	31	9	2	-	7	1	2	2	3	3	2	-	1	-	9	2	5	1
Vandkopper	87	-	-	-	4	-	11	-	51	-	-	-	3	-	13	-	5	-
Skarlagensfeber	103	4	-	-	6	-	-	-	3	-	-	-	-	-	48	1	46	3
Røde Hunde	18	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	15	-
Mæslinger	1436	30	61	6	161	6	96	2	177	3	-	-	64	3	578	3	299	7
Rosen	114	5	3	-	5	-	14	2	39	1	3	-	5	-	34	2	11	-
Kighoste	300	33	42	2	21	3	7	-	50	3	1	1	10	1	101	17	68	6
Diphtherit	132	37	-	-	7	2	9	3	32	9	24	5	7	1	34	9	19	8
Strubehoste	34	13	1	1	1	-	2	1	9	1	2	2	-	-	10	4	9	4
Kusma	71	-	-	-	-	-	-	-	64	-	-	-	6	-	-	-	1	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	3010	42	74	1	193	8	120	2	1848	17	-	-	83	1	373	7	319	6
Katarrhalsk og follikulær Angina	798	-	13	-	44	-	56	-	501	-	-	-	11	-	112	-	61	-
Influenza	29	-	-	-	3	-	-	-	20	-	-	-	-	-	6	-	-	-
Lungebetændelse	552	84	18	2	57	8	67	8	176	22	7	3	43	6	125	28	59	7
Brystbetændelse	172	6	4	-	19	-	27	3	51	-	1	1	14	2	22	-	34	-
Gigtfeber	158	3	10	-	9	-	12	-	49	1	5	-	16	-	27	-	30	2
Koldfeber	16	-	-	-	-	-	3	-	9	-	-	-	-	-	1	-	3	-
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	1410	23	26	-	67	3	80	5	868	10	3	-	60	-	233	2	73	3
Blodgang	24	-	1	-	-	-	3	-	19	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Skjørbug	3	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	8563	300	255	12	619	34	514	28	3994	75	51	12	325	14	1734	77	1071	48

Liste over forskjellige, væ-

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		1	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Sogndal.	
							Tilf.	Dødsf.
Chronisk Rheumatisme	269	-	2	9	164	94	14	-
Fnat	124	-	47	43	15	19	3	-
Skurv	5	-	1	2	1	1	-	-
Kjertelsyge	199	1	67	101	19	12	19	-
Rachit	54	1	31	23	-	-	5	-
Simpel Meningit	28	26	9	8	4	5	2	2
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	76	¹⁾ 61	31	22	1	7	4	2
Lungetuberkulose	347	191	12	19	89	150	16	11
Kræft og Sarkom	62	36	-	-	26	21	3	2
Morbus Brightii	65	22	3	3	26	29	1	-
Blegsot og Anæmi	749	2	49	102	62	536	18	-
Livmodersygdomme	99	-	-	2	-	97	9	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	754	6	24	40	263	425	111	-
Ormesygdomme	40	-	11	19	4	6	6	-

¹⁾ Meningitis tuberculosa 49, Tuberculosis alior. organor. 12.

Halvaar, i Finnø Distrikt indtraf de fleste Tilfælde i Aardal og paa Landbrugs-skolen i Nordstrand; i Sands Distrikt forekom 6 Tilfælde i Sand, og 1, dødelig endende, i Suledal. Af de behandlede Tilfælde i Karmøens Distrikt, hvor Sygdommen i de foregaaende Aar var optraadt tildels i større Epidemier, forekom 17 i Vignæs Herred og deraf 13 paa et begrændset Sted i Avaldsnæs; her angrebes i en enkelt Familie 5, hvoraf de fire døde af Larynxaffektion. Fra denne Familie blev uden Lægens Vidende, men efterat Desinfektion var foregaaet, en Kjole foræret til en Slægtning i Kopervik, der umiddelbart efter fik Diphtherit og døde af Larynxaffektion. Af de i Haugesunds Distrikt optraadte Tilfælde forekom 14 til forskjellige Tider i Haugesund By.

Katarrhalske Sygdomme forekom lidt hyppigere end sædvanlig. Der opføres 42 Dødsfald af akut Bronchit.

Lungebetændelse var hyppigere end Aaret forud i Ekersund, optraadte i Sandnæs Distrikt i April Maaned noget hyppig og antog paa sine Steder et epidemisk Præg, idet 2—3 Personer angrebes nogenlunde samtidig i samme Hus. I Sands Distrikt syntes den epidemisk i Sand og Suledal i November og December, ogsaa her angrebes 2—3 Personer i flere Huse lige efter hverandre. Veiret var i denne Tid mildt og regnfuldt. I Haugesunds Distrikt var Sygdommen betydelig sjældnere end Aaret forud.

Koldfeber. Fra Stavanger bemærkes, at Sygdommen en og anden Gang bringes hjem, dels fra Madagaskar, dels fra Afrikas Vestkyst (C. A. Stang).

sentlig chroniske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:													
2		3		4		5		6		7		8	
Ekersund.		Sandnæs.		Stavanger.		Finnø.		Sand.		Karmøen.		Haugesund.	
Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
47	-	14	-	30	-	-	-	34	-	118	-	12	-
10	-	20	-	-	-	-	-	5	-	76	-	7	-
-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	1	-
17	-	34	1	1	-	-	-	54	-	40	-	34	-
18	-	3	-	-	-	-	-	1	-	10	-	17	1
7	6	4	4	3	3	4	4	1	1	1	1	6	5
6	6	6	4	29	29	2	2	10	8	10	4	9	6
46	18	53	23	97	70	7	7	20	11	60	29	48	22
13	2	7	2	11	11	5	5	6	5	8	3	9	6
20	1	7	4	6	6	2	2	6	2	18	4	5	3
108	-	73	-	114	1	-	-	143	-	122	-	171	1
20	-	-	-	11	-	-	-	6	-	35	-	18	-
100	-	109	-	48	1	2	2	67	-	151	3	166	-
11	-	2	-	-	-	-	-	5	-	9	-	7	-

Af gastriske Sygdomme anføres Diarrhoe og Cholera nostras fra Ekersunds Distrikt som meget almindelige i den lange, varme Sommer; disse Sygdomme anmeldtes ogsaa noget hyppigere end i forrige Aar fra Stavanger By. En mindre Epidemi af Diarrhoe og Cholera nostras omtales fra Sandnæs at have optraadt i Juli og August. Fra Sands Distrikt bemærkes, at Diarrhoe var en hyppig Lidelse i Sommermaanederne, da Bække og Vandkilder mange Steder var udtørrede, saa det var vanskeligt at skaffe godt Drikkevand. Udtømmelserne var ofte blodige og forbundne med store Smertes.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af Syphilis og Gonorrhoe sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:						
		1	2	3	4	6	7	8
		Sogndal.	Eker-sund.	Sand-næs.	Sta-vanger.	Sand.	Karm-øen.	Hauge-sund.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Syphilis	73	4	1	1	53	5	7	2
Gonorrhoe	122	3	1	3	85	7	9	14

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	af Lungetuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Sogndal	45	11	12	33
Sogndal By	3	-	2	1
Bygder	42	11	10	32
Ekersund	90	18	34	56
Ekersund By	54	12	21	33
Bygder	36	6	13	23
Sandsnæs	97	23	28	69
Sandnæs By	16	7	2	14
Bygder	81	16	26	55
Stavanger	275	70	75	200
Stavanger By	265	70	69	196
Bygder	10	-	6	4
Finnø	46	7	12	34
Sand	48	11	14	34
Karmøen	159	29	77	82
Kopervik By	12	3	2	10
Skudesnæshavn By	12	2	4	8
Bygder	135	24	71	64
Haugesund	118	22	48	70
Haugesund By	92	19	38	54
Bygder	26	3	10	16
Stavanger Amt	878	191	300	578
Deraf i Byer	454	113	138	316
— Bygder	424	78	262	262

Fnat omtales fra Sands Distrikt som ikke sjelden i øvre Del af Suledal og paa Fjeldgaardene i Jælse og Saude.

Lungetuberkulose. Fra Sogndal anføres, at flere af de Syge havde været i Tjeneste eller Lære i fremmede Byer og kom hjem med Sygdommen. Sognepresten i Høiland — Sandnæs Distrikt — meddeler, at ifølge Opgaver til ham ved Begravelser i 1889 er blandt de i Høiland Begravede hvert fjerde og af de i Sandnæs Begravede hvert tredie Dødsfald forårsaget ved Lungetæring (D. Schumacher). Fra Sand omtales det, at Frygten for Tæring, som en smitsom Sygdom, er tiltagende, men Efterlevelsen af Forskrifter er ikke meget at stole paa; det almindelige Kulturstandpunkt ligger endnu for lavt, til at man kan vente, dette skal ske uden nogen Kontrol (Østvold). Dødsfaldene af Lungetuberkulose for det hele Amt udgjorde 21,8 pCt. af samtlige kjendte Dødsårsager og 33,0 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne var Forholdet henholdsvis 24,7 pCt. og 35,8 pCt., i Bygderne 18,4 pCt. og 29,4 pCt.

Sindssyge. Af nye Tilfælde af Sindssygdom opgives 30, 14 hos Mænd, 16 hos Kvinder. Om Amtets Sindssyge forøvrigt se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer i Stavanger Amt.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning.			Perforation.	Ekvisce- ration.	Efterbyrds- operation.		
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Mødre.	Mødre.		
	lev.	død.	lev.	dødf.	levende.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	levende.	levende.	lev.	død.	
Utilstrækkelige Veer, langsom Fødsel	73	¹⁾ 2	²⁾ 72	4	2	²⁾ 2	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	5	-	4	1	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie	3	-	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtisleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie med fremfalden Arm	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forsømt Tverleie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Sidstkommende Hoved ved Bækken- endeleie	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Fastvoxen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	³⁾ 2
Tilsammen	84	2	81	6	10	6	4	2	1	1	2	2	-	5	2
	86		87			10			2					7	

¹⁾ Dødsarsag for den ene: Barselfeber, for den anden, der døde 3 Timer efter Forløsningen, er Dødsarsagen ukjendt. ²⁾ En Gang 1ste Tvilling forløst ved Naturens Hjælp, en Gang 1ste Tvilling forløst ved Tang, 2den ved Vending, hvor Udfaldet (heldigt) for Moderen er anført. ³⁾ Dødsarsagen for begge: Barselfeber.

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Leven- de Fødte.	Døde				Død- fødte.	Omkomne ved	
		ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.		ulykke- lige Hæn- delser.	Selv- mord.
Sogndal	151	101	18	1	1	5	2	-
Sogndal By	6	3	-	-	-	-	-	-
Bygder	145	98	18	1	1	5	2	-
Ekersund	422	242	35	5	2	15	10	1
Ekersund By	101	62	13	1	-	3	3	-
Bygder	321	180	22	4	2	12	7	1
Sandnæs	483	252	39	6	3	7	5	-
Sandnæs By	45	31	5	-	-	-	1	-
Bygder	438	221	34	6	3	7	4	-
Stavanger	918	554	103	7	3	16	7	3
Stavanger By	703	410	78	7	2	12	5	2
Bygder	215	144	25	-	1	4	2	1
Finne	307	187	18	1	-	8	6	-
Sand	301	165	20	3	-	11	6	-
Karmøen	410	253	45	5	6	8	3	-
Kopervik By	21	13	2	-	-	-	-	-
Skudsnæshavn By	25	16	4	2	1	2	-	-
Bygder	364	224	39	3	5	6	3	-
Haugesund	435	255	44	7	-	8	8	-
Haugesund By	173	121	20	2	-	3	3	-
Bygder	262	134	24	5	-	5	5	-
Stavanger Amt ¹⁾	3348	1953	313	32	15	77	47	4
Deraf i Byer	1074	656	122	12	3	20	12	2
— Bygder ¹⁾	2274	1297	191	20	12	57	35	2

¹⁾ Sveens Herred af søndre Bergenhus Amt, henhørende til Haugesunds Lægedistrikt, (79 Fødte, 56 Døde, 9 Døde 0—1 Aar, 3 Døde i 1ste Døgn, 1 Dødfødt) ikke medregnet i Summen for Amtet og Bygderne.

For **Brok** (Hernia) behandledes 44 Tilfælde. For 40 opgives Kjøen og Alder, nemlig 11 Gutter, 5 Smaapiger, 12 voxne Mænd og 12 voxne Kvinder. For 29 opgives Arten: 22 Hernia ingvinalis, 3 Hernia cruralis, 4 Hernia umbilicalis. Af Brok kjendes 2 Dødsfald; udenfor Sygehus udførtes 2 Herniotomier med heldigt Udfald.

For **Benbrud** (Fractura) behandledes 80 Tilfælde. For 75 kjendes Kjøen og Alder, nemlig 23 Gutter, 9 Smaapiger, 26 voxne Mænd og 17 voxne Kvinder. Sædet er opgivet i 80 Tilfælde som:

Fractura cranii	1	Fractura colli femoris	2
— costarum	10	— femoris	15
— claviculæ	4	— patellæ	1
— humeri	10	— cruris	6
— antibrachii	11	— tibiæ	4
— radii	8	— fibulæ	3
— ulnæ	2	— malleoli	2
— digitor. manus	1		

Af **Luxationer** behandlede 22 Tilfælde. For 20 kjendes Kjøen og Alder: 4 Gutter, 7 Smaapiger, 3 voxne Mænd og 6 voxne Kvinder. Luxationernes Sæde opgives saaledes:

Luxatio claviculæ	2	Luxatio ulnæ	1
— humeri	8	— manus	1
— antibrachii	4	— digit. manus	1
— radii	5		

Af **obstetriciske Operationer** er ialt udført af Læger 110, nemlig 2 i Sogndals, 10 i Ekersunds, 6 i Sandnæs, 59 i Stavangers, 5 i Finnø, 2 i Sands, 11 i Karmøens og 15 i Haugesunds Distrikter. Udfald og Indikationer sees af Tabellen (Side 141).

Om Jordemoderhjælpen i Sands Distrikt se Tabel paa næste Side.

Antal **Fødte** og **Døde** sees af Tabel Side 142.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1395 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 58,3.

Døde paa Barselseng. Presterne har opgivet 15 Kvinder som døde paa Barselseng. Lægerne opgiver 12 Dødsfald paa Barselseng, nemlig 9 af Barsel-feber, 2 af Emboli og 1, 3 Timer efter Forløsningen, af ukjendt Dødsarsag.

De hyppigste **Dødsarsager** var:

Dødsarsag.	Sum.	Deraf i	
		Byerne.	Bygderne.
Lungetuberkulose	191	103	88
Lungebetændelse	84	31	53
Tuberkulose i andre Organer	61	40	21
Akut Bronchit	42	30	12
Diphtherit	37	15	22
Kræft og Sarkom	36	17	19
Kighoste	33	8	25
Mæslinger	30	17	13
Hjerneslag	27	17	10
Hjernebetændelse	26	10	16

Veiriget. Den strenge Vinter afløstes af tidlig, mild Vaar og en ualmindelig varm og tør Sommer; Høsten mild, men regnfuld. Høudbyttet paa Grund af Tørken under et Middelsaars.

I **Levemaade** og **hygieniske Forhold** vides ikke nævneværdige Forandringer at være foregaaede.

Af **Sygehuse** haves Amtssygehuset i Stavanger, Stavanger Bys Sygehus og Sindssygeasyl, Ekersunds Sygehus, hvor ialt 8 Syge kom under Behandling;

Jordemoderhjælpen i Sands Distrikt.

Jordemoder- distrikter.	Antal anmeldende Jordemødre.	Har bistaaet ved Antal Fødsler.	Tvillingsfødsel.	Deraf opgives						Af Børnene var		Af Komplikationer ind- traf Blødning hos	Antal Fødsler, hvor Læge tilkaldtes.	Operationer.					Død paa Barselseng.		
				Isseleie.	Ansigtsleie.	Bækkenendeleie.	Fodleie.	Tverleie.	Abort.	dødfødt.	ufuldbaarne.			Tangforløsning.	Exvisceration.	Mutilation.	Vending.	Efterbyrdsopera- tion.			
Sand	1	27	-	26	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Saude	1	37	1	36	-	-	-	1	1	3	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Suledal	1	30	1	30	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Vikedal	1	31	-	30	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Jælse	1	23	-	21	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Eifjord	1	18	1	14	1	1	-	1	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	6	166	3	157	2	3	1	3	3	6	1	3	3	1	1	1	1	1	1	1	0

ved Vignæs Værk er et Sygehus paa 16 Senge. I Haugesund ligger Vaarsilde-afgiftfondets Sygehus.

Badeindretninger. Foruden smaa private Søbadehuse og Badeindretninger ved Sygehusene findes i Stavanger By 2 Badeanstalter, der støttes af Brændevinsbolaget, en for koldt Vand og en for Karbade med fersk Vand og Sø, hvor der ogsaa er Damp- og Romerbad.

Omt Amtets **Apotheker** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundhedskommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommis- sioner, Antal Møder.	Vakci- nerede.	Rets- medicinske For- retninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.			
Stavanger Amt	9	980	-	1896	11
Sogndal	1	62	¹⁾ 3	55	1
Ekersund	1	60	²⁾ 10	184	2
Sandnæs	2	215	³⁾ 8	307	2
Stavanger	1	465	⁴⁾ -	433	-
Finnø	1	21	⁵⁾ 3	83	-
Sand	1	78	⁶⁾ 3	218	4
Karmøen	1	66	⁷⁾ 13	367	2
Haugesund	1	13	⁸⁾ flere	249	-

¹⁾ Sogndal 1, Lunde 1, Heskestad 1. ²⁾ Ekersund By 5, Ekersund Landsogn 1, Ogne 1, Birkrem 1, Hetland 1, Haa 1. ³⁾ Sandnæs By 1, Fossan 3, Gjesdal 2, Høle 2, Klep 1, Tøme 1. ⁴⁾ «Flere» Møder, samlet Antal ikke opgivet. ⁵⁾ Rennesø 2, Sjørnerø 1, Finnø 1, Nerstrand 1, Hjelmeland 1, Aardal 1, Fister 1. ⁶⁾ Sand 2, Saude 1. ⁷⁾ Koper-
vik By 3, Skudesnæshavn 2, Avaldsnæs 3, Skudesnæs 3, Tysvær 1, Bukken 1. ⁸⁾ «Mange»
Møder i Haugesund By, Skaare 1.

XII. Søndre Bergenhus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet	118,75	114 560	18	56	56
1 a. Sveens Herred ¹⁾	1,84	3 125	-	2	2
1 b. Indre Søndhordland	8,45	9 369	2	4	3
	Skonevik	4,45	3 128	1	1	1
	Etne	2,46	2 498	1	1	1
	Fjælberg	1,54	3 743	-	2	1

¹⁾ Sveens Herred hører til Haugesunds Lægedistrikt i Stavanger Amt.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaksinatører.
2. Ytre Søndhordland	Stordøen Valestrand Finaas Fitje	4,51 1,01 0,38 1,09 1,43	9 572 1 990 1 076 4 230 2 276	1 1 - - -	7 1 1 4 1	7 1 1 4 1
3. Tysnæs	Tysnæs Kvindherred	7,89 1,92 5,97	8 502 4 084 4 418	3 1 1) 2	6 2 4	7 3 4
4. Indre Hardanger	Ullensvang Ulvik Røldal	42,24 19,57 17,59 5,08	10 164 5 435 3 805 924	2 2 - -	7 2 3 1	6 2 3 1
5. Ytre Hardanger	Strandebarm og Va- raldso Jondal Vikør	6,42 1,42 1,62 3,38	7 211 2 429 1 882 2 900	2 1 - 1	4 2 1 1	2 1 - 1
6. Voss	Voss Vossestranden	15,87 10,30 5,57	9 420 7 410 2 010	2 2 -	4 3 1	4 3 1
7. Søndre Midthordland	Os Fuse Sund	7,29 3,13 2,86 1,30	11 191 3 777 3 104 4 310	1 1 - -	6 uopg. uopg.	6 uopg. uopg.
8. Nordre Midthordland	Fane Fjeld Askøen Aarstad	3,60 1,67 1,02 0,70 0,21	14 153 4 043 2 763 5 056 2 291	2) 1 - - 1 -	3 1 1 1 -	3 1 1 1 -
9. Osterøen	Haus Bruvik Hosanger Hammer	12,02 1,53 2,97 1,39 6,13	14 131 4 689 2 252 3 390 3 800	2 1 - - 1	5 1 1 1 2	6 - 2 2 2
10. Alversund	Alversund Herlø Ytre Bø af Manger	1,64 0,20 0,80 0,64	6 242 2 823 2 655 764	1 1 - -	3 1 1 1	4 uopg. uopg.
11. Lindaas	Rest af Manger Lindaas Masfjorden	6,98 0,82 6,16	11 480 3 749 5 694 2 037	1 - - -	5 1 3 1	6 2 2 2

1) Deraf 1 privat Læge, der ikke praktiserer. 2) Distriktslægen bor i Bergen.

Sundhedstilstanden var i det Hele mindre god, væsentlig paa Grund af epidemiske Sygdomme, særlig Mæslinger, Skarlagensfeber, Kighoste, Diphtherit og Typhoidfeber, der fortsatte sig fra Aaret forud, om end med noget aftagende Hyppighed undtagen for Mæslingernes Vedkommende.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2 250 eller 17,8 pro mille af den beregnede Befolkning ved Aarets Midte (126 500). Dødeligheden i 1888 udgjorde 16,7 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsettes følgende af Lægenes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 148 og 149).

Typhoidfeber viser for det hele Amt et lidt mindre Antal Angrebne end Aaret forud. Fra indre Søndhordland berettes, at Sygdommen viste sig paany i Distriktet, hvor den næsten ikke var forekommet paa flere Aar. Den begyndte paa Gaarden Stødle. Smitteimport kunde ikke paavises, hvorimod der oplystes, at der havde været Nervefeber i samme Hus for 18 Aar siden. 2 voxne Sønner, der tjente hos Fremmede, var, før Sygdommens Beskaffenhed blev kjendt, hjemme i Besøg. Efter at være vendt tilbage til sin Tjeneste paa Gaardene Gravelsæter og Hougen angrebes de begge og overførte Sygdommen til sine Madmødre. Fra Gaarden Hougen flyttedes en større Familie, saa snart ske kunde, til Nabogaarden og havde senere ingen anden Omgang med Hougen, end at der malkedes en Ko der. To Maaneder efter, altsaa efter stedfunden Desinfektion, udbrød Sygdommen ogsaa i denne Familie. Konen blev i denne Tid liggende paa Barselseng; den tilkaldte Jordemoder, der opholdt sig i Huset en Nat, smittedes. Fra hende gik Sygdommen over paa hendes 2 Børn, 2 Tjenestepiger og paa hendes i Nabogaarden boende Broder. I det Hele angrebes under denne Epidemi 21 Personer, hvoraf ingen døde. — I Skoneviks Herred forekom et Par spredte Tilfælde, der endte dødelig; et paa Gaarden Hillestad skyldtes Smitte fra Ullensvang, et andet optraadte paa Gaarden Lien, hvor der for 2 Aar siden var et Tilfælde af Nervefeber. Da Begravelse baade denne og forrige Gang, trods Forbud, foregik under Samling af flere Mennesker end nødvendigt, gjordes herom Anmeldelse til Fogderiet, hvorefter Vedkommende fik en Mulkt af kun 5 Kroner (J. Østberg). Til indre Hardanger importeredes Sygdommen 2 Gange. I September optraadte den paa Gaarden Langsæter i Kinserviks Sogn hos en Mand, der omtrent 14 Dage forud var hjemkommen fra Bergen. Da den viste sig meget mild, som en tildels ambulatorisk Form, og Husene paa Gaarden, der er en af de mest skiddenfærdige i Herredet, ligger samlede i en Klynge med Priveter og Fjose om hverandre og med trange Smug imellem, udbredte den sig til 2 Huse til, og 8 Individuer angrebes, hvoraf 1 døde. I November viste et isoleret Tilfælde sig i Ullensvang, uden videre Udbredning herfra (Joh. Hagemann). I ytre Hardanger optraadte paa 2 Nabogaarde paa Ljonæstangen to Tilfælde i Juli; Smitteimport kunde ikke paavises. Den ene Syge var omtrent 1 Aar tidligere hjemkommen fra Amerika, hvor han havde haft Nervefeber i Huset (Th. Kinck). Paa Voss dukkede Sygdommen op hist og her, tildels med alvorlige Tilfælde, uden at det dog kom til nogen egentlig Epidemi (Gjestland). I Alversund antages som mulig Smittekilde for nogle Tilfælde paa Gaarden Hestenæs i Mæland «Pudret», der netop da af Manden i Huset var hjembragt fra Fabrikken Breivik ved Bergen. Til den paa Askøen liggende Del af Mæland indførtes Sygdommen mod Aarets Slutning ved en Mand, der kom syg hjem fra Fane (J. Falkenberg). Som i forrige Medicinalberetning allerede anført, fortsatte Epidemien paa Moldø ved Feje i Lindaas sig til i Marts 1889; desuden optraadte smaa Husepidemier eller spredte Tilfælde omkring i Distriktet (A. Habel).

Af **Cerebrospinalmeningit** opføres 2 Tilfælde paa Voss, der beggø endte med Helbredelse.

I søndre Bergenhus Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er ovgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Behandlede.	Deraf Døde.													
Typhoidfeber	201	21	201	25	25	19	11	10	8	10	13	19	17	24	20
Cerebrospinalmeningit	2	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
Barelfeber	32	14	31	1	2	3	5	3	-	2	2	5	3	2	3
Børnekopper	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	27	-	27	9	2	1	5	6	2	2	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	283	25	283	56	17	43	23	15	28	12	18	19	16	28	8
Røde Hunde	34	-	34	9	-	8	4	5	2	1	5	-	-	-	-
Mæslinger	548	31	548	113	133	62	83	101	38	5	5	-	1	7	-
Rosen	99	7	99	10	13	5	7	9	6	10	6	8	13	6	6
Kighoste	114	9	114	18	4	2	2	-	3	9	7	3	8	45	13
Diphtherit	329	64	329	15	17	16	17	11	18	37	37	59	28	44	30
Strubehoste	22	15	22	3	-	-	1	1	-	10	-	-	4	1	2
Kusma	27	-	27	9	7	5	1	3	-	1	1	-	-	-	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	577	9	543	77	58	45	42	49	44	32	25	33	35	36	67
Katarrhalsk og follikulær An- gina	274	-	235	19	12	24	18	21	23	21	21	9	28	22	17
Lungebetændelse	424	63	424	62	39	39	35	54	21	17	11	15	43	42	46
Brystbetændelse	123	6	120	12	5	9	7	10	13	12	9	12	10	13	8
Gigtfeber	136	2	126	12	9	10	5	12	14	13	18	5	9	7	12
Koldfeber	3	-	3	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	345	9	343	21	19	6	14	26	48	74	45	33	28	15	14
Blodgang	19	1	19	-	-	-	-	-	-	-	12	3	1	1	2
Skjørbug	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3621	276	3532	472	362	297	281	338	268	268	237	223	245	293	248

I søndre Bergenhus Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Ialt opgivne		Fordeling paa Lægedistrikterne.																								
			1 a		1 b		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		
	Tilfælde.	Dødsfald.	Sveens Herred.		Indre Sønd-hord-land.		Ytre Sønd-hord-land.		Tysnæs.		Indre Har-danger.		Ytre Har-danger.		Voss.		Søndre-Midt-hord-land.		Nordre Midt-hord-land.		Oster-øen.		Alver-sund.		Lind-aas.		
			Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.
Typhoidfeber	201	21	-	-	24	3	8	1	1	-	9	1	3	2	25	4	5	1	53	6	6	-	30	-	37	3	
Cerebrospinalmeningit . .	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Barsel-feber	32	14	-	-	2	-	1	1	6	2	1	-	4	2	1	-	-	-	2	1	4	4	8	1	3	3	
Børnekopper	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Vandkopper	27	-	-	-	2	-	-	-	6	-	-	-	5	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-	-	1	-	
Skarlagensfeber	283	25	-	-	3	1	1	-	17	5	131	10	22	1	22	3	2	-	59	4	9	1	10	-	7	-	
Røde Hunde	34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-	20	-	-	-	-	-	-	-	
Mæslinger	583	66	5	-	38	4	7	7	49	3	62	1	148	3	51	5	58	5	7	2	epidemisk.	73	6	85	30		
Rosen	100	8	1	-	5	1	-	-	13	2	16	1	23	-	7	1	8	-	3	1	8	1	5	-	11	1	
Kighoste	117	12	-	-	-	-	26	5	34	2	1	-	11	2	-	-	18	2	al. udbr.	20	2	43	8	53	24	27	1
Diphtherit	360	95	-	-	-	-	10	6	27	10	1	1	76	7	23	6	20	2	43	8	53	24	24	6	83	25	
Strubehoste	23	16	-	-	1	1	-	-	-	-	3	3	2	1	1	1	3	2	4	4	-	-	-	-	9	4	
Kusma	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	20	-	-	-	6	-	forek. ofte.	-	-	-	-	-	-	-	
Akut Katarrh i Luft-veiene og Bronchit . .	578	10	-	-	45	-	25	1	72	-	53	-	47	2	61	2	39	-	32	3	135	2	31	-	38	-	
Katarrhalsk og follikulær Angina	274	-	1	-	31	-	11	-	11	-	46	-	90	-	12	-	13	-	28	-	16	-	3	-	12	-	
Lungebetændelse	440	79	6	2	12	1	7	3	47	6	16	5	48	12	94	14	55	11	20	2	85	13	29	3	21	7	
Brystbetændelse	123	6	1	-	6	-	3	-	2	-	18	-	15	-	15	-	9	1	16	3	25	1	1	-	12	1	
Gigtfeber	136	2	3	-	7	-	-	-	6	-	11	-	20	1	26	-	22	-	9	1	10	-	9	-	13	-	
Koldfeber	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	347	11	2	-	21	2	8	1	39	1	9	1	75	-	66	-	30	2	46	2	29	1	11	-	11	1	
Blodgang	19	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	15	1	-	-	
Skjørbug	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tilsammen	3711	366	20	2	197	13	107	25	330	31	392	23	610	33	408	36	288	26	360	37	380	47	249	17	370	76	

Liste over forskellige, væ-

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		Antal anmeldende Læger.	1 a.		1 b.	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		Sveens Herred.		Indre Søndhordland.	
								Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Chronisk Rheumatisme . . .	212	-	4	4	121	83	15	1	-	17	-
Fnat	66	-	17	18	11	20	7	-	-	25	-
Skurv	4	-	1	2	1	-	3	-	-	-	-
Kjertelsyge	210	1	66	82	10	18	15	-	-	3	-
Rachit	36	-	14	11	-	-	10	-	-	3	-
Simpel Meningit	20	17	1	10	4	2	11	-	-	1	1
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	45	32	7	14	5	9	10	-	-	2	2
Lungetuberkulose	227	86	12	12	93	85	15	-	-	10	5
Kræft	67	46	-	-	38	24	16	1	1	7	6
Morbus Brightii	51	13	5	1	15	22	11	-	-	3	1
Blegsot og Anæmi	503	1	20	57	19	367	17	1	-	45	-
Livmodersygdomme	112	-	-	-	-	112	14	1	-	2	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	813	3	30	42	241	457	17	5	-	32	1
Ormesygdomme	38	-	5	11	4	12	7	-	-	4	-
Drankersygdomme	3	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-
Struma	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-

*) Cancer 45, Sarcoma 1.

Af **Børnekopper** (Varioloider) optraadte et Tilfælde i Sveens Herred hos en Person under en Bergensreise med Dampskib, uden at Smittekilden kunde opdages (Eye).

Skarlagensfeber viser betydelig Aftagen i de Angrebnes Antal mod Aaret forud, men Tilfælde anføres dog fremdeles fra alle Distrikter undtagen fra Haugesunds; de fleste optraadte i indre Hardanger, hvor lettere og mere grave Former forekom om hverandre, samt i nordre Midthordland, hvor Sygdommen forresten var spredt over Distriktet.

Mæslinger fortsatte fra Aaret forud sin epidemiske Udbredning over Amtet, medens dog de færreste kom under Lægebehandling. Komplikationer med Kighoste, Bronchit og Bronchopneumoni krævede i flere Distrikter ikke faa Ofre, ligesom Eftersygdomme af forskjelligt Slags oftere iagttoges. I Lindaas indsendte efter Distriktslægens Forslag Sundhedskommissionens Tilsynsmænd en Op-gave over alle kjendte Tilfælde i Distriktet, opførte paa særskilte i den Anledning udfærdigede Schemata. Ialt anmeldtes 1204 Angrebne, hvoraf 135 Voxne, med 20 Dødsfald. Af samtlige kom kun 59 under Distriktslægens Behandling (A. Habel).

sentlig chroniske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
2.		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
Ytre Søndhordland.		Tysnæs.		Indre Hardanger.		Ytre Hardanger.		Voss.		Søndre Midthordland.		Nordre Midthordland.		Osterøen.		Alversund.		Lindaas.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
21	-	19	-	33	-	16	-	31	-	21	-	25	-	-	-	14	-	14	-
-	-	-	-	10	-	18	-	2	-	7	-	2	-	2	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-
4	-	8	-	20	-	26	-	53	1	-	-	10	-	53	-	5	-	28	-
-	-	4	-	7	-	1	-	12	-	2	-	-	-	6	-	-	-	1	-
5	4	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	3	2	-	-	1	1	3	3
-	-	-	-	8	5	3	3	6	2	5	4	-	-	7	7	5	5	9	4
11	10	20	5	15	5	39	16	25	12	13	6	12	6	51	11	15	2	14	8
1	1	8	5	4	3	8	7	18	8	5	4	1	1	9	9	5	1	-	-
-	-	5	2	3	1	7	3	4	2	1	1	-	-	26	2	-	-	2	1
16	-	58	-	35	-	42	-	85	-	14	-	27	-	143	-	18	-	19	1
-	-	8	-	9	-	12	-	50	-	6	-	-	-	6	-	7	-	11	-
85	-	46	-	73	-	78	1	86	-	44	1	hyppig forekommende.	242	-	-	72	-	50	-
-	-	2	-	6	-	13	-	-	-	-	-	6	-	-	-	3	-	4	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Af Kighoste anføres mindre end Halvparten Angrebne mod i 1888. Den nævnes ikke fra indre Søndhordland, Voss, Osterøen og Alversund. I Tysnæs, ytre Hardanger og søndre Midthordland synes den at have forekommet samtidig med eller lige efter Mæslingeepidemien. I nordre Midthordland var den ualmindelig udbredt, medens den i Lindaas først viste sig i Aarets sidste Kvartal uden at faa nogen større Udbredning.

Diphtherit viser mod Aaret forud nogen Tilbagegang i de Angrebnes Antal, medens de Dødes Antal er lidt større. Fra Tysnæs berettes, at 3 Børn, som havde været tilstede under Nedrivningen af et Hus, hvor der for 3 Aar siden havde været Diphtherit, fik Sygdommen; fra disse 3 blev de øvrige Angrebne i de respektive Familier smittede (B. Lange). I ytre Hardanger optraadte flere mindre Husepidemier, lignende forekom ogsaa i indre Søndhordland. Fra nordre Midthordland omtales, at der udbød Diphtherit paa en Gaard, hvorfra der leveredes Melk til Bergen; dette blev forbudt. Mere end 2 Maaneder efterat Sygdommen var ophørt paa dette Sted, udbød en voldsom Diphtherit i et 3—4 Kilometer derfra liggende Hus, hvorhen Melk trods Forbud var bragt. Konen og 4 Børn angrebes, og 3 Børn døde, samtidig som Kone og

4 Børn af en anden Familie sammesteds ogsaa angrebes dog uden Dødsfald (H. G. Jebe). Paa Gaardene Eide og Møgster i Stammæs, Osterøens Distrikt, angrebes en Mængde Børn med usædvanlig Voldsomhed og Dødelighed; Sygdommen antages ført did ved en Veiarbejder fra Bergen (J. Borge). I Lindaas holdt Sygdommen sig i Manger Herred paa Gaardene Vetaas, Haukeland, Tjøre og Storheim i Søbø; i dette Strøg var den i næsten hvert Hus og bortrev flere Børn. Paa samme Tid herskede en mindre udbredt Epidemi $\frac{1}{2}$ Mil nordenfor paa Maraas, Kolaas og Tangle. 30 Tilfælde behandlede ialt med 7 Døde (A. Habel).

Af **Strubehoste** opføres omtrent det dobbelte Antal mod Aaret forud, de fleste i Lindaas.

Katarrhalske Sygdomme i Luftveiene omtales som ualmindelig hyppige i Kvindherred, Tysnæs Distrikt, og i søndre Midthordland. I ytre Hardanger var lette Tilfælde af **Angina** meget hyppige især i Juli Maaned.

Influenza optraadte epidemisk i December i Hosanger, Osterøens Distrikt, dog uden værre Symptomer eller Eftersygdomme (J. Borge). I Lindaas forekom en Del Tilfælde mod Aarets Slutning; Sygdommen optraadte i Begyndelsen forholdsvis let og ukompliceret. Dens største Udbredelse og alvorlige Optraeden indtraadte dog først i 1890 (A. Habel).

Lungebetændelse omtales som hyppig i Voss; den forekom i søndre Midthordland oftere end i noget af de nærmest foregaaende 12 Aar. Den var ogsaa mere end almindelig dødelig (11 af 55 Angrebne). I Gjennemsnit forekom i de 10 foregaaende Aar aarlig 21 Tilfælde af Lungebetændelse i Distriktet. De fleste i 1889 faldt i Marts, Mai, Oktober og December; dog iagttoges den i alle Aarets Maaneder undtagen August. Det største Antal (11) observeredes i December; af disse forekom 4 i en Stue paa Gaarden Gjøen i Haalandsdalen i Fuse. De var meget alvorlige, en ældre Mand døde (Krüger). I Osterøen var Sygdommen ikke lidet hyppig i Vaar- og Høstmaanederne, dog i mindre Maalestok og med mildere Forløb end i enkelte af de foregaaende Aar (J. Borge). Epidemisk Optraeden bemærkedes 2 Gange i Alversund, i Mai 3 Tilfælde i ytre Bø, i December 3 Tilfælde i Mæland, begge Gange med 1 Dødsfald (J. Falkenberg). I Lindaas var den betydelig mindre udbredt end Aaret forud.

Akut Diarrhoe og Cholera nostras. I de øverste Gaarde af Uskedalen i Kvindherred, Tysnæs Distrikt, optraadte en liden Epidemi af Cholera nostras, som dog forløb mildt (B. Lange). I Alversund iagttoges i Sommermaanederne flere Tilfælde med meget alvorlige Initialsymptomer, hvor Patienterne efter kun 1 Times Ildebefindende med Brækning og Diarrhoe kunde ligge blege og apathiske med traadlignende Puls. I Øigaren ytrede Sygdommen sig som **Blodgang**, idet alle Gaardens Beboere næsten samtidig angrebes med rigelige blodige Afføringer, tildels med Brækninger. Kun et Dødsfald indtraf (J. Falkenberg).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af Tabel paa følgende Side.

Til Oplysning om en Del af Lægerne behandlede, væsentlig **chroniske Sygdomme** hid sættes foranstaaende Tabel (se Side 150 og 151).

Rheumatisme og Hjertesygdomme siges at være meget almindelige i Alversund, hvilket antages begrundet dels i Klimatets Raahed og Befolkningens Bedrift dels ogsaa i den slette Luft i Boligerne, hvor det under Tørringen af de vaade Klæder ved Kogeovnen i Stuen kan sees at rinde Vand nedover Væggene (J. Falkenberg).

Fnat, der i indre Søndhordland i de senere Aar var traadt tilbage,

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tils. Behandlede.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
		1 b	4	5	6	8	10
		Indre Søndhordland.	Indre Hardanger.	Ytre Hardanger.	Voss.	Nordre Midthordland.	Alversund.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	3	1	-	-	-	2	-
Syphilis konstitutionel	5	-	-	-	-	5	-
— hereditær	2	-	1	1	-	-	-
Gonorrhoe	20	-	-	-	11	8	1

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager.			
	ialt.	af Lunge- tuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme
Sveens Herred	5	-	2	3
Indre Søndhordland	46	5	13	33
Ytre —	88	10	25	63
Tysnæs	58	5	31	27
Indre Hardanger	59	5	23	36
Ytre —	89	16	33	56
Voss	97	12	36	61
Søndre Midthordland	52	6	26	26
Nordre —	46	6	37	9
Osterøen	100	11	47	53
Alversund	36	2	17	19
Lindaas	152	8	76	76
Søndre Bergenhus Amt	828	86	366	462

siges nu atter at udbrede sig i Skoneviks Herred, som det synes fra først af indbragt til Matrefjorden ved Omstreifere (J. Østberg).

Lungetuberkulose udgjorde for det hele Amt 10,4 pCt. af samtlige opgivne Dødsårsager og 18,6 pCt. af Dødsårsager ved ikke epidemiske Sygdomme (i 1888 henholdsvis 13,1 pCt. og 23 pCt.).

I indre Hardanger var af 12 behandlede Tæringssyge de 3 Fremmede, der opholdt sig der for sin Helbreds Skyld; en af disse døde. I ytre Hardanger synes den at optræde med forskjellig Hyppighed i de forskjellige Sogne af Strandebarms Præstegjæld. I de sidste 10 Aar (1880—1889) er f. Ex. i Strandebarms Sogn døde 16 (10,4 pCt. af alle kjendte Dødsårsager), medens der i Jondal døde 61 eller 43,3 pCt. Se nedenfor under Levemaade og hygieniske Forholde (Th. Kinck). Tuberkuløse Lidelser siges i Osterøens Distrikt at have sit væsentligste Arnested i de store Uld- og Bomuldsfabrikker i Arne og paa Dale (J. Borge). Fra Alversund omtales Vanskeligheden ved

Obstetriciske Operationer i søndre Bergenhus Amt.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Udtrækning.		Accouche- ment forcé.	Perfora- tion.	Exvisce- ration.	Efterbyrds- operation.	
	Mø- dre.	Børn.		Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.	Mødre.	Mødre.	
		lev.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.	dødf.	levende.	levende.	levende.	levende.	levende.	lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	25	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-
Tumor uteri	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Atonia —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Timeglasformet Sammen- trækning af Livmoderen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁴⁾ 1
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	³⁾ 1	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	4	¹⁾ 1	1	²⁾ 4	-	-	-	-	1	-	-
Øreleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor .	-	-	-	2	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	29	28	1	7	1	2	6	1	1	-	2	2	2	1
		29		8		8					2	2	3	

¹⁾ Døde 14 Timer efter Forløsningen. Dødsårsag: Dystokia. ²⁾ Et Foster forraadnet, hos de tre øvrige var Armen fremfalden.
³⁾ Molafødsel. ⁴⁾ Døde 3 Dage efter. Dødsårsag: Dystokia.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Levende Fødte.	Døde				Død- fødte.	Omkomne ved	
		ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.		ulykke- lige Hæn- delsr.	Selv- mord.
Sveens Herred.....	79	56	9	3	-	1	-	-
Indre Søndhordland.....	227	147	15	4	2	5	8	1
Ytre —.....	301	165	29	4	1	13	5	-
Tysnæs.....	280	158	21	-	3	11	2	-
Indre Hardanger.....	253	159	16	1	1	7	6	2
Ytre —.....	226	140	29	2	2	4	7	-
Voss.....	344	179	32	3	-	7	4	-
Søndre Midthordland.....	321	216	34	4	2	8	16	1
Nordre —.....	622	353	103	11	3	20	2	-
Osterøen.....	471	278	58	4	4	16	12	-
Alversund.....	251	147	43	2	1	11	3	1
Lindaas.....	440	252	54	4	6	18	5	2
Amtet.....	3815	2250	443	42	25	121	70	7

at faa Folket til at iagttage de foreskrevne Forsigtighedsregler ligeoverfor Tuberkulosen. Saaledes havde en Mand, der led af Sygdommen, uagtet han var advaret, sine to Børn liggende hos sig i Sengen. Først døde Manden, og efter 2 à 3 Ugers Sygdom døde begge Børnene af tuberkuløs Meningit (J. Falkenberg).

Kardialgi og chronisk Gastrit var i Osterøens Distrikt ikke lidet udbredte, ligesaa betegnes de som meget almindelige i Alversunds, særlig i Øigaren, hvilket tilskrives Kosten. Mangesteds findes ikke Melk og Kjød i Huset Aaret rundt. Den almindelige Kost er da Kaffe og Potetesbage, hvorpaa Sirup eller saltet Sild, sjelden Smør og da Margarin, fersk eller saltet Fisk med Poteter og Vasvelling samt endelig Grød, hvortil en Blanding af Sirup, Eddike og Vand (J. Falkenberg).

Om Amtets Sindssyge se den almindelige Beretning.

Af **Brok** (Hernia) opgives 35 Tilfælde med 2 Døde. Kjøen angives for 30: 6 Gutter, 1 Pige, 14 voxne Mænd og 9 voxne Kvinder. Sædet var hos 33 følgende: Hernia inguinalis 27, Hernia cruralis 3, Hernia umbilicalis 3.

Af **Benbrud** opgives 93 med 2 Døde. Kjøen er angivet for 70 saaledes: 13 Gutter, 2 Piger, 26 voxne Mænd, 29 voxne Kvinder. Sædet var for 90 følgende:

Fractura cranii..... 2	Fractura radii.....20	Fractura patellæ..... 1
— oss. frontis.. 1	— ulnæ..... 3	— cruris..... 3
— claviculæ... 8	— digiti..... 1	— tibiæ..... 4
— humeri..... 6	— costarum.... 9	— fibulæ..... 9
— olecrani.... 1	— colli femoris. 3	— malleoli.... 1
— antibrachii.. 8	— femoris.....10	

Af **Luxationer** behandles 26. Kjøen er opgivet for 19 saaledes: 4 Gutter, 2 Piger, 11 voxne Mænd, 2 voxne Kvinder. Sædet var følgende:

Luxatio humeri 13, L. antibrachii 6, L. capituli radii 1, L. ulnæ 4, L. pollicis 1, L. pedis 1.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger 46, hvis Udfald og Indikationer sees af foranstaaende Tabel (Side 154). Af ovennævnte Operationer udførtes i Sveens Herred 1, indre Søndhordland 6, ytre Søndhordland 2, Tysnæs 7, indre Hardanger 2, ytre Hardanger 4, Voss 6, søndre Midthordland 2, nordre Midthordland 5, Osterøen 6, Alversund 1, Lindaas 4.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabel Side 155.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1565 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 59,0.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 25 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsarsag for 17, deraf Barselfeber 14, Dystokia 2, Graviditas extrauterina 1.

De hyppigste **Dødsarsager** var:

Dødsarsager.	Antal Dødsfald.
Diphtherit	95
Lungetæring	86
Lungebetændelse	79
Alderdomssvaghed	72
Mæslinger	66
Kræft og Sarkom	46
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	32
Skarlagensfeber	25
Organisk Hjertefeil	25
Medfødt Svaghed	23
Typhoidfeber	21

Veirliget. Vaaren synes at være kommen tidlig med Varme, Sommeren var usædvanlig tør og varm, saa der fleres teds opstod Vandmangel, Høsten var for det meste mild, Eftervinteren dels kold, dels mild, regnfuld og stormende. Fra Sveen og indre Søndhordland omtales, at Hømængden paa Grund af den stærke Tørke blev meget forringet, ligesom at Ageren var tynd, Straaet kort, men Poteteshøsten faldt rig og god. Den milde Høst, som gjorde, at Kreaturerne kunde gaa længe ude, ligesom den milde Vinter, der tillod Faarene ogsaa næsten daglig at være ude, sparede meget paa Fodret (Eye).

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra indre Søndhordland berettes, at de hygieniske Forholde er gode og i stadig Fremgang; Skibsbyggeriet var atter kommet i fuld Gang, og de i Distriktet forresten faa hjemmehørende Skibsparter gav godt Udbytte, hvorimod Jagtebruget og Fiskespekulationen snarere bragte Tab (J. Østberg). Angaaende den ovenfor omtalte forskellige Hyppighed af Lungetuberkulose i de forskellige Sogne i Strandebarm i ytre Hardanger meddeler Distriktslægen følgende Oplysninger om Beliggenhed og andre Forholde i disse: Den største Del af Strandebarms Sogn ligger paa Nordsiden af Hardangerfjorden omtrent ved dennes Midte ved dens bredeste

Parti og omgiver mod N. og NV. en stor Bugt, som Fjorden her danner. Landet skraaner fra Fjorden af og gaar gennem skovklædte Lier over i de bagforliggende 1 til 4000 Fod høie Fjelde mod N. og NV. Disse luner for Vinterens tørre og skarpe nordlige og østlige Vinde, der følger Fjordens Hovedretning uden at have synderlig Magt inde paa Bugten. Udad lukker Varaldsø (i S. og SV.), der tilligemed et Par furubevoxede Næs dels afdæmper dels giver de fra Havet kommende sydlige og især vestlige Storme en anden Retning. Ved sin Heldning mod S. og SO. er Sognet heldigt stillet for Solen, idet den anden Sides Fjelde med Følgefonden ligger saa fjernt (indtil flere Mile), at de ikke paa nogen Aarstid hindrer Solgangen, medens Husenes Façader med Vinduerne vender mod Fjorden (altsaa mod S. og SO.), hvorved der i Værelserne trænger rigelig Sol ind i alle Hjem saavel Vinter som Sommer. Nogen trykkende Hede om Sommeren er alligevel sjelden; naar Solen til en vis Grad har ophedet Landet, strømmer i Regelen en forfriskende og behagelig afkjølede «Havgule» fra Havet ind gennem Fjorden og de lavere Trakter. Jondals Beliggenhed paa den sydøstlige Side af Fjorden med nære Fjelde mod S. og SO., der for en stor Del stiger brat op lige fra Fjorden, bevirker, at Solen paa de fleste Gaarde udelukkes en Del af Vinteren (paa enkelte Gaarde lige indtil $\frac{1}{2}$ Aar); hertil kommer, at Husenes Façader med sine Vinduer i Regelen vender mod Fjorden — altsaa mod N. og NV. — hvorved endog enkelte Huse omtrent det hele Aar er uden Sol i Værelserne. Fjeldene strækker sig, gennemskaarne af enkelte Dalstrækninger, op til Følgefonden; gennem disse Dale strømmer fossende Elve, hvorfra en ofte kold «Daletræk». Dette er naturligvis ikke til Hinder for det Faktum, at enkelte Gaarde synes at have en i sanitær Henseende endog meget fordelagtig Beliggenhed, og at der ogsaa i det Hele taget i Jondal kan være et meget sundt og behageligt Sommeropholdssted. En Undtagelse danner desuden Førvicebygden (en mindre Del af Sognet), der ligger paa Nordvestsiden af Fjorden og mere ligner Strandebarm i Beliggenhed, medens dog Fjorden her er smalere, og beskyttende Fjelde mod N. mangler, hvorfor der er mindre Ly for Vinterens nordøstlige og østlige Vinde. Varaldsø Sogns Beliggenhed med Gaarde baade rundt Øen og paa Fastlandet gjør Forholdene der mere indbyrdes vexlende, idet f. Ex. enkelte Gaarde (de fleste) har rigelig Sol det hele Aar, medens andre (faa) maa undvære den en Tid af Vinteren. Den noget mindre Afstand fra Havet bevirker et noget mildere Klimat om Vinteren med mindre Sne (Th. Kinck). Fra Voss omtales, at Vossingen har en udpræget Tendents til at drive Handelsforretninger, hvorfor han streifer overalt om paa Landsbygden og ofte besøger Bergen. I mange Tilfælde antages derved Smitte at være overført til Distriktet og videre udbredt (H. Gjestland). Fra Osterøen hævdes fremdeles Meierivæsenets skadelige Indflydelse med Hensyn til Brugen af Melk i Bøndernes altfor tarvelige Husholdning. Som Exempel paa hvor smaa og daarlige Forholdene kan være, berettes fra Alversund om Tilstanden i et Hus i Øigaren, hvor en spedalsk Syg opholdt sig. Indgangsdøren var saa liden, at en voxen Mand maatte bøje sig dybt for at komme ind, Værelsets Tag ogsaa saa lavt, at man neppe kunde staa opret. Her boede Mand, Kone og 5 Børn i et med Kogeovn forsynet Rum, der var ca. 4 Alen langt og ligesaa bredt. Den Syge foretrak dette Hjem for Indlæggelse i Hospital. De fleste nyopførte Huse er dog større og bedre, men Fremskridtene er under de smaa Forholde langsomme, hvad der væsentlig gjælder Herlø og da især Øigaren, hvorunder ogsaa indbefattes ytre Bø af Manger. I Alversunds Prestegjeld er den økonomiske Evne bedre og Sandsen for Renlighed og Orden god, om end den usædvanlig karrige Natur ogsaa her gjør Befolkningen mere end sædvanlig nøisom og nærig (J. Falkenberg).

Sygehuse. I Aarstad Herred ligger Møllendals Sindssygeasyl. Ved Arne Fabrikker findes et Isolationslokale for epidemiske Sygdomme.

Badehuse. Søbadehuse findes i Godø Sund i Tysnæs Distrikt og i Odde, Ullensvang, Ulvik og Eidfjord i indre Hardanger. Paa Voss findes en Damp- og Karbadindretning, der benyttes hele Aaret, desuden et Sommerbadehus flydende paa Vangsvandet. I nordre Midthordland findes flere Badehuse om Puddefjorden og ved Nordaasvandet. En Del private Badehuse findes ogsaa i Osterøens Distrikt.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede Syge, Møder i Sundhedskommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundhedskommissioner, Antal Møder.	Vaccine-rede.	Retsmedicinske Forretninger.
	Antal anmeldende Læger.	Fattige Syge.			
Søndre Bergenhus Amt	1	661	37	3292	12
Sveens Herred	1	9	1) 1	72	-
Indre Søndhordland	1	42	2) 1	248	1
Ytre —	1	43	-	*) 97	-
Tysnæs	1	50	3) 6	261	1
Indre Hardanger	1	84	4) 4	**) 163	-
Ytre —	2	75	uopgivet	281	1
Voss	1	66	5) 5	272	6
Søndre Midthordland	1	60	6) 5	366	-
Nordre —	1	uopgivet	7) 5	588	-
Osterøen	1	58	8) 4	468	2
Alversund	1	54	9) 4	258	1
Lindaas	1	120	10) 2	218	-

1) Sveen og Vikebygden 1. 2) Fjælberg 1. 3) Tysnæs 3, Kvindherred 3. 4) Ullensvang 2, Ulvik 2. 5) Voss 4, Vossestranden 1. 6) Os 2, Fuse 1, Sund 1, Østervold 1. 7) Fane 2, Askøen 2, Aarstad 1. 8) Haus 1, Hammer 1, Hosanger 1, Bruvik 1. 9) Alversund 3, Herlø 1. 10) Manger 1, Masfjord 1.

*) I Finaas vaccineredes ikke; Aarsagen uopgivet. **) I Ullensvang Herred vaccineredes ikke paa Grund af epidemiske Sygdomme.

XIII. Bergens By.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Amtet.	Fladeindhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Debr. 1885.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.
Bergens By	0,07	46 552	1) 31	10	26

1) Foruden Distriktslægen i nordre Midthordland, der er bosat i Bergen.

Sundhedstilstanden var tilfredsstillende, da ingen Epidemi opnaede nogen større Udbredning. De af Lægerne anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde tilsammen 8143 mod 11 726 Aaret forud og Antallet af Dødsfald af disse Sygdomme 265 mod 388 i det foregaaende Aar. Størsteparten af disse epidemiske Tilfælde i 1889 var imidlertid katarrhalske, nemlig 4878, og dernæst akute Diarrhoer i et Antal af 1414; Mæslinger og Kighoste forekom betydelig sjældnere, Skarlagensfeber derimod noget hyppigere end i 1888.

Dødeligheden var ogsaa i Aftagende. De Dødes Antal udgjorde 929 eller 18,3 pro mille af den beregnede Middelbefolkning (50 900).

Lægerne har anmeldt 902 Dødsfald, deraf i:

Januar	122	Mai	66	September	53
Februar	71	Juni	95	Oktober	64
Marts	92	Juli	65	November	58
April	73	August	64	December	79

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 160).

Af **Typhoidfeber** anmeldtes 66 Tilfælde, hvoraf 9 dødelige, de fleste i Maanederne August—December. Paa Sygehuset indlagtes 50, de øvrige behandles i Hjemmet. Det opgivne Antal Angrebne og Døde af Typhoidfeber i Bergens By var:

I 1880	48	Angrebne,	5	Døde.
- 1881	60	—	6	—
- 1882	78	—	3	—
- 1883	75	—	6	—
- 1884	134	—	9	—
- 1885	83	—	7	—
- 1886	63	—	5	—
- 1887	56	—	7	—
- 1888	51	—	11	—
- 1889	66	—	9	—

Tilsammen 1880—89 714 Tilfælde med 68 Dødsfald (9,5 pCt).

Af **Cerebrospinalmeningit** opgives i Juni 3 Tilfælde hos 2 Gutter og 1 Pige; de endte alle med Helbredelse.

De af **Barselefeber** anmeldte 5 Tilfælde indtraf spredt, og syntes alle at skyldes Selvinfektion.

Børnekopper optraadte i Juni hos et 9 Aar gammelt, uvakcineret Pige-barn, hvis Fader, som var Sømand, nylig var hjemkommen med et Skib, fra hvilket der paa dets Hjemreise var bleven indlagt en Syg, lidende af Kopper, paa et Hospital i Gibraltar. Alt Tøi var blevet desinficeret, og Skibet havde ligget i Kvarantæne, hvorefter det erholdt rent Sundhedspas. Omtrent 3 Uger før Barnet angrebes, havde Faderen havt Feber, flugtende Smerter i Lemmerne og noget Udslet; ogsaa Moderen havde i Mellemtiden været under Lægebehandling for en febril Sygdom, dog uden Udslet, saa vidt hun vidste. Familien indlagdes strax i Lazareth, Husets Beboere, hvoriblandt 2 uvakcinerede Børn, vakcineredes, og der foretoges Desinfektion af Familiens Bolig. Der optraadte siden ikke flere Tilfælde.

Vandkopper forekom temmelig hyppig, særlig i 1ste og 4de Kvartal.

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes 192 Tilfælde, fordelte over det hele Aar. Det største Antal (41) indtraf i November. Der indtraf 5 Dødsfald (2,6 pCt).

Mæslinger fortsatte sig fra Aaret iforveien stærkt aftagende med det største Antal Tilfælde i Aarets 2 første Maaneder. I det Hele anmeldtes 92 Angrebne og 15 Dødsfald.

I Bergens By anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Behandlede.	Deraf Døde.													
Typhoidfeber	66	9	66	5	3	4	-	5	2	2	9	9	11	8	8
Cerebrospinalmeningit	3	-	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	5	4	5	-	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	1
Børnekopper	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	180	-	180	14	10	38	24	10	4	1	-	5	12	36	26
Skarlagensfeber	192	5	192	2	20	20	9	16	18	22	13	10	14	41	7
Røde Hunde	131	-	131	10	30	21	43	9	7	-	-	-	-	-	11
Mæslinger	92	15	92	47	18	3	1	13	2	-	-	2	-	6	-
Rosen	124	1	124	6	13	11	11	23	6	6	7	10	12	10	9
Kighoste	98	5	98	8	-	-	-	4	4	4	14	4	26	21	13
Diphtherit	86	22	86	9	7	18	10	8	12	1	3	-	5	5	8
Strubehoste	4	3	4	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	-	-
Kusma	111	-	111	24	18	17	31	6	-	2	1	-	1	7	4
Akut Katarrh i Luftv. og Bronchit	3489	54	3489	700	298	340	238	238	151	120	104	161	289	341	509
Katarrhalsk og follikulær Angina	1389	-	1389	164	179	162	125	135	82	40	49	57	107	137	152
Lungebetændelse	422	81	422	99	33	38	27	36	22	11	16	23	36	33	48
Pleurit	143	3	143	17	10	13	8	16	8	8	5	8	17	21	12
Gigtfeber	178	2	178	21	18	13	18	17	12	10	4	8	9	20	28
Koldfeber	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	1414	59	1414	103	76	81	77	104	174	209	192	115	93	77	113
Blodgang	13	2	13	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	6	1
Tilsammen	8143	265	8143	1229	733	782	623	640	510	436	423	413	634	769	951

Rosen forekom noget hyppigere end sædvanlig, med spredte Tilfælde hele Aaret igjennem, de fleste (23) i Mai.

Af **Diphtherit** anmeldtes 86 Tilfælde og 22 Dødsfald mod henholdsvis 74 og 33 i 1888. Paa Sygehuset behandledes 67, hvoraf 17 døde, og 2 laa tilbage ved Aarets Slutning. I September anmeldtes intet Tilfælde, ellers forekom Sygdommen hele Aaret, hyppigst i Vaarmaanederne.

Af **Kighoste**, der Aaret iforveien havde optraadt epidemisk, forekom i Januar 8 Tilfælde, hvorefter Sygdommen ikke synes at have vist sig før i Mai, da der atter anmeldtes nogle Tilfælde; siden udover Sommeren og Høsten blev Sygdommen igjen noget almindeligere.

Akute Katarrher i Luftveiene, Bronchit og Angina var fremdeles meget almindelige og gav Anledning til et forholdsviis stort Antal Dødsfald, nemlig 54 (mod 46 i 1888 og kun 12 i 1887).

I December anmeldtes 7 Tilfælde af **Influenza**; kst. Stadsfysikus Stabell antager, «at de i Aarets sidste Uger hyppig optrædende katarrhalske, gastriske og rheumatiske Lidelser lettest og naturligst kan forklares som forskjellige Aabenbaringer af Influenza-Miasmet».

Lungebetændelse var meget hyppig i Januar (99 Tilfælde) og forekom siden hele Aaret igjennem med nogen Remission i August—September. I det hele anmeldtes 422 Tilfælde med 81 Dødsfald (Aaret forud 495, hvoraf 96 dødelige).

Akut Diarrhoe og Cholera nostras forekom noget hyppigere end i 1888.

Af **Blodgang** opgives 13 Tilfælde, deraf 6 i August, 6 i November og 1 i December. De førstnævnte skyldtes Smitteimport fra Riga, hvorfra en 16-aarig Pige var kommen syg hjem; hun indlagdes paa Sygehuset, hvor hun døde i Juli, som det antoges, af epidemisk Gastroenterit, men, som det senere viste sig, af Dysenteri. En Maskinist med samme Dampskib laa i flere Uger syg hjemme af blodig Diarrhoe, men kom sig; ligesaa fik hans Datter og Søn Sygdommen; den sidste døde. I en anden Familie, der havde Privet sammen med Maskinistens, angrebes 3 mindre Børn, hvoraf 2 døde. Paa Dødslisten findes kun 2 af disse Dødsfald opførte som foraarsagede ved Blodgang. Om de mod Aarets Slutning hos 3 Børn og 4 Voxne anmeldte Tilfælde, hvoraf ingen dødelige, savnes yderligere Oplysninger.

De **veneriske Sygdommes** Optræden i Maanederne ifølge Stadsfysikatets Sammendrag sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Nye Tilfælde af Chan-ker og Syphilis	139	21	16	9	6	16	9	10	10	10	10	12	10
Gonorrhoe, Urethrit. . .	283	23	41	27	19	33	18	17	33	31	23	17	21

Af Syphilis opgives 4 Dødsfald, hvoraf 3 hos Børn under 1 Aar gamle. Ved Visitationen af løsagtige Kvinder fremmødte 52, samtlige fremstillede af Bergens Politi; 19 indlagdes paa Sygehus, nemlig 16 for Urethrit, 2 for konstitutionel Syphilis og 1 for Excoriatio.

De veneriske Sygdomme i Aarene 1872—1889 sees af Tabellen paa følgende Side.

Veneriske Sygdomme i Aarene 1872—1889.

Aar.	Syphilis.						Gonorrhoe (Urethrit).						Tilsammen.		
	Paa Sygehus.			Udenfor Sygehus.			Paa Sygehus.			Udenfor Sygehus.			Veneriske Sygdomme.	Syphilis.	Gonorrhoe.
	Behandlede.		Deraf	Behandlede.		Deraf	Behandlede.		Deraf	Behandlede.		Deraf			
	Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.				
1889..	39	12	27	104	83	21	47	9	38	238	226	12	428	143	285
1888..	36	10	26	116	74	42	59	12	47	294	236	58	505	152	353
1887..	36	19	17	76	65	11	36	12	24	277	268	9	425	112	313
1886..	33	10	23	67	56	11	28	7	21	244	230	14	372	100	272
1885..	25	12	13	67	54	13	49	11	38	226	207	19	367	92	275
1884..	53	24	29	80	58	22	48	-	-	232	-	-	413	133	280
1883..	73	34	39	122	88	34	31	13	18	243	214	29	469	195	274
1882..	97	36	61	122	98	24	36	14	22	253	243	10	508	219	289
1881..	55	22	33	68	53	15	44	15	29	188	180	8	355	123	232
1880..	57	28	29	47	38	9	46	7	39	139	130	9	289	104	185
1879..	30	14	16	48	uopg.	uopg.	30	5	25	130	uopg.	uopg.	238	78	160
1878..	38	17	21	54	(22	3)	54	4	50	95	89	6	241	92	149
1877..	41	19	22	66	53	13	69	7	62	129	123	6	305	107	198
1876..	39	11	28	62	52	10	66	8	58	139	130	9	306	101	205
1875..	48	23	25	52	44	8	41	11	30	94	90	4	235	100	135
1874..	40	19	21	31	25	6	83	18	65	97	95	2	251	71	180
1873..	24	12	12	26	23	3	58	6	52	68	uopg.	uopg.	176	50	126
1872..	60	33	27	32	24	8	74	7	67	78	uopg.	uopg.	236	92	144

Dødsfald af **chroniske Sygdomme** vil sees af den paa Side 164 o. flg. indtagne Tabel over Dødsårsager.

Skab anføres igjen at faa Indpas hos Arbeiderfamilier blandt Børnene (A. Martens).

Af **Lungetuberkulose** opgives 164 Dødsfald, 18,7 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom forårsagede Dødsfald (876) og 26,8 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme (611).

Af **Brok** opgives 10 Tilfælde og 4 Dødsfald. Kjøen og Alder anføres for 9, deraf 6 Mænd og 3 Kvinder, Sædet for 5: 3 Hernia inguinalis og 2 cruralis.

Af **Benbrud** anføres 26 Tilfælde og 3 Dødsfald. Kjøen og Alder opgives for alle: 4 Gutter, 2 Piger, 15 voxne Mænd og 5 voxne Kvinder. Sædet var for 25:

Fractura cranii	2	Fractura colli femoris	2
— claviculæ	2	— cruris	7
— costæ	6	— malleoli	1
— humeri	1	— tibie	1
— femoris	3		

Af **Luxationer** opgives 8 Tilfælde. Kjøen og Alder anføres for 3: 1 Gut og 2 voxne Kvinder. Sædet var 5 Gange Humerus og 3 Gange Cubitus.

Af **obstetriske Operationer** udførtes 82, hvoraf 4 paa Fødselsstiftelsen. (Se Tabellen næste Side).

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.				Partus præmaturus artificialis.		Perforation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Mødre.	
	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	lev.	død.
Paa Fødselsstiftelsen:														
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer...	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5) 1	1	-
Tilsammen	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Udenfor Fødselsstiftelsen:														
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer...	52	-	50	2) 3	-	-	-	3	3) 1	4) 2	2	-	-	-
Bækkensneverhed.....	3	1) 1	2	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	6) 1
Placenta prævia og Blødning.....	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie.....	-	-	-	-	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-
— med fremfalden Arm.....	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie med fremfalden Navlesnor.....	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Opslaaede Arme ved Siden af Hovedet..	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-
Fremfald af Navlesnoren.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uopgiven Indikation..	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	56	1	53	5	13	9	4	5	1	2	4	-	-	1
Ialt i Bergens By	59	1	56	5	13	9	4	5	1	2	4	1	1	1
	60		61		13			6		6				

1) Fødselsens Varighed: 2 $\frac{1}{2}$ Døgn; ydre Fødselsdele stive, Gangræn af Skedeindgangen bagtil, død af Pyæmi (formentlig opført under Barsel-feber paa Dødslisten). 2) 1 Gang 1ste Tvilling, 2den Tvilling fødtes levende ved Udtrækning, hvor Udfaldet (dødeligt) for Moderen er anført, se de to følgende Anmærkninger. 3) Dødsårsag: Dystokia (Synkope). 4) Deraf 1 Gang 2den Tvilling, 1ste Tvilling forløst ved Tang dødfødt, se Anmærkning 2. 5) 29 aarig IIpara, 1ste Gang forløst ved en haard Tangforløsning med dødfødt Barn. Bækkenet forsnævret efter Rachit i den tidlige Barndom. Legemets Høide: 133 Ctm. Conj. sup. omtr. 8,5 Ctm. 6) Døde af Kollaps 2 $\frac{1}{2}$ Døgn efter Forløsningen (formentlig opført under Dystokia).

Paa Fødselsstiftelsen forpleiedes 98 Barselkvinder, hvoraf 3 laa tilbage fra det foregaaende Aar; 1 udgik uden at føde og indkom senere. Af de Indkomne var 59 gifte og 36 ugifte. Liggedagenes Antal var 1324. Sundhedstilstanden var bedre end i noget foregaaende Aar, særlig i sidste Halvaar. Aarsagen hertil tilskrives alene Behandlingen af 4de Tidsrum, hvorunder hverken Fingre eller Instrumenter kom i Berørelse med den saarede Fødselsvei før 9de Dag i Barselsengen. Af de 94 Mødre fødtes 94 Børn, hvoraf 4 dødfødte (det ene af disse var ulevdygtigt og veiede kun 1,4 Kgr.).

Liste over de af Lægerne

Dødsårsager.	Sum.	Deraf.		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Angina membranacea	3	2	1	-	-	2	1	-	-	-	-
Apoplexia cerebri . . .	37	22	15	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthroace	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Asthma, Emphysema .	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Atrophia infantum . . .	17	10	7	8	7	1	-	1	-	-	-
Bronchitis acuta	52	27	25	20	14	6	7	-	-	-	-
— chronica	15	9	6	-	-	-	-	1	-	-	-
Cancer	29	8	¹⁾ 21	-	-	-	-	-	-	-	-
Cholera nostras	20	9	11	6	11	1	-	-	-	-	-
Combustio	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Commotio cerebri	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Contusio	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Convulsiones infantum	27	16	11	14	8	2	3	-	-	-	-
Cystitis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Debilitas congenita . .	6	2	4	2	3	-	1	-	-	-	-
— senilis	61	24	37	-	-	-	-	-	-	-	-
Diabetes mellitus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoea acuta, Gastro-Enteritis	39	21	18	18	12	3	2	-	-	-	-
Diphtheritis	22	11	11	-	-	3	7	6	3	1	-
Dysenteria	2	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Elephantiasis (Lepra)	21	11	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Embolia, Thrombosis .	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Epilepsia	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Febris rheumatica . . .	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— typhoidea	9	4	5	-	-	-	-	-	1	1	-
Fractura ossium	3	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-
Gangræna, Decubitus .	4	1	3	-	1	-	-	-	-	-	-
Gastritis acuta	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1
— chronica	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
— pulmonum	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hepatitis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hernia	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrocephalus	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops, Ascites	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Icterus	4	3	1	3	1	-	-	-	-	-	-
Insania	8	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Laryngitis	2	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Leuchæmia	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-

1) Uopgivent Alder for 1.

(Forts.) Dødsårsager.	Sum.	Deraf:		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Meningitis simplex ..	21	11	10	4	3	2	1	2	1	1	1
— spinalis ..	5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-
— tuberculosa	56	30	26	7	3	17	15	3	7	1	1
Morbilli ..	15	8	7	4	-	2	5	2	2	-	-
Morbus ovarii ..	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— uteri ..	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— Werlhofii, Purpura ..	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
— viar. urinifer.	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Nephritis, Morb. Bright.	15	8	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Obstructio alvi, Ileus	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	1
Oedema pulmonum ..	2	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Paralysis ..	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonitis ..	8	3	5	-	-	-	-	-	1	-	-
Phlegmone, Abscessus	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Pleuritis ..	3	1	2	-	-	-	-	-	-	1	-
Pneumonia crouposa ..	81	36	45	9	8	6	10	1	3	-	1
Puerperium:											
Dystokia ..	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Eclampsia ..	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris puerperalis ..	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia ..	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmia ..	4	1	3	-	1	-	-	-	-	1	-
Rachitis ..	3	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-
Ruptura cordis et aortæ.	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— intestinorum ..	3	2	1	-	1	-	-	1	-	-	-
Scarlatina ..	5	4	1	1	-	3	1	-	-	-	-
Scrophulosis ..	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Syphilis ..	4	1	3	1	2	-	-	-	-	-	-
Tuberculosis pulmon. ..	164	87	77	-	1	10	4	5	4	1	2
Tussis convulsiva ..	5	2	3	1	-	1	3	-	-	-	-
Ulcus ventriculi ..	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organ. abdominis	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
— — cerebri ..	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— — cordis ..	29	1) 10	19	1	-	-	-	-	-	-	2
— — hepatis ..	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	876	433	443	107	80	62	61	23	24	8	9
Suffocatio ..	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Submersio ..	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Suspensio ..	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Causa mortis ignota ..	19	1) 11	8	4	3	-	-	-	-	1	-
Sum	902	451	451	111	83	62	61	23	24	9	9

1) Uopgiven Alder for 1 Maud.

15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	1	1	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1	-	-	-	1	-	2	-	1	1	2	1	1	3	-	2	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
2	-	1	3	-	1	3	-	5	4	2	5	7	9	-	1	-	-
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	7	19	16	19	19	6	8	11	6	6	7	2	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
1	-	1	1	2	2	1	1	1	3	2	1	-	8	-	1	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
17	12	30	34	36	37	20	20	34	26	38	35	42	63	12	31	3	10
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	1	2	3	1	-	-	-	-
17	12	30	36	36	37	24	20	37	26	40	37	45	64	12	31	3	10

Fosterleierne opgives saaledes:

1ste Isseleie	57	Gange.
2det —	35	—
1ste Sædeleie	1	(Ryg fortil)
Ubestemt Leie	1	

Ved den til Stiftelsen knyttede Jordemoderskole udexamineredes 15 Elever, deraf 5 fra Stavanger Amt, 4 fra søndre og 3 fra nordre Bergenhus Amt, 1 fra Romsdals og 2 fra søndre Trondhjems Amt.

Om **Fødte og Døde** se følgende Tabel:

Lægedistrikt.	Leven- de Fødte.	Døde				Død- fødte.	Omkomne ved	
		ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bår- sel- seng.		ulyk- kelige Hæn- delse.	Selv- mord.
Bergens Stadsfysikat	1643	929	214	16	9	58	14	3

Overskuddet af Fødte over Døde bliver saaledes 714 og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 56,5.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 9 Kvinder paa Barselseng. Lægerne opgiver Dødsårsag for 8, hvoraf 4 døde af Barselfeber, 2 af besværlig Fødsel, 1 af Barselkrampe og 1 af Blødning.

De **hyppigste Dødsårsager** var: Lungetuberkulose 164, Lungebetændelse 81, akut Diarrhoe 18, Cholera nostras 20 og Gastro-Enterit 21, tilsammen 59, Alderdomssvaghed 58, tuberkuløs Hjernebetændelse 56, akut Bronchit 52 og Laryngit 2, tilsammen 54, Hjerneslag 37, Kræft 29, organisk Hjertesygdom 29, Kramper i Børnealderen 27, Diphtherit 22, Spedalskhed 21 og simpel Meningit 21.

Til Belysning af **Veirforholdene** hidsættes følgende af Prof. H. Mohn velvilligen meddelte Oversigt (se Side 169).

Januar var lidt over 1 Gr. for varm og havde rigelig Nedbør, idet der var et Overskud paa 84 pCt. af det Normale; ellers var Veirforholdene normale. Februar var et Par Grader for kold og havde et Underskud af Nedbør paa 30 pCt.; Maanedens udmærkede sig ellers ved sit ualmindelig klare Veir, idet Antallet af overskyede Dage var betydelig mindre og Antallet af klare Dage betydelig større end sædvanlig. Marts var ligeledes et Par Grader for kold, men den havde et Overskud af Nedbør paa 42 pCt. I April var Veiret omtrent normalt. Mai var meget, nemlig over 5 Gr., for varm med et Nedbør-Underskud paa 33 pCt. Den fremherskende Vind var Nordvest, medens den ellers er Syd. Juni ligner Mai, idet dog Temperatur-Overskuddet ikke var fuldt saa stort, og Nedbør-Underskuddet procentvis var dobbelt saa stort. Juli, Temperaturen normal, ellers lig foregaaende Maaned, med forholdsvis faa Nedbørdage og klart Veir. August var 1½ Gr. for kold. Den havde et lidet Overskud af Nedbør og 9 Nedbørdage flere end sædvanlig. Vinden blæste for det meste fra Syd, medens ellers i August Nordenvinden er fremherskende. September var et Par Grader for kold med klart Veir. I Oktober blev Veiret atter noget for varmt; der faldt 50 pCt. for lidet Nedbør. November var opimod 3 Gr. for varm med et Nedbør-Overskud paa 37 pCt.; Veiret var noget mere skyet end sædvanlig. December ligner foregaaende Maaned; Temperaturen var 1 Gr. for høj, og der faldt 67 pCt. for meget Nedbør.

Øversigt over Veirforholdene i Bergen.

Maaned.	Temperatur (C°).						Nedber.		Antal Dage med								Frem- herskende Vind.
	Middel.	Afv. fra normal.	Høiest.		Lavest.		Mm.	Afv. fra normal.	Ned- ber.	Sne.	Taage.	Hagel.	Tor- den.	Frost.	Over- skyet.	Klart.	
			Temp.	Dag.	Temp.	Dag.											
Januar	1,9	+ 1,3	8,0	25	- 5,8	13	291,8	+ 133,3	20	5	0	0	1	14	15	2	S
Februar	- 1,9	- 2,1	3,6	18	- 12,4	12	97,7	- 42,9	13	10	0	0	0	25	7	9	S
Marts	- 0,4	- 1,9	7,0	30	- 10,8	3	156,8	+ 46,2	19	6	0	0	0	20	14	4	S
April	5,5	+ 0,5	15,0	30	- 1,8	5	89,2	- 7,4	11	0	0	0	0	5	10	6	S
Mai	14,4	+ 5,4	23,2	28	5,6	5	58,4	- 33,0	12	0	0	0	2	0	2	12	NW
Juni	15,8	+ 3,1	29,0	3	6,2	12	36,0	- 72,1	7	0	0	0	1	0	3	12	NW
Juli	14,1	- 0,2	22,0	5	5,2	19	29,5	- 112,0	10	0	0	0	1	0	5	7	N
August	12,7	- 1,4	22,0	1	6,2	16	193,4	+ 27,5	24	0	0	0	0	0	13	3	S
September	9,6	- 1,9	18,4	8	1,6	23	198,8	+ 10,3	15	0	0	0	0	0	8	9	S
Oktober	8,6	+ 1,4	17,2	3	- 2,0	24	98,9	- 99,8	13	0	0	0	1	2	7	4	S
November	5,7	+ 2,5	13,6	1	- 5,6	30	206,0	+ 54,6	19	1	0	0	0	4	18	1	S
December	2,1	+ 1,1	8,0	18	- 4,4	23	285,3	+ 115,0	16	3	0	0	0	15	21	2	S
Aaret	7,2	+ 0,7	29,0		- 12,4		1741,8	+ 19,7	179	25	0	0	6	85	123	71	S

Anm.: Paa Grund af Ombytte af Iagttager paa Lungegaardshospitalet er Observationerne tildels ikke saa nøiagtige som ønskeligt; navnlig gjælder dette Antal Dage med o. s. v.

Hygieniske Forhold. Det i forrige Beretning nævnte Epidemilazareth var under Opførelse. Den gamle Desinfektionsovn ved det kommunale Sygehus er i Aarets Løb bleven ombyttet med en ny. Ved Byens Desinfektionsapparat desinficeredes 2833 Kollis, hvorved forbrugtes 85 000 Kubikfod Gas. Indtægten af Ovnen var Kr. 554,75. Desuden blev paaseet Desinfektion af 4 Jordemødres Person, Tøi og Instrumenter. I Aarets Løb byggedes 76 nye Huse, hvoraf 30 3-Etages og 46 2-Etages Bygninger, samtlige med Beboelsesbekvemmelighed i Kjælderens. Kloaknettet udvidedes med 263 M. Rør og 18,4 M. Tørmur, hvorhos 283 M. Kloaker er blevene omlagte med Rørledninger. Det bestod ved Aarets Udgang ialt af 38 137 Meter, hvoraf dog 12 057 M. var tømuret. Renovationsvæsenet blev i Aarets Løb tillagt 90 Huse, hvoraf 76 nye og 14 ældre, hvilke sidstnævnte paa Grund af sin Beliggenhed i Byens Udkanter ikke tidligere har været inddragne under Renovationsvæsenet. Udgifterne udgjorde Kr. 83 385, Indtægterne Kr. 16 559. De i Beretningen for 1887 omtalte Forandringer, hvad Fiskehandelen angaar, er ikke blevene gennemførte, da Kommunebestyrelsen besluttede at ombygge den Bolværksbrygge, til hvilken Fiskehandelen agtes henlagt, med ordentlig Stenkai. Kontrollen med Kjødhandelen lod særdeles meget tilbage at ønske, og næsten alle Slagterier var i en særdeles mislig Forfatning. Sundhedskommissionen har senere undersøgt samtlige Slagterier i Skudeviken og paabudt forskjellige Foranstaltninger ved flere af disse, der tildels allerede er udførte. Melkeforsyningen er ved Oprettelsen af flere Meieriudsalg bleven rigeligere. Et betydeligt Fremskridt har Byen gjort ved sine store og smukke Parkanlæg, der væsentlig er blevene anlagte for Bevilgninger af Brændevinssamlaget og Sparebanken. Af saadanne Parkanlæg eier Byen nu 4 foruden Spadserveiene paa Fløiveien, der iaar er udvidede helt til Fløistangen. Savnet af en tidsmæssig Bygningslov er meget følelig.

Fattigsygepleien. Antallet af de for Fattigvæsenets Regning forpleiede og behandlede Syge sees af følgende Tabel:

Fattige Syge i Bergen.

Behandlede fattige Syge.	Md.	Kv.	Til- sammen.	Deraf	
				Md.	Kv.
I Hjemmet.....			1384	507	877
Paa Sygehuset.....			488	-	-
Paa Arbeidsanstaltens Sygestuer:					
Tilbageiggende fra 1888.....	31	25	} 128	76	52
Indlagte fra Byen.....	16	18			
— « Arbeidsanstalten ..	29	9			
I Arbeidsanstaltens Kurafdeling for Kvinder.....			54	-	54
Af Sindssyge:					
I Bergens Sindssygeasyl.....	40	47	} 145	77	68
- Rosenbergs —.....	32	14			
„ Møllendals —.....	5	7			
Tilsammen			2199		

Fattigvæsenets Udgifter udgjorde:

For Syge behandlede paa Sygehuset	Kr. 33 827,60
« « « « Sindssygeasyler	« 54 061,33
« « « i Hjemmet	« 9 770,39
Jordemoderhjælp	« 57,00
Lægelønninger	« 3 499,89

Tilsammen Kr. 101 216,21

Af **Sygehuse** findes Kommunens almindelige Sygehus og Sindssygeasyl, Rosenbergs private Sindssygeasyl, Lungegaardshospitalet, St. Jørgens Hospital for Spedalske og Pleiestiftelsen for Spedalske No. 1. Paa Bergens Klinik indkom 253 Patienter, hvoraf 11 døde og 10 laa tilbage ved Aarets Udgang. Det samlede Antal Liggedage udgjorde 5380, det daglige Middelbelæg 14,7, det gennemsnitlige Antal Liggedage for hver Udskreven 21,0. Den daglige Udgift til Medicin og Forbindingssager for hver Syg udgjorde Kr. 0,29.

Badeindretninger. Af Søbade findes foruden Militæretatens 1 offentligt og 2 private. Paa Sygehuset findes Karbad for fersk Vand og Søvand, Romer-, Damp- og Styrtebad. Antallet af der tagne Bad vil sees af følgende Tabel:

Af	Karbad.	Romerbad.	Dampbad.	Styrtebad.	Vaadtt Lagen.	Til-sammen.
Folk fra Byen	11447	855	1816	3624	5	17747
Sygehusets Patienter	3392	52	274	579	227	4524
Tilsammen	14839	907	2090	4203	232	22271

I «Wieseners Folkebad», der toges i Brug den 7de September, leveredes til Aarets Udgang 15 335 Bad.

Om Byens **Apotheker** se den almindelige Beretning.

Nedenstaaende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissionen, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

	Sundheds-kommissionen, Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Bergens Stadsfysikat	18	1) 1031	2) 7

¹⁾ Ved den offentlig Vaccination inokuleredes 915, af private Læger 116, 1 revaccineredes. Til Læger og Hjælpevaccinatorer forsendtes 209 Rør, fyldte med Vaccinelymfe; flere af Byens Læger forsynedes ogsaa med saadan Lymfe. Cand. med. Klaus Hansen vaccinerede 48 Børn med animal Lymfe fra Vaccinationsanstalten i Halle; Vaccinen gav i alle Tilfælde gode, normale Pustler. Jordemoderskolens Elever modtog Undervisning i at vaccinere og opsamle Lymfe. ²⁾ Desuden anføres 6 Erklæringer at være afgivne af Sygehusets Overlæge til Politiet.

XIV. Nordre Bergenhus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet ¹⁾	143,00	86 298	14	53	47
1. Lærdal	28,90	7 066	1	5	5
	Lærdal	4,20	2 476	1	1	1
	Borgund	4,00	885	-	-	-
	Aardal	9,00	1 530	-	1	1
	Aurland	11,70	2 128	-	2	2
	Af Løkanger: Gaardene Freningen med underliggende Brug og Tingestad af Fresvik Sogn	-	46	-	1	1
2. Lyster	13,20	5 723	1	3	3
	Lyster	7,20	3 614	1	2	2
	Jostedal	5,10	870	-	1	1
	Af Hafslø: Joranger Sogn		467	-	-	-
	Fet		416	-	-	-
	samt af Solvorn Sogn Gaarden ytre Kroken og det tidligere Urnæs Sogn	ca. 0,90	356	-	-	-
3. Indre Sogn	8,20	5 354	2	2	3
	Sogndal	5,10	4 632	2	1	1
	Af Hafslø: Hafslø Sogn		1 306	-	²⁾ 1	1
	Solvorn — (undtagen Gaarden ytre Kroken og det tidligere Ur- næs Sogn)	ca. 3,10	416	-	-	1
4. Midtre Sogn	14,80	7 626	1	8	6
	Løkanger (med Undta- gelse af det, som hører til Lærdals Distrikt)	4,20	2 272	-	4	3
	Balestrand	6,00	2 167	-	2	2
	Vik	4,60	3 187	1	2	1

¹⁾ Om Folkemængden i Byen Florø den 31te December 1885 se den almindelige Beretnings Tabel: Dødeligheden i Byerne. ²⁾ Forretter tillige i de Sogne af Hafslø Herred, der tilhører Lyster Distrikt.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatører.
5. Ytre Sogn	12,70	8 751	1	6	5
	Evindvik.....	3,00	3 014	-	2	1
	Utvær.....	1,70	1 500	-	1	1
	Ladvik og Brekke...	2,90	2 044	1	2	2
	Klævold.....	4,70	1 597	-	1	1
	Bø Sogn af Hyllestad.	0,40	596	-	-	-
6. Ytre Søndfjord	6,20	8 868	1	6	3
	Hyllestad (undtagen Bø Sogn).....	1,00	1 918	-	1	1
	Askevold.....	1,60	3 138	-	2	1
	Ytre Holmedal....	3,60	3 812	1	3	1
7. Indre Søndfjord	19,26	11 504	1	5	7
	Indre Holmedal.....	6,80	3 567	-	2	2
	Jølster.....	6,20	2 607	-	1	2
	Førde.....	6,26	5 330	1	2	3
8. Kinn	6,94	8 363	1	4	3
	Florø, Ladested....	-	503	1	1	-
	Kinn.....	6,00	4 491	-	1	1
	Bremanger.....	0,94	2 058	-	1	1
	Vefring.....	0,94	1 311	-	1	1
9. Ytre Nordfjord	4,64	6 356	2	3	3
	Selø.....	2,70	4 680	2	2	2
	Rugsund Sogn af Davi- ken.....	1,94	1 676	-	1	1
10. Nordfjordeidet	5,34	4 580	1	3	2
	Eid.....	3,48	3 014	1	-	-
	Daviken (undtagen Rug- sund Sogn).....	1,86	1 566	-	-	-
11. Gloppen	Gloppen.....	6,00	4 817	1	3	2
12. Indviken	13,82	7 200	1	5	5
	Hornindal.....	1,72	1 699	-	1	1
	Indviken.....	5,30	3 066	1	2	2
	Stryn.....	6,80	2 435	-	2	2

Sundhedstilstanden skildres fra det overveiende Antal Distrikter som mindre god. Fra ytre Nordfjord omtales den som ret tilfredsstillende og fra ytre Sogn og Kinn som nogenlunde god. Det anmeldte Antal Tilfælde og Dødsfald af epidemiske Sygdomme er betydeligt større end i det foregaaende Aar. Saavel Skarlagensfeber, Kighoste og Diphtherit som akute gastriske Sygdomme viser en Tiltagen, og Mæslinger var som en betydelig Epidemi udbredt over det hele Amt.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1468 eller 16,7 pro mille af den beregnede Befolkning ved Aarets Midte (87 700). Aaret forud var den 14,0 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Forhold** hidrættes følgende efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 176 og 177).

Typhoidfeber opviser kun 45 Angrebne (i 1888 49). Sygdommen forekom hovedsagelig i Amtets nordlige Distrikter. I indre Søndfjord behandlede de fleste (16) Tilfælde; dog var der flere Angrebne, men i mild Grad. Der opstod en mindre Epidemi i Aarets Begyndelse paa Gaardene Vedeberg og Vedebergsbakke; fra sidstnævnte Sted forplantedes Smitten til et nedenfor liggende Nabohus, hvor 8 Personer efterhaanden angrebes i mild Grad. Her havde 2 Kvinder fra Vedeberg siddet og vævet et Par Dage i Midten af Marts; disse blev senere angrebne og smittede en Mand paa Vedeberg. I Mai blev en til Vedebergsbakke flyttet Tjenestepige syg i mild Grad. Saa vidt vides, standsede Epidemien hermed. I Juli blev 3 fra Vik til Nøstdal hjemkomne Rekruter syge en Uges Tid efter; de havde boet i samme Kvarter under Vaabenøvelserne. I Oktober kom en Pige hjem til Gaarden Holmensæt i Nøstdal efter Besøg hos en Slægtning i Bergen, der var Vaagekone. Hun gik hanglesyg en Tid, derpaa blev hendes Madmoder og senere 4 andre i samme Hus angrebne, ligesaa en Snedker fra Erdalsfossen, der havde arbejdet i Huset (Chr. Schou). I den gamle Typhoidfebergrænd Kvalheim paa Vaagsøen i ytre Nordfjord optraadte ogsaa dette Aar et Tilfælde i et Hus, hvor Sygdommen for 2 Aar siden havde været; 4 à 5 Aar i Træk har den nu vist sig i nævnte Grænd (O. Hiorth). I Nordfjordeidet blev i April et Barn sygt i en Familie, der boede i Nærheden af Gaarden Domsten i Davikens Sogn, sandsynlig smittet fra et Tilfælde her i Januar. Trods given Advarsel havde man undladt at fjerne Melk og Madvarer fra Sygeværelset, ligesom den Syges Udtømmelser var tømte i Vandhuset. Snart efter angrebes der 2 Børn til i samme Familie. I August anmeldtes, at 2 Soldater fik Nervefeber strax efter Hjemkomsten til vestre Søndmøres Distrikt efter Exercitsen paa Nordfjordeidet, og at de utvivlsomt var smittede her. Det samme antages ogsaa om en Soldat fra Gloppen og en fra Indviken. Ved Undersøgelse viste det sig, at der hverken under Exercitsen eller senere var forekommet noget Tilfælde af Nervefeber i hele Distriktet, ligesom det var adskillige Aar, siden Sygdommen havde vist sig paa de Gaarde, hvor Soldater indkvarteredes (A. Pihl).

Af **Cerebrospinalmeningit** opgives 4 Tilfælde, hvoraf 1 endte dødelig.

Barselfeber. Et Tilfælde i indre Søndfjord antages opstaaet ved, at Barselkone 2 Dage efter Forløsningen blev skræmt, idet hendes Mand og en anden Person i beruset Tilstand kom ind i Stuen, hvorfor hun rømte ud paa Marken. Det er endnu gjængs her at brygge en hel Del Øl til Barsel, hvilket giver Anledning til Beruselse af Husets Folk og endog af Barselkvinden (Chr. Schou).

Skarlagensfeber. I ytre Søndfjord antages Smitte indbragt til Gaarden Haugland i ytre Holmedal ved en «Splinte»-familie (Tatere, Omstreifere), der paa sin Vandring fik Lov til at overnatte hos den først angrebne Familie. Til Folvik i Askevold var Sygdommen sandsynlig bragt ved en Gut, der nylig var kommen syg hjem fra Bergen. Paa begge disse Steder iværksattes streng Isolation, ligesom der bagefter foretoges omhyggelig Desinfektion (Herlofsen). Det største Antal Tilfælde iagttoges i Nordfjordeidets Distrikt i Eid Sogn samt i og omkring Strandstedet Nordfjordeidet. Epidemien, der havde en mild Karakter, ophørte i November (A. Pihl).

Mæslinger have hersket epidemisk over det hele Amt. Fra Lærdal bemærkes, at Sygdommen der ikke optraadte godartet; i de fleste af de af Distriktslægen iagttagne Tilfælde bemærkedes kapillær Bronchit eller Bronchopneu-

moni (Møinichen). I Mai begyndte de i Lyster og udbredte sig i kort Tid over det hele Distrikt. Det første Tilfælde indtraf øverst i Jostedal, hvorhen Sygdommen bragtes ved en fra Bergen hjevendt Underofficerslev, der i Byen havde gjennemgaaet Sygdommen. Den optraadte som Regel mildt, de Færreste kom under Lægebehandling (E. Paasche). I indre Sogn begyndte den allerede Aaret forud, men udbredte sig i dette Aar over det hele Distrikt. Det samme var ogsaa Tilfældet i ytre Sogn, hvor den især herskede i Sulen og Evindvik. Der er opført 5 Dødsfald, men Distriktslægen antager, at mange flere Smaabørn døde, uden at Lægen paa Grund af de lange Veie i den stormfulde Vinter blev tilkaldt. Eftersygdommen var ikke sjeldne (J. Fr. Nielsen). Fra ytre Søndfjord bemærkes ogsaa, at det opførte Antal Angrebne ikke endog tilnærmelsesvis maa betragtes som Udtryk for den virkelige Udbredning; neppe nogen Gaard gik fri (Herlofsen). Fra indre Søndfjord omtales, at kun for Førdes Vedkommende kunde der faaes nogenlunde Vished om de Angrebnes Antal. Flere Voxne blev syge, da Mæslinger ikke havde optraadt epidemisk der i de sidste 14—15 Aar. I det Hele var Forløbet mildt. Blandt Komplikationer viste sig ikke sjelden Ulcerationer i Næsen og profuse Næseblødninger. Hos en fattig Familie i Nøstdal viste sig Næseblødning samt phagedæniske Saar især paa Fødderne; et 2 Aar gammelt Barn døde pyæmisk heraf (Chr. Schou). I ytre Nordfjord var Forløbet mildt; Sygdommen var almindelig udbredt, men intet Dødsfald blev Distriktslægen bekjendt (O. Hiorth). Lignende Forløb omtales ogsaa fra Nordfjordeidet, Gloppen og Indviken.

Rosen viste sig med et usædvanligt stort Antal Tilfælde (36 Behandlede) i Indviken; en 70 Aar gammel Mand døde. En ca. 20 Aar gammel Gut, der havde Rosen paa den ene Forarm, og som var bleven behandlet af Kvaksalver, døde af tilstødende Pyæmi umiddelbart efter Lægens Tilkaldelse (H. Kloumann).

Kighoste. Fra ytre Søndfjord bemærkes, at Sygdommen herskede epidemisk samtidig med Mæslingerne, og at de opførte Tilfælde langt fra svarer til de Angrebnes Antal, da Folket sjelden søger Læge for disse Sygdomme (Herlofsen). Epidemisk Optræden nævnes ogsaa fra indre Søndfjord, ytre Nordfjord, Nordfjordeidet (det meste af Eids Herred) samt Indviken.

Diphtherit. I Lærdals Distrikt optraadte de første Tilfælde i Marts paa Lærdalsøen. Tilfældene var meget ondartede, men udbredte sig sjelden udenfor de først angrebne Huse. Senere viste Sygdommen sig i Tønjum og Borgunds Sogne, og da de første Tilfælde her sent kom til Lægens Kundskab, fik Sygdommen Tid til at sprede sig, forinden Isolation kunde sættes i Værk (Møinichen). I Lyster viste den sig i August i Gaupne og Nes Sogne og senere i Oktober paa nogle Gaarde i Fortun Sogn, uden at nogen Forbindelse her kunde opdages. Nu var den som et Slag kastet ud over hele Lysters Prestegjeld, og før Sygdommen kom til Lægens Kundskab, var i en enkelt Grænd i Fortun Sogn næsten hvert Hus smittet, især da de uheldigst stillede fattige Husmandshjem. Fra Befolkningens Side vistes trods Lægens Paamindelser stor Uforsigtighed, idet man gik ud fra, «at den der skulde have Sygdommen nok fik den alligevel». Som Forholdsregler mod den nævnes Standsning af Skolerne, Aflysning af et Par Gudstjenester, Forbud mod Afholdelse af Gravøl. Denne sidste Bestemmelse vakte især stor Modstand hos Befolkningen i Fortun Sogn, der ikke vilde sætte sig udover gamle Sædvaner og Vedtægter, saa der maatte Anmeldelse til Fogden til, før Paabudet overholdtes. Hvor det var gjørligt, desinficeredes med Svovl og Karbolsyre, men da de fleste Familier boede meget trangt, lod nogen indgaaende Isolation og Desinfektion sig ikke iværksætte. I de Hjem, hvor Sygdommen derfor kom, og hvor Børnene maatte ligge sammen i en Seng, angrebes ned for Fode. Den viste sig især i Begyndelsen meget

I nordre Bergenhus Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgiven for:	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne	
	Behandlede.	Deraf Døde.														Tilfælde.	Dødsfald.
Typhoidfeber	45	-	45	3	-	1	7	4	2	9	1	6	1	8	3	45	-
Cerebrospinalmeningit	4	1	4	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	1
Barsel-feber	28	8	28	3	1	3	4	3	3	-	2	1	6	2	-	30	10
Vandkopper	7	-	7	-	-	3	-	-	3	-	-	-	1	-	-	7	-
Skarlagen-feber	110	6	110	-	19	1	1	2	1	17	-	9	35	25	-	111	7
Røde Hunde	14	-	14	5	5	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	14	-
Mæslinger	788	9	787	96	303	202	59	51	12	31	1	6	11	10	5	789	10
Rosen	98	3	97	4	4	11	9	2	9	7	6	8	10	14	13	99	4
Kighoste	132	14	131	14	11	22	16	9	7	9	16	3	-	17	7	133	15
Diphtherit	240	62	240	3	3	24	25	16	9	12	22	14	47	34	31	257	79
Strubehoste	14	7	14	1	1	2	2	2	-	-	-	2	2	1	1	18	11
Kusma	12	-	12	-	1	2	-	-	-	-	2	1	2	3	1	12	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	694	22	694	132	78	68	77	50	52	38	27	27	32	47	66	695	23
Katarrhalsk og follikulær Angina	154	-	154	11	23	5	12	6	16	5	8	11	21	15	21	154	-
Lungebetændelse	321	42	321	49	48	26	35	23	15	14	6	16	26	27	36	324	45
Brystbetændelse	103	9	103	11	6	5	9	12	11	7	11	4	8	14	5	103	9
Gigtfeber	123	2	123	10	11	14	8	15	12	7	10	7	7	9	13	123	2
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	364	16	364	22	20	18	17	30	28	52	50	33	40	21	33	366	18
Blodgang	8	1	8	1	-	-	-	2	1	-	1	3	-	-	-	8	1
Tilsammen	3259	202	3256	365	535	411	281	227	181	208	163	151	250	248	236	3292	235

I nordre Bergenhus Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																							
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
	Lærdal.		Lyster.		Indre Sogn.		Midtre Sogn.		Ytre Sogn.		Ytre Sønd-fjord.		Indre Sønd-fjord.		Kinn.		Ytre Nord-fjord.		Nord-fjord-eidet.		Gloppen.		Ind-viken.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Typhoidfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	16	-	1	-	6	-	4	-	7	-	4	-
Cerebrospinalmeningit. . .	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselseber	3	-	2	1	1	-	4	2	7	2	1	-	7	4	1	-	2	1	-	-	-	-	2	-
Vandkopper	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	17	-	15	-	-	-	-	-	3	1	55	3	2	-	18	3
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	13	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	48	-	43	2	37	1	13	1	29	5	29	-	453	1	102	-	10	-	6	-	8	-	11	-
Rosen	-	-	5	-	7	-	12	1	6	-	8	-	8	-	4	-	7	-	5	1	-	-	37	2
Kighoste	9	-	-	-	-	-	-	-	4	-	18	-	2	-	16	1	27	2	43	7	1	1	13	4
Diphtherit	76	27	62	19	6	3	9	3	13	5	9	1	11	2	16	4	1	-	3	-	17	4	34	11
Strubehoste	3	2	-	-	6	2	2	1	2	2	-	-	1	1	2	1	2	2	-	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	9	-
Akut Katarrh i Luft- veiene og Bronchit. . .	59	-	24	1	65	3	36	2	39	-	50	1	40	4	102	3	14	-	102	5	65	4	99	-
Katarrhalsk og follikulær Angina	11	-	7	-	5	-	11	-	7	-	13	-	12	-	29	-	3	-	19	-	10	-	27	-
Lungebetændelse	52	7	22	5	33	2	17	4	27	2	6	-	17	4	18	4	16	3	9	3	42	5	65	6
Brystbetændelse	4	1	11	-	9	1	5	1	5	-	3	-	3	-	7	1	4	1	9	2	15	2	28	-
Gigtfeber	13	-	16	-	6	-	15	-	9	-	8	-	15	-	7	-	1	-	7	-	6	2	20	-
Diarrhoe (akut) og Cho- lera nostras	24	-	12	-	47	-	29	1	6	-	15	-	50	3	80	1	14	-	36	5	14	4	39	4
Blodgang	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Tilsammen	303	37	204	28	226	12	156	16	178	16	179	3	636	19	393	16	111	10	311	26	189	22	406	30

Liste over forskjellige, væ-

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		Antal af anmeldte Læger.						
	Tilfælde.	Dødsfald.	M.	K.	M.	K.		1		2		3	
								Lærdal.		Lyster.		Indre Sogn.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		
Chronisk Rheumatisme	190	-	2	-	84	104	11	27	-	11	-	36	-
Fnat	34	-	9	17	3	5	5	2	-	-	-	5	-
Skurv	2	-	-	-	1	1	1	2	-	-	-	-	-
Kjertelsyge	83	-	37	39	5	2	10	7	-	-	-	5	-
Rachit	52	-	28	24	-	-	10	1	-	11	-	8	-
Simpel Meningit	19	10	5	3	3	6	9	3	-	2	2	1	-
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	43	27	10	13	10	5	11	5	4	3	3	3	3
Lungetuberkulose	153	75	8	5	57	73	12	23	10	9	7	16	6
Kræft	78 ¹⁾	48	-	-	30	36	12	10	4	7	5	9	6
Morbus Brightii	47	9	3	3	20	18	11	5	-	3	1	6	-
Blegsot og Anæmi	687	-	25	82	43	537	12	64	-	89	-	81	-
Menstruationsuordener og Livmodersygdomme	114	-	-	1	-	113	11	23	-	4	-	14	-
Kardialgi, chronisk Ga- strit og Dyspepsi	771	5	10	16	330	415	12	52	-	44	-	84	-
Ormesygdomme	52	-	16	25	3	7	8	14	-	-	-	4	-
Drankersygdomme	3	1	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-
Struma	2	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-

¹⁾ Cancer 46, Sarcoma 2.

ondartet med en Mængde Dødsfald som Regel af Larynxstenose; i et enkelt Tilfælde, hos en Voxen, var Døden en Følge af Paralyse. I Jostedal, hvor Befolkningen viste sig meget ængstelig og derfor forsigtig, indskrænkedes Sygdommen til kun 2 Huse (E. Paasche). I ytre Søndfjord fik den, naftet den optraadte paa flere Steder, ingen større Udbredelse, men indskrænkedes til de Gaarde, hvor den først opdagedes. Isolationen blev strengest mulig gennemført, Sputa opbrændtes efter hvert, og Desinfektion foretoges strax, Halssymptomerne var over, og ingen Anden imidlertid var angreben (Herlofsen). Omkring Oldøren i Indviken opstod en mindre Epidem i Marts og April, der sandsynlig skrev sig fra en nogle og tyve Aar gammel Gut, der var bleven behandlet af en der boende Kvaksalver med Incisioner for Halsbyld og døde før Lægens Ankomst. I det Hele angrebes her 19 Personer (H. Kloumann).

Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit samt katarrhalsk og follikulær Angina optraadte noget hyppigere end Aaret forud.

Influenza. Distriktslægen i ytre Søndfjord bemærker, at han ikke har iagttaget noget udtalt Tilfælde af Sygdommen, men dog ikke vil benægte, at den kan have forekommet i Distriktet (Herlofsen). I Kinn var i sidste Halvdelen af December Sygdommen udbredt i Kinn Prestegjeld, Florø og Vefring Sogne,

sentlig chroniske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:																	
4		5		6		7		8		9		10		11		12	
Midtre Sogn.		Ytre Sogn.		Ytre Søndfjord.		Indre Søndfjord.		Kinn.		Ytre Nordfjord.		Nordfjord-eidet.		Gloppen		Indviken.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dødsf.
26	-	13	-	1	-	13	-	-	-	2	-	8	-	14	-	39	-
-	-	10	-	13	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	-	2	-	1	-	6	-	18	-	10	-	-	-	13	-	10	-
2	-	5	-	-	-	1	-	4	-	2	-	-	-	9	-	9	-
-	-	2	2	-	-	2	2	1	1	1	-	1	1	4	2	2	-
2	1	2	2	8	1	-	-	1	1	9	4	-	-	2	2	8	6
7	2	17	8	17	10	8	5	21	2	3	3	8	7	10	5	14	10
5	2	7	5	3	1	3	3	7	3	5	2	3	2	11	8	8	7
4	1	7	1	3	1	-	-	5	2	1	1	1	1	4	-	8	1
93	-	47	-	52	-	15	-	70	-	61	-	12	-	51	-	52	-
9	-	4	-	15	-	8	-	-	-	1	-	7	-	14	-	15	-
61	-	53	-	43	-	66	-	115	-	27	-	39	-	90	2	97	3
2	-	5	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	18	-	5	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-

uden at det kunde angives, hvor den egentlig først begyndte. Forløbet betegnes som mildt; samme Individ angrebes ofte 2 Gange. I nogle Tilfælde efterfulgtes den af Lungebetændelse, særlig blandt Børn; 3 Dødsfald kjendtes. Næseblødninger var hyppige, samt en stærk fremtrædende Mathed under og efter Sygdommen. Almuen kaldte den «Kvævsot», da den forøvrigt artede sig som almindelig Forkjølelssygdøm (Lorentzen). I ytre Nordfjord optraadte den ligesaa i December flere Steder, men tog dog først egentlig Fart i 1890. Fraregnet nogle enkelte Tilfælde, der havde adskillig Lighed med Typhoidfeber, viste den sig temmelig mild og medførte ikke nogen nævneværdig større Lægesøgning. Den kaldtes der af Almuen «Krimssot». I Nordfjordeidet dukkede den op i sidste Del af December samtidig flere Steder rundt om i hele Distriktet. En meget stor Del af Befolkningen angrebes, men mildt, saa Lægehjælp heller ikke her søgtes. I Gloppens Distrikt begyndte Sygdommen ligeledes i December; den fik stor Udbredelse, men optraadte meget mildt.

Lungebetændelse. Fra ytre Nordfjord berettes, at der paa en ensomt beliggende Fjeldgaard i Rugsund ved Nytaarstid 1889 i samme Stue angrebes i Løbet af 14 Dage 3 Personer af Lungebetændelse, hvoraf den ene dobbeltsidig. Den havde et typhøst Præg og længere Rekonvalescents end vanlig. Samtlige kom sig (O. Hiorth).

Gigtfeber omtales fra Lærdal som meget hyppig forekommende sammen med *Erythema nodosum*.

Akut Diarrhoe og **Cholera nostras** viser et noget større Antal Tilfælde end Aaret forud. Smitsom Diarrhoe omtales som almindelig i ytre Søndfjord. I December udbredte den sig epidemisk i Jølster i indre Søndfjord.

Blodgang. 3 Tilfælde forekom i ytre Søndfjord paa Gaarden Bjordal i Guddalen i en Egn, hvor der i de senere Aar skal være optraadt Tilfælde af denne Sygdom (Herlofsen).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tils. Behandlede.	Antal Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
			1	2	3	5		6	8	9	10	12
			Lærdal.	Lyster.	Indre Sogn.	Ytre Sogn.		Ytre Søndfjord.	Kinn.	Ytre Nordfjord.	Nordfjord-eidet.	Indviken.
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-
Syphilis konstitutionel	2	1	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-
Gonorrhoe	13	-	2	2	1	1	-	1	3	1	1	1

Til Oplysning om de af Lægerne behandlede, væsentlig **chroniske Sygdomme** henvises til Tabel Side 178 og 179.

Rachit viste sig oftere end sædvanlig i indre Sogn.

Lungetuberkulose. Fra Lærdal bemærkes, at de tuberkuløse Affektioner i og udenfor Lungerne synes stadig at øges i Antal. Fra ytre Søndfjord anføres ogsaa, at disse Tilfælde synes at tiltage i en foruroligende Grad, og Distriktslægen mener, at «Tæringsplakaten» var et Ord i rette Tid. I ytre Nordfjord betegnes Lungetuberkulosen som forholdsvis sjelden. I 1889 har Distriktslægen saaledes kun iagttaget 1 nyt Tilfælde (O. Hiorth). I Nordfjordeidet forekommer Sygdommen ikke ofte, men synes at være i Tiltagende. Medens de Dødes Antal i de 3 foregaaende Aar udgjorde henholdsvis 3, 2 og 2, var det iaar 7, hvortil kommer et Barn, som døde af Tuberculosis pulmonum i Tilslutning til Kighoste. I en taalelig stor Stue med et lidet tilstødende Kammer paa Gaarden Hundvig boede Mand, Kone og 2 voksne Døtre samt en voksen Søn med Kone. Den ene Datter døde af Tæring i Januar 1888 efter omtrent $\frac{1}{2}$ Aars Sygdom. Den anden Datter, som i flere Aar havde ligget syg af Underlivstilfælde, Blodmangel etc., fik i August 1888 Hoste og Hæmoptyse og døde af Tuberkulose i Juni 1889. Hendes Broders Kone fik Hoste i September 1888 og døde af Tæring i December 1889. Saa vidt vides har ingen anden i Familien lidt af denne Sygdom. I en anden Familie paa Gaarden Alsaker kom en voksen Søn hjem Sommeren 1888 med Tæring, som han havde erhvervet under Ophold udenfor Bygden. I December begyndte en 14 Aar gammel Søster at hoste. I Mai 1889 døde Broderen og i September Søsteren, ogsaa af Tæring. Hverken i Familien eller Huset var Sygdommen tidligere forekommen (A. Pihl). I Indviken optraadte tuberkuløse Sygdomme, der Aaret forud viste betydelig Aftagen, atter med et stort Antal Tilfælde, ialt 22, hvoraf Lungetuberkulose 14 (H. Kloumann).

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	af Lunge- tuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Lærdal	65	10	37	28
Lyster	55	7	28	27
Indre Sogn	38	6	12	26
Midtre —	38	2	16	22
Ytre —	45	8	16	29
Ytre Søndfjord	23	10	3	20
Indre —	93	5	19	74
Kinn	39	2	16	23
Florø By	8	-	2	6
Bygder	31	2	14	17
Ytre Nordfjord	30	3	10	20
Nordfjordeidet	49	7	26	23
Gloppen	64	5	22	42
Indviken	70	10	30	40
Nordre Bergenhus Amt	609	75	235	374
Deraf i By	8	-	2	6
— - Bygder	601	75	233	368

Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde for det hele Amt 12,3 pCt. af samtlige kjendte Dødsårsager og 20,1 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Landdistriktet var Forholdet henholdsvis 12,5 pCt. og 20,4 pCt. I Florø døde ingen af denne Sygdom.

Anæmi, Menstruationsuordener og Gastrit siges fremdeles at være meget hyppige i Lærdal; de er som oftest saa sammenblandede, at det er saagodtsom umuligt at afgjøre, hvad der er det primære. Vaaren og Sommeren med sit anstrengende Aannearbejde og den samtidige Mangel paa sød Melk og fersk Mad foranlediger en Mængde af disse Tilfælde (Møinichen). Fra ytre Nordfjord betegnes Blegsot og Anæmi som fremdeles meget hyppige.

Hysteri, Neurastheni og beslægtede Tilstande skildres som ualmindelig hyppige i ytre Nordfjord. Distriktslægen har i 1889 behandlet 40 Tilfælde. Der forekom Paræsthesier af alle mulige Arter, beskrevne som «Bibring», «Dulping», «Skjælving», «Strømninger», Temperaturfølelser o. s. v. Som Regel forekom Neurastheni gjerne i Forbindelse med Anæmi, hvortil da ogsaa hyppig sluttede sig gastriske Forstyrrelser. Hyppigheden af Anæmi og slet Ernæring i Distriktet sætter Distriktslægen, som ogsaa i tidligere Medicinalberetninger omhandlet, i Forbindelse med de slette hygieniske Forhold, Ophold i daarlig, uren Luft og andre sanitære Misligheder. Han er tilbøielig til for en væsentlig Del at tilskrive den nervøse Sygelighed samme Aarsager (O. Hiorth).

Tilgangen af **Spedalske** har i de senere Aar været liden i ytre Sogn. Sygdommen synes ogsaa der at aftage; muligens bidrager dertil den større Forsigtighed og Renlighed, Folket nu anvender i Omgangen med Spedalske (I. Fr. Nielsen).

Af **Brok (Hernia)** behandledes 73 Tilfælde med 5 Døde. Kjøen er opgivet for 70 saaledes: 15 Gutter, 3 Piger, 36 voxne Mænd, 16 voxne Kvinder. Sædet

Obstetriciske Operationer i nordre Bergenhus Amt.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.		Moder.	Mødre.
	levende.	lev.	dødf.	lev.	død.	lev.	dødf.	levende.	levende.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	28	¹⁾ 24	²⁾ 5	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	9	³⁾ 8	³⁾ 2	1	-	1	-	1	-
Tverleie	-	-	-	2	⁴⁾ 1	-	⁵⁾ 3	-	-
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Uopgivet	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	37	32	7	3	1	1	3	1	3
		39		4		4			

¹⁾ Deraf 2 Tvillingfødsler, ved den ene forløstes begge Tvillinger med Tang, ved den anden kom 2den Tvilling dødfødt til Verden ved Naturens Hjælp. ²⁾ Hos 2 Føstere tillige Fremfald af Navlesnoeren. ³⁾ 1 Tvillingfødsel, hvor begge Tvillinger forløstes med Tang, 1ste Tvilling levende, anden dødfødt. ⁴⁾ Dødsarsag Ruptura uteri. ⁵⁾ 1 Foster forraadnet.

er opgivet for 73 saaledes: Hernia ingvinalis 54, Hernia cruralis 7, Hernia umbilicalis 12.

Af **Benbrud** (Fractura) er opgivet 83 Tilfælde. Kjøen er anført for 75 saaledes: 12 Gutter, 3 Piger, 32 voxne Mænd og 28 voxne Kvinder. Sædet var for 82 følgende:

Fractura cranii	1	Fractura radii	21	Fractura femoris	5
— claviculæ	4	— digiti	3	— cruris	14
— humeri	9	— costæ	9	— tibie	1
— antibrachii	6	— pelvis	1	— fibulæ	3
		— colli femoris	4	— malleoli	1

Af **Luxationer** er behandlet 21 hos 2 Piger, 9 voxne Mænd og 10 voxne Kvinder. Sædet var følgende: L. humeri 16, L. cubiti 2, L. pollicis 1, L. digiti 1, L. femoris 1.

Sindssyge. De 4 nye tilkomne Tilfælde i ytre Søndfjord begynde alle som religiøse Vrangforestillinger, under hvilken Form Sindssygdom hyppigst ytrer sig der. Distriktslægen antager, at en usund Lægmandsvirksomhed ikke ganske kan fritages for Skyld i disse Forstyrrelser. Under de oftest smaa og forkuede Forhold er Dispositionen for disse Sygdomme kanske mere end almindelig stor (Herlofsen). Om Amtets Sindssyge forøvrigt se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer. Ovenstaaende Tabel giver Oplysning om de af Lægerne udførte obstetriciske Operationer med Indikationer og Udfald. Tilsammen udførtes 47, hvoraf i Lærdal 2, Lyster 8, indre Sogn 3, midtre Sogn 11, ytre Sogn 3, ytre Søndfjord 2, indre Søndfjord 3, Kinn 3, ytre Nordfjord 6, Nordfjordeidet 1, Gløppen 3, Indviken 2.

Fødte og Døde.

Lægedittrikter.	Levende Fødte.	Døde.				Død-fødte.	Omkomne ved	
		ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barselseng.		ulykkelige Hændelser.	Selv-mord.
Lærdal	221	135	27	1	1	11	3	-
Lyster	143	107	13	-	1	8	2	-
Indre Sogn	125	105	12	-	1	9	1	1
Midtre —	238	130	28	-	5	10	2	-
Ytre —	274	152	30	2	3	12	7	-
Ytre Søndfjord	228	116	22	3	-	6	1	-
Indre —	331	175	29	2	5	12	5	1
Kinn	250	151	29	3	1	16	9	-
Florø By	28	10	4	2	-	2	-	-
Bygder	222	141	25	1	1	14	9	-
Ytre Nordfjord	170	105	22	-	5	5	2	-
Nordfjordeidet	139	97	19	-	-	2	-	-
Gloppen	138	81	11	2	-	2	4	-
Indviken	195	114	15	2	1	2	-	-
Nordre Bergenhus Amt.....	2452	1468	257	15	23	95	36	2
Deraf i By	28	10	4	2	-	2	-	-
— - Bygder	2424	1458	253	13	23	93	36	2

Jordemoderhjælpen. Fra ytre Sogn meddeles, at Jordemødrene i Ladvik, Brække og Kirkebø for nogle Aar siden var i Bergen for at lære Brugen af Fødselstang. I 1889 blev 5 Kvinder forløste med Tang af disse 3 Jordemødre med godt Udfald baade for Mødre og Børn. Efter den Beskrivelse, som hver af Jordemødrene har indsendt, finder Distriktslægen, at Brugen af Tang i samtlige nævnte 5 Tilfælde var berettiget og paakrævet (J. Fr. Nielsen).

Fødte og Døde sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 984 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 59,9.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 23 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsarsag for 14 saaledes: Barsel-feber 10, Livmoderblødning 2, Bristning af Livmoderen 1, Dystokia 1.

De hyppigste Dødsarsager sees af Tabellen paa næste Side.

Veirliget. For saa vidt Beretninger derom foreligger, synes Vinteren at have været dels kold, dels mild, Vaaren kom tidlig, var for det meste varm, ligesom Sommeren beskrives som tildels usædvanlig varm og tør; for Indvikens Vedkommende var dog Sommerens sidste Halvdel kold og regnfuld. Høsten synes at have været mild; men paa Grund af Tørken om Sommeren var Høudbyttet

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		By.	Bygder.
Diphtherit	79	-	79
Lungetuberkulose	75	-	75
Alderdomssvaghed.....	50	-	50
Kræft og Sarkom	48	1	47
Lungebetændelse	45	-	45
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	27	-	27
Akut Bronchit	23	1	22
Akut Diarrhoe og Cholera nostras	18	-	18
Kighoste	15	-	15
Chronisk Bronchit	14	1	13

fleresteds forringet. Potetes- og Frugtavlen synes at have været ganske god.

Levemaade og hygieniske Forhold. Jostedal af Lyster Distrikt synes i hygienisk Henseende at gaa fremad (E. Paasche). I ytre Sogn siges de hygieniske Forhold i det Hele taget at være bedst i Ladvik og Brække, slettest i Sulen, hvor der bor en talrig Fiskerbefolkning i smaa og daarlige Boliger. Ogsaa her synes en Fremgang til det Bedre i de sidste Aar at være kjendelig. Før var det almindeligt, at de talrige, smaa Huse byggedes tæt ind til hverandre og lige ind paa Naboernes Huse, og saadanne tætbyggede Gaarde findes jo endnu fleresteds. Men paa mange Steder har Sundhedsvedtægterne bidraget til, at Befolkningen faar mere og mere Øinene op for det mindre tilfredsstillende i sanitær Henseende heri og for de mange andre ledsagende Ulemper, saa den finder sig noksaa godt i Vedtægternes Bestemmelse angaaende Afstanden mellem Husene, hvorvel de lokale Forholde paa flere Steder gjør, at man maa slaa lidt af paa de fastsatte 15 Alen (J. Fr. Nielsen). Fra ytre Nordfjord bemærkes, at Sundhedsforskrifternes Virkning hidtil har været saare beskeden. Sandsen for Renlighed og Hudpleie blandt Befolkningen er liden, Boligerne mangler frisk Luft. Det i Sundhedsforskrifterne paabudte «Opslagsvindu» er vistnok anskaffet nogenlunde overalt, men det aabnes sjelden. I Lemstuerne, hvis Antal er i stigende, er Luften særlig slet. Tobak tygges fra 17—18 Aars Alderen og til den høieste Alderdom, for hver voxen Mand i et Kvantum af $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{4}$ Kilogram pr. Uge. (O. Hiorth). I Gloppen spores stadig Fremgang i de hygieniske Forhold. Udsiftningen fortsættes med Kraft og trækker mange Fordele med sig. Afholdsbevægelsen siges at have stor Udbredelse og har især i Gloppen store Resultater at opvise (J. Bugge). I Indviken skal Tilgangen paa Penge i det sidste Aar være bleven betydelig større, idet næsten alle Almuens Produkter er stegne ganske betydelig i Pris. Som Følge heraf er der ikke saa liden Fremgang i Almuens Stel og Levemaade. I Renligheden i og omkring Husene mærkes lidt efter lidt adskillig Forbedring. Nydelsen af berusende Drikke er fremdeles i Aftagende. En ikke saa liden Del af Ungdommen er Afholdsfolk; Bryllups-gilder bliver lidt efter lidt kortere (H. Kloumann).

Om Amtets **Apothek** i Lærdalsøren se den almindelige Beretning. Desuden besluttedes et Apothek oprettet i Florø.

Sygehuse. I Florø findes et Fiskesygehus, der var i Virksomhed et Par Maaneder af Aaret.

Bad. Ved Imødekommenhed af Overlægen for den spedalske Sygdom, der fører Opsyn med Sygehuset i Florø, er der ved dette oprettet en Varmbadindretning med Styr, der holdes åben 2 Gange om Maanedn. Den besøges nogenlunde godt, men trænger dog Tilskud af Kommunen (Lorentzen).

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Antal Møder i Sundhedskommissionerne, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
	Antal anmeldende Læger.	Fattige Syge.			
Amtet.....	12	1145	50	2149	10
Lærdal.....	1	76	¹⁾ 4	^{*)} 151	-
Lyster.....	1	63	²⁾ 8	^{**) 216}	2
Indre Sogn.....	1	99	³⁾ 3	120	-
Midtre —.....	1	125	⁴⁾ 5	277	-
Ytre —.....	1	228	⁵⁾ 5	212	1
Ytre Søndfjord.....	1	104	⁶⁾ 6	155	1
Indre —.....	1	55	⁷⁾ 3	417	-
Kinn.....	1	234	⁸⁾ 3	120	2
Ytre Nordfjord.....	1	64	⁹⁾ 2	160	3
Nordfjordeidet.....	1	18	¹⁰⁾ 2	86	-
Gloppen.....	1	26	¹¹⁾ 4	125	-
Indviken.....	1	53	¹²⁾ 5	110	1

¹⁾ Lærdal 1, Borgund 1, Aardal 1, Aurland 1. ²⁾ Lyster 2, Jostedal 6. ³⁾ Sogndal 2, Hafslo 1. ⁴⁾ Lekanger 2, Balestrand 1, Vik 2. ⁵⁾ Ladvik og Brække 2, Evindvik 1, Klævold 1, Sulen 1. ⁶⁾ Ytre Holmedal 2, Askevold 3, Hyllestad 1. ⁷⁾ Førde 1, Jølster 1, indre Holmedal 1. ⁸⁾ Vefring 1, Kinn 2. ⁹⁾ Selø 1, Daviken 1. ¹⁰⁾ Eid 2, desuden holdtes 2 Møder med samtlige Tilsynsmænd. ¹¹⁾ Gloppen 1, Breim 1. ¹²⁾ Indviken 3, Stryn 1, Hornindal 1. ^{*)} I Vangens og Flaams Sogne ingen Vaccination paa Grund af Kighoste, i Aardals Sogn ingen paa Grund af Diptherit. I Lærdal vaccinerer Distriktslægen selv, eller Vaccinationen foregaar under hans specielle Kontrol. ^{**) I Dale og Næs vaccinerer Distriktslægen sammen med Hjelpevaccinatricen.}

Fra Lærdal bemærkes, at siden Distriktslægen møder op omkring i Distriktet til bestemte Tider, søges ikke Fattighjælp i Sygdomstilfælde af saadanne Folk, som gjerne vil og kan være selvhjulpne. Lægens Fremmøde paa ovennævnte Maade har desuden medført, at Almuen nu oftere end før søger hans Hjælp (Møinichen). Angaaende Møder i Sundhedskommissionerne udtaler Distriktslægen i ytre Søndfjord, at han fremdeles er af den Mening, at længere Foredrag i Møderne giver forholdsvis lidet Udbytte. Herredsstyrelsens Medlemmer er almindelig overlæssede med andet Arbeide og har lange Veie hjem, saa at det ikke kan undre, om Interessen svækkes. Ligeoverfor Ungdommen antages dog saadanne Foredrag at være af mere Nytte. Distriktslægen har derfor begyndt at holde Foredrag omkring i Bygderne i Skolehusene over Menneskets Anatomi og Fysiologi i grove Træk for at danne et Grundlag. De har været holdte Søndag Eftermiddag og været nogenlunde godt besøgte, ligesom Planen har vundet Bifald (Herlofsen).

XV. Romsdals Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Debr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet ¹⁾	114,70	117 220	22	3	73	61
1. Vestre Søndmøre.	6,70	10 718	1	-	7	5
	Vanelven	2,60	2 615	-	-	2	1
	Herø	1,60	2 729	1	-	1	-
	Sandø	1,60	2 487	-	-	1	1
	Ulfsten	2,50	2 887	-	-	3	3
2. Indre Søndmøre	9,60	7 353	1	-	3	3
	Ørsten	6,10	2 063	1	-	2	2
	Volden	6,10	3 485	-	-	-	-
	Hjørendfjord	3,50	1 805	-	-	1	1
3. Østre Søndmøre	17,20	6 404	1	-	6	6
	Stranden	3,50	2 351	1	-	2	2
	Norddalen	9,30	2 337	-	-	2	2
	Sunelven	4,40	1 716	-	-	2	2
4. Ørskog	6,90	9 983	1	-	4	5
	Søkelven	2,70	2 043	-	-	1	1
	Ørskog	2,70	1 738	1	-	1	1
	Skodje	1,60	2 738	-	-	1	1
	Vestnæs	2,60	3 464	-	-	1	2
5. Nordre Søndmøre	2,20	13 726	4	1	9	6
	Aalesund, Kjøbstad .	-	5 603	4	1	-	-
	Borgund	1,40	5 381	-	-	-	-
	Harham	0,80	2 742	-	-	-	-
6. Ytre Romsdal	6,50	12 974	3	-	10	6
	Molde, Kjøbstad	-	1 672	3	-	2	-
	Bolsø	2,20	3 821	-	-	2	1
	Bud	1,10	2 080	-	-	1	1
	Akerø	1,10	2 228	-	-	2	2
	Sandø	0,20	736	-	-	1	1
	Frænen	1,90	2 437	-	-	2	1
7. Indre Romsdal	17,80	11 045	1	-	5	5
	Grytten	8,00	3 052	-	-	1	1
	Eid	2,00	684	1	-	1	1
	Vold	2,00	996	-	-	1	1
	Veo	1,60	2 570	-	-	1	1
	Næsset	6,20	3 743	-	-	1	1

¹⁾ Om Folkemængden i Amtets Byer den 31te December 1885 se den almindelige Beretnings Tabel: Dødeligheden i Byerne.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- væknatorer.
8. Søndre Nordmøre	5,71	20 055	5	2	12	8
	Christianssund, Kjøbstad.....	0,11	8 251	5	2	4	-
	Kværnæs.....	2,80	6 556	-	-	4	4
	Fredø og Grip.....	0,40	1 489	-	-	2	2
	Øre.....	1,90	2 489	-	-	1	1
	Strømsnæsset.....	0,50	1 270	-	-	1	1
9. Sundalen	15,80	6 295	2	-	6	6
	Sundalen.....	9,20	2 302	1	-	2	2
	Øksendalen.....	4,30	1 329	-	-	2	2
	Tingvold.....	2,30	2 664	1	-	2	2
10. Surendalen	17,75	9 235	2	-	5	5
	Stangvik.....	3,70	3 225	-	-	3	3
	Surendalen.....	7,30	3 105	2	-	1	1
	Rindalen.....	6,40	2 772	-	-	1	1
	Heggemstranden og Staknæs Bygdelaq af Halse Herred.....	0,35	133	-	-	-	-
11. Nordre Nordmøre	8,45	9 432	1	-	6	6
	Edø.....	2,20	2 865	-	-	-	-
	Tustern.....		1 339	-	-	-	-
	Aure.....	5,20	3 906	1	-	-	-
	Halse (undt. Heggem- stranden og Staknæs Bygdelaq).....	1,05	1 322	-	-	-	-

Sundhedstilstanden var i det Hele taget mindre tilfredsstillende, da flere Sygdomme, Mæslinger, Rosen, Kighoste, Diphtherit og Lungebetændelse, havde epidemisk Udbredning. Antallet af anmeldte epidemiske Sygdomme og Dødsfald er større end i noget Aar siden 1882.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2031 eller 15,8 pro mille af den beregnede Middelbefolkning (128 600). Aaret forud var Dødeligheden 14,4 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 188 og 189).

Typhoidfeber forekom i veste Søndmøre med de fleste Tilfælde i Søvdø Sogn som en Fortsættelse af Sygdommen forrige Aar. I Juli Maaned kom ny Smitteimport fra Exerccerpladsen i Nordfjordeidet ved to Rekruter, hvoraf den ene døde, uden at Smitte kom videre fra hans Hjem, medens den anden smittede sin Søster paa Hjemstedet Vik i Vanelven. Herfra er Smitten sandsynligvis kommen til Aarø i Vanelvdalen, da den Syge her havde været i Bryllup paa Vik, hvor der forøvrigt var desinficeret. I indre Søndmøre indtraf Tilfældene jævnt hele Aaret, uden at Smitteforholdene kunde udredes. I østre Søndmøre optraadte Sygdommen først paa Eide i Eidsdalen hos en fra Nordland hjemkommen Fisker, der døde. Af de ialt i Ørskog af Distriktslægen

I Romsdals Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgiven for:	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Ialtopgivne		I.	
	Behandlede.	Deraf Døde.														Tilfælde.	Dødsfald.	Søndmøre. (Af Bergens Stift.)	
																		Tilf.	Dsf.
Typhoidfeber	138	20	138	33	9	16	12	12	6	9	8	6	3	8	16	138	20	77	11
Cerebrospinalmeningit .	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Barsel-feber	74	24	74	7	9	13	7	5	4	6	4	7	4	4	4	74	24	36	16
Vandkopper	60	-	60	17	13	10	4	5	3	-	-	1	6	1	-	60	-	18	-
Skarlagensfeber	396	26	396	128	45	58	43	38	22	15	6	6	17	3	15	396	26	146	6
Røde Hunde	10	-	10	-	-	1	-	-	6	-	-	-	-	3	-	10	-	9	-
Mæslinger	1373	15	1373	3	27	30	65	297	411	198	67	80	81	76	38	1373	15	873	12
Rosen	239	15	239	17	12	18	19	20	11	20	19	22	18	33	30	239	15	140	9
Kighoste	400	6	400	4	3	1	3	4	-	4	2	7	35	146	191	400	6	384	5
Diphtherit	280	70	280	16	6	9	13	16	40	8	15	35	45	34	43	280	70	119	29
Strubehoste	28	15	28	2	1	1	-	3	-	-	-	4	3	8	6	28	15	20	14
Kusma	121	-	121	11	21	31	16	11	9	2	1	3	3	8	5	121	-	90	-
Akut Katarrh i Luft- veiene og Bronchit .	1791	28	1791	217	198	190	194	177	115	83	65	66	87	171	228	1791	28	740	43
Katarrhalsk og folliku- lær Angina	647	-	645	74	57	67	40	59	31	27	36	27	43	101	83	647	-	369	-
Influenza	26	-	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	19	26	-	18	-
Lungebetændelse	942	105	942	106	93	115	125	125	38	44	14	20	51	101	110	942	105	383	32
Brystbetændelse	220	4	220	26	20	17	27	26	15	17	8	15	12	23	14	220	4	134	3
Gigtfeber	174	4	174	27	14	19	16	21	9	15	9	7	7	12	18	174	4	78	3
Diarrhoe (akut) og Cho- lera nostras	716	25	716	58	26	33	38	63	92	69	97	79	60	58	43	716	25	369	14
Blødgang	25	1	25	6	1	11	2	1	2	1	-	-	-	-	1	25	1	2	-
Skjærbug	9	1	9	1	3	-	1	-	1	-	-	1	1	-	1	9	1	7	-
Tilsammen	7670	359	7668	753	558	640	625	883	815	519	351	386	476	797	865	7670	359	4012	167

I Romsdals Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	II		Fordeling paa Lægedistrikterne:																					
	Romsdal, Nordmøre. (Af Trond- hjems Stift.)		1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
			Vestre Sønd- møre.		Indre Sønd- møre.		Østre Sønd- møre.		Ørskog.		Nordre Sønd- møre.		Ytre Romsdal.		Indre Romsdal.		Søndre Nord- møre.		Sundal.		Surendal.		Nordre Nord- møre.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Df.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Df.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Df.
Typhoidfeber	61	9	15	2	17	3	3	1	38	4	4	1	26	5	7	-	23	4	-	-	5	-	-	-
Cerebrospinalmeningit .	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Barsel-feber	38	8	9	4	5	4	2	-	12	5	8	3	6	-	5	2	9	1	4	-	7	1	7	4
Vandkopper	42	-	-	-	-	-	-	-	3	-	15	-	7	-	-	-	35	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	250	20	17	-	23	3	22	1	28	-	56	2	8	-	58	1	137	13	22	1	24	5	1	-
Røde Hunde	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	500	3	23	1	epidm.	1	14	1	108	5	728	4	93	1	33	-	332	-	8	1	19	1	15	-
Rosen	99	6	43	4	5	-	4	-	32	2	56	3	21	3	7	1	27	1	13	1	16	-	15	-
Kighoste	16	1	14	1	-	-	9	2	16	2	345	-	6	1	-	-	8	-	-	-	-	-	2	-
Diphtherit	161	41	57	22	33	2	10	2	8	2	11	1	13	5	71	13	33	5	10	3	31	15	3	-
Strubehoste	8	1	-	-	12	10	2	1	1	-	5	3	-	-	-	-	1	-	1	-	6	1	-	-
Kusma	31	-	7	-	-	-	-	-	10	-	73	-	6	-	-	-	25	-	-	-	-	-	-	-
Akut Katarrh i Luft- veiene og Bronchit .	1051	15	79	2	49	2	33	-	54	2	525	7	259	-	35	1	490	10	64	-	89	-	114	4
Katarrhalsk og folliku- lær Angina	278	-	16	-	22	-	7	-	37	-	287	-	53	-	35	-	113	-	31	-	14	-	32	-
Influenza	8	-	-	-	-	-	5	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-
Lungebetændelse	559	73	49	4	42	9	24	3	66	7	202	9	109	17	31	4	233	33	69	8	82	4	35	7
Brystbetændelse	86	1	26	1	12	1	8	1	12	-	76	-	14	1	9	-	35	-	4	-	16	-	8	-
Gigtfeber	96	1	11	-	5	-	6	2	24	1	32	-	19	1	17	-	34	-	8	-	13	-	5	-
Diarrhoe (akut) og Cho- lera nostras	347	11	58	5	28	-	10	1	63	2	210	6	84	1	14	-	191	9	16	-	19	1	23	-
Blodgang	23	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	7	-	7	-	6	1	-	-	3	-	-	-
Skjærbug	2	1	6	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Tilsammen	3658	192	430	46	253	35	159	15	528	32	2642	39	732	35	329	22	1733	77	251	15	353	28	260	15

og en Privatlæge behandlede 38 Tilfælde er sandsynlig 4 Personer opførte paa begge Lægers Lister. 7 Tilfælde i Januar—Marts forekom i Vestnæs langs Tresfjordens indre, vestre Strand som en vel begrændset Epidemi. 11 Tilfælde i Juni—September tilhører 4 forskellige Smaaepidemier paa Gaardene Søholt i Ørskog, Frostad i Tombrefjorden, et gammelt Arnested for Typhoidfeber, samt paa Engsæt med Nabogaarde i Skodje. Paa sidstnævnte Sted taler Rimelighed for, at Smitten kom af Drikkevandet, der leveredes fra en i Fjøset nedgravet abyssinsk Pumpe, hvortil Jernrør ledede fra en jordgravet Brønd under en gammel forladt Hus-tomt. Fra denne Gaard bragtes Smitten til Nabogaarden. Foruden disse Tilfælde forekom en Del spredte i Distriktet. I ytre Romsdals Distrikt optraadte Sygdommen i Januar med 8 Tilfælde paa Gaarden Aure i Frænen og 1 paa Hatle i Kleve, i Mai paa Lindset i Frænen, hvor en Mand var kommen syg hjem fra Fisket, og hvor efter ham 7 Personer angrebes. I November og December angrebes 7 Personer paa Gravehagen i Kleve. Smitten kunde ikke udredes, ligesom heller ikke for et i December i Molde indtruffet Tilfælde. Til indre Romsdal kom en syg Tjenestepige fra Trondhjem til Veø; uafhængig heraf forekom 6 Tilfælde i December paa en anden Gaard i Veø, uden at Smitten for disse kunde udfindes. I 6 Tilfælde paa Gaarden Folland i Bodalen, søndre Nordmøres Distrikt, skyldtes Smitten en fra Amerika hjemkommen Mand, der dersteds netop havde gjenneemgaaet Sygdommen, hvorefter den hele Husstand smittedes. De i Christianssund indtrufne Tilfælde var alle importerede og behandledes paa Sygehus, for saa vidt der hertil var Anledning. 5 Tilfælde i Surendalen — Stangvik — skyldtes Smitte fra en nærliggende Husmandsplads, hvor Sygdommen havde været i Aaret forud.

Af **Barselfeber** anmeldtes et større Antal Tilfælde og Dødsfald, end der tidligere er kjendt for noget Aar, ligesom i det Hele taget Dødsfald paa Barselseng var usædvanlig mange (51). Til nærmere Belysning af disse Forhold hid-sættes en Tabel, der meddeler Opgaver om Dødsfald paa Barselseng, og om Barselfeber, Rosen og Pyæmi i Aarene 1879—89. Det vil af denne sees, at Stigningen eller Synkningen af Dødelighed paa Barselseng i Regelen indtræffer i de samme Aar, som Barselfeber og Rosen er henholdsvis hyppige eller sjældne. (Se næste Side). I vestre Søndmøre antoges Sygdommen sandsynlig sammenhængende med de inden Distriktet i hele Aaret hyppig forekommende Saarsygdomme; i et Tilfælde led Manden samtidig af Ansigtsrosen. Fra Ørskog, hvor de fleste Tilfælde forekom i Skodje, omtales, at der samtidig forekom et stort Antal Tilfælde af Rosen. I September og Oktober indtraf i Skodje 4 Tilfælde af Barselfeber med dødelig Udgang efter faa Dages Sygdom. En Kvinde, hvis Mand havde lidt af en alvorlig Phlegmone, hvor Saarsekretionen sandsynligvis endnu ikke var ophørt, havde Frostanfald, før Fødselen var fuldendt. Hun betjentes ikke af Jordemoderen, der ellers havde bistaaet ved de øvrige Tilfælde. Der var ingen Anledning til at suspendere Jordemoderen, da Stædfortræder ikke kunde skaffes. Hun paalagdes streng Renlighed og Anvendelse af Desinfektionsmidler (C. A. Randers).

Skarlagensfeber optraadte i indre Søndmøre hovedsagelig i 2det og 4de Kvartal. I østre Søndmøre vedblev den i Strandens Herred og kom senere til Stordalen. Til 2 Gaarde skede Overførelse ved frisk Mellemlid, idet Fædrene havde ligget i en efter en Skarlagensfebersyg urensset Seng, hvorved Sygdommen overførtes til Børnene. I Ørskog indtraf en hel Del lettere Tilfælde, og i 3 Tilfælde iagttoges Mæslinger umiddelbart efter Skarlagensfeberen. Smitten for nogle Tilfælde i Januar i Frænen, ytre Romsdals Distrikt, skyldtes sandsynlig Kirkebesøg i Eid paa Nordmøre. I indre Romsdal holdt den sig udelukkende i Næsset og Veø og var en Fortsættelse af den under

**Dødsfald paa Barselseng, af Barselfeber, af Rosen og af Pyæmi
i Romsdals Amt 1879—89.**

	Antal Barsel- kvinder.	Efter Prester- nes Op- gave døde paa Barsel- seng.	Af Læ- gerne opgivne Døds- fald paa Barsel- seng.	Barselfeber.				Af 1000 Bar- sel- kvin- der døde	Rosen.		Pyæ- mi.
				Af Lægerne opgivne					Til- fælde.	Døds- fald.	
				Til- fælde.	An- grebne af 1000 Føden- de.	Døds- fald.	Døds- pro- cent af An- greb- ne.				
1889.....	3453	51	28	74	21,4	24	32,4	14,8	239	15	8
1888.....	3687	29	25	40	10,8	20	50,0	7,9	124	9	13
1887.....	3468	15	7	45	12,9	5	11,1	4,3	126	6	13
1886.....	3626	23	11	¹⁾ 37	10,2	9	24,3	6,3	143	5	15
1885.....	3550	13	10	24	6,8	7	29,3	3,7	102	5	1
1884.....	3713	19	14	²⁾ 36	9,7	8	22,2	5,1	64	-	2
1883.....	3747	23	12	³⁾ 43	12,4	10	23,3	6,1	82	4	12
1882.....	3578	14	7	28	7,5	5	17,9	3,9	74	-	6
1881.....	3637	12	8	33	9,1	7	21,2	3,3	71	1	6
1880.....	3580	26	16	43	12,0	11	25,6	7,3	99	-	5
1879.....	3777	20	15	⁴⁾ 32	8,5	11	34,4	5,3	79	2	-
Tiaaret 1879 —88....	36363	194	125	361	9,9	93	25,8	5,3	964	32	73

¹⁾ Hvoraf 1 af Rosen. ²⁾ 2 af Peritonit. ³⁾ 1 af Skarlagenseber. ⁴⁾ 1 af Peritonit.

Sildefisket i Erisfjord Høsten forud optraadte Epidemi. Sygdommen artede sig mildt. I søndre Nordmøre var den i Aarets Begyndelse betydelig udbredt i Kornstad Annex og Øerne udenfor, ligesaa paa og omkring Taarvikgaardene i Øre, hvorfra den kom til Fiskeværret Grip, hvor den imidlertid trods ugunstige hygieniske Forhold ikke udbredte sig synderlig (kun 8 Tilfælde); paa de to andre Steder indtraf flere Dødsfald og Eftersygdomme. I Sundals Distrikt forekom den paa de til Næssets Herred stødende Gaarde af Tingvold, overført fra Næsset. Sygdommen aftog fra forrige Aar i Surendalen.

Mæslinger, der havde epidemisk Udbredning i alle Lægedistrikter, optraadte hele Aaret i vestre Søndmøre, uden at Læge synderlig søgtes. Epidemien var ikke let, Flere bukkede under for Bronchit, tildels kompliceret med Strubehoste (Kroup). I indre Søndmøre herskede Sygdommen strengt i 3die og 4de Kvartal. I østre Søndmøre gik den over hele Distriktet, tildels dødelig, da den kompliceredes med Kighoste, der samtidig fra Mai Maaned hjem-søgte Distriktet. I Ørskog, hvor Sygdommen ikke var forekommen paa flere Aar, bragtes den fra Aalesund først til Skodje og dernæst til Ørskog, paa hvilke Steder den var meget udbredt, medens i Vestnæs Færre blev angrebne. Den optraadte ikke mildt, men var ofte kompliceret med Strubehoste. I nordre Søndmøre sees den at have været epidemisk udbredt i Aalesund. I ytre Romsdal kom de første Tilfælde under Behandling i Juni, hvorefter den bredte sig over hele Distriktet. Til indre Romsdal bragtes Sygdommen ligeledes i Juni Maaned til

Liste over forskellige, væ-

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		I		II		1	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Søndmøre Fogderi. (Bergens Stift).		Nordmøre og Romsdals Fogderier. (Trondhjems Stift).		Vestre Søndmøre.	
							Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Chronisk Rheumatisme	295	1	1	3	166	125	115	-	180	1	35	-
Enat	184	-	48	42	44	50	34	-	150	-	8	-
Skurv	7	-	2	3	1	1	-	-	7	-	-	-
Kjertelsyge	202	2	92	90	8	12	54	-	148	2	6	-
Rachit	47	2	25	22	-	-	14	1	33	1	4	-
Simpel Meningit	28	20	6	8	7	6	13	13	15	7	5	5
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	65	38	24	9	21	8	23	12	42	26	9	1
Lungetuberkulose	403	141	12	18	177	183	136	52	267	89	28	12
Kræft	111	65	-	-	44	63	41	20	70	45	8	5
Morbus Brightii	72	11	5	3	36	27	29	5	43	6	8	1
Blegsot og Anæmi	1422	4	48	152	69	1153	407	1	1015	3	104	1
Livmodersygdomme	233	-	-	-	-	233	58	-	175	-	16	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	1644	9	74	85	563	922	877	5	767	4	210	-
Ormesygdomme	56	-	23	20	9	4	15	-	56	-	3	-
Drankersygdomme	3	2	-	-	3	-	1	-	2	2	-	-

Eikisdalen af Næssets Herred og holdt sig Sommeren og Høsten udover næsten udelukkende i Næsset. Da der angivelig ikke havde været Mæslinger paa 30 Aar i Eikisdalen, angreb de Voxne og Børn uden Forskjel og artede sig i det Hele meget slemt her, medens de var mildere i den øvrige Del af Næsset. Uafhængig heraf optraadte de i December i Rødven Sogn (Væø), hvor imidlertid kun 5 blev syge (C. A. D. Lund). I søndre Nordmøre begyndte Sygdommen i Marts i Christianssund, didbragt af en gennemreisende Familie fra Sandnæs, og udbredte sig udover Bygderne til sent paa Høsten. Der var mange temmelig grave Tilfælde, og meget ofte efterlod den lang Afkræftelse og Udbrud af Kjertelsyge. I Sundals Distrikt var den meget udbredt i Tingvold samt næsten i hvert Hus i Ulvundeidets Annex til Øksendal, medens den kun optraadte paa enkelte Gaarde i Sundals Herred. Forløbet opgives mildt. Til Surendal indbragtes Sygdommen fra flere Kanter og fik stor Udbredning, især i Stangvik og en Del af Rindalen. Forløbet var i Regelen mildt. I enkelte Tilfælde opstod, efterat Udsløttet var svundet, Gastroenterit med Brækning og Diarrhoe og ofte ledsaget af Kramper. Sidste Halvaar var den spredt over nordre Nordmøres Distrikt, men med mildt Forløb.

Rosen optraadte i vestre Søndmøre i Ulfsten rent epidemisk som Angsigtsrosen, desuden var hele Aaret Panaritier, Lymphangit og andre paa Infektion beroende Saarsygdomme særdeles hyppige (Kjelsberg). I Ørskog var Sygdommen usædvanlig hyppig, særlig i Skodje, hvor der paa et Par Steder optraadte 2 indtil 3 Tilfælde paa samme Gaard. I Forbindelse med denne Sygdom stod vistnok det særdeles store Antal af pyæmiske, septiske og phlegmonøse

sentlig chroniske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
Indre Søndmøre.		Østre Søndmøre.		Ørskog.		Nordre Søndmøre.		Ytre Romsdal.		Indre Romsdal.		Søndre Nordmøre.		Sundal.		Surendal.		Nordre Nordmøre.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
-	-	12	-	30	-	38	-	120	-	10	1	23	-	9	-	3	-	15	-
9	-	-	-	9	-	8	-	10	-	12	-	29	-	1	-	55	-	43	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	1	-	1	-
7	-	4	-	11	-	26	-	16	-	3	-	94	2	16	-	7	-	12	-
-	-	-	-	2	-	8	1	3	-	-	-	19	-	4	-	3	1	4	-
-	-	1	1	-	-	7	7	4	3	9	2	1	1	-	-	-	-	1	1
1	1	4	4	5	2	4	4	2	1	-	-	32	18	3	2	1	1	4	4
6	4	7	5	18	9	77	22	28	11	13	8	155	46	21	4	25	10	25	10
4	2	5	5	6	1	18	7	10	5	5	3	28	13	9	7	9	8	9	9
1	-	1	1	5	3	14	-	13	-	7	2	14	2	5	1	1	-	3	1
5	-	12	-	64	-	222	-	218	1	28	-	466	-	82	-	100	2	121	-
10	-	-	-	5	-	27	-	30	-	6	-	101	-	15	-	13	-	10	-
46	1	56	-	85	4	480	-	232	-	58	2	262	-	55	-	52	1	108	1
-	-	-	-	1	-	11	-	6	-	8	-	8	-	5	-	14	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-

Tilfælde; flere Gange opstod efter tilsyneladende ubetydelige Skrammer de alvorligste Tilfælde (C. A. Randers). Ogsaa fra Surendal omtales Sygdommen som hyppig, især som Ansigtsrosen. Se ovenfor under Barselseber.

Kighoste gik over hele vestre og indre Søndmøres Distrikter og forekom i Ørskog, indbragt fra Aalesund i Aarets sidste Maaneder, i Ramstaddalen i Ørskog og Stettebygden i Skodje og optraadte her adskillig ondartet. I indre Romsdal var den epidemisk udover Vaaren og Sommeren.

Diphtherit var hyppig i første Halvdel af Aaret i vestre Søndmøre, især i Herø og Sandø Herreder. Hele Sommeren gik over Distriktet en Epidemi af Angina med Hæshed og i mange af de iagttagne Tilfælde med svulne Submaxillarglandler. De optraadte hyppig i de Grænder, hvor Diphtherit forekom, og kunde muligens ansees som abortive Diphtheritformer. De anordnede Forsigtighedsregler viste lidet Resultat dels paa Grund af Folkets Skjodesløshed, dels fordi Vedkommende ikke vilde underkaste sig de med Isolation og Desinfektion forbundne Ulemper. En for Tiden herskende religiøs Vækkelse med Bønne- og Opbyggelsesmøder bidrog ogsaa sit til at udbrede Smitten (Kjelsberg). I indre Søndmøre, hvor den optraadte mest i 2det og 4de Kvartal, maatte enkelte Skoler standse sin Virksomhed. I østre Søndmøre forekom i Januar nogle Tilfælde i Geiranger og i September 6 i Taffjord, hvoraf 2 endte dødelig. I Ørskog indtraf en Del spredte Tilfælde, en Gang med dødeligt Udfald i Rekonvalescensen af Hjerteparalyse. I ytre Romsdal forefaldt de fleste Tilfælde til forskjellige Tider paa en Del Gaarde i Frænen, uden at Smitten kunde

paavises. I indre Romsdal optraadte Sygdommen hovedsagelig i det lille Hens Sogn til Grytten; her indtraf 50 Tilfælde og 10 Dødsfald af de ialt i Distriktet anmeldte 71 Tilfælde og 13 Dødsfald. Den var begyndt i Hen allerede i December 1888 og vedblev i 1889 med stadig opdukkende Tilfælde hist og her med kortere og længere Mellemrum hele Aaret igjennem. Især holdt den sig paa de lavere liggende Gaarde omkring Kirken og Elvens Udløb i Fjorden, men forekom ogsaa paa høiere liggende Gaarde. I den hedeste Sommertid saa det næsten ud, som om Diphtheriten i Hens Sogn var udbredt i Luften i stor Udstrækning, da mange Individer, især Børn, inficeredes i aabne Saar paa Hænder og Ben. Fra Hen bragtes Smitten til enkelte Gaarde i Næsset, Grytten og Romsdalen, her lykkedes det imidlertid at begrænse den. Mod Aarets Slutning optraadte en Del sporadiske Tilfælde med ukjendt Smittearsag i Vold og Eid (C. Lund). I Sundal forekom 9 Tilfælde paa et Par Nabogaarde i Tingvold efter Smitte fra Christianssund. I Surendalen blev flere Tilfælde ikke anmeldte, antagelig af Frygt for den paa budte Afsondring af og fra de Syge. Der kjendes ialt 15 Dødsfald. Smitten blev gjentagne Gange indbragt, uden at dens Overførelse fra Husstand til Husstand kunde udredes. I nordre Nordmøres Distrikt skrev Smitten sig i 2 Tilfælde fra Surendalen, i 1 Tilfælde fra Hevne.

Kusma anføres fra vestre Søndmøre og Ørskog som temmelig hyppig i Aarets sidste Halvdel og ofte kompliceret med Orchit og Kongestioner til Hjernten. Fra søndre Nordmøre, hvor den optraadte epidemisk i Grip, omtales den som ofte kompliceret med Urethrakatarrh (F. W. Thesen).

Katarrh og katarrhalske Affektioner omtales fra flere Distrikter som hyppige; mængstedes havde de Karakter af Influenza. Det anmeldte Antal Tilfælde af disse Sygdomme er mindre end i Aaret forud.

Influenza optraadte omtrent midt i 4de Kvartal i indre Søndmøre og fik hurtig stor Udbredelse, flere Tilfælde paafølgtes af Lunge- og Brysbetændelse. I østre Søndmøre blev Distriktslægen kaldet til det første af ham iagttagne Tilfælde i Valdalen den 16de December. Den iagttoges før Midten af November i Ørskog Distrikt paa flere Gaarde i Ørskog Herred og udbredte sig hurtig over hele Distriktet. Sygdommen, der af Befolkningen kaldtes «Farang», naaede sin Høide omkring eller efter Nytaar. I Begyndelsen var den mild, men var senere foruden med Lungebetændelse hyppig ledsaget af og kompliceret med Gastroenterit, Ørelidelser og Kusma. Lungebetændelsen medførte mange Dødsfald blandt ældre Folk, medens den ukomplicerede Influenza ikke vides at have medført noget Dødsfald.

Lungebetændelse sees at være optraadt hyppigere end Aaret forud i næsten alle Distrikter, kun fra indre Romsdal omtales dens sjældnere Forekomst. Fra Ørskog anføres, at Sygdommen siden 1887 stadig har tiltaget; i dette Aar optraadte den paafaldende hyppig i Sommermaanederne, foruden mod Aarets Slutning i Forbindelse med Influenza. Fra Christianssund angives Tilfældene i Aarets sidste Maaneder som mere grave end sædvanlig. I Surendal var Antallet af Angrebne i Januar—Mai usædvanlig stort; den overveiende Del forekom i Stangvik Hovedsogn, tildels med flere Syge i samme Hus.

Akute gastriske Sygdomme sees at have optraadt med næsten samme Hyppighed som Aaret forud. Fra Ørskog anføres, at de mod Aarets Slutning optrædende Diarrhoer var af en anden Karakter end den sædvanlige Sommerdiarrhoe og udmærkede sig ved sin Haardnakkethed, Tilbøielighed til Recidiv og den store Voldsomhed, hvormed de optraadte; disse Tilfælde maa nærmest betragtes som Symptomer af eller Komplikation af den samtidig herskende Influenza (C. A. Randers).

Blodgang. Nogle faa Tilfælde i ytre Romsdal paa Tornæs i Frænen indtraf paa samme Sted som forrige Aar. De fra indre Romsdal nævnte Tilfælde var i Veø.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilsammen Behandlede.	Fordeling paa Lægedistrikterne:												
		I		II		1	4	5	6	7	8	9	10	11
		Søndmøre Fogderi.	Nordmøre og Romsdals Fogderi.	Vestre Søndmøre	Ørskog.	Nordre Søndmøre	Ytre Romsdal.	Indre Romsdal.	Søndre Nordmøre	Sundal.	Surendal.	Nordre Nordmøre	Tilf.	Tilf.
Tilf.	Tilfælde.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	
Veneriske Saar	16	5	11	-	2	3	3	1	6	1	-	-	-	
Syphilis konstitutionel														
— hereditær														
Gonorrhoe	73	28	45	7	1	20	6	-	32	-	5	2		

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	af Lunge- tuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Vestre Søndmøre	92	12	46	46
Indre —	73	4	35	38
Østre —	42	5	15	27
Ørskog	65	9	32	33
Nordre Søndmøre	102	22	39	63
Aalesund By	85	19	28	57
Bygder	17	3	11	6
Ytre Romsdal	96	11	35	61
Molde By	20	3	6	14
Bygder	76	8	29	47
Indre Romsdal	48	8	22	26
Søndre Nordmøre	200	46	77	123
Christianssund By	159	42	49	110
Bygder	41	4	28	13
Sundal	47	4	15	32
Surendal	72	10	28	44
Nordre Nordmøre	56	10	15	41
Romsdals Amt	893	141	359	534
Deraf i Byer	264	64	83	181
— Bygder	629	77	276	353
Søndmøre Fogderi	374	52	167	207
Romsdals og Nordmøre Fogderier	519	89	192	327

1) Deraf 2 paa Romsdals Amtssygehus og 4 paa Reknæs Pleiestiftelse for Spedalske.

Obstetriciske Operationer i Romsdals Amt.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Accouchement forcé.		Perforation.	Exvisceration.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.		Moder.
	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	lev.	lev.	død.	lev.
Utilstrækkelige, smertelige Veer, langsom Fødsel	40	-	34	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	2	-	2	-	2	-	2	-	-	1	2	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	²⁾ 1	1	-	-	-	-
Issefødsel med Panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtfødsel	-	¹⁾ 1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	4	1	3	-	-	-	-	-	-
Forsømt Tverleie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	³⁾ 1	¹⁾ 1	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	45	1	39	7	6	1	5	1	1	1	3	1	1
	46		46			6					4		
Deraf i Bergens Stift	11	1	10	2	1	-	1	-	-	1	2	1	-
— i Trondhjems Stift	34	-	29	5	5	1	4	1	1	-	1	-	1

¹⁾ Dødsårsag: Barselfeber. ²⁾ Forløsningen afsluttedes ved Tang. ³⁾ 1 Gang af 2den Tvilling, 1ste Tvilling fødtes ved Naturens Hjælp ilive.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Leven- de Fødte.	Døde				Død- fødte.	Omkomne ved	
		ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.		ulykke- lige Hændel- ser.	Selv- mord.
Vestre Søndmøre	324	200	32	4	7	11	17	-
Indre —	222	123	12	1	5	7	4	2
Østre —	170	97	11	1	-	7	5	-
Ørskog	277	169	19	2	5	7	2	-
Nordre Søndmøre	579	305	75	3	10	20	13	-
Aalesund By	262	174	53	1	2	11	3	-
Bygder	317	131	22	2	8	9	10	-
Ytre Romsdal	344	196	25	2	1	10	3	1
Molde By	36	31	2	-	-	-	-	1
Bygder	308	165	23	2	1	10	3	-
Indre Romsdal	267	162	19	1	2	9	2	-
Søndre Nordmøre	674	405	73	8	9	18	11	-
Christianssund By	334	193	36	6	5	7	4	-
Bygder	340	212	37	2	4	11	7	-
Sundal	134	99	10	-	1	5	1	-
Surendal	193	126	5	-	3	12	2	-
Nordre Nordmøre	252	149	22	2	8	3	9	-
Romsdals Amt	3436	2031	303	24	51	109	69	3
Deraf i Byer	632	398	91	7	7	18	7	1
— - Bygder	2804	1633	212	17	44	91	62	2
Søndmøre Fogderi	1485	839	145	10	26	50	41	2
RomsdalsogNordmøreFogderier	1951	1192	158	14	25	59	28	1

Til Oplysning om en Del af Lægerne behandlede, væsentlig **chroniske Sygdomme** se Tabellen Side 192 og 193.

Frnat har i de senere Aar været mere udbredt i Surendals Distrikt end paa lang Tid. Sygdommen spredte sig mest ved Skolebørn og ved Arbeidere eller Haandværkere, der flytter fra Gaard til Gaard paa Arbeide (L. W. Selmer).

Lungetuberkulose angives som en temmelig almindelig Sygdom over hele vestre Søndmøre (Kjelsberg) og synes sammen med tuberkulose Betændelser at tiltage i østre Søndmøre (E. Thesen). I Ørskog tiltager den stadig og er hyppigst i Vestnæs Herred og Sykelvens Annex til Ørskog (C. A. Randers). Fra indre Romsdal anføres, at Lungetæring hidtil har været en forholdsvis sjelden Sygdom i Distriktet, men synes nu at blive mere og mere almindelig. Flere af de Syge har paadraget sig sin Sygdom udenfor Distriktet (C. A. Lund). Tæring viser for hvert Aar flere og flere Tilfælde i nordre Nordmøre, især blandt unge Piger (H. Chr. Parelius). Dødsfald af Lungetuberkulose (se Tabellen Side 195) udgjorde for det hele Amt 15,8 pCt. af samtlige kjendte Dødsarsager og 26,4 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne var Forholdet henholdsvis 24,2 pCt. og 35,4 pCt., i Bygderne 12,2 pCt. og 21,8 pCt.

Af **Brok** (Hernia) behandlede 64 Tilfælde, 6 hos Gutter, 2 hos Piger, 34 hos voxne Mænd og 22 hos voxne Kvinder. 54 Tilfælde opgives som Hernia inguinalis, 9 som Hernia cruralis og 1 som Hernia umbilicalis.

Af **Benbrud** (Fractura) behandlede 73 Tilfælde. For 65 er opgivet Kjøen og Alder, nemlig 16 Gutter, 24 voxne Mænd og 25 voxne Kvinder. Bruddets Sæde opgives i 71 Tilfælde:

Fractura cranii	1	Fractura radii	15
— vertebrarum	1	— colli femoris	5
— costarum	9	— femoris	15
— claviculæ	3	— cruris	8
— humeri	3	— tibiæ	4
— antibrachii	2	— fibulæ	5

Af **Luxationer** opgives 10 behandlede Tilfælde hos 3 Gutter, 5 voxne Mænd og 2 voxne Kvinder. 7 Tilfælde var Luxatio humeri og 3 Luxatio antibrachii.

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer. Der udførtes af Lægerne 59 obstetriciske Operationer, hvoraf 17 i Søndmøre Fogderi, nemlig 4 i vestre, 2 i indre, 1 i østre og 10 i nordre Søndmøre, 42 i Romsdals og Nordmøre Fogderier, nemlig 6 i ytre og 4 i indre Romsdal, 21 i søndre Nordmøre, 3 i Sundal, 5 i Surendal og 3 i nordre Nordmøre. Indikationer og Udfald sees af Tabellen Side 196.

Om **Fødte og Døde** se Tabel paa Side 197.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1405 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 59,1.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgave døde 51 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsarsag for 28 Kvinder, hvoraf 24 døde af Barselfeber, 2 af Barselkrampe, 1 af Livmoderblødning og 1 af Mani.

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	141	64	77
Lungebetændelse	105	37	68
Diphtherit.	70	6	64
Kræft	65	20	45
Alderdomssvaghed	40	10	30
Tuberkuløse Betændelser	38	19	19
Akut Bronchit	28	15	13
Skarlagensfeber	26	2	24
Diarrhoe og Cholera nostras	25	14	11
Hjerneslag	22	10	12
Typhoidfeber	20	1	19
Simpel Hjernebetændelse	20	6	14

Veirliget. Vinteren var temmelig kold, Vaaren kom tidlig, var varm og tør; Sommeren hører til de varmeste og tørreste, som paa lange Tider er observeret. Høsten var mild, Vinteren 1889—90 ligesaa. Aarets Udbytte blev sat

noget tilbage paa Grund af Tørken, men var over et Middelsaars. Torskfiskeriet gav i det Hele taget godt Udbytte.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra vestre Søndmøre anføres, at der er indtraadt en storartet Bedring i de hygieniske Forhold, sammenlignet med den Tilstand, der beskrives af Distriktslæge Høegh i Medicinalberetningen for 1859. Befolkningen er sparsommelig og ædruelig. De to sidste Aars gode Fiske har ophjulpet den økonomiske Stilling i en glædelig Grad (Kjelsberg). Fra ytre Romsdal bemærkes, at af drikfældige Personer er der visselig faa, om det end ikke hører til Sjeldenhederne at se Berusede. Totalafhold er bleven meget almindelig udover Bygderne. Befolkningen i nordre Nordmøre er nøjsom og arbejdsom med noget trægt Temperament og er yderst langsom til at nyttiggjøre sig Tidens mange Forbedringer baade paa Land- som Søbrugets Omraade. Siden Totalafholdsforeningerne begyndte at virke, er Drikfældigheden gaaet særdeles meget tilbage. Kaffe misbruges ikke, ja der findes Huse, hvor Kaffekjedel ikke findes. Tobak bruges derimod til Overmaal. I moralsk Henseende staar Folket ikke høit. Blufærdigheden er meget svagt udviklet. Sammenflytning af Forlovede meget længe før Brylluppet er almindelig Regel, ligesaa at Tjenere af begge Kjøen deler Værelse. Sandsen for Renlighed, baade hvad Person og Stel angaar, er yderst ringe (H. Chr. Pærelus).

Om Amtets **Apotheker** se den almindelige Beretning.

Amtet har **Sygehus** i Molde, hvor tillige findes Reknæs Pleiestiftelse for Spedalske. I Aalesund og Christianssund findes kommunale Sygelokaler.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundhedskommissionerne, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikt.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaccine- rede.	Rets- medicinske For- retninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.			
Amtet	12	1405	47	2918	12
Vestre Søndmøre	1	144	⁴⁾ 2	¹⁴⁾ 234	-
Indre —	1	21	-	231	1
Østre —	1	8	⁵⁾ 2	126	-
Ørskog	1	43	⁶⁾ 3	286	-
Nordre Søndmøre	1	¹⁾ 250	⁷⁾ 3	341	2
Ytre Romsdal	1	²⁾ 94	⁸⁾ 10	378	3
Indre —	1	54	⁹⁾ 6	¹⁵⁾ 192	-
Søndre Nordmøre	1	³⁾ 480	¹⁰⁾ 7	¹⁶⁾ 584	6
Sundal	1	82	¹¹⁾ 6	132	-
Surendal	2	123	¹²⁾ 5	160	-
Nordre Nordmøre	1	106	¹³⁾ 3	254	-

¹⁾ Aalesund ²⁾ Molde 29. ³⁾ Christianssund. ⁴⁾ Vanerven 1, Herø 1. ⁵⁾ Stranden 1, Sunelven 1. ⁶⁾ Ørskog 1, Skodje 1, Vestnæs 1. ⁷⁾ Aalesund 2, Borgund 1. ⁸⁾ Molde 4, Bolso 2, Frænen 2, Bud 1, Akerø 1. ⁹⁾ Næsset 2, Eid 1, Væø 1, Vold 1, Grytten 1. ¹⁰⁾ Christianssund 1, Kværnæs 3, Fredø 1, Øre 1, Strømsnæsset 1. ¹¹⁾ Sundal 2, Øksendal 2, Tingvold 2. ¹²⁾ Stangvik 2, Surendal 2, Rindalen 1. ¹³⁾ Aure 1, Halsø 1, Edø 1. ¹⁴⁾ I Herø og Røvde Kredse ingen Vaccination paa Grund af smitsomme Sygdommes Udbredelse. ¹⁵⁾ I Grytten og Hen ingen Vaccination paa Grund af Diphtherit og Kighoste. ¹⁶⁾ I Christianssund 167.

XVI. Søndre Trondhjems Amt

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaktmødre.
Amtet		143,75	116 804	43	4	62	38
1. Trondhjems Stads- fysikat ¹⁾	Trondhjem, Kjøbstad	0,20	22 152	22	4	³⁾ 16	-
2. Strinden		5,90	13 356	²⁾ 5	-	5	5
	Strinden	2,70	7 879	4	-	2	1
	Klæbbu	1,90	1 548	-	-	1	1
	Bynæsset	0,40	2 046	-	-	1	1
	Leinstranden	0,60	1 091	-	-	1	1
	Buvik	0,30	792	-	-	1	1
3. Selbu	Selbu	19,60	5 633	1	-	2	2
4. Røros		17,90	5 190	2	-	3	3
	Røros med Bergstaden Røros	12,30	1 903 1 635	- 2	- -	- -	2 -
	Aalen	5,60	1 652	-	-	-	1
	Til Røros Prestegjeld og Røros Lægedistr. hører derhos en Del af Tol- gens Herred (238 Indb.) af Hedemarkens Amt, hvorefter Lægedistrik- tet indbefatter	ca. 17,90	5 428	-	-	-	-
5. Guldal		23,35	14 255	2	-	7	7
	Melhus	1,94	2 529	2	-	-	-
	Flaa	1,21	631	-	-	-	-
	Høilandet	2,30	1 247	-	-	-	-
	Horg	5,60	2 445	-	-	-	-
	Støren	3,30	2 225	-	-	-	-
	Budal	3,60	531	-	-	-	-
	Soknedalen	5,40	1 980	-	-	-	-
	Singsaas	3,60	1 757	-	-	-	-
	Holtaalen		910	-	-	-	-
6. Opdal		20,70	5 133	1	-	3	2
	Opdal	18,90	4 311	1	-	2	1
	En Del af Rennebu (søn- denfor Vangsgraven)	1,80	822	-	-	1	1

¹⁾ Folkemængden i Trondhjem den 31te December 1885 udgjorde 23 753 Indbyggere.²⁾ Distriktslægen bor i Trondhjem. ³⁾ Hvoraf 1 ikke praktiserer.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Debr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaktmænd.
	Til Opdals Lægedistrikt hører derhos Indset Annex (1.50 □ Mil. med 573 Indb.) til Kvikne af Hedemarkens Amt, hvorefter Lægedistriktet indbefatter	22,20	5 706	-	-	-	-
7. Orkedal	14,40	15 617	4	-	9	6
	Børsen	2,00	3 711	-	-	2	2
	Orkedal	4,00	6 574	3	-	4	2
	Meldal	4,50	3 427	1	-	2	1
	Rennebu (den til Opdals Distrikt hørende Del fraregnet)	3,80	1 905	-	-	1	1
8. Hiteren	7,30	8 421	1	-	3	3
	Hiteren	7,30	4 469	1	-	2	2
	Frøien		3 952	-	-	1	1
9. Hevne	Hevne	9,00	4 799	1	-	2	2
10. Ytre Fosen	7,70	8 768	1	-	4	2
	Bjugn	3,80	4 190	-	-	1	1
	Ørlandets Hovedsogn af Ørlandet	1,00	3 175	1	-	2	-
	Jøssunds Sogn af Aafjord	2,90	1 403	-	-	1	1
11. Indre Fosen	6,30	7 009	1	-	4	3
	Stadsbygden	2,10	1 901	-	-	1	1
	Rissen	3,30	3 837	1	-	2	
	Sør- og Vasbygdens Sogne af Ørlandet	0,90	1 271	-	-	1	2
12. Nordre Fosen	11,40	6 471	2	-	4	3
	Bjørnør	6,40	4 237	1	-	3	2
	Aa Hovedsogn af Aafjord	5,00	2 234	-	-	1	1

Sundhedstilstanden var i det Hele mindre god og betegnes ogsaa som saadan i Trondhjem samt i Opdals, Hevnes og indre Fosens Distrikter, i de øvrige derimod som god, i nordre Fosen endog som særdeles god. Antallet af anmeldte epidemiske Sygdomme er over en halv Gang større end i 1888 og endog lidt større end i Aarene 1881 og 1882, som opviser de største hidtil kjendte Tal. Epidemier af Mæslinger, Skarlagensfeber og Diphtherit har for-

I søndre Trondhjems Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgiven for:	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne	
	Behandlede.	Deraf Døde.														Tilfælde.	Dødsfald.
Typhoidfeber	217	18	216	16	14	10	34	23	13	28	20	11	28	12	7	217	18
Cerebrospinalmeningit	5	2	5	-	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	5	2
Barsel-feber	59	15	56	3	4	7	6	1	2	3	4	5	5	7	9	59	15
Børnekopper	4	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	4	2
Vandkopper	146	-	146	24	10	10	20	17	7	5	2	3	8	20	20	146	-
Skarlagensfeber	466	24	466	33	58	47	26	34	21	26	28	26	37	69	61	467	25
Røde Hunde	55	-	55	14	21	2	1	-	5	5	-	1	4	1	1	55	-
Mæslinger	1925	28	1923	14	164	848	415	180	73	84	24	25	17	60	19	1925	28
Rosen	144	5	138	13	12	14	12	7	7	10	10	9	12	15	17	146	7
Kighoste	285	9	282	1	-	-	-	3	1	3	17	23	46	61	127	285	9
Diphtherit	580	97	572	25	47	28	28	32	37	36	19	20	59	121	120	590	107
Strubehoste	33	19	30	2	2	3	1	2	2	3	5	3	3	4	-	33	19
Kusma	13	-	13	1	3	6	-	-	-	-	1	-	-	-	2	13	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	3414	57	3401	568	442	376	256	235	169	167	85	147	174	268	514	3420	63
Katarrhalsk og follikulær Angina	1538	-	1538	114	134	116	66	85	88	64	53	59	108	409	242	1538	-
Lungebetændelse	569	83	569	45	45	70	55	82	26	24	21	19	24	68	90	581	95
Brystbetændelse	171	7	167	15	17	13	22	13	13	13	22	11	9	9	10	171	7
Gigtfeber	215	7	214	16	15	27	26	26	17	16	8	14	15	15	19	216	8
Koldfeber	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	1596	48	1596	98	57	72	62	92	166	451	203	91	114	111	79	1604	56
Blodgang	9	1	8	-	1	-	3	1	-	1	2	-	-	-	-	9	1
Skjørbug	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Tilsammen	11447	423	11400	1002	1048	1651	1035	833	647	939	524	467	666	1251	1337	11487	463

I søndre Trondhjems Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																							
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
	Trondhjem.		Strinden.		Selbu.		Røros.		Guldal.		Opdal.		Orkedal.		Hiteren.		Hevne.		Ytre Fosen.		Indre Fosen.		Nordre Fosen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Typhoidfeber	121	14	15	1	4	-	1	-	4	-	1	-	56	3	-	-	4	-	4	-	4	-	3	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsekopper	15	7	4	1	1	-	13	-	2	-	-	-	11	2	3	3	5	1	2	1	3	-	-	-
Børnekopper	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	122	-	1	-	1	-	6	-	2	-	-	-	3	-	3	-	6	-	-	-	2	-	-	-
Skarlagensfeber	146	8	41	-	4	-	164	2	12	-	18	7	30	2	5	1	-	-	15	3	32	2	-	-
Røde Hunde	16	-	-	-	-	-	39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	1298	21	87	1	4	-	247	1	56	2	57	-	97	1	-	-	25	-	42	1	11	1	1	-
Rosen	43	2	15	1	4	1	24	-	10	-	-	-	8	-	6	2	8	-	11	-	4	-	13	1
Kighoste	199	9	14	-	-	-	62	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diphtherit	215	58	47	8	8	3	29	2	4	1	3	-	12	3	-	-	189	16	23	6	60	10	-	-
Strubehoste	11	8	1	1	-	-	4	2	3	3	1	1	2	1	-	-	5	-	1	1	5	2	-	-
Kusma	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	9	-	-	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	2137	33	135	5	41	2	614	8	252	-	3	3	100	10	5	-	48	-	52	-	25	-	8	2
Katarrhalsk og follikulær Angina	1175	-	70	-	13	-	160	-	43	-	-	-	50	-	3	-	12	-	8	-	2	-	2	-
Lungebetændelse	211	34	41	9	8	1	85	6	72	4	12	4	49	7	24	16	27	3	20	8	17	1	15	2
Brystbetændelse	56	2	19	2	5	-	21	-	26	-	4	1	12	-	5	-	6	1	7	-	5	1	5	-
Gigtfeber	106	1	9	-	-	-	19	1	26	2	-	-	29	1	3	1	6	-	11	-	5	1	2	1
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	1103	32	79	4	17	1	192	3	55	1	17	2	22	1	27	8	22	-	27	4	26	-	17	-
Blodgang	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-
Skjorbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	6981	231	579	34	115	10	1681	25	579	13	116	18	482	32	85	31	370	21	223	24	210	18	66	6

nemlig foranlediget den mindre gode Sundhedstilstand; men ogsaa katarrhalske og akute gastriske Sygdomme viser et betydelig forøget Antal. Kighoste derimod forekom meget sjældnere end i det foregaaende Aar.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2288 eller 18,6 pro mille af den beregnede Befolkning ved Aarets Midte (123 200). Dødeligheden Aaret forud var 16,5 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hid sættes foranstaaende efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 202 og 203).

Typhoidfeber forekom epidemisk i Trondhjem alle Aarets Maaneder, de fleste Tilfælde indtraf i April, Mai og Oktober samt i Juni; Aarsagen til den større Hyppighed i disse Maaneder antages begrundet i det tørre Veir og den deraf foraarsagede Synken af Grundvandet. Samtidig var der paa Grund af megen østlig Vind lav Vandstand i Fjorden, hvilket i Forbindelse med den ringe Vandmængde i Elven frembragte stor Fjære, der udbredte Stank. Da man antog, at Indtagsdammen for Vandværket (Teisendammen) og nedenfor liggende Reservedam muligens var bleven inficeret ved Tilsig fra de omkringliggende Marker, hvor der laa talrige Gjødseldynger i uforsvarlig Nærhed, købte Kommunen efter Sundhedskommissionens Forslag den tilgrændsende Sommersæter Gaard, og Gjødseldyngerne fjernedes. 63 Individuer indlagdes i Sygehus (Th. Bryn og Kr. Kielland). I Orkedal herskede en Epidemi, der i Februar og Marts optraadte paa flere Gaarde i Orkedal, fremdeles i Mai paa Gaarden Hol i Rennebu og i Juli paa Gaarden Steigedal i Meldalen, hvorhen Smitten antages bragt fra et Besøg paa Trondhjems Marked. Den kom snart til de omliggende Gaarde, hvor den viste sig fra Juli til Oktober i det Hele med 17 Tilfælde. I Oktober forekom 6 Tilfælde i Børsenskogen, sporadiske saadanne desuden paa Gaarde i Børsen, paa Orkedalsøren, i Orkedal og Rennebu. Ialt iagttoges 42 Tilfælde. I ytre Fosen forekom de 3 Tilfælde i Bjugn, det 4de paa Gaarden Flatnæs paa Ørlandet, hvor Sygdommen stadig dukker op, specielt blandt nye Tjenere (H. R. Smith).

Af **Cerebrospinalmeningit** forekom i Selbu 5 Tilfælde hos 1 Voxen og 4 Børn i Februar, Marts og April. Den voxne Person og 1 Barn døde.

Børnekopper optraadte i Trondhjem i Oktober og November med 4 Tilfælde, hvoraf 2 endte dødelig. De indførtes med en Beriderfamilie, der kom fra Warschau med 2 Børn, der var bleven syge af Kopperne ombord i Dampskibet nogle Dage før Ankomsten til Trondhjem. De havde opholdt sig 2 Dage i Byen, før Sygdommen erkjendtes, men blev da strax isolerede i Lazareth den 9de Oktober. Den 31 Oktober indlagdes paa Lazarethet en 12 Aar gammel Gut, der var bleven syg den 26de s. M., uden at Smitteforholdet blev opklaret; man vidste kun, at han skulde have været inde i samme Gaard, hvor Beriderfamilien logerede, før Børnene kom paa Lazarethet. Den 12te November fik den sidst Angrebnes Søster Varioloider i meget mild Grad (Kr. Kielland).

Vandkopper forekom i alle Aarets Maaneder i Trondhjem med 122 kjendte Tilfælde. I Hevne var de ogsaa meget udbredte udover Sommeren, men kom ikke under Behandling.

Af **Skarlagensfeber** viste de fleste Tilfælde sig i Trondhjem og Røros Distrikt. I Trondhjem var Sygdommen mest udbredt i 3die og 4de Kvartal. Af 146 Angrebne indlagdes 49 i Lazareth. I Røros var Tilfældene mest sporadiske med faa Angrebne paa hvert Sted og kun i Tufringdalen — en afsides Fjeldbygd — samt tildels i Rugeldalen antog Sygdommen en mere epidemisk Karakter. I Opdal begyndte den i Slutningen af September paa Gaarden Stordalen og udbredte sig herfra videre udover Bygden. Smittekilden kunde ikke

opdages. Da der samtidig herskede en udbredt Mæslingeepidemi, som Befolkningen havde vanskelig for at skjelne fra Skarlagensfeber, antager Distriktslægen, at der vistnok har været flere Tilfælde af den sidstnævnte Sygdom, end af ham anført; som Regel hentedes nemlig ikke Læge til Mæslingepatienter (H. G. Lund). I Orkedal forekom Sygdommen paa Gaarde i Meldalen, Rennebu og Orkedal. I Hevne og nordre Fosen kan den ikke sees at være forekommen, ligesom den i ytre Fosen Aaret forud begyndte Epidemi ophørte udover Vaaren. I indre Fosen optraadte den som Epidemi i Stadsbygden i Januar og Februar; den forløb mildt og kom ikke til Distriktslægens Kundskab før i Begyndelsen af Marts. Senere i Juli og August viste den sig paany i midtre Del af Stadsbygden og mod Aarets Slutning i den nordre Del. I Rissen indførtes Sygdommen ved en Skolelærer fra Stadsbygden; 22 Tilfælde i 9 Familier kjendtes. I Vernæs forekom den ogsaa temmeligt udbredt, men med mildt Forløb, saa Faa kom under Behandling. Over hele Distriktet, men mest i Vernæs, siges at herske stor Lige-gyldighed overfor Smitteudbredelse i epidemiske Sygdomstilfælde, ligesom man meget almindelig, hvor Tilfældet ikke synes at være af livsfarlig Beskaffenhed, undlader at gjøre Anmeldelse til Distriktslægen, da man ønsker at undgaa den Tvang og det Besvær, som Isolationen paalægger, og det Bryderi, som Desinfektionen medfører. Ligesaa er den Mening meget almindelig udbredt, at «skal man have Sygdommen, faar man den» (Chr. Eger).

Mæslinger forekom som Epidemi i Trondhjem i 1ste Halvaar, indførte ved en Sypige fra Singsaas; hun smittede igjen Børnene i det Hus, hun logerede. Et af disse gik paa Skolen i Prodromalstadiet med Snue og Hoste, smittede sine Klassekammerater, hvorefter det gik hurtig videre. Blandt de 21 Døde var der 2 Voxne, en spedalsk Pige mellem 20 og 30 Aar og en anden før sygelig Pige mellem 15 og 20. I Selbu var Sygdommen ogsaa meget udbredt i Sommermaanederne, især paa Selbustranden. I Røros, hvor Sygdommen allerede var begyndt Aaret forud, udbredte den sig videre over det hele Distrikt, men med mildt Forløb. I Februar til Mai herskede den epidemisk i Storens, Soknedalens og Budalens Herreder i Guldals Distrikt, som det syntes, forplantet fra Singsaas. Næsten alle Børn fra 1 Aar og op til Konfirmationsalderen, som ikke før havde haft Sygdommen, angrebes, dog forholdsvis mildt, uagtet de vanlige Eftersygdomme viste sig. Dødeligheden under Epidemien ansloges til knapt 1 pCt. I Opdal herskede omtrent hele Aaret en stærkt udbredt Epidemi, ligesaa i Orkedal fra Marts til September. Forløbet betegnes som let. Paa Hiteren synes Mæslinger ikke at have forekommet. Til Hevne bragtes de i Mai til Aastfjorden, ført did ved en Jægteskipper, der kom fra Ørlandet. De udbredte sig rask over hele Distriktet. I Begyndelsen var Forløbet mildt, men tiltog i Intensitet udover Høsten med cerebrale og gastro-enteritiske Fænomener samt Kroup. I ytre Fosen begyndte Epidemien udover Vaaren; den forløb godartet. Da Mæslinger i lang Tid ikke havde været paa de Kanter, angrebes ogsaa mange Voxne, særlig en hel Del Konfirmander, af hvilke flere mødte frem og konfirmeredes med floride Morbilli (H. R. Smith). I indre Fosen forekom en større Epidemi i Hasselviken i Høstmaanederne, desuden viste Sygdommen sig hist og her i Distriktet uden at komme under Lægebehandling, da den optraadte ganske mildt. I nordre Fosen viste den sig ogsaa hist og her uden at komme under Behandling.

Rosen. Distriktslægen i ytre Fosen iagttog temmelig mange Tilfælde, uden at han dog kunde sætte dem i Forbindelse med hverandre (H. R. Smith). I nordre Fosen forekom baade Rosen og Lymphangit i et ikke ringe Antal Tilfælde, spredte over hele Aaret (H. Brodtkorb).

Kighoste tiltog i Trondhjem i Aarets 3die Kvartal og herskede epidemisk i 4de Kvartal. Forresten anføres Sygdommen blot fra Strindens, Røros og

Liste over forskjellige, væ-

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		1		2	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Trondhjem.		Strinden.	
							Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Chronisk Rheumatisme	514	-	4	3	293	190	189	-	9	-
Fnat	91	-	20	18	14	23	23	-	4	-
Skurv	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Kjertelsyge	367	3	144	183	9	28	216	-	12	-
Rachit	98	5	54	35	3	6	35	4	2	-
Simpel Meningit	40	32	20	7	8	1	4	4	1	1
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	51	42	20	23	4	4	27	24	2	1
Lungetuberkulose	570	215	24	36	234	251	282	101	44	14
Kræft	110	¹⁾ 73	-	1	45	52	33	33	7	4
Morbus Brightii	106	19	11	12	39	40	41	4	3	-
Blegsot og Anæmi	1337	²⁾ 2	42	136	119	1008	693	1	40	-
Livmodersygdomme	284	-	-	-	-	284	162	-	6	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	1767	4	32	58	758	884	703	-	107	-
Ormesygdomme	130	-	47	57	11	7	73	-	5	-
Drankersygdomme	20	5	-	-	20	-	13	1	1	1
Struma	10	-	-	-	2	8	8	-	-	-

¹⁾ Cancer 71, Sarcoma 2. ²⁾ Deraf Anæmia perniciosa 1.

Guldals Distrikter. I Røros Distrikt fulgte Kighosteepidemien mod Aarets Slutning lige efter Mæslingerne.

Diphtherit optraadte i Trondhjem med kun faa Tilfælde i Aarets 1ste Kvartal, men tiltog i 2det og 3die; i 4de herskede den epidemisk. Der oprettedes efter Sundhedskommissionens Beslutning et Lazareth med egen Læge og Bestyrelse til Behandling af Diphtheritpatienter; det toges i Brug den 12te November og viste utvivlsom Nytte til Epidemiens Indskrænkning. Samtidig toges den nye Desinfektionsovn (Recks System) i Brug paa Sygehuset. Paa dette og Lazarethet behandledes tilsammen 146 Patienter. De fleste Tilfælde optraadte i Forstaden Baklandet og i den nordøstlige Del af Byen. Det tørre Veir med sydøstlig Vind i Aarets sidste 4 Maaneder antages at have bidraget til Sygdommens betydelige Tiltagen (Kr. Kielland). I Selbu, Røros, Guldal, Opdal og Orkedal forekom kun faa og spredte Tilfælde, fra Hiteren og nordre Fosen omtales den ikke. I Hevne derimod behandledes 179 Tilfælde i Aarets Løb, hvoraf 16 endte dødelig. Paa Grund af Sygdommens hurtige Udbredning blev Isolation snart umulig, medens Møder og Begravelsesgilder paa de smittede Gaarde forbødes. Det blev paaeset, at der foretoges nøagtig Desinfektion, og i Distriktets Udkanter oplærtes paalidelige Folk til at pensle med udleverede Medikamenter. Tidligst mulig udført Pensling syntes at have gunstig Indflydelse paa

sentlig chroniske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
Selbu.		Røros.		Guldal.		Opdal.		Orkedal.		Hiteren.		Hevne.		Ytre Fosen.		Indre Fosen.		Nordre Fosen.	
Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
3	-	158	-	83	-	8	-	24	-	1	-	19	-	1	-	13	-	6	-
4	-	3	-	5	-	1	-	2	-	26	-	mange	-	9	-	2	-	12	-
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	-	43	3	22	-	3	-	19	-	4	-	11	-	8	-	2	-	18	-
1	-	22	-	11	-	1	-	7	-	1	-	8	-	-	-	2	-	8	1
-	-	7	4	3	2	2	2	14	10	4	4	3	3	2	2	-	-	-	-
-	-	3	3	5	3	2	1	1	1	1	1	2	2	2	1	2	1	4	4
8	7	14	5	73	25	10	2	45	18	30	12	9	5	32	16	9	5	14	5
5	4	3	1	15	6	8	1	12	9	1	-	7	2	9	6	6	5	4	2
2	1	18	2	16	3	1	1	8	3	2	-	3	3	2	-	2	-	8	2
10	-	147	-	142	-	34	1	77	-	15	-	24	-	61	-	42	-	52	-
1	-	29	-	20	-	4	-	17	-	10	-	22	-	8	-	5	-	-	-
27	-	330	-	209	-	25	1	94	2	44	1	61	-	53	-	88	-	26	-
2	-	29	-	3	-	-	-	4	-	1	-	10	-	2	-	1	-	-	-
1	-	2	1	-	-	-	-	1	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Sygdommens Udgang; kunde den først udføres efter 4 Døgn, indtraadte oftest Døden (Blütecher). I ytre Fosen, hvor Diptherit i 1888 saa godt som ikke havde vist sig, dukkede den paany op, dog med spredte Tilfælde her og der, saa det ikke blev til nogen Epidemi. I indre Fosen herskede derimod Sygdommen udbredt, særlig i Vernæs og Rissen. Af de 10 kjendte Dødsfald døde 7 uden Behandling. Antallet af Angrebne antages at være betydelig større, end af Distriktslægen opgivet, idet det for denne Sygdom gjælder det samme, som ovenfor er anført om Skarlagensfeber fra Distriktet (Chr. Eger).

Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit samt katarrhalsk og follikulær Angina viste større Hyppighed end Aaret forud.

Influenza begyndte at udbrede sig i indre Fosen i Slutningen af November og i December; intet vel konstateret Tilfælde kom under Behandling (Chr. Eger).

Lungebetændelse viser flere Angrebne end Aaret forud. Antagelig smitsom Optræden omtales fra Guldal (Rs. Hansen) og nordre Fosen (H. Brodtkorb). Paa Hiteren var Dødeligheden usædvanlig stor, idet den opgives til 41 pCt. af de Angrebne (K. Knutssøn).

Af **Gigtfeber** forekom i Trondhjem et større Antal end vanlig (Kr. Kielland). I Orkedal var den ogsaa almindelig.

Akut Diarrhoe og Cholera nostras viser et betydelig større Antal Syge end Aaret forud. I Trondhjem optraadte de fleste Tilfælde som vanlig i Juni, Juli og August; den temmelig stærke Sommervarme antages at have været medvirkende Aarsag (Kr. Kielland).

Blodgang. Fra Hevne bemærkes, at denne Sygdom i 2 Aar havde holdt sig paa Østsiden af Hevnefjorden; i Almindelighed var Forløbet mildt, men som oftest angreb den alle Beboere af et Hus (Blütecher).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af disse Sygdomme sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilsammen Behandlede.	Antal Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:												
			1		2	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
			Tilf.	Dødsf.	Trondhjem.	Strinden.	Røros.	Guldal.	Opdal.	Orkedal.	Hiteren.	Hevne.	Ytre Fosen.	Indre Fosen.	Nordre Fosen.
Veneriske Saar	24	-	19	-	-	-	2	-	-	1	2	-	-	-	-
Syphil. konstitutionel	37	2	28	1	-	-	1	-	1	1	-	3	1	1	2
— heredit	4	2	2	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Gonorrhoe	293	-	234	-	4	3	7	1	18	5	5	12	4	-	-

I Trondhjem behandlede ifølge Opgave fra Stadsfysikus paa Sygehuset 19 Patienter for Syphilis (primær 3, sekundær 3, tertiær 13) og 15 for Gonorrhoe. Den offentlige Visitation af Puellæ publicæ foranledigede 26 Gange Indlæggelse i Sygehus deraf 5 Gange for Syphilis, 18 Gange for Leukorrhoe, 3 Gange for Ekorationer. I Aarets Løb var 20 Kvinder underkastede regelmæssig Visitation (deraf 11 fra 1888, 9 nye tilkomne), ved Aarets Udgang var alene 9 tilbage. Nedgangen betingedes dels i forandret Levevis dels i Bortreise (Sommerschild).

Til Oplysning om en Del af Lægerne behandlede, væsentlig **chroniske Sygdomme** hidsættes Tabellen (Side 206 og 207).

Fnat siges at have været meget udbrudt over saavel Hiteren som Frøien, Hiterens Distrikt. Folket har for største Delen behandlet sig selv herfor (K. Knutsson). I Hevne angives Sygdommen fremdeles at gribe om sig (Blütecker).

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom (se Tabel Side 209) udgjorde for det hele Amt 16,5 pCt. af samtlige kjendte Dødsårsager og 25,6 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Trondhjems By var Forholdet henholdsvis 17,7 pCt. og 27,0 pCt. og for Bygderne 16,3 og 24,5 pCt.

Blegsot og Anæmi synes at være paafaldende udbredt blandt Befolkningen i Opdals Distrikt, saavel den mandlige som kvindelige. Grunden antages at ligge i mindre god og kraftig Levemaade; Kaffedrik skal være udbredt i en ganske usædvanlig Grad.

Struma i forskjellige Stadier angives som hyppig i Opdal, men intet Tilfælde kom under Behandling (H. G. Lund).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. For Trondhjems Fattigvæsens Regning behandlede paa Sindssygeasyler tilsammen 36 Individer, deraf 28 i Trondhjems, 8 i Rotvolds Asyl. I Aarets Løb udgik af disse

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	af Lunge- tuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Trondhjems Stadsfysikat	605	101	231	374
Strinden	73	14	34	39
Selbu	28	7	10	18
Røros	95	5	25	70
Guldal	61	25	13	48
Opdal	41	2	18	23
Orkedal	98	18	32	66
Hiteren	71	12	31	40
Hevne	61	5	21	40
Ytre Fosen	75	16	24	51
Indre —	62	5	18	44
Nordre —	33	5	6	27
Søndre Trondhjems Amt	1303	215	463	840
Deraf i By	605	101	231	374
— - Bygder	698	114	232	466

13, og 23 laa tilbage ved dets Slutning. Udsatte til Forpleining var 59 Sindsyge og Idioter, deraf 8 i selve Byen og 51 i forskjellige Bygder i søndre og nordre Trondhjems Amt.

For **Brok** (Hernia) opgives behandlet 58 Personer med 2 Dødsfald. Kjøen og Alder er angivet for 55 saaledes: 10 Gutter, 4 Piger, 25 voxne Mænd og 16 voxne Kvinder. Sædet var for 54 følgende: Hernia ingvinalis 35, Hernia cruralis 10, Hernia umbilicalis 9.

Bænbrud (Fractura) opføres med 65 Tilfælde og 4 Dødsfald. Kjøen og Alder er opgivet for 63 saaledes: 13 Gutter, 7 Piger, 33 voxne Mænd og 10 voxne Kvinder. Sædet var hos 64 følgende:

Fractura cranii	2	Fractura ulnæ	2	Fractura patellæ	1
— claviculæ	4	— digiti	1	— tibisë	2
— scapulæ	1	— costarum	16	— fibulæ	5
— olecrani	1	— colli femoris	4	— cruris	6
— antibrachii	2	— femoris	9	— malleoli	2
— radii	6				

For **Luxationer** behandledes 21 Tilfælde. Kjøen og Alder er for 19 opgivet saaledes: 1 Gut og 1 Pige, 7 voxne Mænd og 10 voxne Kvinder. Sædet opgives saaledes: Luxatio scapulæ 1, Luxatio humeri 12, Luxatio radii 1, Luxatio ulnæ 1, Luxatio manus 2, Luxatio pollicis 1, Luxatio femoris 2, Luxatio pedis 1.

Af Lægerne udførtes 49 **obstetriciske Operationer**, deraf 15 i Trondhjem, 5 i Strinden, 3 i Selbu, 4 i Røros, 7 i Guldal, 6 i Orkedal, 1 i Hiteren, 2 i Hevne og 4 i ytre Fosen, 1 i indre Fosen og 1 i nordre Fosen. Indikationer og Udfald sees af Tabellen (Side 210).

Antal **Fødte og Døde** sees af følgende Tabel (Side 211).

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1066 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100:68,2.

Obstetriciske Operationer i søndre Trondhjems Amt.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Perforation.	Exvisce- ration.	Efter- byrdsope- ration.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Moder.	Mødre.
	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	dødf.	lev.	lev.	lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer.....	24	¹⁾ 23	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed.....	5	5	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-
Barselkrampe.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtspfødsel.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stort Hoved.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkenendeleie (Sædefødsel).....	1	1	-	-	-	-	3	1	⁵⁾ 2	-	-	-
Tverleie.....	-	-	-	³⁾ 5	1	⁴⁾ 4	-	-	-	-	-	-
Fastvoxning.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbageholdelse.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
UopgIVEN Indikation.....	-	-	²⁾ 1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	33	31	3	6	1	5	3	1	2	2	1	3
		34			6			3				

¹⁾ Deraf en 2den Tvilling, om 1ste Intet anført. ²⁾ 1ste Tvilling, 2den forløst ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen er anført. ³⁾ Hos en Kvinde tillige Barselkrampe. ⁴⁾ Et Foster forraadnet, et var 2den Tvilling, om 1ste Intet anført. ⁵⁾ Begge afdøde før Operationen.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Leven- de Fødte.	Døde				Død- fødte.	Omkomne ved		
		ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng-		ulykke- lige Hæn- delser	Selv- mord.	Drab.
Trondhjems Stadsfysikat	729	642	120	10	8	19	8	1	1
Strinden	400	320	51	4	2	13	3	2	-
Selbu	136	58	5	-	-	1	-	-	-
Røros ¹⁾	169	93	18	-	-	5	4	-	-
Guldal	293	220	31	6	1	11	7	1	-
Opdal ²⁾	108	92	15	2	-	2	-	1	-
Orkedal	331	228	23	3	2	4	6	1	-
Hiteren	290	190	35	-	3	7	7	-	-
Hevne	163	89	7	1	-	4	8	-	-
Ytre Fosen	300	158	24	2	2	12	3	1	-
Indre —	233	93	11	-	-	4	-	-	-
Nordre —	202	105	15	-	1	4	8	-	-
Søndre Trondhjems Amt	3354	2288	355	28	19	86	54	7	1
Deraf i By	729	642	120	10	8	19	8	1	1
— Bygder	2625	1646	235	18	11	67	46	6	-

¹⁾ Fradraget den til Hedemarkens Amt hørende Del af Tolgen. ²⁾ Fradraget det til Hedemarkens Amt hørende Indset Annex til Kvikne..

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 19 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsag for 18, deraf Barsel-feber 15 Gange, Emboli, Livmoderblødning og Dystoki hver 1 Gang.

De hyppigste Dødsårsager i Amtet sees af følgende Tabel:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Trondhjem.	Bygderne.
Lungetuberkulose	215	101	114
Diphtherit	107	58	49
Alderdomssvaghed	103	52	51
Lungebetændelse	95	34	61
Kræft og Sarkom	73	33	40
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit.	63	33	30
Akut Diarrrhoe og Cholera nostras	56	32	24
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	42	24	18
Hjerneslag	40	19	21
Organisk Hjertefeil	40	20	20
Simpel Meningit	32	4	28
Mæslinger	28	21	7
Skarlagensfeber	25	8	17
Kramper hos Børn	24	13	11

Til nærmere Oplysning om Dødsårsagerne i Trondhjem By hidsættes den af Stadsfysikus efter Lægernes Opgave sammendragne Tabel (Side 212 og følgende).

Dødsårsager i Trondhjem By.

15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	2	4	5	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	1
-	-	-	-	-	-	2	6	5	2	6	3	2	4	1	1	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	6	6	23	1	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
4	1	2	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	2	2	-	-	1	3	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	-	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

(Forts.). Dødsårsag.	Sum.	Deraf		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Icterus	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Meningitis	4	3	1	2	-	-	-	1	-	-	-
— tuberculosa	23	7	16	1	5	3	6	-	2	3	2
— spinalis, Myelitis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbilli	21	5	16	1	4	3	9	1	1	-	-
Morbus viarum urinifer	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nephritis, Morbus											
Brightii	4	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-
Ileus	3	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Oedema glottidis	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Paralysis generalis	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonitis	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Phlegmone, Abscessus	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Pleuritis	2	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Pneumonia	34	17	17	2	4	-	3	2	1	1	-
Puerperium:											
Embolia pulmonum	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris puerperalis	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmia	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rachitis	4	4	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Scarlatina	8	3	5	1	-	1	4	1	1	-	-
Syphilis	3	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-
Tuberculosis pulmonum	101	43	58	-	1	3	3	2	3	2	4
— aliorum organ	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tussis convulsiva	9	1	8	-	3	1	5	-	-	-	-
Ulcus ventriculi & in-											
testinor	5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Variolæ	2	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Vitia organica abdominis	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— — cerebri	4	2	2	-	-	-	1	-	-	-	-
— — cordis	20	4	16	-	-	-	-	-	1	-	-
— — hepatis	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — ventric. & can. intest	¹⁾ 2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Summa	605	271	334	50	61	40	58	19	22	11	8
Suicidium	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Suffocatio	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Submersio	5	5	-	-	-	1	-	2	-	-	-
Causa ignota	3	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	615	280	335	52	61	42	58	21	22	11	8

¹⁾ Alder uopgivet for begge.

15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	2	1	2	-	2	-	1	2	3	3	-	1	-	2
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	4	15	12	7	10	2	8	2	6	7	5	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	-	2	3	7	-	3	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
10	7	25	21	9	19	14	22	14	16	32	26	34	30	11	34	1	9
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
10	7	25	21	10	19	16	22	14	16	32	26	34	31	11	34	1	9

Veirliget. Vinteren betegnes dels som mild dels som temmelig streng, Vaaren kom tidlig og var varm, Sommeren usædvanlig varm og tør, Høsten for det meste mild og god. Aarets Udbytte forringedes i Kvantitet ved Tørken, men Kvaliteten var god. Middeltemperaturen paa Bergstaden Røros var for Aaret $+ 1,79^{\circ}$ C. mod $\div 3,65^{\circ}$ C. i 1888. Opgaver for Maanederne sees af Tabellen paa følgende Side, der er udarbejdet efter Opgaver fra den derværende meteorologiske Station (B. M. Müller). Fra Trondhjems meteorologiske Station meddeles ved Stadsfysikus en lignende Tabel (Side 217). Middeltemperaturen var efter den $+ 5^{\circ}$ C., medens den i 1888 var $+ 3,2^{\circ}$ C.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Trondhjem oplyses, at Byens offentlige Kloaknet blev foreøget med 1421 Meter, hvoraf det meste faldt paa Baklandet og Ilen. Paa Baklandet oprettedes et Asyl for Smaa børn, der er bestemt til at rumme 180—200 saadanne. Fra Guldal omtales, at Renligheden som Regel staar lavt; de fleste Steder skal man have ren «Vandskræk». Forordning af Bad i Sygdomstilfælde betragtes altid med megen Skepsis og efterkommes ofte ikke. Enkelte tør ikke vaske Gulvene, saa længe Sygdommen varer. Natpottens flydende Indhold slaaes ikke sjelden lige udenfor Yderdøren; Skyllevand og Lignende fra Kjøkkenet tømmes oftest ved den ene Side af Indgangstrappen. Da Husene er opførte med kun et Værelse i Bredden og sjelden, uden paa de større Gaarde, er bordklædte og endda sjeldnere indvendig panelede, er de almindeligvis meget trækfulde, hvortil ogsaa de daarlige Gulve bidrager sit. Husenes Indre giver heller intet tiltalende Indtryk; om Dagen opholder sædvanlig alle Beboerne sig i et Rum, der som oftest foruden Barnekammer ogsaa er Kjøkken. Sundhedstilstanden forbedres sikkerlig heller ikke ved, at de aabne Ildsteder mangstedes er afløste eller afløses af Komfyrer. Sanden for en bedre Indredning er ringe, men skal være i Stigende. Selv de mere Velstaaende fører et meget tarveligt Levesæt. Misbrug af Spirituosa er ikke hyppigt, derimod synes Brugen af Nafta som stimulerende Middel at være i Tiltagende. Den erholdes tilkjøbs hos enkelte Landhandlere. Kaffe har omtrent fortrængt Brændevin som Skjænkedrik (Rs. Hansson). I Orkedal siges de økonomiske Forhold at maatte ansees for i det Hele gode. Gaardene er almindelig vel bebyggede med gode og rummelige Beboelsesrum med Peis og ofte Kogeovn ved Siden. For Inderster og Arbeidere er derimod Beboelsesrummene ofte smaa og daarlige. Ikke liden Husflid finder Sted, vævede Tøier afsættes, ikke Faa arbejder som Snedkere og Kurvmagere, hvis Produkter, foruden til Bygdens Behov, føres til Byerne. Kostholdet maa i det Hele ansees som godt og hensigtsmæssigt, dog bruges Kaffe uforholdsmæssig meget. Brugen af Spirituosa er moderat. Brændevin, Vin og Øl erholdes ikke tilkjøbs i Distriktet. Af og til erholdes dog Forsyning fra Byen til Festerdage og andre Anledninger. Nafta bruges ofte som Berusningsmiddel. Der findes ikke faa Afholdsmænd. Natteløberi forekommer endnu (Joh. Hoffmann). I nordre Føsen skal de hygieniske Forhold være meget daarlige og værst i Bjørnør. Husene er trange og mørke uden Slagvinduer, fulde af Torvrøg, Smuds og Lus, saa at det er alt andet end hyggeligt at overnatte borte fra sit Hjem. Kosten er daarlig og lidet renlig. Fiskerbefolkningen i Bjørnør betegnes som lidet arbejdsom og beskjæftiger sig i Hjemmet næsten alene med Garnbinderi. Jordbruget er meget primitivt og lidet økonomisk. Dog skal Bedring være indtraadt. Lægen maa ofte foretage lange, farefulde og besværlige Søreiser; der findes ingen eller yderst daarlige Veie. Man hentes kun en Gang til en Syg; Fordøm og Overtro bevirker, at Lægens Anordninger sjelden bliver fulgte. Arbejdet honoreres daarlig, aarelang Kredit kræves. Kvaksalvere, «Runekjærringer» og lignende skal findes i Overflod. I Aa driver Stedets Klokker homøopathisk Praxis. At faa logeret en Syg ind i Lægens Nærhed er omtrent umuligt, da Ingen har mere

Tabel over Temperaturforholdene paa Røros. (Celsius).

Maaned.	Maanedens Middeltemperatur.	Maanedens laveste Temp.	Maanedens høieste Temp.
Januar	÷ 8,0	÷ 27,0	+ 4,6
Februar	÷ 12,4	÷ 37,0	÷ 1,2
Marts	÷ 6,3	÷ 32,0	+ 3,2
April	+ 2,6	÷ 19,0	+ 8,0
Mai	+ 13,9	÷ 4,0	+ 20,9
Juni	+ 14,5	+ 1,5	+ 24,4
Juli	+ 11,6	0,0	+ 22,5
August	+ 10,1	0,0	+ 21,0
September	+ 5,5	÷ 4,8	+ 18,0
Oktober	+ 2,2	÷ 10,0	+ 12,6
November	÷ 3,2	÷ 28,0	+ 6,0
December	÷ 9,0	÷ 29,0	+ 2,1

Aarets Middeltemperatur = + 1,79.

Uddrag af Trondhjems meteorologiske Stations Journal.

Maaned.	Middel- Tempera- tur. Celsius.	Vand- dampenes Tryk. Mm.	Relativ Fugtig- hed. %.	Nedbør- dagens Antal.	Nedbør- høiden. Mm.	Hyppigste Vind- retninger.
Januar	— 1,2	3,5	77,1	20	190,8	SE
Februar	— 7,1	2,4	81,5	15	32,9	SE
Marts	— 3,0	3,0	73,8	19	104,2	SE
April	3,6	4,2	69,5	11	43,8	SSE—S
Mai	11,2	7,5	70,6	13	16,6	NW
Juni	14,3	8,8	68,2	17	27,9	WNW--NW
Juli	14,0	8,7	71,1	19	51,6	WNW
August	12,3	8,5	78,4	22	52,5	W
September	8,1	6,9	85,7	21	49,2	SE
Oktober	5,9	5,5	80,3	10	24,3	SE
November	4,0	4,9	78,0	22	113,1	SE
December	— 1,6	3,5	80,5	21	84,4	SE
Sum	60,5	67,4	914,7	210	791,3	SE
Medium	+ 5,0	5,6	76,2			

Hus end høist nødvendigt. Bolig for Lægen selv er det ogsaa næsten umuligt at opdrive (H. Brodtkorb).

Af Sygehuse have Trondhjems Bys Sygehus og Trondhjems Sindssyge-
asyl, desuden et Sygelokale i den katholske Kirkebygning i Ilen. I Strinden
er Rotvolds Sindssygeasyl og Reitgjerdets Pleiestiftelse for Spedalske beliggende.

Røros Værk har et Sygehus paa 12 Senge. I Selbu og paa Lisbethsæter i Børseskogen er Sanatorier anlagte.

Om Sundhedstilstanden i Trondhjems Strafanstalt se den almindelige Beretning.

Bade. I Trondhjem findes en Badeanstalt for Romerbad, Damp- og Karbad, Styrte, Bassin og Dousch; desuden findes en Varmbadindretning og et Søbadehus. I den nye Skole paa Kalvskindet er indrettet et Styrtebad for Eleverne. Røros har et Dampbad og 2 Karbadindretninger samt 2 Styrtebad.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundhedskommissionerne, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundhedskommissioner, Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
	Antal anmeldende Læger.	Fattige Syge.			
Søndre Trondhjems Amt.....	18	2840	55	2711	14
Trondhjem	3	1398	28	795	10
Strinden	3	440	¹⁾ 5	443	1
Selbu	1	65	²⁾ 1	213	-
Røros	1	232	-	¹¹⁾ 120	1
Guldal	3	67	³⁾ 1	88	1
Opdal	1	52	⁴⁾ 1	-	-
Orkedal	1	180	⁵⁾ 3	137	-
Hiteren	1	53	⁶⁾ 2	¹²⁾ 119	-
Hevne	1	97	⁷⁾ 2	83	-
Ytre Fosen	1	133	⁸⁾ 3	296	1
Indre —	1	54	⁹⁾ 7	212	-
Nordre —	1	69	¹⁰⁾ 2	205	-

¹⁾ Strinden 2, Klæblu 1, Bynæsset 1, Leinstranden 1. ²⁾ Selbu 1. ³⁾ Høilandet 1, ⁴⁾ Opdal 1. ⁵⁾ Meldal 1, Børsen 2. ⁶⁾ Hiteren 1, Fillan 1. ⁷⁾ Hevne 2. ⁸⁾ Ørlandet 3. I Bjugn mødte Ordføreren en Gang, men paa Grund af Uføre mødte ikke Medlemmerne. ⁹⁾ Stadsbygden 5, Rissen 2. ¹⁰⁾ Aa 2. ¹¹⁾ I Aalen vaccineredes ikke. ¹²⁾ I Frøien vaccineres kun hvert 3die Aar, ikke i 1889.

I Trondhjem er paa Sygelisterne fra de 3 Bylæger opført 1398 Syge, hvoraf 168 indlagdes i Sygehus.

Om Amtets Apotheker se den almindelige Beretning.

XVII. Nordre Trondhjems Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinører	
Amtet ¹⁾		178,50	82 271	18	33	44	
1. Stjørdal		15,40	11 539	2	4	4	
	Nedre Stjørdalen	15,40 {	6 989	2	2	2	
	Hegre		2 845	-	1	1	
	Meraker		1 705	-	1	1	
2. Frosten		4,60	7 969	1	4	4	
	Frosten	1,60 {	3 025	1	1	1	
	Aasen		1 923	-	1	1	
	Leksviken		3,00	3 021	-	2	2
3. Levanger		15,40	13 228	5	4	6	
	Levanger, Kjøbstad	-	955	2	1	} 1	
	Levanger	3,60 {	2 162	-	-		
	Skogn		3 704	1	1		2
	Værdalen		11,80	6 507	2		2
4. Inderøen		17,40	12 427	2	5	7	
	Yterøen	0,30	1 478	-	1	1	
	Mosviken	7,50	2 755	-	2	2	
	Inderøen	1,20	5 346	2	1	1	
	Sparbu	8,40	2 848	-	1	3	
5. Stenkjær		11,60	10 899	3	4	6	
	Stenkjær, Ladested	-	1 427	3	1	-	
	Stod	3,80 {	2 333	-	1	2	
	Egge		877	-	-	1	
	Beitstaden		7,80	4 825	-	1	2
	Skei	-	1 437	-	1	1	
6. Grong		78,90	6 475	1	4	7	
	Grong	41,40 {	3 146	1	2	4	
	Snaasen		37,50 {	2 232	-	1	1
	Lierne			1 097	-	1	2
7. Namsos		13,10	6 179	2	2	2	
	Namsos, Ladested	-	1 637	2	} 1 {	-	
	Namsos	13,10 {	2 184	-		1	1
	Overhalden		2 358	-		1	1

¹⁾ Om Folkemængden i Amtets Byer den 31te December 1885 se den almindelige Beretnings Tabel: Dødeligheden i Byerne.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
8. Fosnæs	9,20	5 019	1	1	3
	Fosnæs	9,20 {	3 266	1	-	2
	Flatanger		1 753	-	1	1
9. Ytre Namdal ¹⁾	12,80	8 436	1	5	5
	Kolvereid	12,80 {	2 668	-	1	2
	Nærø		1 793	2	1	1
	Vikten		2 119	-	1	1
	Lekø		1 856	-	2	1

¹⁾ Distriktet deltes ved kgl. Res. af 26de Marts 1888 i Kolvereid og Viktens Distrikter; disse bestyredes i 1889 af den til Vikten udnævnte Distriktslæge, der har afgivet en samlet Beretning for dem begge.

Sundhedstilstanden skildres fra Levanger, Namsos og ytre Namdal som i det Hele god, i Grong endog som ualmindelig god, medens den i de øvrige Distrikter har været mindre tilfredsstillende, væsentlig paa Grund af epidemiske Sygdomme som Diphtherit, Kighoste, Mæslinger, tildels Skarlagensfeber og Lungebetændelse. Antallet af anmeldte Tilfælde af Diphtherit, Bronchit, Lungebetændelse og akute gastriske Sygdomme var større end i det foregaaende Aar, af Skarlagensfeber derimod betydelig mindre.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1344 eller 16,5 pro mille af den beregnede Befolkning ved Aarets Midte (81 600). Dødeligheden udgjorde Aaret forud 14,3 pro mille. I Stjørdals Distrikt var de Dødes Antal større end i de nærmest foregaaende Aar, idet det udgjorde 238; i 1888 var det 151, i 1887 135, i 1886 159, i 1885 191, i 1884 229 og i 1883 231. De fleste var dog Oldinge og Smaabørn (Angell). Fra Frosten omtales den usædvanlig store Dødelighed, der beløb sig til 18,07 pro mille, medens Middeldødeligheden for de sidste 15 Aar opgives til 15,51 pro mille. Her falder dog ogsaa det største Antal paa Oldinge og Smaabørn (K. Nilssen). For de øvrige Distrikters Vedkommende synes Dødeligheden ikke at have afviget noget fra den vanlige.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsettes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 222 og 223).

Typhoidfeber viser et noget større Antal Angrebne end Aaret forud. Epidemisk optraadte den i Frosten paa Gaarden Moxnæs, hvor 6 Personer blev syge omtrent samtidig. Den udbrod i Vaaraannen, medens man var ifærd med at udbringe Gjødselen. Husbonden paa Gaarden led i 1887 af Typhoidfeber (K. Nilssen). I Levanger Distrikt viste den sig til forskjellige Tider af Aaret, ofte paa fjernt fra hinanden liggende Steder, men det lykkedes at hindre dens videre Udbredelse. De fleste Tilfælde forekom i Stenkjærs og Inderøens Distrikter, i førstnævnte særlig i Stod Herred.

Af **Cerebrospinalmeningit** forekom 3 Tilfælde med et Dødsfald i Namsos Distrikt; 2 angrebes i Overhalden og 1 i Vemundvik, Annex til Namsos.

Der var lang Rekonvalescents og haardnakkede Pareser hos de to Overlevende (A. Roll).

Skarlagensfeber viser betydelig Nedgang mod Aaret forud; den kan saaledes ikke sees at have forekommet i Frosten og Grongs Distrikter. De fleste Tilfælde anføres fra Levanger, Inderøen og Fosnæs Distrikter. I Namsos By blev efter Kommunebestyrelsens Foranstaltning alle Tilfælde indlagte paa Sygehuset. Epidemien ophørte snart. Smitten antages bragt fra den Byen nærliggende Prestegaard, hvor der i Januar var forekommet 3 Tilfælde (A. Roll). I Fosnæs optraadte den i Flatanger, men mest i saa mild Form, at Lægebehandling ikke krævedes (J. Brunen).

Mæslinger opføres fra samtlige Distrikter med Undtagelse af Fosnæs. I Stjørdal viste den sig udelukkende i Skatvold Sogn. De fleste Tilfælde kom ikke under Behandling. I Frosten fandtes i Juli Mæslinger over hele Distriktet, sandsynlig indførte fra Trondhjem. Epidemien naaede sit Høidepunkt i November. Det opførte Antal udgjør kun en forsvindende Del af de Angrebne. Forløbet var som Regel mildt. I Sommermaanederne var de udbredte i næsten hvert Hus i Ladestedet Stenkjær (J. G. Bugge). I Grong iagttoges kun 4 Tilfælde og i Namsos 5. I ytre Namdal fandtes de fleste Angrebne paa Vikten samt i Lekø Hovedsogn.

Rosen. Af denne Sygdom viste sig i ytre Namdal, ligesom i Slutningen af 1888, en mindre Epidemi i Nærø Hovedsogn; 11 Patienter behandlede, ingen døde (J. Olsen).

Kighoste omtales fra de 4 sydligste Distrikter, de fleste Tilfælde anføres fra Levanger By. I Stjørdal fortsatte Epidemien sig fra Aaret forud og havde meget stor Udbredning, men Læge benyttedes sjelden. I Frosten forekom ogsaa over hele Distriktet til henimod Sommeren adskillige Tilfælde af Sygdommen, som forresten ogsaa der havde hersket Aaret forud.

Diphtherit. Fra Stjørdal berettes om en mindre Epidemi i Meraker, hvor Sygdommen paa flere Aar ikke havde vist sig. Den optraadte først paa Gaarden Øvre Brænde i Februar; Smitteimport skede muligens ved nogle Tydølinger, der laa her paa Tømmerkjørsel. Herfra spredte den sig til flere Gaarde i Nabolaget, hvor den holdt sig udover Vaaren, tildels med kun et enkelt Tilfælde paa hvert Sted. I den nedre Del af Bygden viste Diphtheriten sig først i August paa Gaarden Øien, sandsynlig ved Smitte fra Øverbygden. Et Par Tilfælde forekom i November paa en Plads i Hegre. I nedre Stjørdal iagttoges kun et Tilfælde. De vanlige Forholdsregler mod Smittens Udbredelse blev ofte lidet virksomme paa Grund af de lokale Forholde. Fra Frosten berettes, at i Februar konstateredes Diphtherit i Leksviken, der synes at være et Arnested for Sygdommen; den begyndte paa Gaarden Grande, kom derfra til Hoolaas og efterhaanden i April og Mai til 5 andre Gaarde. Epidemien standsede først i 3 Kvartal. Frostens Herred havde i flere Aar været forskaanet for Sygdommen, men i Oktober indførtes den fra Trondhjem til Smaalandsgrænden, hvor der blandt en forholdsvis tæt Befolkning hersker megen Fattigdom og daarlige hygieniske Forholde. I Løbet af 3 Maaneder var Sygdommen optraadte hos 8 Familier med 20 Tilfælde og 9 Dødsfald, og den var ved Aarets Udgang i jævn Fremadskriden. I Herredet Aasen forekom ingen Tilfælde (K. Nilssen). I Levanger Distrikt siges Sygdommen siden 1885 at have været i Tilbagegang. I Beitstaden, Stenkjær Distrikt, fik Diphtheriten megen Udbredelse efter Import fra Trondhjem. I Juli og August forekom saaledes 4 Tilfælde, smittede af Landliggere. I Oktober blev en Dreng syg to Dage efter Hjemkomsten fra diphtherit-smittet Hus i Trondhjem og smittede 4 Personer i det Hus, hvor han var taget

I nordre Trondhjems Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

222

	Hele Aaret.		Tiden er opgiven for:	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne	
	Behandlede.	Deraf Døde.														Tilfælde.	Dødsfald.
Typhoidfeber	80	8	80	4	6	19	5	15	2	3	9	6	4	4	3	80	8
Cerebrospinalmeningit	3	1	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3	1
Barsel-feber	16	4	15	1	1	2	2	2	-	1	-	3	2	-	1	16	4
Vandkopper	13	-	13	-	1	-	-	-	-	4	-	-	1	4	3	13	-
Skarlagensfeber	119	4	119	21	7	11	16	7	9	3	16	2	10	7	10	119	4
Røde Hunde	20	-	20	-	-	5	3	7	3	1	-	-	-	-	1	20	-
Mæslinger	154	2	154	-	-	2	-	11	9	58	25	4	14	25	6	154	2
Rosen	97	-	97	6	10	9	8	8	12	6	10	3	9	7	9	97	-
Kighoste	63	5	63	3	16	12	10	5	8	3	1	1	2	2	-	71	13
Diphtherit	261	52	259	5	21	5	20	10	7	7	9	7	29	77	62	268	59
Strubehoste	24	8	22	1	2	3	1	1	-	1	-	2	3	4	4	25	9
Kusma	2	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	948	19	947	96	103	145	120	67	49	37	35	40	54	95	106	948	19
Katarrhalsk og follikulær Angina	269	-	269	26	19	26	15	24	27	16	17	9	19	32	39	269	-
Influenza	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4	2
Lungebetændelse	544	71	544	76	54	88	56	54	15	10	5	13	23	45	105	548	75
Brystbetændelse	66	3	66	4	4	4	10	10	3	4	4	4	3	8	8	67	4
Gigtfeber	131	5	131	13	14	17	11	10	11	9	13	7	9	8	9	131	5
Koldfeber	2	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-
Diarrhoe (akut)	431	10	431	27	19	21	21	24	34	79	60	52	32	32	30	432	11
Cholera nostras																	
Blodgang	4	-	3	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	4	-
Skjørbug	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Tilsammen	3252	192	3242	285	278	369	299	256	190	245	204	153	215	350	398	3276	216

Nordre Trondhjems Amt 1889.

I nordre Trondhjems Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Stjørdal.		Frosten.		Levanger.		Inderøen.		Stenkjær.		Grong.		Namsos.		Fosnæs.		Ytre Namdal.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Typhoidfeber	4	2	13	-	13	-	18	5	30	1	-	-	2	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-
Barsel-feber	-	-	2	-	3	2	2	-	1	1	1	-	4	-	1	-	2	1
Vandkopper	-	-	-	-	3	-	1	-	8	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	10	1	-	-	24	-	32	2	9	-	-	-	14	-	21	1	9	-
Røde Hunde	-	-	-	-	1	-	-	-	12	-	-	-	-	-	7	-	-	-
Mæslinger	12	1	19	-	23	-	21	-	49	-	4	-	5	-	-	-	21	1
Rosen	3	-	9	-	17	-	9	-	20	-	1	-	22	-	5	-	11	-
Kighoste	22	13	7	-	37	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diphtherit	25	9	58	13	44	6	1	1	116	25	-	-	5	1	19	4	-	-
Strubehoste	7	4	2	1	2	2	-	-	4	2	-	-	1	-	-	-	9	-
Kusma	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	95	6	40	1	157	2	108	3	240	1	44	-	174	3	35	1	55	2
Katarrhalsk og follikulær Angina Influenza	33	-	26	-	46	-	19	-	77	-	6	-	47	-	7	-	8	-
Lungebetændelse	48	7	54	13	168	16	66	6	87	12	3	2	69	8	25	6	28	5
Brystbetændelse	4	1	9	1	6	-	3	-	12	-	-	-	12	1	7	1	14	-
Gigtfeber	9	-	9	1	39	2	19	1	17	-	17	1	8	-	10	-	3	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Diarrhoe (akut)	41	1	19	2	94	1	81	3	87	2	12	-	72	-	10	1	16	1
Cholera nostras																		
Blodgang	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	313	45	267	32	680	31	386	21	774	46	90	3	440	14	148	14	178	10

Liste over forskellige, væ-

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		Antal anmeldende Læger.	1		2	
	Tilfælde.	Dødsfald.						Stjørdal.		Frosten.	
			Md.	Kv.	Md.	Kv.		Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Chronisk Rheumatisme..	279	-	1	-	151	127	16	30	-	4	-
Fnat	18	-	5	6	3	4	4	5	-	-	-
Skurv	6	-	2	1	2	1	2	-	-	-	-
Kjertelsyge	144	-	62	66	5	11	14	25	-	11	-
Rachit	29	-	13	16	-	-	11	1	-	2	-
Simpel Meningit.	14	9	2	5	5	2	8	2	2	1	-
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose .	42	23	9	13	12	5	14	4	4	1	-
Lungetuberkulose	213	61	6	11	94	98	16	17	12	7	4
Kræft	83	¹⁾ 47	1	-	34	36	15	2	1	10	8
Morbus Brightii	78	19	2	-	43	31	15	6	2	2	1
Blegsot og Anæmi	514	1	10	53	44	407	14	33	-	20	1
Livmodersygdomme	184	-	-	2	-	182	15	15	-	23	-
Kardialgi, chronisk Ga- strit og Dyspepsi	784	13	20	30	350	384	15	40	1	49	7
Ormesygdomme	58	-	27	22	2	7	11	16	-	1	-
Drankersygdomme	4	-	-	-	4	-	2	-	-	-	-
Struma	4	-	-	-	2	2	4	1	-	-	-

¹⁾ Cancer 45, Sarcoma 2.

ind; en af dem døde. Dennes Tøi vaskedes af en Pige, der ogsaa blev syg; hun smittede igjen sin Søster, der besøgte Almuskolen, og saaledes udbredtes i kort Tid Smitten til en hel Skolekreds i November og December. Skolen lukkedes (J. G. Bugge). I Grong og ytre Namdal iagttoges ikke Sygdommen, ligesom der i Namsos Distrikt kun kjendtes 4 Tilfælde. I Fosnæs forekom enkelte smaa Husepidemier.

Strubehoste. Fra Stjørdal bemærkes, at de derfra anførte Tilfælde ikke stod i Forbindelse med Diphtheritepidemien i Meraker, men viste sig paa Steder langt fjernede fra den, saaledes i Skatvold og i Hegre (Angell). Fra ytre Namdal opføres 9 Tilfælde som behandlede, de viste sig navnlig paa Løvø og i Lekø Hovedsogn. Et Par Voxne angrebes, Ingen døde (J. Olsen).

Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit synes at have forekommet hyppigere end Aaret forud.

Influenza siges at være begyndt som Epidemi mod Slutningen af Aaret i Frostens Distrikt, især i Herredet af samme Navn, samt i ytre Namdal, hvor den ved den nævnte Tid var udbredt saa at sige over det hele Distrikt; kun faa Tilfælde kom under Behandling. Noget Dødsfald kjendtes ikke.

Lungebetændelse viser et noget øget Antal Angrebne mod i 1888.

sentlig chroniske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:													
3		4		5		6		7		8		9	
Levanger.		Inderøen.		Stenkjær.		Grong.		Namsos.		Fosnæs.		Ytre Namdal.	
Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
22	-	39	-	102	-	5	-	71	-	4	-	2	-
10	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
41	-	6	-	20	-	12	-	25	-	-	-	4	-
5	-	3	-	6	-	1	-	9	-	-	-	2	-
2	1	4	4	-	-	2	-	1	1	-	-	2	1
16	6	5	2	4	3	3	2	5	1	3	3	2	2
53	15	26	7	45	4	10	3	34	6	16	8	5	2
20	12	12	6	12	5	2	2	17	6	5	4	3	3
29	6	5	3	4	1	2	1	20	4	7	1	3	-
98	-	48	-	123	-	25	-	141	-	12	-	14	-
29	-	9	-	46	-	11	-	43	-	2	-	6	-
157	2	82	-	101	-	38	1	157	-	76	-	64	-
8	-	2	-	7	-	11	-	9	-	-	-	4	-
-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-

I Frosten var saaledes Antallet af de Behandlede omtrent dobbelt saa stort som det almindelige. Dødeligheden var derimod noget mindre. Ingensteds kunde Smitsomhed paavises. Den forekom til noget forskjellig Aarstid i de forskjellige Herreder, saaledes i Frosten neppe før i Juni og blev ikke mere almindelig før i November og December. I Herrederne Aasen og Leksviken var den begrændset til Vinter- og Vaarmaanederne (K. Nilssen).

Pleurit og Gigtfeber syntes at optræde med omtrent vanlig Hyppighed.

Af akut **Diarrhoe** og **Cholera nostras** forekom noget flere Tilfælde end Aaret forud. I Stjørdal var de saaledes almindelige hele Aaret igjennem uden at antage nogen farlig Karakter (Angell). I Frosten var de igjen ikke hyppigere end almindelig, viste sig især i Juli, mest ondartet i Frostens Herred fornemlig hos Voxne. Hos en Familie, hvor Sygdommen havde dysenterisk Karakter, døde en voksen Datter (K. Nilssen).

Icterus catarrhalis omtales fra Namsos som en almindelig Omgangssyge i Aarets sidste Maaneder baade i Byen og paa Landet, men kom i de færreste Tilfælde under Lægebehandling. Hos en 20-aarig Mand indfandt der sig i Sygdommens to første Døgn uafadelige, generelle kloniske Kramper med Puls paa mellem 30 og 40 Slag i Minutet; han kom sig (A. Roll).

Af sjeldnere forekommende Sygdomstilfælde behandlede i Namsos et Tilfælde af **Morbus Basedowi** hos en gift Kvinde mellem 50 og 60 Aar (A. Roll).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	
			Stjørdal.	Frosten.	Levanger.	Inderøen.	Stenkjær.	Grong.	Namsos.	Fosnæs.	Ytre Namdal.	
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Daf.
Veneriske Saar	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Syphilis konstitutionel	6	1	-	3	-	1	-	-	-	1	1	
Gonorrhoe	50	-	1	-	17	6	13	2	5	-	6	

Til Oplysning om en Del af Lægerne behandlede, væsentlig **chroniske Sygdomme** se Tabellen Side 224 og 225.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	af Lunge- tuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Stjørdal	88	12	45	43
Frosten	81	4	32	49
Levanger	103	15	31	72
Levanger By	9	2	3	6
Bygder	94	13	28	66
Inderøen	70	7	21	49
Stenkjær	87	4	46	41
Stenkjær By	20	1	7	13
Bygder	67	3	39	28
Grong	21	3	3	18
Namsos	57	6	14	43
Namsos By	27	3	7	20
Bygder	30	3	7	23
Fosnæs	46	8	14	32
Ytre Namdal	35	2	10	25
Nordre Trondhjems Amt	588	61	216	372
Deraf i Byer	56	6	17	39
— - Bygder	532	55	199	333

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 10,4 pCt. af samtlige kjendte Dødsårsager og 16,4 pCt. af Dødsfald af ikke

Obstetriciske Operationer i nordre Trondhjems Amt.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perforation.		Efterbyrdsoperationer.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Mødre.		Mødre.
	levende.	lev.	dødf.	levende.	lev.	dødf.	levende.	levende.	lev.	død.	levende.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	11	¹⁾ 10	²⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	2	2	-	-	-	-	-	-	⁵⁾ 1	⁶⁾ 1	-
Barselkrampe	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Trange Fødselsdele	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Issefødsel med Panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	2	³⁾ 1	⁴⁾ 1	-	-	-	-	-
Sædeleie	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbageholdelse og Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	19	17	2	2	1	1	1	1	1	1	4
		19			2				2		

¹⁾ Deraf 1 første Tvilling, paa den anden nedbragtes alene en opslaaet Arm. ²⁾ Fosteret afdødt før Operationen. ³⁾ Tillige Fremfald af Navlesnør. ⁴⁾ Forraadnet Foster. ⁵⁾ Fosteret i Ansigtisleie. ⁶⁾ Fosteret afdødt. Moderen døde af Kræfttab (Dystokia).

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Leven- de Fødte.	Døde				Død- fødte.	Omkomne ved	
		ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bør- sel- seng.		ulykke- lige Hæn- delse.	Selv- mord.
Stjørdal	278	238	27	1	1	11	4	1
Frosten	205	142	19	3	1	7	5	-
Levanger	299	188	19	2	4	4	1	2
Levanger By	21	13	1	-	-	-	-	-
Bygder	278	175	18	2	4	4	1	2
Inderøen	278	171	17	-	-	5	2	-
Stenkjær	247	177	20	-	1	7	3	1
Stenkjær By	52	31	6	-	1	2	1	1
Bygder	195	146	14	-	-	5	2	-
Grong	186	77	11	5	-	5	3	2
Namsos	147	119	11	1	1	3	3	1
Namsos By	57	35	4	-	-	1	-	1
Bygder	90	84	7	1	1	2	3	-
Fosnæs	125	81	9	-	-	1	1	-
Ytre Namdal	328	151	25	4	4	16	9	-
Nordre Trondhjems Amt	2093	1344	158	16	12	59	31	7
Deraf i Byer	130	79	11	-	1	3	1	2
— - Bygder	1963	1265	147	16	11	56	30	5

epidemiske Sygdomme. For Byerne udgjorde Dødsprocenten henholdsvis 10,7 pCt. og 15,7 pCt., for Bygderne 10,3 pCt. og 16,5 pCt.

Fra Frosten anfører Distriktslægen, at fornemlig i Herredet af samme Navn er Lungetæring fremdeles i Aftagende. I hele Distriktet behandledes kun 4 Tilfælde, vistnok det mindste Antal, der noget Aar er forekommet der, ligesom der i Herredet Frosten blandt 3000 Indbyggere vel forekom 4 tuberkuløse Familier, men ikke ved Aarets Udgang kjendtes nogen Person med fuldt udviklet Lungetæring. Aarsagen hertil antages af Distriktslægen mulig for en Del at kunne søges i Almuens forbedrede Levemaade, ikke mindst hos de tidligere tæringssyge Familier. For Tiden forekommer Sygdommen hovedsagelig i Leksviken Herred som spredte Tilfælde, dernæst i Aasen Herred, dels spredt, dels inden en enkelt Familie. Import af Sygdommen fra Trondhjem til Distriktet er ikke konstateret. Vel hænder det imellem, at En eller Anden kommer tilbage fra Tjeneste i Trondhjem med udviklet Tæring for at dø i Hjemmet, men derved er endnu Ingen, i de senere Aar, bleven paaført Sygdommen. Anderledes var Forholdet i Ryfylke. (Jfr. Korpslæge F. Larsens Artikel om «Udbredningen af Lungetuberkulose i Norge» i «Norsk Magazin for Lægevidenskaben» for 1889. Pag. 254).

Kræftens paafaldende Hyppighed i Frostens Distrikt omtales ogsaa dette Aar. I Frostens Herred synes i det Hele Dispositionen for chroniske Sygdomme mere at ramme Fordøielsesorganerne, hvori muligens det haarde Brøndvand

kan have Skyld. Ialfald synes de Familier, som udelukkende er henviste til Brugen deraf, at være mere end andre udsatte for Mavekræft (K. Nilssen).

Blegsot og Anæmi, chronisk Gastrit og Kardialgi, samt chronisk Rheumatisme hører fremdeles, som tidligere, til de hyppigst behandlede Sygdomme.

For **Brok** (Hernia) opføres 43 Tilfælde hos 7 Gutter, 6 Piger, 20 voxne Mænd og 10 voxne Kvinder. Sædet var for 42 følgende: Hernia ingvinalis 33, Hernia cruralis 5, Hernia umbilicalis 4.

Benbrud (Fractura) behandles hos 93 Individuer, deraf 23 Gutter, 8 Piger, 35 voxne Mænd og 27 voxne Kvinder. Sædet er opgivet for 73 saaledes:

Fractura cranii	1	Fractura radii	16	Fractura cruris	6
— maxillæ inf.	2	— costæ	13	— tibiæ	4
— claviculæ	4	— colli femoris	4	— fibulæ	3
— humeri	3	— femoris	12		
— antibrachii	4	— patellæ	1		

Luxationer opføres med 9 Tilfælde hos 1 Gut, 1 Pige, 2 voxne Mænd og 5 voxne Kvinder. Sædet var følgende: Luxatio humeri 4, Luxatio antibrachi 1, Luxatio radii 1, Luxatio manus 3.

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes ialt af Læger 28, deraf i Stjørdal 3, Frosten 3, Levanger 11, Inderøen 3, Stenkjær 5, Grong 1, Namsos 1, ytre Namdal 1. Om Indikationer og Udfald for Mødre og Børn se Tabel Side 227. Desuden fjærnedes i Levanger en Mola med heldigt Udfald; Operationen indiceredes ved Endometrit med Blødninger.

Om **Fødte og Døde** se Tabel Side 228.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 749 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 64,2.

Døde paa Barselseng. Af Presterne opgives 12 Kvinder som døde paa Barselseng. Af Lægerne opgives Dødsarsag for 7 saaledes: Barselfeber 4, Livmoderblødning 2, Dystokia 1.

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsag.	Sum.	Deraf i	
		Byerne.	Bygderne.
Lungebetændelse	75	7	68
Lungetuberkulose	61	6	55
Diphtherit	59	-	59
Kræft og Sarkom	47	2	45
Hjerneslag	29	3	26
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	23	4	19
Akut Katarrh og Bronchit	19	3	16
Nephrit, Morbus Brightii	19	2	17
Organisk Hjertefeil	18	1	17
Alderdomssvaghed	14	5	9

Veirliget. Vinteren betegnes dels som mild (Stjørdal, Frosten, Levanger), dels som kold og streng (Stenkjær, Grong, ytre Namdal), dels som storm- og snefuld (Namsos, Fosnæs). Vaaren synes i de fleste Distrikter at være kommen tidlig. Sommeren var tør og varm tildels med Vandmangel. Høsten dels mild og god, dels kold og regnfuld (Namsos). Aarets Udbytte forringedes

Veir- og Temperaturforhold i Skogn.

Maaned.	Barometerstand (norske Tommer og Linier).			Thermometerstand (R).								
	Gjen- nemsnit for Maa- ned.	Høiest.	Lavest.	Kl. 8 Morgen.	Kl. 12 Middag.	Kl. 4 Efter- middag.	Høiest.	Lavest.	Minimum om Natten.			
									Gjen- nem- snitlig.	Høiest.	Lavest.	
Januar	28,1	14de: 28,3	31te: 27,2	÷ 4,3	÷ 3,2	÷ 3,4	5te: + 2,5	13de: ÷ 10,5	÷ 5,2	5te: ÷ 1	13de: ÷ 11,5	
Februar	28	23de: 28,9	2den: 27,3	÷ 9,1	÷ 6,4	÷ 6,6	18de: ÷ 0,5	12te: ÷ 18	÷ 10,7	28de: ÷ 3,5	12te: ÷ 20	
Marts	28,1	2den: 28,9	26de: 27,7	÷ 6	÷ 2	÷ 2,3	30te: + 4	5te: ÷ 16	÷ 8,2	24de: ÷ 1,5	4de: ÷ 19	
April	28,15	30te: 28,6	22de: 27,7	÷ 1	+ 4,1	+ 5,9	30te: + 16,5	4de: ÷ 4	÷ 2,2	27de: + 5	4de: ÷ 9	
Mai	28,4	3die: 28,3	25de: 27,1	+ 9,1	+ 12,3	+ 16,5	28de: + 23,5	12te: + 5	+ 4,2	30te: + 12	1ste: ÷ 1	
Juni	28,5	5te: 28,1	10de: 28	+ 13,3	+ 16,5	+ 18,4	3die: + 24	10de: + 8	+ 9,1	4de: + 14	14de: + 7	
Juli	28,15	3die: 28,9	7de: 27,9	+ 13,4	+ 15,2	+ 16,3	21de: + 21,3	12te: + 10	+ 9,6	1ste: + 14	15de: + 5,5	
August	28,15	1ste: 28,5	23de: 27,6	+ 11,7	+ 13,6	+ 14,9	7de: + 20,5	31te: + 9	+ 8,7	3die: + 12	1ste: + 4	
September	28,2	7de: 28,9	28de: 27,4	+ 7,7	+ 9,8	+ 9,9	6te: + 15	25de: + 3	+ 5,3	5te: + 10	12te: 0	
Oktober	28,3	26de: 28,1	3die: 27,8	+ 3,4	+ 5,9	+ 5,5	3die: + 14,5	23de: ÷ 5	+ 2	4de: + 8,5	24de: ÷ 5,5	
November	28,1	15de: 28,6	26de: 26,1	+ 2,5	+ 4	+ 3,4	19de: + 9,5	30te: ÷ 10	+ 1,5	28de: + 7	30te: ÷ 10	
December	28,3	5te: 29,1	10de: 27	÷ 1,9	÷ 0,7	÷ 1	17de: + 5	13de: ÷ 10	÷ 2,9	10de: + 3,5	13de: ÷ 10,5	
Gjennemsnit for Aaret	28,15	5te Decbr. 29,1	26de Novbr. 26,1	+ 3,4	+ 5,8	+ 6,5	3die Juni + 24	12te Februar ÷ 18	+ 1	4de Juni + 14	12te Februar ÷ 20	

for en Del ved Tørken, særlig for Høets Vedkommende. I Grong var dog Udbyttet godt. Den gennemsnitlige Barometer- og Thermometerstand efter Iagttagelser paa Sygehuset i Skogn sees af foranstaaende Tabel (Side 230).

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Stjørdal beklages fremdeles, at Melken i Distriktet hovedsagelig gaar til Meierierne, medens store og smaa Husholdninger indskrænker Brugen til det yderste og istedet anvender alle Slags Kaffe med forskellige Surrogater. Ædruelighedstilstanden siges i det Hele at være god (Angell). Med Hensyn til Udsigterne for materiel Fremgang i Frostens Distrikt udtaler Distriktslægen, at Jordbrug og Fædrift (iberegnet Melkestellet) tiltrænger Forbedringer, og at Husfliden nu ligger saa godt som forsømt. Vintertiden ødsles hos Landbefolkningen i sløv Uvirksomhed. Hvad der kræves, er mere Arbeide, mindre Prat. I enkelte Retninger spores Fremskridt, saaledes f. Ex. i at befordre hjemligt Velvære efter Almuens Opfatning og Smag. Ønsket om Indførelse af tidsmæssige Forbedringer i den offentlige Sundhedspleie bliver Aar for Aar mere levende hos den oplyste Del af Befolkningen. Kvindernes Evne til at deltage for sin Del i dette Arbeide forringes meget ved Overanstrengelse i altfor tidlig Alder med tungt Arbeide, hvorfor Livmodersygdomme, Blodarmod og nervøs Svækkelse optræder hos et uforholdsmæssig stort Antal unge Kvinder. Interessen for den huslige Gjerning staar derfor hos mange for meget tilbage, medens Tiden optages med Besøg og Passiar, hvorunder Kaffedrik stadig spiller en betydelig Rolle. Derimod er Nydelsen af berusende Drikke fremdeles i glædelig Aftagen. Usædeligheden vilde vistnok formindskes, om den Uskik, at Tjenere af begge Kjøen benytter fælles Soveværelse, kunde udryddes (K. Nilssen). Fra Grong bemærkes, at i Lierne, hvor Ædruelighedsforholdene ikke har været de bedste, er der dog i den sidste Tid indtraadt Forbedring (Agersborg). I ytre Namdal var Befolkningens økonomiske Evne paa Grund af mislykket Sildefiske ringere end Aaret forud. Hovednæringen bestaar af saltet Sild og Fisk, samt Melspiser og slet Kaffe. Husene er ganske gode, Renligheden ligesaa (J. Olsen).

Nedenstaaende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundhedskommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommissioner, Antal Møder.	Vaccine- rede.	Rets- medicinske Forret- ninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.			
Amtet	16	1367	41	1877	5
Stjørdal	1	153	¹⁾ 1	⁸⁾ 156	2
Frosten	1	110	²⁾ 4	103	-
Levanger	4	351	³⁾ 14	308	2
Inderøen	3	241	⁴⁾ 3	390	-
Stenkjær	3	121	⁵⁾ 12	200	-
Grong	1	93	⁶⁾ 5	182	-
Namsos	1	79	⁷⁾ 2	126	-
Fosnæs	1	132	-	298	-
Ytre Namdal	1	87	-	114	1

¹⁾ Meraker 1. ²⁾ Frosten 1, Leksvikken 3. ³⁾ Levanger By 5, Skogn 3, Værdalen 3, Levanger Herred 3. ⁴⁾ Inderøen 2, Yterøen 1. ⁵⁾ Stenkjær 4, Egge 2, Stod 2, Skei 2, Beitstaden 2. ⁶⁾ Grong 2, Snaasen 2, Lierne 1. ⁷⁾ Namsos By 1, Overhalden 1. ⁸⁾ I Skatvold vaccineredes ikke paa Grund af Mæslinger, heller ikke i Meraker paa Grund af Diptherit.

Sygehuse. Amtet har 2 Sygehuse, et i Skogn i Levanger Distrikt og et i Vemundvik Sogn lige ved Grændsen af Namsos By.

Bade. I Stenkjær findes en liden Badeanstalt, hvis Kar- og Dampbad flittig benyttes. I Namsos erholdes 3 Dage i Ugen Bad paa Amtssygehuset.

Om Amtets Apotheker se den almindelige Beretning.

XVIII. Nordlands Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinatører.
Amtet ¹⁾	297,6	104 151	²⁾ 24	1	66	54
1. Brønnø	18,8	9 884	2	-	4	5
	Bindalen	9,4	2 208	-	-	1	2
	Brønnø	8,2	4 679	1	-	1	1
	Velfjorden		1 177	-	-	1	1
	Vegø	1,2	1 820	1	-	1	1
2. Alstahaug	9,9	9 896	1	-	6	3
	Alstahaug	9,9	3 770	1	-	3	1
	Herø		3 085	-	-	1	1
	Tjøttø		3 041	-	-	2	1
3. Vefsen	55,44	6 992	2	-	3	3
	Mosjøen, Ladested ..	-	774	2	-	1	-
	Vefsen	55,44	5 150	-	-	1	2
	Hatfjeldalen		1 068	-	-	1	1
4. Ranen	39,7	12 152	2	-	5	4
	Næsne	5,0	4 320	1	-	2	2
	Hemnæs	34,7	4 063	1	-	1	1
	Mo		3 769	-	-	2	1

¹⁾ Om Folkemængden i Amtets Byer den 31te December 1885 se den almindelige Beretnings Tabel: Dødeligheden i Byerne. ²⁾ Desuden 8 Læger, som under Lofotfisket opholdt sig inden Amtet fra Midten af Januar til Midten af April.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Debr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinater.
5. Lurø	18,2	6 953	1	-	3	4
	Lurø	2,1 { 16,1 {	1 884	-	-	1	1
	Trænen		346	-	-	1	1
	Rødø		1 990	1	-	1	1
	Melø		2 733				
6. Gildeskaal	14,5	4 142	1	-	2	3
	Gildeskaal	14,5 {	2 787	1	-	1	2
	Beieren		1 355	-	-	1	1
7. Bodø	4,2	4 831	2	1	5	2
	Bodø, Kjøbstad	-	1 519	2	1	3	-
	Bodø Landsogn	4,2	3 312	-	-	2	2
8. Folden	Folden	17,8	3 335	1	-	2	3
9. Skjærstad	31,2	5 957	1	-	3	3
	Skjærstad	11,8	3 653	1	-	2	2
	Saltdalen	19,4	2 304	-	-	1	1
10. Stegen	Stegen	3,4	2 975	1	-	2	1
11. Hammerø	Hammerø	8,3	2 529	1	-	1	1
12. Lødingen	22,2	4 036	1	-	4	3
	Lødingen	22,2 {	2 438	1	-	3	2
	Tysfjorden		1 598	-	-	1	1
13. Ofoten	Ofoten	23,8	4 105	1	-	4	2
	Evindnæs	23,8 {	2 383	-	-	2	1
	Ankenæs		1 722	-	-	2	1
14. Flakstad	3,1	2 408	1	-	4	4
	Flakstad	3,0	1 844	1	-	2	2
	Værø	0,1	564	-	-	2	2
15. Buksnæs	2,26	5 459	1	-	¹⁾ 6	3
	Buksnæs	1,50	3 111	1	-	2	1
	Borge Sogn af Borge Herred	0,76	2 348	-	-	2	1
16. Østlofoten	4,94	4 729	3	-	3	3
	Vaagen	0,40	3 151	3	-	2	1
	Gimsø	3,40	1 058	-	-	1	1
	Valberg Sogn af Borge Herred	1,14	520	-	-	-	1

¹⁾ Bolig uopgiven for 2 privat praktiserende.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Debr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaksinører.
17. Hadsel	7,4	7 307	1	-	4	2
	Hadsel	6,0	4 520	1	-	3	1
	Bø	1,4	2 787	-	-	1	1
18. Sortland	12,5	6 461	2	-	5	5
	Sortland	4,6	1 870	1	-	1	1
	Øksnæs	3,2	2 423	-	-	2	1
	Dverberg	4,7	2 168	1	-	2	3

Sundhedstilstanden betegnes fra de fleste Distrikter som god; mindre tilfredsstillende anføres den at have været i Ranens, Bodø og Sortlands Distrikter. Af epidemiske Sygdomme sees Mæslinger og Kighoste at have havt temmelig stor Udbredning, hvorimod Skarlagensfeber var aftagen. Typhoidfeber og Diphtherit optraadte med omtrentlig samme Antal Tilfælde som i forrige Aar.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1921 eller 14,6 pro mille af den beregnede Befolkning ved Aarets Midte (131 200). Aaret forud var Dødeligheden 14,2 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes følgende efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 235, 236 og 237).

Typhoidfeber. I Brønnø forekom i Oktober og November 2 Tilfælde paa Gaarden Krognæs i Brønnø Sogn, disse skyldtes Smitte ved Fiskere, der drev Sildefiske paa denne Gaard. I Alstahaug optraadte 2 Tilfælde paa en Gaard i Stammæs, en tredie Syg bragtes til Sygehuset; alle kom sig. I Bodø By og Landdistrikt optraadte flere Tilfælde end almindelig i de senere Aar. Den paa Gaarden Fjærli i Folden siden 1887 herskende Epidemi fortsatte sig i 1889 med 2 Tilfælde i Januar og Februar. I September optraadte den paa 2 Nabo-gaarde i Sørfolden (Rya og Tverbak). Den først Angrebne havde i August Maaned logeret i et Hus paa Fjærli, hvor der i 1888 havde været Syge, kom syg til Rya og smittede 4 Personer i Familien, han boede hos, og 1 paa Nabo-gaarden. I Lødingen var Sygdommen optraadt i Slutningen af forrige Aar i den isolerede Fugleffjord af Tysfjorden, og der forekom endnu et Par Tilfælde i dette Aars Begyndelse. I Hol forekom om Høsten 2 Tilfælde i samme Hus, den første Syge havde medbragt Sygdommen fra Ibestad. I Ofoten behandledes kun 5 Tilfælde, hvoraf et hos en sydfra kommende Jernbanearbejder; to af de øvrige var enkeltvis optrædende Tilfælde, som igjen smittede hver en Person. I Hadsel forekom i Aarets første Halvdel end Del sporadiske lettere Tilfælde; fra August optraadte en om end mindre, saa dog mere ondartet og sammenhængende Epidemi paa Ulvøen og i Eidsfjord. De fra Sortland anmeldte Tilfælde var hos Personer, der havde deltaget i Fisket (Vaar- og Sildefisket). Under Lofotfisket sees behandlet 20 Tilfælde, lige mange i Fiskeværerne paa indre og ydre Side af Lofotvæggen.

Skarlagensfeber. Den Syge i Brønnø havde været paa Amtsskolen i Ranen og blev syg strax efter sin Hjemkomst. Tilfældene i Alstahaug indtraf i 2 Naboluse paa Sandnæsøen. I Ranen optraadte den i Aarets første og sidste Maaneder som smaa spredte Epidemier i samtlige Herreder; i Regelen viste den sig

I Nordlands Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne	
	Behandlede.	Deraf Døde.														Tilfælde.	Dødsfald.
Typhoidfeber.....	126	19	126	7	15	16	4	6	2	10	7	16	20	14	9	126	19
Cerebrospinalmeningit	4	-	4	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Barsel-feber.....	46	21	46	5	3	4	4	7	4	3	6	3	5	2	-	46	21
Vandkopper.....	39	-	39	1	-	1	1	-	-	3	2	2	2	13	14	39	-
Skarlagensfeber.....	149	5	149	21	14	14	5	3	-	4	11	22	10	28	17	149	5
Røde Hunde.....	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Mæslinger.....	757	25	757	37	45	68	81	137	66	67	38	13	60	73	72	757	25
Rosen.....	113	5	113	10	12	6	7	8	5	5	6	10	10	12	22	113	5
Kighoste.....	728	30	728	58	57	61	63	57	40	56	76	94	58	44	64	728	30
Diphtherit.....	123	22	123	2	7	7	3	16	13	12	4	7	8	14	30	123	22
Strubehoste.....	17	9	17	-	4	2	-	-	-	1	1	6	2	1	-	17	9
Kusma.....	44	-	44	7	14	18	-	1	-	1	1	-	-	1	1	44	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit.....	1772	13	1682	153	339	346	167	118	84	73	71	73	67	85	106	1772	13
Katarrhalsk og follikulær Angina.....	610	-	597	57	122	118	62	32	30	31	12	24	22	39	48	610	-
Lungebetændelse.....	588	70	558	50	63	62	67	71	43	39	15	19	36	33	60	588	70
Brystbetændelse.....	194	3	188	5	28	34	16	22	19	11	10	9	9	13	12	194	3
Gigtfeber.....	111	2	110	14	13	8	9	13	5	8	10	3	7	10	10	111	2
Koldfeber.....	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras.....	798	13	786	61	95	83	64	65	67	74	84	61	47	41	44	798	13
Blodgang.....	12	-	12	-	1	6	2	-	-	-	-	-	-	3	-	12	-
Skjærbug.....	9	-	9	1	-	1	-	2	-	-	-	-	1	2	2	9	-
Tilsammen	6243	237	6091	489	835	858	555	559	378	398	354	362	364	428	511	6243	237

I Nordlands Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne.																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Brønnø.		Alstahaug.		Vefsen.		Ranen.		Lurø.		Gildeskaal.		Bodø.		Folden.		Skjærstad.		Stegen.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Typhoidfeber	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	30	4	9	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsefeber	4	1	6	6	-	-	6	1	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	1	-	3	-	20	2	43	3	-	2	-	66	-	-	-	-	-	-	-	-
Røde Hunde	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	33	-	17	2	117	3	61	2	-	7	3	36	-	33	2	22	2	6	-	-
Rosen	11	-	8	1	6	1	3	-	-	2	-	24	-	-	1	2	1	7	-	-
Kighoste	40	-	6	2	-	-	12	1	-	5	-	136	7	55	5	-	-	106	9	-
Diphtherit	-	-	8	4	13	1	21	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	3	-
Strubehoste	7	5	1	1	4	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	1	-	5	-	2	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	52	1	19	-	47	-	124	-	-	6	1	236	3	22	-	28	3	23	-	-
Katarrhalsk og follikulær Angina	20	-	8	-	28	-	29	-	-	4	-	113	-	6	-	3	-	10	-	-
Lungebetændelse	62	8	41	7	24	2	47	3	-	7	3	59	13	3	3	7	2	6	-	-
Brystbetændelse	22	-	7	-	9	-	1	-	-	2	1	22	-	-	-	2	-	10	-	-
Gigtfeber	9	-	17	1	11	1	5	-	-	2	-	11	-	1	-	-	-	2	-	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe (akut) og Cho- lera nostras	31	2	39	-	34	2	31	-	-	15	1	140	2	3	-	16	1	44	-	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjærbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	294	17	185	24	320	12	387	15	Ingen Aarsberetning indkommen.	52	9	893	31	133	11	80	9	232	12	-

I Nordlands Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																	
	11		12		13		14		15		16		17		18		19	
	Hammerø.		Lødingen.		Ofoten.		Flakstad.		Buksnæs.		Østlofoten.		Hadsel.		Sortland.		Under Lofotfisket.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Typhoidfeber	1	-	5	4	5	-	6	2	3	-	11	-	29	5	3	1	20	3
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Barsel-feber	-	-	2	1	7	2	3	3	3	-	1	-	10	3	2	2	-	-
Vandkopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	7	-	1	-
Skarlagensfeber	-	-	1	-	-	-	-	-	9	-	-	-	3	-	-	-	1	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	9	-	-	-	66	3	14	1	-	-	169	-	50	7	26	-	91	-
Rosen	-	-	-	-	6	-	2	-	6	-	7	-	15	-	9	-	5	1
Kighoste	73	-	32	-	28	2	39	4	52	-	96	-	23	-	23	-	2	-
Diphtherit	-	-	2	1	17	-	2	-	-	-	23	-	14	8	1	-	5	-
Strubehoste	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Kusma	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	5	-	23	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	21	-	32	1	231	3	25	1	59	-	143	-	100	-	136	-	468	-
Katarrhalsk og follikulær Angina	22	-	10	-	15	-	8	-	16	-	26	-	17	-	57	-	218	-
Lungebetændelse	14	-	7	1	21	2	21	-	14	4	21	-	121	13	27	2	86	7
Brystbetændelse	3	-	16	1	14	-	-	-	9	-	7	-	6	1	17	-	47	-
Gigtfeber	-	-	7	-	4	-	11	-	1	-	6	-	5	-	7	-	12	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diarrhoe (akut) og Cholera nostras	36	1	14	-	91	2	6	-	36	1	55	-	24	-	40	1	143	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	5	-	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Skjorbug	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-
Tilsammen	182	3	128	9	505	14	142	11	215	5	588	-	419	37	362	7	1126	11

blot paa en enkelt Gaard eller paa et Par Nabogaarde, uden at Smitten udbredte sig. Fra Lurø Distrikt anføres Sygdommen at være optraadt fra August til Oktober omkring Tjængøfjorden i Rødø Herred som en mindre Epidemi med omtrent 30 Angrebne. (Disse Tilfælde ere ikke medtagne paa den schematiske Sygeliste). I Bodø Distrikt, hvor den optraadte ualmindelig mildt, forekom de fleste Tilfælde i Bodø By.

Mæslinger var i Brønnø udbredt over hele Distriktet og optraadte meget godartet. Til Alstahaug hjembragtes den fra Lofoten til forskellige Steder, mest i Herø; den udbredte sig ikke saa hurtig og let som i tidligere Epidemier, men var mere ondartet. Til den sydligste Del af Distriktet (Vivelstad Sogn af Tjøttø) bragtes Smitten ved Midtsommertid fra det søndenfor liggende Brønnø Distrikt. Til Vefsen kom Sygdommen i Aarets sidste Maaneder og udbredte sig meget hurtig over hele Distriktet med mildt Forløb. Af Beboerne omkring det afsides liggende Rørvand i Hatfjelddalen angrebes næsten alle under 22 Aar, medens de ældre gik fri, og det oplystes, at det var over 22 Aar, siden Sygdommen sidst havde været i den Trakt. I April Maaned begyndte en Epidemi i Ranen (Hemnæs Herred), idet flere Fiskere bragte Sygdommen med sig fra Lofoten. Den udbredte sig meget hurtig over en stor Del af Distriktet, især i Hemnæs og naaede sit Kulminationspunkt i Juli og August. Sygdommen optraadte let, og blandt de Angrebne var ikke faa voxne Personer. I Gildeskaal optraadte den væsentlig som Lokalepidemier paa forskellige Steder uden nogen almindelig Udbredning; i Beierens Herred forekom den ikke. I Bodø vedblev Sygdommen fra Aaret forud, ligesaa i Følden, hvor især Befolkningen i den indre Del af Sørfolden hjemsogetes; den standsede i Juli Maaned. I Skjærstad Distrikt var den i Aarets første Halvdel udbredt over største Delen af Skjærstad og Saltdalen og var tildels ondartet, saaledes i Valnæs fjorden. I Stegen indtraf nogle faa Tilfælde blandt Konfirmanderne i de sidste Dage af deres Samvær, men Sygdommen fik ingen Udbredning. Fra Hammerø omtales dens sandsynlige Overførelse ved et Brev, der kom til en af Distriktslægens Tjenestepiger fra en Veninde i Følden, der var Rekonvalescent efter Mæslinger. Brevet kom omtrent halvanden Uge, før Distriktslægens Børn (samtidig 5) blev syge, og Sygdommen fandtes ikke andensteds i Distriktet. Et Barn paa Nabogaarden smittedes sandsynlig af Distriktslægen, der tilsaa Barnets Moder, der led af Lungebetændelse (P. Hansen). I Mai Maaned begyndte den paa «Nordlandet» i Ofoten og udbredte sig saa godt som til alle Gaarde. Epidemien var i det Hele ondartet, ledsaget af Lungesygdomme eller heftige dysenteriske Symptomer. Ialt anmeldtes for Østlofotens Distrikt fra April til Aarets Udgang 169 Tilfælde, de fleste i April (64) og Mai (45). Desuden sees Sygdommen at have forekommet fra Januar til April under Lofotfisket; af de 91 blandt Fiskerne opførte Tilfælde faldt 59 paa Marts. I Hadsel optraadte Sygdommen i Aarets Begyndelse med mildt Forløb, men udover Høsten tiltog Epidemien ikke alene i Udbredelse, men blev ogsaa ondartet med forskellige Eftersygdomme, hvoriblandt Gangræn med tildels temmelig dybe Ulcerationer og Abscesser. Til Sortland importeredes den fra Lofoten ved en Pige, der kom syg fra Kabelvaag til en Gaard i Dverberg, hvorefter Sygdommen spredte sig over den sydlige Del af Andøen. Til Øksnæs kom en syg Gut fra Hadsel, og da den faste Skole var i Nærheden, spredtes den hurtig udover. I Sortland bredte Sygdommen, indbragt fra Hadsel, sig tydelig søndenfra og nordover. De faa Børn, der kom under Behandling, var stærkt angrebne med næsten hæmorrhagisk Exanthem og stærkt udtalte katarrhalske Fænomener.

Kighoste var almindelig udbredt over Brønnø Distrikt og forekom i Slutningen af Aaret i den sydlige Del af Alstahaugs Distrikt (Vivelstad Sogn), formentlig overført fra Brønnø. I Ranens Distrikt forekom den i de Par sidste Maaneder, og i Gildeskaal hjemsogte den saa godt som hvert Hus, udbredende

sig fra den ydre Del af Distriktet indover Fjordene. Saavel i Bodø By som Landdistrikt optraadte den epidemisk. I Foldens Distrikt begyndte den i Mai Maaned i Nordfolden, sandsynlig overført fra Stegen, kom saa derfra til Sørfolden og videre til Kjerringø, hvorefter den udpaa Høsten blev almindelig i den indre Del af Sørfolden, vedvarende til Aarets Slutning. I Stegens Distrikt havde Sygdommen stor Udbredelse i Aarets Begyndelse, og i Hammerø Distrikt gik den som Epidemii fra Mai til September. I Lødingens Distrikt var den stærkt udbredt over Tysfjorden og det meste af Lødingen; i Ofoten holdt den sig hovedsagelig paa Lavaagseidet og angaves at være indført fra de tilgrændsende Gaarde i Trondenæs Distrikt i Tromsø Amt. Sygdommen sees ligeledes at være forekommen i større og mindre Udbredning i Distrikterne paa Vestsiden af Vestfjorden ligesom ogsaa i Sortland og Hadsel, i hvilket sidste Distrikt den omtales som komplicerende eller optrædende strax efter Mæslingerne.

Diphtherit, der ikke i flere Aar havde vist sig i Alstahaugs Distrikt, optraadte i November og December pludselig paa 5 forskellige Steder (2 i Alstahaug, 3 i Herø) uden nogen indbyrdes Sammenhæng. I Vefsen forekom en Lokalepidemi i Februar og Marts, der i Mai igjen blussede op i et nærliggende Hus uden at faa nogen større Udbredelse. I Ranen optraadte den paa flere Gaarde i Næsne temmelig ondartet, medens flere Tilfælde paa Hemnæsberget i November og December havde et temmelig let Forløb. I Stegen begyndte den pludselig ved Midtsommerstid blandt den til Undervisning forsamlede Konfirmationsungdom, af hvilken 5 af 70 angrebes. Sandsynlig er Smitten oprindelig kommen fra Lofoten, da det senere oplystes, at den først Angrebnes Broder havde haft ondt i Halsen efter Tilbagekomsten derfra. Sygdommens Overførelse senere fra Individ til Individ var let at følge. Ved streng Isolation af de Syge hindredes dens Udbredelse, uagtet Konfirmandundervisningen fortsattes uden Afbrydelse. I Ofotens Distrikt forekom Tilfældene i November og December i Ankenæs Sogn. I Østlofotens Distrikt optraadte Sygdommen i Kabelvaag og udbragtes ved Smitte fra et Melkeudsalg, hvor Udsælgersken var behandlet af en Kvaksalverske, bosat i Christiania, der under hvert Fiske pleier at opholde sig i Kabelvaag. De Syge indlagdes paa Lazareth, hvor der indtraf 3 Dødsfald. Tilfældene i Hadsels Distrikt var Levninger efter Epidemien i 1887 og 1888.

Akute katarrhalske Tilfælde. Fra Brønnø anføres disse Sygdomme at have været hyppigere end vanlig, og fra Ranen bemærkes, at akut Bronchit optraadte epidemisk, især i Sommermaanederne, og ligesaa Angina i Aarets sidste Maaneder. I Skjærstad var akut Bronchit meget udbredt, vistnok ofte som Fortsættelse af den Bronchit, der ledsagede Mæslingerne. I Ofoten var Forkjølelssesygdomme hyppige i Aarets første Maaneder blandt Jernbaneanlæggets Folk, men ogsaa senere var der stor Sygelighed heraf, medens kun et lidet Antal kom under Behandling. Fra Hadsel anføres, at akut Katarrh i Luftveiene optraadte jævnt hele Aaret igjennem, mest i December.

Influenza eller ialfald en lignende Sygdom observerede Distriktslægen i Hadsel først i sit eget Hus i første Halvdel af November. Hans Dreng var da syg; senere gik Sygdommen rundt blandt alle, indtil han selv angrebes ved Juletid. Det første karakteristiske Tilfælde, han observerede udenfor sit Hus, indtraf 4de Juledag. Iøvrigt kom i den første Tid kun Eftersygdomme under Behandling.

Lungebetændelse sees i flere af Amtets sydlige Distrikter søndenfor Bodø at være optraadt adskillig hyppigere end Aaret forud. Fra Brønnø anføres saaledes, at Lungebetændelse var meget almindelig, hyppigst i April—Mai og i Oktober—November. Ogsaa udover Lofotfisket var Sygdommen hyppigere end vanlig. I Hadsel, hvor usædvanlig mange Tilfælde sees at være komne

Liste over forskjellige, væsentlig chroniske Sygdomme.

	Ialt op-givne		Børn.		Voxne.		Fordeling paa Lægedistrikterne.														
	Tilfælde.	Dødsfald.					Md.	Kv.	1		2		3		4		5		6		7
			Brønnø.		Alstahaug.				Vefsen.		Ranen.		Lurø.		Gildeskaal.		Bodø.				
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
Chronisk Rheumatisme	775	-	1	-	618	91	-	-	9	-	19	-	47	-	-	-	-	4	-	80	-
Fnat	198	-	56	43	34	34	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	-
Skurv	4	-	-	1	2	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kjertelsyge	183	-	35	35	3	11	13	-	12	-	11	-	12	-	-	-	-	-	-	72	-
Rachit	35	2	7	3	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	25	-
Simpel Meningit	18	11	3	2	2	3	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	6	6
Tuberkuløse Betændelser og Mili- ærtuberkulose	51	34	15	9	9	9	6	4	6	6	1	1	4	4	-	-	1	1	18	5	
Lungetuberkulose	249	92	3	9	79	101	11	10	17	12	21	6	38	5	-	-	9	4	33	7	
Kræft og Sarkom	73	¹⁾ 41	-	-	35	26	6	4	6	5	12	4	1	1	-	-	-	-	9	4	
Morbus Brightii	86	9	6	4	31	21	15	1	8	4	2	-	2	1	-	-	1	-	9	-	
Blegsot og Anæmi	1146	²⁾ 2	59	113	60	735	89	-	63	-	102	-	109	-	-	-	12	-	197	1	
Livmodersygdomme	174	-	-	-	-	174	20	-	3	-	16	-	20	-	-	-	3	-	30	-	
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	2301	1	81	72	653	842	55	-	72	-	105	-	105	-	-	-	12	-	694	-	
Ormesygdomme	29	-	8	6	8	4	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	5	-	
Drankersygdomme	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

¹⁾ Kræft 40, Sarkom 1. ²⁾ Anæmia perniciosa.

Liste over forskjellige, væsentlig kroniske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne.																							
	8		9		10		11		12		13		14		15		16		17		18		19	
	Folden.		Skjærstad.		Stegen.		Hammerø.		Lødingen.		Ofoten.		Flakstad.		Buksnæs.		Østlofoten.		Hadsel.		Sortland.		Under Lofotfisket.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Chronisk Rheumatisme	5	-	6	-	23	-	52	-	-	-	22	-	11	-	13	-			1	-	25	-	458	-
Fnat.	18	-	71	-	1	-	-	-	3	-	5	-	6	-	14	-			1	-	21	-	24	-
Skurv	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-			-	-	-	-	-	-
Kjertelsyge	3	-	-	-	1	-	9	-	4	-	11	-	3	-	17	-			5	-	10	-	-	-
Rachit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	1	-			1	1	1	-	-	-
Simpel Meningit	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	-			-	-	3	2	1	1
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	-	-	-	-	-	-	-	4	4	4	4	-	-	-	-	-			2	2	5	3	-	-
Lungetuberkulose	3	-	3	3	1	1	6	3	18	8	19	9	7	2	4	-			16	8	35	13	8	1
Kræft og Sarkom	4	4	-	-	2	2	2	1	1	1	7	1	3	1	2	-			10	7	9	6	-	-
Morbus Brightii	-	-	2	1	2	-	1	-	1	-	5	1	-	-	2	-			2	-	10	1	24	-
Blegsot og Anæmi ...	3	-	5	-	75	-	104	-	29	-	107	1	3	-	32	-			62	-	70	-	84	-
Livmodersygdomme ...	5	-	5	-	8	-	29	-	1	-	11	-	3	-	9	-			-	-	11	-	-	-
Kardialgi, kronisk Gas- trit og Dyspepsi ...	52	-	23	1	39	-	103	-	41	-	42	-	39	-	86	-			98	-	131	-	608	-
Ormesygdomme	-	-	-	-	-	-	3	-	6	-	1	-	2	-	1	-			-	-	8	-	-	-
Drankersygdomme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-			-	-	-	-	-	-

Ingen Liste indkommen.

16

Veneriske Sygdomme

	Tilfælde.	1	2	3	4	7
		Brennø.	Alstahaug.	Vefsen.	Ranen.	Bodø.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Syphilis konstitutionel	28	-	-	-	-	11
— hereditær	2	-	-	-	-	-
Gonorrhoe	259	13	23	16	5	84

til Behandling i Forhold til i tidligere Aar, faldt de fleste Tilfælde i Aarets første Halvdel paa Voxne, i sidste paa Børn.

De **akute gastriske Sygdomme** har paa de fleste Steder optraadt mindre hyppig end Aaret forud.

Fra Stegen omtales det, at **katarrhalsk Ikterus** optraadte epidemisk paa en Gaard, der ligger alene paa en Ø, hvor hele Familien — Store og Små — blev angrebne; den havde et let Forløb.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af ovenstaaende Tabel.

Til Oplysning om en Del af Lægerne behandlede, væsentlig **chroniske Sygdomme** se Tabel (Side 240 og 241).

Fnat omtales fra Skjærstad Distrikt at være i Aftagende i Herredet af samme Navn, medens den mod Aarets Slutning begyndte at udbrede sig i Saltdalens Herred.

Dødsfald af Lungetuberkulose (se Tabel Side 243) udgjorde for det hele Amt 15,0 pCt. af samtlige kjendte Dødsaaarsager og 24,8 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne var Forholdet henholdsvis 11,8 pCt. og 22,2 pCt.; i Bygderne 15,5 pCt. og 25,0 pCt. Fra Stegen bemærkes, at Sygdommen er overordentlig sjelden i Distriktet. Den i Distriktet Døde var en ung Pige, der for nogle Aar siden var reist frisk til Trondhjem, hun erhvervede Sygdommen og kom nu tilbage til Hjemmet, hvor hun døde (E. Nielsen).

Fra Foldens Distrikt bemærkes, at **chronisk Gastrit og Enterit, Dyspepsi og Kolik** er de Sygdomme, for hvilke Lægens Hjælp hyppigst søges (S. Holtermann).

Af **Vulnera og Kontusioner** behandlede i Ofoten 91 Tilfælde; disse var i Regelen af lettere Beskaffenhed, kun i et Tilfælde foraarsagedes Døden næsten øieblikkelig, idet et Mineskud sprang for tidligt. Særegt for Aarets sidste Maaneder var, at alle Læsioner, selv de allermindste Rifter, viste en udpræget Tilbøielighed til at medføre phlegmonøse Betændelser (H. G. Holst).

Af **Brok (Hernia)** behandlede 69 Tilfælde, og kjendes 3 Dødsfald. Blandt 65 var 6 hos Gutter, 2 hos Smaapiger, 46 hos voxne Mænd og 11 hos voxne Kvinder. Af 36 Tilfælde var 30 Hernia inguinalis, 4 Hernia cruralis og 2 Hernia umbilicalis. Af Herniotomier opgives udført 1 paa Sygehus med dødeligt Udfald og 4 udenfor Sygehus, 1 med heldigt, 3 med dødeligt Udfald.

udenfor Sygehus.

Fordeling paa Lægedistrikterne.										
8	9	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Folden.	Skjærstad.	Hammerø.	Lødingen.	Ofoten.	Flakstad.	Buksnæs.	Østlofoten.	Hadsel.	Sortland.	Under Lofotfisket.
Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
-	-	1	1	-	7	-	-	-	1	7
-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
3	2	4	1	10	2	1	29	10	18	38

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikt.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	af Lungetuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Brønnø.....	65	10	17	48
Alstahaug.....	73	12	24	49
Vefsen.....	31	6	12	19
Mosjøen By.....	17	3	8	9
Bygder.....	14	3	4	10
Ranen.....	32	5	15	17
Lurø.....	1) -	-	-	-
Gildeskaal.....	21	4	9	12
Bodø.....	70	7	31	39
By.....	34	3	16	18
Landsogn.....	36	4	15	21
Folden.....	20	-	11	9
Skjærstad.....	17	3	9	8
Stegen.....	23	1	12	11
Hammerø.....	19	3	3	16
Lødingen.....	39	8	9	30
Ofoten.....	59	9	14	45
Flakstad.....	15	2	11	4
Buksnæs.....	2) 8	-	5	3
Østlofoten.....	1) -	-	-	-
Hadsel.....	59	8	37	22
Sortland.....	39	13	7	32
Under Lofotfisket.....	18	1	11	7
Nordlands Amt	608	92	237	371
Deraf i Byer.....	51	6	24	27
— - Bygder.....	557	86	213	344

1) Ingen Indberetning indkommen paa Grund af Distriktslægens Død. 2) Kun for det.1ste Halvaar er Indberetning indkommen.

Obstetriciske Operationer i Nordlands Amt.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.		Perforation.	Exvisce- ration.	Efterbyrds- operation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Mødre.	Mødre.
	lev.	død.	lev.	dødf.	levende.	dødf.	levende.	levende.	levende.
Utilstrækkelige Veer, langsom Fødsel	28	¹⁾ 1	22	7	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Placenta prævia	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Blødning	2	-	2	-	-	-	-	-	1
Issefødsel med Panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	3	3	-	-	-
Forsømt Tverleie	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Fastvoxen	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	32	1	25	8	4	4	1	3	3
	33		33						

¹⁾ Dødsårsag: Dystokia.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Levende Fødte.	Døde				Død-fødte.	Omkomne ved		
		ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barselseng.		ulykkelige Hændelser.	Selv-mord.	Drab.
Brønnø	368	190	24	2	5	6	6	1	-
Alstahaug	356	145	22	1	5	9	7	1	-
Vefsen	205	82	9	1	-	4	4	-	-
Mosjøen By	33	22	5	-	-	-	-	-	-
Bygder	172	60	4	1	-	4	4	-	-
Ranen	380	155	26	4	2	8	8	1	1
Lurø	284	113	16	-	4	7	10	1	-
Gildeskaal	189	63	15	3	-	3	3	-	-
Bodø	290	121	30	-	1	4	4	-	-
By	153	56	18	-	-	1	-	-	-
Landsogn	137	65	12	-	1	3	4	-	-
Folden	147	52	14	-	1	7	2	-	-
Skjærstad	221	111	16	-	-	5	6	-	-
Stegen	104	45	7	-	-	4	7	-	-
Hammerø	104	43	13	-	-	3	2	1	-
Lødingen	199	118	32	-	2	2	8	-	-
Ofoten	230	85	24	2	5	11	6	-	-
Flakstad	133	43	12	-	2	4	5	1	-
Busknæs	307	134	42	1	2	8	12	-	-
Østlofoten	253	155	38	2	1	10	18	-	-
Hadsel	444	136	34	-	1	11	10	-	-
Sortland	335	130	39	3	3	12	5	-	-
Nordlands Amt	4549	1921	413	19	34	118	123	6	1
Deraf i Byer	186	78	23	-	-	1	-	-	-
— — Bygder	4363	1843	390	19	34	117	123	6	2

Af Benbrud (Fractura) opføres 79 Tilfælde. Blandt 71 forekom 10 hos Gutter, 5 hos Piger, 30 hos voxne Mænd og 26 hos voxne Kvinder. Sædet er opgivet for 71:

Fractura cranii	1	Fractura digitor. manus	1
— costarum	18	— colli femoris	1
— claviculæ	4	— femoris	9
— humeri	1	— patellæ	1
— antibrachii	3	— cruris	5
— radii	11	— tibiæ	9
— ulnæ	3	— fibulæ	4

Af Luxationer behandledes 24 Tilfælde. Blandt 18 var 3 hos Gutter, 2 hos Smaapiger, 8 hos voxne Mænd og 5 hos voxne Kvinder. Sædet opgives i 23 Tilfælde som:

Luxatio scapulæ	1	Luxatio manus	2
— humeri	10	— digit. manus	1
— antibrachii	7	— — pedis	1
— radii	1		

Om Amtets Sindssyge se den almindelige Beretning.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger 44, hvoraf i Brønne 4, Alstahaug 5, Vefsen 1, Gildeskaal 2, Bodø 12, Folden 1, Skjærstad 4, Stegen 1, Hammerø 1, Lødingen 3, Ofoten 1, Buksnæs 3, Hadsel 3, Sortland 3. Indikationer og Udfald for disse Operationer sees af Tabel Side 244.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen Side 245. For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 2628 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 42,2

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 34 Kvinder paa Barselseng. Lægerne opgiver Dødsarsag for 25, hvoraf 21 døde af Barselsfeber, 1 af Blødning, 3 af Kræfttab efter Forløsningen (Dystokia).

De hyppigste **Dødsarsager** var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byerne.	Bygderne.
Lungetuberkulose	92	6	86
Lungebetændelse	70	8	62
Kræft og Sarkom	41	3	38
Tuberkuløse Betændelser	34	3	31
Alderdomssvaghed	33	2	31
Kighoste	30	5	25
Mæslinger	25	2	23
Diphtherit	22	1	21
Barselsfeber	21	-	21
Typhoidfeber	19	1	18

Veirliget. Vinteren var kold og snefuld, Vaaren kom tidlig og varm. Forsommeren var tør, senere faldt meget og vedholdende Regn, der vanskeliggjorde Indhøstningen. Høsten med mildt Veir, Aarsudbyttet et godt Middelsaars.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Mosjøen i Vefsens Distrikt afsluttedes Anlægget af Vandværket, hvorved Ladestedet faar rigeligt, om end mindre godt Drikkevand; der er endnu nogle Mangler ved Indtaget, hvad Renlighed angaar. Det hele Anlæg koster omtrent Kr. 25 000,00. Sædeligheds-tilstanden staar paa et meget lavt Standpunkt. Drik og Utugt hører til Dagens Orden paa Grund af den fordærlige Skik, at Alle som paa nogen mulig Maade kan, skal mødes i Mosjøen om Lørdagen og «trø Marknan» : gaa Markedsgang. Det er da udover Eftermiddagen et sørgeligt Syn at se den Masse drukken og halvdrunken Ungdom af begge Kjøen, som driver gennem Gaderne (Stockfleth). Fra Folden klages over Beboelsesrummenes utilstrækkelige Størrelse, daarlige Ventilation og Urenlighed. Affald fra Fiskerierne, henslængt omkring Søhusene eller endog Vaaningshusene, udbreder ofte en forfærdelig Stank. Befolkningens Kost er ensformig og bestaar hovedsagelig i saltet, ofte bedærvet Fisk, Poteter, surt Rugbrød eller Fladbrød af Byg. Misbrug af Kaffe og Tobak er almindeligt, medens Brugen af spirituose

Drikke er meget sparsom. Om Vinteren findes i Regelen ikke Melk i noget Hus. Børnene dier som Regel Moderen, til de er henved 3 Aar gamle. Fra Hammerø bemærkes, at Brugen af Brændevin i de senere Aar skal have aftaget betydelig. Det findes nu vistnok paa ganske faa Steder i Husene undtagen i Julen. Der er intet Udsalgssted inden Distriktet. Fra Flakstad omtales, at Nydelsen af Spirituosa er mindre end før, ligeledes af Tobak, men dette er mere som Følge af det økonomiske Tryk end af Overbevisningen om deres Skadelighed.

Badeindretninger for Damp- og Karbad findes ved Amtssygehusene i Bodø og Alstahaug; ved Buksnæs kun Karbad for Patienterne.

Om Amtets **Apotheker** i Bodø, Mosjøen og Kabelvaag se den almindelige Beretning.

Nedenstaaende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundhedskommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægdistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommis- sioner, Antal Møder.	Vakci- nerede.	Rets- medicinske For- retninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.			
Amtet	17	1359	43	4221	8
Brønnø	1	114	1) 2	206	-
Alstahaug	1	183	2) 3	646	-
Vefsen	1	79	3) 4	51	-
Ranen	2	100	4) 5	662	2
Lurø	-	-	-	109	-
Gildeskaal	1	83	5) 1	205	-
Bodø	1	125	6) 13	157	-
Folden	1	31	7) 3	85	-
Skjærstad	1	53	8) 2	304	-
Stegen	1	33	9) 1	139	-
Hammerø	1	29	10) 3	126	1
Lødingen	1	54	uopgivet	101	-
Ofoten	1	135	11) 2	353	2
Flakstad	1	66	uopgivet	131	-
Buksnæs	1	106	— " —	156	-
Østlofoten	-	-	12) 2	uopgivet	1
Hadsel	1	113	uopgivet	579	2
Sortland	1	55	13) 2	211	-

1) Brønnø 1, Bindalen 1. 2) Alstahaug 1, Herø 1, Tjøttø 1. 3) Mosjøen 4. 4) Næsne 2, Hennæs 1, Mo 1, Dønnæs 1. 5) Gildeskaal 1. 6) Bodø By 13. 7) Sørfolden 2, Kjer-
ringø 1. 8) Saltdalen 2. 9) Stegen 1. 10) Hammerø 4. 11) Ankenæs 1, Evindnæs 1.
12) Vaagen 2. 13) Øksnæs 2.

XIX. Tromsø Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordemødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet ¹⁾	206,617	54 019	13	1	27	29
1. Trondenæs.....	13,018	9 207	2	-	4	5
	Kvædfjord.....	6,818	2 520	-	-	1	1
	Trondenæs.....	5,447	5 522	2	-	2	3
	Bjarkø.....	0,753	1 165	-	-	1	1
2. Ibestad.....	12,370	6 572	1	-	2	2
	Ibestad.....	8,861	4 985	1	-	1	2
	Salangen.....	3,509	1 587	-	-	1	-
3. Tranø.....	8,922	3 876	1	-	2	2
	Tranø.....		1 221	1	-	-	-
	Sørreissen.....		1 369	-	-	-	-
	Dyrø.....		1 286	-	-	-	-
4. Lenvik.....	14,522	6 116	1	-	5	5
	Berg.....	5,350	1 730	-	-	2	2
	Lenvik.....	5,566	3 396	1	-	2	1
	Hillese.....	3,606	990	-	-	1	2
5. Maalselven.....	45,824	3 980	1	-	3	3
	Maalselven.....	25,698	2 939	1	-	2	2
	Bardo.....	20,126	1 041	-	-	1	1
6. Balsfjorden.....	12,753	4 802	1	-	2	2
	Balsfjorden.....	9,255	2 508	1	-	1	1
	Malangen.....	3,498	1 294	-	-	1	1
7. Tromsø.....	11,379	8 870	3	1	3	3
	Tromsø.....	-	5 409	3	1	3	-
	Tromsøundet.....	11,379	3 461	-	-	-	3
8. Lyngen.....	Lyngen.....	28,977	4 653	1	-	2	4
9. Karlsø.....	10,793	2 167	1	-	2	1
	Karlsø.....		1 339	-	-	-	-
	Helgø.....		828	1	-	-	-
10. Skjærvø.....	47,548	4 776	1	-	2	2
	Skjærvø.....	31,037	3 120	1	-	1	1
	Kvæningen.....	16,511	1 656	-	-	1	1

¹⁾ Om Folkemængden i Tromsø By den 31te December 1885 se den almindelige Beretnings Tabel: Dødeligheden i Byerne.

Sundhedstilstanden synes over det hele Amt at have været mindre god; fra Ibestad Distrikt betegnes den endog som slet, idet der over de almindelige Sygdomme — uanset Epidemierne — har hvilet et særeget ondartet Præg, særlig i Aarets sidste Halvdel. En liden Rift eller Hudløshed forårsagede usædvanlig hyppig Betændelser af de forskjelligste Slags (F. Borchgrevink). Af epidemiske Sygdomme i Amtet har særlig Typhoidfeber, Skarlagensfeber, Kig-hoste, katarrhalske Sygdomme i Luftveiene og akute gastriske Sygdomme forekommet hyppigere end i det foregaaende Aar. Mæslingeepidemien synes derimod at have været i noget Aftagende.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1192 eller 18,2 pro mille af den beregnede Befolkning ved Aarets Midte (65 600).

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 250 og 251).

Exanthematisk Typhus optraadte med ialt 17 Tilfælde, de fleste (13) i Karlsø, uden at Smittekilden her kunde udfindes; Forløbet betegnes som mildt, Ingen døde. Fra Lenviks Distrikt opføres 3 Tilfælde og fra Trondenæs 1.

Typhoidfeber viser et adskillig forøget Antal Angrebne, særlig i Ibestad, Trondenæs, Lenvik, Lyngen og Skjærvø. Af de i det Hele opførte 157 Tilfælde forekom de 100 i Aarets sidste Kvartal. I Trondenæs synes der nærmest at have været mindre Husepidemier, medens Sygdommen i Ibestad betegnes som en voldsom Epidemi, der udbrød i Oktober under Sildefisket i Gratangten, men særlig synes at have faaet sin store Udbredelse ved et Bryllup paa Gaarden Aarsten, hvor paa en Undtagelse nær alle de fra først af angrebne — 25 Individuer — havde været tilstede. Det antages sandsynligt, at Smitten var bragt ved fremmede Fiskere, som havde logeret paa Gaarden før Brylluppet. 2 Piger, der efter Sygdommens Ophør vaskede Huset, som iforveien var gjenemrøget med Svovl og vel udluftet, blev begge angrebne af Typhoidfeber. Sildesaltning havde i stor Udstrækning foregaaet paa Gaarden, og Affaldet herfra udbredte i det stille og milde Veir en afskyelig Stank, der, naar Vinden blæste fra Stedet, kunde mærkes i 10 Kilometers Afstand (F. Borchgrevink). Fra Tromsø anføres, at af de i Byen anmeldte 16 Tilfælde forekom de 7 i November; af simpel Feber opføres sammesteds fra 76 Tilfælde, deraf 34 i sidste Kvartal, altsaa næsten Halvparten ved de Tider, da Typhoidfeberen i November antog en mere epidemisk Karakter. I de forøvrigt nævnte Distrikter omtales der kun mindre, begrænsede Husepidemier.

Barselfeber. Af 5 i Maalselven forekomne Tilfælde, endte de 2 dødelig; begge de sidste Kvinder var betjente af samme Hjelpekone, der først assisterede den ene og kort efter den anden.

Skarlagensfeber viser stigende Udbredning, særlig i Trondenæs, Ibestad og Tromsø Distrikter. Af de ialt opførte 521 Tilfælde forekom saaledes de 210 i Trondenæs, spredte over hele Distriktet; Skjødsløshed og fatalistisk Opfatning blandt Befolkningen bidrog til Sygdommens Udbredelse. Eftersygdomme var hyppige. I Balsfjorden var Sygdommen meget udbredt i Nordkjosen, men ellers viser den betydelig Tilbagegang mod Aaret forud. I Tromsø By forekom den mere enkeltvis i Aarets 1ste Halvdel, men tog Part udover Sommeren og vandt i sidste Kvartal meget stor Udbredelse. 52 Tilfælde behandledes paa Lazareth, hvoraf 1 endte dødelig. I Lyngen begyndte den at vise sig epidemisk mod Aarets Slutning, særlig omkring Lyngseidet, i Kjosen og Signaldalen; til siste Sted antages Smitten bragt fra Nordkjosen i Balsfjorden.

Mæslingerne sees fra 1888 at have fortsat sin Vandring gennem Amtet; de forekom særlig i de 2 sydligste Distrikter, Trondenæs og Ibestad, og i de 3 nordligste, Lyngen, Karlsø og Skjærvø. I de fleste af de nævnte Distrikter optraadte Sygdommen Aaret forud kun med ganske faa Tilfælde.

I Tromsø Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret.		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne	
	Behandlede.	Deraf Døde.														Tilfælde.	Dødsfald.
Exanthematisk Typhus..	17	-	17	-	-	-	1	-	-	-	-	4	1	1	10	17	-
Typhoidfeber	157	12	157	8	10	3	1	4	5	2	16	8	51	35	14	157	12
Cerebrospinalmeningit...	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1
Barsel-feber	21	8	21	2	-	2	1	1	2	2	2	2	2	2	3	21	8
Vandkopper	30	-	30	1	-	-	2	-	4	1	-	9	2	6	5	30	-
Skarlagensfeber	520	41	520	13	26	13	5	1	39	52	36	41	103	80	111	521	42
Røde Hunde	63	-	63	1	-	10	16	13	6	7	2	2	1	3	2	63	-
Mæslinger	315	3	315	5	11	11	10	82	49	71	33	17	18	5	3	319	7
Rosen	104	2	104	2	14	12	9	3	7	7	14	5	9	10	12	104	2
Kighoste	803	22	803	8	5	17	23	14	27	64	100	118	161	180	86	815	34
Diphtherit	99	23	99	11	2	3	5	-	2	5	1	6	5	31	28	99	23
Strubehoste	24	14	24	1	-	-	2	3	3	3	-	1	4	3	4	27	17
Kusma	4	-	4	-	-	-	-	1	-	1	1	1	-	-	-	4	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	1201	19	1167	58	68	68	146	166	104	89	80	77	84	125	102	1201	19
Katarrhalsk og follikulær Angina	500	-	500	41	32	23	40	56	30	32	26	41	44	41	94	500	-
Lungebetændelse	277	46	277	22	20	15	25	21	24	33	15	21	28	24	29	279	48
Brystbetændelse	95	1	94	2	8	7	9	7	6	14	7	8	11	10	5	95	1
Gigtfeber	86	2	86	8	10	8	3	7	1	8	4	6	7	8	16	87	3
Diarrhoe (akut)	621	10	619	33	50	46	41	35	58	75	60	43	61	58	49	621	10
Cholera nostras																	
Blodgang	26	2	26	-	9	2	-	-	3	1	-	-	5	2	4	26	2
Tilsammen	4964	206	4927	216	265	240	339	414	370	467	397	410	598	624	587	4987	229

I Tromsø Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Trondenes.		Ibestad.		Tranø.		Lenvik.		Maalselven.		Balsfjorden.		Tromsø.		Lyngen.		Karlsø.		Skjærvø.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exanthematisk Typhus	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	-	-
Tyhoidefeber	36	-	63	9	-	-	14	1	-	-	1	-	17	1	12	-	1	-	13	1
Cerebrospinalmeningit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	4	1	-	-	1	1	-	-	5	2	-	-	6	4	4	-	-	-	1	-
Vandkopper	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	22	-	-	-	4	-	1	-
Skarlagensfeber	210	28	80	7	7	2	12	-	13	-	31	1	138	4	9	-	20	-	-	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	62	-	1	-	-	-	-	-
Mæslinger	86	-	30	5	2	-	-	-	-	-	5	-	42	1	18	-	114	-	22	1
Rosen	19	-	10	1	2	-	12	-	5	-	4	-	36	-	5	1	-	-	11	-
Kighoste	51	-	96	3	15	1	99	4	46	3	20	-	272	8	59	1	24	-	133	14
Diphtherit	12	3	30	9	11	3	-	-	25	-	7	5	2	1	12	2	-	-	-	-
Strubehoste	-	-	8	5	5	4	-	-	5	4	5	2	4	2	-	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	192	8	98	1	71	1	114	1	47	-	37	-	468	6	62	1	61	-	51	1
Katarrhalsk og folliculær Angina	33	-	39	-	19	-	26	-	41	-	26	-	268	-	15	-	11	-	22	-
Lungebetændelse	49	9	44	8	17	4	35	6	40	3	12	2	45	9	4	1	7	3	26	3
Brystbetændelse	23	-	15	-	9	-	8	1	6	-	10	-	6	-	13	-	1	-	4	-
Gigtfeber	14	-	7	-	2	1	17	-	16	1	4	-	17	1	2	-	3	-	5	-
Diarrhoe (akut)	75	1	71	-	43	1	53	1	11	-	16	1	261	3	10	-	27	-	54	3
Cholera nostras																				
Blødgang	6	-	10	2	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	812	51	601	50	208	18	402	14	260	13	178	11	1667	40	227	6	287	3	345	23

Liste over forskjellige, væ-

	Ialtopgivne		Børn.		Voxne.		Antal anmeldende Læger.				
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		1		2	
								Trondenes.		Ibestad.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		Tilf.	Dsf.		
Chronisk Rheumatisme . .	297	-	-	-	156	133	12	26	-	7	-
Fnat	151	-	34	36	37	38	12	6	-	64	-
Skurv	7	-	3	3	1	-	4	-	-	-	-
Kjertelsyge	167	4	78	68	9	12	11	31	-	14	-
Rachit	9	-	5	4	-	-	4	4	-	-	-
Simpel Meningit	11	7	5	-	5	1	8	1	-	1	1
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose .	31	18	5	6	7	9	11	7	3	4	2
Lungetuberkulose	156	41	1	6	58	81	13	24	5	7	4
Kræft	47 ¹⁾	25	-	1	18	22	11	8	4	4	1
Morbus Brightii	70	7	3	3	41	23	10	21	3	11	1
Blegsot og Anæmi	1147 ²⁾	1	50	94	108	895	13	410	-	83	-
Livmodersygdomme	186	-	-	-	-	186	12	50	-	2	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	1069	-	23	38	483	525	13	146	-	118	-
Ormesygdomme	39	-	13	20	2	4	7	-	-	1	-
Drankersygdomme	4	-	-	-	4	-	2	-	-	-	-
Struma	1	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-

¹⁾ Cancer 21, Sarcoma 4. ²⁾ Anæmia perniciosa.

I de øvrige Distrikter var de dels saa godt som ophørte dels i betydeligt Aftagende; kun i Balsfjorden var de udover Sommeren og Høsten endnu temmelig udbredte, men kom lidet under Lægebehandling.

Af **Rosen** opføres henved det dobbelte Antal Tilfælde mod Aaret forud, de fleste (36) i Tromsø Distrikt. I Balsfjorden nævnes Sygdommen som hyppigere end almindelig, ligesaa i Skjærvø, hvor den samtidig med Lymphangit ofte optraadte efter smaa Saar paa Hænder eller Fødder.

Kighoste forekom som Epidemi udbredt over hele Amtet; de fleste Tilfælde meldes fra Tromsø By og Skjærvø Distrikt. Til Lenviks Distrikt bragtes den ved svenske Flytlapper, ligesom Mæslingerne i 1887. Sygdommen begyndte i Juni, men var stærkt i Aftagende ved Aarets Udgang (O. Eng).

Diphtherit optraadte paany i mindre Epidemier. Paa Gaarden Hesselberg i Gratangen, Ibestad Distrikt, opstod der en meget ondartet Epidemi (30 kjendte Tilfælde med 9 Dødsfald). Behandling med store Doser Chlorjern syntes at gjøre Nytte (F. Borchgrevink). I Maalselvens Distrikt, hvorfra Sygdommen i 1888 ikke omtales, blev en Pige angreben i September paa Pladsen Rundhaugen i Maalselvens Mellelbygd. I Begyndelsen af November fik 2 voxne Piger fra en Nabogaard paa et kort Besøg paa Rundhaugen, hvor der var desinficeret, laant et Uldschawl, som tilhørte den ovennævnte Pige, og som de paa Tilbageveien kastede over Hovederne til Beskyttelse mod Rengveiret. Dagen

sentlig chroniske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:															
3		4		5		6		7		8		9		10	
Tranø.		Lenvik.		Maalselven.		Balsfjorden.		Tromsø.		Lyngen.		Karlsø.		Skjærvø.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
10	-	17	-	5	-	8	-	206	-	-	-	14	-	4	-
2	-	57	-	1	-	6	-	10	-	2	-	1	-	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	1	-	3	-
13	-	13	-	3	-	-	-	76	2	1	1	-	-	16	1
-	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	3	-	-	-	-	-	1	1	1	1	2	2	1	1
1	1	4	2	4	1	2	2	5	5	1	1	2	-	1	1
6	3	9	1	9	6	3	1	49	10	10	3	1	1	38	7
8	4	4	2	2	2	1	-	10	10	6	1	-	-	4	1
4	-	1	-	3	-	-	-	19	1	3	1	-	-	8	1
50	-	148	-	59	-	25	-	213	1	3	-	3	-	153	-
8	-	26	-	6	-	-	-	68	-	5	-	3	-	18	-
41	-	107	-	38	-	11	-	440	-	46	-	14	-	108	-
4	-	-	-	1	-	-	-	28	-	2	-	3	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

efter blev den ene af dem syg og døde 4 Dage efter af Diphtherit. Noget senere angrebes den anden Piges Barn af Sygdommen. Sygdommen spredtes nu herfra videre omkring, hvorved flere Husepidemier opstod (Th. Gløersen). I Balsfjorden opstod en liden Epidemi paa Gaarden Tennæs af ukjendt Oprindelse; herfra blev Sygdommen ved Konfirmander bragt til den yderste Gaard i Fjorden, hvor alle 5 Børn blev syge, og 2 døde (A. Selmer).

Strubehoste optraadte med over det dobbelte Antal Tilfælde og Dødsfald mod Aaret forud, mest ledsagende Diphtheriten; saaledes i Ibestad (8 Tilfælde med 5 Døde), Tranø, Maalselven og Balsfjordens Distrikt.

Akute katarrhalske Sygdomme i Luftveiene og Bronchit var hyppigere end Aaret forud.

Lungebetændelse. Fra Tranø omtales et Tilfælde med dødelig Udgang, hvor der under Sygdommens Forløb optraadte Gangræn af Næsespidsen, ligesom Benene fra lidt ovenfor Fodleddene og nedad, samt Partier af Huden paa begge Haandrygge var kolde og blaa violet dekolorede (S. Lange).

Af **akut Diarrhoe** optraadte jævnlig talrige Tilfælde i Karlsø, tildels med blodige Udtømmelser, men antagelig uden Dødsfald.

Influenza viste sig i sidste Halvdel af December i Balsfjorden, fornemlig ude ved Søkannten, medens Beboere af Gaarde, der laa længere fra Søen, skal have gaaet fri (A. Selmer). Samtidig iagttoges nogle Tilfælde i Skjærvø Distrikt.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af disse Sygdomme sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tils. Behandlede.	Antal anmeldte Læger.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
			1	2	4	5	6	7	8	9	10	
			Tronde- næs. Tilf.	Ibestad. Tilf.	Lenvik. Tilf.	Maals- elven. Tilf.	Bals- fjorden. Tilf.	Tromsø. Tilf.	Lyngen. Tilf.	Karlsø. Tilf.	Skjærvø. Tilf.	
Syphilis konstitutio- nel	17	3	-	2	-	-	-	-	12	3	-	-
Gonorrhoe	117	10	14	7	6	1	3	76	2	4	4	4

I Tromsø By var der af Syphilis anmeldt 15 Tilfælde, af Gonorrhoe 70. Indskrænkningen i Adgangen til at foretage Visitation af Kvinder, der vitterlig fører et usædeligt Liv, antages der at have foranlediget en større Udbredelse af disse Sygdomme (Joh. Holmboe).

Til Oplysning om en Del af Lægerne behandlede væsentlig **chroniske Sygdomme** se Tabel Side 252 og 253.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsaaarsager			
	ialt.	af Lunge- tuberkulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme
Trondenæs	80	5	51	29
Ibestad	67	4	50	17
Tranø	35	3	18	17
Lenvik	29	1	14	15
Maalselven	28	6	13	15
Balsfjorden	14	1	11	3
Tromsø	109	10	40	69
Tromsø By	107	10	38	69
Bygd	2	-	2	-
Lyngen	21	3	6	15
Karlsø	9	1	3	6
Skjærvø	55	7	23	32
Tromsø Amt	447	41	229	218
Deraf i By	107	10	38	69
— Bygder	340	31	191	149

Lungetuberkulose udgjorde for det hele Amt 9,2 pCt. af samtlige kjendte Dødsaaarsager og 18,8 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Tromsø By var Forholdet henholdvis 9,3 pCt. og 14,5 pCt. og for Bygderne 9,1 pCt. og 20,8 pCt.

Obstetriciske Operationer i Tromsø Amt.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Efterbyrdsoperationer.	
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Barn.	Mødre.		
		lev.	dødf.		lev.	dødf.					lev.	dødf.	lev.
Utilstrækkelige og smertefulde Veer	12	1) 9	2) 3	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Bækkensneverhed	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	5) 1	-	-
Besværlig Fødsel	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trange Fødselsveie	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Issefødsel med Panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	3) 1	-	1	-	-	-	-	-	-
Uopgiven Indikation	-	-	-	2	-	1	4) 1	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	6) 1
Fastvovning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	17	12	5	2	1	1	2	1	1	1	1	6	-
		17		3		3						7	

1) I et Tilfælde anden Tvilling, om 1ste Intet anført. 2 Gange var Navlesnoren slynget om Fosterets Hals. 2) I et Tilfælde Misfoster (Bicephalus), i et andet forraadnet Foster. 3) Døde 3 Dage efter, opført under Dystokia. 4) Navlestrengen gik ikke lige til Placenta, men fordelte sig gennem 3 Kar radiært langs Hinderne til Moderkagen. Fosterhovedet passerede gennem et triangulært Rum mellem 2 af disse Kar og Placenta. 5) Fosteret forløstes i 37te Uge med Tang. Moderen var 2 Gange tidligere forløst med Tang med dødfødt Barn. 6) Dødsårsag: Barsel-feber.

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Leven- de fødte.	Døde				Død- fødte.	Omkomne ved		
		ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bør- sel- seng.		ulykke- lige Hæn- delser.	Selv- mord.	Drab.
Trondenes	401	218	50	4	2	11	3	-	-
Ibestad	297	183	41	3	2	5	11	1	-
Tranø	164	70	13	-	3	2	2	1	-
Lenvik	306	120	35	3	-	7	13	1	-
Maalselven	160	63	11	-	3	2	-	-	-
Balsfjorden	135	62	16	-	-	3	2	-	-
Tromsø	335	173	32	3	3	16	2	-	-
Tromsø By	168	115	16	1	2	10	2	-	-
Bygd	167	58	16	2	1	6	-	-	-
Lyngen	182	156	35	-	-	6	2	1	1
Karlsø	97	32	6	-	-	4	-	-	-
Skjærvø	192	115	43	3	1	7	7	1	-
Tromsø Amt	2269	1192	282	16	14	63	48	5	1
Deraf i By	168	115	16	1	2	10	2	-	-
— Bygder	2101	1077	266	15	12	53	46	5	1

Anæmi og gastriske Forstyrrelser nævnes som de hyppigst forekomende Sygdomme i Trondenes. Som sandsynlig Aarsag nævnes den overdrevne Nydelse af Kaffe, salt og sur Mad (O. B. Schøyen).

Fnat var i Aarets første Maaneder adskillig udbredt i Maalselvns Herred; Sygdommen begyndte i en af Distriktets Udkanter, der ikke udmærker sig ved Renlighed, og spredte sig herfra videre.

Om **Amtets Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Af **Brok** behandledes 110 Tilfælde hos 31 Gutter, 10 Piger, 53 voxne Mænd og 16 voxne Kvinder. Sædet opgives for 109: Hernia inguinalis 78, Hernia cruralis 7, Hernia umbilicalis 24.

For **Benbrud** behandledes 58, nemlig 10 Gutter, 6 Piger, 24 voxne Mænd og 18 voxne Kvinder. Sædet opgives for samtlige saaledes:

Fractura claviculæ	2	Fractura colli femoris	2
— scapulæ	1	— femoris	7
— humeri	5	— patellæ	1
— antibrachii	6	— cruris	3
— radii	9	— fibulæ	1
— ulnæ	2	— malleolorum	5
— costarum	14		

Af **Luxationer** behandledes 13: 1 Gut, 2 Piger og 10 voxne Mænd. Sædet var følgende: Luxatio humeri 7, L. antibrachii 3, L. ulnæ 2, L. pollicis 1.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger ialt 29, deraf i Trondenes 5, i Ibestad 4, i Tranø 2, i Lenvik 2, i Maalselven 2, i Tromsø 5, i Lyngen 5, i Karlsø 1, i Skjærvø 3. Indikationer og Udfald sees af Tabel Side 255.

Fra Lyngen omtales Udstødelsen af et Myxoma multiplex hos en Kvinde, der antog sig gravid i 4de Maaned, og hos hvem der optraadte voldsomme Blødninger. Der gjordes Tamponade af Vagina, og 3 Timer efter fødtes det store Myxom helt. Af Placenta saaes kun en liden Rest, af Føtus intet Spor (L. v. d. L. Parelius).

Angaaende Jordemoderhjælpen foreligger følgende Opgaver:

Lægedistrikter.	Antal Jordemødre	Have bistaaet ved Antal Fødsler.	Deraf var			
			Issefødsel.	Ansigtfødsel.	Sædefødsel.	Fodfødsel.
Ibestad	2	81	75	1	5	-
Tranø	1	28	27	-	-	1
Lenvik	4	114	106	4	*) 4	-
Balsfjorden	2	35	34	1	-	-
Karlsø	2	18	18	-	-	-
Skjærvø	2	31	30	-	1	-
Tilsammen	13	307	290	6	10	1

*) Deraf en 2den Tvilling.

Antallet af Fødte og Døde sees af Tabellen Side 256.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1077 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 52,5.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 14 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsarsag for 11 saaledes: Barsel-feber 8, Barselkrampe 1, Peritonitis 1, Dystokia 1.

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byerne.	Bygderne.
Lungebetændelse	48	9	39
Skarlagensfeber	42	3	39
Lungetuberkulose	41	10	31
Kighoste	34	8	26
Kræft og Sarkom	25	10	15
Diphtherit	23	1	22
Alderdomssvaghed	20	5	15
Akut Bronchit	19	6	13
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	18	5	13
Strubehoste	17	2	15
Hjerneslag	13	9	4
Typhoidfeber	12	1	11

Veirliget betegnes fra de fleste Distrikter som i det Hele gunstigt med lang og varm Sommer og mild Vinter; i Ibestad kunde saaledes plukkes friske Blomster i Haverne ved Juletider. I Maalselven var derimod Sommeren regnfuld, men Høsten god, i Tranø var Veiret vexlende, Indhøstningen tildels uheldig. Høstens Udbytte betegnes dog i det Hele som godt, ligesaa Udbyttet af Fiskerierne i Ibestad, Lyngen og Skjærvø.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Lyngen bemærkes, at der, uagtet Høsten og Fiskerierne gav et godt Udbytte, dog spores meget ringe Forbedringer i Stel og Levemaade. Almuen siges at være dybt nedsunken i Gjæld til Handelsmændene, som for dyre og daarlige Varer har Pant i omtrent al Eiendom; Brændevinsdrik skal være tiltagen i betydelig Grad. Den glædelige Tilslutning, som for nogle Aar siden blev Afholdssagen tildelt, formenes mest at skyldes de trange Tider; de Fleste, som lod sig indtegne i Afholdsforeningen, har nok nu meldt sig ud igjen. Foruden Brændevin drikkes tillige en Mængde Nafta (I. v. d. L. Parelius). Fra Tranø og Skjærvø omtales den økonomiske Tilstand som noget bedret.

Følgende Tabel giver Oplysning om behandlede, fattige Syge, Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Sundheds- kommis- sioner, Antal Møder.	Kvaran- tænekom- missioner, Antal Møder.	Vaccine- rede.	Rets- medicinske Forret- ninger.
	Antal an- meldende Læger.	Fattige Syge.				
Tromsø Amt.....	11	649	36	1	1635	16
Trondenæs.....	1	134	¹⁾ 2	-	87	-
Ibestad.....	1	35	²⁾ 5	-	369	-
Tranø.....	1	26	³⁾ 2	-	171	-
Lenvik.....	1	20	⁴⁾ -	-	238	-
Maalselven.....	1	94	⁵⁾ 2	-	¹¹⁾ 33	-
Balsfjorden.....	1	28	⁶⁾ 3	-	¹¹⁾ 59	-
Tromsø.....	2	165	⁷⁾ 18	1	267	9
Lyngen.....	1	31	⁸⁾ 2	-	116	3
Karlsø.....	1	84	⁹⁾ -	-	131	1
Skjærvø.....	1	32	¹⁰⁾ 2	-	164	3

¹⁾ Trondenæs 1, Kvædfjord 1. ²⁾ Salangen 2, Ibestad 3. ³⁾ Dyrø 1, Sørreisen 1. ⁴⁾ Grunden til, at ingen Møder holdtes, er ikke opgiven. ⁵⁾ Maalselven 1, Bardo 1. ⁶⁾ Balsfjorden 2, Malangen 1. ⁷⁾ Tromsø By 17, Tromsøundet 1. ⁸⁾ I Lyngen og Sørfjorden 2. ⁹⁾ 2 Gange hindredes Fremmøde til den berammede Tid ved Uveir. ¹⁰⁾ Skjærvø 1, Kvængen 1. ¹¹⁾ I Bardo vaccineres kun hvert 2det Aar, ligesaa i Malangen.

Sygehuse. Foruden Amtssygehuset i Tromsø findes Fiskesygehuse i Karlsø og Skjærvø. Den i tidligere Beretninger omtalte Sygestue ved Lægeboligen i Ibestad er af økonomiske Grunde nedlagt.

Af **Badeindretninger** findes som før Damp- og Karbadindretning ved Amtssygehuset i Tromsø.

Af **Kvaksalvere** findes i Tranø kun en fastboende, som dog ikke praktiserer inden Distriktet. Derimod hjemses dette oftere af omreisende saadanne, hvilke med sin ofte forbausende Tungefærdighed har let for at imponere og be-

snakke Almuen. At kurere Kræft var saaledes en smal Sag for en Kvaksalver, der drog gjennem Sørreisens Sogn. Forlangendet om Forskud gjør dog Enkelte mistænkelige, men Intet, af hvad der disktes op med, er saa vidunderligt, at det jo ikke troes paa Grund af Befolkningens endnu ikke ringe Overtro og den Applomb, hvormed saadanne Personer forstaar at optræde (S. Lange).

Apotheker. Et nyt Apothek («Svanen») aabnedes i November i Tromsø By, der altsaa nu har 2 Apotheker, hvilke begge visiteredes. Se forøvrigt den almindelige Beretning.

XX. Finmarkens Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Fladeindhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Debr. 1875.	Antal Læger.	Jordemødre.	Hjælpevaccinatorer.
Amtet ¹⁾	371,54	24 075	10	18	29
1. Alten	95,0	5 254	1	3	4
	Alten.....	23,5	2 389	1	} uopgi- vet	
	Talvik.....	12,5	2 146	-		
	Kautokeino.....	59,0	719	-		
2. Loppen	9,2	1 425	1	²⁾ 1	3
	Loppen—Øksfjord.....	5,9	862	-	-	2
	Hasvik.....	3,3	563	1	1	1
3. Hammerfest	26,6	3 622	2	2	1
	Hammerfest, Kjøbst.	-	2 101	2	2	-
	Hammerfest.....	} 26,6{	875	-	-	1
	Kvalsund.....		646	-	-	-
4. Maasø	15,08	1 322	1	2	5
	Maasø.....	} 15,08{	902	1	1	3
	Kjelvik.....		420	-	1	2

¹⁾ Om Folkemængden i Amtets Byer den 31te December 1885 se den almindelige Beretnings Tabel: Dødeligheden i Byerne. ²⁾ Jordemoderbestillingen ubesat i Loppen — Øksfjord.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i norske □ Mil.	Indb. 31te Decbr. 1875.	Antal Læger	Jordemødre.	Hjælpe- vaccinaterer.
5. Kistrand	128,9	2 569	1	3	4
	Kistrand	34,7	1 357	1	1	2
	Karasjok	59,1	540	-	1	1
	Lebesby	35,1	672	-	1	1
6. Tanen	30,6	2 393	1	1	4
	Tanen	17,2	2 064	1	1	3
	Polmaks Sogn af Næsse- by Herred	13,4	329	-	-	1
7. Vardø	17,7	2 063	1 ¹⁾	2	3
	Vardø, Kjøbstad	-	1 322	1	2	-
	Vardø	17,7	741	-	-	3
8. Vadsø	20,1	3 798	1	3	2
	Vadsø, Kjøbstad ²⁾ ...	-	1 764	1	2	1
	Vadsø	8,1	1 072	-	-	-
	Næsseby undtagen Pol- maks Sogn	12,0	962	1	1	1
9. Sydvaranger	39,1	1 629	1	1	3

¹⁾ Foruden Distriktslægen praktiserer ved Fiskeværret Kiberg en russisk Læge, der yder sine Landsmænd Lægehjælp i Fisketiden. ²⁾ Kjøbstaden Vadsø, der ikke udgjør særskilt Kommune, hører til Vadsø Herred.

Sundhedstilstanden siges i det Hele at have været mindre god, naar undtages i de østligste Dele af Amtet, Vardø, Vadsø og Sydvaranger Distrikter, hvor den synes at have været god. Af epidemiske Sygdomme omtales især Kighoste og Mæslinger som almindelig udbredte. Akute gastriske Sygdomme opgives hyppigere end sædvanlig.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 687 eller 22,8 pro mille af den beregnede Befolkning ved Aarets Midte (30 100). Dødeligheden Aaret forud var 18,5 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hid sættes følgende af Lægernes Opgaver sammendragne Tabel (se Side 262 og 263).

Af **exanthematisk Typhus** forekom 2 Tilfælde i Vadsø i den ydre Kvænby, hvor tilreisende Folk tages i Logi. Den første Syge var en Tjenestepige, der indlagdes i et midlertidigt Lazareth; en Datter fra samme Hus var i Rekonvalescents, ligesom en Søn sandsynligvis ogsaa havde haft Sygdommen, men var allerede frisk, da den opdagedes. Alle disse Syge var behandlede af en Kvaksalver, der for dette Forhold anmeldtes til Politiet (O. Caspersen).

Typhoidfeber optraadte med næsten samme Antal Angrebne som Aaret forud; de fleste (27) opføres fra Hammerfest By, hvor Sygdommen forekom hele Aaret igjennem. Størsteparten af de Angrebne var Fiskere, som kom til Sygehuset fra de forskjelligste Fiskevær i Finmarken. I Tanen viste sig en

liden Epidemi i et Par Huse ved Hopseidfjorden, hvorhen Smitten antages bragt fra Kjøllefjord ved besøgende Slægtninge, der netop havde gennemgaaet Sygdommen. 9 angrebes, hvoraf 1 døde før Lægens Ankomst. Fra Maasø, Kistrand og Sydvaranger er intet Tilfælde opgivet.

Af **Skarlagensfeber** opføres kun 13 Tilfælde for det hele Amt, deraf 6 i Vardø og 5 i Vadsø, uden Dødsfald.

Mæslinger fortsatte sin i Aaret forud begyndte epidemiske Udbredning og omtales fra alle Distrikter undtagen Alten. Til Bredviks Fiskevær i Loppens Distrikt blev Sygdommen indført i April fra Skjærvø og udbredte sig i Sommerens Løb over hele Hasvik Herred, medens den ikke vides at være forekommen i Loppen—Øksfjord Herred. Kun 1 Dødsfald kjendes. I Hammerfest By forekom en liden Epidemi i Mai og Juni; Smitten var sandsynligvis bragt fra Tromsø. I Maasø angrebes kun enkelte i Maasø Herred, medens i Kjelvik antagelig næsten samtlige Børn indsygnede. I Kistrand optraadte Sygdommen udover Vaaren og Sommeren paa flere Steder og voldte flere Dødsfald. I Tanen var den meget udbredt i Aarets sidste Halvdel, sandsynlig indbragt ved fremmede Fiskere. Nepe Fjerdedelen antages at være kommen under Behandling. I Vardø Distrikt kjendes kun 2 Tilfælde af Mæslinger, medens i Vadsø By 31 Tilfælde kom under Behandling fra September til November. De holdt sig nu i Modsætning til Aaret forud næsten alene til de «konditionerede» norske Familier (O. Caspersen). I Sydvaranger kjendtes blot to Angrebne, tvende Søstre, hvoraf den første bragte Smitten fra Vadsø.

Kighoste begyndte i Alten i Februar, udbredte sig efterhaanden over omtrent hele Distriktet og vedvarede lige til Aarets Udgang. Epidemien var paa sit høieste i September, Oktober og November; den betegnes som mild. I Loppens Distrikt herskede den især i Loppen—Øksfjord Herred, hvor de første Tilfælde forekom i Marts i Nufsfjord, i Juli paa Seiland og i Rognsund og i Slutningen af samme Maaned paa Sørøen. Ofte angrebes Patienter, der havde overstaaet Mæslingerne. Senere paa Aaret forekom den om Bergsfjord Handelssted og paa Loppen Ø. I Hasvik spredte den sig jævnt over hele Sognet. 2 Dødsfald kjendes. I Hammerfest begyndte den at udbrede sig i Juni, indført fra Vadsø, tiltog i Juli og kulminerede i August, men aftog mere og mere til Aarets Udgang. Sygdommen var forholdsvis mild, kun et Dødsfald forekom. I Maasø angrebes saa godt som samtlige Børn i Distriktet (Albretsen). Mod Slutningen af Aaret herskede særlig i Lebesby, Kistrands Distrikt, en udbredt Epidemi med i det hele mildt Forløb. I Tanen forekom Kighoste ved Siden af Mæslinger over det hele Distrikt. Fra Vardø Distrikt, hvor den herskede Aaret forud, opføres blot et Tilfælde, medens i Vadsø 63 kom under Behandling i Aarets 3 første Kvartaler; Sygdommen forekom ogsaa i Landdistriktet.

Af **Diphtherit** opføres for det hele Amt kun 20 Tilfælde, de fleste i Alten (5) og Kistrand (8), i hvilket sidste Distrikt der i August—Oktober optraadte en mindre Epidemi i Karasjok. Forøvrigt opgives kun nogle faa Tilfælde fra 4 Distrikter.

Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit var noget sjældnere end Aaret forud, medens **katarrhalsk og follikulær Angina** viser næsten samme Hyppighed.

Af **Influenza** opføres 19 Tilfælde, alle fra Altens Distrikt i December.

Lungebetændelse var sjældnere i det Hele end i 1888 undtagen i Tanens Distrikt; her optraadte i et Hus omtrent samtidig 6 Tilfælde (Moder og 5 Børn), og Sygdommen gav Indtryk af at være smitsom (Keyser).

Akut Diarrhoe og Cholera nostras viser flere Angrebne end Aaret forud. Epidemisk forekom Diarrhoe omkring Hasvik Handelssted i Loppens Distrikt midtsommers og angreb baade Voxne og Børn (H. Hausen).

I Finmarkens Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Hele Aaret		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Ialt opgivne	
	Behandlede.	Deraf Døde.														Tilfælde.	Dødsfald.
Exanthematisk Typhus	2	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-
Typhoidfeber	60	1	60	-	2	4	5	4	1	2	1	2	12	18	9	61	2
Barsel-feber	10	6	10	1	1	-	-	-	-	2	2	-	2	1	1	10	6
Vandkopper	25	-	25	1	1	-	-	11	-	-	-	2	9	1	-	25	-
Skarlagensfeber	13	-	13	3	2	-	1	-	1	2	2	1	-	1	-	13	-
Røde Hunde	30	-	30	-	-	-	-	1	-	-	-	-	10	17	2	30	-
Mæslinger	283	6	281	-	-	2	13	60	19	33	32	67	41	14	-	284	7
Rosen	22	1	22	-	4	-	-	3	5	3	2	1	-	3	1	22	1
Kighoste	457	25	457	4	7	20	20	9	32	65	65	100	78	41	16	461	29
Diphtherit	20	3	20	-	-	3	1	-	1	-	2	-	10	1	2	20	3
Strubehoste	3	1	3	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	3	1
Kusma	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut Katarrh i Luftveiene og Bronchit	681	10	658	52	49	76	73	71	56	48	40	27	42	59	65	681	10
Kararrhalsk og follikulær Angina	243	-	242	21	18	16	26	30	27	17	20	12	12	25	18	243	-
Influenza	19	-	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	19	-
Lungebetændelse	58	9	58	9	7	6	8	6	1	9	4	-	1	1	6	64	15
Brystbetændelse	64	2	51	2	3	8	8	12	6	3	1	3	1	1	3	64	2
Gigtfeber	48	2	48	2	4	6	3	10	6	4	-	4	1	4	4	48	2
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
Diarrhoe (akut)	371	22	371	16	10	27	25	55	47	33	30	28	40	22	38	371	22
Cholera nostras																	
Blodgang	2	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-
Skjærbug	26	3	26	2	2	3	5	4	-	7	2	1	-	-	-	26	3
Tilsammen	2439	91	2400	113	112	171	188	277	204	230	204	248	259	210	184	2451	103

I Finmarkens Amt anmeldte epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Alten.		Loppen.		Hammerfest.		Maasø.		Kistrand.		Tanen.		Vardø.		Vadsø.		Sydvaranger.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exanthematisk Typhus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Typhoidfeber	1	-	3	-	27	-	-	-	-	-	11	2	7	-	12	-	-	
Barsel-feber	2	1	-	-	5	4	-	-	1	-	-	-	-	-	2	1	-	
Vandkopper	-	-	-	-	22	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	
Skarlagensfeber	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	6	-	5	-	-	
Røde Hunde	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	25	-	-	-	-	-	-	
Mæslinger	-	-	68	2	20	-	40	-	28	-	92	3	2	-	32	2	2	
Rosen	-	-	-	-	6	1	3	-	-	-	-	-	1	-	12	-	-	
Kighoste.	139	8	83	2	79	2	30	4	-	-	45	6	1	-	81	7	3	
Diphtherit.	5	2	1	-	2	-	-	-	8	-	2	-	-	-	2	1	-	
Strubehoste	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	
Kusma	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Akut Katarrh i Luftveiene og																		
Bronchit	30	1	40	-	189	5	26	-	44	-	55	-	147	1	143	3	7	
Katarrhalsk og follikulær Angina	6	-	17	-	96	-	13	-	7	-	8	-	35	-	58	-	3	
Influenza	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Lungebetændelse	9	1	4	-	12	3	1	1	13	1	15	7	5	2	5	-	-	
Brystbetændelse	5	-	15	2	31	-	1	-	6	-	-	-	-	-	6	-	-	
Gigtfeber	5	1	1	-	31	-	1	-	1	-	-	-	1	1	8	-	-	
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
Diarrhoe (akut)	24	-	27	1	77	6	10	1	13	-	18	1	71	4	125	9	6	
Cholera nostras																		
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	
Skjørbug	-	-	-	-	11	2	2	-	1	-	3	-	4	1	4	-	1	
Tilsammen	245	14	262	8	614	23	127	6	122	1	276	19	281	9	502	23	22	

Liste over forskellige, væ-

	Ialt opgivne		Børn.		Voxne.		Antal anmeldende Læger.	1	
	Tilfælde.	Dødsfald.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		Alten.	
								Tilf.	Dødsf.
Chronisk Rheumatisme	203	-	1	-	158	44	10	6	-
Fnat	70	-	23	12	11	24	4	-	-
Skurv	7	-	3	1	2	1	4	-	-
Kjertelsyge	100	-	34	54	7	5	9	4	-
Rachit	35	1	19	15	-	1	7	2	-
Simpel Meningit	6	6	2	2	1	1	4	-	-
Tuberkulose Betændelser og Miliærtuberkulose	21	10	6	7	3	5	5	1	1
Lungetuberkulose	85	35	4	2	35	40	9	1	1
Kræft	15	10	-	-	8	7	7	2	2
Morbus Brightii	24	6	-	1	13	10	6	-	-
Blegspot og Anæmi	302	-	15	35	20	232	10	80	-
Livmodersygdomme	82	-	-	-	-	82	8	8	-
Kardialgi, chronisk Gastrit og Dyspepsi	760	-	13	20	552	175	10	17	-
Ormesygdomme	10	-	3	4	3	-	6	3	-
Drankersygdomme	7	-	-	-	7	-	5	1	-

Af **Skjørbug** behandlede 26 Tilfælde. I Maasø antages Aarsagen til Sygdommen at være Mangel paa Poteter, som Almuen sjelden bruger om Vinteren (Albretsen). I Tanen siges den at være særdeles sjelden, antagelig fordi Kaarene og dermed Underholdningen om Vinteren er blevne noget bedre. Nydelsen af Poteter har tiltaget i de sidste Aar (Keyser).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af Syphilis og Gonorrhoe sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Ialt opgivne		Antal anmeldende Læger.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
	Tilfælde.	Dødsfald.		1	2	3	4	5	6	7	8	9	
				Alten.	Loppen.	Hammerfest.	Maasø.	Kistrand.	Tanen.	Varde.	Vadsø.	Sydvaranger.	
	Tilf.	Tilf.		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf. Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.			
Veneriske Saar	4	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-
Syphilis konstitutionel	26	-	3	1	-	9	-	1	-	-	10	3	-
— hereditær	2	1	2	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-
Gonorrhoe	98	-	9	11	4	31	3	3	8	-	23	14	1

Til Oplysning om en Del af Lægerne behandlede, væsentlig **chroniske Sygdomme** hid sættes ovenstaaende Tabel

sentlig chroniske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:															
2		3		4		5		6		7		8		9	
Loppen.		Hammerfest.		Maasø.		Kistrand.		Tanen.		Vardø.		Vadsø.		Sydvaranger.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
17	-	33	-	5	-	16	-	52	-	27	-	44	-	3	-
-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	7	-	59	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	4	-	1	-
1	-	14	-	4	-	1	-	14	-	24	-	37	-	1	-
-	-	16	-	-	-	1	-	6	-	1	-	7	-	2	1
-	-	3	3	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	1	1
-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	3	3	13	2	1	1
4	1	29	7	-	-	2	2	7	3	14	8	23	10	5	3
1	-	8	5	-	-	1	1	1	1	-	-	2	1	-	-
1	-	12	2	-	-	2	2	-	-	1	1	8	1	-	-
3	-	99	-	5	-	9	-	23	-	15	-	61	-	7	-
2	-	34	-	1	-	-	-	9	-	6	-	17	-	5	-
47	-	211	-	32	-	55	-	163	-	127	-	100	-	8	-
2	-	2	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
2	-	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-

Om **Fnat** berettes fra Sydvaranger, at den langsomt har udbredt sig fra Jarvfjord, hvor de første Tilfælde optraadte i 1887, vestover, angribende omtrent den hele Befolkning af Lapper paa Sandnæs, i Kors- og Kjøjorden. De faa Kvæner, som bor paa denne Strækning, er ogsaa blevne syge, men dog hurtig helbredede, medens Lapperne atter og atter anmoder Distriktslægen om Skabsalve. Han antager Aarsagen hertil ligger i, at disse er mindre renlige, og at de klæder sig og ligger næsten udelukkende i Skind; at rense disse ordentlig under en Skabkur er omtrent en Umulighed, saa Sygdommen stadig bryder ud paany (A. Wessel).

Skurv siges at være temmelig hyppig i Loppens Distrikt, men er ikke før kommen under Behandling, hvorfor Amtsformandskabet har gaaet ind paa et Forslag om at lade Medicinalfondet bestride Udgifterne (H. Hansen). Den samme Beslutning sees ogsaa at være fattet for Vadsø Distrikts Vedkommende, hvor samtlige Sundhedstilsynsmænd er anmodede om at virke til Indlæggelse af det størst mulige Antal Skurvpatienter paa Sygehuset (O. Caspersen).

Lungetuberkulose siges ikke at forekomme paa den Del af Søroen, der tilhører Loppens Lægedistrikt, naar undtages et enkelt indflyttet Tilfælde, medens spredte saadanne findes paa Fastlandet hist og her (H. Hansen). Fra Tanen nævnes, at kun enkeltstaaende Tilfælde forekommer og hidtil ikke hos yngre Individuer (Keyser). Angaaende Dødsfald af Lungetuberkulose se Tabel Side 266; de udgjorde for det hele Amt 14,4 pCt. af samtlige kjendte Dødsarsager og

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsårsager			
	ialt.	af Lungetuber- kulose.	af epidemiske Sygdomme.	af ikke epidemiske Sygdomme.
Alten	24	1	14	10
Loppen	10	1	8	2
Hammerfest	56	7	23	33
Hammerfest By	50	6	23	27
Bygder	*) 6	1	-	6
Maasø	8	-	6	2
Kistrand	12	2	1	11
Tanen	43	3	19	24
Vardø	30	8	9	21
Vardø By	26	7	8	18
Bygd	4	1	1	3
Vadsø	51	10	23	28
Vadsø By	34	7	13	21
Bygd	17	3	10	7
Sydvaranger	9	3	-	9
Finmarkens Amt	243	35	103	140
Deraf i Byer	110	20	44	66
— - Bygder	133	15	59	74

*) Døde paa Hammerfest Sygehus.

25,0 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne var Forholdet henholdsvis 18,2 pCt. og 30,3 pCt. og i Bygderne 11,3 pCt. og 20,3 pCt.

Af **Brok** (Hernia) opgives 24 Tilfælde. Køn og Alder angives for 23: 3 Gutter, 2 Piger, 17 voxne Mænd, 1 voxen Kvinde. Sædet var følgende: Hernia ingvinalis 21, Hernia umbilicalis 3.

Af **Benbrud** (Fractura) behandlede 11 Tilfælde hos 1 Pige, 6 voxne Mænd og 4 voxne Kvinder. Sædet var følgende:

Fractura claviculæ	2	Fractura colli femoris	1
— costæ	3	— tibię	1
— radii	1	— cruris	3

Af **Luxationer** forekom en af Overarmen hos en voxen Kvinde.

Om **Amtets Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger 10, deraf i Alten 2, Hammerfest 2, Maasø 1, Tanen 2, Vardø 2, Sydvaranger 1. Angaaende Indikationer og Udfald se Tabel Side 267.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen Side 267.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 379 Fødte over Døde og Forholdet mellem hine og disse = 100 : 64,4.

Obstetriciske Operationer i Finmarkens Amt.

Indikation.	Tangforløsning.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Moder.	Mødre.
		lev.	lev.		
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	6	5	1	-	-
Svage Veer og meget stort Foster	-	-	-	*) 1	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	3
Tilsammen	6	5	1	1	3
		6			

Anm. *) Dødsårsag: Gangræn af Collum uteri et vaginæ, antagelig fremkaldt ved Tryk af Fosterhovedet under det langvarige Fødselsarbejde, før Læge kunde komme tilstede. Hun indlagdes paa Sygehuset, hvor hun døde.

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Leven- de Fødte.	Døde				Død- fødte.	Omkomne ved		
		ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bør- sel- seng.		ulykke- lige Hæn- delser.	Selv- mord.	ved Drab.
Alten	194	137	44	5	5	9	7	1	-
Loppen	67	42	13	-	1	2	3	-	-
Hammerfest	139	94	23	1	7	5	4	-	-
Hammerfest By	72	51	12	-	4	4	2	-	-
Bygder	67	43	11	1	3	1	2	-	-
Maasø	79	65	23	1	2	4	10	-	-
Kistrand	119	86	18	-	2	5	10	-	-
Tanen	104	63	15	-	1	6	7	1	-
Vardø	133	66	21	1	-	3	2	1	-
Vardø By	81	39	11	1	-	1	1	1	-
Bygd	52	27	10	-	-	2	1	-	-
Vadsø	172	104	35	2	2	-	2	1	1
Vadsø By	87	48	15	-	-	-	-	1	1
Bygd	85	56	20	2	2	-	2	-	-
Sydvaranger	59	30	9	-	1	1	1	-	-
Finmarkens Amt	1066	687	201	10	21	35	46	4	1
Deraf i Byer	240	138	38	1	4	5	3	2	1
— - Bygder	826	549	163	9	17	30	43	2	-

Angaaende Jordermøderhjælpen foreligger følgende Opgaver:

Løgedistrikter.	Antal Jordemødre.	Havebistaæet ved Antal Fødsler.	Deraf var:				
			Isseleie.	Ansigtsleie.	Sædeleie.	Tvenleie.	Uopgivet Leie.
Loppen	1 ¹⁾	5	5	-	-	-	-
Hammerfest	2	71 ²⁾	71	-	-	1	-
Maasø	2	23	23	-	-	-	-
Vardø	1	70	67	1	1	1	-
Vadsø	3	62	-	-	-	-	62
Sydvaranger	1	6	6	-	-	-	-
Tilsammen	10	237	172	1	1	2	62

1) Jordemøderposten i Loppen—Øksfjord ubesat. 2) Deraf 1 Tvillingfødsel.

Dødsfald paa Barselseng. Af Presterne opgives 21 Kvinder som døde paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsag for 10 saaledes: Barselfeber 6, Barselkrampe 2, Bristning af Livmoderen 1, Koldbrand i Fødselsdelene 1.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byerne.	Bygderne.
Lungetuberkulose	35	20	15
Kighoste	29	7	22
Akut Diarrhoe	22	15	7
Lungebetændelse	15	4	11
Kræft	10	5	5
Tuberkuløse Betændelser og Miliærtuberkulose	10	8	2
Akut Bronchit	9	6	3
Organisk Hjertefeil	9	6	3

Veirliget. Vinteren omtales fra flere Distrikter som kold, tildels blæsende. Vaaren kom for det meste usædvanlig tidlig, Sommeren var dels varm (Loppen, Sydvaranger), dels kold, sur og regnfuld (Alten, Hammerfest, Maasø og Tanen). Høsten var usædvanlig mild, tildels med megen Regn; Vinteren indfandt sig sent. Høsten betegnes i Alten som noget over et Middelsaars. I Loppen havde det varme og stille Sommergeir en uheldig Indflydelse paa Vaarfisken, idet den til Tørring ophængte Fisk raadnede i større eller mindre Grad. Vinterfisken var et Middelsaars. I Maasø var ogsaa Lødfisken rigt og skaffede Almuen god Indtægt. Sommer- og Høstfisken slog ogsaa taalelig til, saa Aaret var et Kronaar, hvorved den økonomiske Tilstand bedredes (Albretsen).

Levemaade og hygieniske Forhold. I Alten bedredes den økonomiske Tilstand betydelig ved et ualmindelig rigt Lødfiske i Vestfinmarken. I Maasø Distrikt findes intet Udsalg mere af spirituose Drikke, idet det sidste i Gjæsvær lukkedes ved Aarets Udgang. Derimod reiser Fiskerne ofte under

Dampskibenes Anløb ombord for at drikke (Albretsen). I Tanen synes Almuen at have faaet mere Sands for Indrettelsen af bedre Boliger. Husflid existerer ikke. Derimod lægges mere og mere Vægt paa Jordbruget. Lapperne tager mere og mere efter Nordmændene i denne Henseende, gjødsler sine Enge o. s. v. Misbrug af Kaffe og Tobak synes fremdeles at være i Aftagende, ligesom Alkoholmisbrug er sjældent (Keyser). Fra Sydvaranger omtales Manglen paa Renlighed i Husene. fornemlig hos Lapperne. De mere velstaaende Kvæners Boliger maa derimod siges at være vel indrettede, idet de altid har et luftigt fælles Værelse, der i skovrige Dele af Distriktet er forsynet med Peis, og her er Luften altid frisk og behagelig, selv om Værelset er fuldt af Mennesker. De 4 sidste Aars daarlige Fiske siges at have sat Befolkningen betydelig tilbage i økonomisk Henseende, særlig gjælder det Kystboerne, for hvem Fiskeriet skulde være Hovedsagen (A. Wessel).

Sygehuse. Foruden de 4 Amtssygehuse i Alten, Hammerfest, Vardø og Vadsø findes det katholske «St. Vincents» Hospital i Hammerfest, fremdeles Fiske-sygehuse paa Hasvaag i Loppens Distrikt, i Maasø og paa Gamvik i Tanen; sidstnævnte er aabent fra Slutningen af Marts til medio Juni. Desuden var der en Sygestue ved Tanens Lægebolig, der holdtes aaben Resten af Aaret.

Badeindretninger. Damp- og Karbadindretninger findes ved Amtssygehusene, i Loppen findes 3 private Badstuer, i Vardø 2 kvænske Bade og i Vadsø Distrikt talrige af Kvæner meget benyttede Badstuer.

Om Amtets **Apotheker** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af behandlede fattige Syge, Møder i Sundhedskommissionerne, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Fattigsygepleien.		Behandlede for Medicinalfondets Regning.	Sundhedskommissioner, Antal Møder.	Vaccine-rede.	Retsmedicinske Forretninger.
	Antal anmeldende Læger.	Fattige Syge.				
Amtet	9	436	1514	22	1206	9
Alten	1	18	-	1) 4	587	1
Loppen	1	21	245	-	6) -	-
Hammerfest	1	65	461	2) 4	57	2
Maasø	1	26	165	-	46	1
Kistrand	1	uopgivet	-	uopgivet	80	-
Tanen	1	21	-	3) intet	7) 21	-
Vardø	1	66	*) 358	4) 4	81	1
Vadsø	1	183	**) 285	5) 8	328	2
Sydvaranger	1	36	-	2	6	2

*) Deraf 78 paa Sygehus. **) Desuden behandledes paa Medicinalfondets Regning 118 Patienter paa Sygehus i Vadsø.

1) Alten 1, Talvik 1, Kautokeino 2. 2) Hammerfest By 4. 3) Et Møde forsøgtes afholdt i Polmak, men da Medlemmerne dels var bortreiste dels af andre Grunde hindrede fra at møde, maatte samme indstilles. 4) Vardø By 4. 5) Vadsø By 7, Vadsø Sogn 1. 6) Paa Grund af Epidemii af Kighoste og Mæslinger. 7) I Gamvik, Hopsfjord og Polmak ingen Vaccination paa Grund af Sygdom blandt Børnene.

Trykfeil og Rettelser.

Beretningen for 1887:

Pag.		Staar:	Læs:
XXV.	(Tabel XI). Af 1000 Barselkvinder døde i 1886.		
	Nordre Bergenhus Amt.	0,3	7,2
	Romsdals Amt	0,3	3,7

Beretningen for 1888:

Pag. XXV.	(Tabel XI). Af 1000 Barselkvinder døde 1887, 1886		1888, 1887
— XXVI.	(Tabel XII). Af Lægerne opgivne Døde uforløste til- sammen 3		8
— XXXIX.	(Tabel XX). Samlet Antal ved Aarets Begyndelse		
	1861: 2057		2757
	Tilkomne		
	1878: 83		63
— XLIII.	(Tabel XXIII). Dødeligheden af Lungetuberkulose pro Mille af Befolkningen		
	Hamars Stift 1887: 0,1		1,1
— LXI.	(Tabel XXIX). Af Lægerne udførte obstetriciske Opera- tioner 1887		1888
— LXVIII.	(Tabel XXXV). Dødsfald Christiania By 3011		3123
— LXXVII.	Antallet af Apotheker 94		95
— CLIX.	3 Linie fra neden «Antal»		Alder
— CLXV.	Gulfeber 50 «Tilfælde»		Dødsfald
— CLXVI.	10 Linie fra oven Bassèm		Bassein
— 47.	15 Linie nedenfra 400 Kroner		800
— 127.	Amtet. Antal Læger 12		21
	Sogndal. Jordemødre —		2
— 152.	Hele Haret. Deraf Døde Tilsammen «488»		388
— 160.	17 Linie nedenfra «39903» Meter		37903
— 204.	15 Linie nedenfra «Enge»		Egne
— 233.	«VI» Tromsø Amt		XIX

Beretningen for 1889:

	Staar:	Læs:
Pag. XX.	2 Linie ovenfra pedant	pendant
— XXI.	4 Linie ovenfra causes	causes
— 44.	Mæslinger i September 12	16
— 96.	Slemstad Herred	Slemdal
— 110.	Rosen i Februar 2	9.

